

วารสารสังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยาเชิงพุทธ Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

P-ISSN : 2651-1630 ปีที่ 6 ฉบับที่ 5 (พฤษภาคม 2564)

E-ISSN : 2672-9040 Vol.6 No.5 (May 2021)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของ วัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และ นักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก วัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตาม หลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของ กองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

✿ เจ้าของ

วัดวังตะวันตก

1343/5 ถนนราชดำเนิน ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

✿ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพวัชรบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสุธี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

✿ บรรณาธิการบริหาร

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

วัดวังตะวันตก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

✿ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นางสาวปุณญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

🌸 กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูสิริธรรมาภีรต, ผศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พอใจ สิงหนตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. อีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกตาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. จิตติมา ดำรงวัฒนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ประนอม การชนะนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

❁ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาอนุชิต อนนตเมธี

วัดหน้าพระบรมธาตุ

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายศักดิ์ดา หารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภิรักษ์ คำหารพล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภาทพจารย์

วัดสนธิ์ (นาสน)

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

❁ ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

❁ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

❁ จัดรูปเล่ม

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

วัดสนธิ์ (นาสน)

❁ พิมพ์ที่

หจก. กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, Fax : 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 5 ประจำปีพุทธศักราช 2564 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย จำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 30 เรื่อง ซึ่งประกอบด้วย บทความวิชาการ จำนวน 2 เรื่อง และบทความวิจัย จำนวน 28 เรื่อง ปัจจุบันวารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 6 ของการปรับปรุงรูปแบบและประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

บรรณาธิการ

บรรณาธิการ

(ก)

บทบรรณาธิการ

(ข)

การทํานุบํารุงพระพุทธศาสนาของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชในจังหวัด
หนองคาย 1

BUDDHIST SUPPORTS OF KING XETTHATHIRAT IN NONGKHAI

พระมหาประหยัด ปญญาโร, พระมหาประทีป อภิวิฑฒโน, พระวันชัย
ภูริทตฺโต, เจษฎา มุลยาพอ และพระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม
แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่รองรับ
สังคมผู้สูงอายุ 18

GUIDELINE FOR SOCIAL WELFARE ARRANGEMENT OF LOCAL
ADMINISTRATIVE ORGANISATIONS TO SUPPORT THE AGING SOCIETY

สิทธิพันธ์ พูนเอียด และศลทร คงหวาน
กลยุทธ์ทางการตลาดสู่ความสำเร็จในการจัดการ สวนน้ำเคลื่อนที่ในภาค
กลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 31

MARKETING STRATEGIES FOR MANAGING MOBILE WATER PARK IN
CENTRAL AND NORTH-EASTERN REGIONS

บรรจง อินทร์ประสิทธิ์, จรัสพงศ์ คลังกรณ์ และตรีเนตร ต้นตระกูล
การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำนัยมผสมผสานแนวคิดระบบ
คู่สัญญา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบตนเองของนักเรียนนายร้อย
ชั้นปีที่ 3 โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า 49

THE LEARNING MANAGEMENT USING VALUE CLARIFICATION
PROCESS COMBINE THE CONCEPT OF A CONTRACT SYSTEM
ACTIVITIES TO DEVELOP SELF - RESPONSIBILITY OF 3TH YEAR CADET
CHULACHOMKLAO ROYAL MILITARY ACADEMY

กิตติ กลิ่นหอม และสุทธิพร บุญส่ง

สารบัญ (ต่อ)

- รูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน
สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับ
ผู้บริหาร 63
- THE MODEL ON DEVELOPMENT OF ACTIVITIES THAT ENHANCE THE
VOLUNTEER PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF STUDENTS UNDER
THE INSTITUTE OF VOCATIONAL EDUCATION BANGKOK IN THE 21st
FOR ADMINISTRATORS
- แสงอาทิตย์ เจ้งวัฒนพงศ์, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต และปัญญา ธีระวิทยาเลิศ
การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมเยาวชน
ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรม สปป.ลาว 77
- A STUDY OF FUNDAMENTAL DATA FOR A DEVELOPMENTAL COURSE
TO PROMOTE ETHICAL PROBLEM-SOLVING CAPABILITIES FOR
ADOLESCENT IN LAO P.D.R.
- แก้วมณี ทองประเสริฐ, อริยพร คุโรตะ และสันติ วิจักขณาลัญญ์
โมเดลการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตลำไยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกร
ผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือของประเทศไทย 95
- LONGAN PRODUCTION TECHNOLOGY EXTENSION MODEL FOR
SUSTAINABLE DEVELOPMENT BY LONGAN FARMERS IN NORTHERN
THAILAND
- พัชรา แสนสุข, เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ, จินดา ขลิบทอง และพาวัน มะโนชัย
การพัฒนาและส่งเสริมการจัดการระบบน้ำเพื่อการผลิตผักและผลไม้ที่
สอดคล้องกับความต้องการของตลาด 111
- DEVELOPMENT AND EXTENSION OF WATER MANAGEMENT SYSTEM
FOR VEGETABLE AND FRUIT PRODUCTION ACCORDING TO MARKET
NEEDS
- จรวด มัทธวรัตน์, สุนันท์ สีสังข์, พลสรารุญ สราญรมย์ และกฤษ เอี่ยมฐานนท์

สารบัญ (ต่อ)

แนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลของ ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1	123
GUIDELINES OF THE DIGITAL AGE EDUCATION QUALITY ASSURANCE SYSTEM DEVELOPMENT OF SCHOOL ADMINISTRATORS EXPANSION EDUCATIONAL OPPORTUNITIES UNDER NAKHONSAWAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1	
มาลัย วงศ์ทัยวัฒนา	
ตัวแบบพุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย	140
THE BUDDHIST INTEGRATED MODEL OF ADMINISTRATION TO EXCELLENCE OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY	
บรรจง ลาวะลี, พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์และสุเทพ เมย์ไธสง	
จริยธรรมคริสเตียนกับปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง	157
CHRISTIAN ETHICS AND PHILOSOPHY OF MODERATE POSTMODERN PARADIGM	
ยุทธภณธ์ พินิจ, กীরติ บุญเจือ และรวิช ตาแก้ว	
การควบคุมภายในของวัดในเขตกรุงเทพมหานครตามกรอบแนวคิดของ COSO	171
INTERNAL CONTROL OF TEMPLE IN BANGKOK CONCEPTUAL FRAMEWORK BY COSO	
ธฤตาภา ปานบ้านเกร็ด และนพดล พันธุ์พานิช	
รูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทย	186
MANAGEMENT MODEL ON DISPUTE RESOLUTION RELATED TO SPORTS FOR THAILAND	
ปรีดา ม่วงมี และนภพร ทศนัยนา	

สารบัญ (ต่อ)

พฤติกรรมกรช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด-19 ของคนวัยทำงานใน กรุงเทพมหานคร	202
SOCIAL HELPING BEHAVIOR DURING THE COVID-19 CRISIS OF WORKING AGE POPULATION IN BANGKOK	
กนกวรรณ พวงประยงค์	
ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊ก ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล	225
THE INFLUENCE OF CAUSAL FACTORS OF PURCHASING INTENTION A USED CAR VIA FACEBOOK FANPAGE OF CONSUMERS IN BANGKOK AND ITS VICINITY	
สุมาลย์ ปานคำ และขจร ไตรทรัพย์	
พฤติกรรมข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์และปัจจัยที่เกี่ยวข้องของนักเรียนมัธยมใน เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย	239
CYBER BULLYING BEHAVIORAL AND RELATED FACTORS OF HIGH SCHOOL STUDENTS IN MUENG DISTRICT CHIANGRAI PROVINCE	
พลอยพัชชา แก้ววิเศษ, นันทรัตน์ มาตยาบุญ, ลาวัลย์ สมบูรณ์, และศลิษา โกดีย์	
กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันอาชีวศึกษา เกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	254
THE ACADEMIC MANAGEMENT STRATEGIES OF SCHOOLS UNDER THE INSTITUTE IN AGRICULTURAL VOCATIONAL EDUCATION NORTHEASTERN REGION	
พงษ์สวัสดิ์ พิมพิไสย, ประพรทิพย์ คุณากรพทักษ์ และสมคิด สร้อยน้ำ	
การวิเคราะห์องค์ประกอบสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์และครูฟิสิกส์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ	271
FACTOR ANALYSIS ABOUT SITUATION FOR PRE-SERVICE SCIENCE TEACHERS AND MENTOR TEACHER' STEM TEACHING AT RAJABHAT UNIVERSITY	
สุรัชชัย ผาสุข และพินิจ ขำวงษ์	

สารบัญ (ต่อ)

การออกแบบลายผ้ามัดย้อมและพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เพื่อสร้างอัตลักษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส	284

THE DESIGNE OF TIE-DYE FABRIC AND DEVELOPMENT OF SOUVENIR
PRODUCTS TO CREATE IDENTITY OF TOURISM COMMUNITY ENTERPRISE
GROUPE, PHUKHAO THONG DISTRICT, NARATHIWASPROVINCE

พอหทัย ชุ่นสั้น

รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน	302

A MANAGEMENT MODEL FOR INTERNAL EDUCATIONAL QUALITY
ASSURANCE OF BASIC EDUCATIONAL SCHOOLS

กิตติ์ดนัย แจ่มแสงทอง, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต และมนสิข สิริธิตสมบุญ

การศึกษภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2	318

A STUDY OF TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP AND ACADEMIC
ADMINISTRATION OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER NAKORNPATHOM
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

จุฑารัตน์ นิรันดร์

การศึกษาวิเคราะห์เชิงกระบวนการและผลสัมฤทธิ์ของโครงการพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียน	

AN ANALYTICAL STUDIES PROCESS AND OUTCOMES OF PROJECT OF MONKS TEACHING MORALITY IN SCHOOL	330

พระศรีธรรมภาณี, ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์ และพระมหาสุรศักดิ์ สีลส่วโร
(โสภ)

รูปแบบหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราช ภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์	344

MODEL GOOD GOVERNANCE AND EFFECTIVE OPERATION OF
RATTANAKOSIN RAJABHAT UNIVERSITY GROUPS

ภูติศ นอขุนทด, วชิรินทร์ สุทธิชัย และรังสรรค์ อินทน์จันทน์

สารบัญ (ต่อ)

องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย	359
FACTORS AFFECTING THE SUCCESS OF THAI BEEKEEPERS IN BEEKEEPING	
นิรมล ตริตราเพชร, ทวี แจ่มจำรัส และวิทธิลักษณ์ จันทร์ธนสมบัติ	
บุพปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความอยู่รอดของโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล 5G	378
ANTECEDENTENTS AFFECTING THE SURVIVAL OF THE DIGITAL TELEVISION TERRESTRIAL, 5G	
เกศรา บรรพต, ทวี แจ่มจำรัส และวิทธิลักษณ์ จันทร์ธนสมบัติ	
ความพึงพอใจของผู้สูงอายุในการรับเบี้ยยังชีพผ่านระบบจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์	395
กับการรับเบี้ยยังชีพโดยเงินสดกรณีศึกษา เทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น	
THE SATISFACTION OF ELDERLY FOR RECEIVING OF THE ELDERLY ALLOWANCE THROUGH AN ON-LINE E-PAYMENT AND RECEIVING BY CASH: A CASE STUDY OF THAPHRA SUB-DISTRICT MUNICIPALITY, MUANG KHON KAEN, KHON KAEN, THAILAND	
กนกดา แก้วดินแท่น และวิชญ์ สุमितสุวรรณค์	
โมเดลการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	408
AGRO-TOURISM EXTENSION AND DEVELOPMENT MODEL BY LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION	
ทักษิณ รักจริง, เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ, จินดา ขลิบทอง และพิเชษฐภูมิ นิลละอ	
กระบวนทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ	425
A NEW PARADIGM IN BUDDHIST PROPAGATION ACCORDING TO BUDDHADASA BHIKKHU	
พระครูปริยัติธำรงคุณ (กำธร สอนญโต/ทองประดู่)	
ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการบริหารการศึกษาที่มีต่อคุณภาพการศึกษา	442
ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0	
THE STRUCTURAL RELATIONSHIP OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION TO EDUCATIONAL QUALITY ACCORDING TO EDUCATION STANDARD 4.0	
นิษฐ์วดี จิรโรจน์ภิญโญ	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาแอปพลิเคชันการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ วิชาชีพกฎหมาย	455
DEVELOPMENT OF LEARNING APPLICATIONS TO PROMOTE THE DESIRABLE TRAITS OF LEGAL PROFESSION	
สวรินทร์ แดงประเสริฐ และธีรพงษ์ วิริยานนท์	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	470

การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช
ในจังหวัดหนองคาย*
BUDDHIST SUPPORTS OF KING XETTHATHIRAT IN NONGKHAI

พระมหาประหยัด ปญญาวโร

Phramaha Prayad Panyavaro

พระมหาประทีป อภิวัตตโน

Phamaha Prateep Abhivaddhano

พระวันชัย ฐริทตโต

Phra Wanchai Phurithatto

เจษฎา มุลยาพอ

Jesada Munyapho

พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม

Phramaha Paitool Siridhammo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkhai Campus, Thailand

E-mail: prayad.sun@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช เป็นกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดพระองค์หนึ่งของอาณาจักรล้านช้าง ทรงเป็นกษัตริย์ที่ปกครองแผ่นดินทั้งสองอาณาจักรในเวลาเดียวกัน คืออาณาจักรล้านนาและอาณาจักรล้านช้าง เมื่อพระองค์ได้ย้ายราชธานีจากหลวงพระบาง มาสร้างนครเวียงจันทน์ เป็นเมืองหลวงแห่งใหม่ พระองค์ได้ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาบ้านเมือง โดยสร้างกำแพงเมือง และสร้างวัดภายในกำแพงเมืองรวม 120 วัด ตลอดทั้งบูรณปฏิสังขรณ์พระธาตุหลวง และสร้างพระพุทธรูปที่สำคัญ ๆ หลายองค์ นอกจากนี้ พระองค์ยังได้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคายไว้เป็นจำนวนมาก จะเห็นได้ว่าตลอดเส้นทางเลียบฝั่งแม่น้ำโขงในพื้นที่จังหวัดหนองคาย จะพบวัด พระพุทธรูป และศิลปาจารึกที่เกี่ยวกับพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชอยู่ในหลาย ๆ วัด ซึ่งเป็นหลักฐานบ่งบอกถึงพระราชนิยมกิจการงานทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชเป็นอย่างดี การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคายของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) การทำนุบำรุงด้วยการสร้างวัด 2) การทำนุบำรุงด้วยการสร้างพระพุทธรูป และ 3) การทำนุบำรุงด้วยการบูรณปฏิสังขรณ์พระธาตุเจดีย์ ผลจากการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในจังหวัด

* Received 10 December 2020; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

หนองคายของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ทำให้พระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคายมีความเจริญรุ่งเรืองสืบมาจนถึงปัจจุบัน วัด พระพุทธรูป และพระธาตุเจดีย์ที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ ปัจจุบันได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ที่สำคัญของจังหวัดหนองคาย ศิลปจารึกที่พบในวัดต่าง ๆ ได้กลายเป็นหลักฐานทางโบราณคดีที่สำคัญ ในการศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์พุทธศาสนา และพระราชกรณียกิจในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคายของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช

คำสำคัญ: การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา, พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช, จังหวัดหนองคาย

Abstract

Xetthathirat is one of the greatest kings of the Lan Xang Kingdom. He is the king who rules both kingdoms at the same time that are the Lanna Kingdom and the Lan Xang Kingdom. Once he moved the capital from Luang Prabang to Vientiane as the new capital, he has supported Buddhism together with the development of the country. He also built the city wall, 120 temples within the city walls, restored of Phra That Luang and built many important Buddha images. In addition, His Majesty also preserved a large number of Buddhism in Nongkhai Province that's why King Xetthathirat's performances are concerned in temples, Buddha images and stone inscriptions. These are the evidence of His royal duties of supporting Buddhism in Nongkhai. The Buddhism supports in Nongkhai province of King Xetthathirat is divided into 3 aspects: 1) supported by building temples, 2) supported by building the Buddha images and 3) supported by the restoration of the stupas (Phra That Chedi). As a results from His Majesty supports of Buddhism in Nongkhai province make Buddhism there very prosperous up to now. Buddha temples and stupas have now become an important Buddhist tourist destination in Nongkhai Province. The stone inscriptions in the temples became important archaeological evidence regarding to the studies and researches of the history of Buddhism and royal duties about Buddhism supports in Nongkhai province of King Xetthathirat.

Keywords: Buddhist Supports, King Xetthathirat, Nongkhai Province

บทนำ

จังหวัดหนองคายเป็นเมืองเก่าแก่ มีหลักฐานทางโบราณคดีที่แสดงให้เห็นถึงความเก่าแก่ของภูมิภาคนี้ คือ “แหล่งโบราณคดีบ้านโคกคอน” อยู่ที่ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ

จากการสำรวจจุดค้นของนักโบราณคดี พบหม้อดินลายเส้นขูด ลายเชือกทาบ เครื่องประดับหิน แก้ว ทั้งลูกปัด กำไล เศษสำริดจำนวนมาก เครื่องมือหินพวกขวานหินขัด หัวธนูหิน เครื่องมือ หินเหล่านี้จะมีมาก่อนยุคบ้านเชียง ต่อมาได้พัฒนาเป็นเมืองสำคัญ ๆ เช่น เวียงคำ (เวียงคุก) เวียงจัว (ปะโค) เวียงนกยูง (อยู่ติดห้วยโง) เมืองหล้าหนอง เมืองปากห้วยหลวง เมืองพาน พรวัว เป็นต้น (สิทธิศักดิ์ จำปาแดง, 2556)

ความเป็นมาของจังหวัดหนองคายก่อน พ.ศ. 1800 นั้น ค่อนข้างคลุมเครือ เนื่องจากหลักฐานที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรนั้นมีน้อยมาก หรือเกือบไม่มีเลย ส่วนใหญ่จะเป็นพงศาวดารหรือตำนานที่เล่าสืบกันมาเท่านั้น จวบจนถึงสมัยอาณาจักรล้านช้าง เชียงทอง หลวงพระบาง เวียงจันทน์ในฝั่งลาวกำเนิดขึ้น ดินแดนที่เป็นจังหวัดหนองคายในปัจจุบัน จึงได้รับการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน ในราว พ.ศ. 2103 พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงย้ายเมืองหลวงจากนครหลวงพระบางมาตั้งที่นครเวียงจันทน์ ได้มีการกำหนดเขตเมืองเวียงจันทน์ ให้เป็นเมืองคร่อมอยู่สองฟากของฝั่งแม่น้ำโขง ทำให้เมืองนี้มีลักษณะเป็นเมือง “อกแตก” คือเป็นเมืองที่มีแม่น้ำแม่น้ำโขงผ่ากลาง พื้นที่ของนครหลวงเวียงจันทน์ในครั้งนั้นมีอาณาเขตกว้างขวางมาก ครอบคลุมพื้นที่ที่เป็นจังหวัดหนองคาย บางส่วนของจังหวัดเลย บางส่วนของจังหวัดหนองบัวลำภู บางส่วนของจังหวัดอุดรธานี บางส่วนของจังหวัดสกลนคร บางส่วนของจังหวัดบึงกาฬ และบางส่วนของจังหวัดนครพนม (เผ่าทอง ทองเจือ, 2559)

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช เมื่อสถาปนาเวียงจันทน์เป็นนครหลวงแห่งใหม่แล้ว มีพระประสงค์จะสร้างดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขง อันได้แก่จังหวัดหนองคาย ให้เป็นเวียงจันทน์แห่งที่สอง ด้วยการสร้างวัดและชุมชนต่าง ๆ ขึ้น ให้มีความคล้ายคลึงกับเมืองเวียงจันทน์ อันแสดงให้เห็นว่า ทรงมีพระประสงค์ที่จะสร้างเมืองหนองคาย ให้เป็นเมืองที่มีฐานะเทียบเท่าเมืองเวียงจันทน์ (ธวัช ปุณโณทก, 2530) จึงได้โปรดให้สร้างวัดและบูรณะซ่อมแซมวัดในจังหวัดหนองคายหลายวัด ตลอดจนการสร้างพระพุทธรูปและบูรณะซ่อมแซมพระธาตุเจดีย์ที่สำคัญ ๆ หลายแห่ง การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ส่งผลให้สถานะของพระพุทธศาสนาตลอดแนวฝั่งโขงจังหวัดหนองคาย เจริญรุ่งเรืองสืบมาจนถึงปัจจุบัน

ดังนั้น การนำเสนอบทความเรื่อง การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชในจังหวัดหนองคาย ผู้เขียนขอแนะนำในประเด็นต่อไปนี้ ความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย ประวัติสำคัญของพระไชยเชษฐาธิราช การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคายของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช และการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชที่ส่งผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคายปัจจุบัน ดังมีรายละเอียดดังนี้

ความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย

พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่จังหวัดหนองคายตั้งแต่สมัยใดนั้น ไม่มีหลักฐานที่ปรากฏชัดเจน แต่มีแนวทางสันนิษฐานได้ 3 ทางคือ

1. ด้านตำนาน หากยึดตามตำนานอุรังคธาตุ แสดงให้เห็นว่า พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาสู่ดินแดนแห่งนี้ หลังพุทธปรินิพพานไม่นาน โดยหนังสือตำนานอุรังคธาตุกล่าวว่า พระอรหันต์ 5 รูป ได้นำพระบรมสารีริกธาตุจากเมืองราชคฤห์ มาประดิษฐานไว้ที่จังหวัดหนองคายและบริเวณใกล้เคียง คือ พระธาตุหัวเหน่าประดิษฐานไว้ที่ภูหลวง คือ พระธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พระธาตุฝาคี้นขาว ประดิษฐานไว้ที่เมืองลาหนองคาย คือ พระธาตุหล้าหนอง (ปัจจุบันถูกน้ำกัดเซาะตลิ่งพังทลายลงอยู่กลางน้ำโขง) อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พระธาตุเขี้ยวผาง 3 องค์ ประดิษฐานไว้ที่เวียงจันทน์ คือ พระธาตุโพนจิกเวียงจันทน์ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย และพระธาตุเขี้ยวผางอีก 4 องค์ ประดิษฐานไว้ที่ห่อแพ คือ พระธาตุห่อแพ เมืองเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (พระธรรมราชา นวรัตน์, 2551)

2. ด้านโบราณคดี พบหลักฐานทางโบราณคดีในจังหวัดหนองคายหลายแห่งที่บ่งบอกความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย อาจกล่าวได้ว่า พุทธศาสนาเข้ามาสู่ดินแดนที่เป็นจังหวัดหนองคาย ตั้งแต่สมัยทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 12 - 16) เพราะพบหลักฐานทางโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาสมัยทวารวดีที่วัดสาวสุวรรณและเสมานินที่วัดศรีมงคลและที่วัดเทพพล ประดิษฐานราม ซึ่งเป็นเสมานินยุคทวารวดี (คณะกรรมการมรดกนิตินิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย, 2542) สมัยพุทธศตวรรษที่ 20 - 23 เป็นสมัยที่อาณาจักรล้านช้างครอบคลุมดินแดนภาคอีสานทั้งหมด โดยเฉพาะบริเวณจังหวัดหนองคาย พบศิลาจารึกจำนวนมากที่กษัตริย์ล้านช้างสร้างไว้ ด้วยตัวอักษรตัวธรรมและอักษรไทยน้อย ซึ่งเป็นอักษรที่เจริญรุ่งเรืองอยู่ในอาณาจักรล้านช้าง เนื้อความที่บันทึกเป็นเรื่องราวพุทธศาสนา ส่วนใหญ่กล่าวถึงการอุทิศที่ดิน ข้างทาง และนาจันทน์ ถวายแก่วัดนั้น (ธวัช ปุณโณทก, 2551)

3. ด้านประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคายมีความเชื่อมโยงกับกษัตริย์ล้านช้าง เพราะหลักฐานด้านประวัติศาสตร์และศิลาจารึกพบว่า ดินแดนจังหวัดหนองคายเคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านช้าง นับตั้งแต่สมัยพระเจ้าฟ้างุ้ม (พ.ศ. 1896) มีอำนาจเหนืออาณาจักรล้านช้าง และปกครองเมืองหลวงพระบางได้แก่อำนาจปกครองหัวเมืองต่าง ๆ ตามลุ่มแม่น้ำโขง เจ้าฟ้างุ้มได้นำพุทธศาสนาจากกัมพูชามาประดิษฐานที่อาณาจักรล้านช้าง (พระพรหมคุณาภรณ์, 2555) และเจริญรุ่งเรืองในอาณาจักรล้านช้าง ซึ่งพระพุทธศาสนาในยุคนี้คงแผ่ขยายมายังดินแดนจังหวัดหนองคายด้วย พระมหากษัตริย์ต่อจากสมัยเจ้าฟ้างุ้ม ได้ทรงใส่ใจในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาสืบเนื่องมาเกือบทุกรัชสมัย จนถึงสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช (พ.ศ. 2091 - 2114)

พระพุทธศาสนาในอาณาจักรล้านช้างได้เจริญรุ่งเรืองสูงสุด เมื่อพระองค์ได้ย้ายเมืองหลวงจากหลวงพระบางมาที่เวียงจันทน์แล้ว ได้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในเวียงจันทน์และดินแดนจังหวัดหนองคาย โดยการบูรณปฏิสังขรณ์พระธาตุเจดีย์ สร้างวัด และสร้างพระพุทธรูปไว้มากมาย

สมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช นับได้ว่าเป็นสมัยหนึ่งของประวัติศาสตร์ลาวที่มีความรุ่งเรืองมาก ท่ามกลางวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นรอบด้าน ชาวลาวนับถือพระองค์ว่าทรงเป็นมหาราช และทรงเป็นวีรกรรมที่สำคัญในประวัติศาสตร์ลาว พระองค์ได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ที่สำคัญไว้หลายประการ โดยเฉพาะด้านพระพุทธศาสนา โปรดให้มีการสร้างและบูรณะปูชนียสถานในพระพุทธศาสนาหลายแห่ง เช่น ทรงสร้างหอพระแก้วเพื่อประดิษฐานพระแก้วมรกต ซึ่งได้ทรงอัญเชิญมาจากอาณาจักรล้านนา และทรงสร้างพระเจดีย์โลกจุฬามณี (พระธาตุหลวง) ที่นครเวียงจันทน์ ทรงสถาปนาพระธาตุศรีสองรักร่วมกับอาณาจักรอยุธยาที่เมืองด่านซ้าย ทรงปฏิสังขรณ์พระธาตุพนมที่เมืองนคร (นครพนม) รวมทั้งทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ในดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขง คือจังหวัดหนองคายปัจจุบัน

ประวัติสำคัญของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช พระนามเดิมว่า “เจ้าเชษฐาวังโส” เป็นพระราชโอรสองค์ใหญ่ของพระเจ้าโพธิสารราช พระมารดาพระนามว่า ยอดคำทิพย์ เป็นพระราชธิดาของพระเมืองเกษเกล้า พระเจ้าแผ่นดินนครเชียงใหม่ ทรงประสูติเมื่อปีมะเมีย เดือนอ้าย แรม 9 ค่ำ วันอาทิตย์ (เวลาเที่ยง) จุลศักราช 896 พ.ศ. 2073 (มหาสิลา วีระวงส์, 2535) ในวัยเยาว์เจ้าฟ้าเชษฐาวังโส ได้รับการเลี้ยงดูเป็นอย่างดีจากพระราชบิดาและพระราชมารดาตลอดทั้งการศึกษาเล่าเรียน พระองค์ทรงมีจิตใจใฝ่ในการศึกษาเล่าเรียน ฉลาดหลักแหลม มีจิตใจเอื้ออารี (เจริญ ตันมหาพราน, 2553) และมีจิตเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาตามแบบอย่างของพระเจ้าโพธิสารราช พระราชบิดา เสด็จขึ้นครองราชย์ขณะที่ทรงมีพระชนมายุ 14 ชันษาเท่านั้น ต่อมาสมเด็จพระเมืองเกษเกล้า เจ้าแผ่นดินเชียงใหม่ (ล้านนา) เสด็จสวรรคต เจ้าขุนทั้งหลายได้ประชุมกันและมีความเห็นพ้องกันว่าสมควรไปกราบทูลขอเจ้าเชษฐาวังโส โอรสแห่งเมืองเชียงทอง (ล้านช้าง) ที่ประสูติแต่เจ้าหญิงยอดคำทิพย์ พระธิดาของพระเมืองเกษเกล้า มาสืบราชสมบัติแห่งเมืองเชียงใหม่ จึงนำความทั้งหมดขึ้นกราบทูลพระเจ้าโพธิสาร พระองค์หาได้ขัดข้องแต่ประการใด จึงได้โปรดให้ตกแต่งจัดขบวนแห่เจ้าเชษฐาวังโสไปยังเมืองเชียงใหม่ (เจริญ ตันมหาพราน, 2553) หลังจากเจ้าไชยเชษฐวงศ์เสด็จถึงกรุงล้านนา บรรดาเสนาอำมาตย์พร้อมใจกันราชาภิเษกเจ้าเชษฐาวังโส แล้วถวายพระนามว่า “พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช” ขึ้นครองราชสมบัติเป็นพระเจ้าแผ่นดินของล้านนา เพื่อเป็นสิริมงคลในการสวราชสมบัติของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชนั้น เสนาอำมาตย์จึงได้ไปอัญเชิญพระมเหษณีนรัตนปฎิมากรแก้วมรกต ที่ประดิษฐานอยู่ที่เมืองลำปาง มาประดิษฐานไว้ที่เมืองเชียงใหม่

แต่หลังจากพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้เป็นกษัตริย์ครองกรุงล้านนาได้เพียง 2 ปี พระเจ้าโพนสีราชแห่งล้านช้างสิ้นพระชนม์ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชจึงได้รับอภิเษกครองล้านช้างอีกเมือง จึงนับเป็นกษัตริย์ที่ครองแผ่นดิน 2 แผ่นดินในเวลาเดียวกัน คือ นครเชียงใหม่ (กรุงล้านนา) และนครเชียงใหม่ (กรุงล้านช้าง)

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช เสด็จครองเชียงใหม่อยู่ 2 ปี ภายหลังไม่อาจนำพาล้านนาคืนมาอยู่ได้อำนาจของล้านช้างได้อีก เนื่องจากเกิดความแตกแยกระหว่างเหล่าเสนาอำมาตย์กลุ่มต่าง ๆ ในราชสำนักเชียงใหม่ พร้อมกับการแทรกแซงของพม่า จึงเป็นเรื่องยากที่จะรักษาทั้งอาณาจักรล้านช้างและล้านนาให้รอดพ้นจากการคุกคามของพม่าในเวลาเดียวกันได้ พระองค์จึงเสด็จกลับมารักษาอาณาจักรล้านช้างเพียงแห่งเดียว

ปี พ.ศ. 2103 (จุลศักราช 922) พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ทรงพิจารณาเห็นว่า นครเชียงใหม่เป็นที่คับแคบ ไม่กว้างขวาง และอีกประการหนึ่งอยู่ในทางเดินของพม่า ซึ่งกำลังเป็นศัตรูกับนครเชียงใหม่ พิจารณาเห็นว่าเมืองเวียงจันทน์เป็นเมืองใหญ่ มีที่ทำมาหากินกว้างขวาง อุดมด้วยข้าวปลาอาหาร สมควรที่จะตั้งเป็นมหานครได้ จึงได้ปรึกษากับเสนามนตรีทั้งหลาย เสนามนตรีเห็นดีด้วย ดังนั้นจึงทรงมอบเวียงจันทน์ให้พระสังฆเจ้าอยู่ฝักรักษา พร้อมด้วยพระบาง ส่วนพระองค์ได้อัญเชิญพระแก้วมรกตและพระแชกงคำกับราชสมบัติทั้งหมดแล้วยกจตุรงค์เสนาลงมาอยู่ ณ นครเวียงจันทน์ และขนานนามนครเวียงจันทน์ว่า “พระนครจันทบุรีศรีสัตนาคนหุตอุมราชธานี” พงศาวดารหลวงพระบางกล่าวว่า พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ทรงตั้งนามราชธานีว่า “จันทบุรีศรีสัตนาคนหุตล้านช้างร่มขาว” ส่วนนครเชียงใหม่นี้ เรียกว่า “นครหลวงพระบาง” เพราะเหตุว่าพระบางยังสถิตอยู่ที่นั่น ในการตั้งราชธานีแห่งใหม่นี้ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้แยกเอาพระญาติวงศ์ฝ่ายล้านนามาตั้งอยู่ฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ตรงข้ามกับนครเวียงจันทน์ และพระราชทานนามเมืองว่า ศรีเชียงใหม่ (ปัจจุบันคืออำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย) ภายหลังจากตั้งเวียงจันทน์แล้ว พระราชกรณียกิจอันดับแรกคือ วางแผนผังก่อสร้างกำแพงเมือง ก่อด้วยอิฐสูงถึง 10 ศอก มีเนินดินอยู่รอบเมือง ด้านในแบ่งออกเป็นสามชั้น ชั้นนอกเป็นป้อมปราการน้อยใหญ่ มีประตูเข้า 2 ด้าน คือ ด้านตะวันออกกับด้านตะวันตก นับว่าเป็นกำแพงเมืองที่มั่นคงแข็งแรง ใช้ป้องกันนครเวียงจันทน์มาหลายสมัย ต่อจากนั้น พระองค์ทรงสร้างมหาปราสาทราชวังหลวง ขึ้นใหม่ สร้างหอพระแก้วมรกตและพระแชกงคำอย่างวิจิตรพิสดาร รวมทั้งสร้างวัดกลางพระราชวัง (เจริญ ตันมหาพราน, 2553) และสร้างพระธาตุหลวง ซึ่งถือเป็นสถาปัตยกรรมชั้นยอดเยี่ยมของลาว

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ทรงเป็นมหาราชองค์ที่ 2 ของลาว (องค์แรกคือพระเจ้าฟ้าจัม) ที่ทรงเป็นวีรกษัตริย์ผู้ปรีชาสามารถในการศึกสงคราม และเป็นพุทธศาสนูปถัมภกที่มีศรัทธาแรงกล้า ได้ทรงสร้างวัดสำคัญหลายวัด และพระพุทธรูปสำคัญหลายองค์ ทรงส่งเสริมการศึกษา พระปริยัติธรรม ทำให้มีนักปราชญ์แต่งคัมภีร์ต่าง ๆ และมีวรรณคดีลาวเกิดขึ้นมากมายหลาย

เรื่อง ในคราวที่พระองค์เสด็จจากเชียงใหม่มาครองราชย์ที่เมืองเชียงทองล้านช้างนั้น ได้ทรงอัญเชิญพระแก้วมรกต ซึ่งประดิษฐานอยู่ที่วัดบุบผาราม เมืองเชียงใหม่ พร้อมด้วยพระพุทธรูปสำคัญอื่น ๆ มาไว้ที่เมืองหลวงพระบางด้วย ต่อมาเมื่อพระองค์ย้ายราชธานีมาอยู่ที่เมืองเวียงจันทน์ ได้ทรงนำพระแก้วมรกตมาประดิษฐานไว้ที่เวียงจันทน์ด้วย และได้สร้างพระธาตุหลวง อันเป็นสถาปัตยกรรมยอดเยี่ยมของลาวไว้เป็นเกียรติประวัติสืบมา (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2553) ระยะเวลาสี่ปีของการสร้างเมืองหลวงใหม่ คือนครเวียงจันทน์ เป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุด มีการสร้างพระราชวังใหม่ สร้างวัดในวรพระพุทธศาสนาอีกหลายแห่ง มีการสร้างหอพระแก้ว เพื่อเป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกต พร้อม ๆ กับการขยายองค์พระธาตุเจดีย์หลวง ซึ่งถือเป็นสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ ที่มีตำนานกล่าวว่าสร้างตั้งแต่ยุคของพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งอินเดีย พระไชยเชษฐาธิราชเล่นการเมืองว่าด้วยประเด็นทางศาสนาอย่างชาญฉลาด ทรงประดิษฐานพระบางไว้ที่เชียงดง และเปลี่ยนชื่อเมืองใหม่เป็น “หลวงพระบาง” ทรงรับสั่งให้มีการสร้างวัดเชียงทองขึ้นที่นั่น วัดเชียงทองคือตัวอย่างที่ยังเหลืออยู่ของวัดที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่ง ซึ่งแสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรม ในศตวรรษที่สิบหกของลาวตอนเหนือ (มาร์ติน สจ๊วต - ปอกซ์, 2535)

ในสมัยของพระไชยเชษฐาธิราช พระพุทธศาสนาในอาณาจักรล้านช้างมีความเจริญรุ่งเรืองมาก ในพระนครเวียงจันทน์เต็มไปด้วยวัดวาอารามและพระธาตุเจดีย์ ที่ประดับประดาอย่างวิจิตรพิสดาร ตามจดหมายเหตุของนายแกลมเฟอร์ ชาวเยอรมัน บันทึกไว้ว่า ในนครเวียงจันทน์มีวัดอยู่ 120 วัด นอกจากนี้ พระองค์มีพระราชมีพระราชศรัทธาสร้างวัดพระธาตุเจดีย์ และพระพุทธรูปสำคัญ ๆ ขึ้นอีกจำนวนมาก (เจริญ ตันมหาพราน, 2553) แม้ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย ซึ่งอยู่ฝั่งขวาแม่น้ำโขง และไม่ไกลจากนครเวียงจันทน์นัก มีวัดพระธาตุเจดีย์ และพระพุทธรูป ที่สร้างขึ้นและบูรณะปฏิสังขรณ์โดยพระไชยเชษฐาธิราช และยังมีปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ใกล้ฝั่งแม่น้ำโขง ตั้งแต่อำเภอสรีเชียงใหม่ อำเภอท่าบ่อ อำเภอเมืองหนองคาย และอำเภอโพนพิสัย ซึ่งการทูลบำรุงพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคายของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชนั้น เป็นประเด็นที่น่าศึกษาว่า พระองค์มีพระราชกรณียกิจในการทูลบำรุงพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคายอย่างไร

การทูลบำรุงพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคายของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช

จากการศึกษาพระราชประวัติของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชจากเอกสารต่าง ๆ พบว่า ตลอดรัชกาลของพระองค์ ได้เผชิญกับสงครามตลอดเวลา ในขณะเดียวกันพระองค์ได้ทูลบำรุงพระพุทธศาสนาควบคู่ไปด้วย โดยการให้ความอุปถัมภ์ในการสร้างวัดวาอาราม การสร้างพระพุทธรูป และการบูรณปฏิสังขรณ์พระธาตุเป็นจำนวนมาก นับว่าพระองค์เล่นการเมืองว่าด้วยประเด็นทางศาสนาได้อย่างชาญฉลาด เห็นได้จากช่วงเวลาที่พระองค์มีคำสั่งย้ายเมืองหลวงของลาว จากหลวงพระบางมายังเวียงจันทน์นั้น ได้มีการสร้างพระราชวังใหม่

และสร้างวัดในพระพุทธศาสนาหลายแห่ง เช่น สร้างวัดพระแก้ว เพื่อเป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกต พร้อม ๆ กับการขยายองค์พระพระธาตุเจดีย์หลวง ซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีตำนานกล่าวว่าสร้างตั้งแต่ยุคของพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งอินเดีย ขณะเดียวกันได้ประดิษฐานพระบางไว้ที่เมืองเชียงตุง และเปลี่ยนชื่อเมืองใหม่เป็นหลวงพระบาง อีกทั้งได้สร้างวัดเชียงทองขึ้นที่นั่นด้วย (มาร์ติน สจ๊วต - ฟอกซ์, 2535) ภายในกำแพงเมืองเวียงจันทน์ได้สร้างพระราชวังสวยงามมาก มีวัดน้อยใหญ่ถึง 120 วัด (อุทัย เทพสีธา, 2509) จึงกล่าวได้ว่า พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรง “เล่น” ได้สอดคล้องกับบทบาทของพุทธกษัตริย์ลาวที่เวลามีสงคราม ทรงทำหน้าที่เป็นจอมทัพ เวลาสงบ ทรงแสดงองค์เป็นศาสนูปถัมภ์ (กำพล จำปาพันธ์, 2552) ส่วนดินแดนฝั่งขวาแม่น้ำโขง พบว่ามีพุทธสถานที่บ่งบอกถึงพระราชมณเฑียรของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ในการส่งเสริมและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา กระจายอยู่ในภาคอีสานตอนบน เช่น จังหวัดหนองคาย เลย อุดรธานี สกลนคร บึงกาฬ และนครพนม กล่าวเฉพาะในจังหวัดหนองคาย พบพุทธสถานและศาสนวัตถุที่ทรงสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์โดยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ตั้งแต่พื้นที่อำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอบ้านแพง อำเภอเมืองหนองคาย และอำเภอโพนพิสัย บางแห่งยังมีศิลาจารึกเป็นหลักฐานด้วย

เมื่อกล่าวโดยภาพรวม การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคายของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชนั้น แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาด้วยการสร้างวัด ได้แก่ วัดที่พระองค์เป็นผู้สร้าง และวัดที่ทรงบูรณปฏิสังขรณ์ รวมทั้งวัดที่พระองค์พระราชทานที่ดินเพื่อการสร้างวัด มีดังนี้

วัดจอมมณี ตั้งอยู่หมู่บ้านจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ประวัติการสร้างวัด กล่าวว่า สร้างโดยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชและพระนางจอมมณี ซึ่งมีเชื้อสายเป็นชาวหนองคายโดยตรง ตามตำนานมุขปาฐะระบุว่า พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงมีพระราชธิดากับพระนางจอมมณี 3 พระองค์คือ สุข เสริม ไส่ วัดจอมมณี เดิมชื่อว่า “วัดมณีเชษฐา” ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดจอมมณี” เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่พระมเหสีอันเป็นที่รักของพระองค์ (ธวัช ปุณโณทก, 2530)

วัดศรีคุณเมือง ตั้งอยู่ถนนมีชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จารึกวัดศรีคุณเมืองระบุว่า พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชเป็นผู้สร้าง โดยมีข้อความโดยสังเขปว่า “พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้มาอุทิศที่นาจันทน์ให้แก่วัด และตอนท้ายได้มีการสาปแช่งผู้ถือเอาศาสนาสมบัติเหล่านั้น” (ไกรฤกษ์ ศีลาคม, 2560)

วัดศรีเมือง ตั้งอยู่ที่ถนนมีชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ประวัติวัดกล่าวว่า สร้างเมื่อ พ.ศ. 2100 โดยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช เดิมชื่อว่า วัดเมืองหนอง ต่อมาประมาณ พ.ศ. 2450 ได้เปลี่ยนชื่อวัดใหม่ว่า “วัดศรีเมือง” (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2535)

วัดพระไชยเชษฐาธิราช ตั้งอยู่ที่บ้านกวนวัน ตำบลกวนวัน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ตามประวัติวัดกล่าวว่า กษัตริย์ล้านช้าง คือพระไชยเชษฐาธิราช เป็นผู้พระราชทานที่ดินสร้างวัดนี้ และตั้งชื่อวัดว่า “วัดพระไชยเชษฐาธิราช” ศิลาจารึกวัดพระไชยเชษฐาธิราชจารึกไว้ว่า “สมเด็จพระไชยเชษฐาธิราช ทรงพระราชทานที่ดินในการสร้างวัดและวิหาร ตอนท้ายมีใจความสลับแย้งผู้ที่มียึดครองที่ดินเหล่านั้น” (ธวัช ปุณโณทก, 2530)

วัดยอดแก้ว ตั้งอยู่ที่ตำบลเวียงคุก อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย วัดนี้ได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์โดยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ตามประวัติวัดกล่าวว่า วัดยอดแก้วสร้างเมื่อ พ.ศ. 1238 โดยหมื่นกลางโงะ แห่งเมืองสาเกตนคร (ร้อยเอ็ด) ต่อมา พ.ศ. 1249 พระไชยเชษฐาธิราช เจ้าครองนครเวียงจันทน์เห็นว่า วัดยอดแก้วเป็นวัดเก่าแก่ มีโบราณวัตถุมาแต่สมัยขอม จึงได้ทำการบูรณะขึ้นใหม่ (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2535)

วัดสาวสุวรรณาราม ตั้งอยู่ที่บ้านเวียงคุก ตำบลเวียงคุก อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เป็นพุทธสถานที่สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ตามประวัติวัดกล่าวไว้ว่า สร้างเมื่อ พ.ศ. 2200 โดยพระไชยเชษฐาธิราชได้มอบให้หมื่นกลางโงะ นำบริวารที่อพยพมาจากจังหวัดร้อยเอ็ด มาตั้งบ้านเรือนขึ้นที่ตำบลเวียงคุก แล้วให้สร้างวัดขึ้น 2 วัด โดยทรงอนุญาตให้ใช้นามพระธิดาทั้ง 2 พระองค์เป็นชื่อวัดคือ วัดกุศลนารีสำหรับพระธิดาองค์ใหญ่ และวัดสาวสุวรรณาราม สำหรับพระธิดาองค์เล็ก เมื่อสร้างเสร็จแล้วพระธิดาทั้ง 2 พระองค์ ได้อุปถัมภ์มาโดยตลอด (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2535)

วัดกุศลนารี ตั้งอยู่ ตำบลเวียงคุก อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย สร้างเมื่อ พ.ศ. 2200 (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2535) เป็นวัดเก่าแก่มากมาแต่โบราณสร้างในสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช สร้างขึ้นพร้อมกันกับวัดสาวสุวรรณาราม โดยตั้งชื่อตามพระนามของพระราชธิดาองค์โต ของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช กษัตริย์แห่งกรุงล้านช้าง

วัดช้างเผือก ตั้งอยู่ที่บ้านช้างเผือก ตำบลพานพร้าว อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย สร้างเมื่อ พ.ศ. 2106 ตามประวัติของวัดกล่าวว่า พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช นำขบวนทหาร ช้าง ม้า พระแม่แก่นจันทร์ พระพุทธรูปเชียงแสน และทรัพย์สินเงินทองมากมาย โดยมีพระนางสองสีตามเสด็จ ทรงเสด็จออกจากพระมหาราชวังเชียงใหม่ พร้อมกับทรงอพยพครอบครัวข้าราชการบริวาร และราษฎรชาวเมืองเชียงใหม่ส่วนหนึ่ง กลับคืนสู่ล้านช้าง (นครเวียงจันทน์) เมื่อมาตัญญูของพระองค์ เมื่อมาถึงบริเวณที่สร้างวัดช้างเผือกในปัจจุบัน ช้างเผือกคู่บารมีเกิดล้มป่วยและตายลงก่อนที่จะนำไปสู่กรุงล้านช้าง เพื่อเป็นอนุสรณ์ให้กับช้างเผือกคู่บารมี พระองค์จึงทรงโปรดให้ก่อเจดีย์ครอบเอาไว้ และสร้างวัดขึ้นแล้วตั้งชื่อให้ว่า “วัดช้างเผือก” (ไกรฤกษ์ ศิลาคม, 2560)

วัดจำปาทอง ตั้งอยู่ที่บ้านหนองยางคำ หมู่ที่ 13 ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย สร้างเมื่อ พ.ศ. 2200 (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ,

2535) ตามประวัติวัดกล่าวว่า สร้างในสมัยกรุงศรีสัตนาคนหุต (เวียงจันทน์) โดยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชกับพระชายา

วัดศิลาเลข ตั้งอยู่ที่บ้านท่ามะเฟือง ตำบลโพนสา อำเภอบ้านบ่อ จังหวัดหนองคาย ตามศิลาจารึกระบุไว้ว่า เดิมชื่อวัดศรีสุพรรณ สร้างราว พ.ศ. 2109 พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช กษัตริย์แห่งอาณาจักรล้านช้าง โปรดให้ขุนนางใหญ่มาสร้างไว้ ทรงอุทิศที่ดินและข้าทาสให้แก่วัด ดังข้อความจารึกวัดศรีสุพรรณอารามว่า

“พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช โปรดเกล้าให้ขุนนางผู้ใหญ่สร้างวัดศรีสุพรรณ และอุทิศที่ดินทาสโอกาสแก่วัด รวมทั้งสาปแช่งผู้ที่มาทำลายทานวัตถุเหล่านั้น” ข้อความจารึกบรรทัดที่ 3 ระบุ จ.ศ. 928 ซึ่งตรงกับ พ.ศ. 2109 อันเป็นสมัยที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชปกครองราชอาณาจักรล้านช้าง (พ.ศ. 2093 - 2115)” (ไกรฤกษ์ ศิลาคม, 2560)

วัดผดุงสุข ตั้งอยู่ที่บ้านถิ่นดุง ตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ตามประวัติกล่าวว่า เดิมชื่อว่าวัดศรีสุวรรณ ดังที่ปรากฏในใบเสมาศิลาจารึกวัดผดุงสุข 1 - 2 ซึ่งปักอยู่หน้าฐานชุกชีพระประธานในอุโบสถว่า

“จ.ศ. 913 พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ได้พระราชทานที่ดินเมื่อสร้างวัดศรีสุวรรณ และได้ประสิทธิ์อาณามอบพระยาสุพรรณบัตรไว้แก่สมเด็จพระมหาปาเจ้าสุมงคลโพธิ์วิริญาณเถระเจ้าเจ้าอาวาส” ต่อมา พ.ศ. 2400 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นวัดถิ่นดุง ตามชื่อหมู่บ้าน ต่อมา พ.ศ. 2486 พระครูพิเศษคณาภิบาล เจ้าคณะอำเภอโพนพิสัย ได้เปลี่ยนชื่อเป็นวัด “ผดุงสุข” (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2535)

วัดคงกระพันชาตรี ตั้งอยู่ที่บ้านดอนคง ตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ศิลาจารึกวัดคงกระพันชาตรี กล่าวว่า พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ได้อุทิศถวายที่ดินเพื่อสร้างวัด และอุทิศทาสโอกาสให้แก่พุทธศาสนา ตลอดทั้งการกำหนดเขตแดนวัด ดังข้อความว่า

“พระมหาพรหมเทโวโพธิสัตว์ สร้างเมื่อ ปี พ.ศ. 2180 มีความว่า อุทิศที่ดินให้กับวัดศรีมงคลห้วยหลวง และเขตแดนของวัดที่พระเจ้าไชยเชษฐาถวายไว้กับวัดศรีมงคล และให้เรียกคินมาจากผู้ยึดถือกรรมสิทธิ์ สาปแช่งผู้ที่ทำลายหรือยึดถือเอาที่ดินเหล่านั้นมาเป็นของตน” และศิลาจารึกวัดคงกระพันชาตรี 2 จารึกด้วยอักษรไทยน้อย มีความว่า

“อุทิศข้าโอกาสแก่ศาสนา และสาปแช่งผู้ที่ทำลายทานวัตถุเหล่านั้น” (ข้อมูลท่องเที่ยว, 2563) ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นวัดคงกระพันชาตรี เนื่องจากวัดนี้ในอดีตเคยเป็นศูนย์รวมเครื่องรางของขลัง อยู่ยงคงกระพัน ของเหล่าพระยาเสนาอำมาตย์น้อยใหญ่

2. การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาด้วยการสร้างพระพุทธรูป ได้แก่ พระเสริม พระสุก พระใส หลวงพ่อพระเจ้าองค์ตื้อ หลวงพ่อพระไชยเชษฐาธิราช

สร้างพระเสริม พระสุก พระใส โดยมีประวัติกล่าวไว้ว่า พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้นำพลกนิกรหล่อพระพุทธรูปสำเร็จขึ้นมา 3 องค์ เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ราชธิดา 3 พระองค์ ที่ถูกพม่ากวาดต้อนไปในสมัยสงครามพม่ายึดเมืองเวียงจันทน์ เมื่อ ค.ศ. 1563 พระพุทธรูปทั้ง 3 องค์มีพุทธลักษณะสมส่วนงดงามมาก ทรงให้นามว่า พระเสริม พระสุก และพระใส ตามพระนามราชธิดา 3 (มหาบุญมี เทบสีเมือง, 2556) บางแห่งกล่าวว่า พระธิดาทั้ง 3 ของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช กษัตริย์ล้านช้าง มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา จึงได้สร้างพระพุทธรูป 3 องค์ ไว้ประจำพระองค์ และขนานนามตามชื่อของตนเองว่า “พระเสริม” ประจำพระธิดาองค์ใหญ่ “พระสุก” ประจำพระธิดาองค์กลาง และ “พระใส” ประจำพระธิดาองค์เล็ก (เต็ม วิชาภัยพจน กิ, 2530) ปัจจุบัน พระพุทธรูปทั้ง 3 องค์ ประดิษฐานอยู่ในประเทศไทย โดยพระใสประดิษฐานอยู่ที่วัดโพธิ์ชัย (พระอารามหลวง) จังหวัดหนองคาย พระเสริม ประดิษฐานอยู่ ณ วัดปทุมวนาราม กรุงเทพมหานคร ส่วนพระสุกจมอยู่ที่ปากน้ำจิม ตรงข้ามบ้านหนองกุ้ง จังหวัดหนองคาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

สร้างหลวงพ่พระเจ้าองค์ตื้อ ประดิษฐานอยู่ที่วัดศรีชมภูองค์ตื้อ บ้านน้ำโมง ตำบลน้ำโมง อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดหนองคาย ตามศิลาจารึกกล่าวว่า หลวงพ่พระเจ้าองค์ตื้อ สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2105 โดยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช กษัตริย์นครเวียงจันทน์ พร้อมด้วยพระโอรส พระธิดา และบริวาร ช่วยกันหล่อโดยใช้ทองคำ ทองเหลือง และเงินผสมกัน รวมน้ำหนักได้ 1 ตื้อ ซึ่งเป็นมาตราโบราณของอีสาน จึงได้นามว่า “องค์ตื้อ” แต่หลักฐานบางแห่งกล่าวว่า เมื่อพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ย้ายเมืองหลวงจากเมืองหลวงพระบาง มาตั้งอยู่ที่เวียงจันทน์แล้ว พระองค์มีพระประสงค์จะหล่อพระพุทธรูป เพื่อประดิษฐานไว้ที่วัดสีพุมที่พระองค์ทรงบูรณะปฏิสังขรณ์ขึ้นมาใหม่ จึงทรงประกาศให้ประชาชนทั่วราชอาณาจักรร่วมกันบริจาคโลหะทองแดง ทองเหลือง และเงินทอง เพื่อใช้ในการหล่อ เมื่อรวบรวมโลหะเงินทองได้น้ำหนักหนึ่งตื้อแล้ว พระองค์ได้ทำพิธีหล่อองค์พระจนสำเร็จ ได้พระเจ้าองค์ตื้อที่สวยงามตามพุทธลักษณะ เหตุที่พระพุทธรูปหล่อด้วยทองสำริด หนักหนึ่งตื้อ จึงเรียกว่า “พระเจ้าองค์ตื้อ” ส่วนโลหะทองสำริดที่เหลือ ได้หล่อพระอีก 3 องค์ เป็นพุทธรูปที่สวยงามนามว่า พระสุก พระเสริม พระใส ตามพระนามของพระราชธิดาทั้งสามพระองค์ (มหาบุญมี เทบสีเมือง, 2556) หลังจากหล่อองค์พระเสร็จแล้ว มีประชาชนหัวเมืองต่าง ๆ ได้บริจาคโลหะเงินทอง ส่งตามมาภายหลัง แต่เมื่อทราบว่าการหล่อพระเจ้าองค์ตื้อที่เวียงจันทน์สำเร็จไปก่อน

แล้ว จึงขอพระบรมราชานุญาตนำโลหะเงินทองที่เหลือ หล่อพระเจ้าองค์ตื้ออีกองค์หนึ่ง แล้วนำไปประดิษฐานไว้ที่วัดน้ำโมง (อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย) อยู่ฝั่งขวาแม่น้ำโขง เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยขนาดใหญ่ หน้าตักกว้าง 3.29 เมตร สูง 4.00 เมตร หล่อด้วยทองเหลืองปนเงินและทองคำผสมกัน น้ำหนักได้ตื้อหนึ่ง (เดิม วิกาศย์พจนกิจ, 2546)

สร้างพระมณีเชษฐา วัดจอมมณี ประวัติการสร้างวัดจอมมณีกล่าวว่า หลังจากที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชสร้างวัดมณีเชษฐา (วัดจอมมณี) แล้ว ทรงให้สร้างพระพุทธรูปแล้วจารึกชื่อ “พระมณีเชษฐา” เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่พระนางจอมมณี คำว่า “มณี” ก็คือชื่อของพระนางจอมมณี ส่วนคำว่า “เชษฐา” ก็คือพระนามของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช

สร้างหลวงพ่พระไชยเชษฐา วัดพระไชยเชษฐาธิราช เป็นพระพุทธรูปก่ออิฐถือปูนหน้าตักกว้าง 6 ฟุต สูง 7 ฟุต ประดิษฐานอยู่ในวิหารวัดพระไชยเชษฐา สร้างโดยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช หลังจากพระองค์ได้สร้างวัดและวิหารแล้ว ได้สร้างพระพุทธรูปไว้เป็นประธานของวิหาร

ทรงสร้างหลวงพ่พระไชยเชษฐา วัดศรีเมือง เป็นพระพุทธรูปยืนศิลปะล้านช้างปัจจุบันประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถวัดศรีเมือง

หลวงพ่ใหญ่ไชยเชษฐาธิราช วัดกุศลนารี เป็นพระประธานปูนปั้น ศิลปะล้านช้าง ประดิษฐานอยู่ภายในพระอุโบสถ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปูนปั้นองค์ใหญ่ที่สุดในเมืองเวียงคุก ชาวเมืองเวียงคุกขนานนามท่านว่า “หลวงพ่ใหญ่ไชยเชษฐาธิราช” ซึ่งถวายนามตามพระนามของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ผู้ทรงดำริให้สร้างวัดนี้ขึ้น และประธานชื่อพระธิดาองค์ใหญ่เป็นชื่อวัดด้วย

3. การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาด้วยการบูรณปฏิสังขรณ์พระธาตุเจดีย์ ได้แก่ พระธาตุหล้าหนอง และพระธาตุบังพวน

พระธาตุหล้าหนอง ตั้งอยู่ริมโขงแม่น้ำโขง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย หนังสืออรรถาธิบายหรือตำนานพระธาตุพนม ตอนหนึ่งได้กล่าวถึงการสร้างพระธาตุหล้าหนองว่า พระธาตุองค์นี้สร้างโดยพระอรหันต์ 5 องค์ ซึ่งได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าคือ พระธาตุหัวเหน่า 29 องค์ และพระธาตุเขี้ยวผาง 7 องค์ และพระธาตุฝ่าเท้าขวา 9 องค์ มาจากประเทศอินเดีย เพื่อนำไปประดิษฐานไว้ในที่ 4 แห่ง (กรมศิลปากร, 2483) โดยนำพระธาตุฝ่าเท้าขวา 9 องค์ ไปบรรจุไว้ที่พระธาตุเมืองลาหนองคาย (พระธาตุหล้าหนอง อำเภอเมืองหนองคาย) และกล่าวถึงการสร้างเจดีย์บรรจุพระธาตุฝ่าเท้าขวาว่า

“พระมหาสังขวิษเฐระได้นำพระบรมธาตุฝ่าเท้า 9 องค์ ไปประดิษฐานที่เมืองลาหนองคาย นำเลียงฟ่อนมพร้อมด้วยชาวเมือง สร้างอุโมงค์สำหรับประดิษฐานพระบรมธาตุนั้นใต้พื้นแผ่นดิน ขนาดกว้างด้านละ 2 วา 2 ศอก สูง 3 วา แล้วไปด้วยชะทาลาจีนจึงเอาแผ่นเงินอันบริสุทธิ์รองพื้น แล้วนำเอาพระบรมธาตุเข้าบรรจุไว้ในผอบทองคำนำไปประดิษฐานไว้ในอุโมงค์นั้น” (กรมศิลปากร, 2483)

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช แห่งอาณาจักรล้านช้าง ได้เสด็จมาบูรณปฏิสังขรณ์องค์พระธาตุหล้าหนอง เมื่อ พ.ศ. 2109 สันนิษฐานว่า องค์พระธาตุดั้งเดิมคงไม่สูงนัก เพราะในอรรถนิทานกล่าวว่า กว้างด้านละ 2 วา 2 ศอก สูง 3 วา เท่านั้น มีอุโมงค์ใต้พื้นดินเพื่อเป็นที่ประดิษฐานพระบรมธาตุ คงมีการบูรณะซ่อมแซมมาหลายครั้งแล้ว เมื่อพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้มาบูรณะซ่อมแซม ได้สร้างเจดีย์ครอบก่ออิฐถือปูนฐานกว้าง 15.80 เมตร สูง 33 เมตร ต่อมาแม่น้ำโขงได้ไหลกัดเซาะฝั่งขวาถึงมหาธาตุเจดีย์ จนทรุดเอียงและพังทลายลงในแม่น้ำโขง เมื่อวันศุกร์ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 9 พ.ศ. 2390 (พระปลัดวิทย์ สิริธมโม (เที่ยงธรรม), 2553)

พระธาตุบังพวน ตั้งอยู่ที่บ้านพระธาตุบังพวน ตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย สร้างเมื่อ พ.ศ. 2200 หนังสืออรรถกถาฯ ตอนหนึ่งได้กล่าวถึงการสร้างพระธาตุบังพวนไว้ว่า อรหันต์ 5 รูป อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุจากประเทศอินเดียมาพักอยู่ที่ร่มไม้ป่าแป่ง (ไม้โพธิ์) ณ ภูเขาหลวง (ที่ตั้งพระธาตุบังพวนในปัจจุบัน) โดยก่ออุโมงค์หินเรียงกันขึ้นทั้ง 4 ด้าน ๆ ละ 5 วา หนา 2 วา สูง 4 วา 3 ศอก แล้วนำพระบรมธาตุหัวเหน่าบรรจุในขวดไม้จันทน์ 10 องค์ ในขวดแก้วผลึก 10 องค์ และที่เหลือนำไปบรรจุในผอบทองคำแล้วประดิษฐานไว้ในอุโมงค์นั้น (กรมศิลปากร, 2483) ในยุคต่อมาคงมีการต่อเติมเป็นรูปทรงเจดีย์สูงขึ้น และมีการบูรณะซ่อมแซมมาหลายยุคหลายสมัย เมื่อปี พ.ศ. 2103 พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ได้ย้ายราชธานีจากหลวงพระบางมาตั้งที่เมืองเวียงจันทน์ ได้เสด็จมาบูรณปฏิสังขรณ์พระธาตุบังพวน ซึ่งอยู่ในสภาพทรุดโทรมมาก พระองค์ได้นำประชาชนมาบูรณปฏิสังขรณ์ และสร้างเสริมพระธาตุให้ใหญ่โตและสูงขึ้นกว่าเดิม ลักษณะทางสถาปัตยกรรมคล้ายกับองค์พระธาตุพนม (หมายถึงพระธาตุบังพวนองค์เดิม) และได้ก่อสร้างกำแพงรอบวัด ซุ้มประตูไว้ทั้ง 4 ทิศ ในลานพระธาตุสร้างอุโบสถ วิหาร (เจริญ ตันมหาพาราน, 2553) นอกจากองค์พระธาตุบังพวนแล้ว ในบริเวณโดยรอบยังมีการก่อสร้างสถูปมหาสถานขึ้น โดยจารึกที่ฐานพระพุทธรูปในวิหาร ได้กล่าวถึงการมีพระราชศรัทธาอุปถัมภ์ทั้งพระนามของพระเจ้าโพธิสาลราช และพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชไว้ด้วย

การฟื้นฟูบูรณะพระพุทธศาสนาของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชที่ส่งผลกระทบ ต่อพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคายปัจจุบัน

จากพระราชกรณียกิจด้านการฟื้นฟูบูรณะพระพุทธศาสนาของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ในจังหวัดหนองคาย ทั้ง 3 ด้านที่กล่าวมา ส่งผลกระทบในด้านดีต่อพระพุทธศาสนาในจังหวัด หนองคาย หลายด้าน เช่น

ด้านความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย จากพระราชกรณียกิจ การฟื้นฟูบูรณะพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคายของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ส่งผลให้ พระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย มีความเจริญรุ่งเรืองสืบมาจนถึงปัจจุบัน วัดหลาย ๆ วัดที่พระองค์ทรงสร้างและทรงบูรณปฏิสังขรณ์ ได้รับการดูแลจากเจ้าอาวาสและชาวบ้านมา อย่างต่อเนื่อง แต่ละวัดได้พัฒนาต่อยอดจนกลายเป็นวัดที่สำคัญ มีความสวยงาม มีภิกษุสามเณรเข้ามาอยู่จำพรรษาเพื่อศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยมิได้ขาด เช่น วัดจอมมณี วัดศรีเมือง วัดศรีคุณเมือง เป็นต้น

ด้านการท่องเที่ยว วัด พระพุทธรูป และพระธาตุเจดีย์ ที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้ สร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ไว้นั้น ปัจจุบันส่งผลให้วัด พระพุทธรูป และพระธาตุเจดีย์เหล่านั้น กลายเป็นที่เคารพบูชา และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา เช่น หลวงพ่อพระใส ที่ประดิษฐาน ณ วัดโพธิ์ชัย (พระอารามหลวง) และหลวงพ่อบุญครองที่ประดิษฐาน ณ วัดศรีชมภูองค์ตื้อ ปัจจุบันมีพุทธศาสนิกชนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เดินทางมา กราบไหว้บูชาวันละหลายร้อยคน ตลอดทั้งพระธาตุบังพวน และพระธาตุหล้าหนอง ซึ่งเป็นที่ ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ก็กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทาง พระพุทธศาสนาอีกแห่งหนึ่งในจังหวัดหนองคาย ที่นักท่องเที่ยวเมื่อเดินทางเข้ามาสู่จังหวัด หนองคาย จะต้องแวะไปนมัสการพระธาตุเจดีย์ทั้งสองแห่ง และแต่ละปียังมีประเพณีนมัสการ พระพุทธรูปและพระธาตุอีกด้วย โดยวัดโพธิ์ชัย (พระอารามหลวง) ได้กำหนดประเพณีสงกรานต์ หลวงพ่อพระใส ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ในวันที่ 13 เดือนเมษายนทุกปี วัดศรีชมภูองค์ตื้อ กำหนดประเพณีนมัสการหลวงพ่อบุญครอง ในวันที่ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 ส่วนงานนมัสการพระ ธาตุบังพวน และงานนมัสการพระธาตุหล้าหนองนั้น กำหนดในวันที่ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี

ด้านโบราณคดี พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช เมื่อเสด็จไปสร้างวัดหรือบูรณปฏิสังขรณ์วัดที่ ไต มักจะทำศิลาจารึกไว้ทุกแห่ง ศิลาจารึกเหล่านี้จึงเป็นหลักฐานทางโบราณคดีที่สำคัญ ในการสืบค้นร่องรอยประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย และพระราชกรณียกิจของ พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ด้านการฟื้นฟูบูรณะพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย เช่น จารึกวัด ศรีคุณเมือง หรือจารึกวัดปะขาว มีเนื้อหาโดยสรุปว่า “พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้มาอุทิศที่นา จังหันให้แก่วัด และตอนท้ายได้มีการสาปแช่งผู้ถือเอาศาสนาสมบัติเหล่านั้น” การกำหนด อายุตามข้อความจารึกบรรทัดที่ 1 และ 15 ระบุว่า จ.ศ. 922 ซึ่งตรงกับ พ.ศ. 2103 อันเป็นสมัยที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชปกครองราชอาณาจักรล้านช้าง (พ.ศ. 2093 - 2115)

(ธวัช ปุณโณทก, 2530) หรือจารึกวัดไชยเชษฐาธิราช มีเนื้อหาโดยสรุปว่า “สมเด็จพระไชยเชษฐาธิราช ทรงพระราชทานที่ดินในการสร้างวัดและวิหาร ตอนท้ายมีใจความสาปแช่งผู้ที่ยึดครองที่ดินเหล่านั้น” การกำหนดอายุระบุว่า ข้อความจารึกด้านที่ 1 บรรทัดที่ 1 ระบุศักราช 916 คือ จ.ศ.916 ซึ่งตรงกับ พ.ศ.2097 อันเป็นสมัยที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ปกครองราชอาณาจักรล้านช้าง (พ.ศ. 2093 - 2115) (ธวัช ปุณโณทก, 2530) จารึกเหล่านี้ กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นสมบัติของชาติ และได้รับการดูแลรักษาอย่างดี

สรุป

พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่จังหวัดหนองคายเมื่อใดนั้น ไม่สามารถระบุได้ชัดเจน อาจสันนิษฐานได้ 3 ทาง คือ ในยุคแรกโดยการนำของพระอรหันต์ 5 รูป ที่นำพระบรมสารีริกธาตุจากประเทศอินเดียมาประดิษฐาน ณ ดินแดนหนองคายในอดีต ตามที่ระบุไว้ในตำนานอรัญคธาตุ คือ ที่ภูเขาลวง (พระธาตุบังพวน) เมืองลาหนองคาย (พระธาตุหล้าหนอง) และเวียงจันทน์ ทั้งหมดนี้ปัจจุบันอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย สมัยต่อมาเมื่ออาณาจักรทวารวดีรุ่งเรือง พระพุทธศาสนาเถรวาทแบบทวารวดี ได้แผ่เข้ามาถึงดินแดนหนองคาย เพราะพบหลักฐานทางโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาสมัยทวารวดี ที่วัดสาวสุวรรณ เสมาหินที่วัดศรีมงคลและที่วัดเทพพลประดิษฐาราม มีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 12 - 16 และในยุคอาณาจักรล้านช้างเรืองอำนาจ นับตั้งแต่สมัยพระเจ้าฟ้างุ้ม (พ.ศ. 1896) กษัตริย์แห่งอาณาจักรล้านช้าง ดินแดนจังหวัดหนองคายในยุคนั้น เคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านช้าง พุทธศาสนาจากล้านช้างได้แผ่เข้ามาสู่หนองคายอีกทางหนึ่ง พระมหากษัตริย์ล้านช้าง นับแต่สมัยพระเจ้าฟ้างุ้มเป็นต้นมา นับถือและใส่ใจในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาทุกพระองค์ จนถึงสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ถือเป็นยุคทองของพระพุทธศาสนาในอาณาจักรล้านช้าง พระองค์ได้สร้างวัดสำคัญมากมาย เช่น การบูรณปฏิสังขรณ์เจดีย์พระธาตุหลวงขึ้นมาใหม่ใหญ่โต สมกับเป็นปูชนียสถานคู่กับพระราชอาณาจักร ได้สร้างวัดในกำแพงเมืองถึง 120 วัด และสร้างวัดพระแก้ว เพื่อเป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกตที่นำมาจากเมืองเชียงใหม่ ด้านประวัติสำคัญของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชนั้น พระองค์เป็นโอรสของพระเจ้าโพธิสารราช กับพระธิดาของอาณาจักรล้านนา พระองค์ได้ทรงครองราชย์เป็นกษัตริย์ 2 แผ่นดินในระยะเวลาเดียวกัน คือครองอาณาจักรล้านนากับล้านช้าง แต่ต่อมาไม่สามารถครอบครองอาณาจักรล้านนาให้อยู่ในอำนาจของล้านช้างได้ จึงเป็นกษัตริย์ครองล้านช้างอย่างเดียว และได้ย้ายเมืองหลวงจากหลวงพระบางมาที่เวียงจันทน์ พระองค์ได้สร้างเมืองหลวงใหม่ พร้อมกับการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาพร้อมไปด้วย พระพุทธศาสนาในยุคของพระองค์เจริญรุ่งเรืองสุดขีด อาณาจักรล้านช้างในสมัยของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชนั้น ครอบคลุมดินแดนภาคอีสานตอนบนหลายจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดหนองคายถือเป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้นครเวียงจันทน์มากที่สุด พระพุทธศาสนาในหนองคายจึงได้รับการทำนุบำรุงจากพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช

เช่นเดียวกับพระพุทธศาสนาในเวียงจันทน์ นับตั้งแต่อำเภอศรีเชียงใหม่ลงมาตามเลียบบแม่น้ำโขง จนถึงอำเภอโพธิ์ชัย จะมีพุทธศาสนสถานที่ยกสร้างและปฏิสังขรณ์โดยพระเจ้าไชยเชษฐาเป็นจำนวนมาก ดังนั้น การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคายของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช แบ่งเป็น 3 ด้านคือ ด้านการยกสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์วัด ด้านการยกสร้างพระพุทธรูป และด้านการบูรณปฏิสังขรณ์พระธาตุเจดีย์ ผลจากการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคายของพระเจ้าไชยเชษฐา ส่งผลดีต่อพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคายปัจจุบัน 3 ด้าน คือ ทำให้พุทธศาสนาในจังหวัดหนองคายเจริญรุ่งเรืองสืบมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้ศาสนสถานและศาสนวัตถุที่ยกสร้างและปฏิสังขรณ์โดยพระเจ้าไชยเชษฐาในยุคนี้ปัจจุบันได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดหนองคาย และศิลาจารึกที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้สร้างไว้ในวัดต่าง ๆ ได้เป็นหลักฐานทางโบราณคดีที่สำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพระพุทธศาสนาและพระราชกรณียกิจของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย ตลอดถึงการศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองและสังคมในยุคนั้นด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2535). ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม 10. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมศิลปากร. (2483). อรัญธาดา (ตำนานพระธาตุพนม). พระนคร: โรงพิมพ์ไทยเชม.
- กำพล จำปาพันธ์. (2552). ภาพลักษณ์พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชในประวัติศาสตร์ไทย - ลาว. วารสารศิลปวัฒนธรรม, 30(12), 74-97.
- ไกรฤกษ์ ศิลาคม. (2560). พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช: โพธิกษัตริย์กับการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาที่สองฝั่งโขง. วารสารพื้นถิ่นโขง ชี มูล, 3(1), 159-171.
- ข้อมูลท่องเที่ยว. (2563). ข้อมูลท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย. เรียกใช้เมื่อ 9 พฤษภาคม 2563 จาก <https://is.gd/63Oyll>
- คณะกรรมการมูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย. (2542). สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน เล่ม 12. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- เจริญ ตันมหาพารณ. (2553). มหาราช 2 แผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร: ปราชญ์.
- เต็ม วิภาคย์พจนิก. (2530). ประวัติศาสตร์ลาว. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- เต็ม วิภาคย์พจนิก. (2546). ประวัติศาสตร์อีสาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธวัช ปุณโณทก. (2530). ประวัติวัดจอมมณี (มณีเชษฐาราม). กรุงเทพมหานคร: คุณพินอักษรกิจ.

- _____. (2530). ศีลาจาริกอีสานสมัยไทย-ลาว : ศึกษาด้านอักษรวิทยาและประวัติศาสตร์อีสาน. กรุงเทพมหานคร: คุณพินอักษรกิจ.
- _____. (2551). การประชุมสัมมนาทางวิชาการอาจารย์สอนศาสนาและปรัชญา คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. ใน เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่อง พระพุทธศาสนาแม่ข่าย. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- เผ่าทอง ทองเจือ. (2559). เปิดตำนานบรรพบุรุษร่วมกันของหนองคายและเวียงจันทน์. นิตยสาร NCA GO2GETHER, 1(1), 68-69.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2553). พระพุทธศาสนาในเอเชีย. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระธรรมราชาวัตร. (2551). อูรังคินทาน ตำนานพระธาตุพนม (พิสดาร). กรุงเทพมหานคร: นีลนารการพิมพ์.
- พระปลัดวิทย์ สิริธมโม (เที่ยงธรรม). (2553). ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาพระธาตุของชาวพุทธ : กรณีศึกษาพระธาตุหล้าหนองของประชาชน จังหวัดหนองคาย. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2555). พระพุทธศาสนาในเอเชีย. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- มหาบุญมี เทบสีเมือง. (2556). ความเป็นมาของชนชาติลาว. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.
- มหาสีลา วีระวงส์. (2535). ประวัติศาสตร์ลาว. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มาร์ติน สจ๊วต - ฟอกซ์. (2535). ประวัติศาสตร์ลาว. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หนองคาย ถิ่นวัฒนธรรมแม่ข่าย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การค้ำของ สกสค.
- สิทธิศักดิ์ จำปาแดง. (2556). การสร้างฐานข้อมูลบ้านหัตถศิลป์ของเมืองคูแฝด หนองคาย-เวียงจันทน์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแม่ข่าย. วารสารความหลากหลายทางวัฒนธรรม, 12(27), 367-381.
- อุทัย เทพสิทธิ. (2509). ความเป็นมาของไทย - ลาว. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สาส์นสวรรค์.

แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ*
GUIDELINE FOR SOCIAL WELFARE ARRANGEMENT
OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANISATIONS
TO SUPPORT THE AGING SOCIETY

สิทธิพันธ์ พูนเอียด

Sittipan Poon-eiad

ศลธร คงหวาน

Sonthon Khongwan

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: bible_sittipan@hotmail.com

บทคัดย่อ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของประชากร ทำให้จำนวนผู้สูงอายุมีการเพิ่มขึ้นทุกปี การเตรียมความพร้อมในการรองรับสังคมผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเตรียมความพร้อมการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุถือเป็นส่วนสำคัญที่ทุกองค์กรจะต้องตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานในการจัดสวัสดิการสังคมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุซึ่งดำเนินการโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อทราบปัญหาและเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการตอบสนองต่อการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสังคมผู้สูงอายุในท้องถิ่น การดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางกายและจิตใจของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ อนึ่งสวัสดิการสังคมด้านนันทนาการและด้านสาธารณสุขเป็นรูปแบบที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการให้ผู้สูงอายุมากที่สุด อย่างไรก็ตามปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนงบประมาณ การขาดฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่เชื่อมโยงกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ปัญหาด้านระเบียบในการดำเนินงานและปัญหาขาดการบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุยังคงเป็นอุปสรรคในการขับเคลื่อนการจัดสวัสดิการสังคมดังกล่าว ดังนั้นแนวทางสำหรับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

* Received 2 July 2020; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการงบประมาณแยกไว้เป็นการเฉพาะสำหรับการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ การจัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ และการกำหนดแนวทางความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ จะทำให้การดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ, สวัสดิการสังคม, องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

Thailand is currently becoming the complete aging society resulting from the change in population structure. As a result, the number of elderly is increasing every year. Preparation to support aging society is thus important, especially preparation in social welfare arrangement for elderly which is so crucial that all organisations have to be aware of the importance of such preparation. This paper aims to study social welfare arrangement related to the elderly operated by local administrative organizations. This is to acknowledge the problems and suggest appropriate guidelines to respond to preparation to deal with aging society in community. Most social welfare arrangement for elderly by local administrative organisations focuses an attention on elderly's quality of life improvement in terms of physical and mental aspects. In this way, social welfare of recreation and public health are the benefits which local administrative organizations provide to the elderly most. However, problems of lack of budget, lack of elderly database connected to local administrative organisations, problematic operational regulations, and lack of integration of organisations related to elderly are still the obstacles to implement such social welfare arrangement. For this reason, guideline for social welfare arrangement for elderly of local administrative organisations should have guideline setting in budget management separately for social welfare arrangement for elderly, elderly database creation that local administrative organisations can access, and setting in guideline for cooperation between public and private sectors for operation associating with the elderly. Then, social welfare arrangement for elderly by local administrative organisations can assist and improve elderly's quality of life more effectively.

Keywords: Elderly, Social Welfare, Local Administrative Organizations

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรครั้งสำคัญ คือ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จากข้อมูลสถิติสถานการณ์ประชากรในประเทศไทย ประชากรสูงอายุมีอัตราเพิ่มขึ้นต่อเนื่องอย่างชัดเจน (สุนี ไชยรส และลัดดาวัลย์ ตันติวิทยาพิทักษ์, 2557) โดยในปี พ.ศ. 2564 คาดว่าประเทศไทยจะเข้าสู่ “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และในปี พ.ศ. 2574 ประเทศไทยจะเข้าสู่ “สังคมสูงอายุระดับสุดยอด” เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด (ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2560) สิ่งตามมาจากสถานการณ์ดังกล่าวคือ บทบาทและความสำคัญของผู้สูงอายุในสังคมมักถูกจำกัดให้ลดลง ถูกผลักออกจากระบบการทำงาน ลูกหลานไปทำงานต่างพื้นที่ทำให้ผู้สูงอายุอยู่เพียงลำพัง ส่งผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ แม้รัฐจะมีนโยบายในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการมีงานทำหรือกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อสร้างสรรค์และไม่ก่อภาระต่อสังคมในอนาคต โดยจัดเตรียมระบบการดูแลในบ้าน สถานพักฟื้นและโรงพยาบาล ที่เป็นความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัว รวมทั้งพัฒนาระบบการเงินการคลังสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2558) อย่างไรก็ตาม แม้รัฐจะมีการเตรียมความพร้อมดังกล่าวมานี้ แต่ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึงเนื่องจากรัฐมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากรในการดูแลงานด้านผู้สูงอายุ การผลักดันให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุดำเนินการขับเคลื่อนงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งที่สมควรศึกษาเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการด้านงานสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุในท้องถิ่น ด้วยเหตุที่กล่าวมานี้ผู้เขียนจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานในการจัดสวัสดิการสังคมที่เกี่ยวข้องผู้สูงอายุซึ่งดำเนินการโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อทราบปัญหาและเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการตอบสนองต่อการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสังคมผู้สูงอายุในท้องถิ่น นอกจากนี้ ผู้เขียนได้นำเสนอแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานีซึ่งเห็นว่ามีประโยชน์แก่ผู้สูงอายุเพื่อให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ ใช้เป็นแนวทางสำหรับการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุต่อไปในอนาคต โดยมีรายละเอียดดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

แนวทางในการดำเนินกิจกรรมหรือการจัดบริการสาธารณะของผู้สูงอายุเป็นผลมาจากนโยบายและสวัสดิการที่รัฐในฐานะของฝ่ายปกครองจัดให้มีขึ้น โดย “นโยบาย” (Policy) จะเป็นหลักและวิธีปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการ อย่างไรก็ตามการดำเนินนโยบายของรัฐก็

ต้องเป็นไปในลักษณะ “นโยบายสาธารณะ” (Public Policy) คือ นโยบายที่รัฐเป็นผู้ดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ช่วยแก้ไขปัญหาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น เป็นแนวทางปฏิบัติของรัฐบาลที่มุ่งเน้นสร้างผลประโยชน์ให้กับประชาชนเป็นหลัก เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและพัฒนาชีวิตประชาชนให้ดียิ่งขึ้น (อิงฟ้า สิงห์น้อย และรัฐชาติ ทัศนัย, 2561) ทั้งนี้ “สวัสดิการสังคม” หมายถึงกิจกรรมเต็มรูปแบบที่ได้รับการออกแบบมาจากองค์กรสาธารณะและอาสาสมัครที่หาทางป้องกัน บรรเทา หรือช่วยเหลือในการแก้ปัญหาทางสังคมที่ผ่านการเลือกมาแล้ว สำหรับบางกรณีที่มีมองสวัสดิการสังคมอย่างกว้าง ๆ จากแนวคิดที่ว่า สังคมได้รวบรวมทรัพยากรเพื่อสวัสดิการทั่วไปของทุกคนและจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ เช่น ห้องสมุด สวนสาธารณะ และโรงพยาบาล ส่วนอื่น ๆ ประกอบไปด้วยการสนับสนุนทางสังคมจนถึงการให้ความร่วมมือ (Ambrosino, R. et al., 2015) อย่างไรก็ตามมีการอภิปรายอย่างยาวนานเกี่ยวกับนิยามของคำว่า “นโยบายสวัสดิการสังคม” ซึ่งปัจจุบันก็เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป โดยประการแรกนโยบายสวัสดิการสังคมเกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคล บางครั้งได้กระทำผ่านกลุ่มหรือชุมชนให้ทำเช่นนั้น ประการที่สอง นโยบายสวัสดิการสังคมสามารถทำโดยองค์กรภาครัฐหรือเอกชนก็ได้ และนโยบายสวัสดิการสังคมก็ยังได้รับการสร้างขึ้นจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำในส่วนของผู้ตัดสินใจที่เกี่ยวกับนโยบายสวัสดิการสังคมนั้น และประการสุดท้าย นโยบายสวัสดิการสังคมเป็นผลลัพธ์ของกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเมือง (Sowers, K. M. et al., 2008) ปัจจุบันนโยบายที่สำคัญซึ่งรัฐจัดให้มีสำหรับผู้สูงอายุปรากฏตามการแถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติของคณะรัฐมนตรีโดยนายกรัฐมนตรี (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 ได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน 11 ด้าน โดยนโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คือนโยบายด้านที่ 3 การลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ โดยกำหนดนโยบายในเรื่องเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และการจัดสวัสดิการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2558)

จากนโยบายด้านผู้สูงอายุที่กล่าวมาข้างต้นนำไปสู่การดำเนินงานการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งการดำเนินงานจากราชการบริหารส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ เหตุผลประการสำคัญที่ต้องมีการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุเนื่องจากในทางกายภาพของผู้สูงอายุเมื่อมีอายุมากขึ้นจะมีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากความชรา การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้หากไม่มีวิธีป้องกันและการจัดการภาวะสุขภาพที่เหมาะสมจะส่งผลต่อการเกิดภาวะสุขภาพที่เจ็บป่วยของผู้สูงอายุได้ (พิมพ์พร ทองเมือง และ ยุทธนา สุดเจริญ, 2560) นอกจากนี้การปรับตัวของผู้สูงอายุกับสังคมมีการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกันโดยทฤษฎีด้านสังคมวิทยาซึ่งเป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงบทบาท สัมพันธภาพ และการปรับตัวในสังคมของผู้สูงอายุ รวมถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุต้องมีสถานภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

รวมทั้งพยายามที่จะช่วยแนะนำให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (วิธมา ธรรมเจริญ, 2555) โดยทฤษฎีทางสังคมวิทยา เช่น ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) ที่อธิบายว่าบุคคลเมื่อมีอายุมากขึ้นสถานภาพและบทบาททางสังคมจะลดลง แต่ก็ยังมีความต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อความสุขและการมีชีวิตที่ดีเช่นเดียวกับวัยผู้ใหญ่และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่ตนเองสนใจได้ เนื่องจากยังคงรักษารูปแบบและสถานภาพทางสังคมไว้ได้ระดับหนึ่ง ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกร่วมมีส่วนร่วมในสังคม มีคุณค่าและมีชีวิตที่ประสบความสำเร็จ หรือทฤษฎีความต่อเนื่อง (Continuity Theory) ที่อธิบายว่าผู้สูงอายุจะมีความสุขได้ก็ต่อเมื่อได้กระทำกิจกรรมหรือปฏิบัติตัวเช่นเคยกระทำมาแต่เก่าก่อน อีกทั้งจะต้องปรับตัวให้มีพฤติกรรมเข้ากับการเปลี่ยนแปลงมากมายหลายอย่างในสังคม (ธนยศ สุมาลย์โรจน์ และ อานานมุฮิบบะตุตติน นอจิ สุขไสว, 2558) จากข้อมูลที่กำลังกล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่าผู้สูงอายุถือเป็นบุคคลที่อยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในมิติที่เกี่ยวกับความถดถอยหรือเสื่อมลงของร่างกายซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อผู้สูงอายุหลายประการ การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องคำนึงหลักการเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญ เช่น สวัสดิการสังคมด้านสาธารณสุขถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้สูงอายุเนื่องจากผู้สูงอายุมีความเปลี่ยนแปลงที่ร่างกายที่อาจป่วยเจ็บได้ง่าย หรือสวัสดิการสังคมด้านนันทนาการก็จะมีส่วนช่วยให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เป็นต้น ซึ่งสวัสดิการสังคมที่กำลังกล่าวมานี้จะสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่กำลังกล่าวมาในตอนต้น

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับงานด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ

รัฐในฐานะฝ่ายปกครองมีหน้าที่ในการดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งนี้ “ฝ่ายปกครอง” ในที่นี้มุ่งหมายถึงฝ่ายปกครองของรัฐที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับภารกิจสาธารณะ ทั้งนี้ ความหมายของฝ่ายปกครองในแง่ของการจัดองค์การหรือพิจารณาที่ฝ่ายปกครองจากลักษณะในทางรูปแบบแล้ว ฝ่ายปกครองก็คือ บรรดาหน่วยงาน องค์การ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่ง ซึ่งหมายถึง ราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2554) ทั้งนี้ ภารกิจของฝ่ายปกครองมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองตอบประโยชน์สาธารณะประการหนึ่งคือ การดำเนินการกิจของฝ่ายปกครองในลักษณะที่เป็น “บริการสาธารณะ” (Service Public) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ฝ่ายปกครองมีหน้าที่ต้องจัดทำขึ้นเพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชนโดยรวมหรือเพื่อเป็นการให้บริการแก่ประชาชนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความต้องการพื้นฐานทางด้านสังคมหรือทางด้าน (เอกบุญ วงศ์สวัสดิ์กุล, 2563) รัฐบาลซึ่งเป็นฝ่ายปกครองต้องพิจารณาการจัดทำบริการสาธารณะว่ามีการกิจใดสามารถดำเนินการได้เอง ภารกิจใดควรมอบให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ (อำนวย บุญรัตน์ไมตรี, 2558)

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ถือเป็นฝ่ายปกครองที่มีความเป็นอิสระปราศจากการแทรกจากรัฐบาลกลาง สามารถปกครองตนเองได้ มีอิสระทั้งทางการบริหาร การพัฒนา การเมือง และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ แนวคิดดังกล่าวเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดชะตาชีวิตของท้องถิ่นตนเอง (ฐาภรณ์ จิตตานุรักษ์, 2559) อีกทั้งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ยังได้กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะไว้หลายด้าน อาทิเช่น ด้านการสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จึงอาจกล่าวได้ว่าองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นถือว่าเป็นองค์กรที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งนี้ ภารกิจที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการถ่ายโอนจากราชการส่วนกลาง และราชการส่วนภูมิภาคเกี่ยวกับการให้บริการสาธารณะตามกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3) ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย 4) ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว 5) ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และ 6) ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยงานภารกิจที่กล่าวมานี้ถือเป็นกรอบในการดำเนินงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

บริการสาธารณะด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตประกอบด้วย การส่งเสริมอาชีพ งานสวัสดิการสังคม นันทนาการ การศึกษา และการสาธารณสุข ถือเป็นบทบาทที่สำคัญขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งต้องดำเนินงานให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและเป็นกิจกรรมที่ตอบสนองคนในท้องถิ่น ทั้งนี้ งานส่งเสริมคุณภาพชีวิตในรูปแบบสวัสดิการสังคม ดำเนินงานด้วยการสังคมสงเคราะห์พัฒนาคุณภาพชีวิต เด็ก สตรี คนชรา ผู้ด้อยโอกาส โดยสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุซึ่งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการให้ผู้สูงอายุมีความหลากหลายดังนี้

สวัสดิการด้านการศึกษา สวัสดิการด้านการศึกษาที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินโครงการให้กับผู้สูงอายุอาจจะอยู่ในรูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุโดยลักษณะการจัดหลักสูตรคือ ให้ความรู้ทั่วไปที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ เช่น สิทธิสำหรับผู้สูงอายุ การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ความรู้ด้านโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ ความรู้ด้านเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศสำหรับผู้สูงอายุ คุณธรรมและจริยธรรม (พระครูวิริยธรรมโชติ และคณะ, 2562) อย่างไรก็ตามองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งเห็นว่าสวัสดิการด้านการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุมีความยุ่งยากในการดำเนินการหลายขั้นตอน ดังนั้นรูปแบบการสวัสดิการด้านการศึกษาจึงเป็นการให้ความรู้ด้านการฝึกอาชีพแก่ผู้สูงอายุ โดยการบูรณาการ

ความรู้เข้ากับกิจกรรมที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินโครงการขึ้น เน้นเรื่องอัตลักษณ์ของท้องถิ่น (ทงศักดิ์ ทวีทอง, 2563)

สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัยสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นว่าสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุมีผลต่อการดำเนินงานด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เช่น งานด้านนันทนาการ หรืองานที่ผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีส่วนร่วม ดังนั้นหากผู้สูงอายุป่วยเจ็บแล้วย่อมกระทบต่องานด้านอื่น ๆ ด้วย (ธีระกิจ หวังมุทิตากุล, 2563) ทั้งนี้ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้บริหารสาธารณสุขต่างก็รับรู้ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เป็นอย่างดี โดยเฉพาะผู้บริหารสาธารณสุขได้ดำเนินการแก้ปัญหาามาตลอด และเห็นว่าปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังในพื้นที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผู้สูงอายุและครอบครัว รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณของหน่วยงานเป็นอย่างมาก โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อช่วยเหลือด้านสวัสดิการสังคมเพิ่มขึ้น (ระเบียบ เทียมมณี และคณะ, 2554) ทั้งนี้การตรวจสุขภาพเบื้องต้นกระทำโดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และมีการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ป่วยเพื่อเป็นข้อมูลให้กับท้องถิ่นและโรงพยาบาลในเขตพื้นที่ นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งกองทุนฟื้นฟูสุขภาพที่จำเป็นต่อสุขภาพร่วมกับหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ซึ่งจะดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ป่วยติดเตียง (อนุวัตร รจิตานนท์, 2563)

สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ เป็นการสงเคราะห์ที่อยู่อาศัยและการดูแล เป็นบริการในสถานสงเคราะห์สำหรับผู้สูงอายุที่ครอบคลุมความจำเป็นด้านปัจจัย 4 รวมทั้งบริการด้านการรักษา พยาบาล กายภาพบำบัด ศาสนกิจงานอดิเรก นันทนาการ กิจกรรมส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรม ปัจจุบันมีสถานสงเคราะห์ของรัฐ 21 แห่ง (สุดารัตน์ สดสมบุรณ์, 2557) อย่างไรก็ตามองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งดำเนินการสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยให้ผู้สูงอายุในรูปแบบซ่อมแซมที่อยู่อาศัย รวมทั้งซ่อมแซมห้องน้ำที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งจะมีกองทุนสำหรับการดำเนินการดังกล่าว โดยเป็นความร่วมมือกันระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) กับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) (อนุวัตร รจิตานนท์, 2563)

สวัสดิการด้านนันทนาการ สวัสดิการด้านนันทนาการเป็นสวัสดิการที่ทุกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจัดโครงการขึ้นให้แก่ผู้สูงอายุ โดยรูปแบบของสวัสดิการด้านนันทนาการเน้นกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสุขภาพและกิจกรรมนันทนาการเป็นหลัก โดยเน้นหลักเสรีภาพของผู้สูงอายุในการมีส่วนร่วมเป็นหลัก ดังนั้น จึงควรนำแนวทางการพัฒนาการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุไปประยุกต์ใช้กับการทำโครงการที่เกี่ยวข้องเพื่อสนองความต้องการให้กับผู้สูงอายุทั้งในด้านการเรียนรู้ด้านสุขภาพ ด้านนันทนาการ ด้านอาชีพหลังเกษียณ

(กฤษณ์ ฐรีพงศ์ และคณะ, 2558) โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นถือเป็นช่วยเหลือผู้สูงอายุในด้านจิตใจให้ผู้สูงอายุมีความสุขในการใช้ชีวิต

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นพบปัญหาบางประการดังต่อไปนี้

ปัญหาด้านงบประมาณในการขับเคลื่อนงานด้านสวัสดิการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพอันเป็นผลมาจากขาดงบประมาณในการดำเนินงาน เนื่องจากงบประมาณเกี่ยวกับผู้สูงอายุมักจะรวมอยู่ในงบประมาณที่จัดสรรไว้สำหรับเด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ เมื่องบประมาณมีจำกัดจึงมีผลกระทบต่อการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่ไม่มีความหลากหลายของรูปแบบในการดำเนินการ

ปัญหาด้านกฎระเบียบหรือกฎหมาย การขับเคลื่อนงานด้านสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุมีอุปสรรคสำคัญในเรื่องของระเบียบในการดำเนินงานที่ยังมีข้อจำกัดในการบังคับใช้ระเบียบต่าง ๆ เช่น กรณีของระเบียบว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการจัดงานและระเบียบว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม ซึ่งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องใช้ทั้งสองระเบียบนี้เมื่อมีการจัดกิจกรรมนั้นหนทางการผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตามกฎหมายกำหนดให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้งบเบิกจ่ายในการจัดกิจกรรมได้เพียงแค่ระเบียบเดียว แต่ลักษณะของงานกิจกรรมหลายครั้งจะต้องทำควบคู่กันไป ทั้งการจัดงานและจัดอบรมเพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลต่อผู้สูงอายุ จึงเป็นข้อจำกัดด้านกฎหมายในการดำเนินงาน

ปัญหาด้านผู้สูงอายุ การเข้าร่วมกิจกรรมนั้นหนทางการที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้กับผู้สูงอายุพบว่าผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับสัดส่วนผู้สูงอายุในพื้นที่ เนื่องจากปัจจัยในการเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรม ลูกหลานไม่มีเวลาไม่มีความสะดวกในการมารับมาส่ง หรือผู้สูงอายุในภาวะพึ่งพิง หรือผู้สูงอายุติดเตียงจึงเป็นข้อจำกัดหรืออุปสรรคในการที่จะให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้อุปสรรคประการหนึ่งมาจากตัวผู้สูงอายุที่ยังมีความสามารถในการใช้ชีวิตได้ตามปกติแต่มีกิจกรรมที่จะต้องทำที่บ้านอย่างเช่นค้าขายอยู่ที่บ้าน ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ กลุ่มผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมจึงเป็นกลุ่มเดิม ๆ ที่เคยเข้าร่วมงาน

ปัญหาด้านฐานข้อมูลผู้สูงอายุ ปัญหาเกี่ยวกับการขาดฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่มีความเชื่อมโยงกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีข้อมูลที่แน่นอนเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ซึ่งหากมีระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่ชัดเจนว่าแต่ละพื้นที่มีผู้สูงอายุกี่คน แบ่งตามช่วงอายุ แบ่งตามเรื่องสุขภาพ ซึ่งฐานข้อมูลจะช่วยให้สามารถเข้าถึงผู้สูงอายุได้ง่าย ซึ่งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีฐานข้อมูลดังกล่าวนี้

ปัญหาความทับซ้อนระหว่างหน่วยงาน การกิจซ้ำซ้อนระหว่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ ควรมีการแบ่งการดำเนินงานที่

ชัดเจนเช่น กำหนดว่าองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเกี่ยวกับผู้สูงอายุในเรื่องใดบ้าง หน่วยงานราชการดำเนินการเรื่องใดบ้างเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกันในการทำงานหรือความซ้ำซ้อนระหว่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองจึงควรมีการกำหนดแนวทางดำเนินการให้ชัดเจน เช่น แนวคิดให้เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล ดำเนินการส่งเสริมและป้องกันที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ ส่วนองค์การบริหารส่วนจังหวัดดำเนินการฟื้นฟูเกี่ยวกับผู้สูงอายุ เป็นต้น

กรณีศึกษางานสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จังหวัดสุราษฎร์ธานีประสบปัญหาเกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรผู้สูงอายุ เช่นเดียวกับจังหวัดอื่น (คณะกรรมการยุทธศาสตร์การพัฒนาลำพูนสุราษฎร์ธานี, 2563) แต่พบว่าการดำเนินสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ผู้เขียนได้ทำการศึกษางานสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานีซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นแนวทางที่น่าสนใจเพื่อให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ นำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางสำหรับการดำเนินงานสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่าองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานีตระหนักและให้ความสำคัญกับปัญหาเกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุในพื้นที่ จึงได้มีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้ ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้ นโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุมักจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุ ทั้งสุขภาพทางกายและสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุ เพื่อต้องการให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้

ทั้งนี้ งานสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่ดำเนินการเรียบร้อยแล้วและได้ผลตอบรับจากผู้สูงอายุเป็นอย่างดี เช่น การสร้างศูนย์สวัสดิการผู้สูงอายุ และ ศูนย์บริการผู้สูงอายุ ที่ให้ผู้สูงอายุในแต่ละแห่งได้เข้ามาใช้บริการไปเข้ากลับเย็น ทำเป็นห้องต่าง ๆ มีห้องออกกำลังกาย มีห้องคาราโอเกะสำหรับร้องเพลง เป็นห้องให้ความรู้ด้านต่าง ๆ ในเรื่องการจัดการผู้สูงอายุ ซึ่งในอนาคตจะมีการจัดตั้งศูนย์ในลักษณะดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีทั้งหมด 19 อำเภอ โดยดำเนินการแบ่งเป็นเขต เขตละ 6 อำเภอต่อหนึ่งศูนย์ผู้สูงอายุ แยกอำเภอเกาะสมุยกับอำเภอเกาะพะงันออกไปเพื่อเป็นศูนย์รวมในการจัดกิจกรรมปีละครั้ง อนึ่ง ในการจัดตั้งศูนย์ดังกล่าวต้องได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชนเกี่ยวกับที่ดินในการจัดสร้างศูนย์ผู้สูงอายุ เช่น กรณีศูนย์บริการผู้สูงอายุ อำเภอเกาะสมุย ได้รับบริจาคที่ดินจำนวน 1 ไร่จากชาวบ้านในพื้นที่ในการก่อสร้างศูนย์ดังกล่าว นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ยังมีแนวคิดที่อยากจะให้ทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) รับเงินอุดหนุนจากทางองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัด แล้วนำบริหารจัดการเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุก็จะ

ทำให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลทั่วถึงและสะดวกมากยิ่งขึ้นเพราะโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลก็มักจะอยู่ในพื้นที่ของผู้สูงอายุอีกทั้งงานจะได้ไม่ซ้ำซ้อนกัน (ทนงศักดิ์ ทวีทอง, 2563) นอกจากนี้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุเสนอมายังผู้บริหารโดยดำเนินการเสนอผ่าน “สภาผู้สูงอายุ” ซึ่งเป็นตัวแทนจากชมรมผู้สูงอายุต่าง ๆ จำนวน 21 ชมรมในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี เมื่อกิจกรรมมาจากความต้องการของผู้สูงอายุทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมทุกกิจกรรมเกิดประโยชน์และผู้สูงอายุมีความสุข เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมจากผู้สูงอายุอย่างแท้จริง

แนวทางเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่กล่าวมาข้างต้นถือว่าประสบความสำเร็จในการดำเนินงานเป็นอย่างดี เหตุผลสำคัญประการหนึ่งคือความร่วมมือของภาคเอกชนที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของผู้สูงอายุและผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นลงพื้นที่ขอความร่วมมือจากภาคเอกชนในการดำเนินโดยผู้บริหารเห็นว่าการดำเนินงานผู้สูงอายุบางอย่างให้ประสบความสำเร็จได้นั้นท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการเองได้โดยลำพังแต่ต้องได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วนด้วยกัน การลงพื้นที่เพื่อพูดคุยกับภาคเอกชนจะช่วยให้การดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุประสบผลสำเร็จมากขึ้น ส่วนกิจกรรมนันทนาการที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการให้ผู้สูงอายุก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีและมีสัดส่วนการเข้าร่วมกิจกรรมสูง อันเนื่องมาจากกิจกรรมนันทนาการที่จัดขึ้นมาจากความต้องการของผู้สูงอายุที่เสนอความเห็นผ่านสภาผู้สูงอายุ กิจกรรมนันทนาการที่จัดขึ้นผู้สูงอายุจึงมีความสนใจและมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมทำให้โครงการดำเนินการประสบผลสำเร็จด้วยดีไม่มีการทิ้งโครงการระหว่างดำเนินงาน

สรุป

จากการศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ ทำให้ทราบว่าองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุในท้องถิ่นเป็นอย่างดี มีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในท้องถิ่น มีการกำหนดเป็นนโยบายขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้ นอกจากนี้จะเป็นการกำหนดทิศทางในการช่วยเหลือผู้สูงอายุแล้ว จะทำให้ผู้สูงอายุได้ทราบและเป็นหลักประกันว่าผู้บริหารส่วนท้องถิ่นได้นำเสนอนโยบายที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มผู้สูงอายุหรือไม่ นอกจากนี้การดำเนินนโยบายขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับผู้สูงอายุจะทำให้ท้องถิ่นเองมีการพัฒนานโยบายที่มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต ทั้งนี้การดำเนินงานด้านสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้ทราบว่าท้องถิ่นมีศักยภาพในการดำเนินสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตามงานสวัสดิการบางอย่างต้องได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วนอันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการ

ดำเนินงานได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ การดำเนินงานสวัสดิการสังคมที่ได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชน และประสบความสำเร็จได้นั้นก็ด้วยผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ลงพื้นที่และขอความร่วมมือจากภาคเอกชนสนับสนุนการทำงาน ข้อเสนอแนะ จากการศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมเกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้เขียนขอเสนอแนวทางในการดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในท้องถิ่นสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางดำเนินการ ดังนี้ 1) ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณยังคงเป็นประเด็นสำคัญ ในการขับเคลื่อนงานด้านสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากงบประมาณด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุจะรวมอยู่ในงบประมาณพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก สตรี และผู้ด้อยโอกาส ดังนั้นหากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดงบประมาณเกี่ยวกับผู้สูงอายุแยกต่างหากจากงบประมาณในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลประเภทอื่น ๆ เพื่อให้การจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) ฐานข้อมูลบุคคลเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในยุคดิจิทัล ดังนั้นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่มีความเชื่อมโยงกับหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุอันจะนำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ ต่อไป อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่า อสม. เป็นกลุ่มบุคคลในพื้นที่ที่มีใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ รู้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุเป็นอย่างดี ดังนั้นหากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นใช้ประโยชน์จากเครือข่าย อสม. ในการเก็บข้อมูลผู้สูงอายุก็จะเป็นประโยชน์สำหรับ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างยิ่ง ซึ่งแนวทางนี้้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้ดำเนินการทำอยู่และประสบผลสำเร็จ 3) การดำเนินสวัสดิการบางอย่างสำหรับผู้สูงอายุหากขาดความร่วมมือกับภาคเอกชนก็ไม่สามารถบรรลุผลได้ ดังนั้นการสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการดำเนินงานที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุจะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์มากยิ่งขึ้นหรือแม้แต่วิธีการร่วมมือกันระหว่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองจะทำให้เกิดประโยชน์แก่สังคมผู้สูงอายุอย่างยิ่งย่น ทั้งนี้้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานีบางแห่ง ผู้บริหารได้ขอความร่วมมือจากภาคเอกชนเข้าร่วมโครงการบัตรสวัสดิการผู้สูงอายุ ซึ่งบัตรดังกล่าวจะให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้สูงอายุที่ถือบัตร เมื่อไปซื้อสินค้าหรือยาจากร้านค้า ก็จะได้รับส่วนลดจากร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการ หรือการสร้างศูนย์ผู้สูงอายุก็ได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชนในการบริจาคที่ดินเพื่อก่อสร้างศูนย์ดังกล่าว การให้ความร่วมมือจากภาคเอกชนทำให้การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุสามารถบรรลุผลได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2558). นโยบายรัฐบาลด้านผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <https://bit.ly/3pZII7A>

- กฤษณ์ ภูรีพงศ์ และคณะ. (2558). แนวทางการพัฒนาการจัดการสวัสดิการของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนล่าง. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1(2), 1-17.
- คณะกรรมการยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2563). แผนพัฒนาจังหวัดสุราษฎร์ธานีระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579). เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2563 จาก <https://bit.ly/3s70PcD>
- ฐาณู จิตตานุรักษ์. (2559). การกำกับดูแลและความเป็นอิสระองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นไทย. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2563 จาก <https://bit.ly/339LT2o>
- ทองคำดี ทวีทอง. (5 กุมภาพันธ์ 2563). นโยบายและสวัสดิการสังคมเกี่ยวกับผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (สิทธิพันธ์ พูนเอียด และ ศลทร คงหวาน, ผู้สัมภาษณ์)
- ธนยศ สุมาลัยโรจน์ และฮานานมูฮิบบะตุตดิน นอจิ สุขไสว. (2558). ผู้สูงอายุในโลกแห่งการทำงาน: มุมมองเชิงทฤษฎีทางกายจิตสังคม. วารสารปัญญาวิวัฒน์, 7(1), 242-254.
- ธีระกิจ หวังมุทิตากุ. (6 กุมภาพันธ์ 2563). นโยบายและสวัสดิการสังคมเกี่ยวกับผู้สูงอายุของเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี. (สิทธิพันธ์ พูนเอียด และศลทร คงหวาน, ผู้สัมภาษณ์)
- ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2560). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559. นครปฐม: พรินเตอร์.
- พระครูวิรัตติธรรมโชติ และคณะ. (2562). โรงเรียนผู้สูงอายุ: การจัดการระบบสุขภาพและสวัสดิการผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคใต้. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6(3), 1339-1362.
- พิมพ์พร ทองเมือง และยุทธนา สุดเจริญ. (2560). พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ. ในรายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ระเปียบ เทียมมณี และคณะ. (2554). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนการมารับการรักษาต่อเนื่องในผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง. ราชวิทยาลัยพยาบาลสาร, 17(3), 520-532.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2554). กฎหมายปกครอง ภาคทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติราษฎร์.
- วิทมา ธรรมเจริญ. (2555). อิทธิพลของปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีต่อความสุขของผู้สูงอายุ. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสถิติประยุกต์ (สถิติประยุกต์). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุदारัตน์ สุดสมบูรณ์. (2557). สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 7(1), 73-82.

- สุนี ไชยรส และลัดดาวัลย์ ตันติวิทยาพิทักษ์. (2557). ปฏิรูปกฎหมายสิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุ:ร่าง พ.ร.บ. คัมครอง ส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย.
- อนุวัตร วจิตานนท์. (11 กุมภาพันธ์ 2563). นโยบายและสวัสดิการสังคมเกี่ยวกับผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองท่าข้าม อำเภอพนมพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (สิทธิพันธ์ พูนเอียด และศลทร คงหวาน, ผู้สัมภาษณ์)
- อานวย บุญรัตน์ไมตรี. (2558). แนวคิดการจัดทำบริการสาธารณะของรัฐและองค์กรปกครองท้องถิ่น. วารสารการเมืองการปกครอง, 6(1), 25-37.
- อิงฟ้า สิงห์น้อย และรัฐชาติ ทศนัย. (2561). นโยบายสาธารณะ:การบริหารและการจัดการภาครัฐ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(ฉบับพิเศษ), 610-623.
- เอกบุญ วงศ์สวัสดิ์กุล. (2563). การกิจและการดำเนินภารกิจของฝ่ายปกครอง. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <https://bit.ly/379iG9k>
- Ambrosino, R. et al. (2015). Social Work and Social Welfare An Introduction. Massachusetts: Cengage Learning.
- Sowers, K. M. et al. (2008). Comprehensive Handbook of Social Work and Social Welfare. New Jersey: Wiley.

กลยุทธ์ทางการตลาดสู่ความสำเร็จในการจัดการ สวนน้ำเคลื่อนที่ ในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

MARKETING STRATEGIES FOR MANAGING MOBILE WATER PARK IN CENTRAL AND NORTH-EASTERN REGIONS

บรรจง อินทร์ประสิทธิ์

Banjong Inprasit

จรัสพงศ์ คลังกรณ์

Charatphong Klangkon

ตรีเนตร ตันตระกูล

Treenate Tantrakul

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: waterthai@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) คุณลักษณะของผู้ประกอบการสภาพแวดล้อมทางการตลาด ส่วนประสมทางการตลาด และความสำเร็จในการจัดการสวนน้ำเคลื่อนที่ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการสวนน้ำเคลื่อนที่ในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ผู้ประกอบการ ผู้บริหาร และนักวิชาการ สวนน้ำ 5 แห่งและสวนน้ำเคลื่อนที่ Funny Park 5 แห่ง เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยกำหนดจำนวน แห่งละ 5 คน รวม 50 คน 2) ผู้ปกครองของผู้รับบริการสวนน้ำเคลื่อนที่ Funny Park 5 แห่ง โดยการใช้สูตรคำนวณ ของ Cochran, W. G. ได้จำนวน 400 คน การวิจัยเชิงคุณภาพมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารสวนน้ำได้ ผู้ประกอบการ ผู้บริหาร จำนวน 3 คน และนักวิชาการ จำนวน 2 คน รวม 5 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับคุณลักษณะการมีความก้าวร้าวในการแข่งขันอยู่ในระดับมาก ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการสวนน้ำของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม อยู่ในระดับมาก ให้ความสำคัญกับด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 2 กลุ่ม อยู่ในระดับมาก ให้ความสำคัญกับ

* Received 4 January 2021; Revised 24 April 2021; Accepted 27 April 2021

ด้านการส่งเสริมการตลาด และความสำเร็จตามหลักการวัดผลเชิงคุณภาพ อยู่ในระดับมาก ให้ความสำคัญกับด้านการเงิน 2) ผู้ปกครองที่มี อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ย แตกต่างกันให้ ระดับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการสวนน้ำเคลื่อนที่ แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

คำสำคัญ: กลยุทธ์ทางการตลาด, ความสำเร็จ, การจัดการ, สวนน้ำเคลื่อนที่

Abstract

The objectives of this research were to study 1) the characteristics of entrepreneurs, marketing environment, marketing mix and the perspective of success of the mobile water park business 2) the factors that affect the success of the mobile water park management. in the central and northeastern regions. This is a mixed methods research. The population used in the quantitative research was divided into 2 groups: 1) The sample are entrepreneurs, administrators and academics; 5 water parks and 5 Funny Park mobile water parks, selected a specific sample group of 5 people, 50 people in total. 2) Parents of service recipients Funny Park mobile water park 5 places by the formula of W.G.cochran for 400 people. Qualitative research had a group of key informants by selecting a specific type from people with knowledge and experience in water park administration; 3 of entrepreneurs and administrators, 2 academics, total 5 key informants. Data were collected using questionnaires and interviews. The data was analyzed by using descriptive statistics. The results showed that 1) The entrepreneur value highly competitive aggressive characteristics. The environment factors affecting the decision to play in water park of the two groups of the sample were at a high level with an emphasis on the environmental. The level of The Marketing mix factors affecting the decision to play in water park of the two groups of the sample in overall is on high level with an emphasis on the Promotion. And overall level of the Balance Scorecard (BSC) was at a high level with financial perspective was at the maximum. 2) Parents with different age, occupation and income that affected different decision levels to access the mobile water park, we found that most of them are statistically different with significant level of .05.

Keywords: Marketing Strategies, Successful, Management, Mobile Water Park

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ คือ กรอบพัฒนาประเทศระยะยาว เพื่อให้ประเทศบรรลุวิสัยทัศน์ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ โดยครอบคลุมตั้งแต่ปี 2561 - 2580 ในส่วนของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป้าหมายที่กำหนดไว้ คือ การเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวระดับโลก หรือเป็นแม่เหล็กการท่องเที่ยวระดับโลก โดยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ 1) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม ส่งเสริมการท่องเที่ยว ผ่านการพัฒนาสินค้าและบริการด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และแพทย์แผนไทยยกระดับมาตรฐานธุรกิจบริการ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ 3) การเสริมความงามสู่ตลาดระดับสูง 4) การท่องเที่ยวทางน้ำ 5) การท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค เพื่อขยายการท่องเที่ยวของไทย และภูมิภาคไปพร้อมกัน ซึ่งนับเป็นมูลค่ามากมายที่จะสามารถพัฒนาชุมชนให้น่าท่องเที่ยว นายณัฐม์ เทอดสถีรศักดิ์ รองเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (บีโอไอ: BOI) เปิดเผยว่า ขณะนี้มีนักลงทุนทั้งไทยและต่างประเทศในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เช่น อุตสาหกรรมสวนน้ำ สวนสนุก การแสดงโชว์ต่าง ๆ ธุรกิจงานประชุมสัมมนา หรือการท่องเที่ยว ขอรับการส่งเสริมการลงทุนเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี: EEC) ในเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี เนื่องจากเห็นว่าอีก 3 - 4 ปีข้างหน้า หลังการรถไฟความเร็วสูงหรือไฮสปีดเทรน เปิดให้บริการโครงการพัฒนาสนามบินอู่ตะเภาดำเนินการแล้วเสร็จ ทำให้ภาคตะวันออกเป็นศูนย์กลางการบิน รวมทั้งโครงการต่าง ๆ ของอีอีซี เปิดบริการอย่างเต็มรูปแบบ จะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอีกจำนวนมาก จึงเห็นโอกาสการลงทุน สำหรับสถิติขอรับส่งเสริมการลงทุน 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2556 - 2560) มีนักลงทุนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวขอรับส่งเสริมการลงทุน 6,000 ล้านบาท มีทั้งได้รับการส่งเสริมการลงทุน ลงทุนไปแล้ว และอยู่ระหว่างการลงทุน เช่น สวนน้ำการ์ตูนเน็ตเวิร์ค อเมซอน อ.สัตหีบ ใกล้เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 2561)

สำหรับธุรกิจสวนน้ำเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นสวนน้ำจำลอง เพื่อการพักผ่อนและเสริมสร้างสุขภาพให้มีความสุข สนุกสนาน ธุรกิจสวนน้ำอยู่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศ (อินทรา จันทรสอน และคณะ, 2561) เนื่องจากประเทศไทย ตั้งอยู่ในเขตร้อนใกล้เส้นศูนย์สูตร ทำให้ ภูมิอากาศ ของประเทศมีลักษณะเป็นแบบร้อนชื้นหรือแบบสะวันนา สภาวะอากาศโดยทั่วไปจึงร้อนอบอ้าวเกือบตลอดปีทำให้แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มสวนน้ำจึงมีความคึกคักเป็นพิเศษจากความต้องการเล่นน้ำคลายร้อน ปัจจุบันธุรกิจสวนน้ำในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จากการสำรวจในปี 2558 มีการประเมินว่าไทยมีสวนน้ำทั้งหมดประมาณ 40 - 50 แห่ง โดยเฉพาะเมืองท่องเที่ยวที่มีโครงการมูลค่ามากกว่า 500 ล้านบาท ไปจนถึงกว่า 1,000 ล้านบาท ข้อมูลจากสมาคมสวนสนุกและสวนพักผ่อนหย่อนใจ ระบุว่า ธุรกิจสวนน้ำในประเทศไทยสามารถทำรายได้สูงถึง 2 พันล้านบาทต่อปี (จรัญญา เอ็มไทย, 2559) สวนสวนน้ำเคลื่อนที่ หรือ สวนน้ำสัญจร (Mobile Water Park) เป็นอีกหนึ่งรูปแบบ

ของสวนน้ำ เป็นสวนน้ำกึ่งถาวร เป็นสวนน้ำที่จัดเก็บได้ มีการติดตั้งที่รวดเร็ว ต้นทุนต่ำ ระบายน้ำเรียกว่า สระแฟม ซึ่งผู้ประกอบการสามารถเลือกอุปกรณ์เป่าลมเพื่อสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้รับบริการได้ เช่น กิจกรรมผจญภัย สไลด์เดอร์ และมีกระจายอยู่ทั่วไปในหลายจังหวัด โดยรูปแบบการทำธุรกิจสวนน้ำเคลื่อนที่ คือ การรับจัดสวนน้ำเคลื่อนที่ การรับสร้างสวนน้ำ จำหน่ายให้เข้าสวนน้ำเคลื่อนที่ การรับสร้างและรับดูแลระบบระบายน้ำ

จากการเพิ่มมากขึ้นของสวนน้ำก่อให้เกิดสถานะการแข่งขัน และเผชิญแรงกดดันจากเม็ดเงินลงทุน และค่าใช้จ่าย ในขณะที่รายได้ผันผวนตามพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว แม้ว่าสวนน้ำจะเป็นหนึ่งในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่น่าจับตามองในยุคนี้แต่การประกอบธุรกิจสวนน้ำก็ยังมีความเสี่ยง ทั้งการลงทุนในระยะแรกที่ใช้เม็ดเงินลงทุนแตกต่างกันตามขนาดสวนน้ำ โดยสวนน้ำนับเป็นหนึ่งในกลุ่มกิจการสวนสนุกที่มีขนาดการลงทุนไม่น้อยกว่า 500 ล้านบาท (ไม่รวมค่าที่ดินและทุนหมุนเวียน) ซึ่งเป็นความท้าทายที่ผู้ประกอบการต้องปรับกลยุทธ์ใหม่ ๆ ในการบริหารรูปแบบธุรกิจสวนน้ำที่มีความหลากหลาย เพื่อเพื่อเตรียมรับมือกับผลกระทบจากสถานะการแข่งขันที่สูงขึ้น ในพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของสวนน้ำที่เป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวอยู่แล้ว หรือเลือกลงทุนก่อสร้างสวนน้ำในพื้นที่ที่ปัจจัยสิ่งแวดล้อมไม่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวสวนน้ำ ย่อมมีโอกาสที่นักท่องเที่ยวจะไม่เลือกเข้ามาท่องเที่ยวสวนน้ำในระดับสูง ส่งผลให้รายได้จากการขายบัตรเข้าสวนน้ำไม่เป็นไปตามเป้า นักวิเคราะห์ของบริษัท มาร์เก็ตเธียร์ (Nuttachit, 2019) ได้เขียนบทวิเคราะห์เกี่ยวกับธุรกิจสวนน้ำไว้ว่า ธุรกิจสวนน้ำ เป็นธุรกิจที่ปราบเซียนพอสมควรและอุปสรรคในธุรกิจสวนน้ำไทยมาจาก คนไทยขี้เหนียวและขี้เบื่อ ด้วยไลฟ์สไตล์ของคนไทยและคนทั่วโลก ต้องการเป็นกลุ่มแรก ๆ ที่เข้ามาใช้บริการเพื่อให้ดูเป็นคนติดตามกระแส แต่เข้ามาเล่นสวนน้ำกันคับคั่ง จากการเห็นเป็นของใหม่ ที่ได้ชื่อว่า ของมันต้องมา ถ้าไม่มาจะคุยกับเขาไม่รู้เรื่องทำให้ธุรกิจสวนน้ำส่วนใหญ่จะมีการเติบโตด้านรายได้ค่อนข้างน่าดึงดูดใจในปีแรก ก่อนที่จะค่อย ๆ ตกลงมา เมื่อผู้บริโภคที่เคยเข้าไปใช้บริการครั้งแรกลดน้อยลง เพราะลูกค้าสวนน้ำกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มที่แค่อยากลองเข้ามาใช้บริการสักครั้งเพื่อให้รู้ว่าสวนน้ำเป็นอย่างไร และมีอีกกลุ่มหนึ่งมาใช้บริการครั้งเดียวแล้วไม่ประทับใจหรือไม่รู้สึกคุ้มค่ากับค่าเข้าที่ต้องจ่าย จึงไม่ยอมมาเป็นครั้งที่สอง เหตุผลต่อมาคือ ค่าบริการราคาสูง ด้วยต้นทุนทั้งการลงทุน การดูแล และให้บริการต่าง ๆ ในสวนน้ำที่สูง ทำให้สวนน้ำที่เป็นสวนน้ำดิจิทัล ตั้งราคาค่าใช้บริการที่สูง เพื่อคุ้มกับการลงทุนโดยสวนน้ำที่เป็นระบบดิจิทัลส่วนใหญ่ จะมีราคาค่าบริการเฉลี่ย 900 - 1,290 บาท สำหรับผู้ใหญ่ ซึ่งถือเป็นราคาที่ค่อนข้างสูง สำหรับลูกค้าระดับมิดเอนด์ลงมา และนอกจากนี้ เมื่อเข้าสวนน้ำยังมีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าอาหาร ค่าล็อกเกอร์ และอื่น ๆ ที่ทำให้ผู้ที่เข้ามาใช้บริการรู้สึกว่าย่างแพงเมื่อเข้ามาใช้บริการแต่ละครั้ง เป็นต้น ธุรกิจสวนน้ำ สวนสนุกจะหาเงินได้พึก ๆ ก็ในช่วงปิดเทอมกับวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ หากวันธรรมดาลูกค้าจะน้อยมาก ในขณะที่เจ้าของธุรกิจต้องแบกรับต้นทุนทั้งการเปลี่ยนน้ำในสระ ค่าบำรุงเครื่องเล่น เงินเดือนพนักงาน ซึ่งเป็นต้นทุนคงที่ในทุก ๆ เดือน

และธุรกิจสวนน้ำสวนสนุกกลางแจ้ง หากฝนตกนักท่องเที่ยวก็ไม่อยากมารวมถึงช่วงฤดูหนาวอากาศเย็น ก็ไม่มีนักท่องเที่ยว

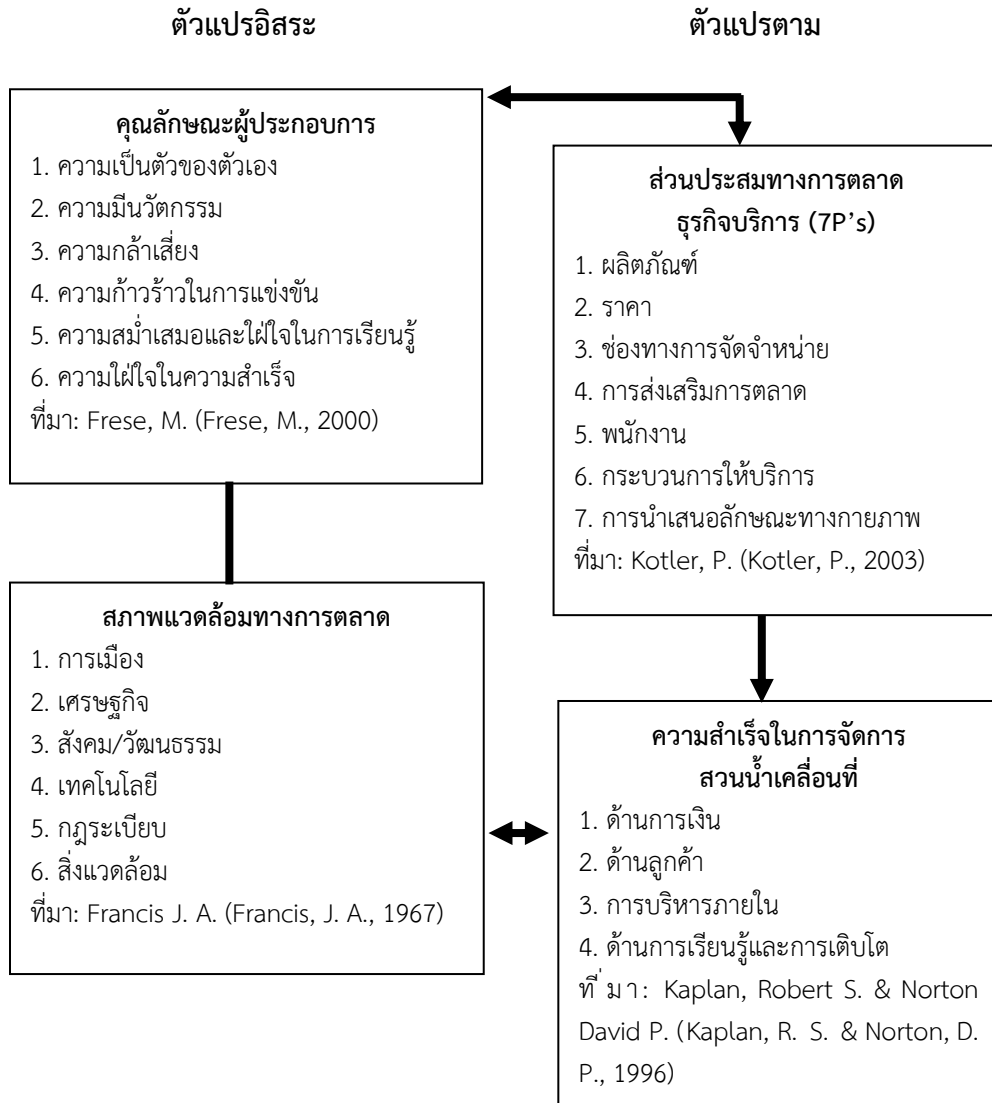
สวนน้ำเคลื่อนที่ หรือ สวนน้ำสัญจร (Mobile Water Park) เป็นอีกหนึ่งรูปแบบของสวนน้ำ เป็นสวนน้ำกึ่งถาวร เป็นสวนน้ำที่จัดเก็บได้ มีการติดตั้งที่รวดเร็ว ต้นทุนต่ำ สระว่ายน้ำเรียกว่าสระแฟรม ซึ่งผู้ประกอบการสามารถเลือกอุปกรณ์เป่าลมเพื่อสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้รับบริการได้ เช่น กิจกรรมผจญภัย สไลด์เดอร์ และมีกระจายอยู่ทั่วไปในหลายจังหวัด โดยรูปแบบการทำธุรกิจสวนน้ำเคลื่อนที่ คือ การรับจัดสวนน้ำเคลื่อนที่ การรับสร้างสวนน้ำจำหน่าย ให้เช่าสวนน้ำเคลื่อนที่ การรับสร้างและรับดูแลระบบสระว่ายน้ำ

การวัดผลเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard: BSC) เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทำหน้าที่เปลี่ยนพันธกิจ (Mission) และกลยุทธ์ (Strategy) เป็นชุดของการวัดผลการปฏิบัติงานที่มีส่วนช่วยกำหนดกรอบของระบบการวัด และการบริหารกลยุทธ์ที่ครอบคลุมประเด็นครบถ้วนตัวเลขที่ได้จากการวัดจะทำหน้าที่วัดผลการปฏิบัติงานของ องค์กรที่ครอบคลุมด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้แก่ด้านการเงินด้านลูกค้าด้านกระบวนการภายในและด้านการเรียนรู้ และการเติบโตขององค์กร (Kaplan, R. S. & Norton, D. P., 1996) การนำเครื่องมือการวัดผลเชิงดุลยภาพมาประยุกต์ใช้ร่วมด้วยนั้นจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรหลายประการ เช่น 1) ทำให้แผนกลยุทธ์ในแต่ละส่วนงานย่อยทุกระดับขั้นภายในองค์กรมีความสอดคล้องกัน 2) ทำให้เกิดการสื่อสารกันในทุกส่วนงานย่อยขององค์กร 3) ทำให้เกิดการถ่ายทอดกลยุทธ์ในการดำเนินงานในทุกระดับขั้นขององค์กร 4) เป็นระบบการเตือนภัยล่วงหน้า เนื่องจากเครื่องมือดังกล่าวสามารถนำไปใช้เพื่อการติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติงานได้ตลอดเวลา และ 5) ทำให้สามารถมองเห็นภาพรวมขององค์กรได้ดียิ่งขึ้น ความสำเร็จขององค์กรไม่ได้วัดผลเฉพาะมุมมองที่เป็นตัวเงิน เช่น ผลกำไรเท่านั้น แต่การดำเนินงานทุกส่วนล้วนแต่ช่วยเสริมสร้างความสำเร็จให้กับองค์กรด้วยกันทั้งสิ้น

จากการประสบปัญหาขาดทุนและปัญหาการจัดการต่าง ๆ ในสวนน้ำถาวร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบกลยุทธ์ทางการตลาดสู่ความสำเร็จในการจัดการสวนน้ำเคลื่อนที่ในพื้นที่เขตภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากสวนน้ำเคลื่อนที่หรือสวนน้ำสัญจร ก็เป็นอีกหนึ่งรูปแบบของสวนน้ำ เป็นสวนน้ำกึ่งถาวร เป็นสวนน้ำที่จัดเก็บได้ มีการติดตั้งที่รวดเร็ว ต้นทุนต่ำ ซึ่งผู้ประกอบการสามารถเลือกทำเลที่ตั้งย่านชุมชนหรือห้างสรรพสินค้า มีการเดินทางที่สะดวก และเลือกอุปกรณ์เป่าลมเพื่อสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้รับบริการได้ เช่น สไลด์เดอร์ และกิจกรรมผจญภัย และสามารถเคลื่อนย้ายหรือกำหนดช่วงเวลาที่จะเข้ามาให้บริการลูกค้าได้ตามความเหมาะสม โดยการศึกษาครั้งนี้เพื่อหารูปแบบกลยุทธ์ทางการตลาดของธุรกิจสวนน้ำ เพื่อนำมาใช้ประยุกต์สู่ความสำเร็จในการจัดการสวนน้ำสัญจรและสามารถพัฒนาธุรกิจสวนน้ำสัญจร ให้สามารถสนองตอบความต้องการของหุ้นส่วนและผู้รับบริการ สร้างสิ่งดึงดูดให้ผู้สนใจเข้ามาลงทุนในธุรกิจสวนน้ำสัญจร สร้างสิ่งดึงดูด

ให้ผู้รับบริการมาใช้บริการและกลับมาใช้ซ้ำ หรือมีการบอกต่อ ซึ่งจะส่งผลให้สามารถแข่งขันธุรกิจจนน้ำได้ดี และเกิดความยั่งยืนของธุรกิจสืบต่อไป ผู้วิจัยสามารถสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการ สภาพแวดล้อมทางการตลาด ส่วนประสมทางการตลาด และความสำเร็จในการจัดการสวนน้ำเคลื่อนที่ในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการสวนน้ำเคลื่อนที่ในภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่าง การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม

ประชากรกลุ่มที่ 1 คือ ผู้ประกอบการและผู้บริหารสวนน้ำ 5 แห่ง คือ 1) สวนน้ำสวนสัตว์ขอนแก่น จ.ขอนแก่น 2) สวนน้ำไลออนปาร์ค จ.หนองบัวลำภู 3) สวนน้ำโปรรแหวน จ.ชัยภูมิ 4) สวนสนุกสวนน้ำซินิคอลเวิลด์ จ.นครนายก และ 5) สวนน้ำเคลื่อนที่ Funny Park จ.นครราชสีมา จำนวนที่ละ 5 คน รวม 25 คน กลุ่มผู้บริหารที่ให้เข้าสถานที่จัดกิจกรรมสวนน้ำเคลื่อนที่ Funny Park จำนวน 5 แห่ง คือ 1) เซ็นทรัลพลาซ่าเวสต์เกต จังหวัดนนทบุรี 2) ท็อปส์ฟู้ดซ่า สิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี 3) เซ็นทรัลโคราช จังหวัดนครราชสีมา 4) โรบินสันชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ และ 5) ชิค ชิค มาร์เก็ต จังหวัดหนองคาย แห่งละ 5 คน รวม 25 คน รวมผู้ตอบแบบสอบถาม 2 กลุ่ม 50 คน

ประชากรกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มผู้ปกครองของเด็ก ที่เข้ารับบริการสวนน้ำเคลื่อนที่ Funny Park ที่ไปเปิดให้ บริการ 5 แห่ง คือ เซ็นทรัลพลาซ่าเวสต์เกต ท็อปส์ฟู้ดซ่า สิงห์บุรี เซ็นทรัลโคราช โรบินสันชัยภูมิ และ ชิค ชิค มาร์เก็ต หนองคาย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณ ของ Cochran, W. G. (Cochran, W. G., 1963) กรณีไม่ทราบจำนวนประชากร ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน

ในการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม 2 ชุด คือ

แบบสอบถามชุดที่ 1 สำหรับผู้รับบริการ สำหรับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน จำนวนข้อคำถามทั้งหมด 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วย เพศ สวนน้ำเคลื่อนที่ Funny Park ที่กำลังใช้บริการ อายุ สถานภาพ สมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน งบประมาณในเข้าเล่นสวนน้ำเคลื่อนที่ต่อเด็ก 1 คน บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเข้าใช้บริการสวนน้ำในครั้งนี้ วันที่ท่านสะดวกใช้บริการสวนน้ำเคลื่อนที่ และช่วงเวลาที่สะดวกในการเข้าใช้บริการสวนน้ำเคลื่อนที่ มีลักษณะเป็นคำถามเป็นแบบมีคำตอบให้เลือกตอบ (Multiple Choices) ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อมสวนน้ำที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการสวนน้ำ มี 6 ด้านคือ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเทคโนโลยี ด้านกฎหมาย และด้านสิ่งแวดล้อม จำนวนด้านละ 3 ข้อ รวม 18 ข้อ และส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อ

การตัดสินใจเข้าใช้บริการสวนน้ำได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านการนำเสนอ ลักษณะทางกายภาพ ข้อคำถามด้านละ 5 ข้อ รวม 35 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามโดยใช้ Rating Scale 5 ระดับ เป็นมาตรวัดลักษณะของข้อความที่ใช้มีลักษณะเชิงบวก

แบบสอบถามชุดที่ 2 สำหรับกลุ่มผู้ประกอบการ ผู้บริหาร และนักวิชาการ รวมกลุ่มตัวอย่าง 50 คน จำนวนข้อคำถามทั้งหมด 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่สำเร็จ การศึกษา ความสัมพันธ์ของการศึกษากับงานที่ทำ ตำแหน่งงาน และประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับสวนน้ำ มีลักษณะเป็นคำถามเป็นแบบมีคำตอบให้เลือกตอบ (Multiple Choices) ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้ประกอบการที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการสวนน้ำ จำนวน 6 ข้อ ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อมสวนน้ำที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการสวนน้ำ มี 6 ด้านคือ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเทคโนโลยี ด้านกฎหมาย และด้านสิ่งแวดล้อม จำนวนด้านละ 3 ข้อ รวม 18 ข้อ ส่วนที่ 4. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการสวนน้ำได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านการนำเสนอ ลักษณะทางกายภาพ ข้อคำถามด้านละ 5 ข้อ รวม 35 ข้อ และส่วนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับมุมมองความสำเร็จตามหลักการวัดผลเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard: BSC) ที่มีผลต่อการจัดการของสวนน้ำ 4 มุมมองคือ มุมมองด้านการเงิน มุมมองด้านลูกค้า มุมมองด้านการบริหารภายใน และมุมมองด้านการเรียนรู้และเติบโต จำนวนด้านละ 5 ข้อ รวม 20 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามโดยใช้ Rating Scale 5 ระดับ เป็นมาตรวัดลักษณะของข้อความที่ใช้มีลักษณะเชิงบวก

การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) จากผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงทางเนื้อหา (Content Validity) หรือความสอดคล้องระหว่างข้อความที่เขียนขึ้นในแบบสอบถามกับนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้ โดยแบบสอบถามของการศึกษานี้มีค่า IOC เท่ากับ 1 และนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ใช้บริการสวนน้ำเคลื่อนที่ Funny Park นครราชสีมา ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยง (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha Method) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามชุดที่ 1 เท่ากับ .809 และ ชุดที่ 2 เท่ากับ .929 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลช่วงเดือน มกราคม - 30 เมษายน 2563

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อสรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำมาใช้ในการบรรยายลักษณะของข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ (Frequency)

ค่าร้อยละ (Percentage) บรรยายลักษณะของข้อมูลโดยใช้ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) กำหนดหลักเกณฑ์การแปลความหมาย ในระดับความสำคัญของภาพรวมของปัจจัยแต่ละด้านเป็น 5 ระดับ โดยนำค่าเฉลี่ยมาจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ เป็นไปตามความกว้างของอันตรภาค 5 ระดับตามแนวคิดของเบสท์ (Best, J. W., 1977)

ทำการทดสอบสมมติฐาน ผู้ปกครองของผู้รับบริการที่มีข้อมูลส่วนบุคคลแตกต่างกัน ให้ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการ สวนน้ำแตกต่างกัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ (t - test) สำหรับข้อมูล 2 กลุ่มคือ เพศ วันที่ ทานสะดวกใช้บริการสวนน้ำเคลื่อนที่ และช่วงเวลาที่สะดวกในการเข้าใช้บริการสวนน้ำเคลื่อนที่ ใช้ค่าความแปรปรวนทางเดียว F - test (One - Way ANOVA) สำหรับข้อมูลที่มี 2 กลุ่มขึ้นไป คือ สวนน้ำเคลื่อนที่ Funny Park ที่กำลังให้บริการ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน งบประมาณในเข้าเล่นสวนน้ำเคลื่อนที่ต่อเด็ก 1 คน และบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเข้าใช้บริการสวนน้ำในครั้งนี้ หากพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะใช้การเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี Scheffe's test กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 คือ ผู้บริหาร คือ ผู้ประกอบการ หรือผู้บริหารสวนน้ำ จำนวน 3 คน และกลุ่มที่ 2 คือ นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญ คือ ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว สวนสนุก สิ่งแวดล้อม ภูมิทัศน์ คุณภาพน้ำ และผลกระทบต่าง ๆ จากการมีสวนน้ำ จำนวน 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพ (Key Informant) 5 คน

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือและเทคนิควิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้างการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In - depth Interview) ซึ่งใช้สัมภาษณ์รายบุคคล (Focus Individual Interview) ตามแนวทางสัมภาษณ์ (Interview Guide Line) โดยกรอบการสัมภาษณ์เป็นแนวคำถามแบบปลายปิด (Close Question) ซึ่งกำหนดแนวคำถามแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อระบุถึงประเด็นเฉพาะ และแบบปลายเปิด (Open Question) ซึ่งกำหนดแนวคำถามแบบกว้าง ๆ เพื่อเป็นประเด็นในการสนทนา สามารถที่จะแตกประเด็นย่อยระหว่างที่มีการสัมภาษณ์ตามความเหมาะสมได้ เพื่อเป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาดสู่ความสำเร็จในการจัดการสวนน้ำเคลื่อนที่ ที่ทำวิจัย แบบสัมภาษณ์ได้จัดทำตามกรอบแนวคิดในการวิจัย มีรายละเอียดแบบสัมภาษณ์ แบ่ง เป็น 5 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้ประกอบการที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการสวนน้ำ

ส่วนที่ 3 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการตลาดที่มีผลต่อการจัดการของสวนน้ำ

ส่วนที่ 4 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการจัดการของสวนน้ำ

ส่วนที่ 5 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับมุมมองความสำเร็จตามหลักการวัดผลเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard: BSC) ที่มีผลต่อการจัดการของสวนน้ำ

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมจากข้อเท็จจริงและข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการวิจัย ค้นคว้า การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ ไม่ใช่สถิติช่วยในการวิเคราะห์แต่จะใช้แนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบในการวิเคราะห์โดยวิธีการหลักที่ใช้มี 2 วิธีคือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลโดย การตีความ (Interpretation) ซึ่งได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ที่ได้จัดบันทึกไว้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น โดยผู้วิจัยได้เห็นหลาย ๆ เหตุการณ์และได้ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าแล้ว ข้อมูลที่ไม่ต้องการจะถูกกำจัดออกไปได้หลังจากนั้นทำการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive) โดยการเขียนเป็นประโยคหรือข้อความตามกรอบแนวคิดของการวิจัย และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร (Document Research) การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสองวิธีนี้จะทำเป็นข้อความแบบบรรยาย หรือการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยมุ่งเน้นที่วัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการ สภาพแวดล้อมทางการตลาด ส่วนประสมทางการตลาด และความสำเร็จในการจัดการสวนน้ำเคลื่อนที่ในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า

1.1 ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล

1.1.1 ผู้ประกอบการ ผู้บริหาร และนักวิชาการที่ทำธุรกิจเกี่ยวข้องกับสวนน้ำ พบว่า จากผู้ตอบแบบสอบถาม 50 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศ อายุ 41-50 ปี มีการศึกษา ระบบปริญญาตรี จบการศึกษาด้านบริหารธุรกิจ การจัดการ การตลาด ส่วนใหญ่การศึกษา กับงานที่ทำ มีความสัมพันธ์กัน เมื่อจำแนกตามตำแหน่งงาน พบว่าส่วนใหญ่ เป็นผู้บริหาร/ผู้จัดการและส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 1 - 5 ปี

1.1.2 ผู้ปกครอง ที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการสวนน้ำเคลื่อนที่ที่ Funny Park พบว่าจากผู้ตอบแบบสอบถาม 400 คน ที่เข้ารับบริการสวนน้ำเคลื่อนที่ Funny Park ที่ไปจัดให้บริการ 5 แห่ง แห่งละ 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ในอัตราส่วนเท่า ๆ คือ สวนน้ำเคลื่อนที่ Funny Park เซ็นทรัลพลาซ่าเวสต์เกต จังหวัดนนทบุรี ที่อปลัฟล่าซ่า จังหวัดสิงห์บุรี

เซ็นทรัลโคราช จังหวัดนครราชสีมา โรบินสัน จังหวัดชัยภูมิ และซิค ชิค มาร์เก็ต จังหวัดหนองคาย ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง มีอายุ ระหว่าง 18 - 30 ปี สถานภาพโสด มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 - 20,000 บาท มีงบประมาณต่อเด็ก 1 คน 100 - 200 บาท บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจให้เด็กเข้าใช้บริการสวนน้ำเคลื่อนที่ Funny Park คือ บุคคลในครอบครัว ส่วนใหญ่สะดวกเข้าใช้บริการวันเสาร์-อาทิตย์หรือวันหยุดนักขัตฤกษ์ และ พบว่าส่วนใหญ่สะดวกเข้าใช้บริการช่วงเวลา 11.00 - 16.00 น

1.2 คุณลักษณะผู้ประกอบการพบว่า คุณลักษณะผู้ประกอบการ โดยภาพรวมพบว่ามีความเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดมี 1 ด้านคือ ความก้าวร้าวในการแข่งขัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการการสวนน้ำที่ประสบความสำเร็จควรมีความรู้เรื่องที่ทำ รักสิ่งที่ทำ และสามารถคาดคะเนเหตุการณ์เกี่ยวกับธุรกิจของตนเองได้ และที่สำคัญต้องมีใจรักในงานบริการ เลือกทำเลเป็น มีความรอบครอบ และต้องบริหารแบบให้เติบโตแบบค่อยเป็นค่อยไป ค่อย ๆ ขยายงาน ให้สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง สรุปดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงมาตรฐานของคุณลักษณะผู้ประกอบการ ที่มีผลต่อความสำเร็จ ในการจัดการสวนน้ำ โดยภาพรวมและรายด้าน

คุณลักษณะผู้ประกอบการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ความเป็นตัวของตัวเอง	4.04	.832	มาก	3
2. ความมีนวัตกรรม	4.12	.982	มาก	2
3. ความกล้าเสี่ยง	3.04	1.106	ปานกลาง	6
4. ความก้าวร้าวในการแข่งขัน	4.76	.476	มากที่สุด	1
5. ความสม่ำเสมอและใส่ใจในการเรียนรู้	3.86	.833	มาก	4
6. ความใส่ใจในความสำเร็จ	3.88	.918	มาก	5
โดยภาพรวม	3.95	.350	มาก	

1.3 สภาพแวดล้อมทางการตลาด พบว่า กลุ่มผู้ประกอบการ ผู้บริหาร และ นักวิชาการ และกลุ่มผู้ปกครองให้ความสำคัญสูงสุดต่อ ด้านสิ่งแวดล้อม รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงมาตรฐานของปัจจัยสภาพแวดล้อม ตามความคิดเห็นของผู้ประกอบการและผู้ปกครอง ที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการสวนน้ำเคลื่อนที่ Funny Park โดยภาพรวมและรายด้าน

ปัจจัยสภาพแวดล้อม	กลุ่มผู้ประกอบการ ฯ		กลุ่มผู้ปกครอง	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
1. ด้านการเมือง	3.66	.897	3.61	.848
2. ด้านเศรษฐกิจ	4.14	.547	4.17	.586

ปัจจัยสภาพแวดล้อม	กลุ่มผู้ประกอบการ ฯ		กลุ่มผู้ประกอบการ	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
3. ด้านสังคมและวัฒนธรรม	4.15	.500	4.10	.516
4. ด้านเทคโนโลยี	4.11	.488	4.09	.477
5. ด้านกฎหมาย	4.41	.377	4.39	.404
6. ด้านสิ่งแวดล้อม	4.61	.311	4.62	.304
โดยภาพรวม	4.18	.241	4.16	.235

1.4 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด พบว่า กลุ่มผู้ประกอบการ ผู้บริหาร และ นักวิชาการ และกลุ่มผู้ประกอบการให้ความสำคัญสูงสุดต่อ ด้านการส่งเสริมการตลาด รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของส่วนประสมทางการตลาด ตามความคิดเห็นของผู้ประกอบการและผู้ประกอบการที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการสวนน้ำ เคลื่อนที่ Funny Park โดยภาพรวมและรายด้าน

ส่วนประสมทางการตลาด	กลุ่มผู้ประกอบการ ฯ		กลุ่มผู้ประกอบการ	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. ด้านผลิตภัณฑ์	4.08	.527	3.86	.687
2. ด้านราคา	4.16	.502	3.83	.635
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.11	.478	3.80	.695
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.38	.330	3.94	.627
5. ด้านบุคลากร	3.86	.689	3.71	.737
6. ด้านกระบวนการให้บริการ	3.70	.745	3.82	1.032
7. ด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ	3.89	.649	3.64	.976
โดยภาพรวม	4.02	.436	3.80	.561

1.5 มุมมองความสำเร็จตามหลักการวัดผลเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard: BSC) ที่มีผลต่อการจัดการของสวนน้ำ ผู้ประกอบการ ผู้บริหาร และนักวิชาการ ให้ความสำคัญสูงสุดในด้าน การเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงมาตรฐานของมุมมองความสำเร็จตามหลักการวัดผลเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard: BSC) ที่มีผลต่อการจัดการของสวนน้ำ ตามความคิดเห็นของ ผู้ประกอบการ ผู้บริหาร และนักวิชาการที่ทำธุรกิจเกี่ยวข้องกับสวนน้ำโดยภาพรวมและรายด้าน

หลักการวัดผลเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard : BSC)	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. มุมมองด้านการเงิน	4.10	.409	มาก	1
2. มุมมองด้านลูกค้า	4.06	.390	มาก	2
3. มุมมองด้านการบริหารงานภายใน	3.97	.519	มาก	4
4. มุมมองด้านการเรียนรู้และเติบโต	4.00	.471	มาก	3
โดยภาพรวม	4.03	.310	มาก	

ในส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีประเภทขององค์กรที่แตกต่างกัน คือ เป็นของรัฐบาล 1 แห่ง เป็นธุรกิจที่ไม่แสวงผลเชิงพาณิชย์ 1 แห่ง และเป็นธุรกิจเชิงพาณิชย์ 1 แห่ง มุมมองทางด้านการเงินจึงมีความแตกต่างกัน ส่วนนักวิชาการมีความเห็นว่า เพื่อลดความเสี่ยงเรื่องการขาดทุน ก่อนทำอะไรก็ควรทำวิจัยหาข้อมูลก่อนว่า เป็นที่ต้องการของลูกค้าหรือไม่ต้องทำการประเมินธุรกิจเรา ว่าเป็นอย่างไร ได้กำไรหรือขาดทุน อัตราการเจริญเติบโตของธุรกิจตามเป้าไหม ธุรกิจเลี้ยงตัวเองได้ไหม เราต้องกำหนดเป้าไว้ให้ชัดเจน ดูความเสี่ยง เพื่อลดความเสี่ยงที่ทำให้ต้นทุนเราสูงขึ้น เช่น ถ้าเราทำผิดกฎระเบียบที่กฎหมายกำหนด โดยปรับ ทำผิดลูกค้าร้องเรียน ต้องจ่ายเงินชดเชย หรือใช้ทรัพยากรกันฟุ่มเฟือย

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการสวนน้ำเคลื่อนที่ในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ผู้ปกครองของผู้รับบริการที่มีข้อมูลส่วนบุคคล ด้าน อายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกันให้ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการสวนน้ำเคลื่อนที่ Funny Park แตกต่างกัน เป็นการยอมรับสมมติฐาน พบว่า

1.1 ผู้ปกครองที่มีอายุ 18 - 30 ปี มีระดับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการสวนน้ำเคลื่อนที่ Funny Park น้อยกว่าผู้ปกครองที่มีอายุ 31-40 ปี

1.2 ผู้ปกครองที่เป็นนักเรียน/นักศึกษา มีระดับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการสวนน้ำเคลื่อนที่ Funny Park น้อยกว่าผู้ปกครองที่เป็นพนักงานเอกชน

1.3 ผู้ปกครองที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท และ 10,000 - 20,000 บาท มีระดับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการสวนน้ำเคลื่อนที่ Funny Park น้อยกว่าผู้ปกครองที่มีรายได้เฉลี่ย 40,000 บาทขึ้นไป

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยปัจจัยคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการตลาด ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และปัจจัยมุมมองความสำเร็จในการจัดการสวนน้ำเคลื่อนที่ พบว่า ผู้ประกอบการ ผู้บริหาร และนักวิชาการที่ทำธุรกิจเกี่ยวข้องกับสวนน้ำให้ความสำคัญสูงสุดต่อคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ด้านมีความก้าวร้าวในการแข่งขัน ทั้งนี้ยังมีความคิดเห็นว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการสวนน้ำที่ประสบความสำเร็จ ควรมีความรู้เรื่องที่ทำ รักสิ่งที่ทำ และสามารถคาดคะเนเหตุการณ์เกี่ยวกับธุรกิจของตนเองได้ และที่สำคัญต้องมีใจรักในงานบริการ เลือกรับงานเป็น มีความรอบครอบ และต้องบริหารแบบให้เติบโตแบบค่อยเป็นค่อยไป ค่อย ๆ ขยายงาน ให้สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง อาจเนื่องมาจาก ธุรกิจสวนน้ำเป็นธุรกิจที่ต้องใช้กลยุทธ์ทางการตลาดในการบริหารเชิงรุก เพราะถ้าในเขตพื้นที่ตั้งมีคู่แข่ง ก็จะทำให้เกิดส่วนแบ่งทางการตลาด เพราะกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มเดียวกัน และช่วงของการใช้บริการก็ถูกจำกัดในเรื่องของฤดูกาลและเวลา ความพยายามที่จะบริหารจัดการให้เหนือคู่แข่งในตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันจึงมีความสำคัญมาก ซึ่งการจะเป็นผู้นำทางการตลาด ยากที่จะหลีกเลี่ยงการถูกโจมตีจากคู่แข่ง โดยเฉพาะคู่แข่งที่มีส่วนแบ่งตลาดอันดับรองลงมา สิ่งทีผู้นำที่ต้องการประสบความสำเร็จต้องทำคือ การป้องกันส่วนแบ่งทางการตลาด หรือถ้าธุรกิจเป็นรองก็ต้องใช้กลยุทธ์ผู้ท้าชิง (Michael, E. P., 1998) ส่วนสภาพแวดล้อมทางการตลาดนั้น ผู้ปกครอง ผู้ประกอบการ ผู้บริหาร และนักวิชาการที่ทำธุรกิจเกี่ยวข้องกับสวนน้ำ มีความคิดเห็นว่าผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการสวนน้ำเคลื่อนที่ Funny Park มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเท่ากัน และมีความเห็นว่า ด้านสิ่งแวดล้อมมีผลอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเนื่องมาจาก การทำวิจัยนี้อยู่ในช่วงการระบาดของโรคไวรัสโควิด 2019 ซึ่งมีการระบาดเริ่มต้นจากเมืองอู่ฮั่นประเทศจีน และเริ่มมีการระบาดไปทั่วโลก ซึ่งเป็นโรคที่มีการติดต่อทางลมหายใจ มีการแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว ประชาชนต้องใส่หน้ากากอนามัย และไม่ไปในแหล่งชุมชน ซึ่งปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกเป็นปัจจัยที่องค์กรธุรกิจไม่สามารถควบคุมได้ ไม่ว่าจะเป็น ภัยพิบัติทางธรรมชาติ หรือการเกิดโรคระบาด เป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการไม่สามารถคาดการณ์และหลีกเลี่ยงได้ (Francis, J. A., 1967) ส่วนในเรื่องของส่วนประสมทางการตลาดนั้น ผู้ปกครอง ผู้ประกอบการ ผู้บริหาร และนักวิชาการที่ทำธุรกิจเกี่ยวข้องกับสวนน้ำ มีความคิดเห็นว่าผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการสวนน้ำเคลื่อนที่ Funny Park ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเท่ากัน และให้ความสำคัญสูงสุดต่อการส่งเสริมทางการตลาดในระดับมาก อาจเนื่องมาจาก เป็นเรื่องปกติมีลูกค้าจะถูก

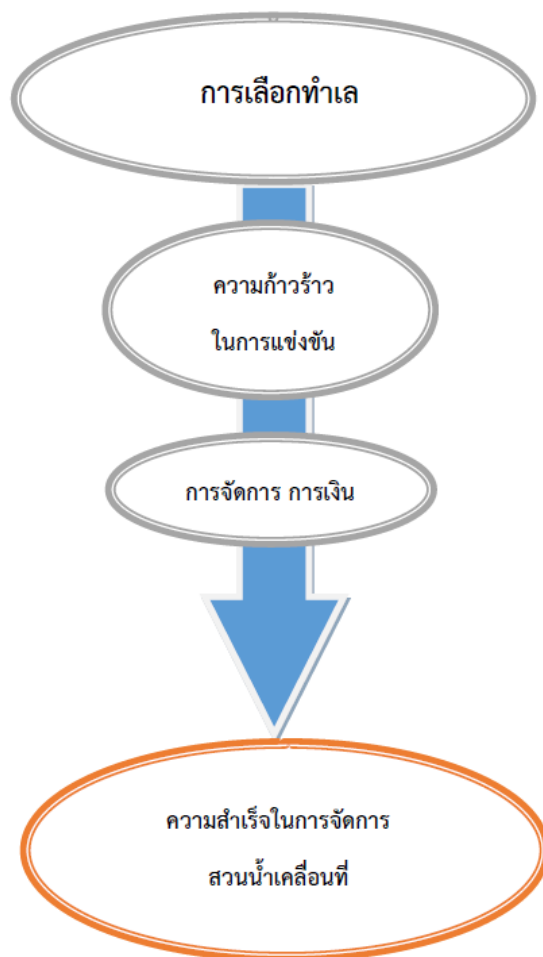

กระตุ้นการตัดสินใจซื้อด้วยการได้รับสิทธิพิเศษในเรื่องราคาที่ต่ำกว่าราคาปกติ เพราะการส่งเสริมการขาย (Sale Promotion) เป็นสิ่งจูงใจที่มีคุณค่าพิเศษที่กระตุ้นหน่วยงานขาย (Sales Force) ผู้จัดจำหน่าย (Distributors) หรือผู้บริโภครายสุดท้าย (Ultimate Consumer) โดยมีจุดหมายเพื่อให้เกิดการขายในทันทีทันใด หรือเป็นเครื่องมือกระตุ้นความต้องการซื้อที่ใช้สนับสนุนการโฆษณา และการขายโดยใช้พนักงาน (Etzel, M. J. et al., 2004) ส่วนในเรื่องของมุมมองความสำเร็จตามหลักการวัดผลเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard: BSC) ผู้ประกอบการ ผู้บริหาร และนักวิชาการ ให้ความสำคัญสูงสุดต่อการเงิน ในเรื่องการลดต้นทุนด้านการดำเนินงาน เช่น ประหยัดทรัพยากร ประหยัดพลังงาน อาจเนื่องมาจากการดำเนินงานสวนน้ำ เป็นธุรกิจที่ยอดผู้เข้าใช้บริการขึ้นอยู่กับ ฤดูกาล กล่าวคือ จะมีผู้ใช้บริการมากในช่วงฤดูร้อน และจะลดน้อยลงในช่วงฤดูฝนและมีผู้ใช้บริการน้อยมากในช่วงฤดูหนาวและ ช่วงวันที่เข้าใช้บริการ กล่าวคือ ช่วงวันหยุด และช่วงปิดเทอมฤดูร้อนจะมีจำนวนผู้ใช้บริการมากกว่าช่วงเปิดเทอม หรือวันราชการ จึงให้ความสำคัญกับการบริหารอัตราค่าจ้างพนักงานให้มีความเหมาะสม เพื่อควบคุมต้นทุน รวมทั้งยังเป็นธุรกิจที่ต้องใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติคือ น้ำและไฟฟ้า เป็นจำนวนมาก ถ้าการบริหารจัดการดี ก็จะเป็นการลดต้นทุนได้ ธุรกิจที่ประสบความสำเร็จควรมีการระบุตัวชีวิตธุรกิจ 5 ประการ ได้แก่ 1) สภาพความเป็นไปทางการเงิน ตัวบ่งชี้ที่ดีที่สุดของสภาพความเป็นไปทางด้านการเงิน คือกำไร 2) การสนองตอบ ความต้องการของลูกค้า 3) การสร้างสินค้าและบริการให้มีคุณภาพ 4) การส่งเสริมนวัตกรรมและความคิด สร้างสรรค์จากการที่ลูกค้ามีรสนิยมและความนิยมชมชอบเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และ 5) การได้รับความเชื่อมั่น ผูกพันจากพนักงาน (Fry, L. W. & Matherly, L. L., 2011)

2. จากผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้ปกครองของผู้รับบริการที่มีข้อมูลส่วนบุคคลด้าน อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกันให้ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการสวนน้ำเคลื่อนที่ Funny Park แตกต่างกัน ผู้ประกอบการต้องหาจุดสมดุล หรือหาจุดที่ลูกค้าในแต่ละกลุ่มให้ความสำคัญ หรือจะใช้กลยุทธ์ทางการตลาดในการเลือกลูกค้ากลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน โดยการสำรวจตลาดลูกค้า และกำหนดส่วนแบ่งทางการตลาดให้ชัดเจนเพื่อกำหนดนโยบาย โดยเฉพาะเรื่องของการกำหนดราคา ที่หลากหลาย ควรจัดรายการส่งเสริมทางการตลาดที่ทำให้การตัดสินใจเข้าใช้บริการง่าย (Michael, E. P., 1998)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

จากองค์ความรู้สรุปได้ว่า กลยุทธ์ที่จะทำให้ผู้ประกอบการประสบความสำเร็จในการจัดการสวนน้ำเคลื่อนที่ คือ ต้องให้ความสำคัญกับการเลือกทำเลที่ตั้งสวนน้ำ โดยต้องมีการวิเคราะห์พื้นที่ ศึกษาข้อมูลประชากร ระบบสาธารณูปโภค จำนวนคู่แข่ง เศรษฐกิจในพื้นที่ สภาพภูมิอากาศ จำนวนแหล่งท่องเที่ยวและห้างสรรพสินค้า พฤติกรรม สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม เมื่อดำเนินการก่อตั้งสวนน้ำแล้ว ต้องมีการบริหารจัดการกระบวนการให้บริการ การประชาสัมพันธ์ การสร้างความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ การตกแต่งสถานที่ การบริหารบุคลากร การบริหารสภาพแวดล้อมที่มีส่วนเข้ามากระทบ เช่น เทคโนโลยีที่ทันสมัยต่าง ๆ กฎหมายและนโยบายของภาครัฐ การเกิดโรคระบาดในพื้นที่ ส่วนคุณลักษณะของ

ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จคือ ต้องมีความก้าวร้าวในการแข่งขัน และควรมีการบริการจัดการด้านการเงินที่ดี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยสามารถสรุปและให้ข้อเสนอแนะกับผู้ประกอบการสวนน้ำเคลื่อนที่ได้ดังนี้

- 1) คุณลักษณะของผู้ประกอบการการสวนน้ำที่ประสบความสำเร็จนั้นควรมีความรู้เรื่องที่ทำรักสิ่งที่ทำ และสามารถคาดคะเนเหตุการณ์เกี่ยวกับธุรกิจของตนเองได้ และที่สำคัญต้องมีใจรักในงานบริการ เลือกรับทำเป็น มีความรอบรอบ และต้องบริหารแบบให้เติบโตแบบค่อยเป็นค่อยไป ค่อย ๆ ขยายงาน ให้สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นผู้ประกอบการควรมีการศึกษาความเป็นไปได้ของธุรกิจก่อนการลงทุน โดยการศึกษาทำเล ลักษณะประชากรในพื้นที่ การประเมินสภาพเศรษฐกิจ แนวโน้มของจำนวนประชากรในพื้นที่ อัตราการว่างงาน ระบบสาธารณสุข โภค วิเคราะห์ตลาด คู่จำนวนคู่แข่ง และเปรียบเทียบราคากับคู่แข่งในธุรกิจ
- 2) ปัจจัยสภาพแวดล้อมมีผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการสวนน้ำเคลื่อนที่ Funny Park โดย ผู้ปกครองให้ความสำคัญสูงสุดต่อการเกิดโรคระบาดในพื้นที่ เนื่องจากอยู่ในช่วงเริ่มมีสถานการณ์การเกิดโรคระบาดที่เพิ่มจำนวนผู้ป่วยอย่างรวดเร็วในประเทศจีน และประเทศไทยเป็นประเทศที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวจากประเทศจีน ประชาชนทั่วไปเริ่มใส่หน้ากากอนามัยและลดการเข้าไปในแหล่งที่มีคนเยอะ แออัด หรือมีโอกาสสัมผัสกัน ดังนั้นผู้ประกอบการตั้งมีการดำเนินการเพิ่มในเรื่องของการคัดกรองผู้เข้าเล่น โดยการซักประวัติอาการป่วย หรือการสัมผัสใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยว อย่างเคร่งครัด
- 3) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการสวนน้ำเคลื่อนที่ Funny Park ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ให้ความสำคัญสูงสุดต่อการส่งเสริมทางการตลาดในระดับมาก ดังนั้นผู้ประกอบการควรพิจารณาจัดทำกิจกรรมส่งเสริมทางการตลาดตามความเหมาะสม เช่น ถ้าจัดสวนน้ำ 9 ฐาน ให้จัดโปรโมชั่นเล่น ฟรี 1 ฐานเพื่อเป็นการดึงดูดลูกค้าเข้ามาในสวนน้ำก่อน และเมื่อลูกค้าตัดสินใจซื้อบัตรเข้าเล่นสถานีอื่นเพิ่ม ก็ตั้งราคาแยกเป็นสถานี และให้ราคาพิเศษถ้าเข้าเล่นทุกสถานี เป็นต้น
- 4) ปัจจัยมุมมองความสำเร็จตามหลักการวัดผลเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard: BSC) ผู้ประกอบการ ผู้บริหาร และนักวิชาการที่ทำธุรกิจเกี่ยวข้องกับสวนน้ำ ให้ความสำคัญสูงสุดด้านการเงิน โดยให้ความสำคัญสูงสุดต่อ เรื่องการลดต้นทุนด้านการดำเนินงาน เช่น ประหยัดทรัพยากร ประหยัดพลังงาน ดังนั้นผู้ประกอบการที่ต้องการประสบความสำเร็จ ต้องมีระบบจัดการทางการเงิน ควรกำหนดเป้าหมายด้านการเงิน ควรพิจารณาถึง อัตราการเติบโตของรายได้ วัดจากการเติบโตของยอดขาย กำไรจากลูกค้า และผลิตภัณฑ์ สัดส่วนรายได้จากลูกค้าใหม่ การลดต้นทุน โดยวัดจาก รายได้ จำนวนพนักงาน ต้นทุนเมื่อเทียบกับคู่แข่ง อัตราการลดต้นทุน และการใช้สินทรัพย์ ต้องคำนึงถึงการลงทุน ควรมีการทำวิจัยและพัฒนาผลตอบแทนจากการลงทุน
- 5) จากความแตกต่างในข้อมูลส่วนบุคคล

ของผู้ปกครองซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจให้เด็กเข้าใช้บริการสวนน้ำเคลื่อนที่ โดยเฉพาะความแตกต่างในเรื่องของ อายุ อาชีพ และรายได้ ดังนั้น ผู้ประกอบการควรใช้กลยุทธ์ในการกำหนดราคาที่มีความหลากหลาย และจัดโปรโมชั่นที่สามารถทำให้เกิดการตัดสินใจได้ง่าย

เอกสารอ้างอิง

- จรัญญา เอ็มไทย. (2559). ธุรกิจสวนน้ำมาแรง! เปิดฟรี 40 แห่งทั่วไทย ชี้ ทำเงินได้ 2 พันล้านต่อปี. เรียกใช้เมื่อ 8 พฤษภาคม 2562 จาก MTHAI:<https://news.mthai.com/economy-news/556777.html>
- หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. (2561). แท้เปิด "สวนน้ำ-สวนสนุก" ธุรกิจท่องเที่ยวข้ามชาติบูกลงทุนอื้อชี. เรียกใช้เมื่อ 8 พฤษภาคม 2562 จาก <https://www.thairath.co.th/news/business/1348941>
- อินทิรา จันทรสอน และคณะ. (2561). รูปแบบการบริหารธุรกิจสวนน้ำ. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 6(2), 189-199.
- Best, J. W. (1977). Research in Education. (3 Ed.). New Jersey: Prentice hall Inc.
- Cochran, W. G. (1963). Sampling Techiques. New York: John Wiley & Sons. Inc.
- Etzel, M. J. et al. (2004). Marketing (14 ed.). Boston: Mc Graw-Hill.
- Francis, J. A. (1967). Scanning the Business Environment. New York: Macmillan.
- Frese, M. (2000). Success and Failure of Micro business Owners in Africa: A Psychological Approach. United States of America: Greenwood Publishing Group.
- Fry, L. W. & Matherly, L. L. (2011). Spiritual leadership and organizational performance: An exploratory study. In Central Texas. Tarleton State University.
- Kaplan, R. S. & Norton, D. P. (1996). The Balanced Scorecard: Translating Strategies into Action. Boston: Harvard Business School Press.
- Kotler, P. (2003). Marketing Management (เล่มที่ 11th ed.). New Jersey: Pearson Education.
- Michael, E. P. (1998). ompetitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors (เล่มที่ 1st ed). Illinois: The Free Press.
- Nuttachit. (2019). HIGHLIGHT, THE BATTLE "ทำไมสวนน้ำส่วนใหญ่ ถึงขายดีเฉพาะปีแรก. Retrieved July 26, 2019, from Marketeer: <https://marketeeronline.co/archives/105482>

การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยามผสมผสาน
แนวคิดระบบคู่สัญญา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบตนเอง
ของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า*
THE LEARNING MANAGEMENT USING VALUE CLARIFICATION
PROCESS COMBINE THE CONCEPT OF A CONTRACT SYSTEM
ACTIVITIES TO DEVELOP SELF - RESPONSIBILITY OF 3TH YEAR
CADET CHULACHOMKLAO ROYAL MILITARY ACADEMY

กิตติ กลิ่นหอม

Kitti Klinhom

สุทธิพร บุญส่ง

Suttiorn Boonsong

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand

E-mail: kitti_k@rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณลักษณะความรับผิดชอบตนเอง รายวิชาการนำทหาร ของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยามผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญาและการจัดการเรียนรู้แบบปกติ 2) เปรียบเทียบคุณลักษณะความรับผิดชอบตนเองของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 หลังเรียนระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยามผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญาและกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 ที่ศึกษารายวิชาการนำทหาร ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 60 คน จากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกระจำจ่านิยามผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา 2) แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ 3) แบบประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะความรับผิดชอบตนเอง 4) แบบบันทึกข้อตกลงสำหรับนักเรียนและคู่สัญญา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตการณ์ ผลวิจัย พบว่า 1) ระดับคุณลักษณะความ

* Received 7 April 2021; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

รับผิดชอบต่อตนเอง ของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 ที่ได้จัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำง่า ค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญาและการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x} = 11.16$, S.D = 0.821) 2) คุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 ของกลุ่มทดลองที่ได้จัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำง่า ค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา หลังเรียน ($\bar{x} = 11.53$, S.D = 0.681) สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ($\bar{x} = 10.80$, S.D = 0.961) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, ความรับผิดชอบต่อตนเอง, กระบวนการกระจำง่า ค่านิยม, แนวคิดระบบคู่สัญญา

Abstract

The objectives of this article were to: 1) study the level of self-responsibility characteristics Military Leadership course of third-year cadets who have been taught through the integrated process of values clarification and the concept of contract systems and a conventional learning management. 2) compare the self-responsibility characteristics between an experimental group (third-year cadets who have been taught through the integrated process of values clarification and the concept of contract systems) and a control group (those taught with a conventional learning management). This study was a quasi-experimental research. The sample of this research used was the third-year cadets who have been studying in the Military Leadership course, Semester 2, Academic Year 2020, 60 cadets, obtained based on Cluster Random Sampling. The tools used in the research were: 1) learning management plans with the integrated process of values clarification and the concept of contract systems, 2) conventional learning management plans in the Military Leadership course, 3) self-responsibility characteristics assessment form, and 4) Memorandum of Agreement for students and contracting parties. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation and t-test. Data were collected using observational methods. The results of this research indicated that: 1) overall self-responsibility characteristics under the Military Leadership course of third-year cadets who have been taught through the integrated process of values clarification and the concept of contract systems and a conventional learning management were at a very good level ($\bar{x} = 11.16$, S.D = 0.821). 2) At posttest period, the self-responsibility characteristics

of the experimental group ($\bar{X}$ = 11.53, S.D = 0.681) were higher than the self-responsibility characteristics of the control group ($\bar{X}$ = 10.80, S.D = 0.961) with a statistical significance level of 0.05.

Keywords: Learning Management, Self - Responsibility, Process of Values Clarification, Concept of Contract Systems

บทนำ

สังคมไทยในยุคปัจจุบัน กำลังก้าวเข้าสู่ภาวะเสื่อมโทรมอย่างน่าวิตก มีปัญหาหลายด้าน เช่น ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นผลมาจากปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ การขาดความรู้สึกลำบากผิดชอบชั่วดี ขาดความรับผิดชอบต่องานของตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคม ต่อประเทศชาติ ขาดคุณธรรมจริยธรรม ขาดความมีระเบียบวินัยและความซื่อสัตย์ รวมทั้งการมีค่านิยมเชิงวัตถุนิยมยกย่องและปฏิบัติตามกระแสวัฒนธรรมตะวันตก ที่เน้นการมีจุดมุ่งหมายชีวิตแบบสุขนิยมสุดโต่ง (Hedonism) การสร้างสรรค์ทางวัตถุและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่หลั่งไหลเข้ามา ทำให้ค่านิยมทางด้านจิตใจ ซึ่งยึดความสุขจากความสงบ ความเพียงพอ เริ่มจางหายไป จึงมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง มากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ใช้และทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เกิดสภาวะขาดความสมดุล อันเป็นผลให้เกิดภัยธรรมชาติ มลภาวะและการขาดแคลนทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) อนึ่งวัฒนธรรมความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมอย่างมากมาย พร้อมทั้งความเจริญของเทคโนโลยีทางด้านข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร ได้ถูกนำมาใช้ขับเคลื่อนมนุษย์ให้ผลิตผลิตหลงใหลอยู่ในความสะดวกสบายมากกว่าจะใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตัวมนุษย์เอง จากผลการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่งผลให้สังคมไทยในยุคปัจจุบันจึงควรตระหนักเห็นถึงความสำคัญและเอาใจใส่ในเรื่อง “ การมีคุณธรรมจริยธรรม ” อย่างมากและควรจะต้องปลูกฝังส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดขึ้นกับเยาวชนของชาติ เพราะเยาวชนเหล่านี้จะเติบโตขึ้นเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2542)

สถาบันต่าง ๆ จึงตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนควบคู่กันไปกับการพัฒนาประเทศด้านอื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวดที่ 1 มาตราที่ 6 ที่ได้บัญญัติว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและมาตราที่ 24 ที่ได้บัญญัติว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ต้องให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความ

แตกต่างระหว่างบุคคล ผักทักษะ กระบวนการคิด การจัดการเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อีกทั้งยังต้องปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้และสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เป็นสถาบันอุดมศึกษาทางทหาร มีหน้าที่ให้การฝึกศึกษา อบรมนักเรียนนายร้อย เพื่อให้มีคุณลักษณะที่จำเป็นและเพียงพอแก่การรับราชการเป็นนายทหารสัญญาบัตรประจำการของกองทัพบก เป็นแบบฉบับในด้านคุณลักษณะของผู้นำที่มีความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีคุณธรรม จริยธรรม ความมุ่งมั่นในการอุทิศตนเพื่อรับใช้ชาติและประชาชน มีสติปัญญา มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติภารกิจ และพันธุกิจในการเป็นผู้นำหน่วยระดับหมวดได้ (กรมนักเรียนนายร้อย รักษาพระองค์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 2563)

“คุณลักษณะความรับผิดชอบ” มีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าที่จะต้องเสริมสร้างในการผลิตนักเรียนนายร้อย เพื่อให้เป็นนายทหารสัญญาบัตรที่มีความรู้ความสามารถ มีความเป็นผู้นำที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ตนเอง ต่อสังคมและประเทศชาติ เทียบพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนดำรงไว้ซึ่งพื้นฐานแห่งการเชิดชูเกียรติและศักดิ์ศรีคู่ความดี (โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 2558) และจากการประเมินคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักเรียนนายร้อย โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในปัจจุบัน พบว่า ยังอยู่ในระดับที่ควรพัฒนาขึ้นอีก เพราะเป็นคุณลักษณะสำคัญอย่างยิ่งที่ควรจะต้องพัฒนาและปลูกฝังให้เกิดขึ้น แต่จากผลการศึกษาของนักเรียนนายร้อย อยู่ในระดับปานกลาง มีเพียงประมาณ ร้อยละ 15 เท่านั้น ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดีมาก (กองจิตวิทยาและการนำทหาร, 2562) ซึ่งความรับผิดชอบจะเป็นคุณลักษณะที่ผู้สอนต้องให้ความสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าเมื่อนักเรียนนายร้อยได้รับการพัฒนาความรับผิดชอบมากขึ้น จะส่งผลทำให้นักเรียนนายร้อยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมากขึ้น

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดหลักการในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาความรับผิดชอบของผู้เรียนและพบว่า แนวคิดกระบวนการกระจำงค่านิยม หรืออาจเรียกว่าการทำค่านิยมให้กระจำง เป็นกระบวนการสอนแนวทางหนึ่งที่เหมาะสมในการพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบ เพราะเหตุผลที่ว่ากระบวนการกระจำงค่านิยมเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เป็นไปตามแนวคิดของการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการจัดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ริเริ่มในการคิด การพิจารณาเลือก การตัดสินใจยอมรับด้วยการเห็นคุณค่าอันจะนำไปสู่การยึดถือและการปฏิบัติเป็นนิสัยที่ถาวรต่อไป กระบวนการสร้างค่านิยมจะช่วยพัฒนาส่งเสริมให้ผู้เรียน

สามารถสื่อสารความคิด ความรู้สึก และค่านิยมให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ช่วยพัฒนาจิตใจของผู้เรียนให้มีความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น การให้ผู้เรียนได้ค้นพบตัวเองว่าหลักการ หรือมาตรฐานที่ตนยึดถืออยู่นั้นมีความถูกต้องเพียงใด โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดความกระจ่างในค่านิยมของตนเอง ทำให้ได้รู้จักจุดดีและจุดด้อยที่ตนมีอยู่และจะต้องหาทางรักษาส่วนที่ดี เสริมสร้างส่วนที่ด้อยให้สมบูรณ์ขึ้นโดยเฉพาะการทำความเข้าใจและยอมรับในสิ่งที่ผู้อื่นมีแตกต่างไปจากตน สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง (ชัยพร วิชชาวุธ, 2530) และ ผู้วิจัยเชื่อว่ากระบวนการกระจ่างค่านิยมจะช่วยพัฒนาความรับผิดชอบของตนเองให้กับผู้เรียนได้ เนื่องจากความรับผิดชอบจัดเป็นค่านิยมที่เป็นคุณลักษณะสำคัญของบุคคลที่จะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติภารกิจงานอันเป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมอย่างเหมาะสม เนื่องจากกระบวนการกระจ่างค่านิยมช่วยให้บุคคลแต่ละคนมีความสัมพันธ์กับความคิดและความรู้สึกซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ถึงคุณค่าของตนเอง วัตถุประสงค์ของกระจ่างค่านิยม หรือไม่ได้เป็นการสอนค่านิยมใด ๆ โดยเฉพาะ แต่เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและค่านิยมของพวกเขา เมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมและเปรียบเทียบการประพฤติปฏิบัติในโอกาสที่ต่างกันไปและเมื่อผู้เรียนเกิดความตระหนักในค่านิยมของตนเองที่ ชัดเจนเพิ่มขึ้นผู้เรียนจะมีโอกาสแก้ไขค่านิยมที่ไม่ดีของตนเองได้ (Justin, M. P. & Suganya, D., 2016) และผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดระบบคู่สัญญาของ ทิศนา ขัมมณี อันเป็นแนวคิดที่เห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเองซึ่งรวมถึงความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล โดยผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีการสำรวจตนเองและพิจารณาแนวทางพัฒนาปรับปรุงพฤติกรรมของตนเอง ทั้งนี้ ความรับผิดชอบต่อตนเองจะเป็นคุณลักษณะหนึ่งที่ผู้เรียนมักจะเลือกการพัฒนาควบคู่ไปกับการให้ข้อมูลมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนได้พิจารณาการพัฒนาตนเองอย่าง เป็นระบบ มีขั้นตอน และการดำเนินการที่ชัดเจน ซึ่งถือได้ว่าแนวคิดระบบคู่สัญญาเป็นระบบที่ใช้ในการพัฒนาตนเอง โดยใช้วิธีการที่ผู้เรียนควบคุมพฤติกรรมของตนเองภายใต้การรับรู้ของ คู่สัญญา โดยคู่สัญญาเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่รับรู้และส่งเสริมการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน (ทิศนา ขัมมณี, 2560)

จากการเห็นถึงความสำคัญของคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเองที่จะต้องปลูกฝังในการผลิตนักเรียนนายร้อยให้เป็นนายทหารสัญญาบัตรที่มีความรู้ความสามารถ มีความเป็นผู้นำที่มีความรับผิดชอบ เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจ่างค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง ให้กับนักเรียนนายร้อย โดยเชื่อมั่นว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจ่างค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา จะสามารถพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนนายร้อยให้สูงขึ้นได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง รายวิชาการนำทหาร ของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่า่านิยมร่วมกับ แนวคิดระบบคู่สัญญา และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง ของนักเรียนนายร้อย ชั้นปีที่ 3 หลังเรียนระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่า่านิยมร่วมกับแนวคิดระบบคู่สัญญาและกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Design) ผู้วิจัยใช้แบบ แผนการทดลองแบบ Randomized Posttest - Only Control Group Design ดังแสดงใน ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แผนการทดลอง

กลุ่ม	ทำการทดลอง	ประเมินหลังเรียน
E	X ₁	O ₁
C	X ₂	O ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

E แทน กลุ่มทดลอง
C แทน กลุ่มควบคุม
X₁ แทน การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่า่านิยมร่วมกับ แนวคิดระบบคู่สัญญา
X₂ แทน การจัดการเรียนรู้แบบปกติ
O₁ O₂ แทน การประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง หลังเรียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จังหวัดนครนายก ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ที่ศึกษาวิชาการนำทหาร PC 2201 (Military Leadership) ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 2 ห้อง เป็นกลุ่ม

ทดลองจำนวน 30 คนและกลุ่มควบคุม จำนวน 30 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ รายวิชาการนำทหาร ของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 จำนวน 4 แผน รวม 8 ชั่วโมง เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง โดยมีผู้เชี่ยวชาญประเมินแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนจำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะผู้นำจำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาจำนวน 1 ท่าน มาวิเคราะห์หาค่า IOC ซึ่งได้ค่า $IOC = 0.80 - 1.00$

2. แผนการจัดการเรียนรู้แบบการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำค่านิยม ร่วมกับแนวคิดระบบคู่สัญญา รายวิชาการนำทหาร ของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 จำนวน 4 แผน รวม 8 ชั่วโมง เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง โดยมีผู้เชี่ยวชาญประเมินแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 5 ท่านประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนจำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะผู้นำ จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาจำนวน 1 ท่าน มาวิเคราะห์หาค่า IOC ซึ่งได้ค่า $IOC = 0.80 - 1.00$

3. แบบประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ การส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงต่อเวลา , การเข้าเรียนตรงต่อเวลา และการแต่งกายถูกต้องตามระเบียบ ซึ่งสร้างขึ้น โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นวิเคราะห์หาคุณภาพ ด้านความตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่า IOC ระหว่าง $0.60 - 1.00$ และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนนายร้อย ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น พบว่าแบบประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง มีค่าความเชื่อมั่น = 0.87 โดยมีลักษณะเป็นแบบประเมินมาตราส่วน 4 ระดับ (Rating Scale) โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยโดยใช้ค่ากลางระหว่างคะแนน 0 - 4 แบ่งช่วงคะแนนเป็น 4 ช่วงดังนี้

ตารางที่ 2 เกณฑ์การแปลความหมายแบบประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง

ระดับค่าเฉลี่ย	ความหมายแบบประเมิน
12.00 - 11.00	ดีมาก
10.00 - 9.00	ดี
8.00 - 7.00	พอใช้
ต่ำกว่า 6.00	ปรับปรุง

4. แบบบันทึกข้อตกลงสำหรับนักเรียนและคู่สัญญา สร้างแบบบันทึกข้อตกลงระหว่างนักเรียนกับคู่สัญญา ซึ่งสร้างขึ้นโดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดระบบคู่สัญญา จากนั้นวิเคราะห์หาคุณภาพด้านความตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่า IOC = 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 ติดต่อขอรับหนังสือราชการจากคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม เพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือจากผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

1.2 นำหนังสือราชการไปติดต่อขออนุญาตและขอความร่วมมือจากผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.3 จัดกลุ่มทดลอง 2 กลุ่มโดยกลุ่มที่ 1 ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำคำนิยามผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา และกลุ่มที่ 2 ใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ

2. ขั้นตอนการ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ดำเนินการทดลองสอนโดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเองทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้เนื้อหาเดียวกัน นักเรียนนายร้อย กลุ่มที่ 1 ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำคำนิยามผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญาและนักเรียนนายร้อย กลุ่มที่ 2 ใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ

2.2 เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ดำเนินการประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง หลังเรียน (Post – test) ประเมินโดยครูผู้สอนเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนโดยใช้แบบการประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง รายวิชาการนำทหาร นักเรียนนายร้อยชั้นศึกษาปีที่ 3 โดยดำเนินการประเมินกับนักเรียนทั้ง 2 ห้องเรียน

2.3 แบบบันทึกข้อมูลรายงานระหว่างคู่สัญญา

3. ขั้นสรุป

3.1 นำคะแนนที่ได้จากการประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ และสรุปผลการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนน จากแบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง และแบบบันทึกข้อมูลรายงานระหว่างคู่สัญญา ได้แก่ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่า่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญาและกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติโดยใช้สถิติ t - test ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาระดับคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง รายวิชาการนำทหาร ของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่า่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาระดับคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง รายวิชาการนำทหาร ของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่า่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

การจัดการเรียนรู้	คะแนนคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
1. การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่า่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา	11.53	0.681	ดีมาก
2. การจัดการเรียนรู้แบบปกติ	10.80	0.961	ดี
รวม	11.16	0.821	ดีมาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง รายวิชาการนำทหาร ของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่า่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา มีคะแนนหลังเรียน ($\bar{X} = 11.53$, S.D = 0.681) คะแนนคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง รายวิชาการนำทหาร ของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปกติ มีคะแนนหลังเรียน ($\bar{X} = 10.80$, S.D = 0.961) สรุปได้ว่าระดับคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง รายวิชาการนำทหาร ของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่า่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา และการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อยู่ในระดับดีมาก

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง รายวิชาการนำทหาร ของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 หลังเรียนระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง รายวิชาการนำทหาร ของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 หลังเรียนระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ แบบปกติ

การจัดการเรียนรู้	n	$\bar{X}$	S.D.	df	t	Sig
1. การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา	30	11.53	0.681	58.00	3.409	.001
2. การจัดการเรียนรู้แบบปกติ	30	10.80	0.961	52.269		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง รายวิชาการนำทหาร ของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญามีคะแนนหลังเรียน ($\bar{X} = 11.53$, S.D =0.681) สูงกว่าคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง ของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบปกติ มีคะแนนหลังเรียน ($\bar{X} = 10.80$, S.D =0.961) สรุปได้ว่า คุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง รายวิชาการนำทหาร ของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 ของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญาหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง รายวิชาการนำทหาร ของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกระจำค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญาอยู่ในระดับดีมาก อาจเนื่องมาจากผู้ประเมินหลักสูตรเห็นว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบของแผนที่สมบูรณ์เหมาะสมและผู้ประเมินมีความมั่นใจว่า แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญาที่พัฒนาขึ้นนี้จะสามารถพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากได้จัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาจิตพิสัยของ Miller, M. ที่กล่าวว่า ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเกี่ยวข้องกับ ทศนคติ แรงจูงใจ

และค่านิยม และการแสดงออกเหล่านี้ มักเกี่ยวข้องกับความคิดเห็น ความเชื่อ หรือการประเมินคุณค่าต่อสิ่งใด ๆ ของผู้เรียน (Miller, M., 2020) เป็นไปโดยสอดคล้องกับแนวทางการสอนค่านิยมของ ชัยพร วิชชาวุธ ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกระจำจ่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารความคิด ความรู้สึก และค่านิยมให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ช่วยพัฒนาจิตใจของผู้เรียนให้มีความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นและทำให้ผู้เรียนได้ค้นพบตัวเองว่าหลักการหรือมาตรฐานที่ตนยึดถืออยู่นั้นมีความถูกต้องเพียงใด โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดความกระจำจ่านิยมของตนเอง ทำให้ได้รู้จักจุดดีและจุดด้อยที่ตนมีอยู่และจะต้องหาทางรักษาส่วนที่ดีเสริมสร้างส่วนที่ด้อยให้สมบูรณ์ขึ้นโดยเฉพาะการทำความเข้าใจและยอมรับในสิ่งที่ผู้อื่นมีแตกต่างไปจากตน สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง พัฒนาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ส่งเสริมความเป็นตัวของตัวเองให้กับผู้เรียนในการแสดงความคิดเห็นและพิจารณา (ชัยพร วิชชาวุธ, 2530) เป็นไปโดยสอดคล้องกับแนวความคิดของ Bonow, J. & Follette, W. ที่กล่าวว่ากระบวนการกระจำจ่านิยม ช่วยให้ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้เพิ่มเติม ศึกษาเกี่ยวกับตนเองและพัฒนาเป้าหมายของตนเองและสามารถเข้าใจและพัฒนาค่านิยมของตนเอง ให้บรรลุถึงแรงจูงใจให้ประสบความสำเร็จด้วยตนเองได้ เพิ่มพฤติกรรมเชิงบวกผ่านการเสริมแรงสามารถระบุและชี้แจงคุณค่าที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและกระตุ้นให้พวกเขาสร้างแรงจูงใจและจุดแข็งภายใน (Bonow, J., & Follette, W., 2009) และเป็นไปโดยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของจินตนา วิไลชนม์ และ ประสาท เนืองเฉลิม ได้ศึกษาพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม โดยใช้กระบวนการกระจำจ่านิยมที่พัฒนาขึ้นโดยภาพรวมพบว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้กระบวนการกระจำจ่านิยมที่พัฒนาขึ้น สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (จินตนา วิไลชนม์ และ ประสาท เนืองเฉลิม, 2561) และเป็นไปโดยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ยุรวัฒน์ คล้ายมงคล ที่พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์โดยประยุกต์ใช้ระบบคู่สัญญากับแนวคิด PDCA ผลการวิจัยพบว่าผู้วิจัยสามารถพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ ประกอบด้วยแนวคิดพื้นฐาน 5 เรื่อง และ 4 ขั้นตอน และจากการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นพบว่ารูปแบบการสอนมีความเหมาะสมในระดับมากใช้ในการจัดการ เรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ จึงสามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา ที่พัฒนาขึ้นสามารถจัดทำแผนการจัดการ เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมได้ในทุกระดับชั้นเรียน (ยุรวัฒน์ คล้ายมงคล, 2561)

2. จากการเปรียบเทียบระดับคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยมผสมผสานแนวคิด

ระบบคู่สัญญากับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ที่พบว่า ระดับคุณลักษณะความรับผิดชอบต่องานของตนเอง รายวิชาการนำพาของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 ของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำนาคานิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา หลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจเนื่องมาจากกระบวนการกระจำนาคานิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญานั้นช่วยเพิ่มพูนความสามารถและความรับผิดชอบของบุคคลที่จะสื่อความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกและค่านิยมให้ผู้อื่นทราบและส่งเสริมให้บุคคลรับผิดชอบต่อภาระการกระทำของตนเองโดยเห็นอกเห็นใจและเข้าใจในตัวผู้อื่น ส่งเสริมให้บุคคลมีความสามารถในการแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้รู้จักการยอมรับ การเห็นด้วยการไม่เห็นด้วยต่อความคิดเห็นในฐานะที่ตนเป็นสมาชิกของสังคม ช่วยให้ผู้รู้จักทักษะการตัดสินใจที่เหมาะสม ดังที่ Sartre, J. P. กล่าวว่า การกระจำนาคานิยมเป็นแนวทางที่ช่วยให้บุคคลสามารถมีความชัดเจนในเป้าหมายของชีวิต เห็นความสำคัญและคุณค่าของตนเอง จนสามารถตัดสินใจและดำเนินการเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้ (Sartre, J. P, 2003) และเป็นไปโดยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Karim, I. M. & Mustadi, A. ที่ได้ทำการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงอิทธิพลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำนาคานิยมเพื่อฝึกระเบียบวินัยและความรับผิดชอบต่อนักศึกษาที่มหาวิทยาลัย RGRI ในประเทศอินโดนีเซีย ผลการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำนาคานิยม สามารถพัฒนาให้นักเรียนได้ฝึกแก้ปัญหาด้วยการตัดสินใจ ด้วยทัศนคติและค่านิยมที่มีคุณค่า ที่เชื่อว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ที่พึงจะปฏิบัติ รวมทั้งยังสามารถที่จะพัฒนาความมีวินัยและความรับผิดชอบของนักเรียนให้สูงขึ้นได้ด้วยตนเอง นักเรียนมีความตั้งใจที่จะศึกษาเล่าเรียน มีความกระตือรือร้นและมีแรงบันดาลใจในการเรียนเพิ่มขึ้น สร้างความแตกต่างให้เกิดขึ้นกับนักเรียนที่ได้ผ่านการทำวิจัยนี้ (Karim, I. M. & Mustadi, A., 2018)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) สรุปผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า คุณลักษณะความรับผิดชอบต่องานของตนเองของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำนาคานิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญาอยู่ในระดับดีมาก เมื่อเปรียบเทียบกับระดับคุณลักษณะความรับผิดชอบต่องานของตนเองของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำนาคานิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา กับ นักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ พบว่า ระดับคุณลักษณะความรับผิดชอบต่องานของตนเองของนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำนาคานิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา สูงกว่านักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย 2.1) การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำนาคานิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา สามารถใช้ในการจัดการเรียนการสอน

เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์อื่น ๆ ได้ ไม่เพียงแต่คุณลักษณะความรับผิดชอบเท่านั้น ดังเช่น ผลการศึกษาวิจัย ที่ใช้การจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยมและแนวคิดระบบคู้สัญญาในครั้งนี้และมีผู้ศึกษาไว้แล้ว 2.2) ครูผู้สอนจะต้องอธิบายขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู้สัญญาให้นักเรียนเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ครูต้องกำชับ ทบทวนงานที่มอบหมายกับนักศึกษาให้ ชัดเจน รวมทั้งต้องจัดทำเอกสาร เครื่องมือสำหรับใช้ทั้งในกิจกรรมกระจำจ่านิยมและกิจกรรม ระบบคู้สัญญา ให้ครบถ้วน อธิบายและติดตามการพัฒนาตนเองของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้สิ่งสำคัญในการจัดการเรียนการสอน คือการให้ผู้เรียนหาคู้สัญญาที่เหมาะสม ซึ่งต้องเป็นคู้สัญญาที่มีความอาวุโสและเป็นผู้ที่ปรารถนาดีต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง ครูต้องกำชับ ให้ผู้เรียนแจ้งคู้สัญญาให้บันทึกผลการพัฒนาตนเองของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ ตามที่ครูได้กำหนดอย่างสม่ำเสมอ 3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 3.1) ควรมีการวิจัยต่อยอด ด้วยการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู้สัญญา ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาด้านคุณธรรมจริยธรรมอื่น ๆ 3.2) ควรมีการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยมผสมผสานแนวคิด ระบบคู้สัญญา ในเรื่องเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์อื่น ๆ เช่น ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ ความพอเพียง เป็นต้น เพื่อศึกษาว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู้สัญญา จะสามารถพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวได้ผลอย่างไรหรือไม่ 3.3) ควรมีการวิจัยพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู้สัญญาไปทดลองใช้กับผู้เรียนในสาขาอื่น ๆ และในระดับที่แตกต่างกันต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมนักเรียนนายร้อย รักษาพระองค์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. (2563). คู่มือนักเรียนนายร้อย. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). รายงานการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ครุสภา ลาดพร้าว.
- กองจิตวิทยาและการนำทหาร. (2562). ผลการเรียนรายวิชาการนำทหาร PC3201. นครนายก: กองจิตวิทยาและการนำทหาร โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า.
- จินตนา วิไลชนม์ และประสาธ เนืองเฉลิม. (2561). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมโดยใช้กระบวนการกระจำจ่านิยม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 12(1), 73-82.

- ชัยพร วิชชาวุธ. (2530). แนวคิดและพัฒนาการใหม่ในการปลูกฝังจริยธรรม: จริยธรรม กับ การศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตินา แคมมณี. (2560). รูปแบบการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุรวรรณ คล้ายมงคล. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์เรื่องสุขภาวะโดยประยุกต์ใช้ระบบคู่สัญญา กับแนวคิด PDCA และ education 3.0. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 46(3), 174-193.
- โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. (2558). หลักสูตรนักเรียนนายร้อย โรงเรียนนายร้อยพระ จุลจอมเกล้า พุทธศักราช 2558. นครนายก: โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า กองทัพบก.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ. (2542). แผนพัฒนาเด็ก และเยาวชนฉบับที่ 8 ระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ.
- Bonow, J. & Follette, W. (2009). Beyond Values Clarification: Addressing Client Values in Clinical Behavior Analysis. *The Behavior Analyst*, 32(1), 69-84.
- Justin, M. P. & Suganya, D. (2016). Values Clarification In Education. *National Conference on "Value Education Through Teacher Education"*, 1 (2), 2395 - 2396.
- Karim, I. M. & Mustadi, A. (2018). Training discipline and Responsibility: The Implementation of Values Clarification model. *Jurnal Pena Sains*, 5(1), 37- 48.
- Miller, M. (2020). Teaching and Learning in Affective Domain. Retrieved March 25, 2020, from <http://epltt.coe.uga.edu/>
- Sartre, J. P. (2003). *Being and Nothingness An Essay in Phenomenological Ontology*. London: Routledge.

รูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสา
ของนักเรียนสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร
ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร*

THE MODEL ON DEVELOPMENT OF ACTIVITIES THAT ENHANCE
THE VOLUNTEER PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF STUDENTS
UNDER THE INSTITUTE OF VOCATIONAL EDUCATION
BANGKOK IN THE 21st FOR ADMINISTRATORS

แสงอาทิตย์ เจ่งวัฒนพงศ์

Seangarthid Chengwattanaphong

เสาวณีย์ สิกขบัณฑิต

Saowanee Sikkhabundit

ปัญญา ธีระวิทยาเลิศ

Panya Teerawittayalert

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

North Bangkok University, Thailand

E-mail: sangartid205@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินการด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน 2) สร้างรูปแบบการพัฒนา กิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน 3) ประเมินความเป็นไปได้ ความเป็น ประโยชน์ ของรูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน และ 4) ทดลองใช้ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน 2) สร้างรูปแบบฯ 3) ประเมินความเป็นไปได้ ความเป็น ประโยชน์ ของรูปแบบ 4) ทดลองใช้รูปแบบฯ รวมกลุ่มตัวอย่าง 260 คน เครื่องมือที่ใช้ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันการดำเนินการด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัย ด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร มีความต้องการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุดในด้าน

* Received 9 April 2021; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียนโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86 2) รูปแบบการพัฒนา กิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร ประกอบไปด้วย องค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านนโยบายการบริหารกิจกรรมจิตอาสา ด้านวัตถุประสงค์การบริหารกิจกรรมจิตอาสา ด้านลักษณะกิจกรรมจิตอาสา มี และด้านหลักการจัดการเรียนรู้กิจกรรมจิตอาสา 3) ผลการ ประเมินรูปแบบฯ พบว่ามีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก และ 4) ผลการทดลองการใช้รูปแบบฯ ความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, กิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัย, จิตอาสาของนักเรียน, สถาบัน การอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร, ผู้บริหาร

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the current condition of operation on activities enhancing volunteer psychological characteristics of students; 2) To create the model on development of activities that enhance the volunteer psychological characteristics of students; 3) To assess possibility and benefits of the model on development of activities that enhance the volunteer psychological characteristics of students and trial. This research is a Mixed Methods Research that was conducted through 4 procedures including: 1) Studying current condition; 2) Creating model; 3) Assessing possibility and benefits of model; and 4) trial. The sample group consisted of 260 samples. Research tool was questionnaire and statistics used for analyzing data were percentage, mean, and Standard Deviation. The results revealed that: 1) Current condition of operation on activities enhancing volunteer psychological characteristics of students under the Institute of Vocational Education, Bangkok, in the 21st century for administrators had the highest demand on holding activities for enhancing and developing students on enhancing volunteer psychological characteristics of students with mean of 4.86; 2) The model on development of activities that enhance the volunteer psychological characteristics of students under the Institute of Vocational Education, Bangkok, in the 21st century for administrators consisted of 4 elements including Policy on Management of Volunteer Minded Activities, objectives of management of volunteer minded activities, characteristics of volunteer minded activities, and

principles of learning management of volunteer minded activities; 3) The results of assessment on the model on development of activities that enhance the volunteer psychological characteristics of students under the Institute of Vocational Education, Bangkok, in the 21st century for administrators revealed that possibility and benefits were in high level; and 4) The results of the trial of the model on development of activities that enhance the volunteer psychological characteristics of students under the Institute of Vocational Education, Bangkok, in the 21st century for administrators revealed that satisfaction of students towards the model on development of activities that enhance the volunteer psychological characteristics of students was in high level.

Keywords: Development Model, Activities Enhancing Psychological Characteristics, Volunteer Mind of Students, Institute of Vocational Education, Administrator

บทนำ

การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมด้านจิตอาสา ถูกกำหนดไว้ในแผนพัฒนาระดับชาติหลายฉบับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) เน้นการพัฒนาและยกระดับคุณภาพคนของประเทศให้เป็นคนดี คนเก่ง มีศักยภาพ มีคุณภาพ หล่อหลอมให้เยาวชนไทยมีคุณธรรม จริยธรรม มีค่านิยมทางสังคมที่ดี มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อส่วนรวม ที่จะนำไปสู่การสรรค์สร้างสังคมที่พึงปรารถนา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) และแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้กำหนดกลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงานในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ทั้งนี้จากแผนพัฒนาระดับชาติดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ได้นำมากำหนดเป็นนโยบาย ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ หลักสูตร และแนวทางการดำเนินการพัฒนาผู้เรียนอาชีวศึกษาสู่การปฏิบัติ โดยกำหนดจิตอาสาหรือจิตสาธารณะเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในการประเมินการสำเร็จการศึกษาทุกระดับ และกำหนดเป็นนโยบายเร่งด่วนในการสร้างค่านิยมอาชีวศึกษา โดยดำเนินการส่งเสริมการมีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสาธารณะ จิตอาสาปลูกฝังค่านิยมหลัก มีวินัย และภาคภูมิใจในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ผ่านการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังที่กล่าว และเพื่อสร้างความเป็นเลิศของการอาชีวศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562) รวมทั้งสอดคล้องกับลักษณะความเป็นพลเมืองโลกในศตวรรษที่ 21 และลักษณะคนไทย 4.0 เพื่อเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม มีทักษะในการดำรงชีวิต สามารถอยู่

ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีจิตวิญญาณที่แสดงออกถึงการเป็นผู้ที่มีอารยธรรมทางปัญญาและมีจิตใจที่ดีงาม โดยยึดหลักคุณธรรมนำความรู้พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัวชุมชน สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา (หน่วยบริหารจัดการและส่งเสริมผลลัพธ์ (ODU) แผนงานคนไทย 4.0, 2561)

วิทยาลัยการอาชีพกาญจนาภิเษกหนองจอก เป็นวิทยาลัยหนึ่งภายใต้การบริหารของสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่จัดการศึกษา 3 ระดับ คือ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และระดับปริญญาตรี (สายเทคโนโลยี) ทล.บ. มีทั้ง ระบบทวิภาคี ระบบปกติ รวมถึงกลุ่มเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับให้ได้คุณภาพ และมีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 (3Rs 8Cs) ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะต่อไปนี้ 1) 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics) 2) 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross – cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Partnership for 21st Century Skills, 2011)

ดังนั้นจิตอาสาจึงมีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการพัฒนานักเรียนเพราะจิตอาสาเป็นเรื่องของจิตสำนึก ความเข้าใจ ความตระหนัก คำนึงถึงส่วนรวมมีความรับผิดชอบพร้อมที่จะเสียสละ และการปฏิบัติต่อผู้อื่นหรือสังคมส่วนรวมได้อย่างเหมาะสม จึงควรมีรูปแบบการพัฒนาจิตอาสาเพื่อพัฒนานักเรียนนักศึกษาในการเป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยจึงศึกษารูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร เพื่อพัฒนาให้เกิดรูปแบบของการพัฒนานักเรียนอาชีวศึกษา ให้เป็นพลเมืองพลโลกที่ดีมีคุณภาพ ในโลกอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการดำเนินการด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร

3. เพื่อประเมินความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร

4. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการดำเนินกิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมจิตอาสาในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้ที่มีประสบการณ์และมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตอาสาแก่นักเรียนอาชีวศึกษา คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา 13 คน 2) รองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียน นักศึกษา 13 คน 3) หัวหน้างานกิจกรรม 13 คน 4) ตัวแทนชุมชน 24 คน 5) นักศึกษาองค์การนักวิชาชีพหรือตัวแทนชมรมวิชาชีพ 73 คน รวมทั้งสิ้น 136 คน เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการคำนวณหา ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การสัมภาษณ์แนวทางรูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งกำหนดคุณสมบัติในการเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหาร เป็นผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตอาสาแก่นักเรียนอาชีวศึกษา จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษา ที่ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ระดับเชี่ยวชาญขึ้นไป 2) กลุ่มรองผู้อำนวยการ เป็นรองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียน นักศึกษา ที่ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ระดับชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 3 คน 3) กลุ่มครู - อาจารย์ ที่มีประสบการณ์ 5 ปีขึ้นไป และเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียนอาชีวศึกษา เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปอุปมัย

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร

ระยะที่ 1 ร่างรูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร

ระยะที่ 2 ตรวจสอบร่างรูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา 2 คน ผู้บริหารของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 2 คน รวม 7 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย แบบประเมินความเหมาะสมวิเคราะห์โดยการคำนวณหา ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการพัฒนา กิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา 10 คน รองผู้อำนวยการ ฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียน นักศึกษา 10 คน หัวหน้างานกิจกรรม 10 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 30 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบประเมินความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ วิเคราะห์โดยการคำนวณหา ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาช่างไฟฟ้ากำลัง วิทยาลัยการอาชีวศึกษาจันทบุรี 40 คน ได้มาโดยวิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการคำนวณหา ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและแนวทางการดำเนินการด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร

1.1 การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียน ปรากฏว่าในด้านส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ มีความต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านกีฬา มีค่าเฉลี่ย 4.51 ตามลำดับ ผลสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจกรรมด้านจิตอาสา ปรากฏว่าในด้านนโยบายการบริหารกิจกรรม

จิตอาสาของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ สภาพแนวทางและหลักการจัดกิจกรรมด้านจิตอาสา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 อยู่ในระดับมาก และสภาพการประเมินผลกิจกรรมด้านจิตอาสา มีค่าเฉลี่ย 3.71 ตามลำดับ

1.2 ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความสอดคล้องกันด้านการดำเนินการบริหาร ลักษณะการจัดกิจกรรมจิตอาสา และการประเมินกิจกรรมจิตอาสา มีแนวทางดังนี้ 1) กำหนดนโยบาย 2) แต่งตั้งคณะกรรมการ 3) ประชุมชี้แจงคณะทำงาน ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง 4) สำรวจความต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่น 5) วิเคราะห์สภาพและความต้องการ 6) วางแผนงาน 7) กำหนดจุดประสงค์หรือเป้าหมาย 8) ลักษณะกิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสา 9) ประเมินผลกิจกรรม และแนวทางการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสา ภายใต้เงื่อนไข การช่วยเหลือผู้อื่น เสียสละต่อสังคม และมุ่งมั่นพัฒนาสังคม ควรประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้ 1) อาชีวะอาสาร่วมด้วยช่วยประชาชน 2) นักร้องรักษ์สิ่งแวดล้อม 3) ลูกเสืออาสา 4) ค่ายอาชีวะอาสาพัฒนา 5) โครงการปันน้ำใจจากพี่สู่น้อง ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ควรใช้หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของ Brundage

2. รูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร

ผลการสร้างรูปแบบฯ ได้รูปแบบประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบายการบริหารกิจกรรมจิตอาสา ประกอบด้วย 1.1) การกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ของการบริหารกิจกรรมจิตอาสา 1.2) คณะกรรมการบริหารกิจกรรมจิตอาสา 1.3) แผนพัฒนาสถานศึกษากิจกรรมจิตอาสา 2) ด้านวัตถุประสงค์การบริหารกิจกรรมจิตอาสา ประกอบด้วย 2.1) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเน้นให้ผู้เรียน คิด วิเคราะห์และสร้างสรรค์ 2.2) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมปลูกฝังจิตอาสา 2.3) ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกที่ดีในจิตอาสา 2.4) ส่งเสริมให้มีเครือข่ายจิตอาสา 3) ด้านลักษณะกิจกรรมจิตอาสา ประกอบด้วย 3.1) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3.2) กิจกรรมการรณรงค์ 3.3) กิจกรรมช่วยเหลือสังคม 3.4) กิจกรรมช่วยเหลือผู้ประสบภัย 3.5) กิจกรรมให้กำลังใจผู้เสียสละเพื่อสังคม 4) ด้านหลักการจัดการเรียนรู้กิจกรรมจิตอาสา ใช้หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของ Brundage ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 4.1) การประเมินความต้องการและปัญหา โดยเน้นความต้องการและปัญหาของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นหลักสำคัญ 4.2) กำหนดวัตถุประสงค์ที่ประกอบด้วยคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ชัดเจน 4.3) การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ โดยให้มีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ที่ส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการ มีเทคนิคที่หลากหลายในการวางแผน 4.4) การปฏิบัติตามกิจกรรมที่ได้วางแผนไว้ และ 4.5) การประเมินโครงการและผลลัพธ์ ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการ ซึ่งปรากฏ

ตามภาพที่ 1 จากผลตรวจสอบร่างรูปแบบฯ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน มีความเห็นว่ามี ความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด

3. ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริม ลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร

ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนากิจกรรม ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน มีความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และแยกตามองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน พบว่า ด้านนโยบายการ บริหารกิจกรรมจิตอาสา มีความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์การบริหารกิจกรรมจิตอาสา มีความเป็นไปได้ และความเป็น ประโยชน์อยู่ในระดับมาก องค์ประกอบด้านลักษณะกิจกรรมจิตอาสา มีความเป็นไปได้ และ ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านหลักการจัดการเรียนรู้กิจกรรมจิตอาสา มีความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก

4. ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของ นักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร

ผลการทดลองใช้รูปแบบฯ โดยนำไปใช้กับกลุ่มทดลองพบว่า มีคะแนนเฉลี่ย ด้านพฤติกรรมจิตอาสา ก่อนการทดลองกับหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัย ด้านจิตอาสาของนักเรียน อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียน ปรากฏว่า ในด้านส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ทุกคนเห็นความสำคัญในเรื่องจิตอาสา แต่สถานศึกษาอาจมีกิจกรรมน้อยกว่ากิจกรรมอื่นจึงได้ ให้ความสำคัญในเรื่องจิตอาสามาก และที่มีความต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวิชาชีพ อยู่ในระดับมากที่สุด แต่น้อยกว่าเรื่องจิตอาสา อาจเป็นเพราะทุกคนนั้นเรียนอยู่ในสายอาชีพ อยู่แล้ว ส่วนความต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านกีฬา อยู่ในระดับมากแต่น้อยสุด อาจเป็นเพราะ ส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญเรื่องนี้น้อยอยู่สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องจิตสาธารณะ ของนักเรียน: โรงเรียนบ้านปางท่าข้าม ที่ได้สรุปความต้องการและการจัดกิจกรรมและการเข้า ร่วมกิจกรรมจิตสาธารณะเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ มีความอดทน มีความ เสียสละ และเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี การสัมภาษณ์เกี่ยวกับ

แนวทางการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานครในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร พบว่า มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในองค์ประกอบ 4 ด้านได้แก่ 1) นโยบายการบริหารกิจกรรมจิตอาสา 2) วัตถุประสงค์การบริหารกิจกรรมจิตอาสา 3) ลักษณะกิจกรรมจิตอาสา 4) หลักการจัดการเรียนรู้กิจกรรมจิตอาสา หลักการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีหลักสำคัญ คือ 1) มีเป้าหมายของการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน 2) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบ 3) เป็นกิจกรรมที่ปลูกฝังและส่งเสริมจิตสำนึกในการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ 4) เป็นกิจกรรมที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรม จากการวิเคราะห์หลักการดังกล่าวจะเห็นว่าผู้บริหารและครูควรคำนึงเป็นประเด็นสำคัญ และจากข้อเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสา ภายใต้งาน 3 ข้อ การช่วยเหลือผู้อื่น เสียสละต่อสังคม และมุ่งมั่นพัฒนาสังคม ควรประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้ 1) อาชีวะอาสาช่วยด้วยประชาชน 2) นักรักษ์สิ่งแวดล้อม 3) ลูกเสืออาสา 4) ค่ายอาชีวะอาสาพัฒนา 5) โครงการปันน้ำใจจากพี่สู่น้อง (นวลทา จินดาสุ, 2550) ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ควรใช้หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของ Brundage, D. H. ซึ่งเป็นตัวช่วยในการเสริมสร้างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการมีจิตอาสาและเห็นความสำคัญของส่วนรวม เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยรู้จักกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่น นอกจากนี้กิจกรรมยังส่งเสริมความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม มีจิตสาธารณะ และยังมุ่งมั่นให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามศักยภาพอย่างรอบด้าน (Brundage, D. H., 1980) เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่สอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยวัฒน์ สุธิธรัตน์ ที่ได้กล่าวถึง การเรียนรู้ตามสภาพจริงเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภายใต้ประสบการณ์ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนนำองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปประยุกต์ใช้จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเป้าหมายกิจกรรมชัดเจน เป็นรูปธรรมปฏิบัติได้จริง และเริ่มจากสิ่งใกล้ตัว มีความเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ชัยวัฒน์ สุธิธรัตน์, 2558)

2. การสร้างรูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน อภิปรายได้ดังนี้

2.1 รูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สำหรับผู้บริหาร ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบายการบริหารกิจกรรมจิตอาสา ประกอบด้วย 1.1) การกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ของการบริหารกิจกรรมจิตอาสา 1.2) คณะกรรมการบริหารกิจกรรมจิตอาสา 1.3) แผนพัฒนาสถานศึกษากิจกรรมจิตอาสา 2) ด้านวัตถุประสงค์การบริหารกิจกรรมจิตอาสา ประกอบด้วย 2.1) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเน้นให้ผู้เรียน คิด วิเคราะห์และสร้างสรรค์ 2.2) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมปลูกฝังจิตอาสา 2.3) ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกที่ดีในจิตอาสา 2.4) ส่งเสริมให้มีเครือข่ายจิตอาสา 3) ด้านลักษณะกิจกรรมจิตอาสา ประกอบด้วย 3.1) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3.2) กิจกรรมการ

รณรงค์ 3.3) กิจกรรมช่วยเหลือสังคม 3.4) กิจกรรมช่วยเหลือผู้ประสบภัย 3.5) กิจกรรมให้กำลังใจผู้เสียสละเพื่อสังคม 4) ด้านหลักการจัดการเรียนรู้กิจกรรมจิตอาสา ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดที่นักการศึกษาได้เสนอไว้อย่างสอดคล้องกันว่า รูปแบบที่ดีจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยมีทฤษฎี หลักการ และแนวคิดเป็นพื้นฐานมีองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบและองค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบ จะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดการพัฒนารูปแบบของ Joyce, B. R. & Weil, E.A. และทิสนา แชมมณี (Joyce, B. R. & Weil, E.A., 2004); (ทิสนา แชมมณี, 2552)

2.2 การตรวจสอบรูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน พบว่า รูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร องค์ประกอบ ทั้ง 4 ด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ 1) ด้านนโยบายการบริหารกิจกรรมจิตอาสา 2) ด้านวัตถุประสงค์การบริหารกิจกรรมจิตอาสา 3) ด้านลักษณะกิจกรรมจิตอาสา 4) ด้านหลักการจัดการเรียนรู้กิจกรรมจิตอาสา ซึ่งสอดคล้องกับ โฉมฉาย กาศโอรธ ได้ศึกษารูปแบบการบริหารนักเรียนแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาระดับปฐมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือ 1) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 2) ประชุมชี้แจงคณะทำงาน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง 3) สำรวจความต้องการที่เป็นของสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ผู้เรียน 4) วิเคราะห์ข้อมูล สภาพปัญหาความต้องการที่เป็น 5) วางแผนการจัดทำกิจกรรมพัฒนาโรงเรียน 6) การดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ ปฏิทิน 7) นิเทศ ติดตามและประเมินผล 8) สรุปการปฏิบัติงาน 9) ปรับปรุงแก้ไข (โฉมฉาย กาศโอรธ, 2554)

2.3 การประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน มีความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบายการบริหารกิจกรรมจิตอาสา 2) ด้านวัตถุประสงค์การบริหารกิจกรรมจิตอาสา 3) ด้านลักษณะกิจกรรมจิตอาสา 4) ด้านหลักการจัดการเรียนรู้กิจกรรมจิตอาสา ได้ผ่านการพัฒนาตามข้อเสนอแนะและประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญแล้ว ความเหมาะสมและความสัมพันธ์กันในโครงสร้างของรูปแบบมีความถูกต้อง สมบูรณ์ ส่งผลให้การนำไปใช้ในสถานศึกษามีโอกาสเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จ และอาจเนื่องด้วย ความสอดคล้องกับในบริบทของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ที่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ เพื่อนร่วมอาชีพ และต้องรู้จักที่จะสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จ

ซึ่งสอดคล้องกับจินตนา รอดเรืองคุณ ได้วิจัยเรื่องการส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของผู้บริหารโรงเรียนนาร่องและเครือข่ายสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าจากสภาพการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้บริหารโรงเรียน ด้านกิจกรรมแนะแนว อยู่ในระดับมากทุกบริบท รายการที่ปฏิบัติสูงสุด คือ การกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และการประชุมชี้แจงแก่บุคลากร จัดให้มีการบริการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน ส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมสัมมนาอบรม ด้านกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี อยู่ในระดับมากทุกบริบท รายการที่ปฏิบัติอันดับสูงสุด ได้แก่ การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีโดยให้ครูมีส่วนร่วม ให้มีการสังเกตการสอน จัดกิจกรรมตามสภาพจริง จัดสรรงบประมาณสำหรับใช้จ่าย กำหนดให้ครูรายงานผลหลังปฏิบัติกิจกรรม ด้านกิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจ อยู่ในระดับมากทุกบริบท รายการที่ปฏิบัติอันดับสูงสุดได้แก่ กำหนดให้มีการจัดกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมตามความถนัด ความสนใจ มีการจัดประชุมอบรมครูให้มีความรู้ ทักษะในการจัดกิจกรรม มีการประกาศยกย่องชมเชย ให้กำลังใจครูและนักเรียนที่ทำคุณประโยชน์ หรือประสบความสำเร็จในการประกวดหรือการแข่งขัน จัดให้มีการประเมินผลเป็นระยะ ๆ ตามสภาพจริง (จินตนา รอดเรืองคุณ, 2546)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียนไปใช้กับกลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมจิตอาสา ก่อนการทดลองกับหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 โดยกลุ่มตัวอย่างได้ให้ความเห็นว่าระยะเวลาในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ ควรใช้ระยะเวลาที่นานขึ้น จะช่วยในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ควรได้เรียนรู้พร้อมปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับการเสริมสร้างพฤติกรรมจิตอาสาได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับ Martin, R. A. ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ที่เหมาะสม ควรต้องใช้เวลาการจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ผลประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน อยู่ระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมจิตอาสา มุ่งเน้นในการอาสาช่วยเหลือผู้อื่น การอาสาเสียสละเพื่อสังคม และการมุ่งมั่นอาสาพัฒนาสังคม โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมจิตอาสา ดังนี้ 1) โครงการอาชีวอาสา ร่วมกับช่วยประชาชน 2) โครงการนักร้องรักษ์สิ่งแวดล้อม 3) โครงการลูกเสืออาสา 4) โครงการค่ายอาชีวอาสาพัฒนา 5) โครงการปันน้ำใจจากพี่สู่น้อง ผลการใช้รูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร ครั้งนี้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและตระหนักรู้ เรื่องจิตอาสา เกิดระบบความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล ก่อเกิดเจตคติและพฤติกรรมจิตอาสา ทำให้เห็นว่าการจิตอาสาเป็นงานที่ต้องทำงานด้วยใจ ทำให้เป็นผู้ให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ผูกพันให้เป็นผู้นำและเสียสละ รูปแบบการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม

ในทุกด้าน จึงมีความเหมาะสมนำไปใช้เพื่อเสริมสร้างจิตอาสาต่อไป (Martin, R. A, 1990) สอดคล้องกับสุวัฒน์ วัฒนวงศ์ กล่าวว่า สภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้จากของจริง ได้ลงมือปฏิบัติทดลองจริง เป็นไปลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของการเรียนรู้ คือการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อเอื้ออำนวยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ได้ดี (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2547)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน
สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพปัจจุบันการดำเนินการด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร มีความต้องการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุดในด้านส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียนโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86 จึงนำไปสู่การพัฒนาแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบายการบริหารกิจกรรมจิตอาสา ประกอบด้วย 1.1) การกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ของการบริหารกิจกรรมจิตอาสา 1.2) คณะกรรมการบริหารกิจกรรมจิตอาสา 1.3) แผนพัฒนาสถานศึกษากิจกรรมจิตอาสา 2) ด้านวัตถุประสงค์การบริหารกิจกรรมจิตอาสา ประกอบด้วย 2.1) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเน้นให้ผู้เรียน คิด วิเคราะห์และสร้างสรรค์

2.2) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมปลูกฝังจิตอาสา 2.3) ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกที่ดีในจิตอาสา
2.4) ส่งเสริมให้มีเครือข่ายจิตอาสา 3) ด้านลักษณะกิจกรรมจิตอาสา ประกอบด้วย
3.1) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3.2) กิจกรรมการรณรงค์ 3.3) กิจกรรมช่วยเหลือสังคม
3.4) กิจกรรมช่วยเหลือผู้ประสบภัย 3.5) กิจกรรมให้กำลังใจผู้เสียสละเพื่อสังคม
4) ด้านหลักการจัดการเรียนรู้กิจกรรมจิตอาสา โดยมีผลการประเมินรูปแบบฯ พบว่ามีความ
เป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก และได้นำไปทดลองใช้งานจริง พบว่า ผลการ
ทดลองการใช้รูปแบบฯ ความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริม
ลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน อยู่ในระดับมาก สำหรับ รูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่
ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร
ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร เป็นรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนา
ผู้เรียนในช่วงกิจกรรมลูกเสือ ช่วงกิจกรรมชมรมวิชาชีพและนอกเวลาเรียนได้ การนำ
รูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการ
อาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารที่พัฒนาขึ้นไปใช้ ควรมี
การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนากิจกรรมให้ละเอียดชัดเจน โดยศึกษาทำความเข้าใจ
หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดกิจกรรม และการประเมินผล เพื่อให้การจัด
กิจกรรมประสบผลสำเร็จ สามารถพัฒนาลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียนได้ และ
ผู้บริหารและครู ควรสนับสนุน ให้คำแนะนำ ประชุม วางแผนและจัดบรรยากาศการจัด
กิจกรรมให้มีความสงบ ผ่อนคลาย มีความเมตตา เป็นกัลยาณมิตรในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียน
เรียนรู้อย่างมีความสุขและมีจิตเมตตา จิตอาสา ช่วยเหลือผู้อื่น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.
2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จินตนา รอดเรืองคุณ. (2546). การส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ผู้บริหารโรงเรียนนาร่องและโรงเรียน
เครือข่าย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร.
ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โหมฉาย กาศโอสถ. (2554). รูปแบบการบริหารกิจการนักเรียนแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา
ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัย
นเรศวร.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2558). สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: วี พรินท์.

- ทิตินา แคมมณี. (2552). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นวลทา จินดาสุ. (2550). จิตสาธารณะของนักเรียน: โรงเรียนบ้านปงท่าข้าม. ใน รายงานการวิจัย. โรงเรียนบ้านปงท่าข้าม อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2562). แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2562 ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2547). จิตวิทยาการเรียนรู้ผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- หน่วยบริหารจัดการและส่งมอบผลลัพธ์ (ODU) แผนงานคนไทย 4.0. (2561). คนไทย 4.0. เรียกใช้เมื่อ 17 มกราคม 2562 จาก www.khonthai4-0.net
- Brundage, D. H. (1980). Adult learning principles and their application to program planning. Ontario: The Ontario Institute for Studies in Education.
- Joyce, B. R. & Weil, E.A. (2004). Models of teaching. (7th ed.). London: Allyn&Bacon.
- Martin, R. A. (1990). Empowering adults: A new agenda for agriculture. A model for research collaboration in the North Central Region. Ames: Iowa State University.
- Partnership for 21st Century Skills. (2011). ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 17 มกราคม 2562, จาก <https://www.moe.go.th/>.

การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริม
เยาวชนด้านความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรม สปป.ลาว^{*}
A STUDY OF FUNDAMENTAL DATA FOR A DEVELOPMENTAL
COURSE TO PROMOTE ETHICAL PROBLEM-SOLVING
CAPABILITIES FOR ADOLESCENT IN LAO P.D.R.

แก้วมณี ทองประเสริฐ

Keomany Thongpaseuth

อริยพร คุโรดะ

Ariyaporn Kuroda

สันติ วิจักขณาลัญญ์

Santi Wijakkanalan

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khonkaen University, Thailand

E-mail: tps_laoarchi@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์สภาพการณ์ของโลกและแนวโน้มความต้องการส่งเสริมความสามารถที่ต้องการจำเป็นแก่นักเรียน 2) ศึกษานโยบายทางการศึกษาทั้งในระดับชาติและระดับกระทรวง 3) สำรวจความคิดเห็น 4) ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรม เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจและการวิจัยเชิงเอกสาร กลุ่มตัวอย่างได้จากการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ ประกอบด้วย กลุ่มเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ของโลก กรอบแนวคิดความสามารถในศตวรรษที่ 21 นโยบาย วิสัยทัศน์ หลักสูตรแห่งชาติ กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์และประชุมย่อยคือ ผู้บริหารระดับกระทรวงจำนวน 5 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 3 คน และครูชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 9 คน และกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 5 จำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาสภาพการณ์และแนวโน้มการส่งเสริมการศึกษาของโลกและแห่งชาติ 2) การสัมภาษณ์และประชุมย่อยและ 3) การสำรวจความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกระดับ พบว่า มีความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรมให้แก่เยาวชนลาว 4) การศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทำให้สามารถสังเคราะห์ได้

^{*} Received 7 April 2021; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

หลักการแนวคิดหลักสูตรเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรม เริ่มจากการฝึกปฏิบัติผ่านกระบวนการเผชิญสถานการณ์ปัญหาที่พบในชีวิตจริง ส่งเสริมแรงจูงใจ ปรับพฤติกรรมด้านจริยธรรม 3 ด้านในการแก้ปัญหา บูรณาการการแลกเปลี่ยนความร่วมมือ และผ่านกระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรม 8 ขั้นตอนที่ทำให้มีความสำคัญกับมุมมองทางจริยธรรมในทุกขั้นตอน ภายใต้การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านเนื้อหาการเรียนรู้ 3 Domains ที่ต้องพัฒนาควบคู่กันไป (การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตัดสินใจและจริยธรรม)

คำสำคัญ: การแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรม, การวิเคราะห์สถานการณ์และความต้องการ, การพัฒนาหลักสูตร, สปป.ลาว

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study the world conditions and education trends of students' needed skills, 2) analyze the relevant policies both on the national and ministry levels, 3) survey on stakeholders' opinions and 4) study and analyze related concepts and theories on curriculum development and ethical problem-solving skills. The research is mixed method by using survey research and documentary research. The purposive samples with specific criteria are consisted of group of documents related to the global situation, framework for competences in the 21st century, national policies, vision and educational strategies. The interviewee and focus group are 5 ministry executives, 3 school directors and 9 high school teachers and the respondents were 400 grade 9-10 students. The research results found that: The analysis of global and national educational promotion trends and situations, interviews and discussions and surveying on opinion polls for all stakeholders at all levels highlight the need to a developmental course to promote ethical problem-solving abilities for adolescent in Lao P.D.R. The study and analysis on related theoretical concepts, the researcher could define the principle and conceptual course to promote students' ethical problem-solving abilities starting on practicing through the process of coping with problems encountered in daily life; promoting incentives; adjusting ethical behavior with 3 areas to ethical problem solving, integrating self-learning with cooperative reciprocity through an 8-step ethical problem solving process with emphasis on placing an ethical point of view at every stage. Under the promotion of learning

process through 3 main learning content, which must be developed simultaneously (Critical thinking Decision making and ethics)

Keywords: Ethical Problem-Solving, Needs and Situation Analysis, Developmental Course, Lao P.D.R.

บทนำ

จากสภาพการณ์ของโลกในศตวรรษที่ 21 ที่มีลักษณะเป็นสังคมแห่งความวุ่นวาย (Chaos) จากความหลากหลายทางด้านความคิด ความเชื่อ เต็มไปด้วยความผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน คลุมเครือ (VUCA) และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในทุกสถานการณ์และบริบทของสังคม ภายใต้กระแสของการแข่งขันรอบด้านที่รุนแรงขึ้น ส่งผลให้บทบาทของความสามารถในการแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อนและมีความต้องการสูงเมื่อหลายปีผ่านไป (World Economic Forum, 2016) เยาวชนหรือบุคคลใดที่ไม่สามารถปรับความรู้ ความสามารถให้เท่าทันกับสภาพการณ์ดังกล่าวจะมีแนวโน้มสูงที่จะประสบปัญหาทั้งในชีวิตการศึกษาและชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาภายในประเทศ สปป. ลาว ได้สร้างแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ 2016-2020 พร้อมกำหนดวิสัยทัศน์ของการพัฒนาการศึกษาถึงปี 2030 และยุทธศาสตร์การศึกษาถึงปี 2025 ปรับการจัดการเรียนรู้โดยยึด 3 ลักษณะ 5 หลักการทางการศึกษา โดยมีทิศทางและความมุ่งหวังในการส่งเสริมผู้เรียนด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางการศึกษาและชีวิตประจำวัน มุ่งพัฒนาจริยธรรมของผู้เรียนไปพร้อมกับการพัฒนาศักยภาพด้านสติปัญญา (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2018) อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนในลาวยังสวนทางกับความคาดหวังในการพัฒนาการศึกษาของชาติ ดังรายงานจากภาคเอกชนที่มีอยู่อย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับความสามารถของผู้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เข้าสู่ตลาดแรงงานด้วยความสามารถในการแก้ปัญหาที่ไม่เพียงพอและอยู่ในระดับต่ำ (Ministry of Planning and Investment, 2018) ซึ่งให้เห็นว่าประเทศลาวจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถในการใช้เหตุผลและการแก้ปัญหาของนักเรียน (World Health Organization, 2017) นอกจากนี้ ข้อมูลจากกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (UNFPA State of Lao Population, 2019) พบว่า ปัจจุบันมีหลายเหตุการณ์ที่สะท้อนให้เห็นว่า เยาวชนลาวจำนวนไม่น้อยที่ขาดความสามารถในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจากความเสี่ยงต่างๆที่ได้รับ เช่น ปัญหาการฆ่าตัวตายของคนลาวมีอัตราที่สูงเมื่อเทียบกับประชากรและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งได้กลายเป็นปรากฏการณ์ที่น่าเป็นห่วงและต้องการความเอาใจใส่ให้ความสำคัญในการป้องกันอย่างจริงจัง (มิกบ่แห้ง (นามแฝง), 2020) ยิ่งไปกว่านั้น ยังพบลักษณะการกระทำผิดกฎหมาย ปัญหาการก่ออาชญากรรมมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งยังมีระดับความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ และมีระบบที่สับสนมากขึ้น อาจมีสาเหตุมาจากนักเรียนขาดโอกาสและมีข้อจำกัดในการพัฒนา

ความสามารถที่จำเป็นในการแก้ปัญหา (Chounlamany, K., 2014); (MacKinnon, A. & Thepphasoulithone, P., 2014) ผลจากการประเมินการเรียนรู้ชี้ให้เห็นว่านักเรียนยังไม่ได้รับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาหรือการคิดอย่างอิสระอย่างเพียงพอ (United Nations, 2015) มีแนวโน้มความถี่ในการเกิดอยู่ในระดับสูงขึ้นและเป็นอาชญากรรมหลายรูปแบบที่เกิดขึ้นอยู่ในทุกวงการและปรากฏอีกด้วยว่ามีเยาวชนลาวที่เป็นนักเรียนได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมต่างๆเพิ่มขึ้นอีกด้วย (Voice of America Laos News, 2010)

จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพภายใต้ระยะเวลาที่จำกัดในสถานการณ์จริงรวมถึงชุดทักษะความสามารถอื่นๆที่จำเป็นสำหรับบุคคลในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพปัญหาที่เกิดจากความหลากหลายด้านความคิด สิ่งสำคัญนี้คือต้องรับรู้และตระหนักถึงความหลากหลายของชีวิตสังคมและวัฒนธรรมที่กระตุ้นให้เกิดวิธีการมองโลกที่หลากหลาย เปิดกว้างในมุมมองการเข้าใจโลกมากขึ้น (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2015) การขับเคลื่อนทางการศึกษาที่สำคัญคือการสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถแก้ปัญหาและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (Power, C., 2014) ที่ครอบคลุมทั้งความสามารถในการคิดในการประมวลผลข้อมูล การใช้เหตุผลและความสามารถในการเข้าใจและเคารพตนเองและผู้อื่น ดังนั้น ความสามารถในการแก้ปัญหาจึงมิใช่แค่ความสามารถที่มุ่งพัฒนาสติปัญญาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเป็นความสามารถที่สามารถพัฒนาทัศนคติ วิธีคิด ค่านิยม ความรู้ความเข้าใจ ในสถานการณ์ที่เป็นไปของสังคมได้ดีอีกด้วย ทั้งนี้ Piaget, J. และ Kohlberg, L. ได้ระบุถึงความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาจริยธรรมและการแก้ปัญหาไว้ว่าการพัฒนาทางสติปัญญาเป็นรากฐานของการพัฒนาทางจริยธรรมอันเนื่องมาจากแหล่งเหตุผลทางจริยธรรมนั้น เกิดจากการพัฒนาทางสติปัญญาในขณะที่กระบวนการแก้ปัญหานั้นโดยปกติจะนำเสนอถึงการจัดการความท้าทายเชิงจริยธรรม (Piaget, J., 1965); (Kohlberg, L., 1976) ดังนั้นจริยธรรมจึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการแก้ปัญหา เพราะจริยธรรมเป็นชุดของหลักการกำหนดพฤติกรรมที่ถูกผิด การแก้ปัญหาจึงมีความต้องการมุมมองทางจริยธรรมมากขึ้นทุกครั้งที่ใช้เพื่อให้มั่นใจว่าการแก้ปัญหาคือเป็นไปตามความเหมาะสมกับประกันความสงบสุขในสังคมและสันติภาพของโลกรวมทั้งสามารถทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นการใช้หลักจริยธรรม ช่วยให้นักเรียนยอมรับผลกระทบที่เกิดจากแนวทางวิธีการในการแก้ปัญหาที่พวกเขาเลือกและสร้างขึ้นหากปราศจากการให้ความสำคัญต่อมุมมองทางจริยธรรมนี้อาจเป็นสาเหตุที่จะนำนักเรียนไปสู่การเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ไม่ถูกต้องได้ การขาดมุมมองทางจริยธรรมจะนำไปสู่การใช้ความสามารถนี้ในทางที่ผิดที่ซึ่งไม่ใช่ปัญหาเฉพาะบุคคลเท่านั้น แต่ความผิดพลาดนี้อาจนำไปสู่ประเด็นปัญหาทางสังคมหรือปัญหาการกระทำผิดด้านกฎหมายที่เลวร้ายยิ่งขึ้น ดังนั้นความสามารถในการแก้ปัญหามีจริยธรรมในสังคมนั้นจึงไม่ได้หมายความว่าเพียงเพื่อให้ นักเรียนสามารถแก้ปัญหาเป็นอย่างเดียวเท่านั้น แต่เป็นการศึกษาค้นคว้าที่ตระหนักถึงมุมมอง

ทางจริยธรรมอย่างมีคุณค่าสังคมต้องการคนที่มีมุมมองจริยธรรมในการแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ได้อย่างรอบคอบ ความสามารถในการเลือกกิจกรรมเพื่อแก้ไขภายใต้มุมมองทางจริยธรรมในการเผชิญปัญหาของบุคคล โดยการแก้ปัญหามีจริยธรรมเกี่ยวข้องกับความเชื่อ ค่านิยม หลักการหรือแนวคิดที่อาศัยหลักจริยธรรมในด้านการเข้าใจตนเองและผู้อื่นเป็นแนวทางชี้แนะว่าควรเลือกแนวทางการแก้ปัญหาใดที่จะเกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นมากที่สุด เน้นการใช้วิธีการค้นหาคำตอบที่สามารถเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งองค์ประกอบสำคัญ ต่อการแก้ปัญหามีจริยธรรมนี้ขึ้นกับความสามารถในการคิด วิเคราะห์และความสามารถในการตัดสินใจภายใต้การตระหนักถึงมุมมองทางจริยธรรมซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหามีจริยธรรม

จากสภาพการณ์ดังกล่าว จึงควรส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหามีจริยธรรมให้เกิดเป็นรูปธรรมอย่างจริงจัง การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมเยาวชนด้านความสามารถในการแก้ปัญหามีจริยธรรม ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็น โดยมุ่งพัฒนากลุ่มเยาวชนที่ยึดสัดส่วนมากที่สุดของประชากรทั้งประเทศ (Ministry of Planning and Investment, 2015) ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบรรลุเป้าหมายทุกด้านของชาติ เป็นหัวใจของการพัฒนาในปัจจุบันและอนาคตของประเทศ (Lao People's Revolutionary Youth Union & United Nations Population Fund, 2014) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อเป็นการจัดเตรียมกำหนดข้อมูลพื้นฐาน สภาพการจริงปัญหาที่เกิดขึ้นและการประเมินความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่จำเป็นและต้องการโดยผลที่ได้จะนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญในการกำหนดจุดมุ่งหมาย ขอบเขตการจัดการเรียนรู้ รวมถึงความคาดหวังของผู้เรียนที่ได้จากการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมเยาวชนด้านความสามารถในการแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลกและทิศทางการพัฒนาการศึกษาของประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพการณ์ของโลกในศตวรรษที่ 21 และแนวโน้มความต้องการด้านการส่งเสริมความสามารถที่ต้องการจำเป็นแก่นักเรียน
2. เพื่อศึกษานโยบายที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับประเทศและระดับกระทรวงในการส่งเสริมผู้เรียน
3. เพื่อสำรวจความคิดเห็นในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหามีจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน
4. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและการแก้ปัญหามีจริยธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี ใช้การวิจัยเชิงสำรวจและการวิจัยเชิงเอกสาร ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยแบบเจาะจงตามเกณฑ์ โดยพิจารณาจากจังหวัดที่มีจำนวนประชากรกลุ่มเป้าหมายมากที่สุดและมีลักษณะการกระจายตัวที่มาจากพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ ผลการคัดเลือกได้นครหลวงเวียงจันทน์ที่เป็นตัวแทนของ 18 จังหวัด โดยใช้เกณฑ์พิจารณาเดียวกันสามารถเลือกได้ตัวแทนระดับเมืองและโรงเรียนได้ 3 อันดับต้น ได้แก่ 1) โรงเรียนมัธยมสมบูรณ์สาธิต มหาวิทยาลัยแห่งชาติ เมืองชัยธานี 2) โรงเรียนมัธยมสมบูรณ์มิตรภาพลาว - เวียดนาม เมืองชัยเซษฐาและ 3) โรงเรียนมัธยมสมบูรณ์เวียงจันทน์ เมืองจันทบุลี ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ ประกอบการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ทบทวนวรรณกรรม โดยการทบทวนเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปผล โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์สภาพการณ์ของโลกในศตวรรษที่ 21 และแนวโน้มความต้องการด้านการส่งเสริมความสามารถที่ต้องการจำเป็นแก่นักเรียน ใช้วิธีการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับกรอบแนวคิดทักษะในศตวรรษที่ 21 กรอบแนวคิด 5 จิตเพื่ออนาคตของ Gardner, H. (Gardner, H., 2007) และกรอบแนวคิดเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้วยแบบบันทึกข้อมูลและแบบสรุปข้อมูลเพื่อการสังเคราะห์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เอกสารและการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์โลก

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษานโยบายที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับประเทศและระดับกระทรวงในการส่งเสริมผู้เรียน ใช้วิธีการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับ 3 ลักษณะ 5 หลักการทางการศึกษา วิสัยทัศน์การศึกษาสู่ปี 2030 และยุทธศาสตร์การศึกษา 2025 - 2030 นอกจากนั้นยังดำเนินการสำรวจความคิดเห็นด้วยการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับกระทรวงจำนวน 5 คน เลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เอกสารและการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาการศึกษาของประเทศ

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความคิดเห็นในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับกระทรวงจำนวน 5 คน ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 3 คน ครูผู้สอนชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 9 คน และจากแบบสอบถามแก่นักเรียน จำนวน 400 คน ใช้การสุ่มแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จาก 3 โรงเรียน ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา หาค่าเฉลี่ย ร้อยละส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรายด้านและโดยรวม เพื่อให้ได้

ข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คุณลักษณะของผู้เรียน เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรม ประกอบด้วยเนื้อหา 6 ประเด็น คือ 1) การวิเคราะห์หลักสูตรแห่งชาติชั้นมัธยมศึกษา 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรม 4) พัฒนาการวัยรุ่นและการปรับพฤติกรรม 5) การแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรม ด้วยแบบบันทึกข้อมูลแบบสำรวจข้อมูลเพื่อการสังเคราะห์ ใช้การวิเคราะห์เอกสารและการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดกรอบแนวคิดหลักการ โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร แนวทางการจัดกิจกรรมและแนวการวัดและประเมินผล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์สภาพการณ์ของโลกและแนวโน้มความต้องการด้านการส่งเสริมความสามารถที่ต้องการจำเป็นแก่ผู้เรียน พบว่า โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อน ผันผวน ไม่แน่นอนและมีการแข่งขันรอบด้าน การจัดการศึกษาจำเป็นต้องเน้นส่งเสริมเยาวชนให้สามารถตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการสังเคราะห์และประยุกต์ใช้ข้อมูลทั้งหมดเข้าในการใช้ชีวิตจริง ความรู้ที่ได้เรียนรู้มาเพื่อรับมือกับความท้าทายและปัญหาในสถานการณ์โลกที่เป็นอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ รับมือและจัดการกับสถานการณ์ปัญหาได้ รวมถึงการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรมในการแก้ปัญหาและการใช้ชีวิต เพราะสิ่งเหล่านี้จะช่วยลดปัญหาและขจัดความขัดแย้งที่เกิดกับบุคคล สังคมและประเทศชาติ กำหนดได้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ได้แก่ การใช้ปัญหาเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ บูรณาการการเรียนรู้ในชีวิตจริง

2. ผลการศึกษานโยบายทางการศึกษาทั้งในระดับชาติและระดับกระทรวง พบว่า รัฐบาลลาวให้ความสำคัญในการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนควบคู่ไปกับศักยภาพทางปัญญา ส่งเสริมการฝึกอบรมให้มีคุณธรรมจริยธรรมพฤติกรรมที่ดีมีความสามารถในการใช้ชีวิตเพื่อแก้ปัญหาที่มีประสิทธิผลสูงในการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจ โดยการสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ยึดหลักการสำคัญในการสร้างคนรุ่นใหม่ไปตามทิศทางที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมของประเทศ มีลักษณะชาติ วิทยาศาสตร์และทันสมัย มีลักษณะมหาชนและเข้าใกล้กับมาตรฐานสากล เนื้อหาของหลักสูตรต้องครอบคลุม 5 หลักมูลการศึกษา ได้แก่ คุณสมบัติศึกษา ปัญญาศึกษา แรงงานศึกษา พละศึกษาและศิลปศึกษา เนื้อหาการ

เรียนต้องมีความสำคัญ มีประโยชน์และสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในชีวิตจริงได้ จุดมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่ง คือการส่งเสริมผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาด้านความสามารถพื้นฐานในการแก้ปัญหาในการเรียนและการดำรงชีวิตประจำวัน

3. ผลการสำรวจความคิดเห็นในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน ประกอบด้วยผลการศึกษา 2 กลุ่มดังนี้

3.1 กลุ่มที่ 1 จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับกระทรวงผู้บริหารสถานศึกษา และครูมัธยมศึกษาผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.1.1 ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญขององค์ประกอบของความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรมได้ผลการศึกษาดังนี้

3.1.1.1 การตัดสินใจเป็นส่วนสำคัญของความสามารถในการใช้ชีวิตเนื่องจากทุกคนต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจและแก้ไขปัญหาอยู่เสมอ เป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดเส้นทางของการแก้ปัญหา การตัดสินใจที่ขาดการไตร่ตรองอาจนำไปสู่ผลกระทบที่เลวร้ายต่อผู้อื่นและสังคม อย่างไรก็ตามการตัดสินใจจำเป็นต้องมีจริยธรรมเพื่อกำหนดทิศทางที่ถูกต้อง และหากไม่มีจริยธรรมในการตัดสินใจการแก้ปัญหาผลที่ได้จะออกมาในรูปแบบของผลประโยชน์ส่วนตัวและส่งผลกระทบทางลบอย่างมากต่อสังคม

3.1.1.2 ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรมของนักเรียนในปัจจุบันถือว่าอยู่ในระดับต่ำ โดยการแก้ปัญหาล้วนเป็นไปแบบไม่มีระบบ ขั้นตอน ยึดความรู้สึกอารมณ์ประสบการณ์เดิมด้วยวิธีการเดิม ๆ ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง ต้องพึ่งพาผู้ปกครองหรือครูตลอดเวลา ความสามารถในการตัดสินใจและการแก้ปัญหาของนักเรียนยังไม่ได้รับการฝึกฝนเท่าที่ควรจะเป็น

3.1.1.3 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนพร้อมให้การสนับสนุนและความร่วมมืออย่างเต็มที่ในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางจริยธรรมให้แก่ นักเรียน เนื่องจากเห็นว่าสอดคล้องกับทิศทางและนโยบายการส่งเสริมการศึกษาของชาติ และสอดคล้องกับทิศทางการศึกษาโลก

3.1.2 ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญและองค์ประกอบที่จำเป็นของการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมเยาวชนด้านความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรมที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีความเห็นสอดคล้องกันตามประเด็นดังนี้

3.1.2.1 หลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรมมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อนักเรียนเยาวชนลาว เนื่องจากยังไม่เคยได้รับการสร้างและดำเนินการในการศึกษาสายสามัญของประเทศ หลีกเลี่ยงการแก้ปัญหาแบบเอาตัวรอดโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้นต่อผู้อื่นและที่สำคัญคือ สอดคล้องกับ

ทิศทางและนโยบายการส่งเสริมการศึกษา หลักการของการจัดการศึกษา ยุทธศาสตร์และเป้าหมายการศึกษาของลาว 2025-2030 และสอดคล้องกับการศึกษาโลก

3.1.2.2 ควรมีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน ควรเชื่อมโยงเข้ากับเนื้อหาทางจริยธรรมด้านทัศนคติ ค่านิยม คุณธรรม ประจำใจให้ควบคู่ไปกับความสามารถในการคิดทุกขั้นตอน ควรบูรณาการเข้ากับเป้าหมายรายวิชาในระดับชั้นมัธยมศึกษาให้ได้

3.1.2.3 ควรมีการจัดกิจกรรมและวิธีการให้มีลักษณะเป็นรูปธรรมมากกว่าทฤษฎีที่เป็นนามธรรม ผ่านการจัดในรูปแบบควบคู่ไปกับการใช้กรณีศึกษา โดยต้องเป็นเหตุการณ์ที่ทันสมัย ใช้บทบาทสมมติ จัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นกระบวนการมีขั้นตอน ด้วยการลงมือปฏิบัติ เรียนรู้และฝึกแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรมและนำความรู้ที่ได้จากการฝึกแก้ปัญหาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ด้วยสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและไม่ยุ่งยาก เช่น บทเขียน บทเรื่อง คลิปวิดีโอ

3.1.2.4 การวัดประเมินผล แบบไม่มีการตัดสินถูก - ผิดของผลที่ได้จากการแก้ปัญหา แต่ประเมินจากความเข้าใจและกระบวนการ ไม่ควรให้ความสำคัญการประเมินคะแนนมากเกินไป แต่ควรให้ความสำคัญกับการประเมินพฤติกรรม ทัศนคติมากขึ้น ใช้การสังเกตทัศนคติ ปฏิภาณนักเรียนอย่างต่อเนื่องจากสถานการณ์หรือกรณีที่ยกขึ้นมาศึกษา ติดตามการประพฤติ ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน โดยการสร้างเงื่อนไขให้มีการแสดงการประพฤติที่ถูกต้องออกมาควบคู่ไปกับการใช้แบบทดสอบ

3.2 กลุ่มที่ 2 การสำรวจความคิดเห็นของนักเรียน n = 400 พบว่า

3.2.1 ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อความสำคัญของจริยธรรมกับการแก้ปัญหา

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อความสำคัญของจริยธรรมกับการแก้ปัญหา

ข้อที่	ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.	%	แปลผล
1	ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นความสามารถหนึ่งที่สำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน	4.46	0.70	89.15	เห็นด้วย
2	หากมีขั้นตอนในการตัดสินใจที่ดีจะทำให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.06	0.84	81.10	เห็นด้วย
3	จริยธรรมมีความจำเป็นในการแก้ปัญหาเพื่อให้การแก้ปัญหาไม่ส่งผลกระทบทางลบต่อตนเองและผู้อื่น	3.89	0.92	77.85	เห็นด้วย
4	การแก้ปัญหาโดยขาดการควบคุมอารมณ์สามารถเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การแก้ปัญหาด้วยความรุนแรงตามมาได้	3.68	1.46	73.60	เห็นด้วย

ข้อที่	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	%	แปลผล
5	หากสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดีจะสามารถแก้ปัญหาได้ดี	4.50	0.75	89.95	เห็นด้วย
6	การเข้าใจตนเองและผู้อื่นจะก่อให้เกิดการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งโดยสันติวิธี	3.81	1.08	76.25	เห็นด้วย
7	หากการแก้ปัญหาโดยไม่คำนึงถึงจริยธรรมความถูกต้องชอบชั่วดีจะก่อให้เกิดผลกระทบกลายเป็นปัญหาทางสังคมและประเทศชาติ	3.43	1.31	68.60	ไม่แน่ใจ
8	การแก้ปัญหอย่งมีจริยธรรมมีความจำเป็นและสมควรพัฒนาให้เกิดแก่ผู้เรียน	4.29	0.78	85.70	เห็นด้วย
9	การเรียนการสอนในปัจจุบันสามารถส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน	3.42	1.10	68.35	ไม่แน่ใจ
10	นักเรียนคิดว่าตนเองมีความสามารถในการแก้ปัญหาในระดับสูง	3.12	0.90	62.30	ไม่แน่ใจ
11	นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการแก้ปัญหา	3.59	0.91	71.85	ไม่แน่ใจ
12	นักเรียนมีความเข้าใจต่อจริยธรรมในการแก้ปัญหาเป็นอย่างดี	3.68	0.92	73.60	เห็นด้วย

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อความสำคัญของจริยธรรมกับการแก้ปัญหาในระดับที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ หากสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดีจะสามารถแก้ปัญหาได้ดีขึ้น ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.75) คิดเป็นร้อยละ 89.95 เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด คือ การแก้ปัญหาโดยขาดการควบคุมอารมณ์สามารถเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การแก้ปัญหด้วยความรุนแรงตามมาได้ ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 1.46) คิดเป็นร้อยละ 73.60 และนักเรียนมีความเข้าใจต่อจริยธรรมในการแก้ปัญหาเป็นอย่างดี ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.92) คิดเป็นร้อยละ 73.60 ไม่แน่ใจในระดับมากที่สุด คือ นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.91) คิดเป็นร้อยละ 71.85 ไม่แน่ใจในระดับน้อยที่สุด คือ นักเรียนคิดว่าตนเองมีความรู้ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาในระดับสูง ($\bar{X} = 3.12$, S.D. = 0.90) คิดเป็นร้อยละ 62.30

3.2.2 ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความต้องการของนักเรียนในการเข้าร่วมการฝึกอบรมส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหอย่งมีจริยธรรม จำนวน 400 คน พบว่า นักเรียนมีความต้องการเข้าร่วมการอบรมความสามารถในการแก้ปัญหอย่งมีจริยธรรมโดยมีจำนวนถึง 339 คน คิดเป็นร้อยละ 84.75 และต้องการให้จัดอบรมความสามารถในการแก้ปัญหอย่งมีจริยธรรมมากที่สุดคือ จัดช่วงเปิดเทอมภาคการศึกษาปกติ ในวันจันทร์ - ศุกร์ จำนวน 303 คน คิดเป็นร้อยละ 75.75

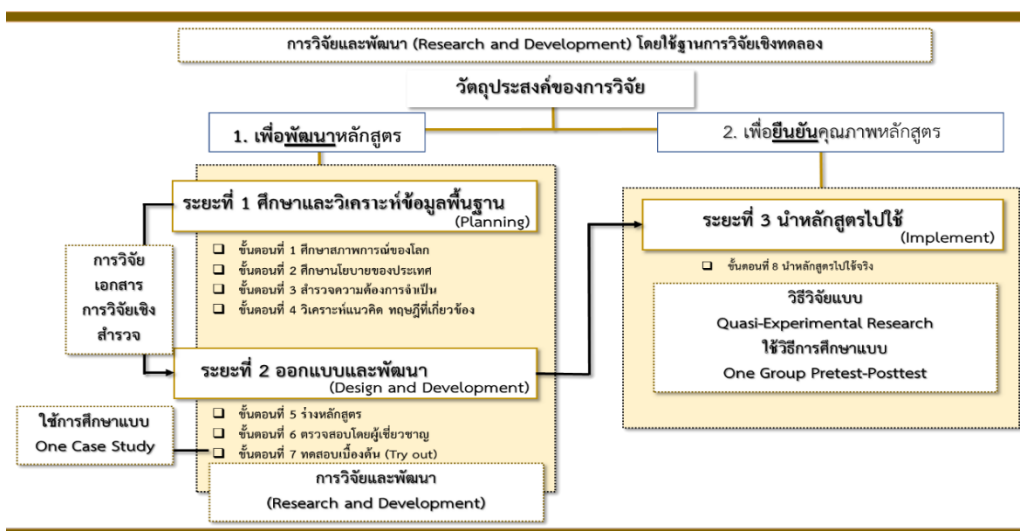

4. ผลจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรม สามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

4.1 ผลการศึกษาหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬาพบว่า 1) หลักสูตรส่งเสริมเยาวชนด้านความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรมควรมีจำนวนชั่วโมงรวม 30 ชั่วโมง เพื่อให้สามารถปฏิบัติการนำหลักสูตรไปใช้ควบคู่กับหลักสูตรแห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ควรกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนและคุณภาพของหลักสูตร คือ นักเรียนต้องได้คะแนนการประเมินผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป เพื่อให้ไปตามมาตรฐานและเกณฑ์กำหนดของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬาและรับประกันได้ถึงคุณภาพของนักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา, 2010); (กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา, 2011)

4.2 ผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด หลักการการพัฒนาหลักสูตรทำให้สามารถกำหนดได้องค์ประกอบของหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรม 7 ประการ ได้แก่ 1) หลักการเหตุผล 2) จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ 3) สมรรถนะสำคัญหรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 4) โครงสร้าง เนื้อหา ระยะเวลา 5) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อการเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล

4.3 ผลการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรจากนักวิชาการศึกษาหลายท่าน ผู้วิจัยกำหนดได้แนวคิดในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมเยาวชนด้านความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรม ภายใต้ฐานของแนวคิดที่ยึดระบบเป็นสำคัญประกอบด้วย 3 ระยะ 8 ขั้นตอน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมเยาวชนด้านความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรม

4.4 ผลการศึกษาทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรม ผู้วิจัยกำหนดได้แนวคิดหลักการในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรม ดังนี้

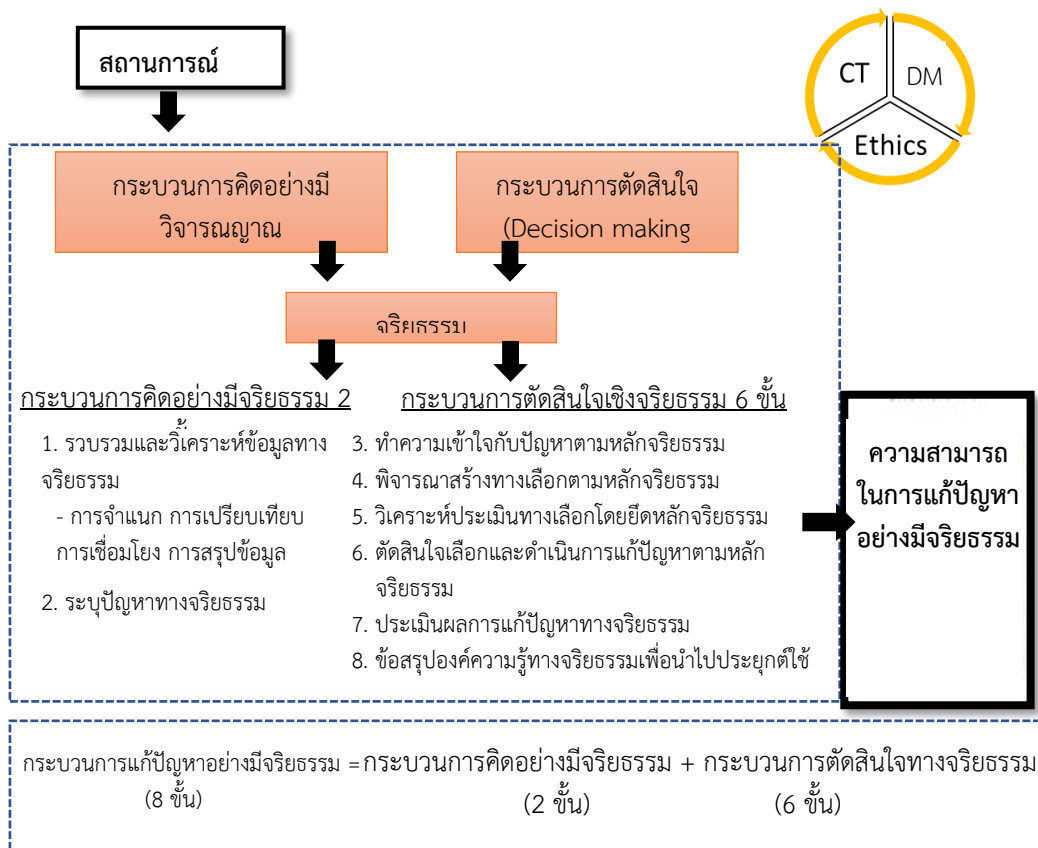
หลักการแนวคิดหลักสูตรในการจัดการเรียนรู้

ยึดสภาพการณ์ของโลกเป็นหลัก สอดคล้องกับทิศทางการส่งเสริมทางการศึกษาของประเทศ มุ่งปรับแก้สภาพปัญหาที่มี

1. เริ่มจากเรียนรู้ความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่พบในชีวิตประจำวัน ฝึกปฏิบัติผ่านกระบวนการเผชิญสถานการณ์ปัญหา
2. ส่งเสริมแรงจูงใจภายใน เช่น สร้างความท้าทาย กระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น
3. ปรับพฤติกรรมด้านจริยธรรม ด้านการควบคุมอารมณ์ การเข้าใจตนเองและผู้อื่น เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรม
4. บูรณาการวิธีการเรียนรู้ ด้วยตนเองผสมผสานกับการแลกเปลี่ยนความร่วมมือ (Cooperative Reciprocity) ผ่านกระบวนการกลุ่ม ภายใต้หลักการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
5. บูรณาการด้านเนื้อหา หลายสาระวิชาในหลักสูตรแห่งชาติเข้าในการเสนอสถานการณ์ปัญหา

ภาพที่ 2 หลักการแนวคิดในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรม

4.5 ผลการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เกี่ยวกับการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรม พบว่า องค์ประกอบสำคัญของการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรมประกอบด้วยความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความสามารถในการตัดสินใจและมุมมองทางจริยธรรมที่เหมาะสม โดยสามารถสังเคราะห์ได้กระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรม 8 ขั้นตอน ดังนี้

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพการณ์ของโลกในศตวรรษที่ 21 และแนวโน้มความต้องการส่งเสริมความสามารถที่ต้องการจำเป็นให้นักเรียน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงและบริบทที่เปลี่ยนไปตามสภาพการณ์ของโลกในปัจจุบัน ส่งผลให้ระบบการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนหลักสูตร วิธีการจัดการเรียนการสอน โดยการจัดการศึกษาจำเป็นต้องเน้นส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และประยุกต์ใช้ข้อมูลสารสนเทศเข้าในการใช้ชีวิตและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศ การใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นโดยสันติ ความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพและการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลา ความสามารถในการรับมือกับปัญหาการแก้ปัญหา ควบคู่กับจริยธรรม พร้อมความสามารถในการพัฒนาตนเองตลอดเวลาเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่ยากจะคาดการณ์ได้

2. จากการศึกษานโยบายทางการศึกษาทั้งในระดับชาติและระดับกระทรวง โดยรวมพบว่า มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ของโลกและแนวโน้มความต้องการส่งเสริมความสามารถในที่จำเป็นแก่ผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 เห็นได้ชัดเจนจากนโยบาย

ทางการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาไปควบคู่กับการพัฒนาจริยธรรมให้นักเรียน ดังเช่น Shin, N. et al. ที่เชื่อว่า จุดศูนย์กลางการศึกษาคือสอนให้คนได้คิดใช้เหตุผลและสามารถแก้ปัญหาได้ (Shin, N. et al., 2003) ซึ่งนักการศึกษา Piaget, J. และ Kohlberg, L. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาจริยธรรมและการแก้ปัญหา เน้นผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาที่อยู่ในช่วงวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นตามสภาพการณ์ของโลกและสามารถดำรงอยู่ในโลกศตวรรษที่ 21 ร่วมกันได้อย่างสันติสุขเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเพื่อการมีชีวิตอยู่รอดและการพัฒนา (Piaget, J., 1965); (Kohlberg, L., 1976) (MacKinnon, A. & Thepphasoulithone, P., 2014)

3. จากการสำรวจและวิเคราะห์ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมเยาวชนด้านความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรม พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับ เช่น ผู้บริหารระดับกระทรวง ผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ต่างมีความต้องการให้มีการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมเยาวชนด้านความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรม โดยทุกคนเห็นพ้องกันในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว อันเป็นผลจากการเล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหายจริยธรรมแก่เยาวชนในประเทศ มุ่งเน้นไปที่การสร้างเชื่อมั่นว่าเยาวชนของประเทศได้รับการฝึกฝนทั้งทางด้านความสามารถในการแก้ปัญหาและจริยธรรมควบคู่กันไปเป็นอย่างดี หลีกเลี่ยงวิธีการเอาชีวิตรอดโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับผู้อื่น ดังเช่น Tyler, R. W. และ Taba, H. ได้กล่าวว่า ในการพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์ สำรวจ สภาพพื้นฐานในด้านต่าง ๆ จากหลาย ๆ แหล่งทั้งจากตัวผู้เรียน จากสังคม ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับ เช่น ครู นักวิชาการ นักพัฒนาหลักสูตรและผู้บริหารให้มีส่วนร่วมและรับรู้ในการจัดทำหลักสูตร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงในการตัดสินใจกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Tyler, R. W., 1950); (Taba, H., 1962)

4. ผลการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรมทำให้สามารถกำหนดได้ 1) จำนวนชั่วโมงรวมของหลักสูตร 30 ชั่วโมงและเกณฑ์การประเมินผลร้อยละ 70 ขึ้นไป 2) องค์ประกอบหลักสูตร 7 ประการ ซึ่งหลักสูตรในงานวิจัยแต่ละชิ้นจะประกอบด้วยจำนวนองค์ประกอบที่ไม่เท่ากัน ทั้งนี้ไม่มีความเห็นพ้องต้องกันระหว่างผู้เชี่ยวชาญด้านองค์ประกอบหลักสูตร ขึ้นกับแนวคิด มุมมองของผู้วิจัยแต่ละคนในการกำหนดจัดรวมหรือแยกย่อยหัวข้อ แต่องค์ประกอบที่เป็นพื้นฐานของหลักสูตรที่ขาดไม่ได้ 4 ประการ ได้แก่ วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการ และการประเมินผล อย่างไรก็ตามหากหลักสูตรประกอบด้วยองค์ประกอบที่ครอบคลุม เชื่อมโยงกันอย่างเหมาะสมจะสามารถรับประกันได้ถึงความสำเร็จของหลักสูตร (Ghonoodi, A. & Salimi, L., 2011) 3) การพัฒนา

หลักสูตร 3 ระยะ 8 ขั้นตอน 4) หลักการแนวคิดหลักสูตรแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ทฤษฎีกระบวนการกลุ่ม เน้นบูรณาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และความสามารถในการแก้ปัญหา ดังเช่น ผลงานวิจัยของ ช่อเอื้อง อุทิศสาร และคณะ ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่มีการร่วมมือกันในกลุ่มส่งผลให้ผู้เรียนได้เพิ่มความสามารถในการแก้ปัญหาให้สูงขึ้น ทั้งยังได้ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น ยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกคนอื่น (ช่อเอื้อง อุทิศสาร และคณะ, 2560) ญาณิ เพชรแอน และสุเทพ อ่วมเจริญ ได้กล่าวว่า การจัดกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนมีการระดมสมอง ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เกิดกระบวนการคิดในการแก้ปัญหา (ญาณิ เพชรแอน และสุเทพ อ่วมเจริญ, 2558)

5) สังเคราะห์ได้องค์ประกอบของการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรมที่ประกอบด้วย 3 Domains หลัก เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตัดสินใจและจริยธรรมและกระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรม 8 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทางจริยธรรม ขั้นที่ 2 การระบุประเด็นปัญหาทางจริยธรรมทางจริยธรรม ขั้นที่ 3 การทำความเข้าใจกับปัญหาในหลักจริยธรรมตามหลักจริยธรรม ขั้นที่ 4 พิจารณาและกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหาตามหลักจริยธรรม ขั้นที่ 5 วิเคราะห์ประเมินผลทางเลือกโดยยึดหลักจริยธรรม ขั้นที่ 6 ตัดสินใจเลือกและดำเนินการแก้ปัญหาตามหลักจริยธรรม ขั้นที่ 7 ขึ้นประเมินผลการแก้ปัญหาทางจริยธรรม ขั้นที่ 8 ขึ้นสรุปองค์ความรู้ทางจริยธรรมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในครั้งนี้ ได้ชี้ให้เห็นว่าการกำหนดกรอบเป้าหมายในการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมเยาวชนด้านความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรมต้องให้สอดคล้องกับแนวโน้มความต้องการของสภาพการณ์โลก ทิศทางการพัฒนาของประเทศและความต้องการของผู้เรียนและสังคม จุดมุ่งหมายหลักสูตรควรให้ความสำคัญกับการมุ่งพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาควบคู่ไปกับการพัฒนาจริยธรรม โดยจัดการฝึกอบรมกิจกรรมที่มีความจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ใช้วิธีการระดมความคิด การอภิปราย/กิจกรรมกลุ่ม ซึ่งช่วยในการกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของนักเรียนต่างก็มีความรู้ ความสามารถและช่วยเหลือกันได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันเป็นการต่อยอดความรู้ คำนึงถึงการปรับพฤติกรรมด้านจริยธรรม รวมทั้งพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในด้านการควบคุมอารมณ์ การเข้าใจตนเองและการเข้าใจผู้อื่นเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรม ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่ม จัดให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติการแก้ปัญหาอย่างมีจริยธรรมผ่านสถานการณ์จริงและจากกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงหรือจากสถานการณ์ข่าว พร้อมบูรณาการด้านเนื้อหาหรือสาระรายวิชาในหลักสูตรแห่งชาติ เพื่อเชื่อมโยงและขยายความรู้ของผู้เรียนให้กว้างขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา. (2010). หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น. นครหลวงเวียงจันทน์: สถาบันคั่นคว้าวิทยาศาสตร์การศึกษา.
- กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา. (2011). หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย. นครหลวงเวียงจันทน์: สถาบันคั่นคว้าวิทยาศาสตร์การศึกษา.
- ช่อเอื้อง อุทิศสาร และคณะ. (2560). ผลจากการใช้กระบวนการกลุ่มในการสอนทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ครั้งที่ 4 (หน้า 268-274). มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ญาณิ เพชรแอน และสุเทพ อ่วมเจริญ. (2558). การศึกษากระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรื่อง อาหารกับสุขภาพ รายวิชาสุขศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. Veridian E- Journal, Silapakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 8(2), 2080-2091.
- มีกบ่แห่ง (นามแฝง). (2020). เมื่อการฆ่าตัวตายเป็นเรื่องใหญ่ของโลก: จะป้องกันสิ่งนี้อย่างไร ลาวพัฒนา. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2020 จาก <https://www.laophattananews.com/archives/66865>
- Chounlamany, K. (2014). School education reform in Lao PDR: good intentions and tensions? Centre international d'études pédagogiques, Symposium: Education in Asia in 2014: What global challenges? Retrieved March 26, 2020, from <https://journals.openedition.org/ries/3766>
- Gardner, H. (2007). Five Minds for the Future. Boston, MA: Harvard Business School Publishing.
- Ghonoodi, A. & Salimi, L. (2011). The Study of Elements of Curriculum in Smart Schools. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 28(2011), 68-71.
- Kohlberg, L. (1976). Moral Stages and Moralization: The Cognitive Developmental Approach. Moral Development and Behavior: Theory, Research and Social Issues, 4-5. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Lao People's Revolutionary Youth Union & United Nations Population Fund. (2014). Adolescent and Youth Situation Analysis Lao People's Democratic Republic: Investing in Young People is Investing in the Future. Lao People's Revolutionary Youth Union, LYU, Lao PDR. Retrieved October 18, 2020, from https://lao.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Final_Eng_AYSA%20Report.pdf

- MacKinnon, A. & Thepphasoulithone, P. (2014). Educational Reform In Laos: A Case Study. *International Journal of Educational Studies*, 1(1), 19-34.
- Ministry of Planning and Investment. (2015). The 4th Population and Housing Census Lao Statistics Bureau. Retrieved August 1, 2020, from <https://www.lsb.gov.la>
- Ministry of Planning and Investment. (2018). Mid-Term Review of the Eighth National Socioeconomic Development Plan, 2016-2020 (19 October 2018 Vientiane). Retrieved August 1, 2020, from <https://data.opendevopmentmekong.net/dataset/3-8-2016-2020/resource/0833d7be-88ef-433c-9af8-82b6337d1817>
- Piaget, J. (1965). *Language and thought of the child*. New York: Harcourt, Brace & World.
- Power, C. (2014). *The Power of Education: Education for All, Development, Globalization and UNESCO* (2015th ed.). London: Springer.
- Shin, N. et al. (2003). Predictors of Well-Structured and ILL-Structured Problem Solving in an Astronomy Simulation. *Journal of Research in Science Teaching*, 40(1), 6-33.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. New York: Harcout Brace & World.
- Tyler, R. W. (1950). *Basic Principle of Curriculum and Instruction*. Chicago: University of Chicago Press.
- UNFPA State of Lao Population. (2019). *Gender Vulnerabilities of Boys and Girls Throughout the Lifespan in Lao PDR*. Vientiane: UNFPA Lao PDR. Retrieved August 1, 2020, from <https://lao.unfpa.org/en/publications/gender-vulnerabilities-boys-and-girls-throughout-lifespan-lao-pdr>
- United Nations. (2015). *Country Analysis Report: Lao PDR, Analysis to inform the Lao People's Democratic Republic– United Nations Partnership Framework (2017-2021)*. Retrieved August 8, 2020, from <https://laopdr.un.org/en/13290-lao-pdr-united-nations-partnership-framework-sustainable-development-2017-2021-2015-country>
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2015). *Rethinking education: towards a global common good?* Retrieved August 1, 2020, from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232555>

- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2018). Mapping research and innovation in Lao People's Democratic Republic, G. A. Lemarchand and April Tash, eds. Technology and Innovation Policy, 7(2018), 45-67.
- Voice of America Laos News. (2010). Lao Youths Increasingly Involved With Drug Trafficking and Crimes. Retrieved October 18, 2020, from <https://lao.voanews.com/a/a-52-2010-03-10-voa4-90693559/1188475.html>
- World Economic Forum. (2016). The Future of Jobs: Employment, Skills and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution. Retrieved November 12, 2020, from http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf
- World Health Organization. (2017). The Ministry of Health reviewed health profession education reforms with support from WHO and the Luxembourg Government. Retrieved November 11, 2020, from <https://www.who.int/laos/news/detail/01-09-2017-the-ministry-of-health-reviewed-health-profession-education-reforms-with-support-from-who-and-the-luxembourg-government>

โมเดลการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตลำไยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
ของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือของประเทศไทย*
LONGAN PRODUCTION TECHNOLOGY EXTENSION MODEL
FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT BY LONGAN FARMERS
IN NORTHERN THAILAND

พัชรา แสนสุข

Putchara Saensuk

เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ

Chalerm Sak Toomhirun

จินดา ขลิบทอง

Jinda Khlibtong

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

พาวิน มะโนชัย

Pawin Manochai

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Maejo University, Thailand

E-mail: putchara.saensuk@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการผลิตลำไยของเกษตรกรทั่วไป และเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญ 2) พัฒนาโมเดล และ 3) ทดสอบประสิทธิผลโมเดล การวิจัยนี้มีรูปแบบการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกษตรกรผู้ผลิตลำไยทั่วไป จำนวน 201 ราย สัมภาษณ์เชิงลึกเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 ราย และทดสอบโมเดลกับผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมการผลิตลำไย รวมทั้งหมด 10 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เชิงเนื้อหา เชิงเปรียบเทียบ (t - test) Factor Analysis SWOT Analysis และ TOWS Matrix ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการผลิตลำไย ประกอบด้วย ปัจจัยการผลิต การปลูก และการดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การตลาด และการแปรรูป ส่วนเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญมีการใช้เทคโนโลยี ประกอบด้วย การปลูกระบบชิด การวิเคราะห์ธาตุอาหารในดิน การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินการปรับปรุงบำรุงดิน การผลิตนอกฤดู การจัดการ

* Received 18 January 2021; Revised 12 April 2021; Accepted 16 April 2021

โรคและแมลงลำไยโดยวิธีผสมผสาน การตัดแต่งกิ่งทรงพุ่มเตี้ย การตัดแต่งข้อผล และการปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP เกษตรกรโดยทั่วไปและเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญ มีระดับการปฏิบัติการใช้เทคโนโลยีในการผลิตลำไยแตกต่างกัน และระดับความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรทั่วไปอยู่ในระดับมาก ส่วนเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การพัฒนาโมเดลมีองค์ประกอบ 4 ส่วน คือ 2.1) ส่งเสริมการลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สร้างโอกาสทางการตลาดและเพิ่มรายได้จากการผลิตนอกฤดู 2.2) ส่งเสริมการผลิตตามมาตรฐาน GAP และเทคโนโลยีที่เหมาะสม 2.3 ส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 2.4) ส่งเสริมการผลิตเพื่อความยั่งยืน และ 3) การประเมินประสิทธิผลโมเดล พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ดังนั้น โมเดลจึงมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้จริง

คำสำคัญ: โมเดลการส่งเสริมเทคโนโลยี, การผลิตลำไย, ภาคเหนือของประเทศไทย, การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study on longan production of longan farmers and expert farmers. 2) Develop models and 3) Test model Effectiveness. This research collect data by structured interviews from 201 Longan farmers, in-depth interview from 30 best practices farmers and using questionnaire to collect data from 10 officers and researchers who expert in Longan productions and extension. Then the data was analyzed by using descriptive statistics. Analyze the content Comparative statistics (t - test), Factor Analysis, SWOT Analysis and TOWS Matrix. According to the research found that. 1) Longan production process, including inputs planting and care Harvest Marketing and Processing. Longan production technology, including longan cultivation Soil nutrient analysis Fertilizing according to soil analysis cost or cut - to - order fertilizers Soil improvement by organic matter off - season longan production Management of longan diseases and pests by the combined method (IPM) pruning of longan canopy. Pruning longan bunches and compliance with GAP standards. General longan producers and expert farmers There are different levels of practice longan production technology. The level of agricultural promotion needs of general farmers was at high level while expert farmers were the highest. 2) The development of the model has four components: 2.1) Promote cost reduction and increase production efficiency Increase marketing opportunities and increase income from off-season longan production.

2.2) Encourage farmers to produce according to GAP standards and appropriate technology. 2.3) Encourage farmers to do environmentally friendly farming and 2.4) Encourage farmers to produce for sustainability 3) The results of the evaluation of the model effectiveness were found at the highest level, showing that Models are suitable, can use the model in farming.

Keywords: Technology Extension Model, Longan Production, Northern Thailand, Sustainable Development

บทนำ

ลำไยเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของโลก แหล่งปลูกลำไยที่สำคัญ ได้แก่ ประเทศไทย จีน เวียดนาม และไต้หวัน (กรมวิชาการเกษตร, 2558) ไทยเป็นผู้ส่งออกลำไยรายใหญ่ของโลก (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557) สามารถผลิตและจำหน่ายลำไยทั้งในรูปผลสดและแปรรูป สร้างมูลค่าให้กับประเทศมหาศาล ซึ่งมูลค่าการส่งออกลำไยสดและผลิตภัณฑ์ เพิ่มขึ้นจาก 15,813 ล้านบาท ในปี 2558 เป็น 28,904 ล้านบาท ในปี 2562 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 16.58 ต่อปี และคุณภาพที่ดีของลำไยไทยยังเป็นที่ยอมรับในตลาดโลกอีกด้วย แหล่งปลูกลำไยในประเทศไทยที่สำคัญ คือ จังหวัดที่อยู่ในเขตภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่มีผลผลิตต่อไร่ 869 กิโลกรัม ลำพูน มีผลผลิตต่อไร่ 856 กิโลกรัม เชียงรายมีผลผลิตต่อไร่ 425 กิโลกรัม และพะเยามีผลผลิตต่อไร่ 370 กิโลกรัม นอกจากนี้ยังมีแหล่งผลิตที่สำคัญในภาคตะวันออก คือ จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเกษตรกรมีการผลิตโดยเน้นการใช้เทคโนโลยีในการผลิต ทำให้ได้ผลผลิตต่อไร่ถึง 1,342 กิโลกรัม และมีการแพร่กระจายการปลูกออกไปถึง 36 จังหวัดในทุกภาคของประเทศ (พาวิณ มะโนชัย, 2543) มีเกษตรกรผู้ปลูกทั้งหมด 156,596 ราย พื้นที่ปลูก 854,371 ไร่ ลำไยที่ให้ผล 831,866 ไร่ ปริมาณผลผลิต 673,850 ตัน แต่ตลาดมีความต้องการ 367,337 ตัน (กฤษณกุล เทพจิตรา, 2557) ดังนั้น จึงเกิดปัญหาราคาตกต่ำ เกษตรกรได้รับความเดือดร้อน และภาครัฐต้องให้การช่วยเหลือทุกปี ตั้งแต่ ปี 2547 - 2557 ทำให้ประเทศไทยเสียโอกาสในการส่งออก (กรมวิชาการเกษตร, 2558)

เกษตรกรชาวสวนลำไยส่วนใหญ่ยังคงประสบปัญหาปรับตัวไม่ทัน การผลิตยังเป็นแบบดั้งเดิม ตกอยู่ในภาวะวิกฤติ 3 ด้าน คือ การผลิต การแปรรูป และการตลาด วิกฤติการผลิต คือ เกษตรกรปรับใช้เทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตค่อนข้างน้อย ขาดการจัดการธาตุอาหารอย่างถูกต้อง มีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีต่าง ๆ เกินความจำเป็นทำให้ต้นทุนการผลิตสูง สภาพดินเสื่อมโทรม การขาดแคลนน้ำ ทำให้ผลผลิตไม่มีคุณภาพมีปริมาณน้อย ขาดการวางแผนการกระจายการผลิตนอกฤดูกาล ส่งผลให้ขาดแคลนแรงงานในการเก็บเกี่ยวและผลผลิตล้นตลาดในช่วงฤดูกาล ส่วนวิกฤติการแปรรูป คือ ขาดการรวมกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ ขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยเพื่อจำหน่ายหรือส่งออก สำหรับการตลาดนั้นเกษตรกรส่วนใหญ่

มีความรู้ในเรื่องของตลาดกลางขาดข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย มีลักษณะต่างคนต่างขายทำให้ขาดอำนาจการต่อรอง มีการจัดเกรดมาตรฐานลำไยที่ไม่แน่นอนและขาดทักษะการจัดการในการกระจายสินค้า นอกจากนี้ยังประสบกับปัญหาด้านภัยพิบัติธรรมชาติ ทำให้เกษตรกรขาดทุน เป็นหนี้สิน เมื่อสถานการณ์ยิ่งเปลี่ยนไป ปัญหาอุปสรรคใหม่ ๆ ย่อมเกิดขึ้นอีก ทำให้เกษตรกรชาวสวนลำไยอยู่ในภาวะ “วิกฤตขั้นรุนแรง” ที่ยากต่อการเยียวยารักษาและขายที่ดินทำกินในท้ายที่สุด

ดังนั้นการศึกษาเพื่อพัฒนาโมเดลการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตลำไยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือของประเทศไทย เป็นแนวทางในการหาการปฏิบัติของเกษตรกรที่มีการใช้เทคโนโลยีการผลิตลำไย ซึ่งมีความสำคัญและก่อให้เกิดประโยชน์เป็นอย่างมาก สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ยกระดับความรู้ความสามารถในการผลิตลำไยสู่มาตรฐานการส่งออก เกษตรกรชาวสวนลำไยได้รับผลตอบแทนสูงขึ้น มีการผลิตลำไยที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ภาครัฐสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการกำหนดนโยบายเพื่อวางกลยุทธ์ พัฒนาแผนนโยบาย ก่อเกิดประโยชน์สูงสุดกับเกษตรกรและประเทศ และเป็นสิ่งจำเป็นมากในการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการหารูปแบบการส่งเสริมด้วยเทคโนโลยี ในการแก้ไขวิกฤติ และหาทางรอดให้เกษตรกรชาวสวนลำไย เพื่อมุ่งสู่ความยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษากระบวนการผลิตลำไยของเกษตรกรทั่วไปและเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญ
2. พัฒนาโมเดลการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตลำไยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือประเทศไทย
3. ศึกษาประสิทธิผลของโมเดลการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตลำไยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม

- 1) เกษตรกรผู้ผลิตลำไยทั่วไป จำนวน 18,119 ราย คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ด้วยการจับสลากตามรายชื่อเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในแต่ละอำเภอ จำนวน 201 คน โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamane, T., 1973)
- 2) เกษตรกรผู้เชี่ยวชาญ เลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เป็นจำนวนทั้งหมด 30 คนเป็นเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญจาก 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน และจังหวัดเชียงราย
- 3) นักส่งเสริมการเกษตร/นักวิชาการ/ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการส่งเสริมการผลิตลำไย จำนวน 10 ราย เลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อประเมินประสิทธิภาพโมเดลจำนวน 10 ราย

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เครื่องมือ 3 แบบ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบประเมินประสิทธิผล มีการตรวจสอบความตรงของเครื่องมือการวิจัยเพื่อให้ตรงกับเนื้อหาของการศึกษา โดยนำแบบสัมภาษณ์ ไปให้คณะอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสม ความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) หลังจากนั้นมีการทดสอบความเที่ยง (Reliability) โดยนำเครื่องมือไปทำการทดสอบ (Pre - Test) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 30 ราย หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้ค่าแอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, L. J., 1990) เท่ากับ 0.91 แสดงว่าสามารถนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงเปรียบเทียบ (t - test) วิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) วิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก (Swot Analysis) และวิเคราะห์กำหนดแนวทางแก้ไข (Tows - Matrix) ทำการสังเคราะห์เป็นโมเดลต้นแบบ และประเมินประสิทธิผลโมเดล โดยหาค่าเฉลี่ย ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) หลักการสร้างโมเดล 2) การเชื่อมโยงของโมเดล 3) องค์ประกอบด้านการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตลำไยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน 4) แนวทางการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตลำไยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และ 5) ภาพรวมของโมเดล ซึ่งคะแนนที่ได้รับจะนำมาวิเคราะห์และแปรผลของค่าเฉลี่ยตามระดับความคิดเห็นโดยมีเกณฑ์ให้คะแนนแต่ละระดับตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) (Likert, R., 1967)

ผลการวิจัย

1. ศึกษากระบวนการผลิตลำไยของเกษตรกรทั่วไปและเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญ พบว่าเกษตรกรทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 65.7 มีอายุเฉลี่ย 55.22 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 56.7 ประสบการณ์ในการทำสวนลำไย เฉลี่ย 17.70 ปี และเป็นผู้นำร้อยละ 10.4 ส่วนเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 90.0 มีอายุเฉลี่ย 60.17 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6)/ปวช. ร้อยละ 30.0 มีประสบการณ์ในการทำสวนลำไยเฉลี่ย 23.13 ปี และเป็นผู้นำร้อยละ 100.0

ผลการศึกษาด้านปัจจัยการผลิตลำไยของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรทั้งสองกลุ่มปลูกลำไยพันธุ์อู๊ดอ ขนดินเป็นดินร่วนปนทราย เกษตรกรทั่วไปใช้แหล่งน้ำจากบ่อน้ำภายในสวน และอาศัยน้ำฝน ส่วนเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญใช้แหล่งน้ำจากบ่อน้ำภายในสวน เครื่องมือทางการเกษตรที่ใช้ในสวนลำไย เกษตรกรผู้เชี่ยวชาญมีการใช้กรรไกรตัดแต่งข้อผลเพื่อทำลำไย มีขนาดใหญ่ขึ้น ใช้วัสดุอุปกรณ์การให้ปุ๋ยผ่านทางระบบน้ำ ชุดอุปกรณ์ตรวจวิเคราะห์ธาตุอาหารในดินอย่างง่ายและเครื่องผสมปุ๋ย ซึ่งส่งผลให้ผลผลิตลำไยมีปริมาณและคุณภาพที่ดี เกษตรกรทั้งสองกลุ่ม โดยส่วนใหญ่ปลูกลำไย ระยะ 8x8 เมตร และเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญมีการปลูกลำไยระบบชิดด้วยเพื่อให้ได้จำนวนต้นต่อไร่สูง มีปริมาณผลผลิตมากขึ้น มีการใส่ปุ๋ย

ลำไยในระยะเตรียมต้น ระยะออกดอก และระยะสร้างผล ใส่ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ โดยวิธีการหว่าน เกษตรกรผู้เชี่ยวชาญมีการใส่ปุ๋ยเคมีโดยวิธีผ่านทางระบบน้ำด้วย มีการปรับค่ากรด - ด่างในดิน (pH) ความถี่ในการให้น้ำเกษตรกรทั่วไปให้น้ำ 1 ครั้ง/สัปดาห์ ส่วนเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญให้น้ำ 2 ครั้ง/สัปดาห์ วิธีการให้น้ำลำไยโดยท่อและสายยางและระบบสปริงเกอร์ วิธีป้องกันกำจัดโรคและแมลง เกษตรกรทั่วไปพ่นสารเคมี แต่เกษตรกรผู้เชี่ยวชาญจัดการโรคแมลงโดยวิธีผสมผสาน IPM มีวิธีการกำจัดวัชพืชโดยการพ่นสารเคมีและใช้เครื่องตัดหญ้า มีการตัดแต่งกิ่งลำไยหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต มีการป้องกันการโคนล้มโดยใช้ไม้ค้ำ มีการผลิตลำไยนอกฤดูทั้งก่อนฤดูกลาง หลังฤดูกลาง และนอกฤดูกลางผลผลิต วิธีการใส่สารโพแทสเซียมคลอเรตลำไยโดยการหว่านและพ่นทางใบ การโคนล้มต้นลำไยหรือปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น ๆ เกษตรกรทั่วไปทำร้อยละ 12.4 ส่วนเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญไม่ปรับเปลี่ยน เกษตรกรผู้เชี่ยวชาญได้รับการแบ่งเกรดผลผลิตลำไยที่ได้เป็นเกรดที่ดีกว่าและมีปริมาณผลผลิตลำไยในฤดูและนอกฤดูสูงกว่าเกษตรกรทั่วไป เกษตรกรผู้เชี่ยวชาญมีกำไรสูงกว่าเกษตรกรทั่วไป สาเหตุที่เกษตรกรผู้เชี่ยวชาญมีกำไรสูงกว่าเกษตรกรทั่วไปถึงประมาณ 4 เท่า เนื่องจากเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญมีผลผลิตลำไยต่อไร่สูงกว่า และมีคุณภาพหรือเกรดลำไยที่ดีกว่า (เป็นเกรด AA และเกรด A) เนื่องจากมีการควบคุมคุณภาพโดยวิธีการ ตัดแต่งข้อผล ส่งผลทำให้ราคาขายผลผลิตสูงกว่าด้วย

การใช้เทคโนโลยีในการผลิตลำไยของเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญ พบว่า เกษตรกรผู้เชี่ยวชาญมีการใช้เทคโนโลยีในการผลิตลำไย 11 ประเด็น ได้แก่ 1) การปลูกลำไยระบบชิด 2) การวิเคราะห์ธาตุอาหารในดิน 3) การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินหรือปุ๋ยสั่งตัด 4) การปรับปรุงบำรุงดินโดยอินทรีย์วัตถุ 5) การผลิตลำไยนอกฤดู 6) การจัดการโรคและแมลงลำไยโดยวิธีผสมผสาน (IPM) 7) ตัดแต่งกิ่งลำไยทรงพุ่มเตี้ย 8) ตัดแต่งข้อผลลำไย 9) การทอผลลำไย 10) การปฏิบัติตามมาตรฐานการรับรองเกษตรอินทรีย์ และ 11) การปฏิบัติตามมาตรฐานการเกษตรที่ดี (GAP)

ความแตกต่างของการใช้เทคโนโลยีในการผลิตลำไยของเกษตรกรทั่วไปและเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ความแตกต่างของการใช้เทคโนโลยีในการผลิตลำไยของเกษตรกรทั่วไปและเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ระดับการปฏิบัติการใช้เทคโนโลยีในการผลิตลำไยของเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.940) ส่วนระดับการปฏิบัติการใช้เทคโนโลยีในการผลิตลำไยของเกษตรกรทั่วไป ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.07$, S.D. = 0.776) จึงสรุปได้ว่า เกษตรกรผู้ผลิตลำไยโดยทั่วไปและเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญ มีระดับการปฏิบัติแตกต่างกัน และค่าเฉลี่ยการได้รับและต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้ปลูกลำไย พบว่า ในภาพรวม เกษตรกรทั่วไปมีระดับการได้รับการส่งเสริมน้อย ($\bar{X} = 2.33$, S.D. = 0.887) และมีระดับความต้องการได้รับการส่งเสริมมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.796)

ส่วนเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญมีระดับการได้รับการส่งเสริมมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.766) และมีระดับความต้องการได้รับการส่งเสริมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.679)

ตารางที่ 1 แสดงสรุป ค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติการใช้เทคโนโลยีในการผลิตลำไยของเกษตรกรทั่วไปและเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญ

การปฏิบัติและ การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิตลำไย	เกษตรกรทั่วไป (n = 201)			เกษตรกรผู้เชี่ยวชาญ (n = 30)		
	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D.	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D.	แปลผล
A. องค์ประกอบด้านเทคโนโลยีการผลิต	2.07	0.776	น้อย	3.85	0.940	มาก
B. องค์ประกอบด้านการจัดการโรคและแมลง ลำไยโดยวิธี IPM	2.21	0.750	น้อย	4.19	1.017	มาก
C. องค์ประกอบด้านการปฏิบัติตามมาตรฐาน (อินทรีย์)	1.99	0.690	น้อย	3.27	0.816	ปานกลาง
D. องค์ประกอบด้านการปฏิบัติตามมาตรฐาน (GAP)	2.28	0.874	น้อย	4.74	0.629	มากที่สุด
E. องค์ประกอบด้านนวัตกรรม (innovation)	1.87	0.851	น้อย	4.19	0.690	มาก
F. องค์ประกอบด้านความยั่งยืน	2.32	0.824	น้อย	4.46	0.625	มากที่สุด

2. พัฒนาโมเดลการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตลำไยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือของประเทศไทย พบว่า การวิเคราะห์ (SWOT Analysis) โดยการวิเคราะห์จุดแข็ง คือ มีศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ถ่ายทอดความรู้และให้บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตลำไยแก่เกษตรกรทั่วไป และเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตลำไย เป็นศูนย์กลางการบริการ และแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตลำไยแก่เกษตรกรในชุมชน จุดอ่อน คือ เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุมาก ปรับใช้เทคโนโลยีการลดต้นทุนการผลิตค่อนข้างน้อยและขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิต โอกาส คือ รัฐบาลให้การสนับสนุนและให้ความสำคัญกับพืชเศรษฐกิจ (ลำไย) มาโดยตลอด อีกทั้งมีหน่วยงานภาครัฐ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร อาจารย์มหาวิทยาลัย ให้การสนับสนุนองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีในการผลิตลำไย และอุปสรรค คือ ราคาปัจจัยการผลิตค่อนข้างสูง ราคาผลผลิตไม่แน่นอน เกษตรกรนิยมใช้สารเคมีเป็นหลักในการแก้ปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืช และนำข้อมูลทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์กำหนดแนวทางแก้ไข ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบ Matrix โดยใช้ตาราง TOWS Matrix เพื่อกำหนดแผนยุทธศาสตร์ ประกอบด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ทำให้เห็นถึงทิศทางการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตลำไยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือของประเทศไทย และเห็นถึงแนวปฏิบัติ การกำหนดพันธกิจเป็นกรอบในการดำเนินงาน ในการกำหนดพันธกิจนี้จะช่วยให้สามารถเข้าใจรูปแบบการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตลำไยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือของประเทศไทย และสามารถกำหนดเป้าประสงค์ของแต่ละยุทธศาสตร์พร้อมกับตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย (แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี) ได้อย่าง

มีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตลำไยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกร
ในภาคเหนือของประเทศไทย สามารถสรุปผลแสดงดังภาพที่ 1

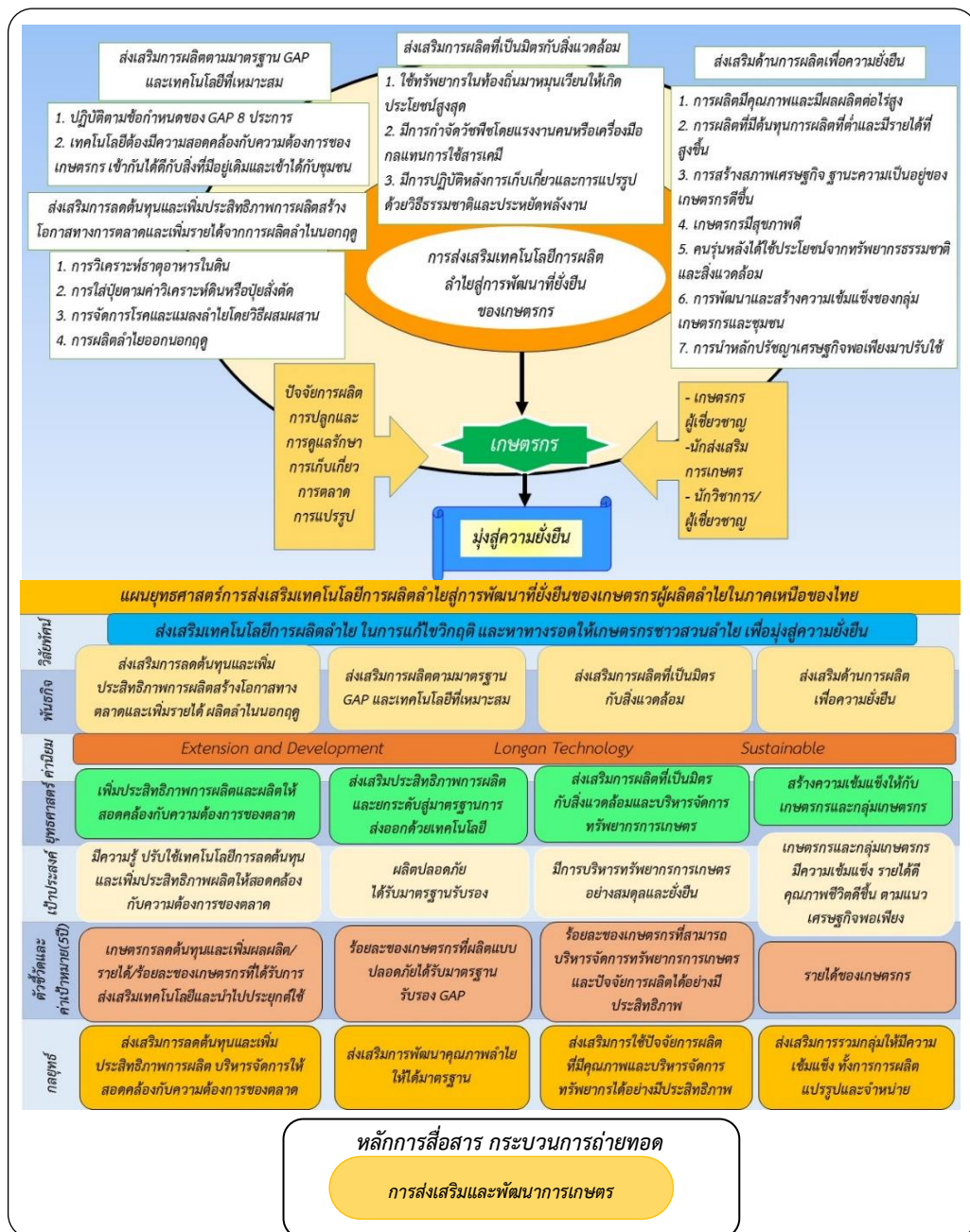

ภาพที่ 1 แสดงแผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตลำไยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
ของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือของประเทศไทย

จากภาพที่ 1 แสดงแผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตลำไยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือของประเทศไทย สรุปได้ว่า เป็นการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตลำไยในการแก้ไขวิกฤติและหาทางรอดให้เกษตรกรชาวสวนลำไย เพื่อมุ่งสู่ความยั่งยืน โดยมีพันธกิจหลัก คือ 1) ส่งเสริมการลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสร้างโอกาสทางการตลาดและเพิ่มรายได้จากการผลิตลำไยนอกฤดู 2) ส่งเสริมการผลิตตามมาตรฐาน GAP และเทคโนโลยีที่เหมาะสม 3) ส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและ 4) ส่งเสริมด้านการผลิตเพื่อความยั่งยืน

จากนั้นทำการสังเคราะห์และสร้างสรรค์เป็นโมเดลต้นแบบ (Prototype Model) โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรโดยกระบวนการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรจากการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสม ผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิตที่เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติก่อให้เกิดการพัฒนารายได้ เศรษฐกิจ ทำให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกรอยู่พอดี กินพอดี และมีความสุข มีความมั่นคงและมั่นคงในที่สุด ที่สำคัญคือการสื่อสารโดยผ่านสื่อเพื่อให้เกษตรกรได้รับรู้ถึงนวัตกรรมและเทคโนโลยี คือการถ่ายทอดนวัตกรรมและเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกรผ่านหลักการสื่อสารทั้งในส่วนของผู้ส่งสาร (Sender) คือ นักส่งเสริม ตัวสาร (Message) คือ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่นักส่งเสริมต้องการส่งให้แก่เกษตรกร ช่องทาง (Channel) คือ ช่องทางที่เกษตรกรจะได้รับทราบถึงนวัตกรรมและเทคโนโลยีนั้น โดยมีช่องทางหลักอยู่ 5 ช่องทาง คือ ผ่านทางสายตา ผ่านทางการได้ยิน ผ่านทางการลิ้ม ผ่านทางการรับรส และผ่านทางการสัมผัส เป็นต้น โดยทั้งสามส่วนที่กล่าวมาสิ่งนี้นักส่งเสริมต้องคำนึงถึงมากที่สุด คือ ผู้รับสาร (Receiver) คือ เกษตรกรนั่นเอง โดยต้องพิจารณา ถึงลักษณะพื้นฐาน ความชอบ ความต้องการ ทัศนคติ และวัสดุอุปกรณ์ในการรับนวัตกรรมและเทคโนโลยีนั้น ๆ นักส่งเสริมการเกษตรต้องมึบทบาทในการศึกษาปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร และนำผลการวิจัย ความรู้หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ เผยแพร่ไปสู่เกษตรกรโดยผ่านหลักการสื่อสาร เพื่อให้เกษตรกรสามารถรับสารได้ดี นำเทคโนโลยีสู่การปฏิบัติจริงเกิดผลดีในการผลิต มีรายได้ที่เพิ่มขึ้น คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในที่สุดสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน สรุปผลดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ผลิตสลายในภาคเหนือของประเทศไทย

จากภาพที่ 2 โมเดลการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ผลิตสลายในภาคเหนือของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 กระบวนการผลิตสลายของเกษตรกร มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยการผลิต การปลูกและ

การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การตลาดและการแปรรูป ส่วนที่ 2 แผนยุทธศาสตร์ การส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือของประเทศไทย ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ทำให้เห็นถึงทิศทางการส่งเสริม การกำหนดพันธกิจเป็นกรอบในการดำเนินงานช่วยให้สามารถเข้าใจรูปแบบการส่งเสริมเทคโนโลยี และสามารถกำหนดเป้าประสงค์ของแต่ละยุทธศาสตร์พร้อมกับตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย (แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี) ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อการวางแผนการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรในภาคเหนือของประเทศไทย ส่วนที่ 3 การส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือของประเทศไทย โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรและการสื่อสารโดยผ่านสื่อเพื่อให้เกษตรกรได้รับรู้ถึงนวัตกรรมและเทคโนโลยีสู่การปฏิบัติจริงเกิดผลดีในการผลิต มีรายได้ที่เพิ่มขึ้น คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในที่สุดสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

3. ทดสอบประสิทธิผลโมเดลการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือของประเทศไทย พบว่า จากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับโมเดลการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือของประเทศไทยทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งมีค่าเฉลี่ยทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 ด้านความเป็นได้ในการนำไปปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 ด้านความสอดคล้องกับบริบท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ด้านความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 และจากการประเมินโมเดลการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือของประเทศไทย อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ดังนั้น โมเดลการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือของประเทศไทย มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ มีความสอดคล้องกับบริบท และความเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตลำไย สามารถนำไปใช้ได้จริง

อภิปรายผล

1. การผลิตลำไยของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือของไทย พบว่า เกษตรกรทั้งสองกลุ่มทั้งเกษตรกรทั่วไปและเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญพันธุ์ลำไยที่ใช้ปลูก คือ พันธุ์อีดอร้อยละ 100.0 มีการตัดแต่งกิ่งหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับ เชิงชาย เรือนคำปา ที่กล่าวว่า การปลูกลำไยของเกษตรกร มีการใช้พันธุ์อีดอ และจะมีการตัดแต่งกิ่งหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต และการผลิตลำไยของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือของไทย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มใช้ระยะปลูก 8 x 8 เมตร เกษตรกรมีการใส่ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิต มีการปรับปรุงดินโดยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ปูนขาวและโดโลไมท์ เกษตรกรทั่วไปส่วนมากมีการเก็บรวบรวมผลผลิตด้วยตนเอง และได้รับการแบ่งเกรดผลผลิตลำไยที่ได้

เป็นเกรด A (เชิงชาย เรือนคำปา, 2548) ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับ สวัสดิ์ กระรัตน์ ที่กล่าวว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ระยะปลูก 8 x 8 เมตร ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภาพ และโดโลไมท์ ในการปรับปรุงดิน เกษตรกรมีวิธีการเพิ่มผลผลิตโดยใช้ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ และฮอร์โมน ส่วนใหญ่เก็บผลผลิตจำหน่ายเองและผลผลิตอยู่ในเกรด A (สวัสดิ์ กระรัตน์, 2545)

การใช้เทคโนโลยีในการผลิตลำไยของเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ระดับการปฏิบัติ การใช้เทคโนโลยีในการผลิตลำไย ของเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญ องค์กรประกอบด้านการปฏิบัติตาม มาตรฐาน (GAP) ภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 ซึ่งประเด็นนี้ สอดคล้องกับ จตุริยา อินทารักษ์ ที่กล่าวว่า เกษตรกรปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับลำไยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการปฏิบัติ และการควบคุมการผลิต ด้านการบันทึกและการควบคุมเอกสาร ด้านการจัดเก็บและควบคุม เอกสาร ด้านการจัดการเพื่อให้ได้ผลลำไยที่มีขนาดใหญ่และสม่ำเสมอในข้อ ด้านการจัดการ เพื่อให้ได้ผลผลิตลำไยที่ปลอดภัย จากสารพิษตกค้าง ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติ หลังการเก็บเกี่ยวในสวน ด้านการขนส่งผลผลิตไปยังจุดรวบรวมสินค้า ด้านการควบคุม การคลปนของผลผลิตด้วยคุณภาพกับผลผลิตคุณภาพ (จตุริยา อินทารักษ์, 2549)

ความแตกต่างของการใช้เทคโนโลยีในการผลิตลำไยของเกษตรกรทั่วไป และเกษตรกร ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ระดับการปฏิบัติการใช้เทคโนโลยีในการผลิตลำไยของเกษตรกรทั่วไป องค์กรประกอบด้านเทคโนโลยีการผลิต ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.07 โดยองค์กรประกอบด้านเทคโนโลยีการผลิต ในระดับน้อย ได้แก่ การทำลำไยออกนอกฤดู (ผลผลิต ไม่ได้ออกช่วง ก.ค. - ส.ค.) ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับ นุจรินทร์ จังชันท์ ที่กล่าวว่า เกษตรกร มีแนวทางการปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตลำไยน้อยที่สุดเรื่อง การใช้โพแทสเซียมคลอไรด์ กับลำไยที่ระดับคะแนนเฉลี่ย 0.87 ระดับการปฏิบัติ การใช้เทคโนโลยีในการผลิตลำไย ของเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญ องค์กรประกอบด้านการปฏิบัติตามมาตรฐาน (GAP) ภาพรวมทั้งหมด อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 ได้แก่ บันทึกข้อมูลการใช้วัตถุอันตราย การสำรวจศัตรูพืชและการป้องกันกำจัด แหล่งปัจจัยการผลิต พื้นที่ปลูกต้องไม่มีความเสี่ยง จากสารเคมี จุลินทรีย์ และโลหะหนักที่ทำให้ตกค้างในผลผลิต การใช้วัตถุอันตรายให้ใช้ ตามคำแนะนำหรืออ้างอิงตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร สถานที่เก็บรักษาสะอาด มีอากาศถ่ายเท/การขนย้ายต้องปราศจากการปนเปื้อนสิ่งอันตราย แหล่งน้ำที่ใช้ต้องไม่มี สภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนจุลินทรีย์สารเคมีและโลหะหนัก ผลผลิตผิวสวยปลอด จากศัตรูพืช (สำรวจการเข้าทำลายของศัตรูลำไยเพื่อป้องกันกำจัด) การจัดการกระบวนการ ผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพ ปฏิบัติตามแผนการผลิตอย่างเคร่งครัด และเก็บเกี่ยวลำไย ในระยะที่เหมาะสม อุปกรณ์ที่ใช้จะต้องไม่ปนเปื้อนสิ่งอันตราย ตามลำดับโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 4.70 4.73 และ 4.77 ตามลำดับ (นุจรินทร์ จังชันท์, 2548) ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้อง กับ นิภาพร วงศ์สะอาด ที่กล่าวว่า เกษตรกรปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติ

ทางการเกษตรที่ดีสำหรับลำไยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีรายละเอียด ดังนี้ เกษตรกรปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับลำไยในระดับมากที่สุด คือ ด้านการจัดการเพื่อให้ได้ผลผลิตลำไยที่ปลอดภัยจากศัตรูพืช เกษตรกรปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับลำไย ในระดับมาก คือ ด้านการปฏิบัติ และการควบคุมการผลิต ด้านการบันทึกและการควบคุมเอกสาร ด้านการจัดเก็บและควบคุม เอกสาร ด้านการจัดการเพื่อให้ได้ผลลำไยที่มีขนาดใหญ่และสม่ำเสมอในข้อ ด้านการจัดการเพื่อให้ได้ผลผลิตลำไยที่ปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวในสวน ด้านการขนส่งผลผลิตไปยังจุดรวบรวมสินค้า ด้านการควบคุมการ คละปนของผลผลิตด้วยคุณภาพกับผลผลิตคุณภาพ (นิภาพร วงศ์สะอาด, 2555)

ความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือของไทย พบว่า ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.40) และได้รับการส่งเสริมภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ได้รับในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตามมาตรฐาน (GAP) โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ตามลำดับ ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับ อัญชลี กุนทุพงศ์ ที่กล่าวว่า การปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับลำไยของเกษตรกรส่วนใหญ่เหมาะสมดีมาก การปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับลำไยของเกษตรกร พบว่า การเข้ารับการฝึกอบรมและการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เกษตรมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับลำไย (อัญชลี กุนทุพงศ์, 2548)

2. พัฒนาโมเดลการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตลำไยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือของไทย พบว่า การวิเคราะห์ปัจจัย ระดับความรู้ที่ได้รับ และระดับความต้องการของการใช้เทคโนโลยีในการผลิตลำไยของเกษตรกรทั่วไป พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อระดับความรู้ที่ได้รับและระดับความต้องการของเกษตรกรโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) และหมุนแกนด้วยเทคนิค Varimax ซึ่งเป็นเทคนิคที่ทำให้มีจำนวนตัวแปรที่น้อยที่สุด และมีค่า Factor loading มากในแต่ละปัจจัย ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อระดับความรู้ที่ได้รับและระดับความต้องการของเกษตรกร องค์ประกอบที่ 4 ด้านเทคโนโลยีการผลิตเพื่อประเด็นการทำลำไยออกนอกฤดู (ผลผลิตไม่ได้ออกช่วง ก.ค. - ส.ค.) ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับ จตุริยา อินทารักษ์ ที่กล่าวว่า รูปแบบเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิตลำไยจากการวิจัย พบว่า การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรกร การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร การฝึกอบรมด้านกระบวนการผลิต การกำหนดระยะปลูก การใช้สารโพแทสเซียมคลอเรตด้วยวิธีละลายน้ำ วิธีการให้น้ำ ขนินปุ๋ยที่ใช้ในแต่ละช่วง การใส่ปุ๋ย

โดโลไมต์ และการป้องกันกำจัดแมลงมีผลต่อผลผลิตลำไยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติการให้น้ำ ช่วง 1 - 3 วัน/ครั้ง ได้ผลผลิตสูงที่สุด (จตุริยา อินทารักษ์, 2549)

3. ประสิทธิภาพของโมเดลการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตลำไยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือของประเทศไทย พบว่า ผลจากการประเมินโมเดล การส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตลำไยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือ ของไทย พบว่า จากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับโมเดลการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิต ลำไยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือของไทย ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ที่สุดซึ่งมีค่าเฉลี่ยทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความ เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 ด้านความเป็นได้ในการนำไปปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 ด้านความสอดคล้องกับบริบท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ด้านความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริกาจณ์ อนันต์เกื้อ ที่กล่าวว่าจากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ โมเดลการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเกษตร ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านความ เหมาะสมของโมเดล ($\bar{X} = 4.38$) ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ($\bar{X} = 4.88$) ด้านความ เป็นได้ในการนำไปปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.62$) และด้านความสอดคล้องกับบริบท ($\bar{X} = 4.47$) (ศิริกาจณ์ อนันต์เกื้อ, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้วิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ในการใช้เทคโนโลยี ที่เหมาะสม (Appropriate Technologies) ในการผลิตลำไย (Longan Production) ของเกษตรกรชาวสวนลำไย และสามารถนำโมเดลการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตลำไยสู่ การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือของประเทศไทยไปประยุกต์ใช้ให้เกิด ประโยชน์ได้ เพื่อแก้ไขวิกฤติและหาทางรอดให้เกษตรกรชาวสวนลำไย ซึ่งประกอบด้วย 1) ส่งเสริมการลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสร้างโอกาสทางการตลาดและเพิ่ม รายได้จากการผลิตลำไยนอกฤดู 2) ส่งเสริมการผลิตตามมาตรฐาน GAP และเทคโนโลยี ที่เหมาะสม 3) ส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 4) ส่งเสริมด้านการผลิต เพื่อความยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการค้นหาด้านแบบการปฏิบัติที่ดีในการใช้เทคโนโลยี ที่เหมาะสมในการผลิตลำไยของเกษตรกรเพื่อมุ่งสู่ความยั่งยืน ประกอบด้วย การปลูกระบบขีด การวิเคราะห์ธาตุอาหารในดิน การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การปรับปรุงบำรุงดิน การผลิต นอกฤดู การจัดการโรคและแมลงลำไยโดยวิธีผสมผสาน การตัดแต่งกิ่งทรงพุ่มเตี้ย การตัดแต่ง ข้อผล และการปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP ทำให้ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

มีวิธีการผลิตลำไยที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีการบริหารจัดการทรัพยากร/การใช้สารอินทรีย์ เพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม สิ่งแวดล้อมเกิดความยั่งยืน สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด ก่อเกิดประโยชน์สูงสุดกับเกษตรกรและประเทศ และควรนำโมเดลการส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตลำไยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรผู้ผลิตลำไยในภาคเหนือของประเทศไทย หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของงานวิจัยนี้ ไปปรับใช้ในระดับในระดับปฏิบัติ คือ เกษตรกรและชุมชน สามารถลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้ ที่สำคัญคือ การผลิตลำไย มีการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ไม่มีการโค่นล้มหรือเปลี่ยนแปลงชนิดพืชที่ปลูก อีกทั้งมีการใช้และมีการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชไปปรับใช้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ส่วนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรต่าง ๆ สามารถนำข้อมูลจากผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้ตรงกับความต้องการของเกษตรกร สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดเป็นแนวทางในการค้นหาต้นแบบการปฏิบัติของเกษตรกรมีการบริหารต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสามารถยกระดับความรู้ความสามารถในการผลิตลำไยสู่มาตรฐานการส่งออก อีกทั้งในส่วนของนโยบาย คือ สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการกำหนดนโยบายเพื่อวางกลยุทธ์พัฒนาแผนนโยบายการส่งเสริมการผลิตลำไย สำหรับข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไปนั้น ควรศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตลำไยให้ครบวงจรโดยเน้นการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการเกษตร. (2558). การเพิ่มขนาดผลและการเก็บเกี่ยวผลผลิต. ใน เอกสารวิชาการ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตลำไย สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 1 กรมวิชาการเกษตร. กรมวิชาการเกษตร.
- กฤษณกุล เทพจิตรา. (2557). ปัญหาการผลิตลำไย. เรียกใช้เมื่อ 4 ธันวาคม 2559 จาก https://www.technologychaoban.com/agricultural-technology/article_599
- จตุรียา อินทารักษ์. (2549). การเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิตลำไย กรณีศึกษา อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เชิงชาย เรือนคำปา. (2548). แนวทางพัฒนาการผลิตลำไยของเกษตรกร ในตำบลนาบ่อคำ อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- นิภาพร วงศ์สะอาด. (2555). การปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับลำไยของเกษตรกร อำเภอสางเภา จังหวัดตาก. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญามหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- นุจรินทร์ จังชันธ. (2548). การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตลำไยของเกษตรกรในพื้นที่
โครงการปรับปรุงระบบชลประทานแม่ลาว ปี พ.ศ.2547. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- พาวัน มะโนชัย. (2543). ประวัติลำไย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ศิริกาจณ์ อนันต์เกื้อ. (2561). โมเดลการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเกษตรสำหรับเยาวชน. ใน
ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร.
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สวัสด์ กระรัตน์. (2545). ศึกษาเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตลำไย
ของเกษตรกรกลุ่มปรับปรุงคุณภาพลำไย อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา. ใน
วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมและพัฒนากการเกษตร.
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2557). แหล่งผลิตลำไยที่สำคัญ. เรียกใช้เมื่อ 30 เมษายน
2559 จาก www.nan.doae.go.th/scanbook/2557/v4387.2.doc
- อัญชลี กุณพงศ์. (2548). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยตามระบบการ
จัดการคุณภาพของเกษตรที่ดีที่เหมาะสมสำหรับลำไยในจังหวัดลำพูน. ใน วิทยานิพนธ์
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. (5 th ed). New York:
Harper Collins Publishers.
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*". In Reading in
Fishbein, M (Ed.), *Attitude Theory and Measurement*. New York: Wiley & Son.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rdEd). New York: Harper
and Row Publication.

การพัฒนาและส่งเสริมการจัดการระบบน้ำเพื่อการผลิตผักและผลไม้ ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด*

DEVELOPMENT AND EXTENSION OF WATER MANAGEMENT SYSTEM FOR VEGETABLE AND FRUIT PRODUCTION ACCORDING TO MARKET NEEDS

จรวด มัทธวรรตน์

Charuad Mattavarat

สุนันท์ สีสังข์

Sunan Seesang

พลสรานู สราญรมย์

Ponsaran Saranrom

กฤษ เอี่ยมฐานนท์

Krit Iemthanon

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

E-mail: charuad@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์การจัดการระบบน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกผักและผลไม้ 2) พัฒนาเครื่องมือสำหรับการจัดการระบบน้ำที่เหมาะสมกับการผลิตผักและผลไม้ และ 3) กำหนดแนวทางการส่งเสริมการจัดการระบบน้ำเพื่อการผลิตผักและผลไม้ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดท้องถิ่น การวิจัยใช้วิธีวิจัยแบบผสมแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรที่ใช้ระบบอัจฉริยะ จังหวัดลำพูน เชียงใหม่ ลำปาง และสมาชิกปลูกผักปลอดภัยของสำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่ จำนวน 16 ราย กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรที่มีความพร้อมในการเรียนรู้และสามารถถ่ายทอดไปยังสมาชิกกลุ่มเกษตรกรต่อไปได้จำนวน 5 รายและกลุ่มเป้าหมายที่สามารถให้ข้อมูลได้ครบถ้วน จำนวน 103 ราย เครื่องมือวิจัยได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2) แบบสังเกตที่ได้จากบันทึกจากการใช้เครื่องมือการให้น้ำอัตโนมัติที่มีการพัฒนาจนเสร็จสมบูรณ์ 3) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการระบบน้ำของเกษตรกร เกษตรกรส่วนมาก

* Received 17 January 2021; Revised 14 April 2021; Accepted 16 April 2021

เป็นผู้สูงอายุ มีการให้น้ำผักและผลไม้โดยการใช้แรงงานภายในครัวเรือน 2) การพัฒนาเครื่องมือการจัดการระบบน้ำแบบอัตโนมัติสะดวกในการใช้งาน ไม่ต้องใช้แรงงาน ปริมาณน้ำที่ให้เพียงพอและเหมาะสมกับความต้องการของผักและผลไม้ ทำให้ผลผลิตต่อหน่วยที่ได้มีปริมาณเพิ่มขึ้นและคุณภาพดี 3) กำหนดแนวทางการส่งเสริมการจัดการระบบน้ำเพื่อการผลิตผักและผลไม้เกษตรกรส่วนใหญ่สนใจเครื่องมือการจัดการระบบการให้น้ำแบบอัตโนมัติ ทำให้ประหยัดน้ำ ผลผลิตมีคุณภาพสม่ำเสมอ ลดแรงงานและเวลาในการให้น้ำ

คำสำคัญ: การพัฒนาและส่งเสริมการเกษตร, การจัดการระบบน้ำเพื่อการเกษตร, การผลิตผักและผลไม้, ตลาดท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) the situations of water management system by farmers for vegetable and fruit production, 2) suitable tool development of water management system for vegetable and fruit production, and 3) an extension guideline of water management system for vegetable and fruit production according to local market needs. The research used a mixed research method, divided into 3 steps according to the research objective. The research population was a group of farmers using the smart system of Lamphun Province, Chiang Mai Province, Lampang Province and 16 members of Safe Vegetable Growing of the Phrae Provincial Agricultural Office. Samples of farmers who are ready to learn and can pass on to the next 5 farmers group members and 103 people who can provide complete information. Research tools include 1) In-depth interview 2) Observation form obtained from the records from the developed fully developed automatic irrigation apparatus 3) the structured interview form. Data analysis using descriptive statistics. The results showed that. 1) water management of farmers Most of the farmers are elderly. Fruits and vegetables are watered using domestic labor. 2) The development of automatic water management tools, convenient to use. No labor required The amount of water provided is adequate and suitable for the needs of fruits and vegetables. Resulting in increased yield per unit quantity and good quality. 3) Establish guidelines for promoting water management for fruit and vegetable production, and most farmers are interested in automatic management tools. Save water. The output is of consistent quality. Reduce labor and time for watering.

Keywords: Development and Agricultural Extension, Farm Water Management System, Vegetable and Fruit Production, Local Market

บทนำ

ประเทศไทยมีเนื้อที่ใช้ประโยชน์ในการทำการเกษตร 149,236,233 ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2558) การส่งเสริมและพัฒนาด้านการเกษตรส่วนใหญ่จะทำการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตสินค้าเกษตร เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด หรือความต้องการของผู้บริโภคเป็นสำคัญ การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศไทยให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด ต้องอาศัยปัจจัยหลักทั้ง 3 ด้าน ทั้งด้านพื้นที่และทรัพยากร ด้านสินค้า และด้านคน (สำนักแผนงานและโครงการพิเศษ, 2557) จากทั้ง 3 ปัจจัยเกษตรกรรมผลิตสินค้าเกษตรที่เหมือนกันไม่มีตลาดรองรับสินค้าที่เพียงพอ และผลิตไม่ตรงกับความต้องการของตลาด ทำให้ราคาคงต่ำ การเกษตรยังขาดแนวทางการผลิตที่มีคุณภาพขาดการจัดการระบบน้ำ ทรัพยากรน้ำที่ใช้ในการเกษตรกรรมในประเทศไทย มาจาก 3 แหล่งใหญ่ คือ น้ำฝน น้ำท่า น้ำใต้ดินและบาดาล (คณะกรรมการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและการชลประทาน, 2551) ระดับความชื้นในดิน ประเภทของน้ำในดินมีอยู่ 3 ประเภท คือน้ำอิสระ น้ำซบ และน้ำเยื่อ ซึ่งในแต่ละประเภทมีสมบัติที่แตกต่างกันไป (สิโรจน์ ประคุณหังสิต, 2556) การผลิตผักและผลไม้ให้ได้คุณภาพตามความต้องการของตลาด แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงดังกล่าว คือ “เกษตรกรรมมีคุณภาพชีวิตที่ดีประชาชนมีความมั่นคงด้านอาหาร เป็นฐานสร้างรายได้ให้แผ่นดิน” (สาคร ศรีมุข, 2557)

ปัจจุบัน แรงงานในการทำการเกษตรส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ การจัดการระบบน้ำเพื่อการผลิตผักและผลไม้จะนำมาซึ่งการผลิตและจัดการตลาดที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาและส่งเสริมการจัดการระบบน้ำโดยการนำระบบเทคโนโลยีอัตโนมัติเข้ามาช่วยและใช้แรงงานที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด คุณภาพของสินค้าที่ผลิตได้จะมีคุณภาพได้มาตรฐานมากขึ้น การนำระบบการทำเกษตรอัตโนมัติ มาประยุกต์ใช้กับภาคการเกษตรจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรอย่างมหาศาล เนื่องจากระบบเกษตรอัตโนมัติมีกระบวนการจัดการ การควบคุม ปริมาณความชื้นและอุณหภูมิ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าจึงถือเป็นโอกาสของเกษตรกร และโอกาสของประเทศที่จะทำให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และประเทศจะได้ก้าวพ้นจากกับดักรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศพัฒนาแล้วในอนาคตต่อไป (ณัฐกิตติ์ ปัทมะ, 2563) การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรด้วยระบบท่อ มีผลดี คือ ทำให้มีการกระจายน้ำได้ทั่วถึงมีน้ำ ใช้อย่างเพียงพอตลอดทั้งปี ในช่วงหน้าแล้งใช้น้ำทางระบบท่อ ทำให้พืชผลทางการเกษตรได้ผลดี (สิโรจน์ จินดารัตนวงศ์, 2554) การบริหารจัดการน้ำก็เป็นปัญหาร้ายแรงปัญหาหนึ่งทุกวันนี้ “ภัยแล้ง” กับ “ภัยน้ำหลาก” เป็นภัยประจำปี สลับกันมาเยือน เมื่อยังไม่ถึงหน้าฝน

ก็จะขาดแคลนน้ำ ครั้นถึงหน้าฝน น้ำก็จะหลากท่วมเมือง พัดทำลายถนนหนทาง ต่อไปมันจะเกิดขึ้นประจำตลอดปีการจัดการทรัพยากรน้ำและลุ่มน้ำตามแนวทางการพัฒนาประเทศที่ผ่านมานั้น มักมุ่งเน้นการจัดหาแหล่งน้ำ การจัดหา น้ำ รวมถึงการนำทรัพยากรในพื้นที่ลุ่มน้ำมาใช้ตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ กลับกลายเป็นตัวเร่งให้เกิดความเสื่อมโทรมในระบบนิเวศและพื้นที่ลุ่มน้ำอย่างหนัก (สยามรัฐออนไลน์, 2559) การส่งเสริมให้เกษตรกรที่ได้ปลูกพืชผักและผลไม้ได้เข้าถึงการใช้อุปกรณ์หรือระบบการจัดการน้ำอัตโนมัติที่ไม่ยุ่งยากและซับซ้อน เกษตรกรใช้ได้จริงจะเป็นประโยชน์อย่างมากเครื่องมือที่นำมาใช้ปัจจุบันต้องมีการควบคุมผ่านมือถือเกษตรกรมีภาระค่าใช้จ่ายเรื่องของค่าอินเทอร์เน็ตเกษตรกรจึงไม่สนใจใช้อุปกรณ์สำหรับการจัดการน้ำอัตโนมัติมาใช้ในการเกษตรการสั่งการระบบมีความยุ่งยากซับซ้อนไม่เหมาะสมกับเกษตรกรทั่ว ๆ ไป ทางภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตรควรแนะนำและหาวิธีให้เกษตรกรเข้าถึงและสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

ความสำเร็จของการทำการเกษตรต้องคำนึงถึงวิธีการผลิตสินค้าทางเกษตรให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพเพื่อตอบสนองต่อผู้บริโภค เกษตรกรขาดความรู้ในการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรและยังไม่มีประสบการณ์ในการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเพียงพอ (สุธรรมา จันทรา, 2556) การจัดการระบบน้ำเพื่อการผลิตผักและผลไม้ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดจะนำมาซึ่งการผลิตสินค้าให้ตรงตามความต้องการ เกษตรกรจะได้ผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพทำให้ผลผลิตมีกำไรมากขึ้น การจัดการน้ำเป็นส่วนหนึ่งในการผลิตสินค้าทางการเกษตรซึ่งสามารถทำให้เกษตรกรลดเวลา ลดแรงงาน ลดต้นทุน เพิ่มคุณภาพสินค้าเพิ่มผลผลิต การวิจัยเรื่องนี้จึงมีเป้าหมายหลักคือ การพัฒนาและส่งเสริมการจัดการระบบน้ำเพื่อการผลิตผักและผลไม้ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อให้เกษตรกรมีการพัฒนาความรู้ความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การจัดการระบบน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกผักและผลไม้
2. เพื่อพัฒนาเครื่องมือสำหรับการจัดการระบบน้ำเพื่อการผลิตผักและผลไม้ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด
3. เพื่อกำหนดแนวทางส่งเสริมการจัดการระบบน้ำเพื่อการผลิตผักและผลไม้ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการวิจัย 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสถานการณ์การจัดการระบบน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกผักและผลไม้

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ กลุ่มเกษตรกรอัจฉริยะ 100 ฟาร์ม จำนวน 8 ราย และกลุ่มเกษตรกรอัจฉริยะจังหวัดแพร่ จำนวน 8 ราย ทั้ง 2 กลุ่มเป็นกลุ่มเกษตรกรที่ได้ใช้ระบบอัจฉริยะอยู่ก่อนแล้วในการทำการเกษตร โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งสิ้นจำนวน 16 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยสัมภาษณ์ ด้วยตนเองทุกราย

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรที่ใช้ระบบน้ำอัตโนมัติจำนวน 16 ราย เป็นการสรุปรายละเอียดประเด็นที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ในประเด็นต่าง ๆ แล้วนำมาวิเคราะห์หาปัจจัยภายในและภายนอก (SWOT)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการจัดการระบบน้ำเพื่อการผลิตผักและผลไม้ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ เกษตรกรทั้งหมด 5 รายที่เป็นเกษตรกรที่มีความพร้อมในการเรียนรู้และสามารถถ่ายทอดต่อไปยังสมาชิกกลุ่มเกษตรกรต่อไปได้ ใช้เป็นจุดสาธิตภายในกลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ มี 2 ประเภท ได้แก่ แบบสังเกตที่ได้จากบันทึกจากการใช้เครื่องมือการให้น้ำอัตโนมัติที่มีการพัฒนาจนเสร็จสมบูรณ์ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง เพื่อหาข้อเปรียบเทียบระหว่างเครื่องมือที่ใช้อยู่เดิมกับเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ ไปทดลองใช้กับเกษตรกรจังหวัดแพร่ ผลิตพืชผักหมุนเวียน จำนวน 3 ราย จังหวัดลำพูน จำนวน 2 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล การเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการพัฒนาการเครื่องมือสำหรับการจัดการระบบน้ำอัตโนมัติ การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการสรุปรายละเอียดประเด็นที่ได้รับ จากการสัมภาษณ์ในประเด็นต่าง ๆ แล้วนำมาวิเคราะห์หาปัจจัยภายในและภายนอก (SWOT)

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดแนวทางการส่งเสริมการจัดการระบบน้ำเพื่อการผลิตผักและผลไม้ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ กลุ่มเกษตรกรที่ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญบังเอิญ เป็นการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) คือการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรจนครบตามจำนวนตัวอย่างที่ผู้วิจัยต้องการโดยสุ่มจากสมาชิกของประชากรเป้าหมายที่สามารถให้ข้อมูลได้ครบถ้วนเป็นการสำรวจความคิดเห็นเพื่อทำการส่งเสริมและขยายผลไปสู่เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มปลูกผักในจังหวัดแพร่ จำนวน 55 ราย และสมาชิกกลุ่มปลูกผักและผลไม้ในจังหวัดลำพูน จำนวน 48 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview Questionnaire) ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร สภาพการผลิตทาง

การเกษตร การจัดการระบบน้ำเพื่อการผลิตผักและผลไม้ และแนวทางในการตัดสินใจที่จะเลือกใช้ระบบควบคุมอัตโนมัติหรือระบบอัจฉริยะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล สัมภาษณ์โดยการแสดงความคิดเห็นของเกษตรกรที่จะทำการส่งเสริม และการขยายผลไปสู่เกษตรกรกลุ่มใหม่ที่ต้องการพัฒนาขบวนการผลิตผักและผลไม้ของตนเอง ด้วยวิธีการจัดการระบบน้ำอัตโนมัติภายในกลุ่มปลูกผักและผลไม้ เพื่อไปดำเนินการส่งเสริมกับเกษตรกรที่ยังไม่เคยใช้ระบบการจัดการน้ำอัตโนมัติเพื่อการผลิตผักและผลไม้แล้ว นำมาเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้ที่เคยใช้ระบบน้ำ อัตโนมัติกับเกษตรกรอีกกลุ่มหนึ่งในพื้นที่เดียวกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นอกจากนี้ การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้การทดสอบค่าที (t - test)

ผลการวิจัย

1. จากการสัมภาษณ์สถานการณ์การจัดการระบบน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกผักและผลไม้ มีผลดังนี้

1.1 สภาพพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกร

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกร

ข้อมูล	เกษตรกรผู้ผลิตพืชผัก (n = 55)		เกษตรกรผู้ผลิตผลไม้ (n = 48)		ค่าสถิติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	t	Sig
อายุ					0.35	0.725
50 ปี หรือน้อยกว่า	21	38.2	19	39.6		
51 - 60 ปี	22	40	17	35.4		
61 ปีขึ้นไป	12	21.8	12	25		
	Mean = 52.71	S.D. = 10.09	Mean = 51.94	S.D. = 12.07		
	Min = 28	Max = 70	Min = 17	Max = 71		
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)					0.37	0.708
2 คน หรือน้อยกว่า	16	29.1	10	20.8		
3 ถึง 4 คน	26	47.3	27	56.3		
5 คนขึ้นไป	13	23.6	11	22.9		
	Mean = 3.56	S.D. = 1.41	Mean = 3.67	S.D. = 1.35		
	Min = 1	Max = 6	Min = 1	Max = 7		

จากตารางที่ 1 พบว่า อายุ เกษตรกรผู้ผลิตพืชผักและผลไม้ มีอายุเฉลี่ย 50 - 60 ปีเมื่อเปรียบเทียบกับค่าอายุเฉลี่ย พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เกษตรกรผู้ผลิตพืชผักและผลไม้ เฉลี่ย 4 คนเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือนพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.1.1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ พบว่าเกษตรกรที่ใช้การจัดการระบบน้ำแบบอัตโนมัติส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง อายุของเกษตรกรส่วนใหญ่ประมาณ 40 - 50 ปี มีประสบการณ์ในการทำฟาร์มอัจฉริยะ 3 ปี ชนิดของพืชผักที่ปลูกส่วนใหญ่จะเป็น มะเขือเทศ คื่นช่าย แตงกวาญี่ปุ่น หน่อไม้ฝรั่ง และผลไม้ส่วนใหญ่จะเป็นเมล่อนและลำไย มีรายได้ด้านการเกษตรต่อปีโดยประมาณ 100,000 - 200,000 บาท/ปี การจำหน่ายผลผลิตใช้วิธีการจำหน่ายในชุมชนและผ่านพ่อค้าคนกลาง

1.1.2 วิธีการให้น้ำและวิธีดูแลพืชให้ได้คุณภาพ จากการวิจัยพบว่าเกษตรกรมีปัญหาเรื่องการจัดการน้ำเสียเวลาที่คอยเปิดประตุน้ำและไม่สามารถควบคุมการให้ปริมาณน้ำแก่พืชได้ พืชได้น้ำไม่สม่ำเสมอ วิธีให้น้ำแก่พืชใช้ระบบตั้งเวลาและลดน้ำอัตโนมัติโดยตั้งระบบรดน้ำไว้วันละ 4 - 5 ครั้งต่อวัน ทำให้ลดต้นทุน แรงงาน สะดวกต่อการผลิต เกษตรกรสนใจระบบอัตโนมัติเพื่อนำมาใช้ในการเพาะปลูกเนื่องจากไม่เสียเวลา

1.2 ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ จากการวิจัยครั้งนี้พบว่าเกษตรกรอยากให้มีการมาช่วยแนะนำวิธีการปลูกทำให้อายุได้ผลผลิตคุ้มค่า แรงงานมีน้อย ปัญหาสารปนเปื้อนที่มากับน้ำ สินค้าตกเกรดขายยาก บางครั้งผลิตแล้วไม่มีตลาดรองรับมีระบบต้นทุนด้านอินเทอร์เน็ตสูง ขาดความรู้เรื่องใช้ระบบอัตโนมัติระบบมีความซับซ้อน

2. จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนำมาพัฒนาเครื่องมือสำหรับการจัดการระบบน้ำเพื่อการผลิตผักและผลไม้สำหรับเกษตรกรดังนี้

2.1 การพัฒนาเครื่องมือ นำผลที่ได้จากเกษตรกรมาพัฒนาเครื่องมือสำหรับการจัดการระบบน้ำแบบอัตโนมัติแล้วนำไปทดลองใช้กับเกษตรกรกลุ่มเดิมจำนวน 5 รายผลที่ได้ปรากฏว่า ลดเวลาและแรงงานในการจัดการน้ำ มีต้นทุนด้านแรงงานต่ำ คุณภาพผลผลิตจากแปลงปลูกสม่ำเสมอมีคุณภาพเพิ่มขึ้นดีกว่าใช้แรงงานคน ผลผลิตเพิ่มสูงขึ้น เกษตรกรสามารถนำเครื่องมือไปใช้ได้กับการปลูกพืชผักและผลไม้ได้ทุกชนิด รายละเอียดเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นมีดังต่อไปนี้

2.1.1 เครื่องควบคุมการให้น้ำอัตโนมัติชนิดตั้งเวลา โดยเครื่องนี้สามารถตั้งเวลาได้หลาย ๆ ช่วงเวลาใน 1 วัน

2.1.2 เครื่องวัดสภาวะความต่างศักย์ของดิน หรือสามารถวัดความเปียกชื้น และความแห้งของดินโดยสามารถปรับความเปียกชื้นของดินได้ด้วยตัวของเกษตรกรเอง

2.1.3 เครื่องวัดความชื้นสัมพัทธ์และอุณหภูมิของอากาศ สามารถวัดอุณหภูมิและความชื้นบริเวณรอบ ๆ ตัวเครื่องโดยสามารถปรับความชื้นสัมพัทธ์ได้ด้วยตัวของเกษตรกรเอง

2.2 การนำเครื่องมือที่พัฒนาได้มาทดลองใช้กับเกษตรกร จำนวน 5 ราย เปรียบเทียบได้จากตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายด้านแรงงานของวิธีการใช้ระบบให้น้ำแบบต่าง ๆ สำหรับพืชผัก

ลำดับที่	ใช้ระบบน้ำแบบสายยาง	ใช้ระบบน้ำแบบสปริงเกอร์	ใช้ระบบน้ำอัตโนมัติหรืออัจฉริยะ
1	ใช้แรงงาน 6 ชั่วโมง วันละ 300 ชั่วโมงละ 37.5 บาท รวม 225 บาท	ใช้แรงงาน 1 ชั่วโมง วันละ 300 ชั่วโมงละ 37.5 บาท รวม 37.5 บาท	ใช้แรงงาน 5 นาที วันละ 300 ชั่วโมงละ 37.5 บาท รวม 3.13 บาท
2	เวลาที่ใช้เพาะปลูก 60 วัน	เวลาที่ใช้เพาะปลูก 50 วัน	เวลาที่ใช้เพาะปลูก 45 วัน
3	คุณภาพผลผลิตจากแปลงนำไปจำหน่ายได้คุณภาพ 60%	คุณภาพผลผลิตจากแปลงนำไปจำหน่ายได้คุณภาพ 70%	คุณภาพผลผลิตจากแปลงนำไปจำหน่ายได้คุณภาพ 90%
4	จำนวนหรือปริมาณผลผลิตที่ได้รับ 100 - 150 กก.	จำนวนหรือปริมาณผลผลิตที่ได้รับ 180 - 200 กก.	จำนวนหรือปริมาณผลผลิตที่ได้รับ 200 - 250 กก.
5	พื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูก 100 ตารางวา	พื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูก 100 ตารางวา	พื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูก 100 ตารางวา
6	ปริมาณการใช้น้ำมากถึง 100%	ปริมาณการใช้น้ำลดลงเหลือ 60%	ปริมาณการใช้น้ำลดลงเหลือ 40%

3. จากการค้นพบในขั้นตอนที่ 2 นำไปส่งเสริมการจัดการระบบน้ำสำหรับผลิตผักและผลไม้ให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดโดยใช้การสาธิตให้เกษตรกรดูแล้วใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างนำมาเป็นข้อมูลเพื่อใช้พัฒนาเกษตรกร ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 วิธีการให้น้ำสำหรับการเกษตรทั่ว ๆ ไป

ข้อมูล	เกษตรกรผู้ผลิตพืชผัก (n = 55)		เกษตรกรผู้ผลิตผลไม้ (n = 48)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระบบการให้น้ำพืชในปัจจุบัน				
น้ำหยด	1	1.8	4	8.3
การตั้งเวลารดน้ำ	5	9.1	5	10.4
คนรด	22	40	17	35.4
ระบบสปริงเกอร์	27	49.1	29	60.4
เครื่องมือในการให้น้ำแก่พืช				
เครื่องนาฬิกาตั้งเวลา	4	7.3	9	18.8

ข้อมูล	เกษตรกรผู้ผลิต พืชผัก (n = 55)		เกษตรกรผู้ผลิต ผลไม้ (n = 48)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระบบควบคุมทางมือถือ	1	1.8	4	8.3
ระบบการจับความชื้นดิน	0	0	1	2.1
ใช้สายยางและอุปกรณ์รดน้ำทั่วไป	39	70.9	21	43.8
เดินท่อระบบสปริงเกอร์	19	34.5	18	37.5

จากตารางที่ 3 เกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้แรงงานในการให้น้ำแก่พืชโดยใช้ระบบสปริงเกอร์ และใช้คนคอยควบคุมและบางคนยังใช้สายยางรดน้ำอยู่

ตารางที่ 4 ความสนใจและประโยชน์ของการให้น้ำสำหรับการเกษตรอัตโนมัติหรืออัจฉริยะ

ข้อมูล	เกษตรกรผู้ผลิต พืชผัก (n = 55)		เกษตรกรผู้ผลิต ผลไม้ (n = 48)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ความสนใจที่จะใช้ระบบอัตโนมัติหรือระบบอัจฉริยะ				
ไม่สนใจ	4	7.3	7	14.6
สนใจ	51	92.7	41	85.4
ระบบควบคุมการให้น้ำพืช	50	90.9	37	77.1
ระบบการควบคุมความชื้นของดิน	27	49.1	18	37.5
ระบบตรวจสอบสภาพความชื้นสัมผัสและอุณหภูมิของอากาศ	26	47.3	17	35.4
ระบบการจ่ายปุ๋ยอัตโนมัติ	14	25.5	12	25
ประโยชน์ของการใช้เครื่องควบคุมอัตโนมัติหรืออัจฉริยะ				
ประหยัดปริมาณน้ำ	44	80	41	85.4
ลดเวลาการทำงานลง	45	81.8	40	83.3
คุณภาพผลผลิตสม่ำเสมอ	39	70.9	30	62.5
ประหยัดค่าใช้จ่ายด้านแรงงาน	35	63.6	34	70.8
มีเวลาในการดูแลขบวนการผลิตพืช	39	70.9	29	60.4
ผลิตพืชในฤดูการอื่น ๆ ได้	29	52.7	18	37.5
ลดต้นทุนในการผลิต	24	43.6	19	39.6
มีรายได้เพิ่มขึ้น	34	61.8	20	41.7

จากตารางที่ 4 เกษตรกรมีความสนใจที่จะใช้ระบบอัตโนมัติมากโดยเฉพาะระบบควบคุมการให้น้ำพืช เนื่องจากทำให้ลดเวลาการทำงานลง ประหยัดปริมาณน้ำที่ใช้ คุณภาพผลผลิตสม่ำเสมอ มีเวลาในการดูแลขบวนการผลิตพืช และประหยัดค่าใช้จ่ายด้านแรงงาน

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาสถานการณ์การจัดการระบบน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกผักและผลไม้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการระบบน้ำจึงมีความเหมาะสมสามารถลดเวลาการทำงานลง ประหยัดน้ำ ไม่เสียเวลาและแรงงานปิดเปิดน้ำ ปริมาณการใช้น้ำของพืชประกอบด้วย 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ การคายน้ำ และการคายระเหย (วัชร เสือดี และคณะ, 2561) ปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร ที่ผ่านมายังไม่มีระบบการจัดการน้ำให้เหมาะสมกับลักษณะพื้นที่ ช่วงหน้าฝน น้ำหลากพื้นที่ดินน้ำก็ไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ได้ (สตพร ศรีสุวรรณ และคณะ, 2558)

2. เพื่อพัฒนาเครื่องมือสำหรับการจัดการระบบน้ำเพื่อการผลิตผักและผลไม้ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดเป็นการพัฒนาเครื่องมือให้เหมาะสมกับเกษตรกร เกษตรกรสามารถเรียนรู้และเข้าถึงได้เกษตรกรส่วนมากยังไม่ได้ใช้เครื่องมือการจัดการน้ำอัตโนมัติเครื่องมือยังมีไม่แพร่หลายในท้องตลาดเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แรงงานคนคอยควบคุมการให้น้ำผ่านทางระบบท่อสปริงเกอร์และใช้สายยางในการรดน้ำ การนำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาผสมผสานเข้ากับงานด้านการเกษตรเพื่อจะนำมาช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆให้กับเกษตรกรบนแนวคิดของการทำเกษตรสมัยใหม่ (Smart Farm) ที่จะใช้เทคโนโลยีที่มีความแม่นยำสูงเป็นเครื่องมือช่วยในการทำการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมรวมถึงเรื่องการดูแลและควบคุมการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแนวคิดนี้สามารถนำไปปรับใช้ได้ทั้งฟาร์มพืชและสัตว์ (กฤษฎา ชื่นจิตต์, 2559)

3. แนวทางการส่งเสริมการจัดการระบบน้ำเพื่อการผลิตผักและผลไม้ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดท้องถิ่นเกษตรกรมีความสนใจระบบการให้น้ำสำหรับการเกษตรแบบอัตโนมัติในการผลิตพืชผักและผลไม้ เกษตรกรส่วนใหญ่คิดว่าจะทำให้ ลดเวลาการทำงานลง ประหยัดน้ำ ภาครัฐควรเข้าไปสนับสนุนส่งเสริมขบวนการผลิต ตั้งแต่เริ่มต้นการผลิตไปจนถึงผู้บริโภคเพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน มีคุณภาพสม่ำเสมอตามความต้องการของตลาดท้องถิ่นหรือตลาดภายในประเทศ การส่งเสริมการตลาดต้องทำให้เป็นมาตรฐานยอมรับทั่วไปโดยเฉพาะการสร้างตราสินค้าให้เกิดการรับรู้ในบรรจุนิยมของสินค้าอุปโภคบริโภคหากให้ความสำคัญในประเด็นเหล่านี้ย่อมเป็นการเพิ่มโอกาสการจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรในช่องทางการตลาดแต่ละช่องทางไม่เพียงแต่ตลาดภายในประเทศเท่านั้น ยังรวมถึงโอกาสการจำหน่ายในตลาดต่างประเทศอีกด้วย (พัชรินทร์ สุภาพันธุ์ และคณะ, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบ 1) การศึกษาสถานการณ์การจัดการระบบน้ำของเกษตรกรผู้ปลูกผักและผลไม้ เสนอให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่เป็นหน่วยงานรัฐให้กำหนดบทบาทหน้าที่ของเกษตรกรในการจัดการเรื่องระบบน้ำอย่างมีคุณค่าซึ่งน้ำมีความสำคัญอย่างมากต่อต้นทุน

การผลิต คุณภาพของผลผลิต และสามารถเพิ่มศักยภาพการผลิตสินค้าให้ตรงตามความต้องการของตลาดทำให้ผลผลิตของเกษตรกรมีคุณภาพและขายได้ราคาดีเกษตรกรมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องออกแบบระบบการให้น้ำให้เหมาะสมกับพืชที่ผลิตวิธีการจัดการระบบน้ำจะใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยแทนแรงงานและยังสามารถวิเคราะห์สภาพดินฟ้าอากาศแทนเกษตรกรได้ด้วย 2) การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการจัดการระบบน้ำเพื่อการผลิตผักและผลไม้ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ผลไม้ เสนอให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่เป็นหน่วยงานรัฐนำเครื่องมือไปติดตั้งเป็นศูนย์ศึกษาเรียนรู้ในระดับจังหวัดเพื่อให้เกษตรกรเข้าไค้นคว้าหาความรู้การพัฒนาเครื่องมือควบคุมการจัดการน้ำระบบอัตโนมัติสามารถนำไปใช้กับพืชผักและผลไม้ได้ทุกชนิดเนื่องจากการออกแบบมาให้สามารถใช้งานได้ง่ายเกษตรกรเข้าถึงไม่ต้องพึ่งพาอินเทอร์เน็ตก็สามารถใช้ได้และราคาต้นทุนไม่สูงเกิน 3) การส่งเสริมการจัดการระบบน้ำเพื่อการผลิตผักและผลไม้ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ในการนำวิธีการจัดการระบบน้ำเข้าไปใช้ในขบวนการผลิตสามารถที่จะทำให้ผลผลิตของเกษตรกรได้ผลผลิตที่มีคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ ใช้พื้นที่ในการผลิตน้อยใช้แรงงานน้อยและยังสามารถลดเวลาในการทำงานลง ใช้วิธีการตลาดนำการผลิตเกษตรกรสามารถผลิตสินค้าได้อย่างมีคุณภาพลดเวลาลดแรงงานคุณภาพผลผลิตสม่ำเสมอและผลิตได้มาตรฐานตามที่ตลาดต้องการเสนอให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่เป็นหน่วยงานรัฐควรจะมีปัญหาและแก้ปัญหาให้เหมาะสมโดยนำไปตั้งเป็นนโยบายแห่งชาติระยะยาว 5 ปี หรือ 10 ปีในการบริหารจัดการน้ำให้เกษตรกรรายย่อยหรือเป็นกลุ่มย่อย ๆ และควรจะมีศูนย์เรียนรู้ด้านการจัดการน้ำอย่างครบวงจรทุกภูมิภาคเพื่อให้เกษตรกรเข้าไปขอความรู้และขอคำปรึกษาในการแก้ปัญหาของเกษตรกรและเป็นการให้ความรู้การจัดการระบบน้ำแบบอัตโนมัติหรืออัจฉริยะในโรงเรือนและนอกโรงเรือนให้แก่เกษตรกรเพื่อจะได้เกิดความรู้ความเข้าใจและนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา ชื่นจิตต์. (2559). การศึกษาแนวทางของเทคโนโลยีฟาร์มอัจฉริยะ(Smart Framing Technology) กรณีศึกษาไร้วไร์กรานมอนเต้ (Gran Monta) เพื่อรองรับการขับเคลื่อนแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมสู่ประเทศไทย 4.0. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- คณะกรรมการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและการชลประทาน. (2551). แผนการลงทุนพัฒนาและบริหารจัดการน้ำชลประทาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ณัฐกิตติ์ ปัทมะ. (2563). การพัฒนาระบบเกษตรอัจฉริยะของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานวิจัยและข้อมูล สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

- พัชรินทร์ สุภาพันธุ์ และคณะ. (2560). กลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมสำหรับช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่. วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 30(ฉบับพิเศษ), 35-44.
- ลือโรจน์ จินดารัตนวงศ์. (2554). การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรอย่างยั่งยืนด้วยระบบท่อและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในตำบลตะพง อำเภอมะนัง จังหวัดระยอง. ใน สารนิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วัชร เสือดี และคณะ. (2561). หลักการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา ทรัพยากรเพื่อการเกษตร หน่วยที่ 6 สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สทพร ศรีสุวรรณ และคณะ. (2558). การจัดการตนเอง กรณีการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรที่เหมาะสมกับลักษณะพื้นที่ของเกษตรกรตำบลกุดปลาทุก อำเภอมะนัง จังหวัดอำนาจเจริญ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สยามรัฐออนไลน์. (2559). ปัญหาการจัดการน้ำ ย้ำกันอีกครั้ง 16 กันยายน 2559. เรียกใช้เมื่อ 28 มกราคม 2564 จาก <https://siamrath.co.th/n/2886>
- สาคร ศรีมุข. (2557). การปฏิรูประบบการเกษตร: การบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจ (Agricultural reform : Zoning). กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานวิจัยและข้อมูล สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2558). แนวทางการพัฒนาตลาดเกษตรกรรมระยะที่ 3 ปี พ.ศ. 2559 - 2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักแผนงานและโครงการพิเศษ. (2557). การบริหารจัดการการผลิตสินค้าเกษตรตามแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) นโยบายปฏิรูปการเกษตรประเทศไทย ปี 2556 - 2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- ลีโรจน์ ประคองหงส์. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างดิน น้ำ พืช. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาดิน น้ำ ปุ๋ย หน่วยที่ 8 สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุธรรมา จันทรา. (2556). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการทรัพยากรน้ำจากโครงการชลประทานแม่น้ำชี กรณีศึกษาโครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านกุดแซ่ จังหวัดร้อยเอ็ด. ใน วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหิดล.

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัล
ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1*

GUIDELINES OF THE DIGITAL AGE EDUCATION QUALITY ASSURANCE
SYSTEM DEVELOPMENT OF SCHOOL ADMINISTRATORS EXPANSION
EDUCATIONAL OPPORTUNITIES UNDER NAKHONSAWAN
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

มาลัย วงศ์ฤทัยวัฒนา

Malai Wongruethaiwattana

วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Northern College, Thailand

E-mail: khunadd1775@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 2) หาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 234 คน และผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่ม จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามชนิดประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00 มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบไปด้วย 2.1) ด้านการวางแผน (Plan) ต้องครอบคลุมทั้งด้านองค์ความรู้ บุคลากร ขั้นตอนการดำเนินงาน การตรวจสอบเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประสิทธิภาพ 2.2) ด้านการปฏิบัติ (Do) บุคลากรต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถ และมีส่วนร่วมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการบริหารงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

* Received 9 January 2021; Revised 13 April 2021; Accepted 16 April 2021

2.3) ด้านการตรวจสอบ (Check) ผู้บริหารและคณะกรรมการที่มีหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบต้องมีความรู้ความสามารถเรื่องของการประกันคุณภาพการศึกษาและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างดีเพื่อการประเมินผลได้อย่างถูกต้องและ 2.4) ด้านการปรับปรุง (Act) การนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร

คำสำคัญ: การประกันคุณภาพการศึกษา, ยุคดิจิทัล, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study the administrative condition of the quality assurance administration in the digital era of opportunity expand school administrators, and 2) develop guidelines for the quality assurance administration in the digital era of opportunity expand school administrators. This research was a mixed method research. The sample group consisted of 234 school administrators and opportunities expand school teachers, including 7 experts in a focus group discussion. The research instruments were 5 - level questionnaire with an IOC value between 0.80 - 1.00 with a confidence value of 0.82. The statistics employed were frequency, mean, and standard deviation. The results found that 1) the overall and each aspect of the quality assurance administration in the digital era of opportunity expand school administrators was at a high level, 2) guidelines of the quality assurance administration in the digital era of opportunity expand school administrators: Plan process should be ready for using the digital technology, and appoint the responsible persons who have expertise on the quality assurance administration in the digital era, Do process should be promoted the digital technology in order to develop the quality assurance administration by conducting the seminar - workshop in order to lead to skills, knowledge, and being teacher through PLC process, Check process, every section should participate in checking, and appointing the committee in order to supervise and follow up every step, the committee presents reports to relevant persons via documents and medias, and Act process should be developed and improved the standard by analyzing the evaluation results in order to find the guidelines for further improvement and development.

Keywords: Quality Assurance Administration, Digital Era, Opportunities Expand School

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคประเทศไทย 4.0 เป็นยุคดิจิทัล คือ ยุคของความเจริญก้าวหน้า ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็วในการสื่อสาร การส่งผ่านข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นข่าวสาร ภาพหรือวิดีโอที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วทุกที่และทุกเวลา ซึ่งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเหล่านี้ทำให้ครู อาจารย์และนักเรียนของสถานศึกษาสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ได้โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาหรือสถานที่ คุณลักษณะยุคดิจิทัลที่สำคัญ มี 3 ประการคือ 1) ความรวดเร็วในการสื่อสารไม่จะเป็นการจัดเก็บ หรือการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ ของผู้ใช้ 2) การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ไม่มีขอบเขตหรือข้อจำกัดในเรื่องเวลาหรือสถานที่ ทำให้สามารถเข้าถึง รับรู้ และเรียนรู้ได้ทุกที่ และทุกเวลา 3) การใช้เทคโนโลยีมาบูรณาการเชื่อมโยงเครือข่ายต่าง ๆ ให้ทุกคนสามารถจัดเก็บข้อมูล เข้าถึงข้อมูลในการใช้พัฒนาและเผยแพร่ แบ่งปันความรู้ได้อย่างทั่วถึง (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561)

การประกันคุณภาพการศึกษามีเป้าหมาย 3 ประการ คือ 1) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาที่มีผลการประเมินต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 2) เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน ครู และสถานศึกษาให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก 3) เพื่อส่งเสริม และพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้เข้มแข็งเพื่อยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ตามที่กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายให้ปฏิรูป ประบบการประเมินและประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกของทุกระดับ และสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ มีแนวคิดว่ามีมาตรฐานที่กำหนดต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ มีการประเมินจากสภาพจริง อย่างเป็นรูปธรรม ผลการประเมินสามารถสะท้อนคุณภาพการศึกษาได้อย่างแท้จริง สร้างมาตรฐานระบบการประเมินเพื่อลดภาระการจัดเก็บข้อมูล และลดการจัดทำเอกสารที่ใช้ในการประเมินตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา พ.ศ. 2561 ซึ่งมีจำนวน 3 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน ประกอบไปด้วยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) โดยได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาปรับใช้ในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยเทคโนโลยีที่เข้ามามีส่วนช่วยในเรื่องการเรียนรู้ปัจจุบันมีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้หลายอย่าง มีระบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) มีระบบมัลติมีเดีย (Multimedia)

ระบบวิดีโอออนดีมานด์ (Video on Demand) วิดีโอเทเลคอนเฟอเรนซ์ (Video Teleconference) และอินเทอร์เน็ต (Internet) เป็นต้น ระบบเหล่านี้เป็นระบบสนับสนุนการรับรู้ข่าวสารและการค้นหาข้อมูลข่าวสารเพื่อการเรียนรู้ เทคโนโลยี ที่เข้ามาสนับสนุนการจัดการศึกษาในการจัดการศึกษาสมัยใหม่จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลข่าวสารเพื่อการวางแผนการดำเนินการ การติดตามและประเมินผล (พัลลภ พิริยะสุรวงศ์, 2563)

จะเห็นได้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทต่อการศึกษามาก แต่การดำเนินงานที่ผ่านมามักพบกับปัญหาในขั้นตอนและกระบวนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ยังไม่ถูกต้อง ขาดแบบฟอร์มการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ชัดเจน ไม่มีการตรวจสอบข้อมูลการนำไปใช้ บุคลากรขาดความชำนาญในการนำข้อมูลที่ได้นำมาจัดกลุ่มตามลักษณะ และประเภทของสารสนเทศ การประมวลผลทั้งทำด้วยมือและใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในการประมวลผล ซึ่งบุคลากรบางส่วนยังไม่สามารถใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้อย่างคล่องแคล่ว การประชุมวางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดระยะเวลาการดำเนินงาน แต่งตั้งทีมงาน หรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละงานยังไม่มี ความชัดเจน การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลนั้นอาจจะเกิดปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานไม่ว่าจะเป็น ระบบของคอมพิวเตอร์ (Hardware) โปรแกรมชุดคำสั่งที่ใช้สั่งงานให้คอมพิวเตอร์ทำงาน (Software) หรือเครือข่าย (Network) ต่าง ๆ รวมทั้งความรู้ความสามารถของผู้เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ส่งผลให้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษามีความล่าช้า บุคลากรจำนวนมากไม่เข้าใจในระบบการจัดส่งเอกสารให้กับหน่วยงานต้นสังกัด บุคลากรทางการศึกษาขาดความมุ่งมั่นและความทุ่มเทในการพัฒนาคุณภาพการศึกษารูปแบบเป็นระบบต่อเนื่อง โรงเรียนมีครูไม่เพียงพอทำให้ครูต้องทำหน้าที่หลายอย่าง ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 4 และรอบต่อไป (สุกัญญา แซ่ม้อย, 2561)

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 มีจำนวนบุคลากร รวม 1,767 คน มีนักเรียน จำนวน 19,638 คน มีโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจำนวน 30 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 30 คน เป็นครูผู้สอนจำนวน 557 คน ซึ่งมักจะประสบกับปัญหาโครงสร้างพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นระบบของคอมพิวเตอร์ (Hardware) โปรแกรมชุดคำสั่งที่ใช้สั่งงานให้คอมพิวเตอร์ทำงาน (Software) และเครือข่าย (Network) ต่าง ๆ ที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ รวมทั้งความรู้ความสามารถของผู้เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน และปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ วัสดุอุปกรณ์ มีจำนวนไม่เพียงพอ โรงเรียนขาดงบประมาณในการดำเนินงานพัฒนาระบบสารสนเทศ เจ้าหน้าที่ธุรการมีไม่ครบทุกโรงเรียน ครูผู้สอนมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้น้อย ส่งผลให้การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษามีผลการประเมินไม่เป็นไปตามเกณฑ์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1, 2563)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวที่พบ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ในงาน 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติ ด้านการตรวจสอบ และด้านการปรับปรุง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 และสถานศึกษาอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนดำเนินการวิจัยไว้ 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษา และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษา สร้างแบบสอบถามซึ่งเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาความสอดคล้อง (Content Validity) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80 – 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและครูผู้สอนที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 และมีบริบทที่คล้ายคลึงกันที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) ด้วยวิธีการของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1984) พบว่า ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.82 นำแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 โดยกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา คือ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการปฏิบัติ

3) ด้านการตรวจสอบ และ 4) ด้านการปรับปรุง ขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จากการเปิดตารางของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 234 คน ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและติดตามแบบสอบถาม กลับคืนด้วยตนเอง ได้ตอบกลับคืนมา จำนวน 234 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และวิเคราะห์ ข้อมูลสภาพการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 หาแนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษา ยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 โดยมีขั้นตอน คือ 1) นำผลของการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนที่ 1 ที่มีอันดับต่ำสุด 3 อันดับในแต่ละด้านมาจัดทำเป็น “ร่างเป็นแนวทางพัฒนาการบริหารงาน ระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1” 2) นำ “ร่างแนวทาง พัฒนาการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1” เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญศึกษาวิเคราะห์ จำนวน 7 คน โดยให้การสนทนากลุ่มเพื่อเสนอแนวคิด ในการสร้างแนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลของ ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญคือ 2.1) จะต้องเป็นสมาชิกหรือผู้แทน ของกลุ่มหรือเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สามารถพูดคุยได้ตอบในรูปแบบของการสนทนากลุ่ม ในการที่ จะแสดงทัศนะสะท้อนถึงประสบการณ์รอบ ๆ ตัวได้ดี 2.2) เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิ การศึกษาระดับปริญญาเอก ในโรงเรียนที่ได้รับการอบรมในเรื่อง ระบบประกันคุณภาพ การศึกษายุคดิจิทัล จำนวน 2 คน เป็นครูที่มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป ที่มีความ เชี่ยวชาญทางด้านการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัล จำนวน 2 คน เป็น ศึกษานิเทศก์ที่มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้าน ระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัล จำนวน 1 คน เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีวุฒิทาง การศึกษาระดับปริญญาเอกและสอนในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน และ 2.3) นำข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่มมาสังเคราะห์เป็นแนวทางพัฒนาการ บริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ใช้การวิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 พบว่าสภาพการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการปรับปรุง รองลงมาเป็นด้านการปฏิบัติ ด้านการตรวจสอบ และด้านการวางแผน ตามลำดับ แสดงตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสภาพการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	สภาพการบริหารงาน ระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัล	$\bar{x}$	S.D.	สภาพ การดำเนินงาน	ลำดับที่
1	ด้านการวางแผน	3.57	0.89	มาก	4
2	ด้านการปฏิบัติ	3.70	0.86	มาก	2
3	ด้านการตรวจสอบ	3.69	0.82	มาก	3
4	ด้านการปรับปรุง	3.76	0.83	มาก	1
รวมเฉลี่ย		3.68	0.85	มาก	

ขั้นตอนที่ 2 แนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 สรุปได้ ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านการวางแผน

1.1 คณะกรรมการพัฒนาการประกันคุณภาพควรมีการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน โดยการสำรวจและจัดทำข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนให้เป็นข้อมูลที่ทันสมัย และเป็นปัจจุบันอยู่เสมอเพื่อสะดวกในการนำมาใช้ จัดทำการอัปเดตข้อมูลของนักเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง ปรับปรุงระบบฐานข้อมูลของโรงเรียนอย่างน้อยปีละ 1 - 2 ครั้ง หากมีการเปลี่ยนแปลงโยกย้ายครูและนักเรียน ผู้บริหารและครูผู้สอนควรมีการเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องการวางแผนงาน การเตรียมความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและสนับสนุนให้คณะกรรมการพัฒนาดตนเองอย่างต่อเนื่อง คณะกรรมการควรมีการจัดหมวดหมู่ผลงานตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเรียงลำดับก่อนหลังของโครงการให้ชัดเจน

1.2 ผู้บริหารและครูผู้สอนต้องมีการประชุมวางแผนในการให้ความรู้ความเข้าใจในการรับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาชี้แจงให้เห็นบทบาทหน้าที่และ

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม สถานศึกษาควรเตรียมการวางแผนแต่งตั้งคณะกรรมการให้ตรงกับความรู้ความสามารถในการทำงานด้านการประกันคุณภาพ การศึกษายุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการการประกันคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน และมีการประชุมเห็นชอบจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องถึงความเหมาะสมของบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการที่ได้รับในแต่ละบุคคล

1.3 คณะกรรมการพัฒนาการประกันคุณภาพควรจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานของโรงเรียน ควรมีการแจ้งมาตรฐานการปฏิบัติงานให้ครูทุกคนทราบ เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินกิจกรรมในโรงเรียนอย่างถูกต้องและเกิดประสิทธิภาพ ควรต้องมีการประชุมวางแผนในการจัดทำแผนปฏิบัติการ 4 ปี โดยต้องทำทั้งโรงเรียน และครูทุกคนในโรงเรียนต้องมีส่วนในการแสดงความคิดเห็นและยอมรับในแผนที่ร่วมกันทำ การทำแผนปฏิบัติการประจำปีต้องมีการประชุมวางแผนโดยครูทั้งโรงเรียนต้องมาร่วมกันประชุมวางแผน โดยการให้แต่ละฝ่ายได้วางแผนปฏิบัติการของตนเอง และมีการประชุมชี้แจงและร่วมกันพิจารณาร่างแผนปฏิบัติการ ต้องนำส่วนที่บกพร่องมาจัดทำให้สมบูรณ์ และทุกคนในโรงเรียนต้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาร่างแผนปฏิบัติการ และขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วจึงนำมาจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการประจำปี

ด้านที่ 2 ด้านการปฏิบัติ

2.1 คณะกรรมการควรมีการนำผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนมารวบรวมจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจน โรงเรียนต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและต้องมีการสนับสนุนทรัพยากร ระบบเทคโนโลยีดิจิทัล และงบประมาณตามสมควรให้เหมาะสมกับงานนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรตรวจสอบผลการปฏิบัติการตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อทดสอบระบบปฏิบัติการให้มีความพร้อมต่อการใช้งานอยู่เสมอ

2.2 หน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับนโยบายควรมีการจัดทำหรือมีคู่มือเพื่อให้ครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลให้มีความชัดเจน เข้าใจง่าย และสามารถนำไปใช้ได้เหมือนกันทุกโรงเรียนทั้งโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกันและแตกต่างกัน หากคู่มือการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลไม่สามารถนำไปใช้ได้ ในสถานศึกษาของตนเองผู้บริหารและครูควรร่วมกันจัดทำคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลให้เหมาะสมกับสถานศึกษา ควรมีการประชุมชี้แจงการใช้คู่มือการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลให้กับบุคลากรและคณะกรรมการการประกันคุณภาพการศึกษาให้มีความเข้าใจชัดเจนตรงกัน

2.3 หน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรร่วมกันจัดอบรม เชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการปฏิบัติงานการประกันคุณภาพการศึกษาในยุค ดิจิทัลให้ครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจอย่างชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการสนับสนุน ให้ครูได้อบรมพัฒนาศักยภาพของตนเอง และสนับสนุนด้านทรัพยากร แลงบประมาณตามที่ เห็นว่าเหมาะสมกับการปฏิบัติงานนั้น ๆ ควรมีการส่งเสริมให้มีการประยุกต์ใช้ดิจิทัลเพื่อการ พัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้สามารถนำความรู้ ที่ได้รับการฝึกอบรมไปใช้ได้จริงในสถานศึกษา เน้นการพัฒนาโดยใช้การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ความคิด และความเชื่อของครูผ่านกิจกรรมที่กำหนดไว้ในระหว่างการพัฒนา ดำเนินการส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีมระหว่างครู กับเพื่อนครู วิทยากร และมีการใช้ กิจกรรม/กระบวนการพัฒนาครูที่ยึดครูเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยพยายามให้ครูทุกคน มีส่วนร่วมทุกขั้นตอน เช่น การวางแผน การฝึกปฏิบัติเพื่อได้รับประสบการณ์จริงเพื่อนำไปสู่ การเกิดทักษะ และใช้การนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเปิดโอกาสให้ครูสะท้อนความคิดที่ ได้รับจากกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การเกิดทักษะ (Skill) ความรู้ (Knowledge) และความเป็นครู (Attribute) ไปพร้อม ๆ กันโดยใช้การเรียนรู้ผ่านชุมชนแห่ง การเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในช่องทางการสื่อสารในยุคดิจิทัล

ด้านที่ 3 ด้านการตรวจสอบ

3.1 ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบและทบทวนคุณภาพ การศึกษา ซึ่งต้องประกอบด้วย ผู้บริหาร ตัวแทนครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชน ให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วย และต้องให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการ ตรวจสอบด้วยสถานศึกษาควรจัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อการกำกับ และติดตาม ต้องทำ ในทุกขั้นตอนของการทำงานตั้งแต่ก่อนทำงาน ระหว่างทำงาน และหลังจากทำงานเสร็จ เรียบร้อยแล้ว เพื่อหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาต่อไป การดำเนินการตรวจสอบและทบทวน คุณภาพการศึกษาควรใช้เครื่องมือช่วยในการประเมิน เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบ สังเกต แบบบันทึก ที่ครอบคลุมเนื้อหาอย่างครบถ้วนและต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ มาตรฐาน ตัวชี้วัด เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3.2 คณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาควรนำเสนอรายงานผล การประเมินต่อผู้ปกครองและชุมชนได้รับรู้รับทราบในรูปแบบของเอกสารโดยผ่านสื่อโซเชียล มีเดีย แอปพลิเคชันต่าง ๆ ควรจัดการประชุมผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชนเพื่อรายงานผลการ ประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาให้ทุกคนได้รับทราบพร้อมรับฟังข้อเสนอแนะ

3.3 ควรมีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลเมื่อแต่งตั้ง คณะกรรมการในการดำเนินงานแล้ว ต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ มาตรฐานและตัวชี้วัดที่จะ ประเมินให้สอดคล้องกับจุดเน้นและทิศทางของการพัฒนา ควรจัดการประชุมชี้แจงมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ให้คณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษามีความเข้าใจ เพื่อให้ถ่ายทอดการประเมิน

ด้านที่ 4 ด้านการปรับปรุง

4.1 ครูผู้สอนควรมีการเตรียมเอกสาร รายงาน และสื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ ต้องมีการเตรียมอย่างเป็นระบบ และเป็นปัจจุบัน เพื่อให้สะดวกและรวดเร็วในการค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ในการนำมาประกอบการวัดผลและประเมินผล ครูผู้สอนควรใช้เครื่องมือการวัดประเมินผล ผู้เรียนที่มีความทันต่อยุคดิจิทัล ครูผู้สอนควรใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพของนักเรียน

4.2 สถานศึกษาควรมีการพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานต้องมีการนำผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาแล้วมาทำการวิเคราะห์เพื่อหาปัญหา และนำปัญหานั้นมาสู่แนวทางในการแก้ไขพัฒนาต่อไป ควรมีการพัฒนาและการปรับปรุงมาตรฐานการปฏิบัติงาน ต้องนำมาตรฐานการศึกษามาเป็นตัวกำหนดในการวัดผลและประเมินกิจกรรม ต้องสร้างความมั่นใจให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา และต้องกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการที่จะให้ทำงานอยู่เสมอ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพยายามที่จะทำงานให้สำเร็จ

4.3 คณะกรรมการประกันคุณภาพต้องนำข้อเด่นและข้อด้อยในการปฏิบัติงานที่ผ่านมาชี้แจง และร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขพัฒนาต่อไป ควรมีการศึกษาวเคราะห์สถานภาพของสถานศึกษาให้มีความถูกต้อง และมีความเป็นจริงเพื่อนำมาปรับปรุงแผนงาน และโครงการต่าง ๆ ของสถานศึกษา

โดยสรุปแล้ว แนวทางการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษา ยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ประกอบไปด้วย 1) ด้านการวางแผน (Plan) ควรมีการเตรียมความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และแต่งตั้งคณะกรรมการหรือผู้รับผิดชอบให้ตรงกับความรู้ความสามารถ ในการทำงานการประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัล 2) ด้านการปฏิบัติ (Do) ควรมีการส่งเสริมให้มีการประยุกต์ใช้ ดิจิทัลเพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้สามารถนำความรู้ ที่ได้รับไปใช้ได้จริง ในสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การเกิดทักษะ (Skill) ความรู้ (Knowledge) และความเป็นครู (Attribute) ไปพร้อม ๆ กันโดยใช้การเรียนรู้ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในช่องทางการสื่อสารในยุคดิจิทัล 3) ด้านการตรวจสอบ (Check) ควรเปิดโอกาสให้ ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ควรจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการกำกับและติดตามในทุกขั้นตอน และคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาควรนำเสนอรายงานผลการประเมินต่อผู้ปกครองและชุมชนได้รับรู้โดยเอกสารและผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย แอปพลิเคชันต่าง ๆ และ 4) ด้านการปรับปรุง (Act) ควรมีการพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐาน โดยการนำผลการประเมินที่ผ่านมาเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา และนำปัญหานั้นมาสู่แนวทางในการแก้ไขพัฒนาต่อไป

อภิปรายผล

1. สภาพการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการปรับปรุง รองลงมาเป็นด้านการปฏิบัติ ด้านการตรวจสอบ และด้านการวางแผน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ได้จัดประชุมชี้แจงผู้ปกครองและชุมชนให้รับรู้รับทราบถึงความสำคัญ และความจำเป็นของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาใส่ใจ และกำกับ ติดตามการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการเชิญผู้ปกครองและชุมชนร่วมประชุมปรึกษาหารือการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษา มีการกำหนดเกณฑ์บ่งชี้และมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นที่เข้าใจและยอมรับของทุกคนในสถานศึกษา มีการกำกับตรวจสอบและการประเมินผลการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างถูกต้อง และเป็นธรรม สามารถสร้างเครื่องมือการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษามีความสะดวกใช้และง่ายต่อการประเมิน สถานศึกษานำข้อมูลจากผลการประเมิน พัฒนามาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมกับสถานภาพและบริบทของสถานศึกษา สถานศึกษานำผลและข้อมูลการประเมินที่ได้ ประชุมชี้แจงผู้ปกครองและชุมชนได้รับรู้รับทราบ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาณิช ลิทา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมและ แต่ละรายด้าน สามารถปฏิบัติได้จริงในระดับมาก (วาณิช ลิทา, 2559) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาณี รำทะเล ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (สุภาณี รำทะเล, 2559) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมเกียรติ บุญสูงเนิน และคณะ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (สมเกียรติ บุญสูงเนิน และคณะ, 2560) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุวดี กังเกิด ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (ยุวดี กังเกิด, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบสเดน (Basden, L. L.) ผลการวิจัยพบว่า การประกันคุณภาพของอิลินอยส์และกระบวนการปรับปรุงแผน การสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างการตรวจเยี่ยมจากภายนอก และการตรวจสอบภายใน

ในและกระบวนการวางแผน รวมถึงบุคลากรที่รับผิดชอบกิจกรรมต่าง ๆ ในการประกันคุณภาพการศึกษา มีสภาพการดำเนินงานในระดับมาก (Basden, L. L., 2000)

2. แนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 พบว่า

2.1 ด้านการวางแผน ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน เชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องการวางแผนงาน มีการเตรียมความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและการสนับสนุนให้คณะกรรมการพัฒนาดตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารและคณะครูมีการประชุมวางแผนเกี่ยวกับการนำความรู้และเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศรินทร์ แทบสี และคณะ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในด้านการวางแผน ควรมีการวางแผนการดำเนินงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้เห็นทิศทางในการดำเนินการและเป้าหมายความสำเร็จไว้ ในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา มีการกำหนดผู้รับผิดชอบที่มีความรู้ความสามารถชัดเจน (เกศรินทร์ แทบสี และคณะ, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาณิช ลิทา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางสำคัญในการพัฒนาการประกันคุณภาพภายใน ด้านการวางแผนเตรียมการ ได้แก่ การอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจในระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน (วาณิช ลิทา, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลักคณา สังฆธรรม ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาจะต้องนำระบบวงจรคุณภาพ PDCA มาใช้ในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะทำให้มีการวางแผนที่เป็นระบบ และจัดสรรบุคลากรเข้าทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามความสามารถและความถนัด (ลักคณา สังฆธรรม, 2560)

2.2 ด้านการปฏิบัติ ควรมีการส่งเสริมให้มีการประยุกต์ใช้ดิจิทัลเพื่อการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้บุคลากรสามารถนำความรู้ ที่ได้รับการฝึกอบรมไปใช้ได้จริงในสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การเกิดทักษะ (Skill) ความรู้ (Knowledge) และความเป็นครู (Attribute) ไปพร้อม ๆ กันโดยใช้การเรียนรู้ผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา นั้น บุคลากรต้องมีความรู้ใน 2 ส่วนด้วยกัน คือ เรื่องของเทคโนโลยีดิจิทัล และระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งด้านความรู้และการฝึกทักษะ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศรินทร์ แทบสี และคณะ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ด้านการปฏิบัติ ควรปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการประจำปีตามกรอบ

ระยะเวลาที่ กำหนดไว้ของโครงการและกิจกรรม ตามบทบาทหน้าที่และรับผิดชอบทุกฝ่าย (เกศรินทร์ แทบสี และคณะ, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะนันท์ ทรัพย์เพิ่มพูล ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้านการปฏิบัติ ควรจัดอบรมครูให้มีความเข้าใจในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา (ปิยะนันท์ ทรัพย์เพิ่มพูล, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาณิช ลิทา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางสำคัญในการพัฒนาการประกันคุณภาพภายใน ด้านการปฏิบัติตามแผน ควรจัดประชุมชี้แจงครูให้เกิดความเข้าใจในการดำเนินการตามแผนการปฏิบัติการนั้น ๆ (วาณิช ลิทา, 2559)

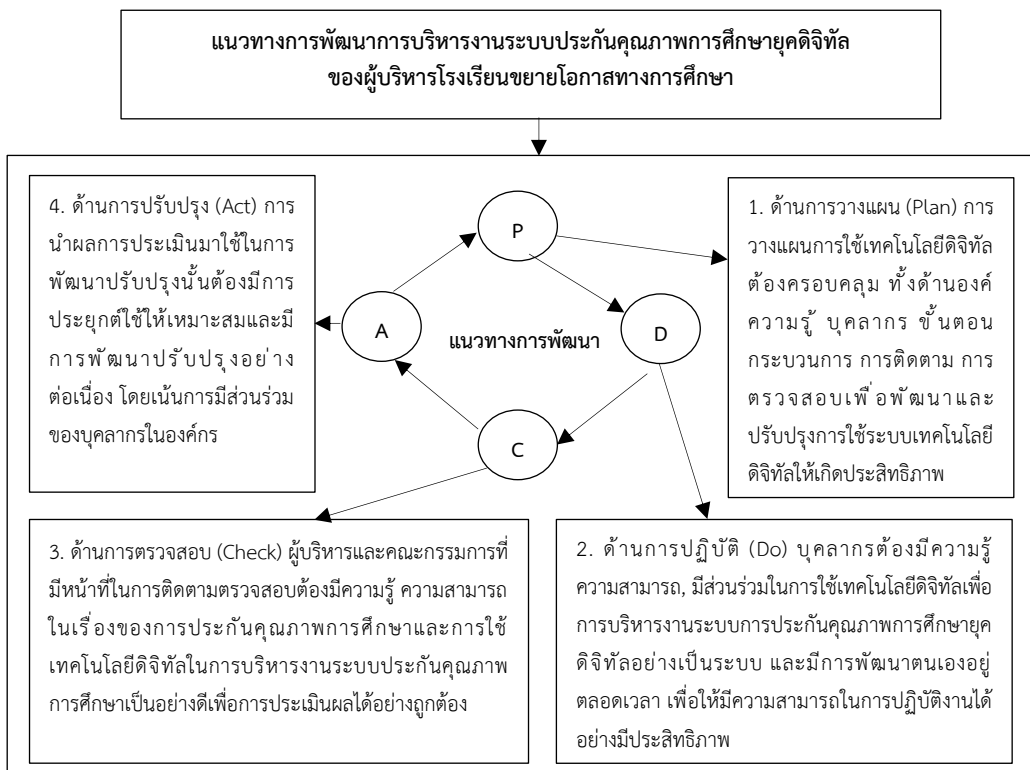
2.3 ด้านการตรวจสอบ ควรมีการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อทดสอบระบบปฏิบัติการให้มีความพร้อมต่อการใช้งานอยู่เสมอ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการกำกับและติดตามในทุกขั้นตอนของการทำงาน เพื่อหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาต่อไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัลนั้น มีขอบข่ายของงานและระบบต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นที่จะต้องมีการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบมาช่วยในกระบวนการตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์มาตรฐาน และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในแผนการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศรินทร์ แทบสี และคณะ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ด้านการตรวจสอบ ควรวางแผนการตรวจสอบเป็นระยะและสม่ำเสมอ เพื่อแก้ไขปรับปรุง พัฒนาให้บรรลุตามเป้าหมายทุกมาตรฐาน มีการประเมินผลและรายงานผู้บริหารติดตามการเปลี่ยนแปลงและความสำเร็จของงาน มีกระบวนการสร้างความเข้าใจทั้งระดับบุคคลและสถานศึกษา โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายเพื่อให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (เกศรินทร์ แทบสี และคณะ, 2557) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวาณิช ลิทา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางสำคัญในการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในด้านการกำกับตรวจสอบการปฏิบัติการ ได้แก่ การแต่งตั้งคณะกรรมการการประกันคุณภาพที่มีความรู้ความสามารถในการกำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่ง่ายต่อการดำเนินการ (วาณิช ลิทา, 2559) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลักคณา สังฆธรรม ผลการวิจัยพบว่า การนำระบบวงจรคุณภาพ PDCA มาใช้ในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ต้องมีการติดตาม และตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง (ลักคณา สังฆธรรม, 2560)

2.4 ด้านการปรับปรุง ควรมีการนำผลการประเมินการปฏิบัติงานที่ผ่านมาใช้เป็นแนวทางวิเคราะห์สภาพการบริหารระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัล ในการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการและเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การนำผลการประเมินการบริหารระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัล ที่ผ่านมา เพื่อใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงระบบอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย จะทำให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงที่ตรงตามบริบทและความต้องการของ

องค์กร อันจะส่งผลถึงประสิทธิภาพในการบริหารระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลขององค์กรต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศรินทร์ แทบสี และคณะ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในด้านการพัฒนาปรับปรุงควมมีกระบวนการสร้างความเข้าใจทั้งระดับบุคคลและสถานศึกษา โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายเพื่อให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (เกศรินทร์ แทบสี และคณะ, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลักคณา สังฆธรรม ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาจะต้องนำระบบวงจรคุณภาพ PDCA มาใช้ในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการปรับปรุงและพัฒนา ต้องหาแนวทางแก้ไขพัฒนาอยู่ตลอดเวลา โดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาบทบาทร่วมกัน หน่วยงานต้นสังกัดจะต้องให้การสนับสนุนด้านงบประมาณสิ่งอำนวยความสะดวก พร้อมทั้งจัดอบรมพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน (ลักคณา สังฆธรรม, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะนันท์ ทรัพย์เพิ่มพูล ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้านการพัฒนาและปรับปรุง ต้องมีการวางแผน ทบทวนตรวจสอบ เพื่อนำมาพัฒนา และจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรในโรงเรียน (ปิยะนันท์ ทรัพย์เพิ่มพูล, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ว่า องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ตามวงจรคุณภาพ PDCA ซึ่งในด้านการวางแผน (Plan: P) การวางแผนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลต้องครอบคลุมทั้งด้านองค์ความรู้ บุคลากร ขั้นตอน กระบวนการ การติดตาม การตรวจสอบเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประสิทธิภาพ ด้านการปฏิบัติ (Do: D) บุคลากรต้องมีความรู้ความสามารถ มีส่วนร่วมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลอย่างเป็นระบบ และมีการพัฒนาดตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการตรวจสอบ (Check: C) ผู้บริหารและคณะกรรมการที่มีหน้าที่ในการติดตามและตรวจสอบต้องมีความรู้ความสามารถในเรื่องของการประกันคุณภาพการศึกษาตลอดจนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างดีเพื่อการประเมินผลได้อย่างถูกต้อง ด้านการปรับปรุง (Act: A) การนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงนั้นต้องมีการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและมีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่พบว่า 1) แนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีความพร้อมในระดับ มาก 2) แนวทางในการพัฒนาการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลนั้น ประกอบไปด้วย 2.1) ควรมีการวางแผนโดยการเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนทั้งทางด้านการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ในด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา การพัฒนาเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลให้มีความทันสมัยสามารถใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษา 2.2) ควรมีการส่งเสริมให้มีการประยุกต์ใช้ดิจิทัลเพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้บุคลากรสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง 2.3) ควรมีการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา และ 2.4) ควรมีการนำผลการประเมินการปฏิบัติงานที่ผ่านมาใช้เป็นแนวทางเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษายุคดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ ข้อเสนอแนะ เชิงนโยบาย ประกอบไปด้วย 1) ด้านการวางแผน (Plan) ผู้บริหารควรที่จะเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษาทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม 2) ด้านการปฏิบัติ (Do) ผู้บริหารและหน่วยงานต้นสังกัดควรให้การส่งเสริม สนับสนุนในส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างพอเพียงและเหมาะสม นอกจากนั้นควรมีการพัฒนาบุคลากรควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบ 3) ด้านการ

ตรวจสอบ (Check) ผู้บริหารควรจะมีบทบาทหรือแต่งตั้งผู้รับผิดชอบที่มีความรู้ความสามารถในด้านเทคโนโลยีและการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อการตรวจสอบและกำกับติดตาม

4) ด้านการปรับปรุง (Act) ควรมีการนำผลการประเมินการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่ผ่านมา ใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างเป็นระบบ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยเรื่อง การบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน และการบริหารงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). ประกาศมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นท้ายประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ ฉบับลงวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เกศรินทร์ แทบสี และคณะ. (2557). การศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์, 1(1), 53-65.
- ปิยะนันท์ ทรัพย์เพิ่มพูล. (2558). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตถิ่นวิรัช จังหวัดสิงห์บุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พลลภ พิริยะสุรวงศ์. (2563). เทคโนโลยีสารสนเทศกับการปฏิรูปการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 28 ตุลาคม 2563 จาก http://www.kroobannok.com/view.php?article_id=145
- ยุวดี กังเกิด. (2561). การพัฒนาการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา. ใน รายงานการศึกษาส่วนบุคคล สถาบันพัฒนา ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา . สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ลักคณา สังฆธรรม. (2560). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านหนองซากแก้วสู่การรองรับการประกันคุณภาพภายนอก รอบ สี่ สังกัดเทศบาลตำบล ห้วยใหญ่. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วาลิช ลิทา. (2559). สภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. ใน วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

- สมเกียรติ บุญสูงเนิน และคณะ. (2560). กลยุทธ์การบริหารงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. *Dhammathas Academic Journal*, 17(3), 223-235.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1. (2563). บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1. เรียกใช้เมื่อ 28 ตุลาคม 2563 จาก [http://](http://www.nsw1.go.th/) <https://www.nsw1.go.th/>
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2561). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาณี รำทะแย. (2559). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.*
- Basden, L. L. (2000). Illinois quality assurance and improvement planning process: Examining the relationship between external review visit and internal review and planning process. *Dissertation Abstracts International*, 61(05), 1684-A.
- Cronbach, L. J. (1984). *Essentials of psychological testing*. (4 th ed). New York: Harper & Row.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

ตัวแบบพุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศ
ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*
THE BUDDHIST INTEGRATED MODEL OF ADMINISTRATION
TO EXCELLENCE OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

บรรจง ลาวะลี

Banjong Lawalee

พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์

Phrakhruvijitpanyaporn

สุเทพ เมย์ไธสง

Suthep Maythaisong

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต รอยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand

E-mail: puyasound1@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ 2) ตรวจสอบความสอดคล้องและกลมกลืนของตัวแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) สร้างและประเมินคู่มือการใช้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้พุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเป็นการวิจัยแบบผสานวิธีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิจัย 420 รูป/คน สัมภาษณ์ 5 รูป/คน และผู้ทรงคุณวุฒิ 9 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบประเมินคู่มือการใช้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการทดสอบสหสัมพันธ์แบบลำดับที่สำหรับความสอดคล้องกันในการตัดสินใจพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้พุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 20 ตัวบ่งชี้ 2) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องและกลมกลืนของโมเดลพบว่า $\chi^2 = 178.398$, $df = 92$, $P - Value = 0.087$, $CFI = 0.937$, $TLI = 0.926$, $RMSEA = 0.063$, $SRMR = 0.048$ และโมเดลมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) และมีค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Construct Reliability: C.R.) เท่ากับ 0.988 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.60 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องและกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) คู่มือการใช้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้

* Received 26 January 2021; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

พุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากสามารถนำไปใช้ได้ผลการทดสอบสหสัมพันธ์แบบลำดับที่สำหรับความสอดคล้องกันในการตัดสินใจพหุคูณ F มีค่าเท่ากับ 0.28 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 2.17 ซึ่งไม่ตกอยู่ในอาณาเขตวิกฤต จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลัก H_0 ดังนั้น ผู้ตัดสินใจทั้ง 9 รูป/คน มีความคิดเห็นตรงกัน

คำสำคัญ: ตัวแบบ, พุทธบูรณาการ, การบริหารเพื่อความเป็นเลิศ, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Abstract

The objectives of the research were 1) to study the factors and indicators of the Buddhist integrated model of administration towards excellence of Mahamakut Buddhist University, 2) test the adequacy of the model against the empirical data and construct, 3) create and assess the operation manual of the said model. The samples were totally 420 in number, together with 5 interviews and 9 consults. The rating scale questionnaire was employed for data collection and the test form was implemented for testing the factors and indicators. The statistical devices such as percentage, mean and standard deviation were used for data analysis, and for reliability and validity of the data, the exploratory, confirmatory, and ordinal correlation analyses for testing consistence in multi-lateral decision were also practiced. The findings showed the following: 1) The factors and indicators of the Buddhist integrated model of administration towards excellence of Mahamakut Buddhist University comprised 4 factors and 20 indicators. 2) The test of consistency of the model displayed $\chi^2 = 178.398$, $df = 92$, $P - \text{Value} = 0.087$, $CFI = 0.937$, $TLI = 0.926$, $RMSEA = 0.063$, $SRMR = 0.048$, and the structural validity and reliability existed (C.R.) at 0.988 exceeding 0.60, that featured the consistency with the empirical data. 3) The operation manual of the said model was found to show its usability at the 'MUCH' level, and the result of the ordinal correlation analysis for testing consistence in multi-lateral decision showed F to stand at 0.28. Which is less than 2.17, which is not in critical territory Therefore, the H_0 main hypothesis cannot be rejected. Therefore, all 9 person have the same opinion.

Keywords: Model, Buddhist Integrated, Administration to Excellence, Mahamakut Buddhist University

บทนำ

สถานการณ์แนวโน้มในการพัฒนาประเทศในปัจจุบันประเทศไทยยังคงมีประเด็นความท้าทายการพัฒนาในหลายมิติทั้งในมิติของการบริหารจัดการภาครัฐที่ยังขาดความต่อเนื่องและความยืดหยุ่นในการตอบสนองความต้องการในการแก้ปัญหาของประชาชนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพนอกจากนี้ ยังมีสถานการณ์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีสัดส่วนประชากรวัยแรงงานลดลงและประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดดความท้าทายใหม่ ๆ ซึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ การเชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อนจากการรวมกลุ่มภายในภูมิภาคและการเปิดเสรีด้านต่าง ๆ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวจะก่อให้เกิดความท้าทายในการพัฒนาประเทศทั้งในมิติความมั่นคง เศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการวางแผนยุทธศาสตร์ด้านต่าง ๆ ที่รอบคอบและครอบคลุมเพื่อเป็นกรอบในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ซึ่งวิสัยทัศน์ประเทศคือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2562)

นโยบายการดำเนินงานของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมจะต้องสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล นโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และการปฏิรูปกระทรวงใหม่ที่จะเป็นต้นแบบของการปฏิรูปใน 3 เรื่อง ได้แก่ 1) การปฏิรูปการบริหารให้มีความเป็นระบอบราชการน้อยที่สุด มีความคล่องตัว และมีการไหลเวียนของบุคลากร โดยเฉพาะที่มีสมรรถนะสูงระหว่างมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัย 2) การปฏิรูปกฎหมายให้มีการนำเรื่อง Regulatory Sandbox มาใช้อย่างเป็นรูปธรรม และ 3) การปฏิรูปงบประมาณให้มีการจัดสรรงบประมาณในลักษณะ Block Grant และ Multi-Year Budgeting โดยหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จะต้องร่วมกันขับเคลื่อนให้กระทรวงเป็น “กระทรวงแห่งปัญญา กระทรวงแห่งโอกาส และกระทรวงแห่งอนาคต” อย่างแท้จริง โดยภารกิจของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม คือ การวางรากฐานประเทศสู่อนาคต และเป็นกลไกขับเคลื่อนประเทศสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยต้องตอบโจทย์ภารกิจของกระทรวง 4 แพลตฟอร์ม ดังนี้ 1) การสร้างและ

พัฒนาคน ให้เป็น Smart Citizen โดยจะต้องเปิดโอกาสที่เท่าเทียมกันในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning) ทุกช่วงวัยเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ สร้างระบบธนาคารหน่วยกิต (ตามความต้องการของผู้เรียน พัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนแบบใหม่ 2) การสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ ไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่เน้นคุณค่า โดยจะต้องขับเคลื่อนงานวิจัยและพัฒนาที่จะนำไปสู่นวัตกรรมที่เป็น Demand - Side และบูรณาการงานวิจัย 3 ศาสตร์(วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์) 3)การสร้างและพัฒนานวัตกรรม ไปสู่ประเทศฐานนวัตกรรม โดยจะต้องแปลงนวัตกรรมเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจและคุณค่าทางสังคม ได้แก่ สร้างกองทุนพัฒนาสตาร์ทอัพรุ่นใหม่ และการให้คำปรึกษาจากผู้รู้จริงอย่างครบวงจร ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมชุมชน นวัตกรรมสังคม และนวัตกรรมเชิงธุรกิจ สร้างมูลค่าเพิ่ม เปลี่ยน Made in Thailand เป็น Innovated in Thailand เพื่อสร้าง Value Creation และ 4) การยกเครื่องมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยจะต้องเป็นหลักในการกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์ที่เป็นรูปธรรมของประเทศมีการปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจและเติมเต็มศักยภาพในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สามารถตอบโจทย์ประเทศและประชาชน (กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม, 2562)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นสถาบันอุดมศึกษาอีกแห่งหนึ่งของประเทศที่มีความจำเป็นจะต้องเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางของโลกพร้อมกับการรักษาเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของตนเอง ซึ่งในรอบปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานตามแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นความสำเร็จของการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ตามนโยบาย เป้าหมายและแผนงาน แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนามหาวิทยาลัย อันเป็นรากฐานของการพัฒนาและขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยให้ก้าวไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนา จากผลการดำเนินงานปี 2561 ตามประเด็นกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย ในประเด็นกลยุทธ์ที่ 5 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยให้ทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นสากล พบว่า มีจุดแข็ง/แนวทางเสริมจุดแข็งคือ 1) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์และมีบทบาทสำคัญในการให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัย 2) มีนโยบายพัฒนาระบบการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง ส่วนจุดที่ควรพัฒนาและข้อเสนอแนะในการปรับปรุง คือ 1) ยังไม่มีแผนพัฒนาผู้บริหาร 2) มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยที่มีวิทยาเขตและวิทยาลัยเป็นจำนวนค่อนข้างมาก การบริหารจัดการหรือการสื่อสารอาจจะไม่ครอบคลุมและเข้าใจในทิศทางเดียวกัน มหาวิทยาลัยควรดำเนินการพัฒนาระบบที่ใช้ในการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจในแนวทางการพัฒนาร่วมกันของบุคลากรทุกส่วนงาน ทั้งส่วนกลาง วิทยาเขต วิทยาลัย 3)แหล่งเงินรายได้ยังมีน้อย มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยขยายโอกาสแก่ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา งบประมาณจัดการหลักยังมาจากเงินงบประมาณแผ่นดิน ยังไม่มีช่องทางการหารายได้มากนัก ความเพิ่มแผนเพื่อพัฒนาระบบการจัดการ

ทรัพยากรและการจัดการรายได้ให้สามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาว (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2561) การปรับปรุงและพัฒนาจะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารโดยนำหลักการบริหารจัดการใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้กับการบริหารเชิงพุทธเพื่อให้องค์การมีความเป็นเลิศและให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นการวิจัยครั้งนี้ใช้การบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศตามองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์การบริหารเพื่อความเป็นเลิศดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำ พุทธบูรณาการหลักสัปปุริสธรรม 7 และหลักพละ 5 องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พุทธบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 และหลักสังคหวัตถุ 4 องค์ประกอบที่ 3 การวางแผนกลยุทธ์ พุทธบูรณาการหลักพุทธวิธีการบริหารตามกรอบหน้าที่ POSDC และองค์ประกอบที่ 4 การบริหารเพื่อความเป็นเลิศพุทธบูรณาการหลักอภิปรายธรรม 7 จึงได้นำมาเป็นกรอบแนวคิด ในการศึกษาครั้งนี้

เป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยโดยผลการวิจัยดังกล่าวนี้จะทำให้ทราบถึงองค์ประกอบและตัวชี้วัดพุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและได้ตัวแบบพุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยทั้งนี้เพื่อให้การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเป็นไปอย่างมีความเชื่อมั่นในทิศทาง มีความคล่องตัวทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเป็นองค์การที่เป็นเลิศในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้พุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและกลมกลืนของตัวแบบพุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย กับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อสร้างและประเมินคู่มือการใช้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้พุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Methodology) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพดำเนินการวิจัย 3 ระยะ

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้พุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยโดยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์

ระยะที่ 2 ตรวจสอบความสอดคล้องและกลมกลืนของตัวแบบพุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย จำนวน 420 รูป/คน เนื่องจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันควรมีขนาดกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 10 - 20 เท่า ของตัวแปรสังเกตได้ สำหรับการวิจัยนี้มีตัวแปรทั้งหมด 20 ตัวแปร ใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 20 เท่า ของตัวแปรสังเกตได้ (Schumacker, R. E. & Lomaw, R. G., 2010) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 รูป/คน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 420 รูป/คน เพื่อให้ผลการทดสอบคุณภาพของประเด็นข้อคำถามมีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 การบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย มีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 115 ข้อ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) ภาวะผู้นำ 2) การวางแผนกลยุทธ์ 3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และ 4) การบริหารเพื่อความเป็นเลิศ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการคำนวณค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Corrected Item - Total Correlation) ได้ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.357 - 0.885 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอหนังสืออนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม เพื่อประกอบการจัดทำดัชนีนิพนธ์ จากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 2) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลแบบออนไลน์จากกลุ่มตัวอย่างโดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามสแกน QR Code เพื่อตอบแบบสอบถาม 3) ตรวจสอบข้อมูลแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อนำแบบสอบถามที่ได้รับไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อหาค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้

1. การวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA)
3. การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

ระยะที่ 3 การสร้างและประเมินคู่มือการใช้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้พุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยโดยนำคู่มือเสนอต่อ

ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 รูป/คน เพื่อประเมินคุณภาพคู่มือการใช้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้พุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของผู้บริหารโดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์การประเมินคู่มือเพื่อแปรผลเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบของลิเคอร์ท (Likert Scale) 5 ระดับวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และการทดสอบสหสัมพันธ์แบบลำดับที่สำหรับความสอดคล้องกันในการตัดสินใจของคุณ

ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้พุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 20 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำมี 4 ตัวบ่งชี้ คือ 1) การสื่อสาร 2) การมีวิสัยทัศน์ 3) การปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และ 4) ความคิดสร้างสรรค์โดยบูรณาการหลักสัปปุริสธรรม 7 คือเป็นผู้รู้จักเหตุรู้จักผลรู้จักตนรู้จักประมาณรู้จักกาลรู้จักชุมชนและเป็นผู้รู้จักบุคคลและหลักพละ 5 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เสริมแรงในการทำหน้าที่ของผู้นำเพื่อไม่ให้เกิดการท้อถอยโดยการทำงานนั้นต้องประกอบด้วยศรัทธา (ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ทำ) วิริยะ (ความพากเพียร) สติ (ระลึกได้ไม่ประมาท) สมาธิ (มีจิตตั้งมั่น) และปัญญา (มีความรู้ชัดเจนในเรื่องที่ทำ) เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 2 การวางแผนกลยุทธ์มี 4 ตัวบ่งชี้คือ 1) การพัฒนากลยุทธ์ 2) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ 3) การจัดการสารสนเทศและ 4) สภาพแวดล้อมโดยบูรณาการหลักพุทธวิธีการบริหารตามกรอบหน้าที่ POSDC คือ Planning (การวางแผน) Organizing (การจัดองค์กร) Staffing (การบริหารงานบุคคล) Directing (การอำนวยการ) Controlling (การกำกับการดูแล) และหลักอริยปทัช 4 ซึ่งเป็นคุณธรรมที่เป็นเหตุให้นำไปสู่แนวทางสู่ความสำเร็จในการทำงานด้านการวางแผนกลยุทธ์ประกอบด้วยแนวปฏิบัติ 4 ข้อคือฉันทะ (การมีใจรักศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ทำ) วิริยะ (ความเพียรความมุ่งมั่นทุ่มเท) จิตตะ (ใจที่จดจ่อและรับผิดชอบ) วิมังสา (การทบทวนในสิ่งที่ได้คิดได้ทำมา) เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มี 4 ตัวบ่งชี้คือ 1) การอบรมและพัฒนาบุคลากร 2) การสร้างแรงจูงใจ 3) การมีส่วนร่วมและการสร้างทีมงานและ 4) การสร้างคุณค่าของบุคลากร โดยบูรณาการหลักอริยปทัช 4 ซึ่งเป็นคุณธรรมที่เป็นเหตุให้นำไปสู่แนวทางสู่ความสำเร็จและเป็นแรงเสริมกำลังให้ผู้ปฏิบัติตามเกิดพลังเกิดแรงผลักดันประกอบด้วยฉันทะ (การมีใจรักศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ทำ) วิริยะ (ความเพียรความมุ่งมั่นทุ่มเท) จิตตะ (ใจที่จดจ่อและรับผิดชอบ) วิมังสา (การทบทวนในสิ่งที่ได้คิดได้ทำมา) และหลักสังคหวัตถุ 4 คือหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้คนผูกไมตรีเอื้อเพื่อเกื้อกูลหรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันประกอบด้วยทาน (การให้การเสียสละการแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น) ปิยวาจา (การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวานจริงใจไม่พูดหยาบคาย

ก้าวร้าวพูดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์เหมาะกับกาลเทศะพูดดีต่อกัน) อุตถจริยา (ช่วยเหลือกัน) และสมานัตตตา (การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอโดยประพจน์ดีทำให้มีความเสมอดันเสมอปลายาวางตัวดีต่อกัน) และหลักพรหมวิหารธรรม 4 เป็นหลักธรรมประจำใจเพื่อให้ตนดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐประกอบด้วยหลักปฏิบัติ 4 ประการได้แก่เมตตา (ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุขมีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่เพื่อนร่วมงานกรุณา (ความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์) มุทิตา (ความยินดี) และอุเบกขา (ความวางใจเป็นกลางอันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา) เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 4 การบริหารเพื่อความเป็นเลิศมี 4 ตัวบ่งชี้คือ 1) การนำองค์กร 2) การบริการ 3) การสร้างภาวะผู้นำในองค์กร และ 4) การทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น โดยนำหลักการบริหารจัดการใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้กับการบริหารเชิงพุทธเพื่อให้องค์กรมีความเป็นเลิศ และให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นโดยบูรณาการหลักอภิปธานียธรรม 7 โดยปฏิบัติตามหลักการร่วมรับผิดชอบที่จะช่วยป้องกันความเสื่อมนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยต่อไป

2. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมสอดคล้องและกลมกลืนของตัวแบบพุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

ตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องและกลมกลืนของตัวแบบพุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

องค์ประกอบ	ตัวแปร/ตัวบ่งชี้	น้ำหนัก				
		องค์ประกอบ (λ)	S.E	z-test	R ²	C.R.
ภาวะผู้นำ	1. การสื่อสาร	0.450*	0.045	10.042	0.413	0.988
	2. การมีวิสัยทัศน์	0.643*	0.043	14.859	0.322	
	3. การปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง	0.357*	0.034	10.500	0.340	
	4. ความคิดสร้างสรรค์	0.583*	0.042	13.927	0.401	
การวางแผนกลยุทธ์	1. การพัฒนากลยุทธ์	0.508*	0.037	13.596	0.358	0.988
	2. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ	0.558*	0.034	16.194	0.311	
	3. การจัดการสารสนเทศ	0.653*	0.036	18.360	0.426	
	4. สภาพแวดล้อม	0.365*	0.042	8.690	0.356	
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	1. การอบรมและพัฒนาบุคลากร	0.676*	0.036	18.920	0.457	0.988
	2. การสร้างแรงจูงใจ	0.412*	0.037	11.237	0.369	
	3. การมีส่วนร่วมและการสร้างทีมงาน	0.409*	0.041	10.093	0.367	
	4. การสร้างคุณค่าของบุคลากร	0.399*	0.038	10.500	0.390	

องค์ประกอบ	ตัวแปร/ตัวบ่งชี้	น้ำหนัก	S.E	z-test	R ²	C.R.
		องค์ประกอบ (λ)				
การบริหาร เพื่อความเป็น เลิศ	1. การนำองค์กร	0.691*	0.029	23.566	0.478	
	2. การบริการ	0.590*	0.033	17.859	0.348	
	3. การสร้างภาวะผู้นำในองค์กร	0.524*	0.040	13.021	0.475	
	4.การทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น	0.418*	0.042	9.952	0.365	
$\chi^2=178.398$, df=92, P-Value=0.087, CFI=0.937, TLI=0.926, RMSEA=0.063, SRMR=0.048						

* P<.05, χ^2 /df=1.94<2

จากตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องและกลมกลืนของตัวแบบพุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยพบว่า

องค์ประกอบ/ปัจจัยที่ 1 ภาวะผู้นำ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย 29 ตัวบ่งชี้ พบว่า อันดับที่ 1 คือ การมีวิสัยทัศน์(LEA2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ(Factor Loading: λ) เท่ากับ 0.643 อันดับที่ 2 คือ ความคิดสร้างสรรค์ (LEA4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading: λ) เท่ากับ 0.583 คือ อันดับที่ 3 คือ การสื่อสาร (LEA1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading: λ) เท่ากับ 0.450 และอันดับที่ 4 คือ การปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (LEA3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading: λ) เท่ากับ 0.357

องค์ประกอบ/ปัจจัยที่ 2 การวางแผนกลยุทธ์ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย 27 ตัวบ่งชี้ พบว่า อันดับที่ 1 คือ การจัดการสารสนเทศ(STR3)มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading: λ) เท่ากับ 0.653 อันดับที่ 2 คือการพัฒนากลยุทธ์ (STR1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading: λ) เท่ากับ 0.558 คือ อันดับที่ 3 คือ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (STR2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading: λ) เท่ากับ 0.508 และอันดับที่ 4 คือ สภาพแวดล้อม (STR4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading: λ) เท่ากับ 0.365

องค์ประกอบ/ปัจจัยที่ 3 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย 26 ตัวบ่งชี้ อันดับที่ 1 คือ การอบรมและพัฒนาบุคลากร (HUM1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading: λ) เท่ากับ 0.676 อันดับที่ 2 คือการสร้างแรงจูงใจ (HUM2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading: λ) เท่ากับ 0.412 คือ อันดับที่ 3 คือ การมีส่วนร่วมและการสร้างทีมงาน(HUM3)มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading: λ) เท่ากับ 0.409 และอันดับที่ 4 คือ การสร้างคุณค่าของบุคลากร (HUM4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading: λ) เท่ากับ 0.399

องค์ประกอบ/ปัจจัยที่ 4 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย 29 ตัวบ่งชี้อันดับที่ 1 คือ การนำองค์กร (MAN1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading: λ) เท่ากับ 0.691 อันดับที่ 2 คือการบริการ (MAN2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ(Factor Loading: λ) เท่ากับ 0.590 คือ อันดับที่ 3 คือ การสร้างภาวะผู้นำในองค์กร (MAN3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading: λ) เท่ากับ 0.524 และอันดับที่ 4 คือ การทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น(MAN4)มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading: λ) เท่ากับ 0.418

แสดงว่าตัวแปร/ตัวบ่งชี้ มีน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า 0.30 และผลการตรวจสอบของโมเดล (Model) ปรากฏว่า $\chi^2 = 178.398$, $df = 92$, $P - Value = 0.087$, $CFI = 0.937$, $TLI = 0.926$, $RMSEA = 0.063$, $SRMR = 0.048$ แสดงว่าโมเดล (Model) มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) และมีค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Construct Reliability: C.R.) เท่ากับ 0.988 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.60 แสดงว่าโมเดล (Model) มีความสอดคล้องและกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. ผลการสร้างและประเมินคู่มือการใช้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้พุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสมของการประเมินคุณภาพคู่มือการใช้ องค์ประกอบและตัวบ่งชี้พุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 รูป/คน

ลำดับ	รายการประเมิน	$\bar{x}$	ระดับความเหมาะสม	ลำดับที่
1	คำชี้แจง มีความชัดเจน ถูกต้อง	4.08	มาก	5
2	วัตถุประสงค์ของคู่มือสามารถนำไปใช้บรรลุเป้าหมายได้	4.14	มาก	4
3	ประโยชน์ของคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้จริง	4.06	มาก	6
4	ความเป็นมา แนวคิด และความสำคัญสอดคล้องกับสภาพปัญหาในการพัฒนาการบริหาร	3.97	มาก	8
5	นิยาม เนื้อหาสาระขององค์ ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย ตัวบ่งชี้ถูกต้องตามหลักวิชาการ	4.35	มาก	1
6	แนวทางการนำตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินไปใช้สามารถนำไปปฏิบัติได้	4.02	มาก	7
7	แบบประเมินพฤติกรรมการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของผู้บริหารสอดคล้องกับองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย	4.27	มาก	2

ลำดับ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	ระดับความเหมาะสม	ลำดับที่
8	แบบสรุปผลการประเมินการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของผู้บริหารนำวัดได้ถูกต้อง	4.16	มาก	3
ค่าเฉลี่ยรวม		4.13	มาก	

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสมของการประเมินคุณภาพคู่มือการใช้งานประกอบและตัวบ่งชี้พุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศ ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 รูป/คนพบว่า คุณภาพคู่มือการใช้งานประกอบและตัวบ่งชี้พุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับแรก ได้แก่ นิยาม เนื้อหาสาระขององค์ประกอบหลักองค์ประกอบย่อย ตัวบ่งชี้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ($\bar{X} = 4.35$) รองลงมา ได้แก่ แบบประเมินพฤติกรรมการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของผู้บริหารสอดคล้องกับองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย ($\bar{X} = 4.27$) และข้อที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ นิยาม ความเป็นมา แนวคิด และความสำคัญ สอดคล้องกับสภาพปัญหาในการพัฒนาการบริหาร ($\bar{X} = 3.97$) ดังนั้น สรุปได้ว่าคู่มือการใช้งานประกอบและตัวบ่งชี้พุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากสามารถนำไปใช้ได้และผลการทดสอบสหสัมพันธ์แบบลำดับที่สำหรับความสอดคล้องกันในการตัดสินใจพหุคูณ F มีค่าเท่ากับ 0.28 ซึ่งน้อยกว่า 2.17 ($F = 0.28 < 2.17$) ซึ่งไม่ตกอยู่ในอาณาเขตวิกฤต จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลัก H_0 ดังนั้น ผู้ตัดสินใจทั้ง 9 รูป/คนมีความคิดเห็นตรงกัน

อภิปรายผล

1. การตรวจสอบความเหมาะสมสอดคล้องและกลมกลืนของตัวแบบพุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำ ทั้ง 4 ตัวบ่งชี้ มีน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า 0.30 ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยการจับกลุ่มและคัดสรรตัวบ่งชี้ด้านภาวะผู้นำโดยตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลในการวิเคราะห์องค์ประกอบโดยใช้สถิติ Kaiser – Meyer – Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) การทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้สถิติ Bartlett's Test of Sphericity (สุภมาส อังสุโชติ และคณะ, 2551) ทำให้ผลการวิจัยเป็นไปเกณฑ์การพิจารณาองค์ประกอบคือ 1) องค์ประกอบแต่ละตัวต้องมีตัวแปรสังเกตได้ตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป 2) Eigen Value ต้องมีค่ามากกว่า 1 และ 3) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ต้องมากกว่า 0.3 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รักเกียรติ หงษ์ทอง และคณะ ที่ได้ศึกษาประสิทธิภาพขององค์การ

กับตัวแบบภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏตะวันตก พบว่า ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏตะวันตกมีการนำการเปลี่ยนแปลง ด้านการสร้างความร่วมมือ และการตรวจสอบความก้าวหน้ามีความสัมพันธ์กับ ประสิทธิภาพขององค์การ มิตินความผูกพันต่อองค์การ ด้านความผูกพันต่อเป้าหมาย และ มิตินการปรับตัวขององค์การ ด้านวิธีการปรับตัว และการจัดการการปรับตัว และจากผลการ วิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์นำไปสู่การสร้างตัวแบบภาวะผู้นำ เชิงวิสัยทัศน์ของคณะ ผู้บริหารที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏตะวันตก คือ คณะผู้บริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏตะวันตกควรให้ความสำคัญกับการนำการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการ สร้างความร่วมมือในการเปลี่ยนแปลงและการตรวจสอบความก้าวหน้าของการเปลี่ยนแปลง เพราะมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพขององค์การด้านความผูกพันต่อองค์การและการปรับตัว ขององค์การ (รักเกียรติ หงษ์ทอง และคณะ, 2558)

องค์ประกอบที่ 2 การวางแผนกลยุทธ์ ทั้ง 4 ตัวบ่งชี้ มีน้ำหนักองค์ประกอบ มากกว่า 0.30 ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยได้ทำการการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยการจับกลุ่ม และคัดสรรตัวบ่งชี้ด้านภาวะผู้นำ โดยตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลในการวิเคราะห์ องค์ประกอบโดยใช้สถิติ Kaiser - Meyer - Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) การทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้สถิติ Bartlett's test of Sphericity (สุกมาส อังศุโชติ และคณะ, 2551) ทำให้ผลการวิจัยเป็นไปเกณฑ์การพิจารณาองค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบแต่ละตัวต้องมีตัวแปรสังเกตได้ตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป 2) Eigen Value ต้องมีค่า มากกว่า 1 และ 3) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ต้องมากกว่า 0.3 สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ วาสนา เลิศมะเลา และเทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนา องค์การสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือการ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับการพัฒนาองค์การสู่ความเป็นเลิศของ มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยด้านสมรรถนะ ปัจจัยด้านการพัฒนาสมรรถนะการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ ปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีม และปัจจัยด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลต่อระดับ ความสำเร็จในการพัฒนาองค์การสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตพื้นที่ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ (วาสนา เลิศมะเลา และเทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์, 2561)

องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้ง 4 ตัวบ่งชี้ มีน้ำหนัก องค์ประกอบมากกว่า 0.30 ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยได้ทำการการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลในการวิเคราะห์องค์ประกอบโดยใช้สถิติ Kaiser - Meyer - Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) การทดสอบความสัมพันธ์ของตัว แปรต่าง ๆ โดยใช้สถิติ Bartlett's test of Sphericity (สุกมาส อังศุโชติ และคณะ, 2551) ทำให้ผลการวิจัยเป็นไปเกณฑ์การพิจารณาองค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบแต่ละตัวต้องมีตัว

แปรสังเกตได้ตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป 2) Eigen Value ต้องมีค่ามากกว่า 1 และ 3) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ต้องมากกว่า 0.3 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระประเสริฐ วรรณโม (ธิลาว) และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง พุทธบูรณาการการพัฒนาทุนมนุษย์สู่ความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ไทย พบว่าการพัฒนาทุนมนุษย์ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในส่วนของนโยบายการพัฒนาศักยภาพของมหาวิทยาลัยมีความเห็นที่สอดคล้องกันและสามารถตอบรับแผนการพัฒนาศักยภาพของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับที่ 11 มีพุทธศักราช 5 คัมพัตถกิจ 4 ด้าน บวกเรื่องการบริหารจัดการองค์การเข้าไปในแต่ละด้านมีความเกี่ยวข้องการพัฒนาทุนมนุษย์ในแผนแล้วมีรายละเอียดเป็นตัวบ่งชี้ เป็นโครงการ โดยเฉพาะนโยบายของมหาวิทยาลัยที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรมีการพัฒนาก้าวหน้าในหน้าที่มากขึ้น เรียกว่ากระบวนการเป็นไปตามหลักเกณฑ์ ส่งเสริมและพัฒนาทางด้านการศึกษาต่อทั้งสายวิชาการ หรือบุคลากรทางการศึกษาโดยจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งไว้ทุกปีงบประมาณ ถ้าบุคคลมีความรู้ ความสามารถ ตรงตามคุณสมบัติที่มหาวิทยาลัยกำหนดไว้ (พระประเสริฐ วรรณโม (ธิลาว) และคณะ, 2559) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาวิรัชศักดิ์ สุรเมธี และรองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารการเปลี่ยนแปลงของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พบว่า ด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคลผู้บริหารควรมีการสร้างความรู้ความกระตือรือร้นให้กับบุคลากรในองค์กรโดยเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน (พระมหาวิรัชศักดิ์ สุรเมธี และรองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2557)

องค์ประกอบที่ 4 การบริหารเพื่อความเป็นเลิศ ทั้ง 4 ตัวบ่งชี้ มีน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า 0.30 ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยได้ทำการการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจเพื่อค้นหาองค์ประกอบใหม่และตัวบ่งชี้ โดยตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลในการวิเคราะห์องค์ประกอบโดยใช้สถิติ Kaiser – Meyer – Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) การทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆโดยใช้สถิติ Bartlett's test of Sphericity (สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2551) ทำให้ผลการวิจัยเป็นไปเกณฑ์การพิจารณาองค์ประกอบ คือ 1(องค์ประกอบแต่ละตัวต้องมีตัวแปรสังเกตได้ตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป 2) Eigen Value ต้องมีค่ามากกว่า 1 และ 3) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ต้องมากกว่า 0.3 สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาวิรัชศักดิ์ สุรเมธี และรองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารการเปลี่ยนแปลงของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พบว่า แนวทางการบริหารของมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้าผู้บริหารจึงควรปรับปรุงระบบโครงสร้างการบริหารงานและกฎระเบียบต่าง ๆ ให้มีความยืดหยุ่นมีความเป็นสากล โดยจัดระบบการทำงานเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมตัดสินใจ สร้างเครือข่ายทางวิชาการกับสถาบันอื่นทั้งภายในและภายนอก

ประเทศ ในด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคลผู้บริหารควรมีการสร้างความรู้หรือรันทให้กับบุคลากรในองค์กรโดยเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ควรมุ่งเน้นสร้างองค์ความรู้สู่ความเป็นเลิศทางวิชาการด้านพุทธศาสนาซึ่งเป็นจุดเด่นของมหาวิทยาลัย และพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นแบบอย่างที่ดีทางด้านศีลธรรมสร้างสันติสุขให้เกิดในสังคมชุมชนและท้องถิ่นและเป็นผู้นำทางปัญญาให้กับสังคมไทยและสังคมนานาชาติต่อไป (พระมหาวิรัตน์ศักดิ์ สุรเมธี และรองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2557) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระวุฒิพงษ์ เพียรภูเข และรองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญณี แนนรท ได้ศึกษามุมมองด้านการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่นสู่ความเป็นเลิศ ในทศวรรษหน้าพบว่า 1) การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น มุ่งจัดการศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของคณะสงฆ์และสังคมในการพัฒนาประเทศ วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และพัฒนาด้านคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 2) การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นในทศวรรษหน้า อยู่ในระดับมากที่สุด 3) กรอบการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นในทศวรรษหน้า ต้องมุ่งเน้นพันธกิจของมหาวิทยาลัยซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาด้านคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต้องมีการบูรณาการทุกด้านภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ เพื่อมุ่งสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้แบบพุทธสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้า (พระวุฒิพงษ์ เพียรภูเข และรองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญณี แนนรท, 2560)

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องและกลมกลืนของตัวแบบพุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)ปรากฏว่า $\chi^2 = 178.398$, $df = 92$, $P - Value = 0.087$, $CFI = 0.937$, $TLI = 0.926$, $RMSEA = 0.063$, $SRMR = 0.048$ แสดงว่าโมเดล (Model) มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) และมีค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Construct Reliability : C.R.) เท่ากับ 0.988 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.60 แสดงว่าโมเดล (Model) มีความสอดคล้องและกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พนิดาตอนเมฆ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชน ในจังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้มีค่าระหว่าง 0.43 - 0.56 เป็นค่าที่ยอมรับได้ ตัวแปรทั้ง 15 ตัว มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 แสดงว่า เป็นองค์ประกอบของตัวแปรแฝงนำไปใช้ในการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุต่อไปได้ 2) การสร้างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ประกอบด้วยตัวแปรแฝง 4 ตัว สามารถวัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ 15 ตัวแปร 3) มีความสอดคล้องกับข้อมูล

เชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี ค่าสถิติ (Model Modification Indices--MI) พบว่า ดัชนีความกลมกลืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยตัวแปรแฝงสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรผลการดำเนินงานสู่ความเป็นเลิศได้ร้อยละ 82 (พนิดา ดอนเมฆ, 2559) และสอดคล้องกับการวิจัยของ พระมหาสหัส คำคุ้ม ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล พบว่า รูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย หลักการแนวคิดของรูปแบบการบริหาร วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ระบบของรูปแบบการบริหาร และเงื่อนไขสู่ความสำเร็จรูปแบบการบริหารเป็นการบริหารเชิงระบบ (พระมหาสหัส คำคุ้ม, 2556)

3. ผลการประเมินคู่มือการใช้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้พุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิได้เพิ่มเติมและปรับปรุงคู่มือการใช้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ทำให้คุณภาพคู่มือการใช้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้พุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยโดยรวมอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับ แนวคิดการประเมินในเชิงปริมาณของสตัฟเฟิลบีม และชินคฟีล (Stufflebeam, D. L., & Shinkfiell, A. J., 2007) ปรากฏว่ามีความเหมาะสมมาก จากการประเมินแสดงให้เห็นว่า คู่มือการใช้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้พุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในระดับมากที่จะนำไปเป็นต้นแบบ (Prototype) เพื่อประยุกต์ใช้ต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) องค์กรประกอบและตัวบ่งชี้พุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 20 ตัวบ่งชี้ 2) ตัวแบบที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องและกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) คู่มือการใช้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้พุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากสามารถนำไปใช้ได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ โดยภาพรวมควรส่งเสริมให้นำโมเดลที่พัฒนาไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้ ทั้งในระดับองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องและกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการนำโมเดลไปเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารนั้นควรคำนึงถึงความสำคัญขององค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ที่ผลการวิจัยมีค่าน้ำหนักจากมากไปหาน้อย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม. (2562). นโยบายการดำเนินงานของกระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรมโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรมในคราวการประชุมผู้บริหารกระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม. เรียกใช้เมื่อ 19 กันยายน 2562 จาก <https://www.mhesi.go.th/home/images/2562/.pdf>
- พินดา ดอนเมฆ. (2559). การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาเอกชน ในจังหวัดระยอง. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พระประเสริฐ วรธมโม (ธิลาว) และคณะ. (2559). พุทธบูรณาการการพัฒนาทุนมนุษย์สู่ความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ไทย. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 5(1), 71 - 84.
- พระมหาวิรัตน์ สุรเมธี และรองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2557). แนวทางการบูรณาการเปลี่ยนแปลงของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 8(1), 143 - 153.
- พระมหาสหัส คำคุ้ม. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิผล. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- พระวุฒิพงษ์ เพียรภูเข และรองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญณี แรอรท. (2560). มุมมองด้านการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นสู่ความเป็นเลิศในทศวรรษหน้า. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 7(2), 11 - 20.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2561). รายงานประจำปี 2560 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- รักเกียรติ หงษ์ทอง และคณะ. (2558). ประสิทธิภาพขององค์การกับตัวแบบภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏตะวันตก. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 10(29), 71 - 86.
- วาสนา เลิศมะเลา และเทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์. (2561). การพัฒนาองค์การสู่ความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 9(2), 209 - 248.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2562). การพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เรียกใช้เมื่อ 19 กันยายน 2562 จาก https://www.nesdb.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf

- สุภมาส อังคุโชติ และคณะ. (2551). สถิติการวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. กรุงเทพมหานคร: มิสชัน มีเดีย.
- Schumacker, R. E. & Lomaw, R. G. (2010). A beginner's guide to structural equation modeling. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Stufflebeam, D. L. & Shinkfiell, A. J. (2007). Evaluation : Theory, models and applications. San Francisco: Jossey-Bass.

จริยธรรมคริสเตียนกับปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง*
CHRISTIAN ETHICS AND PHILOSOPHY OF MODERATE
POSTMODERN PARADIGM

ยุทธภณท์ พินิจ

Yutthapan Pinich

กิริติ บุญเจือ

Kirti Bunchun

รวิช ตาแก้ว

Ravich Takaew

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: girmkrub@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการทบทวนทฤษฎีปรัชญาหลังนวยุคสายกลางอันเป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อการปลูกฝังหลักจริยธรรมคริสเตียน งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยทางปรัชญา โดยใช้กระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงวิจักษ์เพื่อแสดงเหตุผลในเชิงการวิพากษ์ การประเมินคุณค่าและการประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมกับสภาพชีวิตในสังคมปัจจุบัน โดยเป็นวิธีการตามกระบวนการทบทวนทฤษฎีปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ผลการวิจัยพบว่า 1) การสอนหลักจริยธรรมคริสเตียนที่เหมาะสมย่อมตั้งอยู่บนพื้นฐานผ่านแบบอย่างการปฏิบัติขององค์พระเยซูคริสต์ตามคำสอนที่บันทึกไว้ในพระคริสตธรรมคัมภีร์อันเป็นสาระสำคัญหลัก ซึ่งเป็นการสื่อสารผ่านการประพฤติปฏิบัติด้วยการเน้นชีวิตที่มีความเชื่อศรัทธาและการใช้เหตุผลอย่างมีความสมเหตุสมผล 2) การสอนหลักจริยธรรมคริสเตียนตามกระบวนการทบทวนทฤษฎีปรัชญาหลังนวยุคสายกลางสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางที่เหมาะสมกับสภาพวิถีชีวิตในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากการเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจักษ์ญาณ อันได้แก่ การวิเคราะห์ การประเมินค่าและการประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความเข้าใจต่อกันและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมได้ 3) การปลูกฝังหลักจริยธรรมคริสเตียนย่อมคำนึงถึงรูปแบบที่เหมาะสมต่อสภาพชีวิตคริสตชน โดยเป็นตามรูปแบบการสอนทางปรัชญา อันได้แก่ แบบดวงขาวใส่กระสอบ แบบปลูกกล้วยไม้ และแบบปลูกต้นกุหลาบ และการคำนึงถึงตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ผ่านสื่อการมองเห็น การได้ยิน การอ่าน

* Received 26 January 2021; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

การเขียน และการเคลื่อนไหวร่างกายและความรู้สึกของบุคคล ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการอบรมหลักจริยธรรมคริสเตียนที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ของคริสตชนในปัจจุบันได้

คำสำคัญ: จริยธรรมคริสเตียน, ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง, รูปแบบการเรียนรู้

Abstract

The Objectives of this research article were to study the moderate post-modern philosophical paradigm in analytic, appreciative, and applicative approaches, for reasonability to the cultivation of Christian ethics. This research used the method of philosophical research as documentary research with a reflexive process to show the critical reasoning, appreciation, and application of life properly in present society, according to the moderate post-modern philosophical paradigm. The results of the research found that 1) Teaching proper Christian ethics was aligned with the pattern of Jesus Christ's action according to the teachings which were recorded in the scriptures as the essence, communicating through the action with emphasis on belief, faith, and reasoning with rationality, 2) Teaching of Christian ethics according to the moderate post-modern philosophical paradigm could be applied as a guideline that was appropriate for the contemporary thoughts, which emphasizes the critical thinking process, that was, analysis, appreciation, and application, so as to build an understanding with each other and contribute to the development of proper quality of life 3) The cultivation of Christian ethics should be considered the teaching types and forms that varied from the philosophical teaching types that were filling the rice sacks, growing orchids, and planting roses and the learning style through visual, auditory, reading and writing, and kinesthetic to any Christians. The results of this research could be applied to the training of Christian ethics which is appropriate to any group of Christians in the present.

Keywords: Christian Ethics, Moderate Postmodern Philosophy, Learning Style

บทนำ

สังคมเปลี่ยนแปลงสู่ความก้าวหน้าที่ทันสมัยทำให้พฤติกรรมของคนเปลี่ยนไป การถ่ายทอดหลักจริยธรรมของศาสนาในรูปแบบเดิมมีแนวโน้มขาดความสอดคล้องต่อวิถีชีวิตปัจจุบัน ซึ่งการสอนหรือการปลูกฝังหลักจริยธรรมแก่ศาสนิกชนมีเป้าหมายเพื่อสร้างให้เกิด

ความประพฤติที่ดีให้เกิดความงอกงามแก่ชีวิตและบรรลู่ถึงความสุขตามเป้าหมายของชีวิต รวมทั้งเป็นขอบข่ายของการศึกษาปรัชญาจริยศาสตร์ศาสนา (Religious Ethics) ซึ่งเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติของมนุษย์อันมีหลักคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมเป็นมาตรฐานในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล อีกทั้งช่วยให้บุคคลได้พัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างมีความก้าวหน้าและรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมได้ การปลูกฝังหลักจริยธรรมที่ดีงามย่อมก่อให้เกิดความงอกงามของพฤติกรรมในแต่ละบุคคล กระตุ้นบุคคลให้มี (เอนก สุวรรณบัณฑิต, 2562) การปรับเปลี่ยนชีวิตให้ดีขึ้นตามทิศทางของเป้าหมายชีวิตที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงของแต่ละคนและสามารถค้นพบความสุขตามสภาพที่ตนเองดำรงอยู่ได้อย่างเหมาะสมที่สุด เนื่องด้วยรูปแบบชีวิตของบุคคลต่าง ๆ ในสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามแนวคิดของยุคสมัย จึงทำให้มีความหลากหลายรูปแบบและแตกต่างกันของการประพฤติและพฤติกรรมย่อมมีเกณฑ์มาตรฐานของบุคคลคอยตัดสินไว้ว่าการกระทำใดสอดคล้องกับเป้าหมายชีวิตหรือไม่ หากเป็นตามนั้นก็ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติที่ดี ตามที่ วิทเกินชทายน์ (Wittgenstein 1889 - 1951) ได้ให้ความชัดเจนว่า รูปแบบชีวิตหรือกระบวนการของบุคคลใดบุคคลหนึ่งจะมีลักษณะเป็นอย่างไรนั้นไม่ได้เกิดขึ้นจากรู้สึกพึงพอใจของบุคคลนั้นเท่านั้น วิธีการเรียนรู้สิ่งหนึ่งสิ่งใดของแต่ละคนมาจากเบื้องหลังของจุดยืนและมาตรการสร้างคุณค่าของแต่ละบุคคล (กิริติ บุญเจือ, 2551) มีความเที่ยงตรงหรือชอบธรรมมีจุดยืนและมาตรการสร้างคุณค่าให้กับตนเองไม่เหมือนใคร มีความหลากหลาย และสามารถส่งผลต่อการเลือกส่วนที่ดีที่เหมาะสมไปประยุกต์ใช้กับชีวิต

หากคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงย่อมต้องพิจารณาถึงเรื่องความทันสมัยหรือความก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ พร้อมกับการพิจารณาเกี่ยวกับการใช้วิธีการสอนหรือถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมจึงควรคำนึงถึงความทันสมัยตามความเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมให้ผู้คนมองเห็นถึงคุณค่าแท้จริงของชีวิต และมีรูปแบบการสอนที่สอดคล้องกับรูปแบบความคิดรูปแบบการเรียนรู้ของบุคคลอันนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติใช้ในวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับ สภาพปัจจุบัน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานการปฏิบัติตามแบบอย่างของพระเยซูคริสต์ ผู้ทรงรักษาแก่นแท้ของหลักคำสอนเพื่อถ่ายทอดให้เหมาะสมหรือเป็นที่เข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ของคนแต่ละกลุ่ม หรือพระองค์ทรงเน้นตามคำสอนในพระคริสตธรรมคัมภีร์เป็นสาระสำคัญ โดยเน้นความเชื่อศรัทธาและการใช้เหตุผลอย่างมีความสมเหตุสมผล อันก่อให้เกิดความดีงามความสุขและสันติแก่ชีวิตของบุคคลและสังคมได้อย่างดี พร้อมทั้งมุ่งสร้างแรงจูงใจสู่การปฏิบัติได้จริง กระตุ้นบุคคลให้มีการปรับเปลี่ยนชีวิตให้ดีขึ้นตามทิศทางของเป้าหมายชีวิตของแต่ละคน และสามารถค้นพบความสุขตามสภาพที่ตนเองดำรงอยู่ได้ (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2560)

สังคมปัจจุบันเป็นสังคมแบบพหุทางวัฒนธรรม มีความซับซ้อนมาก ทั้งในด้านความคิด ภาษา ศาสนา วิถีชีวิต การศึกษาและความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ จึงส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคลที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดทุกยุคสมัย อาจทำให้เห็นถึงปัญหาและช่องว่างความคิด

ของคนแต่ละวัยในสังคมมากขึ้น ขณะที่บางกลุ่มคนมองว่าเรื่องจริยธรรมเป็นเรื่องของคนโบราณ รุ่นเก่า หัวเก่า ไม่ทันยุคสมัย หรือบางกลุ่มมองว่า เรื่องจริยธรรมเป็นเรื่องไกลตัว เข้าไม่ถึงชีวิตและบางกลุ่มคนมองว่าเป็นเรื่องที่ขัดขวางเสรีภาพและความก้าวหน้า จากการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จึงพบเห็นปัญหาทางจริยธรรมมากขึ้น บางเรื่องราวเป็นพฤติกรรมที่รุนแรงขึ้น จากข่าวสารที่พบเห็น เช่น การฆ่าผู้อื่นด้วยการใช้ปืนยิง ด้วยการรวมกลุ่มทำลายร่างกาย เพราะไม่พอใจ พ่อข่มขืนลูก ลูกฆ่าแม่ การโกงเงินคนอื่น การปลอมแปลงเอกสาร ปัญหาทางเพศ เป็นต้น สังคมมีความสับสนวุ่นวายในมาตรการความถูกต้อง ความดี ความชั่ว แม้แต่คำสอนในศาสนาจึงทำให้แสงสว่างจากคุณธรรมศาสนาริบหรี่ลง (พระสมณีก จรโณ และ นิกร ยาอินตา , 2563) ในขณะที่ปัจจุบันมนุษย์มีสภาพการเป็นอยู่ที่ดีกว่าสมัยเดิม มีการศึกษาที่ดีกว่า มีเทคโนโลยีที่ดีกว่า แต่พฤติกรรมกลับไม่จำเริญขึ้นอย่างสอดคล้องในทิศทางเดียวกัน (เชิดชัย เลิศจิตรเลขา, 2548)

ในขณะที่คริสตชนเป็นกลุ่มชนส่วนหนึ่งของสังคมที่ได้รับผลจากความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ และอยู่ร่วมอย่างหลากหลายแนวคิด การปฏิบัติตามหลักจริยธรรมอาจมีความแตกต่างกันตามกระบวนทรรศน์แต่ละกลุ่มคน บางกลุ่มคนได้รับการปลูกฝังหลักจริยธรรมคริสเตียนตามกระบวนทรรศน์ยุคกลาง (Medieval Paradigm) ซึ่งเน้นการยึดมั่นให้มีความเชื่อและการทำตามข้อเชื่อในคำสอนเป็นหลักมาจน บางครั้งอาจจะเลยการชี้ให้เห็นด้วยหลักเหตุผลที่สามารถนำไปสู่ความเข้าใจและยอมรับได้สำหรับคนในยุคปัจจุบัน และบางกลุ่มเป็นตามกระบวนทรรศน์ยุค (Modern Paradigm) ที่เน้นการยึดมั่นถ้อยมั่นในหลักการให้เหตุผลที่สามารถอธิบายได้ชัดเจน มีหลักฐานเชิงประจักษ์ จนอาจจะเลยการให้ความสำคัญกับความเชื่ออันเป็นมิติแห่งความหวัง ความรักและความมั่นคงภายในชีวิตได้ จึงกล่าวได้ว่าการสอนหรือการปลูกฝังหลักจริยธรรมคริสเตียนควรได้รับการปรับปรุงวิธีการให้เหมาะสมกับสภาพของชีวิตมนุษย์ และพัฒนาการกระทำต่าง ๆ ให้เกิดผลที่ดีต่อชีวิตและสังคม ซึ่งกระบวนทรรศน์หลังยุคสายกลางได้เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณค่าของชีวิตผ่านการยอมรับและเรียนรู้ เน้นการไม่ยึดมั่นถ้อยมั่น เน้นการแลกเปลี่ยน และร่วมหาแนวทางด้วยกัน ทั้งการให้ความสำคัญต่อความเชื่อศรัทธาควบคู่ไปกับการใช้เหตุผลที่มีความสมเหตุสมผล จึงเป็นแนวทางที่จะสามารถเป็นทิศทางสำหรับสังคมในปัจจุบันได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหลักจริยธรรมคริสเตียนกับปรัชญาหลักยุคสายกลาง โดยสะท้อนแนวความคิดจากการศึกษาเพื่อขยายกรอบฟ้าของความเข้าใจเดิมและวิเคราะห์การปลูกฝังหลักจริยธรรมคริสเตียนที่เหมาะสมกับบรรดาคริสตชน และนำเสนอการประยุกต์ใช้ตามแนวทางกระบวนทรรศน์ปรัชญาหลังยุคสายกลางที่เน้นวิธีการวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking) เพื่อสร้างกระบวนการคิดด้วยการใช้ปัญญาการวิจักษ์เพื่อการประเมินค่าแต่ละประเด็น และการวิธานเพื่อการเลือกเก็บส่วนที่เป็นคุณประโยชน์อย่าง

แท้จริงและช่วยให้เกิดการพัฒนาคูณภาพชีวิตด้านจริยธรรมของมนุษย์ตามคำสอนในพระคริสตธรรมคัมภีร์และให้เกิดผลดีสูงสุดแก่ชีวิต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการทรงตนปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อการปลูกฝังหลักจริยธรรมคริสเตียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีวิจัยทางปรัชญา เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ วิภาษวิธี (Dialectics Method) เพื่อแลกเปลี่ยนเหตุผลระหว่างสองฝ่าย คือ ฝ่ายกระบวนการทรงตนปรัชญายุคกลางกับกระบวนการทรงตนปรัชญานวยุค และฝ่ายกระบวนการทรงตนปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ผ่านกระบวนการคิดไตร่ตรองเชิงวิจารณญาณ (reflexive process) เพื่อแสดงเหตุผลในเชิงการวิพากษ์ การประเมินคุณค่าและการประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมตามกระบวนการทรงตนปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีกรอบมโนคติสำคัญ ได้แก่ หลักจริยธรรมคริสเตียน ปรัชญากระบวนการทรงตน กระบวนการทรงตนปรัชญายุคกลาง กระบวนการทรงตนปรัชญานวยุค กระบวนการทรงตนปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง รูปแบบการปลูกฝังจริยธรรมคริสเตียนของพระเยซูคริสต์ และแนวคิดรูปแบบการเรียนรู้

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการทรงตนปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการปลูกฝังหลักจริยธรรมคริสเตียนในปัจจุบัน เนื่องด้วยช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีการหรือแนวทางในการถ่ายทอดหลักจริยธรรมคริสเตียนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตปัจจุบันและทันต่อการเปลี่ยนแปลงหรือความก้าวหน้าของสังคมในแต่ละช่วงเวลา และเน้นหลักการวิจารณญาณเพื่อพัฒนาสู่ความเข้าใจ พร้อมทั้งนำไปปรับใช้ในการปฏิบัติทางด้านจริยธรรมที่เหมาะสมได้ ดังนี้

1. การสอนหลักจริยธรรมคริสเตียนตามกระบวนการทรงตนปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่เหมาะสมย่อมตั้งอยู่บนพื้นฐานผ่านแบบอย่างการปฏิบัติขององค์พระเยซูคริสต์ตามคำสอนที่บันทึกไว้ในพระคริสตธรรมคัมภีร์เป็นสาระสำคัญหลัก โดยสื่อสารผ่านการประพฤติปฏิบัติด้วยการเน้นชีวิตที่มีความเชื่อศรัทธาและการใช้เหตุผลอย่างมีความสมเหตุสมผลควบคู่กันไป

2. การสอนหลักจริยธรรมคริสเตียนตามกระบวนการทรงตนปรัชญาหลังนวยุคสายกลางสามารถประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน โดยเน้น

กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการวิเคราะห์ ประเมินค่าและประยุกต์ใช้ โดยไม่ยึดมั่นถือมั่นในคำสอนและคัมภีร์อย่างเดียว แต่สร้างความเข้าใจ และหาแนวทางอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติภาพ อันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสม

3. การปลูกฝังจริยธรรมคริสเตียนตามกระบวนการทรรศน์ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางคำนึงถึงรูปแบบที่เหมาะสมต่อคริสตชนในปัจจุบัน โดยเป็นไปตามรูปแบบการสอนทางปรัชญา อันได้แก่ การสอนตามรูปแบบดวงข้าวใส่กระสอบ แบบปลูกกล้วยไม้ และแบบปลูกต้นกุหลาบ พร้อมกับการคำนึงถึงรูปแบบการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลที่เกิดการเรียนรู้ต่างกันผ่านสื่อการมองเห็น การได้ยิน การอ่านการเขียน และการเคลื่อนไหวร่างกายและความรู้สึก

อภิปรายผล

การปลูกฝังหลักจริยธรรมคริสเตียนตามกระบวนการทรรศน์ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางย่อมช่วยให้เกิดความเข้าใจและนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่สอดคล้องกับวิถีในการดำเนินชีวิตของคริสตชนได้ชัดเจน และเหมาะสมกับลักษณะของการเรียนรู้ของบุคคลในปัจจุบันได้มากกว่า เนื่องด้วยกระบวนการทรรศน์ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคมเป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญ เน้นการแลกเปลี่ยนข้อมูลจากการวิจารณ์ญาณเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความประพฤติเพื่อนำไปสู่แนวทางการนำไปปรับประยุกต์ใช้ร่วมกัน อันก่อให้เกิดสิ่งที่มีคุณค่าและประโยชน์ต่อทั้งตนเองและสังคม ผู้วิจัยจึงนำเสนอความคิดเห็นจากการศึกษาว่า

1. ในสภาพปัจจุบันการสอนหลักจริยธรรมคริสเตียนที่เหมาะสมควรคำนึงถึงสาระสำคัญจากคำสอนของพระเยซูคริสต์และคำสอนในพระคริสตธรรมคัมภีร์โดยศึกษาให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนผ่านความศรัทธาทั้งผู้สอนและผู้เชื่อ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเอกชัย ไชยดา ที่พบว่า การอธิบายหลักธรรมของคริสเตียนต้องสอนและยกตัวอย่างในพระคริสตธรรมคัมภีร์ประกอบ ซึ่งจะทำให้คริสเตียนเข้าใจหลักธรรมแล้ว ยังทำให้ผู้ทำหน้าที่ในการอธิบายหลักคำสอนสามารถหาตัวอย่างได้ง่าย และนำไปปฏิบัติได้ง่ายเช่นกัน เนื่องด้วยหลักจริยธรรมคริสเตียน (เอกชัย ไชยดา, 2555) คือ หลักการประพฤติปฏิบัติของคริสตชนในฐานะของผู้เป็นคนที่ติดตามมาตรฐานแห่งคำสอนของพระเยซูคริสต์ในพระคัมภีร์ หรือเป็นลักษณะการสำแดงออกของคุณภาพของความเชื่อศรัทธาของคริสตชนผ่านการประพฤติปฏิบัติในวิถีชีวิต ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความจริงของพระเจ้าที่ทรงสำแดงกับความประพฤติของมนุษย์ที่ได้ปฏิบัติตาม เช่น ความเชื่อ (Faith) ความหวัง (Hope) และความรัก (Charity) (เชิดชัย เลิศจิตรเลขา, 2548)

จากการศึกษาความหมายพบว่า คำว่า จริยธรรม (Ethic) หมายถึง ประมวลข้อธรรมที่ทำให้คน ๆ หนึ่งหรือคนประเภทหนึ่งเป็นคนดี และคำว่า Ethics หรือ Ethic

จากภาษากรีก คำว่า Ethikos (Moral หมายถึง ศีลธรรม) กับคำว่า Ethos (Character หมายถึง เอกลักษณ์หรือลักษณะเด่น ความเคยชินของพฤติกรรมของบุคคลหรืออุปนิสัย) ตรงนี้จึงหมายถึงศีลธรรมกับอุปนิสัยของบุคคล ซึ่งกล่าวรวมไปถึงสิ่งที่มีคุณค่า หรือกฎของความประพฤติโดยกลุ่มบุคคลหรือบุคคลส่วนตัว (Garner, R. T., 1975) และตามนิยามคำว่า “จริยธรรม” คือ “ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม” ซึ่งไม่ได้หมายถึงข้อธรรมแต่ละข้อ แต่เป็น “คุณธรรม” (virtue) เป็นประมวลคุณธรรมอันพึงประพฤติปฏิบัติตามสภาพคุณงามความดีหรือภาวะคุณงามความดีแต่ละอย่าง (กิริติ บุญเจือ, 2551) จากความหมายนี้จึงอธิบายในทิศทางเดียวกันว่า จริยธรรมช่วยให้ผู้ปฏิบัติตามได้สำแดงถึงคุณภาพชีวิตของตน

การประพฤติปฏิบัติของบุคคลอย่างมีจริยธรรมที่ดีในชีวิตของคริสเตียนจึงผ่านมาตรฐานจากพระคริสตธรรมคัมภีร์เป็นหลักสำคัญและปฏิบัติหน้าที่ที่ครอบคลุม 3 ด้าน คือ หน้าที่ต่อพระเจ้า หน้าที่ต่อสังคม และหน้าที่ต่อตัวเอง ด้วยการทำให้จิตใจสงบมีสมาธิเป็น ส่วนที่สถิตอยู่ของพระเจ้าและพรักพร้อมในการบริการเพื่อนมนุษย์ ตามที่ ออเกสทีน (Augustine) มีทรรศนะว่า การแสวงหาความเป็นอยู่ที่ดีในโลกนี้กับการเตรียมใจไว้สำหรับการช่วยให้พ้นโลกหน้า จำเป็นต้องเชื่อมหลักการสองอย่างคือหลักการเหตุผลและหลักการของความศรัทธา ในความปรารถนาของจิตที่มีคุณธรรม เสรีภาพและความรับผิดชอบตามสภาวะจิตใจภายใน (กิริติ บุญเจือ, 2560) สอดคล้องกับ พระปรีเยพงษ์ คุณปัญญา กล่าวไว้ว่า การสอนธรรมเพื่อการอบรมบ่มนิสัยอันเป็นไปตามหลักคำสอนในศาสนาของกระบวนทรรศน์ ยุคกลางอย่างเคร่งครัดเพื่อโลกหน้าย่อมสมบูรณ์กว่า แต่ต้องเป็นการตีความที่ซื่อตรงและถูกต้องกับจุดประสงค์ของกฎคำสอนในศาสนาที่เกิดเป็นกุศลและนำพาประโยชน์สุขมาให้แก่ชีวิตได้ (พระปรีเยพงษ์ คุณปัญญา, 2562)

พระเยซูคริสต์ทรงปลูกฝังหลักจริยธรรมที่ดีแก่สาวกที่ติดตามพระองค์ จนชีวิตได้รับการพัฒนาทั้งด้านสุขภาพที่ดี จิตใจที่มีสันติสุขและจิตวิญญาณที่เชื่อมสนิทต่อพระเจ้าได้อย่างมีพลัง รวมทั้งตัดสินใจนำไปประพฤติปฏิบัติด้วยความเต็มใจ ซึ่งการถ่ายทอดของพระเยซูคริสต์ ได้แก่ 1) การเทศนาเพื่อสอนเนื้อหาของพระคริสตธรรมคัมภีร์ ผ่านวิธีการสอนที่หลากหลายอย่างเหมาะสมแก่ความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งของคริสตชน เช่น การใช้คำอุปมาหรือการเปรียบเทียบ หมายถึงการอธิบายเรื่องที่ลึกซึ้งด้วยวิธีการเปรียบเทียบ (พงษ์ศักดิ์ ลิ้มทองวิรัตน์, 2557) พระเยซูคริสต์ทรงสื่อสารให้ผู้ฟังได้ค้นพบความเป็นจริงในจิตใจด้วยความเชื่อ กระตุ้นให้คิด เปิดเผยแก่จิตวิญญาณที่อยู่เหนือสติปัญญาได้กระทำการมองเห็นแนวทางการปฏิบัติที่ดีผ่านเรื่องธรรมดา (Young, B. H., 2009) หลายครั้งพระองค์ทรงใช้คำอุปมาเพื่ออธิบายหลักคำสอน และเหมาะแก่ผู้ฟังที่สามารถเข้าใจได้ง่าย พร้อมนำคำสอนไปปฏิบัติใช้ในชีวิต เช่น บทเทศนาบนภูเขา เป็นต้น 2) การสอน พระเยซูคริสต์ทรงสอนตามกลุ่มคนที่มาฟังด้วยวิธีการที่ไม่เหมือนกัน บางครั้งใช้เรื่องเล่า บางครั้งตั้งคำถาม และบางครั้งทรงบรรยายแก่

ผู้ฟัง (อีวีย์, 2542) เช่น การสอนให้ทำซ้ำ ๆ เพื่อเข้าใจ บางครั้งทรงเล่าเรื่องเพื่อการเปรียบเทียบ เช่น การสอนเรื่องความกระวนกระวายกับคุณค่าของชีวิต เป็นการสร้างหรือนำไปสู่มุมมองใหม่ผ่านภาพประกอบ เช่น ทรงสอนสาวกผ่านการเรียกเด็กมาหาพระองค์ บางครั้งใช้การอุปมาอุปไมย เช่น ผู้หว่านเมล็ด ชาวสะมาเรียใจดี เป็นต้น และทรงใช้เหตุผลอธิบายอย่างสมเหตุสมผลที่สามารถสร้างความชัดเจนส่งผลให้เกิดความเจริญงอกงาม และความสุขทั้งภายในและภายนอกแก่ชีวิต

ด้วยหลักคำสอนของศาสนาถือว่เป็นองค์ความรู้ระดับสูงของมนุษย์ที่มีจุดประสงค์ให้มนุษย์ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมหรือจริยธรรมที่ดีงามอันก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนกันและกัน (พนายุทธ เขยบาล, 2560) การศึกษาจึงควรให้คุณค่าและความสำคัญต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเพื่อสร้างรากฐานให้แก่ชีวิตทุกด้านด้วยหลักการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัย (ลำพรวน บัวเฟียน และคณะ, 2563) ตลอดจนการพึ่งพาตนเองได้ และ 3) พระเยซูคริสต์ทรงปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สาวก เพื่อเปิดเผยถึงความจริงและพระประสงค์ของพระเจ้าและสื่อถึงความรัก ความเชื่อ และความหวังที่ยิ่งใหญ่ของพระองค์แก่มนุษย์ทุกคน เช่น ทรงสอนเรื่องความรักต่อคนบาปและรับประทานอาหารกับพวกเขา ทรงตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นหรือกระตุ้นให้เกิดการทบทวนชีวิตด้วยตนเอง เช่น ท่านนิโคเดมัสแอบไปพบพระเยซูคริสต์เป็นการส่วนตัว เป็นต้น ดังนั้นสรุปได้ว่า พระเยซูคริสต์ทรงใช้วิธีการถ่ายทอดที่แตกต่างกันตามรูปแบบแผนความคิดหรือการเรียนรู้ของผู้ฟัง เพื่อให้เกิดการนำไปสู่การปฏิบัติตามคุณธรรมนั้นได้ (McCoy, J. W., 2016)

2. แนวทางการสอนหลักจริยธรรมคริสเตียนตามกระบวนการทรรศน์ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางสามารถประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับสภาพในปัจจุบัน เนื่องจากกระบวนการทรรศน์นี้เน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ได้แก่ การวิเคราะห์ การประเมินค่า และการนำไปประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์แก่ชีวิตตนเองและสังคม ไม่ละทิ้งความรู้แต่เลือกสิ่งที่ดีที่สร้างประโยชน์และคุณค่ามาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม เพื่อพัฒนาแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติภาพและมีความสุข ด้วยว่าความสุขอยู่ในจิตใจที่เฝ้าหาในคุณธรรมพัฒนาจนกลายเป็นอุปนิสัย ด้วยการลงมือปฏิบัติตามคุณธรรมแต่ละอย่างอย่างต่อเนื่อง (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2560)

กระบวนการทรรศน์นี้อาศัยการใช้ปัญญาที่ไตร่ตรองผ่านการใช้หลักวิจารณ์ญาณอย่างแท้จริง คานท์ (Kant, 1724 - 1804) เสนอความคิดว่า “อย่าหลงใหลในวิทยาศาสตร์เพราะไม่ได้ให้ความจริง ให้เพียงสิ่งที่เป็นประโยชน์ ฉะนั้นต้องใช้วิทยาศาสตร์รับใช้มนุษย์ในขอบข่ายศีลธรรมและศาสนา ที่ต้องอาศัยความสำนึกร่วมของมนุษยชาติเป็นเกณฑ์ ไม่ควรเอาวิชาการอื่น ๆ มาตัดสินศีลธรรมและศาสนา” เป็นเหตุให้เกิดกระบวนการทรรศน์ที่มองว่าการแสวงหาความสำนึกร่วมกัน หันหน้าเข้าหากัน ร่วมมือกันเพื่อคุณการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ (กิริติ บุญเจือ, 2560)

กระบวนการครั้งนี้จึงเสนอวิธีการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ ได้แก่ หลัก 3 กล้า คือ กล้าเผชิญปัญหา กล้าประเมินวิถีปฏิบัติ และกล้าลงมือทำการด้วยความรับผิดชอบ ที่ต้องใช้อย่างสุภาพถ่อมตน ใช้วิธีการเสวนา (Dialogue) เพื่อส่งเสริมบรรยากาศเอกภาพในความหลากหลาย ส่งเสริมศักดิ์ศรีของมนุษย์ โดยมุ่งหวังเป้าหมายคือสันติภาพของโลกและการอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทรเข้าใจกันและกัน และเคารพต่อกัน ปรับแก้ไขปัญหาขัดแย้งอย่างเข้าใจกันด้วยสันติวิธี (Peaceful Dialogue) (กิริติ บุญเจือ, 2560) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วราภรณ์ พงศ์ธรพิสุทธิ ที่กล่าวว่า ต้องประยุกต์ใช้กฎหมาย ศีลธรรมตามคำสอนทางศาสนา จริยธรรม ประเพณีและจรรยาบรรณได้อย่างมีวิจารณ์ญาณด้วยเหตุผลที่เหมาะสมกับคนแต่ละประเภทเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต (วราภรณ์ พงศ์ธรพิสุทธิ, 2558) ด้วยเหตุนี้จึงควรมุ่งสร้างและพัฒนาค่านิยมจากคุณธรรมที่ดี เพื่อส่งเสริมการประพฤติอย่างมีจริยธรรมที่ถูกต้องได้ (Walsh, W. H., 1969)

กระบวนการครั้งนี้ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมีแนวทางที่ต่างจากกระบวนการทัศน์เดิม ซึ่งถือเป็นฝ่ายตรงกันข้ามที่ไม่เห็นด้วยกับข้อค้นพบ ได้แก่ 1) กระบวนการทัศน์ปรัชญายุคกลาง ที่ถือว่าการปลูกฝังหลักจริยธรรมคริสเตียนที่เหมาะสมต้องเป็นไปตามแนวคิดปรัชญายุคกลางเท่านั้น โดยให้เหตุผลว่า หลักจริยธรรมเป็นเรื่องของศาสนา ซึ่งความประพฤติของมนุษย์จำต้องได้รับการรับการชี้แนะและควบคุมพฤติกรรม การปลูกฝังหลักจริยธรรมจึงต้องมีความศรัทธาเป็นส่วนสำคัญอันจะนำไปสู่ชีวิตในโลกหน้า การประพฤติตามหลักจริยธรรมเป็นแนวทางที่เชื่อมั่นในชีวิตโลกหน้า ด้วยว่ามีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการชี้วัดผู้ที่จะเข้าไปสู่โลกหน้าที่ดีได้ นั่นคือ การให้อำนาจแก่ผู้นำศาสนาที่จะตัดสินมาตรการของความประพฤติเมื่อทุกคนศรัทธาในศาสนา คำสอนจะช่วยให้เกิดการขัดเกลาจิตใจและส่งผลให้ปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมได้ ซึ่งถือว่าเป็นช่วงแนวคิดพื้นฐานส่วนใหญ่มาจากหลักคำสอนของศาสนาคริสต์ บทบาทสำคัญในการถ่ายทอดหลักจริยธรรมแก่ประชาชน จึงเป็นของผู้นำของศาสนาหรือระบบของศาสนจักร ที่ได้รับการสอน การศึกษาอย่างเป็นระบบมากขึ้นของศาสนา บุคคลเหล่านี้ได้กลายเป็นผู้สร้างแนวทางที่นำไปสู่ความสุขหรือชีวิตที่มนุษย์ควรจะได้รับในโลกหน้า จึงต้องสละความสุขไม่สมบูรณ์ในโลกนี้เพื่อแลกกับความสุขแท้ที่สมบูรณ์แบบในโลกหน้า (กิริติ บุญเจือ, 2560) เน้นการกระทำความดี ปฏิบัติตนตามคำสอน การปลูกฝังหลักจริยธรรมคริสเตียนช่วงปลายยุคได้มีการใช้กฎเกณฑ์เพื่อกระตุ้นมากขึ้น การปลูกฝังหลักจริยธรรมคริสเตียนเป็นการกระทำผ่านการศึกษาศาสนาพระคริสตธรรมคัมภีร์เพื่อจะทำการอบรมและให้ความกระจ่างแก่ประชาชน ยึดกฎคำสอนตามเนื้อหาในพระคริสตธรรมคัมภีร์และคำสอนของผู้นำศาสนาอย่างเคร่งครัด หรือเรียกได้ว่า เน้นความศรัทธาในพระเจ้า และ 2) กระบวนการทัศน์ปรัชญานวยุค ถือว่าการปลูกฝังหลักจริยธรรมคริสเตียนที่เหมาะสมต้องเป็นไปตามแนวคิดปรัชญานวยุคเท่านั้น โดยให้เหตุผลว่า ความรู้ที่ผ่านการค้นพบและพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ย่อมเป็นคำสอนที่ต้องถูกจัดให้เป็นระบบชัดเจน มีหลักการวัดผล

ที่แน่นอน มีกฎเกณฑ์หรือระเบียบแบบแผนที่ถูกต้อง สถาบันที่ทำหน้าที่ในการปลูกฝังจริยธรรมคือศาสนา จึงต้องมีการจัดโครงสร้างที่สอดคล้องกันหน้าที่ การมีการออกกฎหมายเพื่อควบคุมมาตรฐานการสอน หลักจริยธรรมถูกจัดให้เป็นกฎเกณฑ์ที่แน่นอน มีข้อห้ามชัดเจน เน้นการศึกษาที่ถูกจัดระบบและโครงสร้างอย่างมีทิศทางที่วัดได้ การศึกษาถูกจัดหลักสูตรอย่างเป็นสัดส่วน ไม่เชื่อมโยงต่อกัน เน้นเพื่อการศึกษาที่สร้างความรู้ การสอนคุณธรรมเพื่อความรู้ การทำหรือไม่ทำอาจสะท้อนผ่านการตัดสินใจบนฐานความรู้ เป็นกระบวนการที่ให้คุณค่ากับชีวิตที่สามารถสร้างคุณค่าได้เมื่อมนุษย์ใช้ปัญญาตนเองในการค้นคว้า แสวงหาและค้นพบความจริง ส่วนความจริงที่พิสูจน์ไม่ได้ก็อาจไม่สามารถยอมรับได้ ความคิดแบบใหม่ทำให้ได้รับคำตอบที่เป็นสิ่งที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางคือ จะทำได้โดยการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ เน้นการใช้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์โดยมองคำสอนทางศาสนาว่า งามง่าย ไร้สาระ ทำให้เสียเวลาพัฒนาวิทยาศาสตร์ ตามที่ กิรติ บุญเจือ อธิบายไว้ว่า เป็นการเน้นความแน่นอนตายตัวโดยยึดหลักว่าเป็นกฎแล้วต้องไม่มีการยกเว้น มีความก้าวหน้าในการเข้าใจโลกและมนุษย์อย่างรวดเร็ว และเน้นคุณประโยชน์ ซึ่งอีกด้านหนึ่งคุณค่าทางศีลธรรมนั้นไม่ได้วัดจากผลของการกระทำของบุคคลหรือจากความเมตตากรุณาของธรรมชาติ แต่โดยเจตนาหรือความตั้งใจที่จะปฏิบัติตามกฎทางศีลธรรมมากกว่า (กิรติ บุญเจือ, 2545)

ผู้วิจัยจึงพิจารณาเหตุผลฝ่ายตรงกันข้ามไว้ ดังนี้ 1) กระบวนการที่ปรัชญายุคกลางยึดมั่นถือมั่นในการอธิบายความศรัทธาตามระบบหลักคำสอนของตนว่าถูกต้อง มีคำสอนในศาสนาเป็นศูนย์กลางเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างหลักจริยธรรม มองข้ามการยึดถือเป้าหมายที่สอดคล้องกับชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไป จึงปลูกฝังจริยธรรมโดยเน้นความศรัทธาตามหลักคำสอนในศาสนาอย่างเคร่งครัดแต่ได้ละเลยหลักการใช้เหตุผลที่สมเหตุสมผลหรือสอดคล้องกับวิถีชีวิตปัจจุบัน และ 2) กระบวนการที่ปรัชญายุค ยึดมั่นถือมั่นในด้วยกระบวนการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์และระบบของหลักเหตุผลอย่างเข้มข้นมากจนทำให้คนในปัจจุบันมองข้ามมิติแห่งความศรัทธาและยึดมั่นในคุณธรรมจากความรู้ที่มีเหตุผลมากกว่า ยอมรับสิ่งใดเมื่อได้ผ่านการพิสูจน์เท่านั้นและเน้นคุณค่าผ่านวัตถุที่จับต้องได้ จึงปฏิเสธสิ่งที่ใช้หลักการวิทยาศาสตร์พิสูจน์ไม่ได้ มิติแห่งความศรัทธาถูกมองข้ามไปเป็นเรื่องที่ยอมรับไม่ได้ ผู้คนจึงมีความเคร่งเครียดและขาดความหวังในชีวิตได้

3. การปลูกฝังจริยธรรมคริสเตียนย่อมคำนึงถึงรูปแบบที่เหมาะสมต่อคริสตชน เนื่องจากคริสตชนแต่ละบุคคลมีลักษณะแนวคิด การเรียนรู้และความเชื่อที่ต่างกัน วิธีการถ่ายทอดจริยธรรมคริสเตียนจึงควรพิจารณาถึงสภาพของบุคคลในปัจจุบันนี้ ที่อาจเน้นเฉพาะความศรัทธาหรือเหตุผลอย่างเดียวไม่ได้ แต่ควรเน้นควบคู่ไปด้วยกัน ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่าควรคำนึงถึงรูปแบบการสอนที่เป็นไปตามการสอนทางปรัชญา ตามแนวคิดของ กิรติ บุญเจือ ได้แก่ 1) แบบดวงขาวใส่กระสอบ เป็นวิธีการสอนที่เน้นการสอนให้มีการฟังและจดบันทึกในคำสอนของผู้สอนหรือครู แล้วนำไปอ่านเพื่อจดจำตามที่บันทึกนั้น การสอน

ลักษณะนี้เชื่อว่าสมองของผู้เรียนสามารถรับได้ทุกเรื่องราว จึงเปรียบเหมือนการตวงข้าวสารลงในกระสอบเก็บรายละเอียดได้ทุกอย่างดังกระสอบเก็บข้าวได้ทุกเม็ด ข้าวเป็นเหมือนความรู้ที่มีคุณค่ามากที่จะต้องเก็บ (กิริติ บุญเจือ, 2560) สอดคล้องกับ เอนก สุวรรณบัณฑิต อธิบายว่าการอบรมครั้งแรก ๆ ยังไม่มีความรู้คล้ายกับกระสอบเปล่า การอบรมย่อมต้องให้ความรู้เข้าสู่สมอง ท่องจำ จดบันทึกเพื่อมีองค์ความรู้เสียก่อน แล้วค่อยเป็นกระสอบข้าวที่มีคุณค่าตรงส่วนนี้คือการที่ยอมรับว่าเนื้อหาคุณธรรมสอนกันได้ จึงเหมาะสำหรับผู้ที่ไม่มีพื้นฐานองค์ความรู้ด้านจริยธรรมมาก่อน 2) แบบปลูกกล้วยไม้ ซึ่งเป็นดอกไม้ที่สวยงาม แต่การปลูกไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องบำรุงด้วยปุ๋ยและน้ำให้เหมาะสม ต้องใช้เวลาดูแลเอาใจใส่มากพอสมควร เป็นการสอนที่ถ่ายทอดความคิดและเพิ่มความรู้ใหม่ให้กับผู้เรียนบันทึกไว้ เช่น การสอนแบบบรรยายตามห้องเรียน เป็นต้น เมื่อผู้เข้าอบรมมีความรู้แล้วก็ให้ความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น เมื่อแต่ละคนก็จะมีชุดความรู้เฉพาะตนซึ่งสามารถนำไปขยายผลต่อได้ จึงเหมาะสำหรับผู้ที่มียุทธศาสตร์ความรู้ด้านจริยธรรมระดับพื้นฐานและส่งเสริมด้านการดูแลเอาใจใส่ และ 3) แบบปลูกต้นกุหลาบ ซึ่งออกดอกเองได้ไม่ยากนัก เพียงแต่ต้องหมั่นใส่ปุ๋ย พรุนดิน รดน้ำ ให้แก่ต้น การสอนลักษณะนี้เป็นการสอนที่ไม่มุ่งเน้นการยึดเย็ดเนื้อหาให้แก่ผู้เรียน แต่มุ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ขบคิด ได้ทำความเข้าใจด้วยตนเอง และผู้สอนคอยชี้แนะ หรือช่วยนำพาไปสู่กระบวนการค้นหาคำตอบได้ด้วยตัวเอง เมื่อมีความรู้พื้นฐานแล้ว จึงเหมาะที่จะนำไปสู่การฝึกคิดวิเคราะห์ แยกแยะ มองหาส่วนดี มองหาการประยุกต์ ใช้ตามหลักยึดเหนี่ยวของตน ถ้าออกดอกแล้วย่อมมีความสวยงาม กลิ่นหอมจรจราย และสามารถออกดอกไปได้เรื่อย ๆ เหมือนนำความรู้คุณธรรมไปปฏิบัติด้วยปัญญาและเป็นตัวแบบที่ดี เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (เอนก สุวรรณบัณฑิต, 2560)

นอกจากนั้นควรคำนึงถึงรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Style) ด้วยว่าแต่ละบุคคลมีการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจและการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ตามที่ Senge, P. M. กล่าวถึง ว่า แบบแผนความคิด หมายถึงข้อตกลง ความเชื่อพื้นฐาน หรือภาพที่ตกผลึกแล้วในความคิดของบุคคล อันมีผลต่อความเข้าใจในการเรียนรู้สรรพสิ่งในโลก ต่อการประพฤติปฏิบัติ ต่อค่านิยม เจตคติ และส่งผลต่อความเข้าใจได้ และนอกจากนั้นการปลูกฝังหลักจริยธรรมจึงควรคำนึงถึงผู้รับการอบรม (Senge, P. M., 1990) นั่นคือ รูปแบบการเรียนรู้ของแต่ละคน ที่มีวิธีการคิดและมุมมองในการเปิดรับความรู้ต่างกัน โดย Fleming And Mills แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มรับรู้ทางสายตาที่มองเห็น (Visual Learner) คือ การเรียนรู้ได้ดีจากรูปภาพ แผนผัง แผนภูมิ เนื้อหาเป็นเรื่องราว 2) กลุ่มรับรู้ทางโสตประสาทที่ได้ยิน (Auditory Learner) คือ การเรียนรู้ได้ดีถ้าได้พูด ได้ฟัง ไม่ค่อยสนใจรูปภาพ ชอบได้ฟังซ้ำ ๆ ชอบเล่าเรื่องให้คนอื่นฟัง 3) กลุ่มอ่านและเขียน คือการเรียนรู้ผ่านสื่อที่เป็นลายลักษณ์อักษร ชอบข้อมูล หนังสือ ตำราต่าง ๆ และ 4) กลุ่มรับรู้ทางร่างกาย โดยการเคลื่อนไหวและการรู้สึก (Kinesthetic Learner) คือ การเรียนรู้ได้ดีทางความรู้สึก การเคลื่อนไหวร่างกาย การสัมผัส ไม่

ขอบ่งชี้เฉย (มณฑรา ธรรมบุศย์, 2552) ซึ่งผลการวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์หรือปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการอบรมหลักจริยธรรมคริสเตียนที่เหมาะสมแก่กลุ่มต่าง ๆ ของคริสตชนได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กระบวนการทัศนปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อการปลูกฝังหลักจริยธรรมคริสเตียนในปัจจุบัน เนื่องด้วยกระบวนการทัศนปรัชญาหลังนวยุคสายกลางส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ด้านจริยธรรมคริสเตียน คือ กระบวนการทัศนปรัชญาหลังนวยุคสายกลางส่งเสริมการสอนหลักจริยธรรมคริสเตียนที่คำนึงถึงคำสอนอันตั้งอยู่บนพื้นฐานแบบของพระเยซูคริสต์ ซึ่งเป็นสาระที่สำคัญในพระคริสตธรรมคัมภีร์ ส่งเสริมการสำแดงความเชื่อศรัทธาและการใช้เหตุผลที่สมเหตุสมผล คำนึงถึงกระบวนการทัศนปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่สามารถประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางการสอนหลักจริยธรรมคริสเตียนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน ที่สร้างกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การวิเคราะห์ การประเมินค่าและการประยุกต์ใช้ตามความเป็นจริง และคำนึงถึงรูปแบบที่เหมาะสมต่อคริสตชน ตามรูปแบบการสอนทางปรัชญา คือ แบบดวงขาวใสกระสอบ แบบปลูกกล้วยไม้ และแบบปลูกต้นกุหลาบ พร้อมกับคำนึงถึงตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ผ่านสื่อการมองเห็น การได้ยิน การอ่านการเขียน และการเคลื่อนไหวร่างกายและความรู้สึกของบุคคล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ โดยผลการวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการอบรมหลักจริยธรรมคริสเตียนที่เหมาะสมแก่กลุ่มต่าง ๆ ของคริสตชนได้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับกลุ่มที่หลากหลาย เช่น กลุ่มเด็ก กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มผู้ใหญ่ และกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น หรือคำนึงถึงกลุ่มของรูปแบบการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน เช่น กลุ่มครูผู้สอน กลุ่มคนรับใช้ กลุ่มผู้นำ กลุ่มทีมนักดนตรี เป็นต้น โดยเน้นให้แต่ละกลุ่มเกิดการเรียนรู้ที่นำไปสู่ความเข้าใจ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น สร้างพลังการนำคำสอนไปปฏิบัติใช้ให้เหมาะกับตนเอง มีศรัทธาในพระเจ้าอย่างเต็มที่และพร้อมทั้งอธิบายทุกสิ่งด้วยเหตุผลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิต และ 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป ได้แก่ 2.1) การตีความหลักจริยธรรมคริสเตียนตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง และ 2.2) การศึกษาหลักจริยธรรมคริสเตียนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคริสตชนตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การปลูกฝังหลักจริยธรรมคริสเตียนตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน”

เอกสารอ้างอิง

กীরติ บุญเจือ. (2545). ปรัชญาหลังนวยุค แนวคิดเพื่อการศึกษาแผนใหม่. กรุงเทพมหานคร: ดวงกมล.

_____. (2551). คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาการสากล. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.

_____. (2560). ชุดปรัชญาสวนสุนันทา เล่มที่ 1 ปรัชญาประจำสถาบัน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

_____. (2560). ชุดปรัชญาสวนสุนันทา เล่มที่ 4 ปรัชญาและจริยศาสตร์ยุคกลาง. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

เชิดชัย เลิศจิตเรเลขา. (2548). คริสตจริยศาสตร์พื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนดอนบอสโก.

ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2560). คุณธรรม จริยธรรม กับศีลธรรมจากมุมมองของปรัชญา. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

พงษ์ศักดิ์ ลิ้มทองวิรัตน์. (2557). สารานุกรมคริสต์ศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สภาคริสตจักรในประเทศไทย.

พนายุทธ เขยบาล. (2560). เอกสารประกอบการสอนหลักการและปรัชญาการศึกษา. อุดรธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

พระปรียะพงษ์ คุณปัญญา. (2562). การสอนฆราวาสธรรมเพื่อการอบรมบ่มนิสัย: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

พระสมนึก จรโณ และนิกร ยาอินตา. (2563). ความรัก ความศรัทธาและการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(5), 1 - 11.

มณฑรา ธรรมบุศย์. (2552). ลีลาการเรียนรู้. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2562 จาก https://sites.google.com/a/phusang.ac.th/krukanokwanscience_pwk/how-to-learn/rup-baeb-kar-reiyn-ru

ลำพรวน บัวเผียน และคณะ. (2563). รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในสถานการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(10), 315-332.

วรภรณ์ พงศ์ธรพิสุทธิ. (2558). จริยธรรมของคุณภาพชีวิตสำหรับนักสื่อสารมวลชนหลังนวยุค: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

อวิทย์. (2542). หลักการสอนสำหรับผู้สอนคริสเตียนศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ทีริสันส์.

- เอกชัย ไชยดา. (2555). การอธิบายหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาทแก่คริสเตียน. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เอนก สุวรรณบัณฑิต. (2560). การเรียนการสอนอย่างปรัชญา: ปรัชญาสวนสุนันทา. เรียกใช้เมื่อ 22 มกราคม 2563 จาก <https://philosophy-suansunandha.com/>
- _____. (2562). มุมมองปรัชญากับความमानฉันท์เชิงพุทธวัฒนธรรม. วารสารศาสนอิสลาม, 18(1), 77-90.
- Garner, R. T. (1975). Ethics. U.S.A: Grolier Incorporated.
- McCoy, J. W. (2016). The Teaching Methods of Jesus. Journal of Biblical Foundations of Faith and Learning, 1(1), 9 - 15.
- Senge, P. M. (1990). The fifth discipline: The art practice of the learning organization. London: Century Press.
- Walsh, W. H. (1969). Hegelian Ethics. New York: St. Martin's Press.
- Young, B. H. (2009). The Parables: Jewish Tradition and Christian Interpretation. Massachusetts: Hendrickson Publishers.

การควบคุมภายในของวัดในเขตกรุงเทพมหานคร
ตามกรอบแนวคิดของ COSO*
INTERNAL CONTROL OF TEMPLE IN BANGKOK
CONCEPTUAL FRAMEWORK BY COSO

ธฤตาภา ปานบ้านเกร็ด

Tritapa Panbankrad

นพดล พันธุ์พานิช

Noppadol Punpanich

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: tidawan47@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการควบคุมภายในของวัดในเขตกรุงเทพมหานครตามแนวคิดของ COSO 2) เพื่อศึกษาความสอดคล้องของการควบคุมภายในตามแนวคิดของ COSO ของวัดในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการศึกษาเอกสารและการศึกษาภาคสนาม โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และการเก็บข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย 1) เจ้าอาวาสวัด 2) รองเจ้าอาวาสวัด 3) ไวยาวัจกร 4) บุคลากรวัดและชุมชน และ 5) เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จำนวน 20 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา นำเสนอผลงานวิจัยแบบพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ระบบควบคุมภายในของวัดในเขตกรุงเทพมหานครมีความสอดคล้องและคล้ายคลึงกับระบบการควบคุมภายในตามกรอบแนวคิดของ COSO ทั้ง 5 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านสภาพแวดล้อมของการควบคุม ใช้หลักพรหมวิหาร 4 2) การประเมินความเสี่ยง ใช้หลักสัปปริสธรรม 7 3) กิจกรรมการควบคุม ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 4) สารสนเทศและการสื่อสาร ใช้หลักปฏิสัมพันธ์ 5) การติดตามและประเมินผล ใช้หลักอิทธิบาท 4 เจ้าอาวาสและบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในการจัดวางระบบการควบคุมภายในและบริหารความเสี่ยงอย่างเพียงพอ ยึดหลักธรรมะเข้ามาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานภายในวัด นอกจากนี้เจ้าอาวาสวัดมีแนวทางที่เหมาะสมในการจัดวางระบบควบคุมภายใน มีการใช้สารสนเทศเข้ามาใช้ในองค์กร มีการติดตามและประเมินผล รวมทั้งเป็นผู้ที่มีความเมตตา ความเสียสละเพื่อส่วนรวม ทั้งร่างกายแรงใจ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชยัน อดทน มีความ

* Received 7 April 2021; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

กระตือรือร้นในการช่วยเหลือผู้อื่น มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพในพระพุทธศาสนา
อย่างยั่งยืน ด้วยการนำแนวคิดทฤษฎีการควบคุมภายในมาบูรณาการกับพุทธธรรม

คำสำคัญ: การควบคุมภายใน, วัด, กรุงเทพมหานคร, แนวคิดของ COSO

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study internal control of temple in Bangkok conceptual framework by COSO 2) study consistency of the internal control of temple in Bangkok conceptual framework by COSO, by a qualitative method focus on document and field study using a specific sampling method and collecting information by an insight interviewing with important informant which consist of 1) abbots 2) associate abbots 3) warden 4) temple and community personnel 5) National Buddhism Office staff 20 monks/person the data was analyzed by a content analysis method and presented descriptive research results. A research's result found that the process of internal control system of the temple in Bangkok was consistent and similar to the COSO Complete 5 elements: 1) Control environment by Brahma Vihara 4 2) Risk assessment by Sapphuris Dharma 7 3) Control activities by Sanghahawatthu 4 4) Information communication by Ptsamphitha 5) Monitoring and evaluation Iddhipadha 4. Abbot and Personnel has a knowledge to deploy adequate internal control system and risk management by adhering to the principles of Dharma in the temple administration. The abbot has appropriate guidelines for organizing the internal control system. Is using information into the organization There is monitoring and evaluation. Including being a person who has compassion Sacrifice for the public both physical and mental strength, be diligent, patient and honesty Enthusiasm to help others administration and effective management in Buddhism by applying theory of internal control with Buddha-Dhamma.

Keywords: Internal Control, Temple, Bangkok, Framework by COSO.

บทนำ

คติใหญ่ที่สะท้อนวงการพระพุทธศาสนาเมืองไทยช่วงปีที่ผ่านมา คงหนีไม่พ้นกรณีคดีทุจริตเงินทอนวัด ที่กองบังคับการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบ นำกำลังเข้าตรวจค้นผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งอดีตผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

เชื่อมโยงพระเถระชั้นผู้ใหญ่หลายรูป กลายเป็นข่าวที่กระทบต่อความรู้สึกและความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ถือว่าสั่นสะเทือนวงการสงฆ์ครั้งใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่งของประเทศไทย กรณีคดีทุจริตเงินทอนวัด (ธนกร วงษ์ปัญญา, 2561) ซึ่งเหตุการณ์เริ่มต้นเมื่อกลางปี 2560 จากการเข้าร้องเรียนของเจ้าอาวาสวัดห้วยตะแกละ จังหวัดเพชรบุรี แจ้งความกับกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ หรือ ปปป. เปิดโปงข้าราชการที่มีการโอนเงินให้กับวัดเพื่อสร้างอุโบสถ จำนวน 10 ล้านบาท แต่ต้องโอนกลับคืนให้กับข้าราชการ จำนวน 9 ล้านบาท ส่อพฤติกรรมมีพิรุณ ทางสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) จึงเดินทางตรวจสอบทุจริตเงินทอนวัด ร่วมกับ ปปป. แบ่งการทำงานโดยช่วงแรกลงพื้นที่ตรวจค้น 10 จุด เป็นบ้านพักข้าราชการระดับสูงของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทั้งในพื้นที่กรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด พบเอกสารการทุจริตงบประมาณและปฏิสังขรณ์วัดของตั้งแต่ปี 2555 - 2559 เป็นการเบิกจ่ายไป 33 วัด พบมีการทุจริต 12 วัด มีข้าราชการระดับสูงของสำนักงานพระพุทธศาสนา และ พลเรือน เกี่ยวข้อง 10 คน มูลค่าความเสียหายกว่า 60 ล้านบาท (เอ็มไทย, 2558)

อย่างไรก็ตามปรากฏการณ์ที่กล่าวมาข้างต้นในที่นี้ไม่ได้เกิดขึ้นในทุก ๆ วัด แต่ยังคงมีวัดในพระพุทธศาสนาหลายแห่งที่ได้รับการยอมรับการดำรงไว้ซึ่งหลักศาสนาที่แท้จริงและเป็นวัดที่มุ่งเน้นการทำความดีเพื่อพัฒนาชุมชน การบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของเจ้าอาวาส พระภิกษุสามเณร ภายในวัดเป็นสำคัญ (พระเฉลิมพล มณีวรรณ, 2557) ทั้งนี้ยังพบว่า ในปัจจุบันเจ้าอาวาสส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการบริหารจัดการวัดทั้งในด้านการบำรุงรักษาวัด การจัดการทำระบบศาสนสมบัติต่าง ๆ ของวัดให้เป็นไปด้วยดี (พระปลัดวรเมศวรร นาควโร และคณะ, 2560)

วิธีการที่จะทำให้วัดสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ประหยัด และช่วยป้องกันหรือลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น หรือความเสียหายไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของความสิ้นเปลือง หรือความเสียหายในทรัพย์สิน หรือการกระทำอันเป็นทุจริต โดยการนำหลักการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยง ของคณะกรรมการร่วมของสถาบันวิชาชีพ 5 แห่ง ซึ่งได้รวมตัวกันเรียกว่า (COSO: Committee of Sponsoring Organization of the Tread way Commission) (ถนนมลิขณ์ กำแพงพล, 2559)

องค์ประกอบของการควบคุมภายในตามแนวคิดของ COSO ที่สอดคล้องกับหลักธรรมเชิงพุทธ ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อมของการควบคุมใช้หลักพรหมวิหาร 4 หลักปาปนิกรรม 2) การประเมินความเสี่ยงใช้หลักสัปปริสธรรม 7 3) กิจกรรมควบคุม ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 4) ระบบสารสนเทศและการสื่อสาร ใช้หลักปฏิสัมภิทา 5) การติดตามผลและประเมินผลใช้หลัก อิทธิบาท 4 หากวัดนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน ย่อมทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จ สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพของวัดในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยวัดเทวราชกุญชรวิหาร วัดสุคันธารามและวัดสีหไกรสร เนื่องจากได้ศึกษาข้อมูลและได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่สำนักงานศาสนสมบัติ สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติเพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบ นำผลวิจัยที่ได้รับไปปรับปรุงและประยุกต์ใช้กับลักษณะการดำเนินงานของวัดต่าง ๆ นำผลการวิจัยไปเผยแพร่ให้บุคคลภายนอก ให้บุคลากรทางการสอนนำไปบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน รวมทั้งเป็นต้นแบบแก่วัดต่าง ๆ และเป็นรูปแบบในการบริหารจัดการวัดในพระพุทธศาสนาเพื่อประโยชน์ส่วนรวมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบการควบคุมภายในของวัดในเขตกรุงเทพมหานครตามแนวคิดของ COSO
2. เพื่อศึกษาความสอดคล้องของการควบคุมภายในตามแนวคิดของ COSO ของวัดในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การควบคุมภายในของวัดในเขตกรุงเทพมหานครตามกรอบแนวคิดของ COSO เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการศึกษาเอกสาร แนวคิดและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. **การศึกษาในเชิงเอกสาร** ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์งานวิจัยครั้งนี้จากเอกสารในชั้นปฐมภูมิ คือ ระบบการควบคุมภายในตามแนวคิดของ COSO และจากเอกสารในชั้นทุติยภูมิ คือ วิทยานิพนธ์ รวมทั้งหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบการควบคุมภายในตามแนวคิดของ COSO

2. **การศึกษาในภาคสนาม** เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการที่เกี่ยวข้องกับระบบการควบคุมภายในของวัดตามแนวคิดของ COSO มีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

2.1 กำหนดวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ความคิดเห็นโดยกำหนดประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2.2 กำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมายที่จะศึกษา โดยการสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบการควบคุมภายในของวัด

2.3 ออกแบบเครื่องมือในการสัมภาษณ์ความคิดเห็นกลุ่มเป้าหมายโดยกำหนดประเด็นหัวข้อสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบและรับรองจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นที่ยอมรับ

2.4 จัดเตรียมความพร้อมในการเข้าสัมภาษณ์รายบุคคล รายกลุ่ม ในกลุ่มเป้าหมายเพื่อนำข้อคิดเห็นและประเด็นสาระสำคัญมาวิเคราะห์และสรุปผลเชื่อมโยงกับ ผลการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร

3. พื้นที่ในการศึกษาและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.1 พื้นที่ในการศึกษา คือ วัดในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย วัดเทวราชกุญชรวรวิหาร วัดสีหโกธสร และวัดสุคันธาราม

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เจ้าอาวาสวัดจำนวน 3 รูป รองเจ้าอาวาสวัดจำนวน 6 รูป พระสงฆ์ 3 รูป ไวยาวัจกรจำนวน 3 คน กรรมการวัดจำนวน 3 คนและเจ้าหน้าที่สำนักงานศาสนสมบัติ สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จำนวน 2 คน รวม 20 รูป/คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องวัดที่ศึกษาวิจัยเป็นอย่างดี เป็นผู้ที่อยู่กับวัดมานาน สามารถให้ข้อมูล ได้อย่างละเอียดและสมบูรณ์ เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการเลือกแบบไม่มีโครงสร้างที่เคร่งครัด มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการที่ไม่ซับซ้อน จุดมุ่งหมายหลักของการเลือกตัวอย่างแบบนี้เพื่อจะได้ตัวอย่างที่เหมาะสมที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ สำหรับแนวคิด จุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของการศึกษาสามารถสะท้อนความเป็นจริงได้มากที่สุด เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมกับการสังเกตและสอบถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีดังนี้

4.1 แบบบันทึก (Field Note) เพื่อป้องกันข้อมูลสูญหาย ใช้สำหรับบันทึก เพื่อรวบรวมข้อมูลระหว่างดำเนินการวิจัย

4.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยมีแนวคำถามในการเข้าไปสัมภาษณ์ที่ตั้งไว้ล่วงหน้า สำหรับใช้สัมภาษณ์ ทุกกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับรู้ไว้ แนวคำถามการสัมภาษณ์สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ ทั้งนี้เพื่อจะได้ข้อมูลที่มีประโยชน์ครบถ้วนและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.3 แบบสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้วิธีสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมจากสถานที่ ชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพิ่มขึ้น

5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้โดยการเก็บ ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ขั้นที่ 1 เป็นการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้าง องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่วิจัย ขั้นที่ 2 เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลตามสภาพ ความเป็นจริงของพื้นที่ ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูล เพื่อขอความอนุเคราะห์ กำหนดให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) เพื่อขอเชิญผู้ให้ข้อมูลสำคัญนัดวัน เวลา

สถานที่สำหรับสัมภาษณ์ พร้อมทั้งจัดส่งสารสนเทศสรุปผลการศึกษาในระยะที่ 2 ล่วงหน้า 2 สัปดาห์ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้ประกอบการให้แนวคิดผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยดำเนินการสัมภาษณ์และจัดบันทึกด้วยตนเอง

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการจัดเตรียมฐานข้อมูล เพื่อให้สามารถนำไปใช้วิเคราะห์ให้ง่ายขึ้นด้วยการจัดทำกลุ่มข้อมูล มีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มฯ เพื่อความเชื่อมั่นของข้อมูลที่ได้รับ และเพื่อนำไปใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล ได้นำหลักการ 3 ประการประกอบด้วย การลดทอนและกลั่นกรองข้อมูล การแสดงและพรรณนาข้อมูล และการหาข้อสรุปและตรวจผลการวิจัยเป็นกระบวนการหาข้อสรุปและการตีความหมายของผลหรือข้อค้นพบต่อไป (เอกพร รักความสุข, 2559)

7. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ โดยการนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณา เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในเครื่องมือ รวมถึงให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะอีกครั้งเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปเป็นแบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลจริงโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญยืนยันความถูกต้องว่าเป็นข้อมูลจริงที่ให้สัมภาษณ์

ผลการวิจัย

การศึกษา ระบบการควบคุมภายในของวัดในเขตกรุงเทพมหานครตามกรอบแนวคิดของ COSO มีผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

ระบบการควบคุมภายในของวัดในเขตกรุงเทพมหานครตามแนวคิดของ COSO พบว่าด้านสภาพแวดล้อมของการควบคุม เจ้าอาวาสใช้ธรรมะเป็นหลักในการปกครอง มีการจัดโครงสร้างองค์กรเป็นรายด้าน วัดเทวราชกุญชรและวัดสุคันธาราม จัดโครงสร้างองค์กรเป็น 6 ด้านประกอบด้วย ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปโภค ด้านการศึกษาสงเคราะห์และด้านการสาธารณสงเคราะห์ วัดสีหโกธสร โครงสร้างองค์กรมี 7 ด้านประกอบด้วย ด้านงานหารายได้ ด้านการเงินและบัญชี ด้านงานรักษาความสะอาดและดูแลสถานที่ ด้านการบำรุงรักษาและซ่อมแซม ด้านงานรักษาความปลอดภัย ด้านงานประชาสัมพันธ์ และด้านงานประสานงาน ด้านการประเมินความเสี่ยง วัดมีการประเมินความเสี่ยงโดยใช้วิธีการหารือและประชุมร่วมกันเพื่อป้องกันไม่ให้เกิด

เหตุการณ์เสียหายได้ในอนาคต ด้านการควบคุม วัดมีการตรวจสอบการชำรุดทรุดโทรมของศาสนสถานหรือศาสนสมบัติอยู่ตลอดเวลา มีการตรวจรับงานและป้องกันการสูญหายของทรัพย์สิน การควบคุมการรับจ่ายเงิน รวมถึงการตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ การเบิกจ่ายในวัดเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสกับไวยาวัจกรลงชื่อร่วมกัน 2 คน ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร วัดมีการสื่อสารโดยทางไลน์ หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ การใช้ป้ายประชาสัมพันธ์ การใช้กล้องวงจรปิด การใช้คอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในการทำงาน การติดตามผลและประเมินผล วัดมีการติดตามผลหลังจากที่มีการจัดโครงการแต่ละโครงการเพื่อนำปัญหาต่าง ๆ มาปรับปรุงแก้ไขในครั้งต่อไป การติดตามการก่อสร้างการบำรุงศาสนสถานและศาสนวัตถุ รวมถึงมีการประเมินผลการทำงานของพนักงานในวัดเพื่อประเมินผลการทำงานในแต่ละปี

ความสอดคล้องของระบบการควบคุมภายในตามแนวคิดของ COSO ของวัดในเขตกรุงเทพมหานครพบว่า ด้านสภาพแวดล้อมของการควบคุม มีการจัดวางตำแหน่งงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละคน คณะกรรมการวัดมาจากชาวบ้านในชุมชนและพระสงฆ์ในวัด มีการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละด้านอย่างชัดเจน การรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามสายงานที่รับผิดชอบ โดยเจ้าอาวาสวัดเทวราชกุญชรวรวิหารจะยึดกฎระเบียบปฏิบัติของพระสงฆ์ตามหนังสือของพระธรรมวโรดม มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาวัด การประชุมเจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาสเป็นประจำทุกเดือนและยังพบว่า วัดเทวราชกุญชรวรวิหารเป็น 1 ใน 16 วัดตัวอย่างในการจัดทำบัญชีและรายงานประจำปีเพื่อนำส่งสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติตามกำหนด ส่วนเจ้าอาวาสวัดสุคันธารามใช้หลักธรรมพรหมวิหาร เข้ามาบริหารจัดการรวมถึงหลัก 5 ส. โดยการใช้หลัก SWOT เข้ามาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ในการบริหารจัดการวัดเพิ่มเติม ด้านการประเมินความเสี่ยง วัดมีการประชุมปรึกษาหารือในด้านการซ่อมแซมและรักษา ทั้งศาสนสถานและศาสนวัตถุ รวมทั้งผลเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตของวัด เช่น การสูญหายของทรัพย์สิน การลดลงของบุคลากร หรือการเกิดอัคคีภัยในวัด วัดเทวราชกุญชรวรวิหารปัญหาการลดลงของบุคลากรไม่มีมีแต่จะเพิ่มขึ้นเนื่องจากปกครองด้วยหลักธรรมะ ความเสี่ยงจากการชำรุดด้านต่าง ๆ ไม่มีเนื่องจากวัดมีการดูแลรักษา ปรับปรุงและซ่อมแซมอยู่ตลอดเวลา วัดสุคันธารามมีการจัดลำดับความสำคัญของศาสนสถานหากมีการชำรุดเสียหายอันดับแรกที่ต้องคำนึงถึง คือ อุโบสถเนื่องจากเป็นที่ทำสังฆกรรมตามพระวินัย อันดับสองคือ ศาลาการเปรียญเพราะเป็นสถานที่จัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ของพุทธบริษัท และสุดท้ายคือ กุฏิสงฆ์เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่พระสงฆ์ ด้านกิจกรรมควบคุม วัดมีการตรวจตราและซ่อมแซมศาสนสถานให้มีความมั่นคง แข็งแรงอยู่เสมอ มีการประชุมกำหนดแนวทางการบูรณปฏิสังขรณ์ การซ่อมบำรุงสาธารณูปโภค มีการติดตั้งกล้องวงจรปิดรอบศาสนสถาน มีการจัดทำทะเบียนคุมสินทรัพย์ การเบิกจ่ายเงินมีการเซ็นชื่อร่วมกัน 2 คนคือเจ้าอาวาสและไวยาวัจกร การบันทึกบัญชีจัดทำโดยการใช้คอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในการจัดทำ วัดเทวราชกุญชรวรวิหารมีการจัดทำบัญชีที่

เป็นไปตามคู่มือของไวยาวัจกร มีการกำหนดรหัสและกำหนดระดับของบุคคลในการเข้าถึงระบบต่าง ๆ โดยมีเจ้าอาวาสตรวจตราดูแลให้เป็นไปอย่างเรียบร้อยและถูกต้อง วัดสุคันธารามมีการประสานกับสายตรวจ สน.ดุสิต ให้เข้ามาตรวจตราบริเวณรอบ ๆ วัดสีหโกธรมมีการคัดเลือกบุคลากรที่จะเข้าทำงานโดยมีการกำหนดคุณสมบัติเบื้องต้น เช่น เป็นคนซื่อสัตย์ตรงไปตรงมา ให้บุคลากรในวัดช่วยกันสอดส่องดูแลและหากมีบุคคลที่น่าสงสัยให้แจ้งเจ้าอาวาสหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทันที ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร วัดเทวราชกุญชรวรวิหารจัดให้พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถในระบบสารสนเทศมาปฏิบัติหน้าที่ควบคุมระบบคอมพิวเตอร์ มีระบบการสื่อสารในการสั่งการเพื่อให้การทำงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น ตั้งกลุ่มไลน์ โทรศัพท์ เป็นต้น การจัดทำบัญชีจะมีการบันทึกไว้ในโปรแกรมสำเร็จรูปแบ่งเอกสารเป็นเอกสารรับ จ่าย จัดทำทะเบียนคุณสุนทรพย์เพื่อให้ง่ายต่อการบันทึกและสรุปผลในแต่ละครั้ง มีการประชุมประจำเดือนโดยมีการใช้สื่อวิทัศน์เข้ามาช่วย การประชาสัมพันธ์ข่าวสารของวัดทางโซเชียลมีเดียมีการจัดทำป้ายบอกสถานที่ ข้อความบนแผ่นป้ายแสดงภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และอักษรเบลล์ โดยเฉพาะอักษรเบลล์ ได้รับรองจากสถาบันคนตาบอด สหกรณ์บริการคนตาบอดแห่งประเทศไทย จำกัด มีการประชาสัมพันธ์วัดหลายช่องทาง เช่น facebook การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ สื่อโฆษณา วัดสุคันธารามการบริหารสั่งการของเจ้าอาวาส ใช้วิธีติดประกาศ ณ จุดป้ายประชาสัมพันธ์ มอบหมายให้เลขานุการวัดเดินนิมนต์เป็นบางกรณีที่มีเรื่องเร่งด่วน หรือใช้หนังสือเชิญประชุมคณะกรรมการบริหารฝ่ายฆราวาสร่วมประชุมเพื่อร่วมกันตัดสินใจ การรักษาความปลอดภัยของข้อมูลสารสนเทศ มีการตั้งรหัส Password ก่อนเข้าถึงข้อมูล วัดสีหโกธรม การให้ข้อมูลข่าวสารในวัดอยู่ในรูปของการจัดกิจกรรม เช่น กิจกรรมการจัดทัศนศึกษาภายในวัดและศาสนสถาน การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์เพื่อเผยแพร่เรื่องราวต่าง ๆ ภายในวัด การจัดทำเอกสารเป็นโบว์ชัวร์ การจัดทำสื่อโฆษณา การบันทึกรายรับรายจ่ายของวัด การจัดเก็บรายได้ที่ได้จากกฐิน ผ้าป่า รวมทั้งเอกสารที่สำคัญ ๆ จะนำมาบันทึกไว้ในคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ง่ายต่อการค้นหา การสั่งงานหรือมอบหมายงาน ใช้โทรศัพท์ และไลน์กลุ่มเพื่อนัดหมายการประชุม มีระบบเสียงภายในวัดอย่างครอบคลุมทั่วถึงมีเสียงธรรมตามสายเพื่อให้ประชาชนที่มาปฏิบัติและทำบุญได้มีโอกาสฟังธรรมไปด้วย วัดสุคันธาราม การบริหารสั่งการของเจ้าอาวาส ใช้วิธีติดประกาศ ณ จุดป้ายประชาสัมพันธ์ มอบหมายให้เลขานุการวัดเดินนิมนต์เป็นบางกรณีที่มีเรื่องเร่งด่วน หรือใช้หนังสือเชิญประชุมคณะกรรมการบริหารฝ่ายฆราวาสร่วมประชุมเพื่อร่วมกันตัดสินใจ การรักษาความปลอดภัยของข้อมูลสารสนเทศ มีการตั้งรหัส Password ก่อนเข้าถึงข้อมูลด้านการติดตามและประเมินผล การจัดโครงการต่าง ๆ ของวัดเมื่อเสร็จสิ้นโครงการแต่ละโครงการจะประชุมสรุปผลโครงการโดยนำเสนอผลของโครงการตามหน้าที่ที่แต่ละฝ่ายได้รับผิดชอบ อภิปรายปัญหาและอุปสรรคในการจัดโครงการเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขในการจัดโครงการครั้งต่อไป การซ่อมแซมและบูรณศาสนสถาน ศาสนบุคคลและศาสนพิธีกรรมในแต่ละ

ครั้งเมื่อเสร็จสิ้นงานจะมีการตรวจรับโดยเจ้าอาวาสและคณะกรรมการทุกครั้ง การจัดเก็บเอกสารและบันทึกการรับจ่ายเงิน การจัดทำรายงานรายรับรายจ่ายและรายงานเงินคงเหลือประจำวันมีการตรวจสอบและลงลายมือชื่อโดยเจ้าอาวาส

อภิปรายผล

ระบบการควบคุมภายในของวัดในเขตกรุงเทพมหานครตามแนวคิดของ COSO เป็นการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมะเข้ามาบริหาร ผู้มีอำนาจสูงสุดในการบริหารคือเจ้าอาวาส มีการแบ่งโครงสร้างบริหารงานเป็นรายด้าน เช่น ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปโภค และด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยมีผู้ช่วยเจ้าอาวาสรับผิดชอบตามความถนัดของตนเอง มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย การจัดทำทะเบียนคุมสินทรัพย์โดยใช้ระบบสารสนเทศเข้ามาช่วย การจัดทำโครงการต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีระบบระเบียบตั้งแต่ประชุมการจัดโครงการจนกระทั่งโครงการเสร็จสิ้นมีการสรุปผลเพื่อนำไปปรับปรุงในครั้งต่อไป การติดตั้งวงจรปิด ปรับปรุงศาสนสถานอยู่สม่ำเสมอเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหาย และมีการตรวจรับงานทุกครั้งเมื่องานนั้นเสร็จสิ้น พระสงฆ์และกรรมการวัดมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของเจ้าอาวาสในด้านการควบคุมภายในและบริหารความเสี่ยง (พระครูพินิตสุตาคม (สมพงษ์ สุตาคม), 2554) วัดมีการส่งเสริมพระภิกษุสามเณรและศิษย์วัดให้ได้รับการศึกษา มีการให้ทุนการศึกษากับพระภิกษุสงฆ์ มีการจัดที่พักของพระภิกษุสงฆ์ สามเณรและบุคลากรในวัด พร้อมระบบสาธารณูปโภค มีการพัฒนาบุคลากรและวิทยาการในวัดเพื่อแนะนำสถานที่ต่าง ๆ แก่บุคคลภายนอกที่เข้าเยี่ยมชมหรือมารับบริการให้เกิดความพึงพอใจ (ปัญะธิดา อมรญาณู, 2560)

ความสอดคล้องกับการควบคุมภายในของวัดในเขตกรุงเทพมหานครตามแนวคิดของ COSO ระบบการควบคุมภายในของวัด มีครบทั้ง 5 หลักการ ประกอบด้วย 1) ประเมินและรูปแบบหลักการทำงานของเจ้าอาวาส 2) รองเจ้าอาวาส/ผู้ช่วยเจ้าอาวาสและกรรมการวัดมีความรู้ความเข้าใจในรูปแบบการบริหารงานของวัด 3) การจัดโครงสร้างองค์การวัดมีการกำหนดอำนาจหน้าที่อย่างชัดเจน 4) การบริหารและการคัดเลือกโดยเจ้าอาวาสและผู้ที่มีอำนาจรับผิดชอบ 5) ผลักดันให้ทุกตำแหน่งมีความรับผิดชอบต่อการควบคุมภายในโดยใช้หลักธรรมะ การพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน เช่น การส่งเสริมและสนับสนุนให้พนักงานให้ได้รับการพัฒนาด้านความรู้ มีการประสานงานให้แต่ละหน่วยงานรับทราบและทำความเข้าใจถึงเป้าหมายวิสัยทัศน์ที่ดีชัดเจนขององค์การ (สุนทรียา ไชยปัญญา และคณะ, 2559) โดยนำหลักปาปนิกรธรรม 3 ที่สามารถนำมาปรับใช้กับผู้นำได้ (พระมหาจุรณ อภิธรรมมจิตโต และคณะ, 2562) หลักอหิสา 4 และหลักพรหมวิหาร 4 (ธีรพงษ์ บุญรักษา และนวนพันธ์ วอกลาง, 2559) การประเมินความเสี่ยงของวัดมีครบ 4 หลักการ ประกอบด้วย 6) กำหนดวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน 7) ระบุและวิเคราะห์ความเสี่ยงที่อยากควบคุม

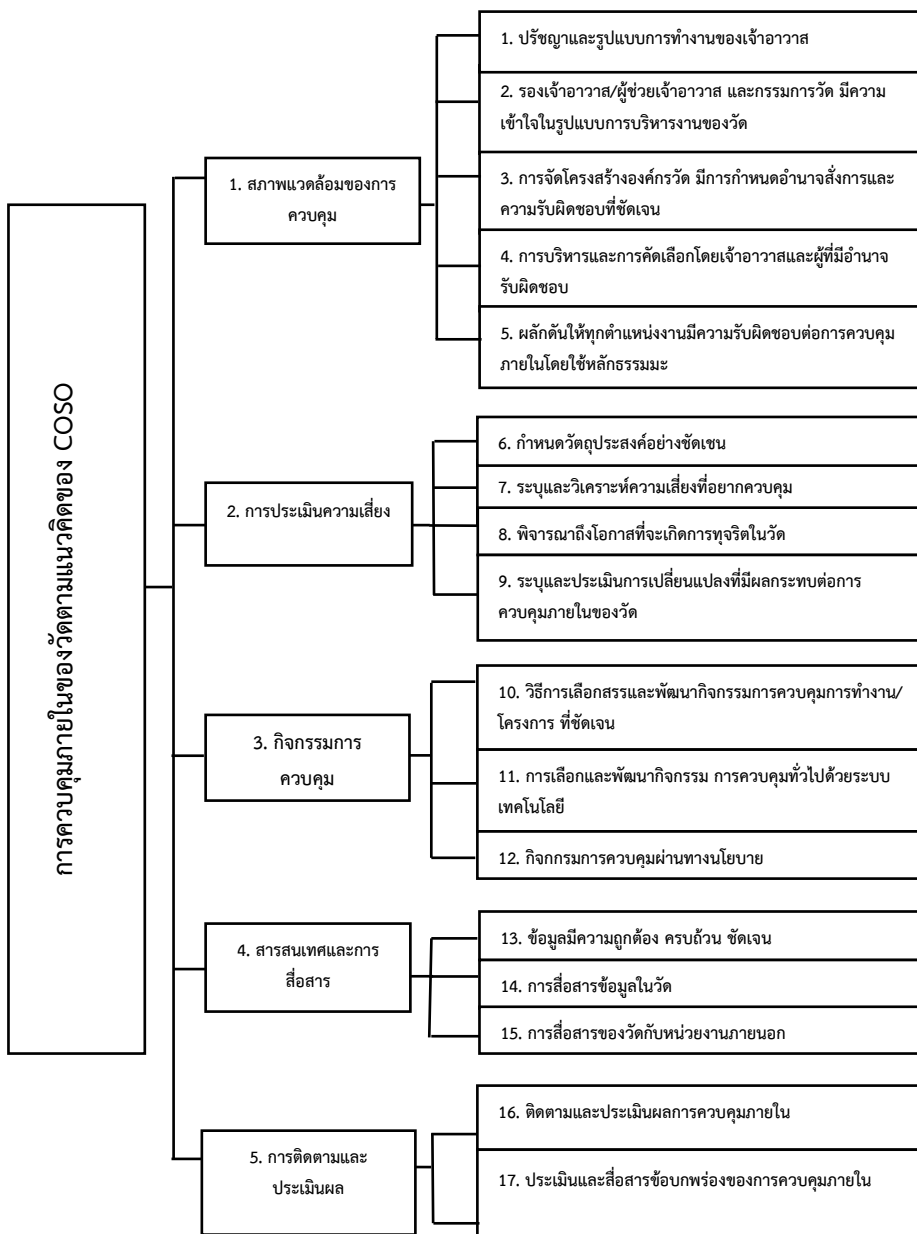
8) พิจารณาสถานการณ์ที่จะเกิดการทุจริตได้ 9) ระบุและประเมินการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อการควบคุมภายในของวัด การจัดการความเสี่ยงหรือการบริหารความเสี่ยง คือ การจัดการความเสี่ยงทั้งในกระบวนการ ในการระบุ วิเคราะห์ ประเมิน ดูแล ตรวจสอบและควบคุมความเสี่ยงที่สัมพันธ์กับกิจกรรม หน้าที่และกระบวนการทำงาน เพื่อให้องค์กรลดความเสียหายจากความเสียหายมากที่สุด (วัฒนะ กัลป์ยาณพัฒนกุล, 2561) โดยการใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ หลักปาปนิกรธรรม 3 หลักอิทธิบาท 4 และ หลักอริยสัจ 4 กิจกรรมควบคุมของวัดมีครบทั้ง 3 หลักการ คือ 10) วิธีการเลือกสรรและพัฒนากิจกรรมควบคุมการทำงาน/โครงการที่ชัดเจน 11) การเลือกและพัฒนากิจกรรมการควบคุมทั่วไปด้วยระบบเทคโนโลยี 12) กิจกรรมการควบคุมผ่านทางนโยบาย การควบคุมภายในเกี่ยวกับการจัดการค่าใช้จ่ายของพระอารามหลวง ได้กำหนดระเบียบในการนำทรัพย์สินของพระอารามหลวงไปใช้ มีการเปรียบเทียบยอดการตรวจนับทรัพย์สินกับทะเบียนทรัพย์สินทุกครั้ง มีการกำหนดรหัสและกำหนดระดับของบุคลากรในการเข้าถึงระบบต่าง ๆ ภายในวัด การประชุมสรุปโครงการต่าง ๆ หลังจากดำเนินการเสร็จสิ้น มีระบบคอมพิวเตอร์ที่ช่วยสนับสนุนการควบคุมภายในที่จำเป็น เช่น ระบบคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในทางบัญชีการเงิน (พิรณัฐ ยาทิพย์ และกรณิการ์ จะกอ, 2555) กระบวนการควบคุมภายในถือเป็นกระบวนการหลักขององค์กรโดยมีกระบวนการหลักขององค์กร มีการจัดทำกระบวนการปฏิบัติงานของกิจกรรมและชี้แจงให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ทราบและเข้าใจ (จรัส ใจกว้าง, 2555) โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 หลักสังคหวัตถุ 4 ระบบสารสนเทศและการสื่อสารของวัด มีความสอดคล้องครบ 3 หลักการ คือ 13) ข้อมูลมีความถูกต้อง ครบถ้วน ชัดเจน 14) การสื่อสารข้อมูลในวัด 15) การสื่อสารของวัดกับหน่วยงานภายนอก สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจของผู้บริหารมีความถูกต้อง ครบถ้วน ทันตามกำหนดเวลาในการให้ข้อมูล มีกระบวนการสื่อสารหลายช่องทางไม่ว่าจะเป็น ไลน์ เฟสบุ๊ค เพื่อเพิ่มความสะดวกรวดเร็วให้กับผู้ปฏิบัติงานและผู้มาติดต่อ (พิสมัย ศรีเจริญ, 2562) โดยใช้หลักปฏิสัมพันธ์ (พระครูสมุห์มานิตย์ ญาณธโร และคณะ, 2561) และหลักธรรม 4 การติดตามและประเมินผล มีความสอดคล้องครบ 2 หลักการ คือ 16) ติดตามและประเมินผลการควบคุมภายใน 17) ประเมินและสื่อสารข้อบกพร่องของการควบคุมภายใน การติดตามและประเมินผลจากการปฏิบัติงาน ผู้ปฏิบัติงานมีการจัดทำรายงานสรุปผลอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกเดือน และมีการนำไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น (พิสมัย ศรีเจริญ, 2562) โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 และหลักธรรมาธิปไตย

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม สัมภาษณ์เชิงลึก รวมทั้งหาความเหมาะสมและเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญ จากองค์ประกอบการควบคุมภายในตามกรอบแนวคิดของ COSO ในภาคธุรกิจนำมาประยุกต์เข้ากับระบบการควบคุมภายในของวัด ได้ดังนี้

องค์ประกอบการควบคุมหลักการควบคุมภายในภายใน 5 ด้าน 17 หลักการ

ภาพที่ 1 การควบคุมภายในของวัดตามกรอบแนวคิดของ COSO

การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับการควบคุมภายในของวัด แนวทางการน้อมนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้สำหรับการควบคุมภายในของวัด (ต่อ)

องค์ประกอบที่ 3 กิจกรรมการควบคุม			
หลักสังคหวัตถุ 4			
ทาน	ปิยวาจา	อัตถจริยา	สมานัตตา
การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา ได้แก่ การให้ทรัพย์สิน เช่น การให้ผลตอบแทน ให้ตำแหน่ง ให้งบประมาณอย่างเหมาะสม ให้โอกาสในการพัฒนา ศักยภาพ การสอนงาน ให้โอกาสเมื่อบุคลากรทำผิดด้วยความบกพร่อง ผลักดันหรือไม่ได้ตั้งใจ เป็นต้น	การพูดและการสื่อสารที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา การพูดด้วยความปรารถนาดี พูดที่เกิดประโยชน์ ให้กำลังใจ พูดให้คำแนะนำ พูดอย่างเป็นกันเอง การสั่งการอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอน	การช่วยเหลือที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา การช่วยคิด เช่น การช่วยวางแผน ช่วยควบคุม ช่วยให้เกิดรอบคอบ เป็นระบบ และการช่วยทำ เช่น ช่วยสั่งการ ช่วยประสานงาน ช่วยควบคุมงาน ช่วยลงมือทำงาน และช่วยแก้ไขปัญหา	การวางตัว ทำตัวเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น เพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา อยู่เสมอ การปฏิบัติตามหลัก การให้ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา อย่างเสมอต้นเสมอปลายและต่อเนื่อง
องค์ประกอบที่ 4 ระบบสารสนเทศและการสื่อสาร			
หลักปฏิสัมภิทา พระครูสมุห์มานิตย์ ญาณธโร (2561)			
อรรถปฏิสัมภิทา	ธัมมปฏิสัมภิทา	นิรุตติปฏิสัมภิทา	ปฏิภาณปฏิสัมภิทา
ปัญญาแตกฉานในอรรถ สามารถแยกแยะอธิบาย กระบายเชื่อมโยงต่อกันไปจนล่วงรู้ผล เมื่อต้องเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีก็สามารถขยายความได้อย่างถูกต้อง ประยุกต์ใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ	ปัญญาแตกฉานในธรรม สามารถจับใจความหรือนำมาตั้งเป็นกระทู้ได้ เห็นผลอย่างหนึ่ง ก็สามารถสวาทไปหาเหตุได้ การเสพเทคโนโลยี แม้จะมีเนื้อหาหนัก แต่ก็สามารถจับสาระสำคัญได้	ปัญญาแตกฉานในนิรุตติ รู้ศัพท์ถ้อยคำบัญญัติและภาษาต่าง ๆ เข้าใจใช้คำพูด ชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจและเห็นตามได้ เมื่อรับรู้แล้วพูดสื่อสารให้คนอื่นรับรู้ได้	ปัญญาแตกฉานในปฏิภาณ มีไหวพริบ ชีบซาบในความรู้ที่มีอยู่ นำมาเชื่อมโยงเข้าสร้างความคิดและเหตุผลขึ้นใหม่ ใช้ประโยชน์ได้เหมาะสมกับเหตุการณ์ เมื่อสื่อสารแล้วสามารถเชื่อมโยงกับความรู้อื่นๆ สอดคล้องกันเป็นองค์ความรู้ใหม่ นำไปใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้ดี
องค์ประกอบที่ 5 การติดตามและประเมินผล			
หลักอิทธิบาท 4 ธีรพงษ์ บุญรักษาและคณะ (2559)			
ฉันทะ	วิริยะ	จิตตะ	วิมังสา
พลังแห่งความรัก เป็นผู้มีพลังแห่งความรัก งาน มีแรงขับจากภายใน กระตุ้นตลอดเวลา รับผิดชอบบทบาทหน้าที่ที่ได้รับหมาย เห็นคุณค่าและศรัทธาในงาน ตลอดจนยึดมั่นในปรัชญาและวิสัยทัศน์ขององค์กร	พลังแห่งการสู้งาน มีความขยัน อดทน ไม่ย่อท้อ ต่ออุปสรรคต่อปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการทำงาน มีใจสู้อย่างมีสติสัมปชัญญะ คือ ต้องพิจารณาไตร่ตรองว่าสิ่งที่ดำเนินการอยู่เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการและเป็นเป้าหมายที่ดีและเหมาะสม	พลังแห่งการเอาใจใส่งาน มีความตั้งใจแน่วแน่ในสิ่งที่ทำ ไม่นอกเรื่องหรือออกนอกประเด็น หรือกรอบเป้าหมายที่วางไว้ อุทิศตัวทุ่มเท เอาใจใส่ต่องานของตน และของคนที่มีความสมบูรณ์ ครบถ้วนตามเป้าหมายหรือมาตรฐานที่ตั้งไว้หรือไม่	พลังแห่งการพัฒนางาน เป็นผู้ที่ชอบพัฒนา มีความริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่ทำอยู่นั้นให้ดีขึ้น หมั่นตรวจสอบ ประเมินหาจุดอ่อน ทดสอบ ลงมือวิธีการใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ รวมถึงพัฒนา ระบบงานต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การควบคุมภายในของวัดในเขตกรุงเทพมหานครมีองค์ประกอบและมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ COSO ซึ่งมีจำนวน 5 องค์ประกอบ คือ สภาพแวดล้อมของการควบคุม การประเมินความเสี่ยง กิจกรรมควบคุม สารสนเทศการสื่อสาร และการติดตามประเมินผล โดยทั้ง 5 องค์ประกอบเหล่านี้จะนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน และมี 17 หลักการ คือ 1) ปรัชญาและรูปแบบการทำงานของเจ้าอาวาส 2) รองเจ้าอาวาสและกรรมการวัดมีความเข้าใจในรูปแบบการบริหารงานของวัด 3) การจัดโครงสร้างองค์กรวัดมี กำหนดอำนาจการสั่งการและความรับผิดชอบที่ชัดเจน 4) การบริหารและการคัดเลือกโดยเจ้าอาวาส และผู้ที่มีอำนาจรับผิดชอบ 5) ผลักดันให้ทุกตำแหน่งมีความรับผิดชอบต่อควบคุมภายใน โดยในหลักธรรม 6) กำหนดวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน 7) ระบุและวิเคราะห์ความเสี่ยงที่อยาก ควบคุม 8) พิจารณาถึงโอกาสที่จะเกิดการทุจริต 9) ระบุและประเมินการเปลี่ยนแปลงที่มี ผลกระทบต่อการควบคุม 10) วิธีการเลือกสรรและพัฒนากิจกรรมการควบคุมที่ชัดเจน 11) การเลือกและพัฒนากิจกรรมการควบคุมทั่วไปด้วยระบบเทคโนโลยี 12) กิจกรรมการ ควบคุมผ่านทางนโยบาย 13) ข้อมูลมีความถูกต้อง ครบถ้วน ชัดเจน 14) การสื่อสารข้อมูลใน วัด 15) การสื่อสารกับหน่วยงานภายนอก 16) การติดตามและประเมินผลการควบคุมภายใน 17) ประเมินและสื่อสารข้อบกพร่องของการควบคุมภายใน ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้ง ต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยเป็นรายด้านโดยเฉพาะ เช่น การควบคุมภายในด้านบัญชี การเงิน การบริหารความเสี่ยงของวัดเพื่อป้องกันจุดอ่อนและเพิ่มจุดแข็งของการควบคุมภายใน ให้การดำเนินงานของวัดมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีขึ้น หรือวิจัยในหัวข้อเดียวกันกับวัด ในภูมิภาคอื่นให้ได้ข้อสนเทศเกี่ยวกับระบบการควบคุมภายในอย่างครอบคลุม

เอกสารอ้างอิง

- จรัส ใจกาวิง. (2555). กระบวนการควบคุมภายในของกองทุนพัฒนาสหกรณ์จังหวัดลำปาง. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคม เมืองชนบท. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ณอมลักษณ์ กำแพงพล. (2559). การควบคุมภายในตามแนวทางของ COSO. เรียกใช้เมื่อ 29 กันยายน 2562 จาก <https://www.reg7.pwa.co.th>.
- ธนกร วงษ์ปัญญา. (2561). สะเทือนวงการสงฆ์จับตา 5 พระราชาคณะถูกสำนักพุทธฯ ร้อง เอี่ยวทุจริตเงินทอนวัด. เรียกใช้เมื่อ 31 ตุลาคม 2562 จาก <http://www.thestandard.co.th>.
- ธีรพงษ์ บุญรักษา และนพพันธ์ วอกกลาง. (2559). แนวทางการบริหารองค์การด้วยหลักธรรม. วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร, 11(พิเศษ), 4-20.
- ปัญะธิดา อมรวิญญู. (2560). การควบคุมภายในเพื่อความสำเร็้อย่างยั่งยืน. วารสารวิชาการ

- มหาวิทยาลัยพาร์อิสเทิร์น, 11(1), 186 – 204.
- พระครูพินิตสุตาคม (สมพงษ์ สุตาโคม). (2554). การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสวัดในเขต การปกครองคณะสงฆ์ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์พุทธ ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราช วิทยาลัย.
- พระครูสมุห์มานิตย์ ญาณธโร และคณะ. (2561). การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการใช้สื่อสังคม ออนไลน์สำหรับพระนิสิต มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 10(11), 199-216.
- พระเฉลิมพล มณีวรรณ. (2557). การบริหารวัดเพื่อพัฒนาเป็นวัดต้นแบบ กรณีศึกษา: วัดใน ตำบลสำราญราษฎร์ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์รัฐ ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารองค์การภาครัฐและเอกชน. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- พระปลัดวรเมศวร์ นาควโร และคณะ. (2560). รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการวัดที่ดีใน จังหวัดชัยนาท. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(4), 141-151.
- พระมหาจรรุญ อภิธรรมมจิตโต และคณะ. (2562). หลักธรรมเพื่อการบริหารตน บริหารคนและ บริหารงาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิสมัย ศรีเจริญ. (2562). การจัดวางระบบการควบคุมภายใน กรณีศึกษา: สำนักงาน สาธารณสุข จังหวัดเลย ปี 2559. วารสารการแพทย์โรงพยาบาลอุดรธานี, 26(2), 157-165.
- พีรณัฐ ยาทิพย์ และกรรณิการ์ จะกอ. (2555). การจัดทำบัญชีของพระอารามหลวงในเขต พื้นที่ปริมณฑลและกรุงเทพ. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.
- วัฒนะ กัลป์ยาณพัฒนกุล. (2561). การบริหารความเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ. วารสารจุฬ าวิชาการ, 6(พิเศษ), 166-179.
- สุนทรียา ไชยปัญญา และคณะ. (2559). ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการจัดการความรู้ที่มี ต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ ความคล่องตัวขององค์การและความได้เปรียบในการ แข่งขันของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย. ว.มร. (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 10(3), 89 – 104.
- เอกพร รักความสุข. (2559). การวิจัยเชิงคุณภาพ: หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ เดือนตุลา.
- เอ็มไทย. (2558). ย้อนรอยคดีเงินทอนวัด จับสึกพระผู้ใหญ่. เรียกใช้เมื่อ 30 เมษายน 2563 จาก <https://www.news.mthai.com>.

รูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬา สำหรับประเทศไทย*

MANAGEMENT MODEL ON DISPUTE RESOLUTION RELATED TO SPORTS FOR THAILAND

ปรีดา ม่วงมี

Preeda Muongmee

นภาพร ทศนัยนา

Nopporn Tasnaina

มหาวิทยาลัยบูรพา

Burapha University, Thailand

E-mail: preeda.mu@go.buu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและยืนยันรูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทย โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน การดำเนินการวิจัยมี 8 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ 2) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เพื่อค้นหาความต้องการจำเป็นเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์กรและรูปแบบ 3) สรุปและวิเคราะห์ผลเป็นกรอบแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ 4) สร้างเป็นประเด็นเพื่อนำไปใช้ในการศึกษาความเห็นพร้อมของผู้เชี่ยวชาญ 5) รวบรวมฉันทามติในสาระสำคัญของกรอบรูปแบบที่สร้างจากผู้เชี่ยวชาญ 21 คน ด้วยเทคนิคเดลฟายประยุกต์และร่างเป็นรูปแบบ 6) ตรวจสอบความสอดคล้องในองค์ประกอบ ด้วยผู้มีส่วนได้เสียทางกีฬา 330 คน 7) ยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 9 คน และ 8) สรุปและรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ค่าดัชนีความสอดคล้อง และการวิเคราะห์โมเดลการวัด สมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบที่ได้มีองค์ประกอบและหน้าที่ ดังนี้ 1) จัดทำแผน 3 ระยะ เพื่อตั้งองค์กรและกลยุทธ์ดำเนินงาน 2) จัดตั้งองค์กรแบบองค์การมหาชน บริหารในรูปแบบสภามหากรรมการและมีผู้อำนวยการเป็นหัวหน้างาน มีหน่วยงานย่อยตามกลุ่มพันธกิจที่กำหนด 3) การนำ เน้นหลักธรรมาภิบาล การจัดการและเผยแพร่ความรู้ 4) การควบคุม จัดทำคู่มือการดำเนินการ ติดตามและวิจัยเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานและสรุปรายงานประจำปี เมื่อวิเคราะห์โมเดลการวัด

* Received 7 April 2021; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

สมการโครงสร้างแล้วพบว่า รูปแบบที่ได้มีความสอดคล้องกัน มีค่าดัชนีทางสถิติ ดังนี้ $CMIN/DF = 2.530$ $RMSEA = 0.068$ $RMR = 0.045$ $TLI = 0.900$ $IFI = 0.910$ และ $CFI = 0.909$ และได้รับการยืนยันว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ

คำสำคัญ: อนุญาโตตุลาการ, รูปแบบการบริหารจัดการ, การระงับข้อพิพาททางกีฬา, ศาลกีฬาโลก

Abstract

The objectives of this article were to establish and confirm the management model on dispute resolution related to sport for Thailand (MDST). by using Mixed Methodology Research. The research process and methodology consist of 8 steps which are 1) Study and synthesize concepts, theories, documents, and research related to management model on dispute resolution related to sport, 2) Interview 5 specialists to find out the needs, expectations, structure, and composition of the MDST, 3) Summarize and analyze data on the MDST from the information gathered in steps 1 and 2, 4) Draft the MDST, 5) Assessment of quality of the patten by 21 experts using the modified Delphi technique, 6) Opinion surveys from 330 sports stakeholders 7) Confirm the suitability and possibility by interviewing 9 experts and 8) Summarize and complete research report. The statistics used in this research were median, interquartile range, measurement model structural equation model (SEM). It could be summarized from data collected that the MDST consists of 4 main components: 1) planning, 2) organizing, 3) leading, and 4) controlling. When confirming the research results by analyzing the structural equation model, it was found that the models were all consistent and can be used for real purposes with the following statistical index value: $CMIN/DF = 2.530$ $RMSEA = 0.068$ $RMR = 0.045$ $TLI = 0.900$ $IFI = 0.910$ และ $CFI = 0.909$

Keywords: Arbitration, Management Model, Disputes Resolution Related to Sport, Court of Arbitration for Sport

บทนำ

ปัจจุบันการแข่งขันกีฬาในประเทศไทยได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นเป็นอย่างมาก มีกีฬาที่ได้รับการบรรจุให้เป็นกีฬาวาซีพทั้งหมด 13 ชนิดกีฬา ได้แก่ ฟุตบอล สุนัขเกอร์ กอล์ฟ เจ็ตสกี วอลเลย์บอล ตะกร้อ โบว์ลิ่ง จักรยาน แข่งรถยนต์ แบดมินตัน จักรยานยนต์ เทนนิส และ บาสเกตบอล (ทีนิวส์, 2560) ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างนักกีฬา สโมสรกีฬา ผู้ประกอบ

ธุรกิจที่เกี่ยวกับกีฬา และองค์กรทางการกีฬามีมากขึ้นเช่นกัน ทำให้ปฏิเสธความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้วได้ การระงับข้อพิพาททางกีฬาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาการกีฬาของชาติ เพื่อให้เกิดความยุติธรรม สะดวก เหมาะสม และรวดเร็ว แต่ในปัจจุบันพบว่า ข้อพิพาททางกีฬาจะถูกนำขึ้นสู่การพิจารณาของศาล ซึ่งกระบวนการกว่าคดีจะถึงที่สุดใช้เวลาเนิ่นนาน เพราะกระบวนการทางศาลเป็นกระบวนการที่พิจารณาทั้งคดีทางแพ่งและคดีอาญา มีปริมาณคดีที่รับฟ้องและค้างการพิจารณามาก เห็นได้จากสถิติคดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักรไทย เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2561 ที่รายงานว่ามีคดีที่เข้าสู่การพิจารณาคดี ในศาลชั้นต้น 366,172 คดี ศาลชั้นอุทธรณ์ 11,511 คดี และศาลชั้นฎีกา 7,479 คดี คดีที่พิพากษาเสร็จแล้ว ในศาลชั้นต้น 125,323 คดี (34%) ศาลชั้นอุทธรณ์ 4,114 คดี (36%) และศาลชั้นฎีกา 622 คดี (8%) จำนวนคดีที่ค้างพิจารณาในศาลทั้ง 3 ชั้นมีจำนวนมากกว่าร้อยละ 50 (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2562) แต่ศาลก็หาวิธีการที่จะทำให้เกิดความรวดเร็วขึ้น เช่น การใช้ผู้พิพากษาสมทบ การจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษ หรือแม้กระทั่งการใช้การระงับข้อพิพาททางเลือก คือ การไกล่เกลี่ยก่อนการพิพากษา เป็นต้น แต่เพราะจำนวนคดีในประเทศไทยมีมากและจำนวนผู้พิพากษามีจำกัด จึงเป็นการยากที่จะพิจารณาคดีให้แล้วเสร็จโดยเร็วและไม่ค้างการพิจารณา

แม้ข้อพิพาทได้ดำเนินการทางศาลแล้ว กลับไม่ได้รับการยอมรับจากองค์กรกีฬาระหว่างประเทศ เช่น กรณีสหพันธ์ฟุตบอลนานาชาติมีคำสั่งให้คู่ขัดแย้งกับสมาคมกีฬาฟุตบอลแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ถอนคำฟ้องออกจากศาลยุติธรรมทั่วไป เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 โดยอ้างถึงธรรมนูญของสหพันธ์ฟุตบอลนานาชาติ ข้อที่ 68 (2) ปี ค.ศ. 2015 (FIFA, 2015) ในขณะนั้น (ปัจจุบันคือฉบับ ค.ศ. 2020 ข้อที่ 59 (2)) ความเป็นว่า “การเยียวยาความเสียหายจะดำเนินการในศาลยุติธรรมทั่วไปไม่ได้ เว้นแต่ มีข้อบังคับเฉพาะในกฎระเบียบของสหพันธ์ฟุตบอลนานาชาติ รวมทั้งการดำเนินการเกี่ยวกับมาตรการชั่วคราวทางศาลยุติธรรมทั่วไปก็กระทำมิได้เช่นกัน (Recourse to ordinary courts of law is prohibited unless specifically provided for in the FIFA regulations. Recourse to ordinary courts of law for all types of provisional measures is also prohibited)” เป็นต้น แต่หากการระงับข้อพิพาทด้วยศาลกีฬาโลกจะได้รับการยอมรับตามธรรมนูญดังกล่าว แต่การดำเนินการโดยศาลกีฬาโลกก็มีค่าใช้จ่ายสูง เช่นนี้แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2560 - 2564 (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) ยุทธศาสตร์ที่ 6 เรื่อง การยกระดับการบริหารจัดการด้านการกีฬาให้มีประสิทธิภาพ จึงได้วางแผนให้มีการจัดตั้งระบบอนุญาโตตุลาการกีฬาขึ้นพิจารณาข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการกีฬา และให้องค์กรมีบทบาทในการพิจารณาข้อพิพาทด้านการบริหารและการจัดการทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการกีฬาขึ้นในประเทศไทย เพื่อเป็นช่องทางสำหรับการระงับข้อพิพาททางกีฬาในประเทศไทยซึ่งมิใช่ศาล อีกทั้งยังจะทำให้ข้อพิพาททางกีฬาได้รับการพิจารณาโดยผู้ที่มีความ

เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอีกด้วย เพื่อให้การระงับข้อพิพาททางกีฬาในประเทศไทยเป็นไปอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม ผู้วิจัยจึงดำเนินการศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทย
2. เพื่อยืนยันผลรูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน แบ่งการวิจัยออกเป็น 8 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการและการระงับข้อพิพาททางกีฬา

ขั้นตอนที่ 2 สัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อค้นหาความต้องการจำเป็น ความคาดหวัง โครงสร้าง และองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทยโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

ขั้นตอนที่ 3 สรุปผลและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทยจากข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 และ 2 ด้วยการถอดความและการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 4 ร่างกรอบแนวคิดรูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 5 สัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 21 คนเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทยด้วยเทคนิคเดลฟายประยุกต์

ขั้นตอนที่ 6 นำรูปแบบที่ปรับตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาสร้างรูปแบบและนำไปสำรวจความเห็นสอดคล้องขององค์ประกอบและสาระของรูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทยจากผู้มีส่วนได้เสียทางกีฬา 330 คน

ขั้นตอนที่ 7 นำรูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทยที่ปรับแก้จนสมบูรณ์มายืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ด้วยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 9 คน

ขั้นตอนที่ 8 สรุปและรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ซึ่งมีความรู้ทางด้านการบริหารจัดการข้อพิพาททางกีฬา 3 คน และด้านกฎหมาย 2 คน รวมทั้งหมด 5 คน ด้วยการคัดเลือกแบบเจาะจง

กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ซึ่งมีความรู้ทางด้านการบริหารจัดการการกีฬา 11 คน และด้านกฎหมาย 10 คน รวม 21 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้มีส่วนได้เสียทางกีฬา 330 คน จาก 7 กลุ่ม คือ 1) นักกีฬา 2) บุคลากรกีฬา 3) พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติงานกำกับ ดูแล และส่งเสริมการกีฬา 4) สมาคมกีฬา 5) สโมสรกีฬา 6) ผู้ให้การสนับสนุนกีฬา และ 7) ผู้ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับกีฬา

กลุ่มที่ 4 ผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ การกีฬา และการระงับข้อพิพาท 5 กลุ่ม คือ 1) ผู้บริหาร 2) นักกฎหมาย 3) สโมสรกีฬา 4) สมาคมกีฬา และ 5) การกีฬาแห่งประเทศไทย รวม 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างตามองค์ประกอบทางด้านการบริหารจัดการและด้านการระงับข้อพิพาททางกีฬา

2. แบบสำรวจฉันทามติด้วยเทคนิคเดลฟายประยุกต์ สำหรับผู้เชี่ยวชาญ 21 คนที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทย

3. แบบประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทย สำหรับผู้มีส่วนได้เสียทางกีฬา 330 คน โดยใช้เครื่องมือเดียวกันกับข้อ 2

4. แบบสอบถามยืนยันรูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทย สำหรับผู้เกี่ยวข้องกับกีฬา 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมดผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมืออยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการและกฎหมาย โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล การลดทอนข้อมูล และการแสดงข้อมูลด้วยการสรุป

2. วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาฉันทามติเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทยจากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ เพื่อหาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยเลือกข้อที่มีค่ามัธยฐาน ≥ 3.5 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ≤ 1.5

3. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โมเดลการวัด ซึ่งเป็นการส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันในโมเดลสมการโครงสร้าง เกณฑ์การยอมรับได้แก่ CMIN/DF ≤ 3 , RMSEA ≤ 0.08 , RMR ≤ 0.05 , GFI ≥ 0.90 , TLI ≥ 0.90 , IFI ≥ 0.90 , และ CFI ≥ 0.90 โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป AMOS version 24

4. วิเคราะห์การยืนยันรูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทยด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทย สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ว่า

1. การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทย รูปแบบที่สร้างขึ้นควรจะต้องมีองค์ประกอบดังนี้

1.1 การวางแผน (Planning) ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้

1.1.1 มีแผนจัดตั้งสำนักงานระงับข้อพิพาททางกีฬาแห่งประเทศไทย เป็นลักษณะเป็น องค์การมหาชน

1.1.2 วิสัยทัศน์ คือ สำนักงานระงับข้อพิพาททางกีฬาแห่งประเทศไทย ระงับข้อพิพาททางกีฬด้วยความชำนาญ ยุติธรรม รวดเร็ว เป็นอิสระ และส่งเสริมเชื่อมโยงสู่สากล

1.1.3 พันธกิจ คือ 1) อำนวยความสะดวกและพิจารณาระงับข้อพิพาททางกีฬาด้วยความรวดเร็วและเป็นกลางด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม 2) ศึกษา พัฒนาระบบการจัดการความรู้และเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางกีฬา 3) ดำเนินการ พัฒนาระบบการจัดการการพิจารณาและการตัดสินข้อพิพาททางกีฬา และ 4) ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน

1.1.4 นโยบาย คือ ระงับข้อพิพาททางกีฬาที่เกิดขึ้นในประเทศ สร้างการยอมรับ และเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจสู่วงการกีฬาในทุกกระดับ โดยวิธีดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาล

1.1.5 แผนการดำเนินงานองค์กร คือ 1) แผนการจัดตั้งสำนักงานระงับข้อพิพาททางกีฬาแห่งประเทศไทย โดยมีสำนักงานใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานครหรือจังหวัดใกล้เคียง พร้อมทั้งแผนการจัดการด้านบุคลากร 2) แผนการสร้างเครือข่ายและการกระจายการบริหารสู่ระดับภูมิภาค และ 3) แผนการสร้างเครือข่าย ความสัมพันธ์และความร่วมมือในระดับนานาชาติ

1.1.6 แผนงานด้านทรัพยากรในการบริหาร คือ 1) การกำหนดแผนงานด้านทรัพยากรมนุษย์โดยพิจารณาจากกิจกรรมหรืองานและดำเนินการวางแผนกำลังคน 2) กำหนดแผนงบประมาณสนับสนุนจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และแผนจัดสรรงบประมาณให้แก่ฝ่ายงานต่าง ๆ 3) กำหนดแผนด้านวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก และ 4) กำหนดแผนด้านการบริหารจัดการองค์กร

1.1.7 แผนการควบคุมการดำเนินงาน โดยอาศัยแนวทางการควบคุมของรัฐ (PMQA)

1.2. การจัดองค์กร (Organizing) จำนวน 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1.2.1 จัดตั้งสำนักงานระดับข้อพิพาททางกีฬาแห่งประเทศไทยขึ้น และให้มีสถานะเป็นองค์กรมหาชนตามพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 มีสำนักงานใหญ่อยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานครหรือจังหวัดใกล้เคียง

1.2.2 กำหนดหน่วยงานและหน้าที่รับผิดชอบให้มี 4 งาน โดยการใช้บังคับบัญชาแนวตั้งแบบผู้บริหารสูงสุดเป็นผู้ตัดสินใจ มีรายละเอียดดังนี้

1.2.2.1 งานฝ่ายบริหาร มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานเลขานุการงานสารบรรณ งานการเงิน งานพัสดุ และงานทรัพยากรบุคคล

1.2.2.2 งานฝ่ายวิชาการและพัฒนา มีหน้าที่เกี่ยวกับงานพัฒนาบุคลากร งานฝึกอบรม งานเสริมสร้างประสบการณ์/ศึกษาดูงาน งานประเมินคุณภาพ งานวิจัย งานผลิตและเผยแพร่สื่อให้ความรู้ งานจัดการความรู้ และงานสนับสนุนทางวิชาการ

1.2.2.3 งานฝ่ายระดับข้อพิพาท มีหน้าที่เกี่ยวกับงานอุทธรณ์ งานอนุญาโตตุลาการ งานไกล่เกลี่ย งานจัดทำทะเบียน ผู้ระงับข้อพิพาททางกีฬา และงานติดตามการปฏิบัติตามคำตัดสิน

1.2.2.4 งานฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ มีหน้าที่เกี่ยวกับ งานพิธีการและสารนิเทศ งานความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ งานความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร งานรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลสถิติข้อพิพาท งานสร้างภาพลักษณ์องค์กร และงานประชาสัมพันธ์องค์กร

1.2.3 แต่งตั้งคณะกรรมการบริหาร จำนวน 11 คน จากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542

1.2.4 สรรหาและแต่งตั้งผู้อำนวยการและอนุญาโตตุลาการกีฬา

1.3 การนำ (Leading) จำนวน 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1.3.1 เสริมสร้างคุณสมบัติผู้นำที่ดีให้กับผู้บริหารองค์กร เพื่อใช้อิทธิพลหรือการชี้นำกับผู้ใต้บังคับบัญชาในองค์กรปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จจากการดำเนินการตามแผน

1.3.2 จูงใจให้บุคลากรเกิดความจงรักภักดี ความต้องการ และการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยอาศัยการดำเนินการของผู้บริหาร

1.3.3 สร้างการติดต่อสื่อสารองค์กรให้มีความหลากหลาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันและสร้างความไว้วางใจต่อกัน

1.4 การควบคุม (Controlling) จำนวน 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1.4.1 กำหนดมาตรฐานการควบคุมบุคลากร การควบคุมงบประมาณ และการควบคุมคุณภาพ โดยสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการประเมินในแต่ละงาน

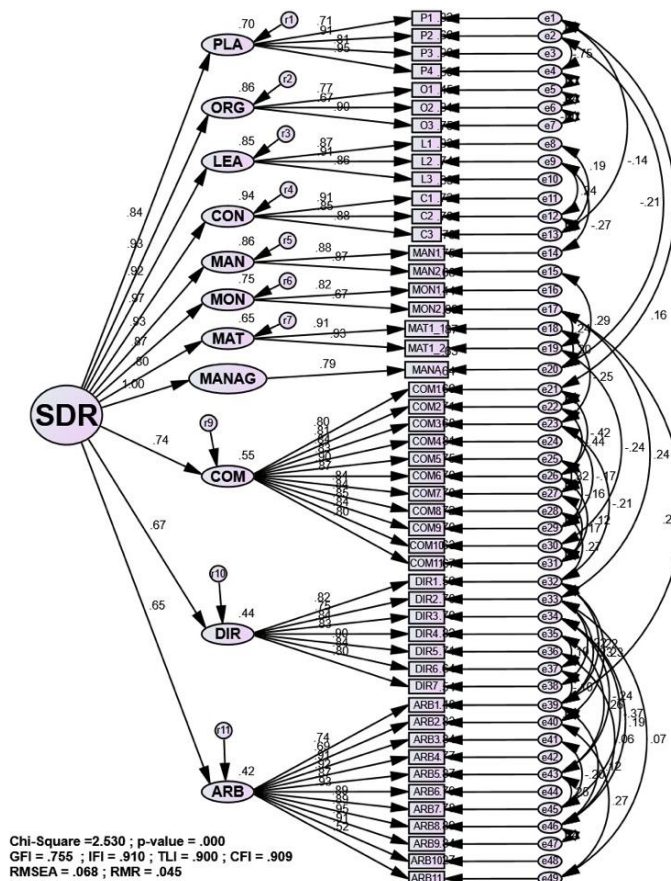
1.4.2 ประเมินผลที่สอดคล้องกับมาตรฐาน มีการกำหนดการวัดและประเมินผลการดำเนินการ โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการดำเนินการตามแนวทางของรัฐ (PMQA)

1.4.3 ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน

2. การยืนยันความเหมาะสมและความเป็นได้ของรูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทยด้วยการวิเคราะห์โมเดลการวัด สมการโครงสร้าง โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป AMOS Version 24 พบว่า ค่าดัชนีทางสถิติที่เลือกใช้ในการทดสอบโมเดลเกือบทั้งหมดผ่านเกณฑ์ที่กำหนดแล้ว มีเพียงค่า GFI ที่ยังน้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ $GFI \geq 0.90$ แต่เมื่อพิจารณา Modification Indices แล้วพบว่า หากต้องการให้ค่า GFI ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยจำเป็นต้องเชื่อมค่าความคลาดเคลื่อนระหว่างค่า e ของตัวแปรเยอะมากแทบจะทั้งหมด ผู้วิจัยจึงตัดสินใจไม่ปรับโมเดลเพิ่มเติม เพราะค่าดัชนีทางสถิติส่วนใหญ่ที่เลือกใช้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทั้งหมดแล้ว พอจะสรุปได้ว่าโมเดลแบบจำลองสมการโครงสร้างนี้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในบริบทที่ศึกษา (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2562); (กรีซ แร่งสูงเนิน, 2554); (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2548) การเปรียบเทียบผลการปรับโมเดลก่อนและหลังและโมเดลหลังการปรับแก้มีรายละเอียดดังตารางและภาพต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลการปรับโมเดล

ค่าดัชนี	เกณฑ์	โมเดลสมมติฐาน		หลังปรับโมเดล	
		ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
CMIN/DF	≥ 3	3.275	ไม่ผ่าน	2.530	ผ่าน
RMSEA	≤ 0.08	0.083	ไม่ผ่าน	0.068	ผ่าน
RMR	≤ 0.05	0.045	ผ่าน	0.045	ผ่าน
GFI	≥ 0.90	0.681	ไม่ผ่าน	0.755	ไม่ผ่าน
TLI	≥ 0.90	0.851	ไม่ผ่าน	0.900	ผ่าน
IFI	≥ 0.90	0.859	ไม่ผ่าน	0.910	ผ่าน
CFI	≥ 0.90	0.859	ไม่ผ่าน	0.909	ผ่าน

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทย
 หลังการปรับโมเดล

ภายหลังการสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีส่วนได้เสียทางกีฬาเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ พบว่า

1. รูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทยที่ผู้วิจัยนำเสนอ มีความเหมาะสมกับบริบทของการกีฬาของประเทศไทย โดยให้ความเห็นตรงกันว่าในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มียุทธศาสตร์เฉพาะที่ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาททางกีฬาเมื่อใช้องค์กรระงับข้อพิพาทปกติ (ศาล) ก็มักจะประสบปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาดำเนินการที่นาน ส่งผลทำให้การแข่งขันกีฬาไม่ต่อเนื่อง จึงเป็นการดีหากจะมีองค์กรเฉพาะและผู้พิจารณาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางกีฬาเป็นผู้พิจารณา

2. รูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทยที่ผู้วิจัยนำเสนอ สามารถนำไปดำเนินการด้านการระงับข้อพิพาททางกีฬาในประเทศไทยได้จริง โดยให้ความเห็นว่า มีกฎหมายที่บังคับใช้อยู่แล้ว (พ.ร.บ. องค์การมหาชน พ.ศ. 2542)

จึงสามารถดำเนินการได้ทันที อีกทั้งยังสอดคล้องกับแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ซึ่งกำหนดแผนการตั้งหน่วยงานอนุญาโตตุลาการกีฬาเพื่อระงับข้อพิพาททางกีฬาในประเทศ

อภิปรายผล

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารที่ส่งผลต่อการสร้างและยืนยันรูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทย ประกอบด้วย ประเด็นตามหลักการบริหารจัดการ POLC ที่น่าจะนำมาอภิปราย ดังนี้

1. การจัดองค์กร พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทย ควรมีสำนักงานระงับข้อพิพาททางกีฬาแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน) ในกำกับของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วยโครงสร้างการบริหาร 5 ระดับ ได้แก่ ระดับนโยบาย (สภาสถาบัน) ผู้บริหารระดับสูง (ผู้อำนวยการ) ผู้บริหารระดับกลาง (เลขาธิการ) ผู้บริหารระดับต้น (หัวหน้างาน) และผู้ปฏิบัติงาน สอดคล้องกับเสนาะติเยวว์ ที่ระบุว่าไม่ว่าองค์กรจะมีขนาดใด จะต้องมีการบริหาร 3 ระดับ ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง และระดับต้น ซึ่งคณะกรรมการบริหารองค์กรจะต้องประกอบด้วยผู้ซึ่งมีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และวิสัยทัศน์กับองค์กร (เสนาะ ติเยวว์, 2546) ซึ่งสอดคล้องกับการกำหนดสมรรถนะหลักของข้าราชการพลเรือนไทย ข้อ 3 การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ระบุว่า “มีวิสัยทัศน์ในการเล็งเห็นประโยชน์ของเทคโนโลยี องค์ความรู้ หรือวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อใช้ปฏิบัติงานในอนาคต และสนับสนุนส่งเสริมให้มีการนำมาประยุกต์ใช้ในหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง” (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนไทย, 2552)

2. ทฤษฎีการมนุษย์ พบว่า หากต้องการให้การบริหารจัดการประสบความสำเร็จ การบริหารจัดการนั้นจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพ มีปริมาณเพียงพอ ควบคู่กับการมีงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การจัดการที่ดี เพียงพอ และมีประสิทธิภาพ เพราะมนุษย์เป็นผู้ดำเนินการและประสานทรัพยากรต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อผลักดันองค์กรไปสู่ความสำเร็จจากการศึกษาพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทย จะประสบผลสำเร็จได้ ต้องประกอบไปด้วยความเพียงพอของจำนวนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการระงับข้อพิพาททางกีฬา บุคลากรมีความรู้ความชำนาญด้านกฎหมายกีฬาและการระงับข้อพิพาททางกีฬา มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน และมีมนุษยสัมพันธ์ดี แต่ในปัจจุบันกลับมีบุคลากรที่มีคุณสมบัติและความรู้ในเรื่องที่กล่าวมาน้อยมาก จากผลการวิจัยที่ระบุว่า ผู้ที่ไม่เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางกีฬาจากหน่วยงานในประเทศไทยมีมากถึงร้อยละ 79.7 และไม่เคยผ่านการอบรมจากหน่วยงานกีฬาต่างประเทศมากถึงร้อยละ 88.8 โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 50.9) ระบุว่าตนเองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางกีฬาในระดับน้อยมาก เทียบเคียงปัญหาด้านความขาดแคลนทรัพยากรมนุษย์ทางกีฬาได้กับการศึกษาของ อาพัทธ์ เตียวตระกูล ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผล

ของการบริหารองค์การกีฬาของมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน พบว่า ผู้ปฏิบัติงานด้านกีฬาของมหาวิทยาลัยมีจำนวนน้อย มีความรู้และความชำนาญทางด้านการกีฬาและการออกกำลังกายเพียงระดับพอใช้ และวุฒิทางพลศึกษาหรือวิทยาศาสตร์การกีฬาเพียงแค่ร้อยละ 56.70 ผู้บริหารจึงควรให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์เป็นอย่างมาก เพราะคนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการบริหารงาน (อาพัทธ์ เตียวตระกูล, 2548)

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาเพื่อใช้ในการพัฒนาบุคลากร และใช้สำหรับการจัดทำแผนยุทธศาสตร์รูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทย พร้อมทั้งทบทวนผลการปฏิบัติงานการระงับข้อพิพาททางกีฬาโดยองค์กรต่าง ๆ สอดคล้องกับหลักการของ Australian Sports Commission ซึ่งอธิบายว่าในขั้นตอนของการเตรียมการวางแผนเป็นขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลและทบทวนรายงานประจำปี ซึ่งรวมถึงเรื่องการเงิน สถิติ และข้อมูลต่าง ๆ ทั้งจากการดำเนินการภายในและนอกองค์กร ซึ่งจะทำให้ทราบเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน (Australian Sports Commission, 2004) เช่นเดียวกับ Anthony, R. A. & Govindarajan, V. ที่เสนอว่า กระบวนการวางแผนกลยุทธ์ คือ การตรวจสอบและปรับปรุงแผนกลยุทธ์ให้ทันสมัยเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา (Anthony, R. A. & Govindarajan, V., 2003)

3. ทรัพยากรเงิน พบว่า การขับเคลื่อนกิจกรรมหรือดำเนินการใด ๆ ก็ตามเงินเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ตามคำกล่าวของ อาพัทธ์ เตียวตระกูล ที่ว่า งบประมาณเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้ องค์การกีฬาสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าองค์การกีฬาได้รับงบประมาณไม่เพียงพอแล้ว อาจทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ หรือถ้าปฏิบัติงานได้คงไม่มีประสิทธิภาพ (อาพัทธ์ เตียวตระกูล, 2548) สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า งบประมาณมีความสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทย และการจัดตั้งสำนักงานระงับข้อพิพาททางกีฬาแห่งประเทศไทย ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินการประสบผลสำเร็จและยั่งยืน จึงจำเป็นต้องมีงบประมาณประจำอย่างเพียงพอ พร้อมด้วยรายได้ซึ่งเป็นผลประโยชน์จากการดำเนินการโดยอิสระของตนเองทั้งจากรัฐและเอกชน เพราะงบประมาณและการเงินนั้นเป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับการดำเนินงานทุกอย่าง

4. การควบคุม พบว่า การดำเนินการตามรูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทยจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของบุคลากร โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ก่อนการดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และหลังการดำเนินการ โดยนำผลการตรวจสอบมากำหนดเป็นเกณฑ์เพื่อนำไปใช้ ผ่านการศึกษาวิจัยและพัฒนาที่ต่อเนื่อง ซึ่งเกณฑ์ใดที่มีความเหมาะสมแล้วให้ถือปฏิบัติเป็นมาตรฐาน ส่วนเกณฑ์ใดที่ยังไม่เหมาะสมให้ดำเนินการศึกษาวิจัยและพัฒนาแก้ไขต่อไป เนื่องจากการดำเนินการติดตามและประเมินผลตามแผนงานหรือโครงการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขปัญหาอุปสรรค เพื่อใช้ในการจัดทำแผนคราวต่อไป โดยหลักวิชาการแล้วทำได้หลายวิธี แต่ที่สำคัญจะ

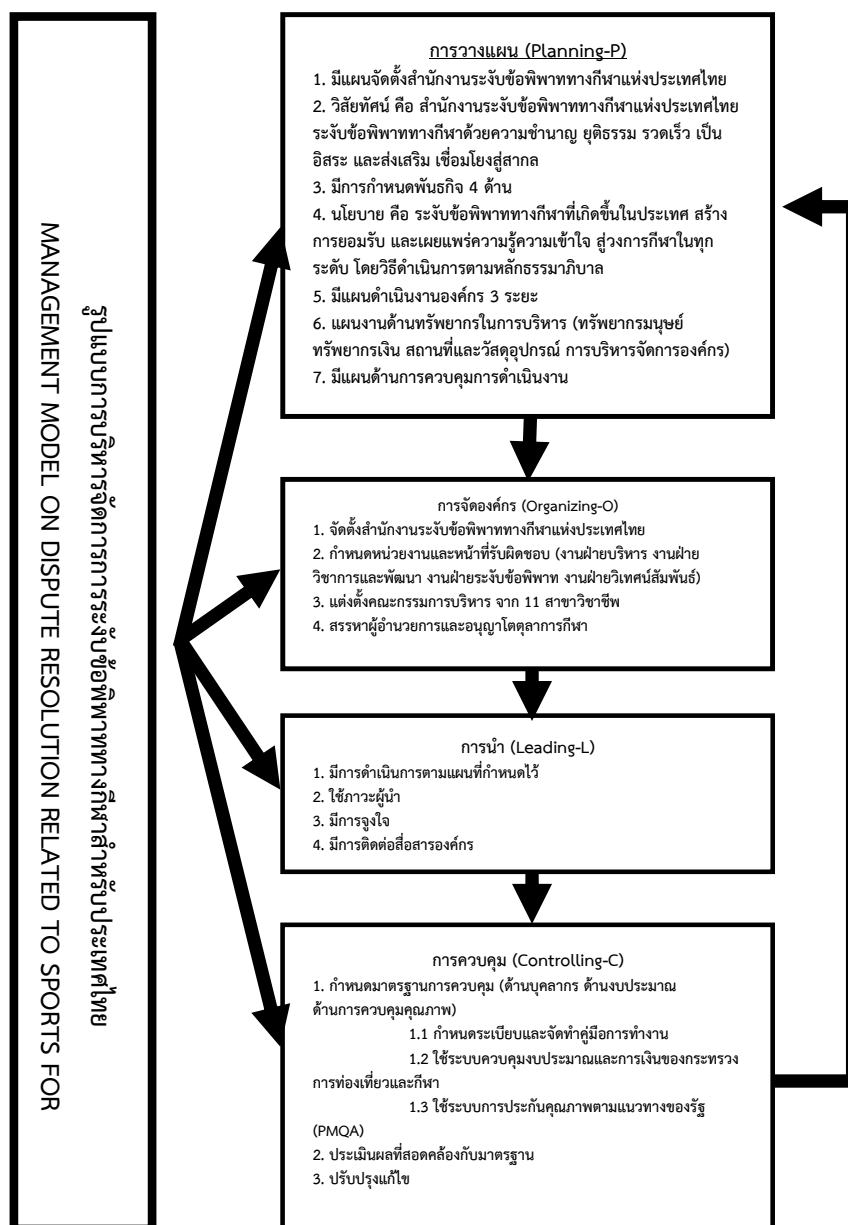

มีการประเมินผล 3 ระยะด้วยกัน คือ 1) ประเมินผลก่อนการดำเนินการ 2) ประเมินผลระหว่างดำเนินการ และ 3) ประเมินผลหลังการดำเนินการเสร็จแล้ว (ประกิจ หงษ์แสนยาธรรม, 2552) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับเสนาะ ดิเยาว์ ที่กล่าวว่า กระบวนการควบคุมเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการวัดการปฏิบัติงานจริง การเปรียบเทียบการปฏิบัติงานจริงกับวัตถุประสงค์และมาตรฐาน ตลอดจนมีการแก้ไขในสิ่งที่จำเป็น (เสนาะ ดิเยาว์, 2546) เช่นเดียวกันกับ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ที่กล่าวว่า หน่วยงานทางการกีฬาต้องมีระบบติดตามความก้าวหน้า กำกับดูแล และประเมินผลในการบริหารงานขององค์กร สมาคม และชมรมด้านการกีฬา ในการนี้นอกจากการติดตามผล ประเมินผล และทบทวนแผน ยังจะต้องเปรียบเทียบกับองค์กรอื่นอีกด้วย (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2550); (Australian Sports Commission, 2004)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยนี้ คือ องค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทยที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินงานด้านการระงับข้อพิพาททางกีฬาในประเทศไทยให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์และเป็นประสิทธิผล เป็นการเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางด้านการบริหารจัดการ ด้านกีฬา และด้านการระงับข้อพิพาท ผ่านกระบวนการทางการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัยซึ่งผ่านการยืนยันความเหมาะสมและความเป็นได้ในการนำไปใช้จากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีส่วนได้เสียทางกีฬานี้ สามารถนำมาสร้างเป็นรูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทยที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การนำ และการควบคุม ได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทยมีรูปแบบตามกระบวนการบริหารจัดการ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน มี 7 องค์ประกอบ 2) ด้านการจัดองค์กร มี 4 องค์ประกอบ 3) ด้านการนำ มี 3 องค์ประกอบ และ

4) ด้านการควบคุม มี 3 องค์ประกอบ โดยควรจัดตั้งสำนักงานระดับข้อพิพาททางกีฬาแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน) ในกำกับของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา แบ่งโครงสร้างการบริหารออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ได้แก่ ระดับนโยบาย ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง ผู้บริหารระดับต้น และผู้ปฏิบัติงาน อีกทั้งยังควรสรรหาและพัฒนาบุคลากรให้มีจำนวนเพียงพอต่อการดำเนินการและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางกีฬาโดยเฉพาะด้วย นอกจากนั้นแล้ว การดำเนินการยังควรจะต้องมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของบุคลากร โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ก่อนการดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และหลังการดำเนินการ โดยนำผลการตรวจสอบมากำหนดเป็นเกณฑ์เพื่อนำไปใช้ จากการยืนยันรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีส่วนได้เสียทางกีฬาพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทยมีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) จัดตั้งสำนักงานระดับข้อพิพาททางกีฬาแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน) ในกำกับของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เพื่อให้มีองค์กรด้านการระงับข้อพิพาททางกีฬาโดยเฉพาะ โดยอาศัย พ.ร.บ. องค์การมหาชน พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายจัดตั้ง 2) กำหนดหน่วยงานและหน้าที่รับผิดชอบ ซึ่งประกอบด้วย งานฝ่ายบริหาร งานฝ่ายวิชาการและพัฒนา งานระงับข้อพิพาท และงานฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ 3) ควรจัดทำแผนการสรรหาและพัฒนาบุคลากรของสำนักงานฯ 4) ควรจัดทำแผนการควบคุมการดำเนินการ ทั้งด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และคุณภาพ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ 1) ควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทยให้เข้าใจชัดเจน เพื่อให้สามารถดำเนินการและใช้รูปแบบการบริหารจัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทยได้อย่างถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ 2) ควรนำองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาทและการกีฬามาร่วมกันเพื่อกำหนดแนวทางการระงับข้อพิพาททางกีฬาให้เกิดการพัฒนาและเหมาะสมกับกาลเวลาอย่างสม่ำเสมอ 3) จัดทำคู่มือการดำเนินงานในทุกระดับเพื่อให้เกิดความเข้าใจและดำเนินงานที่เป็นไปตามมาตรฐาน ลดความบกพร่องที่อาจจะเกิดขึ้น 4) ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกีฬาราบเกี่ยวกับสำนักงานที่ถูกจัดตั้งขึ้นใหม่ 5) ควรจัดอบรมเพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้บริหารและสมาชิกในองค์กรกีฬาอย่างสม่ำเสมอ 6) ควรนำระบบอิเล็กทรอนิกส์หรือระบบออนไลน์มาใช้ในการเรียนรู้ ค้นคว้า และดำเนินการ เพราะจะทำให้มีความสะดวก รวดเร็ว ทั้งในการดำเนินการและการบริหาร ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกีฬายังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางกีฬาน้อยถึงน้อยมาก ทำให้ขาดบุคลากรด้านกฎหมายกีฬา จึงควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาหลักสูตรกฎหมายกีฬา เพื่อพัฒนาบุคลากรทางด้านกฎหมายกีฬาและสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับผู้ที่สนใจ โดยอาจดำเนินการในรูปแบบของหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น หรือเป็นหลักสูตรต่อเนื่องที่มีแนวทางในการพัฒนาอย่างชัดเจน 2) ควรมีการศึกษาวិเคราะห์รูปแบบการบริหาร

จัดการการระงับข้อพิพาททางกีฬาสำหรับประเทศไทยภายหลังจากการนำไปใช้หรือทดลองใช้ พร้อมทั้งเปรียบเทียบกับองค์การระงับข้อพิพาททางกีฬาระหว่างประเทศหรือในต่างประเทศ เพื่อเรียนรู้ แก้ไขปัญหา อุปสรรค และนำเสนอแนวทางในการพัฒนาเพื่อปรับปรุง การดำเนินงานให้ดีขึ้นและเหมาะสมมากขึ้นในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2550). แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กริช แรงสูงเนิน. (2554). การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2562). การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ด้วย AMOS. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีนิวส์. (2560). กกท ทำมาตรฐานกีฬาอาชีพ พัฒนาสู่ความยั่งยืนในอนาคต. เรียกใช้เมื่อ 19 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.tnews.co.th/sat/contents/342948>
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2548). โมเดลลิสเรล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาวิจัยการศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประกิต หงษ์แสนยธรรม. (2552). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสมาคมกีฬาจังหวัด. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา. คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนไทย. (2552). สมรรถนะหลักของข้าราชการพลเรือนไทย (ก.พ.). กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาระบบบำนาญตำแหน่งและค่าตอบแทน.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สำนักงานศาลยุติธรรม. (2562). หนังสือรายงานสถิติคดีของศาลยุติธรรมประจำปี พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: ส่วนระบบข้อมูลและสถิติ สำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม.
- เสนาะ ตีเยาว์. (2546). หลักการบริหาร. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อาพัทธ์ เตียวตระกูล. (2548). การวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลของการบริหารองค์กรกีฬาของมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนในกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Anthony, R. A. & Govindarajan, V. (2003). Management control system. New York: IRWIN.
- Australian Sports Commission. (2004). Planning in sport. Retrieved August 11 , 2020, from <http://www.ausport.gov.au/nso>.
- FIFA. (2015). FIFA Statutes 2015 edition. Retrieved October 6 , 2020, from <https://resources.fifa.com/image/upload/fifa-statutes-2015.pdf?cloudid=lybxekc8pvueit0gdwbc>.

พฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด - 19
ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร*
SOCIAL HELPING BEHAVIOR DURING THE COVID - 19 CRISIS
OF WORKING AGE POPULATION IN BANGKOK

กนกวรรณ พวงประยงค์

Kanokwara Phuangprayong

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University, Thailand

E-mail: maxkp@tu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร 2) ค้นหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์จากกลุ่มตัวอย่างอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ที่พักอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,200 ราย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบนำตัวแปรเข้าทั้งหมด ผลการวิจัยพบว่า ในช่วงวิกฤตโควิด - 19 คนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครมีภาพรวมของพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมอยู่ในระดับปานกลาง โดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 73.00 มีพฤติกรรมบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของ รองลงมาคือ ร้อยละ 52.75 มีพฤติกรรมให้กำลังใจหรือข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น และร้อยละ 49.92 มีพฤติกรรมช่วยเหลือด้วยกำลังกาย นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยด้านประชากร ได้แก่ เขตที่พักอาศัยและการนับถือศาสนา มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมด้านการบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในภาพรวม ได้แก่ ทุนทางสังคม ตัวแบบแสดงการช่วยเหลือ ประสพการณ์ความทุกข์ ภาวะกดดันของสถานการณ์โควิด - 19 และแรงจูงใจในการช่วยเหลือ ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายเพื่อการ

* Received 26 January 2021; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

ส่งเสริมทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม และพัฒนาความเป็นพลเมืองผ่านบทบาทการช่วยเหลือสังคม
ของประชากรไทย

คำสำคัญ: พฤติกรรมการช่วยเหลือสังคม, โควิด-19, คนวัยทำงาน

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) study social helping behavior during the COVID - 19 crisis of working age population in Bangkok and 2) explore factors influencing social helping behavior during the COVID -19 crisis of working age population in Bangkok. Quantitative research was done with data collected by online questionnaires. 1,200 samples were Bangkok residents over 20 years old. The data was analyzed by descriptive statistics and multiple regression analysis (enter method). Results were that during the COVID - 19 crisis, the working age population in Bangkok demonstrated a moderate level of overall social helping behavior. 73.00 percent of samples displayed social helping behavior by donating or sharing items, while 52.75 percent offered encouragement or useful opinions to others, and 49.92 percent provided physical help. In addition, population factors including residential areas and religion influenced sharing behavior. Factors influencing overall social helping behavior included social capital, helping model, experience of suffering, pressures caused by COVID - 19, and motivation to help. This research results are useful for understanding the social helping behavior and factors influencing the social helping behavior during the COVID - 19 crisis of working age population in Bangkok and may be used as guidelines for policy formulation to promote human capital, social capital, and citizenship development through social helping behavior roles among the Thai population.

Keywords: Social Helping Behavior, COVID - 19, Working Age Population

บทนำ

จากประสบการณ์การเผชิญหน้ากับวิกฤตการณ์หรือภัยอันตรายต่าง ๆ ของประเทศไทยที่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตหรือความรู้สึกของประชาชนและเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ของประเทศรับรู้ถึงความทุกข์ร่วมกัน ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์ภัยพิบัติสึนามิ พ.ศ. 2542 เหตุการณ์มหาอุทกภัยของประเทศไทย พ.ศ. 2554 เหตุการณ์ 13 หมูป่าติดถ้ำหลวง พ.ศ. 2562 และโศกนาฏกรรมกราดยิงที่โคราช พ.ศ. 2563 ได้แสดงให้เห็นถึงบรรยากาศของ

ความเห็นอกเห็นใจและการยื่นมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในสังคม เช่นเดียวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด - 19 (COVID - 19) ที่ถือเป็นวิกฤตร้ายแรงและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของคนไทยอย่างถ้วนหน้าในทุกระดับ ปรากฏการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงบรรยากาศของการช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันของคนในสังคมผ่านสื่อต่าง ๆ ตั้งแต่ความช่วยเหลือขนาดเล็กไปจนถึงความช่วยเหลือขนาดใหญ่ สถานการณ์เหล่านี้สะท้อนถึงบทบาทความเข้มแข็งของทุนทางสังคมของประเทศไทยที่เกิดจากการร่วมคิดร่วมทำบนฐานของความไว้วางใจผ่านระบบความสัมพันธ์ที่มีการสะสมในลักษณะเครือข่ายของสถาบันศาสนาและวัฒนธรรม จะเห็นได้จากผลการประเมินสถานภาพทุนทางสังคมในระดับจุลภาคของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่เป็นเครื่องสนับสนุนและยืนยันได้ว่าทุนทางสังคมของประเทศไทยมีจุดเด่นอยู่คือการรวมกลุ่มและเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายของประชาชน คนส่วนใหญ่มีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น ทำกิจกรรมจิตอาสา เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและเป็นผู้ที่ไว้วางใจต่อกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนวัยทำงาน (Working Age) ที่พบว่า มีสัดส่วนสูงถึง ร้อยละ 27.00 ที่เป็นผู้มีจิตอาสาและจิตสาธารณะ ซึ่งพิจารณาจากการสละเวลา สละกำลังกาย กำลังความคิด และกำลังทรัพย์เพื่อประโยชน์ส่วนรวม (สุวรรณี คำมัน และคณะ, 2551)

นอกจากปัจจัยทางด้านทุนทางสังคมที่มีความสำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นแล้ว งานวิจัยในอดีตยังชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านประชากร ได้แก่ เพศ ความ เป็นเมืองหรือเขตที่อาศัย และการนับถือศาสนา (Pelham, B. & Crabtree, S., 2008) ปัจจัยด้านตัวแบบแสดงการช่วยเหลือ (ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์, 2550) ปัจจัยด้านภาวะกดดันหรือความผูกพันของสถานการณ์ (Jonas, K., 2012) ปัจจัยด้านประสบการณ์ความทุกข์ (Dunfield, K. A., 2014) และปัจจัยแรงจูงใจในการช่วยเหลือ ทั้งในมิติของการคิดถึงผู้อื่นหรือการเสียสละโดยบริสุทธิ์ (pure altruism) และการคิดถึงตนเองและผู้อื่น (impure altruism) นั้น มีอิทธิพลทางบวกต่อการแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือ (helping behavior) ของบุคคลอีกด้วย (นันทพร ไม้ทองดี และนาตยา แพร่ศรีสา, 2562)

ปรากฏการณ์การช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนไทยในช่วงที่เกิดสถานการณ์วิกฤตดังกล่าว จุดประกายให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา “พฤติกรรมช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด-19” โดยแบ่งรูปแบบการช่วยเหลือเป็น 3 รูปแบบ ตามแนวคิดของ Dunfield, K. A. ได้แก่ 1) การบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของ 2) การช่วยเหลือด้วยกำลังกาย และ 3) การให้กำลังใจหรือข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ตลอดจนค้นหาปัจจัยที่มีอิทธิพลบ่งชี้ในเชิงประจักษ์ต่อการแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ของคนวัยทำงานที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปในกรุงเทพมหานคร (Dunfield, K. A., 2014)

สาเหตุที่เลือกศึกษากับบุคคลที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป เนื่องจากเป็นกลุ่มประชากรที่บรรลุนิติภาวะตามกฎหมาย เริ่มสำเร็จการศึกษาและประกอบอาชีพอยู่ในระบบเศรษฐกิจ ที่สำคัญ

ประชากรกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนมากที่สุดและยังเป็นกลุ่มประชากรที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานคร (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล, 2562) ซึ่งเป็นเมืองหลวงที่มีบทบาทสูงในฐานะศูนย์กลางธุรกิจและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศ พิจารณาได้จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ที่ระบุว่าใน พ.ศ. 2559 มูลค่าผลผลิตมวลรวมของกรุงเทพมหานคร เท่ากับ 4.73 ล้านล้านบาท ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนเกือบ 1 ใน 3 (ร้อยละ 32.50) ของมูลค่าผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ

เนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยหลากหลายชีวิตหลากหลายอาชีพ การเผชิญหน้ากับภาวะวิกฤตจากการแพร่ระบาดของโควิด - 19 เป็นครั้งแรกของประเทศไทย ส่งผลให้กรุงเทพมหานครกลายเป็นพื้นที่อันดับต้น ๆ ที่รัฐบาลประกาศใช้มาตรการปิดเมือง เนื่องจากเป็นพื้นที่ต้นตอของการแพร่ระบาดอย่างเป็นกลุ่มก้อนครั้งแรกของประเทศ โดยมีที่มาจากรายการมวยลุมพินี สนามมวยราชดำเนินและจากกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยว ส่งผลให้ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโควิด - 19 ในรอบแรก กรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ที่มีผู้ป่วยติดเชื้อสะสมมากที่สุดและการติดเชื้อได้แพร่กระจายไปในวงกว้างสู่เขตพื้นที่อื่น ๆ อย่างรวดเร็ว (สยามรัฐออนไลน์, 2563)

ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้พื้นที่กรุงเทพมหานครได้รับผลกระทบเชิงเศรษฐกิจและสังคมอย่างกะทันหัน คนวัยทำงานหาเช้ากินค่ำ ผู้ประกอบการ ตลอดจนผู้ค้าทุกระดับต้องหยุดประกอบอาชีพของตนชั่วคราว ทำให้กลายเป็นผู้ไร้งานทำและมีรายได้ลดลงในทันที การหยุดประกอบอาชีพอย่างฉับพลันและความจำเป็นในการปรับตัวเพื่อให้ตนเองสามารถดำรงอยู่ในภาวะวิกฤตได้อย่างรอดปลอดภัยต่างส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำรงชีวิต สุขภาพจิต ปัญหาปากท้องและเศรษฐกิจของครัวเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ประกอบอาชีพลูกจ้างชั่วคราว ผู้ประกอบอาชีพอิสระนอกระบบประกันสังคมและผู้ประกอบอาชีพค้าขาย ขณะที่ฝั่งของผู้มีรายได้ประจำหรือเป็นแรงงานในระบบก็ต้องเผชิญกับผลกระทบด้านการปรับตัวอย่างมากต่อรูปแบบการทำงานและต้องเผชิญกับสภาวะความเครียดในการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาว่า ภายใต้ภาวะวิกฤตโควิด - 19 ที่แรงงานผู้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจได้รับผลกระทบกันอย่างถ้วนทั่วนี้ พฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมของคนวัยทำงานในเมืองหลวงซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศจะเป็นอย่างไร และมีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตดังกล่าว

ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นชุดความรู้ที่สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ความรู้ที่อธิบายสถานการณ์และเหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาทุนมนุษย์และความเป็นพลเมืองแก่ประชากรไทย ผ่านบทบาทด้านการช่วยเหลือสังคม

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์วิกฤตของประเทศที่ภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม ตั้งแต่ระดับบุคคล กลุ่ม องค์กร และชุมชนควรต้องมีส่วนร่วมในการบรรเทาปัญหาาร่วมกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อค้นหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมของคนวัยทำงานในช่วงที่ประเทศไทยประสบกับภาวะวิกฤตโควิด - 19 ในรอบแรก โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มุ่งให้ความสนใจเรื่องพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร ดังนั้นประชากรที่ใช้ในการวิจัยจึงเป็นบุคคลในวัยทำงานที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปที่พักอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครทั้งที่มีชื่อตามทะเบียนราษฎรและเป็นประชากรแฝง เนื่องจากสถิติกรุงเทพมหานคร ไม่ปรากฏข้อมูลรายอายุของประชากรแฝงที่จำแนกตามเขต ผู้วิจัยจึงคำนวณหาขนาดตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากร โดยใช้สูตรของ Khazanie, R. (Khazanie, R., 1996) เพื่อความหนักแน่นของข้อมูลผู้วิจัยแบ่งพื้นที่การศึกษาเป็น 3 เขต ได้แก่ เขตพื้นที่ชั้นใน เขตพื้นที่ชั้นกลาง และเขตพื้นที่ชั้นนอก ได้ขนาดตัวอย่างตามสูตรคำนวณ จำนวน 385 รายต่อพื้นที่ ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนได้พื้นที่ละ 400 ตัวอย่าง ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงใช้กลุ่มตัวอย่าง 400 รายต่อพื้นที่ รวมจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 1,200 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามโดยแบ่งเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทุนทางสังคม ประกอบด้วยข้อคำถามด้านความไว้วางใจต่อกันในสังคม การมีส่วนร่วมในเครือข่ายสังคม และความศรัทธาหรือความเคร่งในศาสนา โดยข้อคำถามเป็นแบบการประมาณค่า 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแบบแสดงการช่วยเหลือ ประสพการณ์ความทุกข์ และภาวะกดดันของสถานการณ์โควิด - 19 โดยข้อคำถามเป็นแบบการประมาณค่า 5 ระดับ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ประกอบด้วยข้อคำถามด้านพฤติกรรมการบริจาคหรือการแบ่งปันสิ่งของ พฤติกรรมการช่วยเหลือด้วยกำลังกาย และพฤติกรรมการช่วยเหลือด้วยการให้กำลังใจและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น โดยข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการและการประมาณค่า 5 ระดับ

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ประกอบด้วย ข้อคำถามแรงจูงใจด้านการคิดถึงผู้อื่นและแรงจูงใจด้านการคิดถึงตนเองและผู้อื่น โดยข้อคำถามเป็นแบบการประมาณค่า 5 ระดับ

ส่วนที่ 6 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม โดยข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้สูตร ioc (Index Of Item Object Congruence) พบว่ามีค่าตั้งแต่ .50 ถึง 1.00 ซึ่งถือว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยสามารถนำมาใช้เป็นข้อคำถามในแบบสอบถามได้ ในส่วนของการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach, L. J. (Cronbach, L. J., 1970) โดยพบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .96 ซึ่งมากกว่า .70 ถือเป็นค่าที่ยอมรับได้ (Hair, F. J. et al., 2010)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเลือกตัวอย่างกระทำโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non - Probability Sampling) และเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหน่วยวิเคราะห์และเป็นผู้ที่มีความยินดีในการให้ข้อมูล ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ด้วย Microsoft Forms เริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม ถึง วันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2563 โดยมีช่องทางประกาศบนสื่อโซเชียลมีเดียของ วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ และสื่ออื่น ๆ รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 3 เดือน สาเหตุที่เลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ เนื่องจากเป็นวิธีที่หลีกเลี่ยงการสัมผัสซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด - 19

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตรวจสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาด้วยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์และทดสอบสมมติฐาน การวิจัยด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบนำตัวแปรเข้าทั้งหมด ส่วนการวิเคราะห์ข้อคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบการประมาณค่า มีเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ตามแนวคิดของ Best, J. W. (Best, J. W., 1981)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาลักษณะทั่วไปของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาลักษณะทั่วไปของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครที่เป็นกลุ่มตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 52.33) รองลงมาคือ เพศชาย (ร้อยละ 41.17) และเพศทางเลือก (ร้อยละ 6.50) พักอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครชั้นใน ชั้นกลาง และชั้นนอก ในสัดส่วนที่เท่ากัน (ร้อยละ 33.33) โดยมากนับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 94.25) รองลงมาคือ ศาสนาคริสต์ อิสลาม และไม่มีศาสนา (ร้อยละ 4.42 ร้อยละ 1.08 และร้อยละ 0.25 ตามลำดับ) ส่วนใหญ่มีการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 41.83) รองลงมาคือ สูงกว่าระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 18.00) และมีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาคิดเป็นสัดส่วนน้อยที่สุด (ร้อยละ 0.67) ในส่วนของสถานะทางเศรษฐกิจพบว่า ก่อนเกิดสถานการณ์โควิด - 19 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 15,000 - 20,000 บาท (ร้อยละ 25.50) รองลงมาคือ ต่ำกว่า 15,000 บาท (ร้อยละ 23.25) ส่วนรายได้ 25,001 - 30,000 บาท มีสัดส่วนน้อยที่สุด (ร้อยละ 14.00) นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาสถานะด้านรายได้ต่อเดือนหลังเกิดสถานการณ์โควิด - 19 พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท (ร้อยละ 40.17) รองลงมาคือ 15,000 - 20,000 บาท (ร้อยละ 19.00) ส่วนรายได้ 25,001 - 30,000 บาท มีสัดส่วนน้อยที่สุด (ร้อยละ 11.50) สำหรับผลกระทบในการประกอบอาชีพจากวิกฤตโควิด-19 พบว่า ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในการประกอบอาชีพ (ร้อยละ 73.25) โดยเรื่องที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การได้รับเงินเดือนน้อยลง (ร้อยละ 33.17) การปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงาน (ร้อยละ 28.83) และการมียอดขายน้อยลง (ร้อยละ 23.50) อีกทั้งส่วนมากยังมีความต้องการได้รับการเยียวยาช่วยเหลือ (ร้อยละ 88.25) ซึ่งเรื่องที่ต้องการได้รับการเยียวยาช่วยเหลือมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การลดค่าสาธารณูปโภค (ร้อยละ 89.61) การพักชำระหนี้จาก แหล่งเงินกู้ต่าง ๆ (ร้อยละ 68.65) และเงินเยียวยาจากมาตรการการช่วยเหลือของรัฐบาล (ร้อยละ 67.61)

2. ผลการศึกษาระดับปัจจัยด้านทุนทางสังคม ตัวแบบแสดงการช่วยเหลือ ประสพการณ์ความทุกข์ ภาวะกดดันของสถานการณ์วิกฤตโควิด - 19 และแรงจูงใจในการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤต โควิด - 19 ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 ระดับปัจจัยด้านทุนทางสังคม ตัวแบบแสดงการช่วยเหลือ ประสพการณ์ความทุกข์ ภาวะกดดันของสถานการณ์วิกฤตโควิด - 19 และแรงจูงใจในการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด-19

ตัวแปรและมาตรวัด	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ปัจจัยด้านทุนทางสังคม	3.71	.736	มาก
1. ความไว้วางใจต่อกันในสังคม	3.73	.794	มาก
2. การมีส่วนร่วมในเครือข่ายสังคม	3.72	.843	มาก
3. ความศรัทธาหรือความเคร่งในศาสนา	3.68	.899	มาก

ตัวแปรและมาตรวัด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ปัจจัยด้านตัวแบบแสดงการช่วยเหลือ	3.79	.744	มาก
ปัจจัยด้านประสบการณ์ความทุกข์	4.05	.769	มาก
ปัจจัยด้านภาวะกดดันของสถานการณ์วิกฤตโควิด-19	4.42	.700	มาก
ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการช่วยเหลือ	3.91	.733	มาก
1. การคิดถึงผู้อื่น	4.29	.762	มาก
2. การคิดถึงตนเองและผู้อื่น	3.43	1.081	ปานกลาง

ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาระดับของปัจจัยด้านทุนทางสังคม ด้านตัวแบบแสดงการช่วยเหลือ ด้านประสบการณ์ความทุกข์ ด้านภาวะกดดันของสถานการณ์วิกฤตโควิด - 19 และด้านแรงจูงใจในการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครพบว่า ในภาพรวมของทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะกดดันของสถานการณ์วิกฤตโควิด - 19 ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = .700) ปัจจัยด้านประสบการณ์ความทุกข์ ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = .769) และปัจจัยด้านแรงจูงใจในการช่วยเหลือ ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = .733) ตามลำดับ

3. ผลการศึกษาพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด - 19 จำแนกตามเขตที่พักอาศัยในกรุงเทพมหานคร

พฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด-19	เขตที่พักอาศัยในกรุงเทพมหานคร (ร้อยละ)			
	ชั้นใน	ชั้นกลาง	ชั้นนอก	ภาพรวม
1. การบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของ	70.25 (100.00)	69.25 (100.00)	79.50 (100.00)	73.00 (100.00)
2. การช่วยเหลือด้วยกำลังกาย	49.25 (100.00)	36.25 (100.00)	64.25 (100.00)	49.92 (100.00)
3. การให้กำลังใจหรือข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น	59.75 (100.00)	48.50 (100.00)	50.00 (100.00)	52.75 (100.00)

ตารางที่ 2 แสดงผลการศึกษาพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร พบว่าในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมด้านการบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของมากที่สุด (ร้อยละ 73.00) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามเขตที่พักอาศัยพบว่า พฤติกรรมการบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของและการช่วยเหลือด้วยกำลังกายปรากฏในเขตกรุงเทพมหานครชั้นนอกมากที่สุด (ร้อยละ 79.50 และร้อยละ 64.25 ตามลำดับ) ส่วนพฤติกรรมการให้กำลังใจหรือข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นปรากฏในเขตกรุงเทพมหานครชั้นในมากที่สุด (ร้อยละ 59.75)

ตารางที่ 3 ระดับพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร

ตัวแปรและมาตรวัด	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
พฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในภาพรวม (SHB)	3.42	.900	ปานกลาง
1. การบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของ (sharing)	3.56	1.097	มาก
2. การช่วยเหลือด้วยกำลังกาย (helping)	3.35	1.053	ปานกลาง
3. การให้กำลังใจหรือข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น (encouraging)	3.37	1.043	ปานกลาง

ตารางที่ 3 แสดงผลการศึกษาระดับพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = .900) โดยพฤติกรรมด้านการบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 1.097) ส่วนพฤติกรรมการช่วยเหลือด้วยกำลังกายและพฤติกรรมการให้กำลังใจหรือข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 1.053 และ $\bar{X} = 3.37$, S.D. = 1.043 ตามลำดับ)

4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (แสดงค่า β)

ตัวแปร	พฤติกรรมการช่วยเหลือสังคม			
	Standardized Coefficients (β) (n=1,200)			
	SHB	Sharing	Helping	Encouraging
ปัจจัยด้านประชากร				
- เพศ	.019	.031	-.024	.042
- เขตที่พักอาศัย	-.038	-.101***	-.029	.038
- การนับถือศาสนา	.039	.084***	.003	.010
ปัจจัยด้านทุนทางสังคม				
- ความไว้วางใจต่อกันในสังคม	.169***	.193***	.142***	.090*
- การมีส่วนร่วมในเครือข่ายสังคม	.225***	.066	.259***	.250***
- ความศรัทธาหรือความเคร่งในศาสนา	.073*	.164***	-.041	.057
ปัจจัยด้านตัวแบบแสดงความช่วยเหลือ	.189***	.181***	.133***	.165***
ปัจจัยด้านประสบการณ์ความทุกข์	.063*	.025	.103***	.032
ปัจจัยด้านภาวะกดดันของสถานการณ์โควิด-19	-.236***	-.201***	-.180***	-.219***
ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการช่วยเหลือ				
- การคิดถึงผู้อื่น	.110**	.113**	.070	.096*
- การคิดถึงตนเองและผู้อื่น	.072**	-.026	.100***	.113***
R Square	.380	.298	.266	.296

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 *** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคม ในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร ด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอย พหุคูณ มีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยด้านประชากร จากการวิเคราะห์พบว่า เขตที่พักอาศัยที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อการบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของที่แตกต่างกัน ($\beta = -.101$, P-value < .001) การนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อการบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของที่แตกต่างกัน ($\beta = .084$, P-value < .001) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาค้างนี้ พบว่า เพศที่แตกต่างกันไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ที่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านทุนทางสังคม จากการวิเคราะห์พบว่า ความไว้วางใจต่อกันในสังคม มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในภาพรวม ($\beta = .169$, P - value < .001) การบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของ ($\beta = .193$, P - value < .001) การช่วยเหลือด้วยกำลังกาย ($\beta = .142$, P - value < .001) และการให้กำลังใจหรือข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ($\beta = .090$, P - value < .05) การมีส่วนร่วมในเครือข่ายสังคม มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในภาพรวม ($\beta = .225$, P - value < .001) การช่วยเหลือด้วยกำลังกาย ($\beta = .259$, P - value < .001) และการให้กำลังใจหรือข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ($\beta = .250$, P - value < .001) และความศรัทธาหรือความเคร่งในศาสนา มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในภาพรวม ($\beta = .073$, P - value < .05) และการบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของ ($\beta = .164$, P - value < .001) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านตัวแบบแสดงความช่วยเหลือ จากการวิเคราะห์พบว่า ตัวแบบแสดงความช่วยเหลือมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในภาพรวม ($\beta = .189$, P - value < .001) การบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของ ($\beta = .181$, P - value < .001) การช่วยเหลือด้วยกำลังกาย ($\beta = .133$, P - value < .001) และการให้กำลังใจหรือข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ($\beta = .165$, P - value < .001) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านประสบการณ์ความทุกข์ จากการวิเคราะห์พบว่า ประสบการณ์ความทุกข์ มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในภาพรวม ($\beta = .063$, P - value < .05) และการช่วยเหลือด้วยกำลังกาย ($\beta = .103$, P - value < .001) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านภาวะกดดันของสถานการณ์วิกฤตโควิด - 19 จากการวิเคราะห์พบว่า ภาวะกดดันของสถานการณ์วิกฤตโควิด - 19 มีอิทธิพลทางลบต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในภาพรวม ($\beta = -.236$, P-value < .001) การบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของ ($\beta = -.201$, P-value < .001) การช่วยเหลือด้วยกำลังกาย ($\beta = -.180$, P-value < .001) และ

การให้กำลังใจหรือข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ($\beta = -.219$, $P - \text{value} < .001$) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการช่วยเหลือ จากการวิเคราะห์พบว่า การคิดถึงผู้อื่น มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในภาพรวม ($\beta = .110$, $P - \text{value} < .01$) การบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของ ($\beta = .113$, $P - \text{value} < .01$) และการให้กำลังใจหรือข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ($\beta = .096$, $P - \text{value} < .05$) และการคิดถึงตนเองและผู้อื่น มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในภาพรวม ($\beta = .072$, $P - \text{value} < .01$) การช่วยเหลือด้วยกำลังกาย ($\beta = .100$, $P - \text{value} < .001$) และการให้กำลังใจหรือข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ($\beta = .113$, $P - \text{value} < .001$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผล

พฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ในช่วงที่ประเทศไทยเผชิญหน้ากับสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โควิด - 19 คนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครมีพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในภาพรวม พฤติกรรมการช่วยเหลือด้วยกำลังกาย และพฤติกรรมการให้กำลังใจหรือข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่พฤติกรรมด้านการบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของเป็นพฤติกรรมเดียวที่อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด - 19 เป็นภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหันและสร้างผลกระทบรุนแรงมหาศาลต่อความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพของประชากรไทยอย่างถ้วนหน้า สภาพเหตุการณ์ความทุกข์ยากด้านปากท้อง ภาระหนี้สิน การหยุดประกอบอาชีพและขาดรายได้ ตลอดจนภาวะความเสี่ยงต่อการติดเชื้อของประชากร การขาดแคลนอุปกรณ์ป้องกันและอุปกรณ์ทางการแพทย์อย่างฉับพลันในช่วง การแพร่ระบาดในระยะแรก รวมถึงความต้องการการช่วยเหลือจากผู้ได้รับผลกระทบ ปรากฏให้เห็นเด่นชัดขึ้นตามสื่อต่าง ๆ ทำให้คนส่วนใหญ่รับรู้ได้ถึงความทุกข์ยากของผู้อื่นและเกิดความเห็นอกเห็นใจกัน จนนำมาซึ่งการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยวิธีการบริจาคเงิน แบ่งปันอาหาร เครื่องดื่ม และข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ซึ่งเป็นการช่วยเหลือที่พบเห็นได้มากที่สุดและชัดเจนที่สุดในช่วงการแพร่ระบาดรอบแรก ดังเช่น โครงการตู้ปันสุข ที่เปิดโอกาสให้ผู้ช่วยเหลือนำอาหาร เครื่องดื่ม และสิ่งของมาบริจาคใส่ไว้ในตู้เพื่อแบ่งปันแจกจ่ายให้แก่ผู้ยากไร้และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตโควิด - 19 (ผู้จัดการออนไลน์, 2563) ตลอดจนการบริจาคทุนทรัพย์ส่วนตนให้แก่ บุคคลทั้งที่รู้จักและไม่รู้จัก โรงพยาบาล หน่วยงาน ชุมชน หรือองค์กร สาธารณกุศลต่าง ๆ ที่มีความน่าเชื่อถือและแสดงบทบาทชัดเจนในการรับมือกับวิกฤตโควิด - 19 เป็นต้น

รูปแบบการช่วยเหลือที่กล่าวมาเป็นการช่วยเหลือที่ผู้ช่วยเหลือสามารถกระทำได้ โดยทันที ภายใต้ภาวะที่มีข้อจำกัดของการปฏิบัติตามมาตรการรักษาระยะห่างทางสังคม (social distancing) ซึ่งเป็นอีกหนึ่งข้อสังเกตสำคัญที่มีผลต่อการเลือกรูปแบบการช่วยเหลือ ในสถานการณ์วิกฤตโควิด - 19 นี้ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า กิจกรรมการช่วยเหลือที่ต้องอาศัย ช่องทางการพบปะหรือรวมตัวกัน เช่น การให้กำลังใจหรือให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ ผู้อื่น รวมถึงการช่วยเหลือด้วยกำลังกาย เช่น การออกจากบ้านเพื่อทำกิจกรรมจิตอาสาหรือ การเป็นอาสาสมัคร เป็นพฤติกรรมที่ผู้ช่วยเหลือแสดงออกได้น้อยกว่าการบริจาคหรือแบ่งปัน สิ่งของ ที่สามารถกระทำผ่านช่องทางออนไลน์ได้ นอกจากนั้นแนวคิดเรื่องการบริจาค ยังเชื่อมโยงกับหลักศาสนาและความเชื่อ เช่น การให้ทานและความเชื่อเรื่องการทำบุญเพื่อ อานิสงส์แห่งผลบุญจะบังเกิดแก่ผู้ให้และผู้รับ (พระครูพิลาศสโรกิจ และคณะ, 2562) ซึ่งถือได้ว่าเป็นเหตุจูงใจสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งเสริมให้บุคคลมีพฤติกรรมการบริจาคหรือการแบ่งปัน มากขึ้นในสถานการณ์วิกฤตครั้งนี้ ปรากฏการณ์ดังกล่าวค่อนข้างสอดคล้องกับการศึกษา ของ Degasperi, N. C. & Mainardes, E. W. ที่พบว่า แรงจูงใจที่ส่งผลให้บุคคลบริจาคเงิน แก่องค์กรสาธารณกุศล คือ ความไว้วางใจต่อองค์กร สภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ และอิทธิพล จากคำสอนในศาสนา เป็นต้น (Degasperi, N. C. & Mainardes, E. W., 2017) ซึ่งเป็นไปใน ทิศทางเดียวกับการศึกษาของ Zubairi, F. H. & Siddiqui, D. A. ที่พบว่า ปัจจัยเชิงจิตวิทยา ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริจาค คือ ความเอื้อเฟื้อเสียสละ การเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและ การให้อภัย และยังชี้ว่าปัจจัยฤดูกาลในการบริจาคที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือวันสำคัญ ทางศาสนาก็มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมการบริจาคของบุคคลด้วยเช่นกัน (Zubairi, F. H. & Siddiqui, D. A., 2019)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยด้านประชากร จากผลการศึกษาสะท้อนว่า เขตที่พักอาศัยในกรุงเทพมหานครมี อิทธิพลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในด้านการบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของ โดยพฤติกรรม ดังกล่าวปรากฏมากที่สุดเขตกรุงเทพมหานครชั้นนอกซึ่งมีลักษณะการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ ส่วนใหญ่เพื่อการเกษตรกรรม อีกทั้งยังเป็นพื้นที่กระจุกตัวของอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เช่น บริเวณริมถนนพระรามที่ 2 ถนนบางขุนเทียน และถนนเอกชัย เป็นต้น จากข้อค้นพบ ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าลักษณะเชิงพื้นที่และความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่หนึ่ง ๆ มีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกด้านการช่วยเหลือของบุคคล สอดคล้องกับ สิทธิโชค วรานุ สันติกุล ที่อธิบายว่า การที่บุคคลอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นเมืองเล็กและเมืองใหญ่หรืออาศัยอยู่ใน พื้นที่ชนบทกับตัวเมืองจะมีพฤติกรรมการช่วยเหลือที่แตกต่างกัน (สิทธิโชค วรานุสันติกุล, 2549) ข้อค้นพบนี้เป็นไปตามทฤษฎีภาวะเกินกำลังในสภาวะแบบเมืองของ Milgram, S. ที่กล่าวว่าชีวิตของคนที่อาศัยในพื้นที่ที่มีความเป็นเมืองมากกว่า บุคคลจะต้องพบเจอบุคคลอื่น

และสิ่งเร้าจำนวนมากเกินกว่าที่จะสามารถปรับตนเองให้สอดคล้องกับเงื่อนไขจำเป็นอย่างยิ่งดังกล่าวดังนั้นบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง จึงจำเป็นต้องสร้างสมดุลระหว่างความเป็นส่วนตัวในสาธารณะ การเพิกเฉย และการช่วยเหลือผู้อื่น ส่งผลให้บรรยากาศของการช่วยเหลือผู้อื่นปรากฏให้เห็นได้น้อยในพื้นที่ที่มีความเป็นเมืองหรือมีความหนาแน่นของประชากรสูง (Milgram, S., 1970)

นอกจากนั้นในการศึกษาค้นคว้ายังพบว่าการนับถือศาสนาที่แตกต่างกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของที่แตกต่างกัน ซึ่งข้อค้นพบนี้อธิบายได้ว่าแม้ทุกศาสนาจะมีหลักคำสอนในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อาทิ การช่วยเหลือด้วยการบริจาคหรือการแบ่งปันในทางพุทธศาสนาที่เรียกว่าการให้ทาน มีวัตถุประสงค์เพื่อกำจัดกิเลสหรือความตระหนี่ส่วนตนและผูกมิตรไมตรีกับผู้อื่น โดยสาเหตุแห่งการบริจาคหรือการให้ทานคือการให้ด้วยศรัทธา ให้ด้วยความเคารพ ให้ด้วยจิตอนุเคราะห์เพื่อบูชาสิ่งที่จะช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น ส่วนการให้ในศาสนาคริสต์อยู่บนพื้นฐานของหลักความรักเพื่อนมนุษย์ ขณะที่การบริจาคทานในคำสอนของศาสนาอิสลามนั้น Stiglitz, J. E. ได้กล่าวไว้ในหนังสือ The Price of Inequality ว่าเป็นการส่งเสริมให้คนรวยช่วยเหลือคนจนโดยการจ่ายซะกาต ซึ่งถือเป็นหน้าที่หนึ่งของคนรวยและเป็นสิทธิของคนจนที่ต้องได้รับ ซะกาตจึงเป็นทานที่มาจากทรัพย์สินส่วนเกินจากการดำรงชีวิตของคนฐานะดี (Stiglitz, J. E., 2012)

จะเห็นได้ว่าแม้ความมุ่งหมายของทุกศาสนาจะสนับสนุนให้ศาสนิกชนของตนแสดงการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ แต่สาเหตุแห่งการให้นั้นก็มิมีปรัชญาเบื้องหลังที่เป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งความแตกต่างสะท้อนผ่านผลสำรวจสถานะสังคม วัฒนธรรม และสุขภาพจิต พ.ศ. 2561 ของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายหรือจำนวนเงินบริจาคเพื่อกิจทางศาสนา ซึ่งพบว่า มีความแตกต่างกันระหว่างศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ โดยผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 90.30 เป็นผู้ที่เสียค่าใช้จ่ายสูงสุด รองลงมาคือศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 79.80 และร้อยละ 64.0 ตามลำดับ) ขณะที่ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของเพื่อสาธารณกุศลซึ่งมีพื้นฐานมาจากความศรัทธาและความเชื่อทางศาสนาเกี่ยวกับการบริจาคทาน ผลสำรวจชี้ว่า ผู้นับถือศาสนาคริสต์มีค่าใช้จ่ายเพื่อการบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของสูงที่สุด เฉลี่ยประมาณคนละ 1,337 บาทต่อปี รองลงมาคือผู้ นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม (เฉลี่ยประมาณคนละ 827 บาทต่อปี และ 763 บาทต่อปี ตามลำดับ) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563)

ปัจจัยด้านทุนทางสังคม จากผลการศึกษาสะท้อนว่า ความไว้วางใจต่อกันในสังคมมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในทุกด้าน สอดคล้องกับ อายูท เนติชนกุล และโยธิน แสงวดี ที่ชี้ว่าการมีความไว้วางใจต่อกันจะก่อให้เกิดความรู้สึกที่เชื่อมั่นว่าผู้อื่นจะตอบสนองการร้องขอหรือความต้องการการช่วยเหลือตามที่ตนเองหรือสังคมคาดหวังไว้และจะก่อให้เกิดการกระทำที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยบุคคลที่มีลักษณะ

ที่ผู้อื่นให้ความไว้วางใจมักจะได้รับการยอมรับและเป็นที่พึ่งพาของผู้อื่นเสมอ (อาจุฑา เนติชนากุล และโยธิน แสงวดี, 2547) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของ Degasperi, N. C. & Mainardes, E. W. ที่พบว่า ปัจจัยหนึ่งที่จูงใจบุคคลให้แสดงการช่วยเหลือด้วยการบริจาคเงิน คือ ความไว้วางใจ (trust) ต่อองค์กรการกุศลที่ตนเองบริจาคเงินให้ ส่วนในด้านการมีส่วนร่วมในเครือข่ายสังคม จากการศึกษาพบว่ามโนคติทางบวกต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในภาพรวม การช่วยเหลือด้วยกำลังกาย และการให้กำลังใจหรือข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น (Degasperi, N. C. & Mainardes, E. W., 2017) สอดคล้องกับการศึกษาของ Jabbar, N. & Madhoshi, M. ที่พบว่าปัจจัยความสัมพันธ์ทางสังคม และอารมณ์ (Social - Emotional Relations) ที่หมายถึงความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสังคม และเป็นสิ่งระบุความเป็นปึกแผ่นของกลุ่มและความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มสังคมนั้น มีผลต่อพฤติกรรมการแบ่งปันข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างบุคคล (Jabbar, N. & Madhoshi, M., 2014) โดยข้อค้นพบดังกล่าวเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการประเมินสถานภาพทุนทางสังคมในระดับจุลภาคของประเทศไทยที่แสดงให้เห็นว่าประชาชนไทยมีแนวโน้มรวมกลุ่มและเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายมากขึ้น คนส่วนใหญ่มีน้ำใจและเอื้ออาทรต่อผู้อื่นและ เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ โดยคนวัยทำงาน ร้อยละ 27.00 สละเวลาสละกำลังกาย และกำลังความคิดทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (สุวรรณิ คำมั่น และคณะ, 2551)

นอกจากนี้ยังพบว่า ความศรัทธาหรือความเคร่งในศาสนา มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรม การช่วยเหลือสังคมในภาพรวม และการบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของ สอดคล้องกับผลสำรวจของ Gallup's World View World Poll ในช่วง ค.ศ. 2006 ถึง 2008 ที่สะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับความเคร่งศาสนากับการช่วยเหลือผู้อื่นว่า ผู้เคร่งศาสนาในระดับสูงมีแนวโน้มของพฤติกรรมการช่วยเหลือผู้อื่นทั้ง 3 กิจกรรม คือ การบริจาค การสละเวลาช่วยเหลือ และการช่วยเหลือคนแปลกหน้ามากกว่าผู้เคร่งศานาน้อยกว่า (Pelham, B. & Crabtree, S., 2008) ดังนั้นผลการวิจัยครั้งนี้จึงสนับสนุนต่อผลการสำรวจสถานะสังคม วัฒนธรรม และสุขภาพจิต พ.ศ. 2561 ของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่ชี้ว่าพุทธศาสนิกชนไทยส่วนใหญ่เกินกว่าครึ่งหนึ่งรักษาศีล 5 ครบทุกข้อ เกินกว่าร้อยละ 75.00 สวดมนต์และเกือบร้อยละ 90.00 ทำบุญตักบาตร ผู้นับถือศาสนาอิสลามเกินกว่าครึ่งหนึ่งทำละหมาดทุกวันครบ 5 ครั้ง ถือศีลลอดครบทั้งเดือนและบริจาคซะกาต และผู้นับถือศาสนาคริสต์เกินกว่าครึ่งหนึ่งไปโบสถ์ทุกสัปดาห์และสวดมนต์เป็นประจำ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนว่า คนไทยส่วนใหญ่มีความศรัทธาหรือความเคร่งในศาสนา อีกทั้งผลสำรวจยังรายงานว่าคนไทยเป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมในการตอบแทนผู้มีพระคุณ ยกโทษและให้อภัยอย่างจริงจัง ให้อีกาสผู้อื่นและให้การช่วยเหลือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือแม้ผู้นั้นจะไม่ใช่นายาของตนอีกด้วย ข้อเท็จจริงดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าศาสนายังคงเป็นสถาบันหลักที่มีอิทธิพลต่อจิตใจและการแสดง

พฤติกรรมของบุคคล เพราะหลักคำสอนในทุกศาสนามุ่งหมายให้บุคคลเอื้ออาทรเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) สอดคล้องกับการศึกษาของ Sanstock, J. ที่อธิบายว่า ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Sanstock, J., 2007)

ปัจจัยด้านตัวแบบแสดงการช่วยเหลือ จากผลการศึกษาสะท้อนว่า ตัวแบบแสดงการช่วยเหลือมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในทุก ๆ ด้าน ข้อค้นพบนี้สามารถอธิบายผ่านทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura, A. ที่กล่าวว่า บุคคลจะเรียนรู้พฤติกรรมจากการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ หากมีตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือผู้อื่นแล้วได้รับผลตอบแทนที่ดีก็มีแนวโน้มที่บุคคลจะเห็นการกระทำนั้นและกระทำตามตัวแบบ ซึ่งในสังคมทั่วไปมีบรรทัดฐานอยู่ว่าการช่วยเหลือเป็นสิ่งที่น่ายกย่องและเป็นความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือผู้อื่นแล้วได้รับการยกย่องยอมรับ สามารถเป็นตัวแบบที่ดีให้กับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมนั้นต่อไปได้ (Bandura, A., 1977) สอดคล้องกับ เดิมศักดิ์ คทวนิช ที่อธิบายว่าการแสดงการช่วยเหลือเป็นไปตามทฤษฎีการเรียนรู้จากตัวแบบ (model learning theory) กล่าวคือคนที่บุคคลให้การช่วยเหลือผู้อื่นแล้วได้รับการยกย่องชมเชยจากสังคมจะส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมเลียนแบบจากการทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีดังกล่าว (เดิมศักดิ์ คทวนิช, 2549) ซึ่งเป็นไปตามผลการศึกษาของ Stukas, A. A., et al. ที่ชี้ว่านักเรียนหญิงที่มีตัวแบบการช่วยเหลือจากผู้ปกครองมีแนวโน้มของความตั้งใจจะช่วยเหลือผู้อื่นมากกว่านักเรียนหญิงที่ไม่มีตัวแบบจากผู้ปกครอง (Stukas, A. A. et al., 1999) เช่นเดียวกับการศึกษาของ ญัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์ ที่พบว่าความประพฤติดีเป็นแบบอย่างจากพ่อแม่ ครู และเพื่อน คือปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของบุคคล (ญัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์, 2550)

ปัจจัยด้านประสบการณ์ความทุกข์ จากผลการศึกษาสะท้อนว่า ประสบการณ์ความทุกข์ มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในภาพรวม การบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของ และการช่วยเหลือด้วยกำลังกาย ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับความเอื้อเฟื้อเสียสละที่เกิดจากความทุกข์ (altruism born of suffering) ของ Vollhardt, R. J. ที่กล่าวว่า แรงจูงใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่นโดยบริสุทธิ์ใจเกิดจากประสบการณ์ความทุกข์ยากที่เคยเกิดขึ้นกับผู้ให้การช่วยเหลือในอดีต โดยรูปแบบประสบการณ์เชิงลบของบุคคลอาจแบ่งได้ 3 ประเภท คือ การไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่เคยคาดหวังในอดีต ความปรารถนาในสิ่งที่ไม่ได้รับการตอบสนองในอดีต และอารมณ์ความรู้สึกทุกข์ใจจากเรื่องราวต่าง ๆ ในอดีต ซึ่งความทุกข์จากประสบการณ์เชิงลบเหล่านี้จะถูกรับรู้ได้เมื่อบุคคลได้แสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือผู้อื่นในรูปแบบต่าง ๆ (Vollhardt, R. J., 2009) นอกจากนั้นการศึกษาของ Marsh, A. A. et al. ยังสนับสนุนข้อค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้ว่า การเข้าใจและรับรู้ได้ถึงความเจ็บปวด ความกลัว ความกังวลใจ

และความเสียใจต่อสถานการณ์ปัญหาหรือความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมเอื้อสังคมของบุคคลอีกด้วย (Marsh, A. A. et al., 2007)

ปัจจัยด้านภาวะกดดันของสถานการณ์วิกฤตโควิด - 19 จากผลการศึกษาสะท้อนว่าภาวะความกดดันของสถานการณ์วิกฤตโควิด - 19 มีอิทธิพลทางลบต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในทุก ๆ ด้าน ซึ่งเป็นข้อค้นพบใหม่ที่ตรงข้ามกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สาเหตุที่การศึกษานี้ปรากฏผลที่ขัดแย้งกับแนวคิดในอดีต สามารถอธิบายได้ว่า การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการช่วยเหลือที่ผ่านมามักเป็นการศึกษาในสถานการณ์ปัญหาที่มีผู้ได้รับผลกระทบเฉพาะกลุ่ม ดังนั้นผู้ช่วยเหลือจึงมีความเป็นอิสระจากสถานการณ์ดังกล่าวและสามารถตัดสินใจช่วยเหลือผู้อื่นได้โดยไม่ต้องพิจารณาถึงผลกระทบของสถานการณ์นั้นที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง ซึ่งต่างจาก สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด - 19 ที่เป็นภาวะฉุกเฉินและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และความปลอดภัยทางสุขภาพของประชากรทุกระดับ ดังนั้นจากผลการศึกษาที่พบว่า ยิ่งบุคคลรับรู้ถึงภาวะกดดันหรือความรุนแรงของสถานการณ์โควิด - 19 มากขึ้นเท่าใด ยิ่งส่งผลกระทบต่อตัดสินใจแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือผู้อื่นน้อยลงเท่านั้น จึงเป็นข้อเท็จจริงชุดใหม่ที่อธิบายว่า ในช่วงภาวะวิกฤตโควิด - 19 บุคคลได้รับผลกระทบอย่างถ้วนหน้ากัน การตัดสินใจให้การช่วยเหลือผู้อื่นจึงต้องอยู่ภายใต้การประเมินตนเองว่ามีความสามารถในการช่วยเหลือได้มากน้อยเพียงใด ดังนั้นผลการวิจัยครั้งนี้จึงพบว่าพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครอยู่เพียงระดับปานกลาง กล่าวคือ ภายใต้ภาวะวิกฤตที่ตนเองและผู้อื่นได้รับผลกระทบนี้ บุคคลยังคงมีการแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นอยู่ เพียงแต่การช่วยเหลือนั้นอาจจะเกิดขึ้นน้อยกว่าในเชิงของความถี่หรือปริมาณในการช่วยเหลือ เมื่อเปรียบเทียบกับ การช่วยเหลือในสภาวะที่บุคคลไม่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ปัญหานั้น ๆ

แม้ว่าการศึกษาในอดีตจะแสดงให้เห็นว่าภาวะกดดันหรือความรุนแรงของสถานการณ์เป็นตัวกระตุ้นเร้าให้บุคคลตัดสินใจที่จะแสดงความช่วยเหลือมากขึ้น อย่างไรก็ตาม Jonas, K. ได้ให้ความเห็นที่สนับสนุนผลการวิจัยครั้งนี้ว่า การช่วยเหลือในบางกรณีก็ยังคงต้องพิจารณาถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจช่วยเหลือร่วมด้วย เช่น รูปแบบของสถานการณ์ โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ช่วยเหลือและผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานการณ์วิกฤตนั้น เป็นต้น (Jonas, K., 2012) สอดคล้องกับ Latané, B. & Darley, J. M. ที่อธิบายว่า การสังเกตและตีความสถานการณ์ว่ามีความฉุกเฉินเพียงใดเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเกิดพฤติกรรมการช่วยเหลือ แต่ผู้ช่วยเหลือจะต้องพิจารณาปัจจัยด้านความพร้อมของตนเอง ว่าสามารถช่วยเหลือด้วยวิธีการที่เหมาะสมได้มากน้อยเพียงใด จะตัดสินใจลงมือช่วยเหลือหรือไม่อย่างไรโดยมิให้ตนเองต้องเดือดร้อนด้วย (Latané, B. & Darley, J. M., 1970)

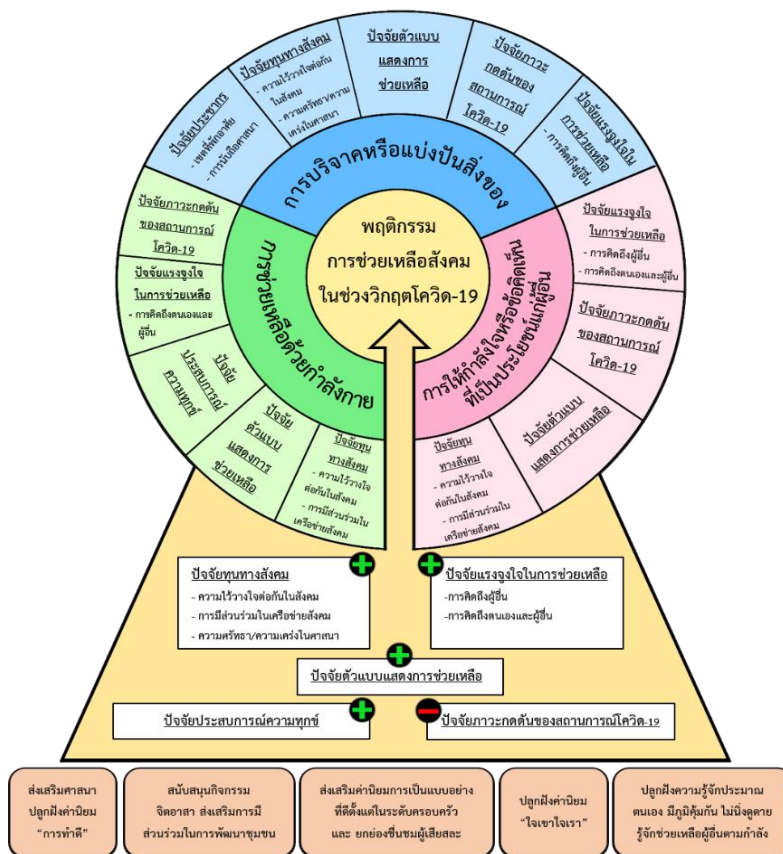
ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการช่วยเหลือ จากผลการศึกษาสะท้อนว่า การคิดถึงผู้อื่นหรือการเอื้อเพื่อเสียสละโดยบริสุทธิ์ (pure altruism) มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการ

ช่วยเหลือสังคมในภาพรวมและ การบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของ สอดคล้องกับ Meier, S. ที่อธิบายว่า การเอื้อเฟื้อเสียสละโดยบริสุทธิ์คือการที่บุคคลทำประโยชน์เพื่อมุ่งหวังให้ผู้อื่นเกิดความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยที่ตนเองมิได้หวังสิ่งตอบแทน อาจอยู่ในรูปของการบริจาคหรือการทำกิจกรรมอาสาสมัคร เป็นต้น (Meier, S., 2006) อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Penner, L. A. et al. ที่กล่าวว่า ความเข้าใจและห่วงใยผู้อื่น ใสใจในความสุขของผู้อื่นทั้งด้านความคิดและความรู้สึก เช่น การพยายามเข้าใจหรือให้กำลังใจผู้อื่นผ่านการคิดในมุมมองเดียวกับบุคคลนั้น เป็นคุณลักษณะของบุคคลที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมเอื้อสังคม (Prosocial Behavior) (Penner, L. A. et al., 1995)เช่นเดียวกับการศึกษาของ นราเขต ยัมสุข ที่พบว่า แรงจูงใจในการบริการสาธารณะ การสนับสนุนทางสังคม และพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม สามารถร่วมกันทำนายผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครได้ร้อยละ 82.90 โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงมากที่สุดต่อผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร คือ พฤติกรรมเอื้อต่อสังคม (Altruism Behavior) นอกจากนั้นในด้านของ การคิดถึงตนเองและผู้อื่น (Impure Altruism) จากการศึกษาพบว่า มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรม การช่วยเหลือสังคมในภาพรวม การช่วยเหลือด้วยกำลังกาย และการให้กำลังใจหรือข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น (นราเขต ยัมสุข, 2561) สามารถอธิบายได้ผ่านแนวคิดแรงจูงใจในการช่วยเหลือของ Meier, S. ที่กล่าวว่า การช่วยเหลือผู้อื่นนั้น ผู้ให้การช่วยเหลือมิได้สนใจแค่ประโยชน์ของผู้อื่นเท่านั้น แต่สนใจประโยชน์ที่ผู้ช่วยเหลือจะได้รับด้วย ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นหนึ่งที่มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือของบุคคล (Meier, S., 2006)

องค์ความรู้ใหม่

วงล้อของพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคม (Wheel Of The Social Helping Behavior) เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่นำเสนอถึงปัจจัยที่ช่วยขับเคลื่อนให้เกิดการแสดงพฤติกรรม การช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร ความน่าสนใจของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือการศึกษาวงล้อพฤติกรรมช่วยเหลือสังคมภายใต้สถานการณ์ที่ผู้ช่วยเหลือเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบไม่มากนักน้อยจากสถานการณ์วิกฤตโควิด - 19 อีกทั้งยังเป็นผู้ที่อาจอยู่ในสถานะที่ต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่นไม่ทางใดก็ทางหนึ่งเช่นกัน ซึ่งมีความแตกต่างจากการศึกษาพฤติกรรมช่วยเหลือในสถานการณ์อื่น ๆ ที่มักเป็นการศึกษาผ่านสถานการณ์ ปัญหาที่ผู้ช่วยเหลือเป็นอิสระจากปัญหานั้น มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 วงล้อของพุทธกิจกรรมการช่วยเหลือสังคม

ภาพที่ 1 แสดงบทสรุปขององค์ความรู้ที่อธิบายได้ว่า พุทธกิจกรรมการช่วยเหลือสังคม ในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของ การช่วยเหลือด้วยกำลังกาย และการให้กำลังใจหรือข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ซึ่งข้อค้นพบจากการวิจัยยืนยันให้เห็นถึงปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการแสดงพุทธกิจกรรมการช่วยเหลือสังคมภายใต้ภาวะวิกฤตโควิด - 19 ในภาพรวมทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านทุนทางสังคม ปัจจัยด้านตัวแบบแสดงการช่วยเหลือ ปัจจัยด้านประสบการณ์ความทุกข์ และปัจจัยด้านแรงจูงใจในการช่วยเหลือ ขณะเดียวกันก็ยืนยันให้เห็นถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลทางลบต่อการแสดงพุทธกิจกรรมการช่วยเหลือสังคมภายใต้ภาวะวิกฤตโควิด - 19 ในภาพรวมทั้ง 3 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย 1 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านภาวะกดดันของสถานการณ์วิกฤตโควิด - 19 ซึ่งข้อค้นพบนี้เป็นข้อเท็จจริงที่ขัดแย้งกับผลการศึกษารื่องพุทธกิจกรรมการช่วยเหลือโดยทั่วไปในอดีต จึงนับว่าเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ใช้อธิบายพุทธกิจกรรมการช่วยเหลือสังคมในช่วงภาวะวิกฤตโควิด - 19 ซึ่งผู้สนใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้

ในการศึกษาพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมภายใต้สถานการณ์วิกฤตอื่น ๆ ที่มีระดับผลกระทบและความรุนแรงของเหตุการณ์ที่ใกล้เคียงกันได้

ทั้งนี้การจะขับเคลื่อนหรือหมุน “วงล้อแห่งธรรมของพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคม” ให้สามารถดำเนินต่อไปในสังคมไทยอย่างเข้มแข็ง ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ในการส่งเสริมทำนุบำรุงศาสนา ปลูกฝังค่านิยมการทำความดี การเข้าใจตนเองและเห็นใจผู้อื่น การเป็นแบบอย่างที่ดี และการสนับสนุนกิจกรรมเพื่อสังคมส่วนรวม ตลอดจนให้ความสำคัญกับหลักคิดเรื่องการประมาณตน การมีภูมิคุ้มกัน การไม่นิ่งดูตายต่อปัญหาสังคมและพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่นตามระดับกำลังความสามารถของตนเอง เพื่อสนับสนุนให้เกิดการดำรงสืบทอดทุนทางสังคมและปลูกฝังความเป็นพลเมืองแก่ประชากรไทย อันเป็นสิ่งที่จะนำพาให้ชาติบ้านเมืองผ่านพ้นวิกฤตต่าง ๆ ได้อย่างมั่นคงในอนาคต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าในช่วงวิกฤตโควิด - 19 พฤติกรรมการบริจาคหรือแบ่งปันสิ่งของ เป็นพฤติกรรมที่มีการปฏิบัติมากที่สุด ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมพฤติกรรมนี้มาจากความศรัทธา การนับถือและปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัด ซึ่งสะท้อนว่าระดับทุนทางสังคมของประเทศไทยยังมีความเข้มแข็งและพฤติกรรมการช่วยเหลือผู้อื่นยังคงสัมพันธ์กับหลักศาสนา ความเชื่อเรื่องการทำบุญ รวมถึงแนวคิด “การทำดีแล้วได้ดี” อย่างแนบแน่น ดังนั้นภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจึงควรให้ความสำคัญกับการสืบสานหลักธรรม คำสอนและส่งเสริมทำนุบำรุงสถาบันศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวและหลักคิดประจำจิตใจของบุคคล ตั้งแต่วัยเยาว์นอกจากนั้นผลการศึกษายังชี้ว่าทุนทางสังคมคมด้านความไว้วางใจต่อกันและการมีส่วนร่วมในเครือข่ายสังคม มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในภาพรวม ดังนั้นภาคส่วนที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะองค์กรชุมชนควรสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตรแก่สมาชิกในชุมชนผ่านการสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาเพื่อสาธารณประโยชน์ ส่งเสริมให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ คนเมืองมีการรวมกลุ่มทางสังคมและทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น อันจะนำไปสู่การสร้างความเป็นปึกแผ่น มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคม มีความไว้วางใจต่อกันในสังคมและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในยามยากลำบาก ส่วนการศึกษาที่พบว่าตัวแบบแสดงการช่วยเหลือ ประสบการณ์ความทุกข์ของผู้ช่วยเหลือ ภาวะกดดันของสถานการณ์วิกฤตโควิด - 19 และแรงจูงใจในการช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด - 19 มีผลต่อ การแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในภาพรวม ดังนั้นภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจึงควรส่งเสริมค่านิยมการเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในระดับครอบครัวสถาบันการศึกษา องค์กรและสังคม ให้การยกย่องชื่นชมผู้เสียสละ เพื่อส่งต่อคุณลักษณะของบุคคลที่ควรเป็นแบบอย่างแก่สมาชิกในสังคม ส่วนในด้านประสบการณ์ความทุกข์ ผลการศึกษาชี้ว่าเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการช่วยเหลือมากขึ้น สะท้อนว่าบุคคลมีความสามารถในการรับรู้ถึง

ความทุกข์ยากของผู้อื่นผ่านค่านิยม “ใจเขา ใจเรา” ซึ่งเป็นคุณลักษณะของความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ที่ควรปลูกฝังให้เกิดในจิตใจของประชากร ทุกช่วงวัย ส่วนในด้านภาวะกดดันของสถานการณ์ จากผลการศึกษาชี้ว่าเป็นปัจจัยที่มีผลทางลบต่อการช่วยเหลือ ดังนั้นในภาวะวิกฤตที่ทุกคนได้รับผลกระทบถ้วนหน้า การช่วยเหลือจึงต้องอยู่บนพื้นฐานของการประมาณตนเอง ไม่นิ่งดูตายต่อความทุกข์ยากของผู้อื่นและช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังที่ตนเองพึงกระทำได้ สำหรับปัจจัยแรงจูงใจในการช่วยเหลือจากการศึกษาพบว่า การคิดถึงผู้อื่นและการคิดถึงตนเองและผู้อื่น มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมการช่วยเหลือในภาพรวม ซึ่งสะท้อนว่าคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครนอกจากจะมีพฤติกรรมเอื้อสังคม ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนแล้ว ขณะเดียวกันก็ยังมีส่วนหนึ่งที่คาดหวังว่าตนเองจะได้รับผลตอบแทนจากการได้ช่วยเหลือผู้อื่น เช่น คาดหวังการพึ่งพาช่วยเหลือจากผู้อื่นกลับคืนด้วย ซึ่งปรากฏการณ์นี้เป็นไปตามภาวะพึ่งพิงอิงอาศัยกันตามธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีชีวิตอยู่ได้ด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน อันเป็นวิถีชีวิตที่ควรค่าแก่การสืบสานรักษาไว้ สำหรับการศึกษาครั้งต่อไปควรเพิ่มเติมผลการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนผลการศึกษาเชิงปริมาณ นอกจากนี้ผู้วิจัยควรขยายขอบเขตของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นในระดับประเทศเพื่อให้ผลการศึกษาสะท้อนถึงสถานการณ์การช่วยเหลือสังคมในช่วงวิกฤตโควิด - 19 ของประเทศไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการสนับสนุนแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมและความเป็นพลเมืองในระดับนโยบายต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง “สถานการณ์ชีวิตและพฤติกรรมการช่วยเหลือสังคมในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19: การศึกษาเชิงประจักษ์จากคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร” ได้รับการสนับสนุนจาก วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์. (2550). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เต็มศักดิ์ คทวนิช. (2549). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน).
- นราเขต ยิ้มสุข. (2561). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครแรงงาน. วารสาร HR Intelligence, 13(1), 79-98.

- นันทพร ไม้ทองดี และนัตยา แพ่งศรีสา. (2562). พฤติกรรมการบริจาคเงินเพื่อการกุศลของผู้สูงอายุในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 21(2), 107-117.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2563). ตู้ปันสุข จากคำปราชญ์ สู่เทรนด์ใหม่การปันน้ำใจช่วยผู้ยากไร้ช่วงโควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 11 พฤษภาคม 2563 จาก <https://mgronline.com/travel/detail/9630000048681>
- พระครูพิลาศสรกิจ และคณ. (2562). ศึกษาวิเคราะห์การให้ทานในสังคมไทยยุคปัจจุบัน. วารสารมหาจุฬานาครทรรณ, 6(5), 2302-2315.
- สยามรัฐออนไลน์. (2563). เปิดใหม่ไลน์ต้นตอโควิดโลก-โควิดไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2563 จาก <https://siamrath.co.th/n/148697>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). การสำรวจสถานะสังคม วัฒนธรรม และสุขภาพจิต พ.ศ. 2561. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2564 จาก www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ด้านสังคม/สาขาศาสนา/ภาวะทางสังคมและวัฒนธรรม/2561/Full_report61.pdf
- สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล. (2562). สถิติกรุงเทพมหานคร 2562. เรียกใช้เมื่อ 18 สิงหาคม 2563 จาก www.bangkok.go.th/pipd/page/sub/16647/สถิติกรุงเทพมหานคร-2562
- สิทธิโชค วรานุสันติกุล. (2549). จิตวิทยาสังคม: ทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เม็ดทรายปรีณิต.
- สุวรรณี คำมัน และคณะ. (2551). ทูทางสังคมกับการพัฒนาทุนมนุษย์. ใน เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2551. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อายุทธ เนติธนากุล และโยธิน แสงวดี. (2547). แนวคิดเพื่อการพัฒนาชุมชนในมิติพลวัตทางคนวัยทำงาน ทูทางสังคม ทุนมนุษย์และองค์ความรู้แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ใหม่. วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช, 17(1), 57-64.
- Bandura, A. (1977). Social Learning Theory. New Jersey: Prentice Hall.
- Best, J. W. (1981). Research in Education. New Jersey: Prentice Hall.
- Cronbach, L. J. (1970). Essential of Psychological Testing. New York: Harper Row.
- Degasperi, N. C. & Mainardes, E. W. (2017). What Motivates Money Donation? A Study on External Motivators. Revista de Administração, 52(4), 363-373.
- Dunfield, K. A. (2014). A Construct Divided: Prosocial Behavior as Helping Sharing, and Comforting Subtypes. Front Psychol, 958(4), 1-13.
- Hair, F. J. et al. (2010). Multivariate Data Analysis. London: Prentice Hall.

- Jabbary, N. & Madhoshi, M. (2014). Factors Affecting Knowledge Sharing Behavior in Academic Communities: Grounded Theory International. *Journal of Education and Practice*, 2(6),126-136.
- Jonas, K. (2012). *Restoring Civil Societies: The Psychology of Intervention and Engagement Following Crisis*. New Jersey: Wiley-Blackwell.
- Khazanie, R. (1996). *Statistics in a World of Applications*. New York: HarperCollins College Publishers.
- Latané, B. & Darley, J. M. (1970). *The Unresponsive Bystander: Why Doesn't He Help?* New York: Appleton-Century-Croft.
- Marsh, A. A. et al. (2007). Accurate Identification of Fear Facial Expressions Predicts Prosocial Behavior. *Emotion*, 7(2), 239-251.
- Meier, S. (2006). *A Survey of Economic Theories and Field Evidence on Pro-Social Behavior*. Boston: Federal Reserve Bank of Boston's Research Center for Behavioral Economics and Decision-Making.
- Milgram, S. (1970). The Experience in Living Cities. *Science*, 167(3924), 1461-1468.
- Pelham, B. & Crabtree, S. (2008). Worldwide, Highly Religious More Likely to Help Others: Pattern Holds Throughout the World and Across Major Religions. Retrieved August 30, 2020, from <https://news.gallup.com/poll/111013/worldwide-highly-religious-more-likely-help-others.aspx>
- Penner, L. A. et al. (1995). *Measuring the Prosocial Personality*. Hillsdale New Jersey: LEA.
- Sanstock, J. (2007). *A Topical Approach to Life Span Development*. New York: McGraw-Hill.
- Stiglitz, J. E. (2012). *The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future*. New York: W.W. Norton & Company.
- Stukas, A. A. et al. (1999). Parental Helping Models, Gender, and Service-Learning. *Journal of Prevention & Intervention in the Community*, 18(1-2), 5-18.
- Vollhardt, R. J. (2009). Altruism Born of Suffering and Prosocial Behavior Following Adverse Life Events: A Review and Conceptualization. *Soc Just Res*, 22(1), 53-97.

Zubairi, F. H. & Siddiqui, D. A. (2019). Factors Influencing Donation Behavior: The Role of Seasonal Effects. Retrieved August 28, 2020, from <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3444113>

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่าน
เพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*
THE INFLUENCE OF CAUSAL FACTORS OF PURCHASING INTENTION
A USED CAR VIA FACEBOOK FANPAGE OF CONSUMERS
IN BANGKOK AND ITS VICINITY

สุมาลย์ ปานคำ

Sumaman Pankham

ขจร ไตรทรัพย์

Kajon Traisab

วิทยาลัยนวัตกรรมดิจิทัลเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยรังสิต

College of Digital Innovation Technology, Rangsit University, Thailand

E-mail: sumaman.p@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสอง และ 2) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามโดยผ่านทางออนไลน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ที่เคยซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กดีรัถสวารถมือสองและพักอาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 480 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยายหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ สถิติเชิงอนุมานวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ผลการวิจัย พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) ด้านการรับรู้ความเสี่ยง 2) ด้านการรับรู้คุณค่า 3) ด้านทัศนคติ และ 4) ด้านความตั้งใจซื้อ และโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี โดยพิจารณาจาก ค่า $CMIN/df = 1.17$, $GFI = 0.97$, $AGFI = 0.95$, $CFI = 0.99$, $SRMR = 0.03$ และ $RMSEA = 0.02$ ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ = 0.83 แสดงว่าตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊ก ได้ร้อยละ 83 ปัจจัยเชิงสาเหตุ พบว่า

* Received 26 January 2021; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

ปัจจัยด้านทัศนคติมีอิทธิพลทางตรงมากที่สุดต่อความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กและปัจจัยด้านการรับรู้ความเสี่ยงมีอิทธิพลทางอ้อมมากที่สุดต่อความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊ก

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงสาเหตุ, รถยนต์มือสอง, เพจเฟซบุ๊ก, ความตั้งใจซื้อ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) develop and validate the consistency of causal of relationship modal of purchasing intention a used car and 2) study the influence of causal factors of purchasing intention a used car via Facebook Fan page of consumers in Bangkok and Its Vicinity. This research, quantitative research. Use the online questionnaire to collect the information. The sample group was who has been bought used car via Facebook Fan page Tee Rod Suay Meu Song and lived in Bangkok and Its Vicinity consisted of 480 people who were selected through quota sampling technique. Data were analyzed by using descriptive statistics to find the frequency and percentage. Inference statistics for relationship analysis used structural equations with a package program. The results of the research showed that a causal relationship modal of purchasing intention a used car via Facebook Fan page of consumers in Bangkok and Its Vicinity consisting 4 Variables were 1) Perceived Risk 2) Perceived Value 3) Consumer Attitudes and 4) Purchase Intention and the causal relationship model was developed in accordance with empirical data. Considering the value CMIN/df = 1.17, GFI = 0.97, AGFI = 0.95, CFI = 0.99, SRMR = 0.03 and RMSEA = 0.02. Coefficient of prediction = 0.83. This means that 83% of the variance in the model can explain the variation in the purchase intention of a used car through the Facebook Fan Page. The causal factors showed that Consumer Attitudes the most direct effect influence on Purchasing Intention a used car via Facebook Fan Page and Perceived Risk the most indirect effect influence on Purchasing Intention a used car via Facebook Fan Page.

Keywords: Causal Factors, Used Car, Facebook Page, Purchase Intention

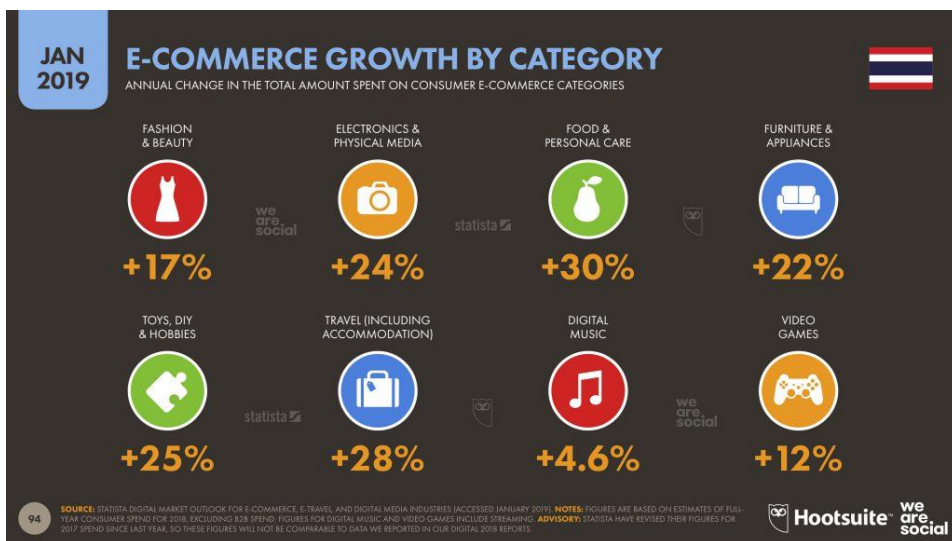
บทนำ

ปัจจุบันธุรกิจต่าง ๆ หันมาใช้โซเชียลมีเดีย (Social Media) หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) ในการทำการตลาดเกือบทั้งหมด เนื่องจากตระหนักดีว่าโซเชียล

มีเดียเป็นช่องทางหนึ่งในการโฆษณาสินค้าและขายสินค้าได้เป็นอย่างดี โดยไม่มีค่าใช้จ่ายหรือถ้ามีก็ไม่มากหากเทียบกับการทำตลาดในรูปแบบอื่น ๆ ที่สำคัญยังมีประสิทธิภาพยอดเยี่ยมและเห็นผลในระยะเวลาอันรวดเร็ว เรียกว่าคุณนี้ผู้ประกอบการรายใดไม่ใช้โซเชียลมีเดียเท่ากับว่าตกเทรนด์ไปแล้ว (Krungsri GURU SME, 2563)

ผู้คนสามารถเข้าถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ในโลกออนไลน์ได้อย่างสะดวกรวดเร็วและใช้งานอินเทอร์เน็ตถือได้ว่าเป็นกิจกรรมหลักในชีวิตประจำวันของผู้คนส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นการใช้โซเชียลมีเดีย เพื่อค้นหาข้อมูล เช็คอีเมล ดูโทรทัศน์ หรือฟังเพลงออนไลน์ เป็นต้น ทำให้หลายธุรกิจจึงหันมาทำอีคอมเมิร์ซ (E - Commerce) กันมากขึ้นเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าดังกล่าว อีกทั้งธุรกิจอีคอมเมิร์ซยังมีข้อดีและเป็นประโยชน์ในหลายด้านซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ 1) ไม่ต้องมีหน้าร้าน สามารถโชว์สินค้าบนโซเชียลมีเดียได้ 2) เพิ่มโอกาสในการขายโซเชียลมีเดียมีโอกาสให้ผู้คนมองเห็นสินค้าได้มากขึ้นผู้คนสามารถมองเห็นสินค้าได้ทั่วประเทศไทย และ ทั่วโลก 3) ทำการตลาดได้แม่นยำและสามารถวัดผลได้ สามารถใช้เว็บไซต์ขายสินค้าและโซเชียลมีเดียเก็บข้อมูลลูกค้ารวมถึงผู้เยี่ยมชม และนำไปใช้ในการทำการตลาดออนไลน์ได้ตรงเป้าหมาย (AUN Thai Laboratories Co.,Ltd., 2563)

ภาพที่ 1 การเติบโตของ E-Commerce ในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมในประเทศไทย

เฟซบุ๊ก (Facebook) เปิดข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมและตัวเลขการช้อปปิ้งของคนไทยบนโซเชียลมีเดีย ในปี ค.ศ. 2017 พบว่ามีผู้ใช้สูงขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 70 เมื่อเทียบกับช่วงปีอื่น ๆ ที่ผ่านมามีสมาร์ทโฟนเป็นอุปกรณ์ในการค้นหาข้อมูลที่ได้รับคามนิยมสูงสุดในการซื้อสินค้าออนไลน์บนเฟซบุ๊กทั่วทั้งภูมิภาคโดยเฉลี่ยเกิดขึ้นทางโทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟนกลุ่มมิลเลนเนียลเป็นกลุ่มที่ซื้อสินค้าสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 62 ของยอดการซื้อสินค้าออนไลน์

บน เฟซบุ๊ก ซึ่งถือว่าเป็นช่องทางการทำอีคอมเมิร์ซที่น่าสนใจอีกหนึ่งช่องทางในเทรนด์ปัจจุบันและอนาคต (Thumbsupteam, 2560)

เพจเฟซบุ๊กดีรัถสวารถมือสองเป็นเพจเฟซบุ๊กที่ขายรถยนต์มือสอง ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 2010 ดำเนินธุรกิจ ชื่อ - ขาย รถยนต์มือสอง เนื่องจากตลาดรถยนต์มือสองมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องเฉลี่ยปีละ 10% ซึ่งถือว่าเป็นธุรกิจที่มีขนาดใหญ่และมีอัตราการเติบโตที่ดี คาดว่ารถยนต์มือสองเข้าสู่ตลาดการประมูลในบริษัทจัดการประมูลประมาณ 30,000 คัน มีอัตราเติบโตประมาณร้อยละ 3 และคาดว่าปริมาณรถยนต์ที่เข้าสู่บริษัทจัดการประมูลจะมีอัตราเติบโตสูงในช่วงไตรมาส 3 และ 4 ของปี ค.ศ. 2020 จึงทำให้ผู้บริโภคสนใจซื้อรถยนต์มือสองมากขึ้น (แนวหน้า, 2563)

Chen. H. S., et al. ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคโดยระบุว่า การรับรู้ผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคอาจกลายเป็นทัศนคติและความเชื่อมั่นของผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะส่งผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคและทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ในที่สุด (Chen. H. S., et al., 2012) นอกจากนี้ Lin, P. N. & Huang, Y. H. พบว่าผู้บริโภคที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สูงจะทำให้เกิดการสนับสนุนผลิตภัณฑ์มากขึ้น (Lin, P. N., & Huang, Y. H., 2012) และเต็มใจที่จะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์มากขึ้น Stephen, A. T., & Toubia, O. P. การเลือกซื้อสินค้าผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เฟซบุ๊ก (Facebook) ผู้บริโภคไม่สามารถสัมผัสสินค้าจริงได้ เพียงแต่ได้รับข้อมูลสินค้าจากที่ทางร้านค้าได้แจ้งไว้บนสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เท่านั้น อีกทั้งการทำธุรกรรมทางการเงินผ่านทางอินเทอร์เน็ตในปัจจุบันแม้จะเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย แต่ก็ยังคงมีความเสี่ยงจากการถูกฉ้อโกง และการถูกละเมิดสิทธิส่วนบุคคล รวมไปถึงการขาดบริการที่ดีทั้งในเรื่องการตอบสนองที่รวดเร็ว การขาดความเชื่อมั่นในตราสินค้าแต่ละแบรนด์ ซึ่งส่งผลให้ผู้บริโภคยังขาดความเชื่อมั่น ลังเลใจ หรือหลีกเลี่ยงที่จะซื้อสินค้าผ่านทางอินเทอร์เน็ต อีกทั้งยังคงกังวลเกี่ยวกับคุณภาพของข้อมูลที่ให้บริการและการรักษาความปลอดภัย จึงจำเป็นต้องมีการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพจากการบริการ (Service Quality) เนื่องจากการขายสินค้าผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ไม่ได้ขึ้นอยู่กับยอมรับของบรรดาผู้บริโภคที่มีต่อร้านค้าเท่านั้น แต่ยังคงรวมถึงความเชื่อมั่นของบรรดาผู้บริโภคด้วยกัน ดังนั้นผู้ประกอบการธุรกิจจะต้องพิจารณาว่า กลยุทธ์ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ทางสังคมนั้น จะส่งผลต่อธุรกิจของตนอย่างไร (Stephen, A. T. & Toubia, O. P., 2010)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งผลงานวิจัยนี้จะมีคุณค่าและเป็นแนวทางในการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อสร้างให้ผู้บริโภคเกิดความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

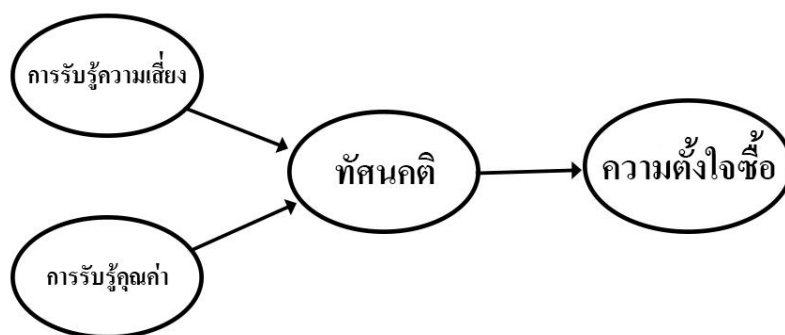
1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการสำรวจ (Survey Method)

1. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของ Chen. H. S., et al. (Chen. H. S., et al., 2012) มาปรับปรุงและพัฒนา โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊ก ได้แก่ ด้านการรับรู้ความเสี่ยง (Perceived Risk) ด้านการรับรู้คุณค่า (Perceived Risk) ด้านทัศนคติ (Consumer Attitudes) ว่ามีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊ก ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่เคยซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กดีลเลอร์รถสวอยมือสอง และพักอาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 255,456 คน (ณ วันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2563)

2.2 กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่เคยซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กดีอีร์ดสวยรมือสองและพักอาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 480 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampline) ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบมีตัวแปรแฝง (Causal Structural - Models with Latent Variable) Kline, R. B. และ นงลักษณ์ วิรัชชัย ได้เสนอว่า ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมควรเป็น 10 - 20 เท่าของ 1 ตัวแปรสังเกตได้ หรือตัวอย่างน้อยที่สุดที่ยอมรับได้จากค่าสถิติ Holster ที่ต้องมีค่ามากกว่า 200 (Hoelter, J. W., 1983) ในการศึกษาครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 20 ตัวแปร ซึ่งต้องใช้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 200 คน เป็นอย่างน้อยและเพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูล ผู้วิจัยจึงเพิ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 480 คน (Kline, R.B., 2011); (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามออนไลน์ (Online Questionnaire) จำนวน 1 ฉบับ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของข้อความเป็นการสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ท่านเคยซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กดีอีร์ดสวยรมือสองหรือไม่ ท่านอยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลหรือไม่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ จำนวนทั้งสิ้น 8 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊ก โดยข้อความเป็นแบบมาตราประมาณค่า 7 ระดับ แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการรับรู้ความเสี่ยง 2) ด้านการรับรู้คุณค่า 3) ด้านทัศนคติ และ 4) ด้านความตั้งใจซื้อ จำนวน 20 ข้อ โดยคำตอบเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 7 ระดับเกณฑ์การวัดและการแปลความหมายคะแนน (Finstad, K., 2010) ซึ่งกำหนดความหมายไว้ดังนี้ (ตอนที่ 2)

ค่าเฉลี่ย 6.51 - 7.00 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 5.51 - 6.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมาก

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็นค่อนข้างมาก

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็นปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็นค่อนข้างน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

การหาคุณภาพเครื่องมือเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามรวมทั้งตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อความ กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Congruence หรือ IOC)

โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 จากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มลูกค้าที่เคยซื้อรถยนต์มือสองผ่านเฟซบุ๊กดีอีร์รถสวยรถมือสอง จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาโดยวิธีการคำนวณของครอนบัค (Cronbach's Alpha) พบว่าข้อคำถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 โดยพิจารณาเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่น 0.70 ขึ้นไปแสดงให้เห็นว่าข้อคำถามในแบบสอบถามนั้นมีความน่าเชื่อถือในระดับสูง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามออนไลน์จากผู้ที่เคยซื้อรถยนต์มือสองผ่านเฟซบุ๊กดีอีร์รถสวยรถมือสอง และพักอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมีข้อคำถามคัดกรองจำนวน 2 ข้อ ได้แก่ 1) ท่านเคยซื้อรถยนต์มือสองผ่านเฟซบุ๊กดีอีร์รถสวยรถมือสองหรือไม่ ถ้าผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าไม่เคย ผู้วิจัยจะไม่นำข้อมูลมาวิเคราะห์ และ 2) ท่านพักอาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลหรือไม่ ถ้าผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าไม่ใช่ ผู้วิจัยจะไม่นำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยเก็บข้อมูลจากการแบ่งปันลิงก์ URL ของแบบสอบถามออนไลน์ผ่านช่องทางเฟซบุ๊กดีอีร์รถสวยรถมือสองในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2563 รวมระยะเวลาในการเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 1 เดือน มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 500 คน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ได้จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 480 คน นำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และ ร้อยละ (Percentage) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเพื่อหาเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปร หาขนาดอิทธิพล และทิศทางว่าเป็นอย่างไรร จากแนวคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยใช้ อ้างอิงมีการทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างโมเดลสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าสถิติ CMIN/DF น้อยกว่า 3.00 ค่า GFI, AGFI, CFI ตั้งแต่ 0.90 - 1.00 และค่า RMSEA, SRMR น้อยกว่า 0.08 ซึ่งสอดคล้องกับสถิติวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (กริช แรงสูงเนิน, 2554)

ผลการวิจัย

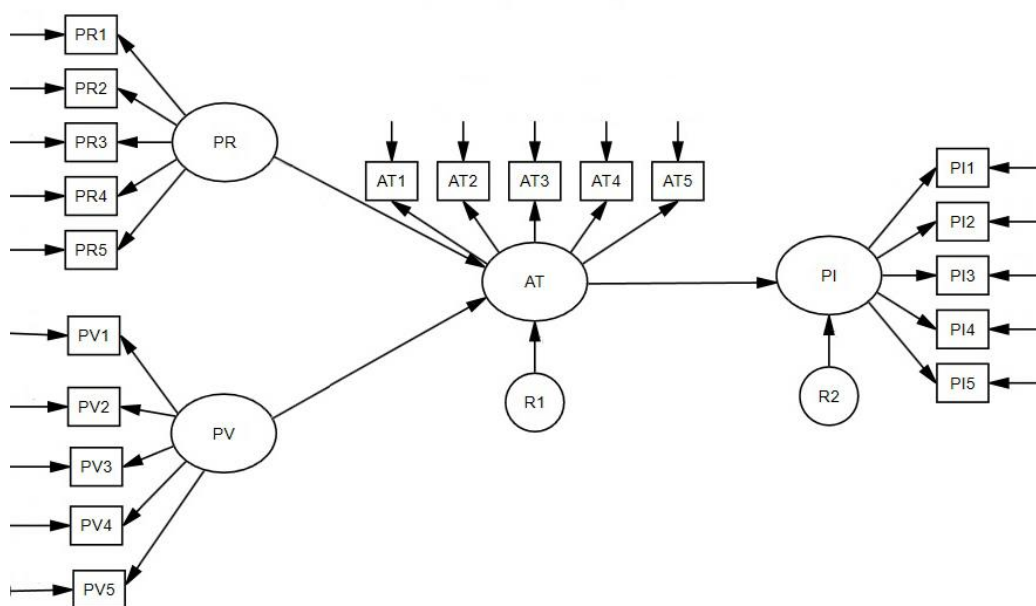
ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 480 คนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 291 คน คิดเป็นร้อยละ 61 มีอายุระหว่าง 30 - 39 ปี จำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 51 สถานภาพสมรสจำนวน 341 คน คิดเป็นร้อยละ 71 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าจำนวน 412 คน คิดเป็นร้อยละ 86 มีรายได้ 15,000 - 30,001 บาท จำนวน 309 คน คิดเป็นร้อยละ 64 ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัท / รับจ้าง จำนวน 309 คน คิดเป็นร้อยละ 64 และผู้ตอบ

แบบสอบถามทั้งหมดเคยซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กดีร์รถสวยรถมือสองและพักอาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1. ผลการพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1.1. ผลการพัฒนาโมเดล พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ประกอบด้วย 4 ตัวแปร จำแนกเป็นตัวแปรแฝงภายนอกจำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ 1) ด้านการรับรู้ความเสี่ยง 2) ด้านการรับรู้คุณค่า และตัวแปรแฝงภายใน 2 ตัวแปร ได้แก่ 1) ด้านทัศนคติ 2) ด้านความตั้งใจซื้อ โดยผู้วิจัยได้พัฒนาและยกร่างโมเดลโดยยึดแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นหลักการในการสร้างและพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ดังภาพที่ 3

หมายเหตุ: PR หมายถึง การรับรู้ความเสี่ยง, PV หมายถึง การรับรู้คุณค่า, AT หมายถึง ทัศนคติ, PI หมายถึง ความตั้งใจซื้อ

ภาพที่ 3 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1.2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อหาเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปรโดยการทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี ดังตารางที่ 1

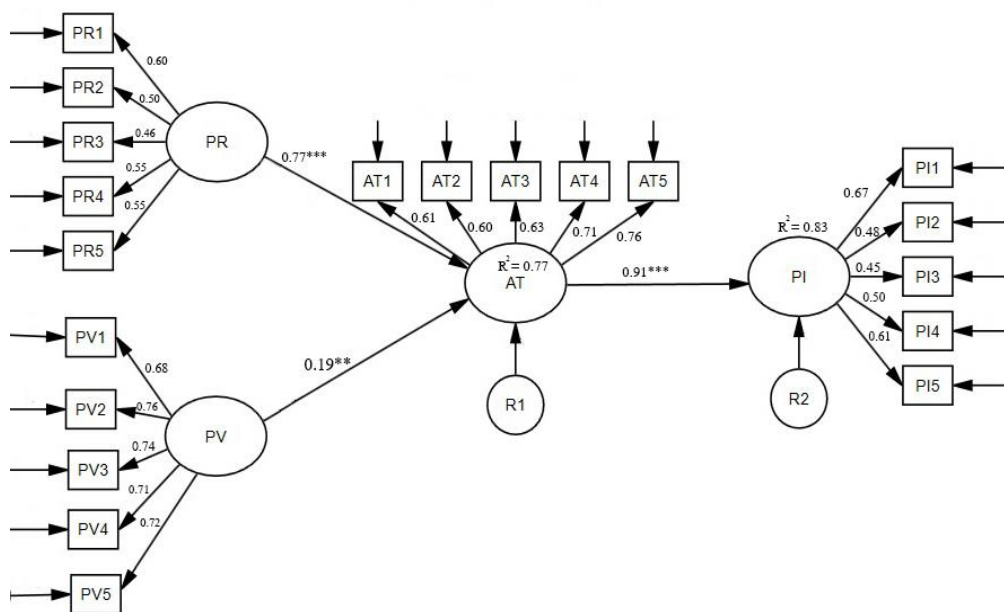
ตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องและความกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการตรวจสอบ
ค่า CMIN/df	< 3.00	1.17	ผ่านเกณฑ์
ค่า GFI	> 0.90 (เข้าใกล้ 1.00)	0.97	ผ่านเกณฑ์
ค่า AGFI	> 0.90 (เข้าใกล้ 1.00)	0.95	ผ่านเกณฑ์
ค่า CFI	> 0.90 (เข้าใกล้ 1.00)	0.99	ผ่านเกณฑ์
ค่า TLI	> 0.90 (เข้าใกล้ 1.00)	0.99	ผ่านเกณฑ์
ค่า RMSEA	< 0.08 (เข้าใกล้ 0)	0.02	ผ่านเกณฑ์
ค่า SRMR	< 0.08 (เข้าใกล้ 0)	0.03	ผ่านเกณฑ์
ค่า Hoelter	> 200	496	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่ามีความสอดคล้องและกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี โดยพิจารณาจากค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (CMIN/df) มีค่าเท่ากับ 1.17 ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษในรูปคะแนนมาตรฐาน (SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.03 ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.02 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์โดยค่า SRMR และ ค่า RMSEA ต้องมีค่าน้อยกว่า 0.05 และในส่วนของค่าดัชนี GFI, AGFI และ CFI มีค่าเท่ากับ 0.97, 0.95 และ 0.99 ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์โดยค่า GFI, AGFI, CFI ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.90 - 1.00 และค่า Hoelter ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ต้องมีค่าที่สูงกว่า หรือเท่ากับ 200 ซึ่งบ่งชี้ได้ว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊ก มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Hoelter, J. W., 1983)

2. ผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2.1 ผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ดังภาพที่ 4

$$\chi^2 = 156.72, \chi^2 / df = 1.17, p\text{-value} = 0.09, GFI = 0.97, AGFI = 0.95, \\ CFI = 0.99, SRMR = 0.03, RMSEA = 0.02$$

ภาพที่ 4 ค่าสถิติจากโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (รูปแบบที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์)

จากภาพที่ 4 พบว่า ความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากด้านทัศนคติ เท่ากับ 0.91 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และด้านทัศนคติได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากด้านการรับรู้ความเสี่ยง มีขนาดอิทธิพลทางตรง เท่ากับ 0.77 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2.2 ผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊ก

ตัวแปรแฝงภายนอก	ตัวแปรแฝงภายใน					
	ด้านทัศนคติ (AT)			ด้านความตั้งใจซื้อ (PI)		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
ด้านการรับรู้ความเสี่ยง (PR)	0.77***	-	0.77***	-	0.70***	0.70***
ด้านการรับรู้คุณค่า (PV)	0.19**	-	0.19**	-	0.17**	0.17**

ตัวแปรแฝงภายนอก	ตัวแปรแฝงภายใน					
	ด้านทัศนคติ (AT)			ด้านความตั้งใจซื้อ (PI)		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
ด้านทัศนคติ (AT)	-	-	-	0.91***	-	0.91***
ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R ²)		0.77			0.83	

หมายเหตุ*** $p \leq 0.001$ DE = อิทธิพลทางตรง, IE = อิทธิพลทางอ้อม, TE = อิทธิพลรวม

** $p \leq 0.01$ DE = อิทธิพลทางตรง, IE = อิทธิพลทางอ้อม, TE = อิทธิพลรวม

จากตารางที่ 2 พบว่า ความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากด้านทัศนคติ เท่ากับ 0.91 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมมากที่สุดจากด้านการรับรู้ความเสี่ยง มีขนาดอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ 0.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 รองลงมา ได้แก่ ด้านการรับรู้คุณค่า มีขนาดอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ 0.17 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ด้านทัศนคติมีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊ก เนื่องจากผู้ที่เคยซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กเห็นว่าเพจเฟซบุ๊กดีมีรถสวย รถมือสองแห่งนี้มีความน่าเชื่อถือ ได้รับความสะดวกสบายในการซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊ก ชื่นชอบที่แอดมินเพจเฟซบุ๊กให้ความรู้เกี่ยวกับรถยนต์มือสองเป็นอย่างดี อีกทั้งยังพึงพอใจในการให้บริการหลังการขายรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊ก อันเป็นที่มาที่ทำให้เกิดทัศนคติที่ดีของผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhang B. A. et al. ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติต่อการซื้อและความตั้งใจซื้อสินค้าแฟชั่นหรูในประเทศจีน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้บริการในประเทศจีนให้ความสำคัญกับทัศนคติของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าแฟชั่นหรูในประเทศจีน และทัศนคติที่มีต่อการซื้อสินค้าแฟชั่นหรูส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจซื้อสินค้าแฟชั่นหรูของผู้บริโภคในประเทศจีน (Zhang B. A. et al., 2013) อีกทั้งงานวิจัยของ Maichum, K. M. et al; Aldhmour, F. ที่พบว่า ทัศนคติส่วนบุคคลมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมในการเลือกซื้อสินค้าทางอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้นจะสังเกตเห็นได้ว่า เมื่อผู้บริโภคได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าแฟชั่นผ่านทางเพจเฟซบุ๊ก จะส่งผลต่อทัศนคติในทางที่ดีของผู้บริโภคทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าได้รวดเร็วยิ่งขึ้น (Maichum, K. M. et al, 2016); (Aldhmour, F., 2016)

ด้านการรับรู้ความเสี่ยงมีอิทธิพลทางตรงต่อด้านทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อเพจเฟซบุ๊ก รถยนต์มือสอง เนื่องจากผู้ที่เคยซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กเห็นว่ารถยนต์มือสองที่ขายเพจดีมีรถสวยรถมือสองเป็นรถยนต์มือสองที่มีคุณภาพดีทำให้ไม่รู้สึกกังวลใจเมื่อซื้อรถยนต์มือ

สองผ่านเพจเฟซบุ๊ก อีกทั้งยังมั่นใจเมื่อได้ใช้รยยนต์มือสองที่ซื้อผ่านเพจเฟซบุ๊ก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชไมพร ขนบแก้ว ได้ศึกษาทัศนคติและการรับรู้ความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการใช้ E - payment ผ่านธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยทัศนคติและปัจจัยการรับรู้ความเสี่ยงมีผลต่อการยอมรับการใช้ E - payment ผ่านธนาคารทหารไทย จำกัด(มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ชไมพร ขนบแก้ว, 2561) อีกทั้งงานวิจัยของ Kang, J. & Kim, S. H. การรับรู้ความเสี่ยงและทัศนคติในการซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านทางเว็บไซต์อิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลกระทบต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าของผู้บริโภคผ่านทางเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่สูงขึ้นตามไปด้วย (Kang, J. & Kim, S. H., 2013)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) ผลการพัฒนาโมเดลความเชิงสาเหตุความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) ด้านการรับรู้ความเสี่ยง 2) ด้านการรับรู้คุณค่า 3) ด้านทัศนคติ และ 4) ด้านความตั้งใจซื้อ 2) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดีโดยพิจารณาจากค่า CMIN/df มีค่าน้อยกว่า 3 ดัชนี RMSEA และ SRMR มีค่าน้อยกว่า 0.08 และดัชนี GFI, AGFI, CFI มีค่าตั้งแต่ 0.90 - 1.00 สามารถนำโมเดลนี้ไปประยุกต์ใช้ในด้านความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊ก 3) ผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองผ่านเพจเฟซบุ๊กของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากด้านทัศนคติ เท่ากับ 0.91 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมมากที่สุดจากด้านการรับรู้ความเสี่ยง มีขนาดอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ 0.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 รองลงมา ได้แก่ ด้านการรับรู้คุณค่า มีขนาดอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ 0.17 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไปมีดังนี้ 1) ควรศึกษาตัวแปรอื่นที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ เพิ่มเติม เช่น ด้านการบอกต่อแบบปากต่อปาก ด้านความภักดี ด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า เป็นต้น และ 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสื่อสังคมออนไลน์ระหว่างเฟซบุ๊กกับอินสตาแกรมหรือสื่อสังคมออนไลน์อื่น ๆ ว่ามีความสามารถในการเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกลยุทธ์การตลาดสื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างความตั้งใจซื้อรถยนต์มือสองที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กริช แรงสูงเนิน. (2554). การวิเคราะห์ปัจจัยด้วย SPSS และ AMOS เพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิ.พรินท์ (1991) จำกัด.
- ชไมพร ขนาบแก้ว. (2561). ทศนคติและการรับรู้ความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการใช้ E - Payment ผ่านธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกบริหารธุรกิจระหว่างประเทศ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). โมเดลลิสเรล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แนวหน้า. (2563). ตลาดมือถือสองเติบโตต่อเนื่อง แอปเพิล ออโต้ ออกชั่น (ไทยแลนด์) รุกคืบ ธุรกิจ!!!เตรียมขยายพื้นที่สู่ภูมิภาค. เรียกใช้เมื่อ 28 กันยายน 2563 จาก <https://www.naewna.com/>
- Aldhmour, F. (2016). An Investigation of Factors Influencing Consumer' Intention to Use Online Shopping: An Empirical Study in South of Jordan. *Journal of Internet Banking and Commerce*, 21(2), 1 - 50.
- AUN Thai Laboratories Co.,Ltd. (2563). ทำไมจึงควรทำ E-Commerce. เรียกใช้เมื่อ 28 กันยายน 2563 จาก <https://seo-web.aun-thai.co.th/>
- Chen. H. S., et al. (2012). A study of relationships among green consumption attitude perceived risk, perceived value toward hydrogen- electric motorcycle purchase intention. Newyork: AASRI Conference on Power and Energy Systems.
- Finstad, K. (2010). Response Interpolation and Scale Sensitivity: Evidence Against 5 - Point Scales. *Journal of Usability Studies*, 5(3), 104 - 110.
- Hoelter, J. W. (1983). The analysis of covariance structures: Goodness-of-fit indices. *Sociological Methods and Research*, 11(1), 325 - 344.
- Kang, J. & Kim, S. H. (2013). What are Consumers Afraid of? Understanding Perceived Risk toward the Consumption of Environmentally Sustainable Apparel. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 41(3), 267-283.
- Kline, R. B. (2011). *Methodology in the Social Sciences*. In *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford Press.
- Krungsri GURU SME. (2563). "โซเซียลมีเดีย" นำพาธุรกิจรุ่ง. Retrieved กันยายน 28, 2563, from <https://www.krungsri.com/>

- Lin, P. N. & Huang, Y. H. (2012). The influence factors on choice behavior regarding green products based on the theory of consumption values. *J Cleaner Prod*, 22(1), 11-18.
- Maichum, K. M. et al. (2016). (2016). Application of the Extended Theory of Planned Behavior Model to Investigate Purchase Intention of Green Products among Thai Consumers. *Sustainability*, 10(7), 1-20.
- Stephen, A. T. & Toubia, O. P. (2010). Deriving value from social commerce networks. *Journal of Marketing Research*, 42(2), 215-228.
- Thumbsupteam. (2560). เปิดตัวเลข Facebook พบคนไทยช้อปเพิ่มขึ้น 70% ในปี 2560. เรียกใช้เมื่อ 28 กันยายน 2563 จาก www.thumbsup.in.th
- Zhang B. A. et al. (2013). Luxury fashion consumption in China: Factors affecting attitude and purchase intent. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 20(1), 68-79.

พฤติกรรมข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง
ของนักเรียนมัธยมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย*
CYBER BULLYING BEHAVIORAL AND RELATED FACTORS
OF HIGH SCHOOL STUDENTS IN MUENG DISTRICT
CHIANGRAI PROVINCE

พลอยพัชชา แก้ววิเศษ

Ploypatcha Kaewwiset

หน่วยวิจัยโรคเขตร้อน มหิดลออกฟอร์ด

Faculty of Tropical Medicine Mahidol-Oxford, Thailand

นันทรัตน์ มาตยาบุญ

Nantarat Matayaboon

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University, Thailand

ลาวัลย์ สมบูรณ์

Lawan Somboon

วิทยาลัยเชียงราย

Chiang Rai College, Thailand

ศลิษา โกดีย์

Salisa Kodyee

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Mae Fah Luang University, Thailand

E-mail: salisa.kod@mfu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์และปัจจัยที่เกี่ยวข้องของนักเรียนมัธยมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 450 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบบันทึกข้อมูลทั่วไป 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์ และ 3) แบบสอบถามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมการข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมัธยมมีพฤติกรรมการข่มเหงรังแกบนโลก

* Received 15 December 2020; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

ไซเบอร์ในด้านการนินทาหรือด่าทอผู้อื่นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่ระดับคะแนน 1.77 และด้านการลบหรือการบล็อกผู้อื่นที่ไม่ชอบออกจากกลุ่มบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่ระดับคะแนน 1.50 แปลผล คือ เคยมีพฤติกรรมนั้นนาน ๆ ครั้ง (1.50 – 2.50) ปัจจัยด้านอิทธิพลความรุนแรงจากพ่อหรือแม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์ทุกด้าน ได้แก่ ด้านการนินทาหรือด่าทอผู้อื่น ($r = .226$) ด้านการหมิ่นประมาทผู้อื่น ($r = .136$) ด้านการแอบอ้างชื่อผู้อื่นในต่างลบ ($r = .119$) ด้านการนำความลับที่เป็นข้อมูลส่วนตัวหรือข้อมูลของผู้อื่นไปเปิดเผย ($r = .225$) และด้านการลบหรือบล็อกผู้อื่นที่ไม่ชอบออกจากกลุ่ม ($r = .128$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 ดังนั้นปัญหาการข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์ของนักเรียนมัธยมจึงยังเป็นปัญหาสำคัญที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง จึงควรสอดแทรกแนวทางการป้องกันการข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์และการลดความรุนแรงในครอบครัวในหลักสูตรสำหรับนักเรียนมัธยม

คำสำคัญ: นักเรียนมัธยม, พฤติกรรมข่มเหงรังแก, โลกไซเบอร์

Abstract

The objectives of this article were to study cyberbullying behavior and related factors among high school students in Muang District, Chiang Rai. The descriptive research collected from 450 samples which selected by using the stratified random sampling method. The research instruments were 1) the personal information record 2) the cyber bullying behavior questionnaires 3) the questionnaire of related influencing factors to the occurrence of bullying behaviors in the cyber world. The data was analyzed by descriptive statistics and Pearson product moment correlation coefficient. The study results found that high school students had the significant score of cyber bullying behavior in particular gossiping or flaming others on social networks (1.77) and deleting or blocking others from the group (1.50), which means that they had been seldom bullied. Parents' violence was the most influencing factors to the cyber bullying behavior on all dimensions including gossip or flaming ($r = .266$), defaming ($r = .136$), impersonating ($r = .119$), revealing others' personal secrets ($r = .225$), and deleting or blocking others from the group ($r = .128$) at the significant level of .01. Therefore, cyber bullying behaviors among high school students have remained a significant issue that should be addressed. Thus, the guideline of cyber bullying and domestic violence prevention guidelines should be integrated in the curriculum for high school students.

Keywords: High School Students, Bullying Behavioral, Cyber

บทนำ

พฤติกรรมการข่มเหงรังแก เป็นพฤติกรรมที่ตั้งใจทำให้ผู้อื่นเกิดความเจ็บปวดต่อร่างกาย เกิดผลกระทบทางจิตใจ เช่น เกิดความรู้สึกกลัว ทุกข์ใจ ซึ่งการข่มเหงรังแกเกิดขึ้นในทุกยุคทุกสมัยอาจเป็นการกระทำโดยตรงทางกาย เช่น ทุบตี ตะบอง มีเจตนาที่จะทำร้ายร่างกาย หรือการข่มขู่ด้วยคำพูด จงใจให้ผู้อื่นถูกปฏิเสธหรือถูกเพิกเฉยจากสังคม (สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต, 2561) ปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วมีบทบาทสำคัญมากเด็กและเยาวชนมีการใช้อินเทอร์เน็ตในสัดส่วนที่สูงมากขึ้น ดังรายงานการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี 2557 - 2561 พบว่าประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มใช้อินเทอร์เน็ตสูงขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2561 พบว่าแต่ละช่วงอายุมีสัดส่วนการใช้อินเทอร์เน็ต ดังนี้ อายุ 6 - 14 ปี ร้อยละ 69.6 อายุ 15 - 24 ปี ร้อยละ 91.4 อายุ 25 - 34 ปี ร้อยละ 84.4 อายุ 35 - 49 ปี ร้อยละ 62.1 และ อายุ 50 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 21.2 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) ดังนั้น อุบัติการณ์ของพฤติกรรมการข่มเหงรังแกกันบนโลกไซเบอร์ (Cyber Bullying) จึงพบสูงเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับรายงานการวิจัยเรื่อง “การกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น” ซึ่งได้ดำเนินการร่วมมือกับอีก 13 มหาวิทยาลัยทั่วโลก พบว่า ร้อยละ 34.6 เคยกลั่น แกล้ง ร้อยละ 37.8 เคยเป็นผู้ถูกกลั่นแกล้ง ร้อยละ 39 เข้าไปร่วมวงในเหตุการณ์กลั่นแกล้งนั้นด้วย (กรมสุขภาพจิต, 2561)

พฤติกรรมข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์จึงถือได้ว่าเป็นความรุนแรงในอีกรูปแบบที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับการพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศ รูปแบบของการข่มเหงรังแกอาจเป็นการคุกคามผู้อื่นโดยการส่งข้อความ ภาพหรือวิดีโอ ผ่านเครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) ทำให้ผู้อื่นรู้สึกทุกข์ทรมาน ดังการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์ของเยาวชนในจังหวัดสงขลา ที่อธิบายว่าพฤติกรรมข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์นั้น ประกอบด้วย 5 รูปแบบ คือ 1) การนิทาหรือด่าทอผู้อื่น 2) การหมิ่นประมาทผู้อื่น 3) การแอบอ้างชื่อของผู้อื่น 4) การนำความลับที่เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้อื่นไปเผยแพร่หรือส่งต่อ และ 5) การลบหรือบล็อกผู้อื่นออกจากกลุ่ม (ธัญญกร ตุดแก้ว, 2557) ซึ่งการข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์แตกต่างจากการข่มเหงรังแกในรูปแบบอื่น เนื่องจากสามารถกระทำได้ทุกที่ ทุกเวลา จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้มีเหตุการณ์การข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์เกิดขึ้นได้โดยง่ายดาย (ฤทัยชนนี สิทธิชัย และธัญญกร ตุดแก้ว, 2560) ทำให้ผู้ที่ถูกข่มเหงรังแกเกิดความกลัว อับอาย ไม่ปลอดภัย ความภาคภูมิใจในตนเองลดลง และหากไม่ได้รับการแก้ไขก็อาจนำไปสู่ภาวะซึมเศร้า และคิดฆ่าตัวตาย นอกเหนือจากปัญหาด้านจิตใจแล้ว ผู้ที่ถูกข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์ยังได้รับผลกระทบทางด้านการเรียนอันเนื่องมาจากความอับอาย ไม่กล้าไปโรงเรียน ทำให้เรียนไม่ทันเพื่อน เกิดเป็นปัญหาพฤติกรรม รวมถึงมีการใช้สารเสพติดและมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ (สุภาวดี เจริญวานิช, 2560)

การชมเชยหรือแกล้งโลกโซเชียลเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายประการ จำแนกเป็นปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม โดยปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ พื้นฐานทางอารมณ์ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ที่ส่งผลต่ออารมณ์และพฤติกรรมของเด็ก (ชุดินาถ ศักรินทร์กุล และอลิสรา วัชรสินธุ, 2557); (Annual Bullying, 2016) ส่วนปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ครอบครัวที่เลี้ยงดูโดยใช้ความรุนแรง การอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่ก้าวร้าวหรือชอบความรุนแรง พฤติกรรมความรุนแรงหรือการชมเชยหรือแกล้งที่นำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมชมเชยหรือแกล้งของเด็กและเยาวชนอย่างมาก นอกจากนี้ อาจรวมไปถึง สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมและค่านิยมต่าง ๆ ที่ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการชมเชยหรือแกล้งในสังคม (สกล วรเจริญศรี, 2559) อีกทั้งในเด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นที่พัฒนาการตามวัย คือ กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญต่อวัยรุ่น มีความต้องการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ทำตามเพื่อนเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม (พิมพ์ภาภรณ์ กลั่นกลิ่น, 2563)

แม้ว่าพฤติกรรมการถูกชมเชยหรือแกล้งทางโลกโซเชียลบางกรณีมีความผิดทางกฎหมาย ตาม พรบ. คอมพิวเตอร์ มาตรา 16 ที่ระบุว่าผู้ใดนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่ประชาชนทั่วไป อาจเข้าถึงได้ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ปรากฏเป็นภาพของผู้อื่นและภาพนั้นเป็นภาพที่เกิดจากการสร้างขึ้น ตัดต่อ เติม หรือดัดแปลง ด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอื่นใดที่น่าจะ ทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท (พระราชบัญญัติ ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับ คอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560, 2560) แต่ข้อบังคับดังกล่าว ไม่ได้ทำให้พฤติกรรมการชมเชยหรือแกล้งโลกโซเชียลลดลง ซึ่งผลกระทบดังกล่าวไม่เพียงแต่เป็นภัยที่กำลังคุกคาม เยาวชนเท่านั้นแต่ยังส่งผลต่อชุมชนและสังคม ประกอบกับสังคมไทยในปัจจุบันเด็กและเยาวชน มีความสามารถในการเข้าถึงการใช้สมาร์ตโฟนและอินเทอร์เน็ตได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ตลอดจนความถี่ที่ใช้อุปกรณ์เหล่านี้มาก และมีแนวโน้มที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการชมเชยหรือแกล้งผู้อื่น หากไม่ได้รับการแก้ไขจะเป็นปัญหาพฤติกรรมในระยะยาวเนื่องจากเข้าใจว่า พฤติกรรมดังกล่าวเป็นเรื่องปกติ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการชมเชยหรือแกล้งทางโซเชียลรวมถึงสาเหตุหรือปัจจัยของการเกิดพฤติกรรมนั้นของนักเรียนมัธยมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นในการนำไปพัฒนารูปแบบ แนวทางในการ ป้องกันและแก้ไขการเกิดพฤติกรรมการชมเชยหรือแกล้งโลกโซเชียลดังกล่าวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการชมเชยหรือแกล้งโลกโซเชียลของนักเรียนระดับมัธยม ในเขต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการชมเชยหรือแกล้งโลกโซเชียลของ นักเรียนระดับมัธยมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงพรรณนา เพื่อศึกษาพฤติกรรมชมเห่งรังแกบนโลกโซเชียล และปัจจัยที่เกี่ยวข้องของนักเรียนมัธยมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยปัจจัยที่อาจมีความสัมพันธ์กับการเกิดพฤติกรรมชมเห่งรังแกบนโลกโซเชียลแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เพศ ระดับการศึกษา พฤติกรรมการใช้อุปกรณ์สื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ 2) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ อิทธิพลความรุนแรงจากเพื่อน ความรุนแรงจากสื่อโทรทัศน์และความรุนแรงจากบิดามารดา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จากการสำรวจเบื้องต้นกลุ่มประชากรมีจำนวน 18,275 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จากโรงเรียนระดับมัธยม จำนวน 13 แห่ง โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางแสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง 375 คน และเพื่อป้องกันการสูญหาย ผู้วิจัยเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 20 ดังนั้นใช้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้จำนวน 450 คน

วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบชั้น (Stratified Random Sampling) โดยกำหนดจำนวนกลุ่มตามสัดส่วนประชากรแต่ละโรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างมีคุณสมบัติที่กำหนดไว้ (Inclusion Criteria) ดังนี้

1. ใช้อุปกรณ์สื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ หรือสมาร์ทโฟน
2. ให้ความร่วมมือและยินดีเข้าร่วมในการศึกษาครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 3 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยข้อความเรื่อง เพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา สถานภาพครอบครัว และพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์สื่อสารอิเล็กทรอนิกส์

ชุดที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการชมเห่งรังแกบนโลกโซเชียล ดัดแปลงจากแบบสอบถามพฤติกรรมการชมเห่งรังแกบนโลกโซเชียลของเยาวชนในจังหวัดสงขลา ของธันยากร ตุดเกื้อ ประกอบด้วยการกระทำ 5 รูปแบบ คือ 1) การนิทาหรือด่าทอผู้อื่น 2) การหมิ่นประมาทผู้อื่น 3) การแอบอ้างชื่อของผู้อื่น 4) การนำความลับที่เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้อื่นไปเผยแพร่หรือส่งต่อ และ 5) การลบหรือบล็อกผู้อื่นออกจากกลุ่ม (ธันยากร ตุดเกื้อ, 2557) ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม คำตอบมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณ

ค่า (Rating Scale) ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความตรงของเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) .90 หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้เท่ากับ .84

ชุดที่ 3 แบบสอบถามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดพฤติกรรมเข้มแข็งแรงบันดาลใจบนโลกไซเบอร์ ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความตรงของเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) .90 ตอนที่ 1 อธิพลความรุนแรง แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ ความรุนแรงจากเพื่อน ความรุนแรงจากสื่อโทรทัศน์และความรุนแรงจากบิดามารดา กำหนดเกณฑ์ คือ ใช่ - ไม่ใช่ (Dichotomous Question) หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธี Kuder - Richardson KR-20 ได้เท่ากับ .91 ตอนที่ 2 ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง แปลผลเป็น 3 ระดับ ได้แก่ รู้สึกมีคุณค่าในตนเองระดับสูง รู้สึกมีคุณค่าในตนเองระดับปานกลางและรู้สึกมีคุณค่าในตนเองระดับต่ำ หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้เท่ากับ .81

การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากที่ได้รับผลการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมของคณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยเชียงราย เลขที่ EC092018003 แล้ว ผู้วิจัยเข้าพบผู้อำนวยการของโรงเรียนทั้ง 13 แห่ง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการรวบรวมข้อมูล ขอความร่วมมือในการดำเนินการวิจัย พร้อมทั้งขออนุญาตรวบรวมข้อมูลและอบรมผู้ประสานงานแต่ละโรงเรียนเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการ

1. ผู้วิจัยสำรวจรายชื่อกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาตามคุณสมบัติที่กำหนด
2. ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาและแนะนำตัวเองพร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการรวบรวมข้อมูลของการวิจัยให้รับทราบ เพื่อขอความร่วมมือและขอความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย
3. ผู้วิจัยส่งเอกสารคำชี้แจงโครงการวิจัยและเอกสารขอความยินยอมให้แก่ผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความยินยอมให้เยาวชนในปกครองเข้าร่วมการวิจัย
4. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาตอบด้วยตนเอง
5. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนสมบูรณ์ด้วยตนเองก่อนนำข้อมูลไปวิเคราะห์โดยวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป IBM, SPSS Statistics เวอร์ชัน 20 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลและพฤติกรรมชมเห่งรังแกบนโลกไซเบอร์วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองกับพฤติกรรมชมเห่งรังแกบนโลกไซเบอร์ ผู้วิจัยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันเนื่องจากข้อมูลมีการแจกแจงปกติ และปัจจัยที่ประกอบด้วย บทบาททางเพศ อิทธิพลความรุนแรงจากเพื่อน ความรุนแรงจากสื่อโทรทัศน์และความรุนแรงจากบิดามารดากับพฤติกรรมชมเห่งรังแกบนโลกไซเบอร์ ผู้วิจัยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบพอยท์ไบซีเรียล

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 55.1 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 44.9 เป็นเพศชาย ร้อยละ 29.8 อายุ 13 ปี ร้อยละ 16.9 อายุ 16 ปี ร้อยละ 16.2 อายุ 15 ปี และ 17 ปี เท่ากัน ระดับการศึกษาร้อยละ 50.9 กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และร้อยละ 49.1 กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

สถานภาพครอบครัว ร้อยละ 72.4 บิดามารดาอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 19.6 บิดามารดาหย่าร้าง ลักษณะครอบครัว ร้อยละ 66.7 เป็นครอบครัวเดี่ยว และร้อยละ 33.3 เป็นครอบครัวขยาย และความสัมพันธ์กันในครอบครัว ร้อยละ 71.1 อยู่ด้วยกันอย่างราบรื่น ร้อยละ 27.6 ทะเลาะกันบ้างแต่ไม่ใช้กำลัง และร้อยละ 1.3 ทะเลาะกันและใช้กำลัง

สำหรับผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์พบดังนี้

1. พฤติกรรมการชมเห่งรังแกบนโลกไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

อุปกรณ์ที่ใช้เพื่อสื่อสารในสังคมออนไลน์ ร้อยละ 72.4 ใช้โทรศัพท์มือถือ ร้อยละ 26.6 ใช้คอมพิวเตอร์ โดยมีความถี่การใช้อุปกรณ์สื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ ร้อยละ 94.2 ใช้ทุกวัน ร้อยละ 4.7 ใช้สัปดาห์ละ 3 – 4 ครั้ง และ ร้อยละ 1.1 สัปดาห์ละ 1 – 2 ครั้ง ระยะเวลาเฉลี่ยในการใช้อุปกรณ์สื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ต่อครั้ง ร้อยละ 26.2 ใช้ 1 - 2, 2 - 4 ชั่วโมง เท่ากัน ร้อยละ 18.9 ใช้นานมากกว่า 6 ชั่วโมง ร้อยละ 18.0 ใช้ 4 – 6 ชั่วโมง ร้อยละ 10.7 ใช้น้อยกว่า 1 ชั่วโมง และเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ร้อยละ 94 ใช้ Facebook ร้อยละ 89.1 ใช้ Line ร้อยละ 72.2 ใช้ Instagram ร้อยละ 49.8 ใช้ Twitter และ ร้อยละ 42.2 ใช้ E-mail

ระดับพฤติกรรมการชมเห่งร้างแกบนโลกไซเบอร์

ตารางที่ 1 ระดับพฤติกรรมการชมเห่งร้างแกบนโลกไซเบอร์

พฤติกรรมการชมเห่งร้างแกบนโลกไซเบอร์	ระดับพฤติกรรม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านการค้นหาหรือดาวน์โหลดผู้อื่นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์	1.77	0.63	เคยมีพฤติกรรมนั้นนานๆ ครั้ง
ด้านการหมิ่นประมาทผู้อื่นผ่านสังคมออนไลน์	1.15	0.37	ไม่เคยมีพฤติกรรม
ด้านการแอบอ้างชื่อผู้อื่นในด้านลบผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์	1.08	0.28	ไม่เคยมีพฤติกรรม
ด้านการนำความลับที่เป็นข้อมูลส่วนตัวหรือข้อมูลของผู้อื่นไปเปิดเผยผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์	1.13	0.31	ไม่เคยมีพฤติกรรม
ด้านการลบหรือการบล็อกผู้อื่นที่ไม่ชอบออกจากกลุ่มบนเครือข่ายสังคมออนไลน์	1.50	0.56	เคยมีพฤติกรรมนั้นนานๆ ครั้ง

จากตารางที่ 1 พฤติกรรมการชมเห่งร้างแกบนโลกไซเบอร์ด้านการค้นหาหรือดาวน์โหลดผู้อื่นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 1.77 และด้านการลบหรือการบล็อกผู้อื่นที่ไม่ชอบออกจากกลุ่มบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 1.50 แปลผลว่า เคยมีพฤติกรรมนั้นนาน ๆ ครั้ง (1.50 – 2.50) ส่วนด้านการหมิ่นประมาทผู้อื่นผ่านสังคมออนไลน์ ด้านการแอบอ้างชื่อผู้อื่นในด้านลบผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ และด้านการนำความลับที่เป็นข้อมูลส่วนตัวหรือข้อมูลของผู้อื่นไปเปิดเผยผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 1.15, 1.08 และ 1.13 ตามลำดับ แปลผลว่า ไม่เคยมีพฤติกรรม (1.00 – 1.49)

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการชมเห่งร้างแกบนโลกไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์สื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ กับการเกิดพฤติกรรมชมเห่งร้างแกบนโลกไซเบอร์

การใช้อุปกรณ์สื่อสารอิเล็กทรอนิกส์กับการเกิดพฤติกรรมชมเห่งร้างแกบนโลกไซเบอร์	ด้านการค้นหาหรือดาวน์โหลดผู้อื่น	ด้านการหมิ่นประมาทผู้อื่น	ด้านการแอบอ้างชื่อผู้อื่นในด้านลบ	ด้านการนำความลับที่เป็นข้อมูลส่วนตัวหรือข้อมูลของผู้อื่นไปเปิดเผย	ด้านการลบหรือการบล็อกผู้อื่นที่ไม่ชอบออกจากกลุ่ม
ความถี่ของการใช้	-.171	.022	.058	.005	.006
	.135	.647	.221	.924	.895
ระยะเวลาการใช้	.179	.131	.032	.075	.163
	.000**	.005**	.500	.111	.001**

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์สื่อสารอิเล็กทรอนิกส์กับการเกิดพฤติกรรมการข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์ พบว่า ความถี่ของการใช้ไม่สัมพันธ์กับการเกิดพฤติกรรมข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์ แต่พบว่าระยะเวลาการใช้กับด้านการนินทาหรือด่าทอผู้อื่นมีความสัมพันธ์กัน ($r = .179$) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ระยะเวลาการใช้กับด้านการหมิ่นประมาทผู้อื่นมีความสัมพันธ์กัน ($r = .131$) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และระยะเวลาการใช้กับด้านการลบหรือการบล็อกผู้อื่นที่ไม่ชอบออกจากกลุ่มมีความสัมพันธ์กัน ($r = .163$) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านอิทธิพลความรุนแรงกับการเกิดพฤติกรรมข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์

อิทธิพลความรุนแรงกับการเกิดพฤติกรรมข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์	ด้านการนินทาหรือด่าทอผู้อื่น	ด้านการหมิ่นประมาทผู้อื่น	ด้านการแอบอ้างชื่อผู้อื่นในด้านลบ	ด้านการนำความลับที่เป็นข้อมูลส่วนตัวหรือข้อมูลของผู้อื่นไปเปิดเผย	ด้านการลบหรือการบล็อกผู้อื่นที่ไม่ชอบออกจากกลุ่ม
ฉันเคยเห็นหรือเคยได้รับความรุนแรงจากเพื่อนได้แก่ การทำร้ายร่างกาย จิตใจหรือทางเพศ	.180	.094	.035	.070	.157
ฉันเคยเห็นหรือเคยได้รับความรุนแรงจากพ่อหรือแม่ได้แก่ การทำร้ายร่างกาย จิตใจหรือทางเพศ	.000**	.046*	.462	.136	.001**
ฉันเคยเห็นพฤติกรรมความรุนแรงจากสื่อโทรทัศน์หรือสังคมออนไลน์ (Social Network) ได้แก่ การทำร้ายร่างกาย จิตใจหรือทางเพศ	.226	.136	.119	.225	.128
ฉันเคยเห็นพฤติกรรมความรุนแรงจากสื่อโทรทัศน์หรือสังคมออนไลน์ (Social Network) ได้แก่ การทำร้ายร่างกาย จิตใจหรือทางเพศ	.000**	.004**	.012*	.000**	.007**
ฉันเคยเห็นพฤติกรรมความรุนแรงจากสื่อโทรทัศน์หรือสังคมออนไลน์ (Social Network) ได้แก่ การทำร้ายร่างกาย จิตใจหรือทางเพศ	0.79	0.26	.062	.119	.105
ฉันเคยเห็นพฤติกรรมความรุนแรงจากสื่อโทรทัศน์หรือสังคมออนไลน์ (Social Network) ได้แก่ การทำร้ายร่างกาย จิตใจหรือทางเพศ	0.94	.575	.192	.012*	.026*

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านอิทธิพลความรุนแรงกับการเกิดพฤติกรรมข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์ พบว่า การเคยเห็นหรือเคยได้รับความรุนแรงจากเพื่อนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์ด้านการนินทาหรือด่าทอผู้อื่น ($r = .180$) และด้านการลบหรือการบล็อกผู้อื่นที่ไม่ชอบออกจากกลุ่ม ($r = .157$) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ

.01 และมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการชมเห่งรังแกบนโซเชียลด้านการหมิ่นประมาทผู้อื่น ($r = .094$) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

การเคยเห็นหรือเคยได้รับความรุนแรงจากพ่อหรือแม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการชมเห่งรังแกบนโซเชียลด้านการนิทาหรือด่าทอผู้อื่น ($r = .226$) ด้านการหมิ่นประมาทผู้อื่น ($r = .136$) ด้านนำความลับที่เป็นข้อมูลส่วนตัวหรือข้อมูลของผู้อื่นไปเปิดเผย ($r = .225$) และด้านการลบหรือการบล็อกผู้อื่นที่ไม่ชอบออกจากกลุ่ม ($r = .128$) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการชมเห่งรังแกบนโซเชียลด้านการแอบอ้างชื่อผู้อื่นในด้านลบ ($r = .119$) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

การเคยเห็นพฤติกรรมความรุนแรงจากสื่อโทรทัศน์หรือสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการชมเห่งรังแกบนโซเชียลด้านการลบหรือการบล็อกผู้อื่นที่ไม่ชอบออกจากกลุ่ม ($r = .105$) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการชมเห่งรังแกบนโซเชียลด้านนำความลับที่เป็นข้อมูลส่วนตัวหรือข้อมูลของผู้อื่นไปเปิดเผย ($r = .119$) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองกับการเกิดพฤติกรรมชมเห่งรังแกบนโลกโซเชียล

ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองกับการเกิดพฤติกรรมชมเห่งรังแกบนโลกโซเชียล	ด้านการนิทาหรือด่าทอผู้อื่น	ด้านการหมิ่นประมาทผู้อื่น	ด้านการแอบอ้างชื่อผู้อื่นในด้านลบ	ด้านการนำความลับที่เป็นข้อมูลส่วนตัวหรือข้อมูลของผู้อื่นไปเปิดเผย	ด้านการลบหรือการบล็อกผู้อื่นที่ไม่ชอบออกจากกลุ่ม
ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง	.164	.039	-.081	-.070	.022
ในตนเอง	.174	.403	.086	.138	.648

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองกับการเกิดพฤติกรรมการชมเห่งรังแกบนโลกโซเชียลไม่มีความสัมพันธ์กัน

อภิปรายผล

พฤติกรรมชมเห่งรังแกบนโลกโซเชียลเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน และพบได้อย่างแพร่หลายในปัจจุบันโดยเฉพาะในเด็กวัยรุ่น มีงานวิจัยมากมายที่ระบุถึงผลเสียของปัญหาการรังแกกันทั้งในด้านร่างกายและจิตใจจากการถูกชมเห่งรังแก จากการศึกษาพฤติกรรมชมเห่งรังแกบนโลกโซเชียลและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของนักเรียนมัธยมในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย สามารถอภิปรายผลได้ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ลักษณะพฤติกรรมการชมเฮงริงแกบนโลกโซเชียลเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย พบว่า มีพฤติกรรมนั้นนาน ๆ ครั้งในพฤติกรรมการชมเฮงริงแกบนโลกโซเชียลด้านการนินทาหรือด่าทอผู้อื่นบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ และด้านการลบหรือการบล็อกผู้อื่นที่ไม่ชอบออกจากกลุ่มบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อันยาพร ตุดแก้ว และคณะ ที่พบว่าสภาพปัญหาและสาเหตุของพฤติกรรมการชมเฮงริงแกบนโลกโซเชียลในมุมมองของเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาเห็นว่าการนินทาและด่าทอผู้อื่นบนโลกโซเชียลเป็นเรื่องปกติธรรมดา และการลบหรือบล็อกผู้อื่นที่ไม่ชอบออกจากความเป็นเพื่อนหรือกลุ่มทำให้บุคคลที่ถูกชมเฮงริงแกด้วยวิธีนี้รู้สึกสับสน คับข้องใจ จนอาจเกิดความรู้สึกไม่อยากมีชีวิตอยู่ ทั้งนี้เนื่องจากสื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้วัยรุ่นได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างสะดวก ทำได้บ่อยครั้ง และให้ผลกระทบในวงกว้าง รวดเร็วและรุนแรง โดยไม่ต้องปะทะ เพราะไม่ได้อยู่ในสังคมหรือกลุ่มเพื่อน (อันยากร ตุดแก้ว และคณะ, 2562); (สุภาวดี เจริญวานิช, 2560) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Wang, C. W. et al. ที่ทำการศึกษาการชมเฮงริงแกบนโลกออนไลน์ ในนักเรียนมัธยมปลาย ประเทศไต้หวัน ที่พบว่านักเรียน 38 ใน 48 คนเคยถูกชมเฮงริงแกด้วยการนินทาหรือด่าทอในโลกโซเชียล ส่วนใหญ่จะเลือกใช้สื่อที่ได้รับความนิยม ทั้งเฟซบุ๊กส่วนตัวหรือเฟซบุ๊กกลุ่มเนื่องจากมีความสะดวกและสามารถเผยแพร่ไปสู่ผู้อื่นได้จำนวนมาก ก่อให้เกิดความอับอายแก่ผู้ที่ถูกชมเฮงริงแกได้มากกว่า อีกทั้งการที่ไม่ต้องระบุชื่อ ทำให้พฤติกรรมการชมเฮงริงแกด้านการนินทาหรือด่าทอดังกล่าวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น (Wang, C. W. et al., 2019); (อันยากร ตุดแก้ว และมาลี สบายยิ่ง, 2560) ซึ่งในบางรายงานพบว่า นักเรียนหรือเยาวชนส่วนใหญ่มองว่าการรังแกผ่านโลกโซเชียลเป็นเรื่องปกติของสังคมปัจจุบัน หรือบางรายงานกล่าวว่า ครอบครัวหรือครูที่รับรู้เรื่องการถูกชมเฮงริงแกมักจะเพิกเฉย เนื่องจากมองว่าเป็นเรื่องปกติ และไม่ได้เข้าไปแก้ไขปัญหาก็ยังทำให้พฤติกรรมการชมเฮงริงแกบนโลกโซเชียลยังมีอยู่ (ศศิประภา เกษสุพรรณ และคณะ, 2563)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการชมเฮงริงแกบนโลกโซเชียลเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมนั้นมียู่หลายปัจจัยที่สัมพันธ์กัน สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ พบว่าปัจจัยด้านการเคยเห็นหรือเคยได้รับความรุนแรงจากเพื่อน หรือได้รับจากพ่อแม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการชมเฮงริงแกทางโลกโซเชียลเบอร์หลากหลายพฤติกรรม ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมการนินทาหรือด่าทอ การหมิ่นประมาท ด้านการแอบอ้างชื่อผู้อื่นในด้านลบ ด้านการนำความลับที่เป็นข้อมูลส่วนตัวหรือข้อมูลของผู้อื่นไปเปิดเผย รวมถึงการลบหรือการบล็อกผู้อื่นที่ไม่ชอบออกจากกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Hernández, D. F. et al. ที่ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมการชมเฮงริงแกบนโลกโซเชียล รายงานว่า การได้พบเห็นพฤติกรรมชมเฮงริงแกผู้อื่นรวมถึงมีประสบการณ์ได้รับการชมเฮงริงแกบนโลกโซเชียล เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้เห็นเหตุการณ์ (Bystander) ได้ลอกเลียนแบบพฤติกรรม และนำไปใช้เพื่อสร้างสถานการณ์ทางสังคมในกลุ่มให้เด่นขึ้น

รวมถึงปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม การได้อยู่ในกลุ่มเพื่อนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวหรือชอบความรุนแรง ก็เป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแบบเพื่อเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม (พัชรารณ ศรีสวัสดิ์ และคณะ, 2561); (Hernández, D. F. et al., 2018); (Nhung, L. N. A. et al., 2020); (Nixon, C. L., 2014)

การศึกษาในครั้งนี้ ยังพบอีกว่าระยะเวลาการใช้อุปกรณ์สื่อสารอิเล็กทรอนิกส์พบว่า มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมชมเชยรังแกบนโลกไซเบอร์ทั้งในด้านการนิทาหรือคำทอผู้อื่น ด้านการหมิ่นประมาทผู้อื่นและด้านการลบหรือการบล็อกผู้อื่นที่ไม่ชอบออกจากกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอัญมณี หล้าหนักและคณะ ที่พบว่า ผู้ที่ใช้เวลากับอินเทอร์เน็ตมากมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมกลั่นแกล้งหรือเป็นเหยื่อมากกว่า เพราะผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ตมากมีโอกาสนเปลี่ยนแบบพฤติกรรมที่ถูกนำเสนอสู่โลกออนไลน์หรือบุคคลที่ตนชื่นชอบ (Net idol) หากบุคคลนั้นมีพฤติกรรมที่ดีมีศีลธรรม ก็จะทำให้เกิดพฤติกรรมเปลี่ยนแบบในสิ่งที่ดี ในทางตรงกันข้าม หากบุคคลต้นแบบมีพฤติกรรมที่ไม่ดี ไร้ซึ่งศีลธรรม จริยธรรม ทำร้ายผู้อื่นในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความคิด การกระทำหรือคำพูดที่สื่อออกมา รวมถึงวัยรุ่น เป็นวัยที่กำลังค้นหาตัวเอง วุฒิภาวะทางด้านอารมณ์ยังไม่สมบูรณ์ ทำให้ขาดสติ คิดไตร่ตรองไม่รอบด้าน อาจส่งเสริมให้มีพฤติกรรมเปลี่ยนแบบที่นำไปสู่การชมเชยรังแกบนโลกไซเบอร์ได้ (อัญมณี หล้าหนัก และคณะ, 2563); (พัชร บอนคำ, 2560)

นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านครอบครัวยังเป็นปัจจัยที่สำคัญ ที่ส่งผลให้เด็กเยาวชนมีพฤติกรรมชมเชยรังแกบนโลกไซเบอร์ ดังการศึกษาของ ฤทัยชนิ สิทธิชัย และธัญญกร ตุดเกื้อ ที่กล่าวว่าครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนบุคคลที่เป็นสมาชิกในครอบครัวออกไปสู่สังคม แต่การที่พบเห็นความรุนแรงหรือได้รับประสบการณ์ชมเชยรังแกจากครอบครัว บิดา มารดาหรือผู้ปกครองที่มีพฤติกรรมใช้ความรุนแรง คำทอ เด็กก็จะเกิดพฤติกรรมเปลี่ยนแบบพฤติกรรมที่ไม่ดีเหล่านั้นและปฏิบัติต่อผู้อื่นโดยคิดว่า เป็นพฤติกรรมที่บุคคลทั่วไปประพฤติต่อกัน (ฤทัยชนิ สิทธิชัย และธัญญกร ตุดเกื้อ, 2560) สอดคล้องกับการศึกษาของอัญมณี หล้าหนัก และคณะ พบว่า นักเรียนที่มีพฤติกรรมชมเชยรังแกบนโลกไซเบอร์มีค่าเฉลี่ยคะแนนความผูกพันกับครอบครัวต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเทียบกับนักเรียนที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมชมเชยรังแก และในปัจจุบันสื่อและเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันมากขึ้น สื่อในโลกออนไลน์มีอิทธิพลอย่างมากกับพฤติกรรมชมเชยรังแกบนโลกไซเบอร์ ทั้งด้านความรุนแรงที่ได้รับจากการเล่นเกมส์ การเผยแพร่คลิปความรุนแรง การถูกทารุณกรรม และการคุกคาม (อัญมณี หล้าหนัก และคณะ, 2563); (สกล วรเจริญศรี, 2559) ซึ่งปัจจัยดังกล่าวล้วนเป็นปัจจัยที่เป็นสาเหตุกระตุ้น และมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมชมเชยรังแกบนโลกไซเบอร์ ซึ่งบางครั้งอาจไม่ได้เกิดจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่อาจเกิดจากหลายปัจจัยที่มีความซับซ้อนและมีผลกระทบ

อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจขึ้นกับเงื่อนไขอื่น เช่น อายุ ทักษะทางสังคม สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

พฤติกรรมการข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์ยังคงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มนักเรียนมัธยม โดยมีหลากหลายปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมนี้ การศึกษานี้พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์มากที่สุด คือ ปัจจัยด้านอิทธิพลความรุนแรงจากพ่อหรือแม่ รองลงมาคือ ปัจจัยด้านอิทธิพลความรุนแรงจากเพื่อนและจากสื่อโทรทัศน์หรือสังคมออนไลน์ ดังนั้นจึงควรรื้อสวดแทรกเรื่องพฤติกรรมการข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์ไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน รวมถึงการณรงค์การลดความรุนแรงในครอบครัว ในกลุ่มเพื่อนและสื่อต่างๆ รวมถึงควรมีการศึกษาวิจัยเชิงทดลองเพื่อพัฒนารูปแบบหรือวิธีการส่งเสริม การป้องกัน พฤติกรรมข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์ในนักเรียนมัธยมเพื่อลดพฤติกรรมการข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์ และขยายผลไปยังพื้นที่อื่น

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2561). อย่าปล่อยให้เด็กถูกกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์ (Cyber Bullying). เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2563 จาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=28079>
- ชุตินาถ ศักรินทร์กุล และอลิสรา วัชรสินธุ. (2557). ความสุขของการข่มเหงรังแกและปัจจัยด้านจิตสังคมที่เกี่ยวข้องในเด็กมัธยมต้น เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 59(3), 221-230.
- ธันยากร ตุดเกื้อ. (2557). การพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมการรังแกบนโลกไซเบอร์ของเยาวชนในจังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ธันยากร ตุดเกื้อ และคณะ. (2562). การศึกษาสภาพปัญหาและสาเหตุของพฤติกรรมการรังแกบนโลกไซเบอร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 32(2), 157-167.
- ธันยากร ตุดเกื้อ และมาลี สบายยิ่ง. (2560). รูปแบบ ผลกระทบ และวิธีการจัดการเมื่อถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้ของประเทศไทย. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, 9(2), 220 – 236.
- พระราชบัญญัติ ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 10 ก หน้า 24 (24 มกราคม 2560).

- พัชรารภรณ์ ศรีสวัสดิ์ และคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบการป้องกันการข่มเหงรังแกในโรงเรียน. E-Journal Silpakorn, 11(1), 3653-3667.
- พัชรี บอนคำ. (2560). เดือนสติเยาวชนมีสติ อย่าหลงเลียนแบบคนไม่ดีในสื่อโซเชียล. เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2563 จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/37074-เดือนเยาวชนมีสติ%20อย่าหลงเลียนแบบคนไม่ดีในสื่อโซเชียล.html.html>
- พิมพ์ภรณ์ กลั่นกลิน. (2563). การสร้างเสริมสุขภาพเด็กและวัยรุ่น ใน พิมพ์ภรณ์ กลั่นกลิน การพยาบาลเด็กและวัยรุ่น (หน้า 163). เชียงใหม่: สมาร์ทโคตรตั้งแอนด์เซอร์วิส.
- ฤทัยชนนี สิทธิชัย และ ธัญยากร ตุดเกื้อ. (2560). พฤติกรรมการรังแกบนโลกไซเบอร์ของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 28(1), 86-99.
- ศศิประภา เกษสุพรรณ และคณะ. (2563). การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต: การวัด การจัดกลุ่ม และความแตกต่างระหว่างเพศของนิสิตระดับปริญญาตรี. วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม, 15(2), 397 – 408.
- สกล วรเจริญศรี. (2559). การข่มเหงรังแก. เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2563 จาก <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/ENEDU/article/download/7818/7057>
- สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต. (2561). คู่มือปฏิบัติสำหรับการดำเนินการป้องกันและจัดการการรังแกกันในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: ปิยอนด์ พับลิชชิง จำกัด.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). การสำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2561. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2563 จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ด้านICT/เทคโนโลยีในครัวเรือน/2561/ict61-CompleteReport-Q1.pdf>
- สุภาวดี เจริญวานิช. (2560). การรังแกกันผ่านพื้นที่ไซเบอร์: ผลกระทบและการป้องกันในวัยรุ่น (เล่มที่ 25). วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 25(4), 639-648.
- อัญมณี หล้าหนัก และคณะ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับพ่อแม่ เพื่อนและครูกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 65(3), 245-256.
- Annual Bullying. (2016). Survey 2016- Bullying statistics in the UK. Retrieved June 3, 2020, from <https://www.ditchthelabel.org/annual-bullying-survey-2016/>
- Hernández, D. F. et al. (2018). A systematic Literature review of factors that Moderate bystanders' actions in cyberbullying. Journal of Psychosocial Research on Cyberspace, 12(4), 1-19.

- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Nhung, L. N. A. et al. (2020). Cyber-bullying among adolescent at school. *A literature review*, 24(7), 9700-9712.
- Nixon, C. L. (2014). Current perspectives: the impact of cyberbullying on adolescent health. *Adolescent health, medicine and therapeutics*, 5(2014), 143-158.
- Wang, C. W. et al. (2019). "I felt angry, but I couldn't do anything about it": a qualitative study of cyberbullying among Taiwanese high school students. *BMC public health*, 19(1), 654-662.

กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
ในสังกัดสถาบันอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*
THE ACADEMIC MANAGEMENT STRATEGIES OF SCHOOLS
UNDER THE INSTITUTE IN AGRICULTURAL VOCATIONAL
EDUCATION NORTHEASTERN REGION

พงษ์สวัสดิ์ พิมพิไสย

Pongsawasd Pimpisai

ประพรทิพย์ คุณากรทพทักษ์

Praporntip Kunagornpitak

สมคิด สร้อยน้ำ

Somkid Srionam

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University, Thailand

E-mail: oranet2563@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร และ 2) กำหนดและประเมินผลกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร วิธีวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา มี 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและบุคคลเกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ จำนวน 113 คน เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 กำหนดกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ จำนวน 108 คน เก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และระยะที่ 3 ประเมินผลกลยุทธ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ จำนวน 9 คน เก็บข้อมูลโดยแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสรุปภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ภาพรวมอยู่ระดับมากและมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.94, S.D. = 0.65), ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.56) PNI Modified 0.02 - 0.10 ค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การพัฒนาการบริหารแผนกวิชา และ

* Received 7 April 2021; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

รองลงมาคือ การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และ 2) การกำหนดยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ ได้แก่ 2.1) พัฒนาความเข้มแข็งการบริหารแผนก วิชา 2.2) พัฒนาคุณภาพสื่อการเรียนการสอน 2.3) พัฒนาคุณภาพหลักสูตร 2.4) พัฒนาความเข้มแข็งงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี 2.5) พัฒนาคุณภาพระบบวัดผลและประเมินผล และ 2.6) พัฒนาความเข้มแข็งงานวิทยบริการและห้องสมุด ผลประเมินกลยุทธ์มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ค่าเฉลี่ยระดับ $\bar{X} > 3.51$ ขึ้นไป ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การบริหารงานวิชาการ, สถาบันอาชีวศึกษา, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Abstract

The objectives of this article were to: 1) study the current and desirable conditions of academic administration of educational institutions under the Agricultural Vocational Institute, and 2) determine and evaluate the academic administration strategies of educational institutions under the Agricultural Vocational Institute. This research was a research and development model with 3 phases: Phase 1: There are 3 phases of action research: Phase 1: study current and desirable conditions of academic management, the sample was administrators and persons involved in academic administration of 113 people, data collected by questionnaires, analyze data with frequency statistics, percentages, averages, and standard deviation. Phase 2: establish academic management strategies, key informants was qualified person with knowledge and ability of 108 people, data collected by in-depth interviews and focus group discussions, content Analysis. And Phase 3: evaluate of strategies, key informants was qualified person with knowledge and ability of 9 people, data collected by questionnaires, analyze data with frequency statistics, percentages, averages, standard deviation and summarizing as an overview. The results of the study revealed that: 1) current and desirable conditions academic management. The overall picture is at the highest level and the most ($\bar{X} = 3.94$, S.D.= 0.65), ($\bar{X} = 4.56$, S.D.= 0.56) PNI Modified 0.02 – 0.10 and the highest average is the department's administrative development and the second is the development of teaching materials. And 2. The strategic formulations include: vision, mission, goals, and strategic issues include: 1) strengthening the administration of the department, 2) improving the quality of teaching materials, 3) improving curriculum quality, 4) strengthening bilateral vocational education systems,

5) improving the quality of measurement and evaluation systems, and
6) strengthening academic services and libraries. The strategy assessment is appropriate and feasibility, average of >3.51 higher Very appropriate, conformity assessment.

Keywords: Strategy, Academic Management, Agricultural Vocational Education, Northeastern

บทนำ

การพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เป็นพลเมืองที่ดีของโลก เรียกว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเกิดการพัฒนามีความเจริญก้าวหน้าไวต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เป็นสังคมที่มีความหลากหลาย ทั้งคน ความรู้ ข่าวสารการค้าและการเมือง โดยคนและเทคโนโลยีเป็นหลักที่เข้ามามีส่วนสำคัญในการทำงานของมนุษย์ ทำให้ได้กรุ่นใหม่เติบโตพร้อมกับเทคโนโลยี ดังนั้น คนจึงเป็นตัวจักรและกลไกที่สำคัญในการพัฒนาประเทศและเพื่อจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความท้าทายของคนในศตวรรษที่ 21 ต้องมีการร่วมมือกันมากขึ้น และสื่อความหมายใหม่ ๆ ให้กับสังคม (Kay, K. & Greenhill, V., 2011); (Fowler, N. C., 2013) ปรากฏการณ์ในอนาคตที่เกิดขึ้นเห็นได้ชัดนั้น มี 4 ประการ ได้แก่ 1) การพึ่งพากันในระดับโลกจะมีมากขึ้น ทั้งในการดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาของโลก 2) การเป็นพลเมืองของดิจิทัล และการเป็นประชาธิปไตย 3) ความต้องการของผู้ประกอบการที่มีความคิดสร้างสรรค์และทำงานใหม่ ๆ มากขึ้น และ 4) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เปลี่ยนแปลงไป (วิจารณ์ พานิช, 2557); (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2558) ทำให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชน จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการการศึกษา สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษาเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในอนาคตเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษา ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) กำหนดวิสัยทัศน์ว่าประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยยึดการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศระยะยาวที่จะทำให้ประเทศไทยมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศในทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับ คนไทยได้รับการพัฒนาให้เป็นคนดี เก่ง มีวินัย คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมและมีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ สามารถ “รู้ รับ ปรับใช้” เทคโนโลยีใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) โดยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เป็นกลไกเชื่อมโยงสู่การขับเคลื่อนการพัฒนาอีตหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนประเทศไทยตาม Thailand

4.0 คือ “คนไทยทุกคน” เนื่องจากการพัฒนาทุนมนุษย์ที่ดี มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จะเป็นฐานรากในการเสริมสร้างคุณภาพและความเข้มแข็งให้กับสังคมไทย และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) เป็นแผนปฏิรูปทางความคิดและคุณค่าทางสังคมไทยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในสังคมโดยใช้ “การศึกษา” เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมตามหลักสมดุลยั่งยืน ต้องเริ่มจากการพัฒนาศักยภาพคนตั้งแต่แรกเกิดโดยการจัดการศึกษาเสริมสร้างให้เป็นผู้มีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง มีทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นภายใต้บริบทสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ทิศทางการพัฒนาการอาชีวศึกษาในอนาคต มีความจำเป็นต้องจัดการศึกษาโดยใช้กลยุทธ์เชิงรุกในการขับเคลื่อนสังคมไทยพัฒนาให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมใหม่ และมีศักยภาพที่สามารถแข่งขันเวทีโลกได้การจัดการเรียนรู้ การฝึกทักษะ การสร้างกระบวนการคิดที่เป็นระบบ และองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานความรู้ ขับเคลื่อนสังคมไทย และสังคมประเทศให้เข้มแข็ง โดยจัดการเรียนรู้ การฝึกทักษะการอบรม และสร้างทัศนคติต่ออาชีพ ให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของตลาดแรงงาน สภาพเศรษฐกิจของประเทศภายใต้สถานการณ์ใหม่ของโลก และให้ผู้เรียนสามารถสร้างงานอาชีพด้วยตนเองได้ เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เข้มแข็งและมีคุณภาพ 3 ด้าน คือ 1) เป็นสังคมแห่งคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญา 2) เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และ 3) เป็นสังคมที่สมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการศึกษาของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีในภาพรวมยังไม่บรรลุเป้าหมาย จากการรายงานของสำนักวิจัยและพัฒนาการอาชีวศึกษา ได้ระบุถึงปัญหาของการบริหารจัดการของอาชีวศึกษาเกษตรว่า วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีส่วนใหญ่จัดทำกลยุทธ์ระดับสถานศึกษาขึ้น แต่ไม่สอดคล้องกับแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ และกลยุทธ์ขาดความเชื่อมโยงกันในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการบริหารงาน แนวทางการปฏิบัติไม่ชัดเจน และมีข้อจำกัด (สำนักวิจัยและพัฒนาการอาชีวศึกษา, 2552) นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา นอกจากนี้ ปัญหาของการจัดทำกลยุทธ์ตามแผนยุทธศาสตร์การอาชีวศึกษา (พ.ศ. 2552 - 2561) คือ กลยุทธ์ของสถานศึกษาขาดการเชื่อมโยงเชิงสาระ ทั้งเงื่อนไขเวลาและมูลค่าเพิ่มที่จะต้องรู้ทิศทางของนโยบายทั้งระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว ควรปรับกลยุทธ์การบริหารจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุกแนวใหม่ รวมทั้งต้องสร้างและประสานเครือข่ายความร่วมมือให้เกิดความเชื่อมโยงของการพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ระหว่างโลกอาชีพกับสถานประกอบการและสังคมชุมชน ทั้งในระดับประเทศและต่างประเทศ ซึ่งการพัฒนากลยุทธ์ที่ประสบความสำเร็จ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา, 2554)

การพัฒนาการบริหารแผนกวิชา เป็นการพัฒนาคู่มือสอนให้มีความรู้ความสามารถที่ทันสมัย การพัฒนางานฟาร์มเพื่อการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี การพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะตามหลักสูตร และพัฒนาระบบนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาการจัดทำหลักสูตรฐานสมรรถนะของสถานศึกษา การขับเคลื่อนหลักสูตรการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพ การเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารหลักสูตรแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอนในการผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การพัฒนาการผลิตสื่อด้านเทคโนโลยีสารสนเทศการศึกษาทางไกล ส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

การพัฒนาระบบการวัดผลและประเมินผล เป็นการส่งเสริมให้ครูและผู้สอนมีความรู้ความสามารถในการวัดผลและประเมินผลตามระเบียบการจัดระบบมาตรฐานวิชาชีพให้มีประสิทธิภาพ จัดระบบเทียบโอนความรู้ประสบการณ์ตามหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ

จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ยังส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง ดังนั้น การจัดการศึกษาด้านการอาชีวศึกษาเกษตร จึงต้องพัฒนาระบบ แนวคิด กระบวนการผลิต และพัฒนาหลักสูตรการอาชีวศึกษาเกษตรให้สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจและสังคมแห่งการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้พัฒนาหลักสูตรทุกระดับ โดยมุ่งเน้นความต้องการ (Demand Driven) และมาตรฐานสมรรถนะอาชีพ ความต้องการกำลังคนของสถานประกอบการ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาเกษตรให้รับใช้สังคมเพื่อเกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อกำหนดและประเมินผลกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนที่ 1 ศึกษาหลักการแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร บทความวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด และทฤษฎีการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร โดยผู้วิจัยคัดเลือกตามเกณฑ์การคัดเลือกคือ เรื่องที่ทันสมัย เอกสารที่จะนำมาอ้างอิง เอกสารหรือตำราภาษาไทย ไม่เกิน 5 ปี และเอกสารหรือตำราภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 10 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ตารางการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบด้วย พฤติกรรมด้านความรู้-ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

การเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วทำการบันทึกข้อมูลลงตารางการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เชิงปริมาณ)

แหล่งข้อมูล 1) ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 10 แห่ง ได้แก่ 1) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีขอนแก่น 2) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยภูมิ 3) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครราชสีมา 4) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีบุรีรัมย์ 5) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีมหาสารคาม 6) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยียโสธร 7) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีร้อยเอ็ด 8) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศรีสะเกษ 9) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุดรธานี และ 10) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอุบลราชธานี ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 10 คน 2) รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จำนวน 10 คน 3) หัวหน้าแผนก จำนวน 85 คน และ 4) หัวหน้างาน จำนวน 50 คน จำนวนทั้งหมด 155 คน (สถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2563) และ 2) กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร โดยมีการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการที่เป็นเลิศและได้รับรางวัลการันตีย่างต่อเนื่อง 5 ปีขึ้นไป จำนวน 8 แห่ง โดยเลือกตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิด้วยวิธีการจับฉลากโดยทำรายชื่อ ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 8 คน 2) รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จำนวน 8 คน 3) หัวหน้าแผนก จำนวน 57 คน และ

4) หัวหน้างาน จำนวน 40 คน จำนวนทั้งหมด 113 คน โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตร Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

1) ข้อมูลพื้นฐานผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1967) โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง สภาพเกิดขึ้นน้อยที่สุด 2 หมายถึง สภาพเกิดขึ้นน้อย 3 หมายถึง สภาพเกิดขึ้นปานกลาง 4 หมายถึง สภาพเกิดขึ้นมาก และ 5 หมายถึง สภาพเกิดขึ้นที่สุด (ช่วงของคะแนน ได้แก่ 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับน้อย 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับมาก และ 4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด) และ 3) ข้อเสนอแนะ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่า 0.50 -1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของงานวิจัยคือ นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 ของแบบสอบถามทั้งหมด และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งวิธีการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน (ปลายเปิด) และระยะที่ 2 ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา (Checklist)

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดลำดับความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

2. การกำหนดกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร

แหล่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการศึกษา จำนวน 5 คน เลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติคือ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์เฉพาะทาง มีอายุการทำงานมากกว่า 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา และ 2) ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งวิธีการออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา (แบบสัมภาษณ์) และระยะที่ 2 รวบรวมยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา (สนทนากลุ่ม)

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิค SWOT นำเอาผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาจัดทำยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

ตอนที่ 2 การร่างกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตรในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร

แหล่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ ผู้บริหารสถานศึกษาของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 6 คน 2) รองผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 6 คน 3) ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา จำนวน 6 คน 4) ผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี จำนวน 10 คน 5) รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี จำนวน 10 คน 6) หัวหน้าแผนก จำนวน 50 คน และ 7) ครูผู้สอนวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี จำนวน 20 คน จำนวนทั้งหมด 108 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเรื่องการร่างยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งวิธีการออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา (สนทนากลุ่ม) ระยะที่ 2 สนทนากลุ่มอิงผู้เชี่ยวชาญ

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และสรุปเป็นภาพรวม

3. การประเมินกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร

แหล่งข้อมูล กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาประกอบด้วย 1) ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน 2) นักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน และ 3) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 คน ทั้งหมดจำนวน 9 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือ จบการศึกษาระดับปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษาหรือทางด้านยุทธศาสตร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบประเมิน แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) ระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1967) โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง ปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด (แบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด 1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับน้อย

2.51 – 3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง 3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับมาก และ 4.51 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด) และ 3) ข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งวิธีการออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ (แบบสอบถาม) และ ระยะที่ 2 แบบประเมินความพึงพอใจ (แบบสอบถาม)

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. **ศึกษากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า** ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 59.29 เพศหญิง จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 40.71 อายุส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 46.02 มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 54.87 ปริญญาโท จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 43.36 และปริญญาเอก จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.77 ตำแหน่งปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าแผนกวิชา จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 50.44 และมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปีขึ้นไป จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 46.90

1.1 **สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก** ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.65) มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนางานวิทยบริการและห้องสมุด ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.63) 2) ด้านการพัฒนาระบบการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.68) 3) ด้านการพัฒนางานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.61) 4) ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.54) 5) ด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.64) และ 6) ด้านการพัฒนากาการบริหารแผนกวิชา ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.69) และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.56) มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนางานวิทยบริการและห้องสมุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.50) 2) ด้านการพัฒนาระบบการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.50) 3) ด้านการพัฒนางานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.60) 4) ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.46) 5) ด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.51) และ 6) ด้านการพัฒนากาการบริหารแผนกวิชา ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.59)

1.2 ผลการศึกษาดัชนี $PNI_{modified}$ ของความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า โดยภาพรวม $PNI_{modified} = 0.160$ เรียงลำดับรายด้านความสำคัญ ได้แก่ ด้านการพัฒนาการบริหารแผนกวิชา ($PNI_{modified} = 0.200$) ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ($PNI_{modified} = 0.180$) ด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ($PNI_{modified} = 0.170$) ด้านการพัฒนางานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ($PNI_{modified} = 0.160$) ด้านการพัฒนาระบบการวัดผลและประเมินผล และด้านการพัฒนางานวิทยบริการและห้องสมุด ($PNI_{modified} = 0.140$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ข้อ	ด้านการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์		$PNI_{modified}$	ลำดับความสำคัญ
		$\bar{X}$ (S.D.)	แปล ผล	$\bar{X}$ (S.D.)	แปล ผล		
1	ด้านการพัฒนาการบริหารงาน แผนกวิชา	3.84 (0.69)	มาก	4.58 (0.59)	มากที่สุด	0.200	1
2	ด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียน การสอน	3.87 (0.64)	มาก	4.53 (0.51)	มากที่สุด	0.170	3
3	ด้านการพัฒนาระบบการวัดผลและ ประเมินผล	4.02 (0.68)	มาก	4.61 (0.50)	มากที่สุด	0.140	5
4	ด้านการพัฒนางานวิทยบริการและ ห้องสมุด	4.03 (0.63)	มาก	4.62 (0.50)	มากที่สุด	0.130	6
5	ด้านการพัฒนางานอาชีวศึกษา ระบบ ทวิภาคี	4.01 (0.61)	มาก	4.61 (0.60)	มากที่สุด	0.160	4
6	ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการ สอน	3.89 (0.54)	มาก	4.57 (0.46)	มากที่สุด	0.180	2
รวม		3.94 (0.65)	มาก	4.56 (0.56)	มากที่สุด	0.160	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความต้องการจำเป็นเรียงลำดับความสำคัญ คือ 1) ด้านการพัฒนาการบริหารแผนกวิชา 2) ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน 3) ด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน 4) ด้านการพัฒนางานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี 5) ด้านการพัฒนาระบบการวัดผลและประเมินผล และ 6) ด้านการพัฒนางานวิทยบริการและห้องสมุด

2. การกำหนดและประเมินผลกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า

ตารางที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์ค่าดัชนี Priority Needs Index (PNI_{modified}) ของความต้องการ จำเป็นของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลำดับความสำคัญ		ค่าดัชนี
	รายการ	PNI _{modified}
1	ด้านการพัฒนาการบริหารงานแผนกวิชา	0.200
2	ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน	0.180
3	ด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน	0.170
4	ด้านการพัฒนางานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี	0.160
5	ด้านการพัฒนาระบบการวัดผลและประเมินผล	0.140
6	ด้านการพัฒนางานวิทยบริการและห้องสมุด	0.130
รวม		0.160

จากตารางที่ 2 การกำหนดกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ผลการประเมินจุดที่ใช้ในการแบ่งเป็นค่าเฉลี่ยสูงสุด-ค่าเฉลี่ยต่ำสุด เพื่อกำหนดจุดตัด ทำการประเมินจุดตัด เพื่อกำหนดจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภาวะคุกคาม จากค่าความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาการบริหาร แผนกวิชา 2) ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน 3) ด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน 4) ด้านการพัฒนางานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี 5) ด้านการพัฒนาระบบการวัดผลและประเมินผล และ 6) ด้านการพัฒนางานวิทยบริการและห้องสมุด ต่อจากนั้นใช้การเมทริกซ์ (Matrix Analysis) ซึ่งเป็นวิธีการที่เน้นการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน นำมากำหนดเป็นกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ โดยสรุปกลยุทธ์ด้านการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์หลัก 29 กลยุทธ์รอง และ 70 แนวทาง การดำเนินการ ได้แก่ 1) กลยุทธ์ด้านการพัฒนาความเข้มแข็งการบริหารแผนกวิชา มี 6 กลยุทธ์รอง 15 แนวทางการดำเนินการ 2) กลยุทธ์ด้านการพัฒนาคุณภาพของสื่อการเรียนการสอน มี 4 กลยุทธ์รอง 11 แนวทางการดำเนินการ 3) กลยุทธ์ด้านการพัฒนาคุณภาพหลักสูตรการเรียนการสอน มี 6 กลยุทธ์รอง 14 แนวทางการดำเนินการ 4) กลยุทธ์ด้านการพัฒนาความเข้มแข็งงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี มี 5 กลยุทธ์รอง 11 แนวทางการดำเนินการ 5) กลยุทธ์ด้านการพัฒนาคุณภาพระบบการวัดผลและประเมินผลมี 4 กลยุทธ์รอง 10 แนวทางการดำเนินการ และ 6) กลยุทธ์ด้านการพัฒนาความเข้มแข็งงานวิทยบริการและห้องสมุด มี 4 กลยุทธ์รอง 9 แนวทางการดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลว่า

“การกำหนดกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการควรสอดคล้องกับกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 7 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) พัฒนาระบบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีส่วนร่วม 2) สร้างเกณฑ์การวัดผลประเมินผลเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ 3) พัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ 4) ส่งเสริมและพัฒนาการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน 5) สร้างภาคีเครือข่ายและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 6) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบและกลไกการจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ 7) ส่งเสริมพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา” (ผู้บริหารการศึกษา, 2563)

“ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนในด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลที่ถูกต้องเพราะเครื่องมือวัดและประเมินผลนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในกระบวนการวัดและประเมินผลเพื่อนำผลนั้นไปพัฒนาหรือปรับปรุงการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ต่อไป” (นักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา, 2563)

“ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพราะการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นการทำงานที่จะต้องวางแผนร่วมกันในการร่างหลักสูตร ต้องเน้นให้ทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและมีความเข้าใจในเป้าหมายและวิธีการไปสู่เป้าหมายและมีความรู้สึก เป็นเจ้าของงานร่วมกันเพื่อให้งานนั้นมีประสิทธิภาพและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง” (ผู้บริหารการศึกษา, 2563)

จากการกำหนดกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 9 ท่าน สรุปได้ว่า กลยุทธ์หลักทั้งหมด 6 กลยุทธ์ มีความเหมาะสมเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ได้จริง ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การประเมินผลกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รายการ	χ ²	S.D.	แปลผล
กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาความเข้มแข็งการบริหารงานแผนกวิชา	4.57	0.77	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพสื่อการเรียนการสอน	4.52	0.69	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพหลักสูตรการเรียนการสอน	4.54	0.78	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาความเข้มแข็งงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี	4.56	0.67	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 5 การพัฒนาคุณภาพระบบการวัดผลและประเมินผล	4.53	0.79	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 6 การพัฒนาความเข้มแข็งงานวิทยบริการและห้องสมุด	4.51	0.71	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.53	0.76	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ด้านการประเมินผลกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ความเป็นไปได้

ในการนำกลยุทธ์ของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ผลประเมินกลยุทธ์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า 3.51 ถือว่าผ่านเกณฑ์ มี 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ส่งเสริมการพัฒนาการบริหารแผนกวิชา 2) ส่งเสริมการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน 3) ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน 4) ส่งเสริมการพัฒนางานอาชีพศึกษาระบบทวิภาคี 5) ส่งเสริมการพัฒนาระบบการวัดผลและประเมินผล และ 6) ส่งเสริมการพัฒนางานวิทยบริการและห้องสมุด มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.76) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาความเข้มแข็งการบริหารแผนกวิชา ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.77) รองลงมาคือ กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาความเข้มแข็งงานอาชีพศึกษาระบบทวิภาคี ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.67) และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ กลยุทธ์ที่ 6 การพัฒนาความเข้มแข็งงานวิทยบริการและห้องสมุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.71)

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในยุคปัจจุบันมีกระบวนการบริหารวิชาการตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย มีองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านการพัฒนาการบริหารแผนกวิชา 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน 3) ด้านการพัฒนาระบบการวัดผลและประเมินผล 4) ด้านการพัฒนางานวิทยบริการห้องสมุด 5) ด้านการพัฒนางานอาชีพศึกษาระบบทวิภาคี และ 6) ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า โดยภาพรวม $PNI_{modified} = 0.16$ เรียงลำดับรายด้านความสำคัญ ได้แก่ ด้านการพัฒนาการบริหารแผนกวิชา ($PNI_{modified} = 0.200$) ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ($PNI_{modified} = 0.180$) ด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ($PNI_{modified} = 0.170$) ด้านการพัฒนางานอาชีพศึกษาระบบทวิภาคี ($PNI_{modified} = 0.160$) ด้านการพัฒนาระบบการวัดผลและประเมินผล และด้านการพัฒนางานวิทยบริการและห้องสมุด ($PNI_{modified} = 0.140$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิมิตร อาศัย ได้กล่าวถึงสภาพปัจจุบันในภาพรวมมีการปฏิบัติค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และแนวทางการบริหารจัดการอาชีวศึกษาเกษตรยุคใหม่ (Smart Agricultural College) ประกอบด้วย การจุดมุ่งหมายของการบริหารจัดการอาชีวศึกษาเกษตรยุคใหม่ ควรมีการคณะกรรมการบริหารจัดการอาชีวศึกษาเกษตรยุคใหม่ มีกระบวนการบริหารจัดการอาชีวศึกษาเกษตรยุคใหม่ และต้องคำนึงถึงคุณภาพผู้เรียนอาชีวศึกษาเกษตรยุคใหม่ และรูปแบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษาเกษตรยุคใหม่ (Smart Agricultural College) เพื่อขับเคลื่อนคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุโขทัย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมายของการบริหารจัดการอาชีวศึกษาเกษตรยุคใหม่ (Smart Goal) 2) คณะกรรมการบริหารจัดการอาชีวศึกษาเกษตรยุคใหม่

(Smart Committee) 3) กระบวนการบริหารจัดการอาชีวศึกษาเกษตรยุคใหม่ (Smart Agricultural Management) และ 4) คุณภาพผู้เรียนอาชีวศึกษาเกษตรยุคใหม่ (Smart Quality) (นิมิตร อาศัย, 2560)

จากการกำหนดและประเมินผลกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการสร้างกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ในสังกัดสถาบันอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์หลัก 29 กลยุทธ์รอง และ 70 แนวทางการดำเนินการ ได้แก่ 1) กลยุทธ์ด้านการพัฒนาความเข้มแข็งการบริหารแผนกวิชา มี 6 กลยุทธ์รอง 15 แนวทางการดำเนินการ 2) กลยุทธ์ด้านการพัฒนาคุณภาพของสื่อการเรียนการสอน มี 4 กลยุทธ์รอง 11 แนวทางการดำเนินการ 3) กลยุทธ์ด้านการพัฒนาคุณภาพหลักสูตรการเรียนการสอน มี 6 กลยุทธ์รอง 14 แนวทางการดำเนินการ 4) กลยุทธ์ด้านการพัฒนาความเข้มแข็งงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี มี 5 กลยุทธ์รอง 11 แนวทางการดำเนินการ 5) กลยุทธ์ด้านการพัฒนาคุณภาพระบบการวัดผลและประเมินผลมี 4 กลยุทธ์รอง 10 แนวทางการดำเนินการ และ 6) กลยุทธ์ด้านการพัฒนาความเข้มแข็งงานวิทยบริการและห้องสมุด มี 4 กลยุทธ์รอง 9 แนวทางการดำเนินการทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้การส่งเสริมให้ครูมีวุฒิการศึกษาสูงขึ้นและให้เข้ารับการฝึกอบรมและใช้เทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยกระจายอำนาจให้แผนกวิชาเป็นผู้ดำเนินการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวภา นิลโกมล ได้กล่าวถึงกลยุทธ์การบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดการพัฒนาพลเมืองคุณภาพ กล่าวว่า กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดการพัฒนาพลเมืองคุณภาพ ประกอบด้วย กรอบแนวคิดการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การนิเทศการสอน การพัฒนาและการใช้สื่อเทคโนโลยี และการวัดและประเมินผล ส่วนกรอบแนวคิดการพัฒนาพลเมืองคุณภาพ ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ได้แก่ มีความคิดสร้างสรรค์และมีความคิดเชิงวิพากษ์ มีความสามารถในการด้านเศรษฐกิจ มีคุณธรรมและมีความรับผิดชอบ สำหรับสภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการจัดการเรียนการสอนค่าเฉลี่ย (3.84) ส่วนสภาพพึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดโดยพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการจัดการเรียนการสอนค่าเฉลี่ย (4.67) และกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดการพัฒนาพลเมืองคุณภาพ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) พัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาพลเมืองคุณภาพ 2) พัฒนาหลักสูตรพลเมืองคุณภาพ 3) นิเทศการสอนพัฒนาพลเมืองคุณภาพ 4) พัฒนาการจัดการเรียนการสอนพลเมืองคุณภาพ และ 5) วัดและประเมินผลพัฒนาพลเมืองคุณภาพ (เสาวภา นิลโกมล, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนางานวิทยบริการและห้องสมุด 2) ด้านการพัฒนาระบบการวัดผลและประเมินผล 3) ด้านการพัฒนางานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี 4) ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน 5) ด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน และ 6) ด้านการพัฒนากิจการบริหารแผนกวิชา และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรียงลำดับรายด้านความสำคัญ ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนากิจการบริหารแผนกวิชา 2) ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน และ 3) ด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านการกำหนดและประเมินผลกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษามีการประเมินผลค่าเฉลี่ยสูงกว่า 3.51 ถือว่าผ่านเกณฑ์ มี 6 กลยุทธ์หลัก จำนวน 29 กลยุทธ์รองและ 70 แนวทางดำเนินการ ได้แก่ 1) การพัฒนาความเข้มแข็งการบริหารแผนกวิชา มี 6 กลยุทธ์รองและ แนวทางดำเนินการ 2) การพัฒนาคุณภาพสื่อการเรียนการสอน มี 4 กลยุทธ์รองและ 11 ดำเนินการ 3) การพัฒนาคุณภาพหลักสูตรการเรียนการสอน มี 6 กลยุทธ์รอง และ 14 แนวทางดำเนินการ 4) การพัฒนาความเข้มแข็งงานอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี มี 5 กลยุทธ์รองและ 11 แนวทางดำเนินการ 5) การพัฒนาคุณภาพระบบการวัดผลและประเมินผล มี 4 กลยุทธ์รอง และ 10 แนวทางดำเนินการ และ 6) การพัฒนาความเข้มแข็งงานวิทยบริการและห้องสมุด มี 4 กลยุทธ์รอง และ 9 แนวทางดำเนินการ สำหรับผลการประเมินกลยุทธ์ความเป็นไปได้ในการนำกลยุทธ์ของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปคือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการบริหารจัดการ โดยมีการกำหนดนโยบายควบคุม ดูแลการปฏิบัติงาน การประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวก และสร้างความร่วมมือในสถานศึกษา และจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นฐานที่เข้มแข็งในการบริหารจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ของกระทรวงศึกษาธิการ (เพื่อประกอบการจัดทำคำของบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

- นักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา. (14 พฤษภาคม 2563). เรื่องกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (พงษ์สวัสดิ์ พิมพิไสย, ผู้สัมภาษณ์)
- นิมิตร อาศัย. (2560). รูปแบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษาเกษตรยุคใหม่ (Smart Agricultural College) เพื่อขับเคลื่อนคุณภาพผู้เรียน วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุโขทัย. วารสารวิชาการ, 1(1), 1-10.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ผู้บริหารการศึกษา. (14 พฤษภาคม 2563). เรื่องกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (พงษ์สวัสดิ์ พิมพิไสย, ผู้สัมภาษณ์)
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2558). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวให้พ้นกับดักของตะวันตก. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วิจารณ์ พานิช. (2557). ครูเพื่อศิษย์. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พรินติง.
- สถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (2563). จำนวนสถาบันการอาชีวศึกษาเกษตร ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. เรียกใช้เมื่อ 19 กรกฎาคม 2563 จาก <http://www.nevia.ac.th/esan/site2016/index.php/information-9/222-data-01>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา. (2554). การนำองค์การและเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา. (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักวิจัยและพัฒนาการอาชีวศึกษา. (2552). คู่มือการประกวดการจัดสถานที่เรียนรู้เทคโนโลยีเฉพาะทางอาชีวศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- เสาวภา นิลโกมล. (2558). กลยุทธ์การบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดการพัฒนาพลเมืองคุณภาพ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins. Publishers.
- Fowler, N. C. (2013). *About advertising and printing: A concise, practical, and original manual on the art of local advertising*. Boston: L. Barta & Co.
- Kay, K. & Greenhill, V. (2011). *Bringing schools into the 21st century*. New York: Springer.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale In Reading in Fishbein, M (Ed.), *Attitude Theory and Measurement*. New York: Wiley & Son.

การวิเคราะห์องค์ประกอบสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง
สะเต็มศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์
และครูพี่เลี้ยงมหาวิทยาลัยราชภัฏ*
FACTOR ANALYSIS ABOUT SITUATION FOR PRE-SERVICE SCIENCE
TEACHERS AND MENTOR TEACHER' STEM TEACHING
AT RAJABHAT UNIVERSITY

สุรัชชัย ผาสุข

Surachchai Parsukh

พินิจ ขำวงษ์

Pinit Khumwong

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakarinwirot University, Thailand

E-mail: surachai.p@pkru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์และครูพี่เลี้ยงของมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณแบบไม่ทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย นักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในปีการศึกษา 2563 และครูพี่เลี้ยงที่กำลังดูแลให้คำปรึกษานักศึกษาที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาจำนวนจำนวน 315 คน จากมหาวิทยาลัยในเขตจังหวัดภาคใต้ ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามประเมินสภาพการจัดการเรียนรู้ของครูตามแนวทางสะเต็มศึกษามีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยสกัดองค์ประกอบด้วยเทคนิควิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก และหมุนแกนแบบอโรทอนอลด้วยวิธีแวกซ์และค่าความแปรปรวนค่าไคสแควร์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์และครูพี่เลี้ยงของมหาวิทยาลัยราชภัฏ มี 3 องค์ประกอบหลักคือ 1) พฤติกรรมการออกแบบการเรียนรู้บูรณาการตามแนวทางสะเต็มศึกษา มี 14 สภาพการจัดการเรียนรู้ 2) พฤติกรรมการอำนวยความสะดวกและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน มี 11 สภาพการจัดการเรียนรู้ และ 3) พฤติกรรมการประเมินกระบวนการทำงานและผลงานของผู้เรียน มี 9 สภาพการจัดการเรียนรู้ โดยองค์ประกอบทั้ง 3 สามารถร่วมกันอธิบายความสอดคล้องขององค์ประกอบสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาของนักศึกษาครู

วิทยาศาสตร์และครูพี่เลี้ยง ได้ร้อยละ 67.216 ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาที่สำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

คำสำคัญ: การวิเคราะห์องค์ประกอบ, สภาพการจัดการเรียนรู้, สะเต็มศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏ

Abstract

The objectives of this article were to exploratory factor analysis about situation for Pre - service science teachers and mentor teacher' STEM teaching at Rajabhat University. The samples in this research were pre-service science teachers who have practicum at school on academic year 2020 and mentor teacher who have mentor and supervisors for pre-service science teachers consisted of 315 form Rajabhat University in the south of Thailand were selected on the basis of the cluster random sampling technique. The instrument used for collecting data was a five -point rating scale questionnaire about situation for STEM teaching. Data analysis were percentage, mean, standard deviation, and were derived by exploratory factor analysis technique, obtained by Principle Component Analysis and Orthogonal Rotation by Varimax Method, and Chi - square values. The results showed that there were three main characteristics of situation for STEM teaching which are: 1) The behaviors for learning design and Integrated STEM Education approach there were fourteen situations, 2) The behaviors for facilitating and mentoring learners there were eleven situations, and 3) The behaviors for assessment working process and student project there were nine situations. In particular, the obtained three factors accounted for 67.216 percent of situation for science teachers' STEM teaching at Rajabhat University. Research results also shows the factor that is important for STEM education of Rajabhat University.

Keywords: Factor Analysis, Situation for Teaching, STEM Education, Rajabhat University.

บทนำ

ปัจจุบันหลายประเทศทั่วโลกตระหนักและให้ความสำคัญต่อการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์หรือ สะเต็มศึกษา (STEM Education) ในการเตรียมกำลังคนให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเห็นว่าองค์ความรู้ดังกล่าวสามารถช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ มีทักษะการคิด มีทักษะการเรียนรู้ และเป็นบุคคลที่มี

ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา และเป็นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์และเป็นนวัตกรรม นำไปสู่การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า การจัดการศึกษาตามแนวสะเต็มศึกษามีความสำคัญต่อประเทศในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ มีทักษะการคิด การเรียนรู้มีความสามารถในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา และมีความคิดสร้างสรรค์ที่จะสร้างนวัตกรรมต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ สะเต็มศึกษาจึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่จะนำพาประเทศออกจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง (สุทธิดา จารัส, 2560) สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาของชาติที่ได้บรรจุเอาสะเต็มศึกษาไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ทั้งในส่วนตัวชี้วัดเป้าหมายการศึกษา ที่กล่าวว่าการจัดการศึกษาต้องมีแนวทางในการสร้างและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นบุคคลที่มีสมรรถนะในสาขาที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นต้น สะเต็มศึกษา จึงเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ความรู้ทางเทคโนโลยี การออกแบบทางวิศวกรรม และความรู้ทางคณิตศาสตร์ ไปใช้ในการเชื่อมโยงและแก้ปัญหาในชีวิตจริงรวมทั้งการพัฒนากระบวนการหรือผลผลิตใหม่ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

สะเต็มศึกษาได้เป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย ที่ผ่านมามีประเทศไทยมีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่สอดคล้องกับแนวคิดสะเต็มศึกษา ไม่ว่าจะเป็นโครงการต้นแบบและโครงการขยายผลในการสนับสนุนและพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทั้งระดับขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการบูรณาการความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์ หรือโครงการบ่มเพาะกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์ที่มีความสามารถเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เป็นต้น อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่านโยบายและแนวทางการขับเคลื่อนด้านสะเต็มศึกษาในระดับชาติของไทย เช่น การพัฒนาสะเต็มศึกษาอย่างขาดความชัดเจนในทางปฏิบัติ ทั้งในส่วนของแนวทางการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการสะเต็มศึกษา การพัฒนาผู้สอนให้สามารถจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา ตลอดจนหน่วยงานที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาและเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ส่งผลให้สะเต็มศึกษาที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนากำลังคนและสร้างความเป็นนวัตกรรม และการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพการกระจายอำนาจและกลไกในการนำไปสู่การปฏิบัติที่สำคัญของนโยบายการพัฒนาด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการทั้งด้านกฎหมายและการบริหารจัดการก็ประสบปัญหาของความชัดเจนในกรอบการดำเนินงาน งบประมาณ และความไม่พร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา เช่น บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ ทุนการศึกษาและสถานที่ ในการพัฒนาสะเต็มศึกษาก็ประสบปัญหาเช่นกัน โดยประเทศไทยยังขาดแนวทางที่ชัดเจนในด้านกลไกการขับเคลื่อนสะเต็ม รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ รูปแบบหลักสูตร ไปสู่ท้องถิ่นอย่างทั่วถึงเพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพการศึกษาในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน นอกจากนี้การสร้าง ความเข้าใจต่อภาคประชาสังคมถึงความหมายและ

ประโยชน์ของสะเต็มศึกษาต่อผู้เรียนและสังคม และการสร้างความเข้าใจในเส้นทางอาชีพด้านสะเต็มให้แก่เยาวชนในระดับภูมิตำนั้น ประเทศไทยยังไม่มีการพัฒนาหลักสูตรสะเต็มที่ชัดเจน มีแต่การนำเอากิจกรรมที่เน้นการบูรณาการวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ มาเป็นกิจกรรมเสริมในเวลาเรียนหรือนอกเวลาเรียนเพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการเชื่อมโยงบทเรียนที่เกี่ยวข้องบ้างในบางสถานศึกษา ในขณะเดียวกัน ปัญหาขาดแคลนครุสะเต็มทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน รวมทั้งปัญหาการพัฒนาครูประจำการให้มีความรู้ความเข้าใจในสะเต็มศึกษา ส่งผลให้การปฏิรูปการศึกษาของไทยในด้านสะเต็ม ไม่สามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

มหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งเป็นสถาบันที่มีการกิจหลักคือการผลิตและพัฒนาครูวิทยาศาสตร์นั้น พบปัญหาการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาของครูระดับประถมศึกษา คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาในชั้นเรียนและการกำหนดแนวทางในการวัดและประเมินผลตามแนวทางสะเต็มศึกษายังขาดประสิทธิภาพเพราะผู้สอนยังขาดความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาในบางประเด็น นอกจากนี้ยังไม่สามารถกำหนดเนื้อหาและมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรในแต่ละสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาได้ด้วยตนเอง (วรกันยา แก้วกลม และคณะ, 2561) ครูพี่เลี้ยงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญและใกล้ชิดกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมากที่สุด ครูพี่เลี้ยงตามความหมายที่คุรุสภากำหนดไว้นั้นหมายถึงครูผู้สอนที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้ที่เป็นครูคู่คิดให้แก่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ครูพี่เลี้ยงจึงเป็นแบบอย่างของการปฏิบัติตน แบบอย่างด้านการสอน ตลอดจนความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นเป้าหมายสำคัญอันดับแรกของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูที่คุรุสภาได้กำหนดไว้ ซึ่งการจะพัฒนาให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้มีคุณภาพได้นั้นต้องอาศัยการดูแลเอาใจใส่จากครูพี่เลี้ยงเป็นหลัก โดยครูพี่เลี้ยงจะต้องแสดงบทบาทในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาภายใต้การสนับสนุนพัฒนาของคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ (สายฝน แสนใจพรหม และน้ำผึ้ง อินทะเนตร, 2560) ในส่วนขององค์ประกอบของสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาสามารถจัดได้ 3 องค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ 1) ด้านความรู้ต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา 2) ด้านทักษะต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาและ 3) ด้านเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา (Bang-Hee, K. & Kim J., 2016); (Micah, S. et al., 2012); (จรัส อินทลาภาพร, 2558) ; (อุดมลักษณ์ สร้อยอิน, 2560)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการทราบถึงองค์ประกอบของสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาใดที่นักศึกษาครุวิทยาศาสตร์ที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาและครูพี่เลี้ยง เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบสำคัญของสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้นักศึกษาครุวิทยาศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์และครูพี่เลี้ยงของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์องค์ประกอบสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์และครูพี่เลี้ยงมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณแบบไม่ทดลอง (Non - Experimental research) (ประเวศน์ มหารัตน์สกุล, 2557) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้คือนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตจังหวัดภาคใต้ ที่ทำการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในปีการศึกษา 2563 และครูพี่เลี้ยงที่ทำหน้าที่กำกับดูแลให้คำปรึกษานักศึกษาที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาจำนวน 460 คน จากจำนวน 250 โรงเรียน โดยเป็นนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 5 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 230 คน และครูพี่เลี้ยงที่กำกับดูแลนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏดังกล่าว สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 230 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในครั้งนี้คือนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตจังหวัดภาคใต้ ที่ทำการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในปีการศึกษา 2563 และครูพี่เลี้ยงที่ทำหน้าที่กำกับดูแลให้คำปรึกษานักศึกษาที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ซึ่งในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างนั้นผู้วิจัยได้เลือกเกณฑ์การกำหนดขนาดตัวอย่างของ คอมเรย์ (Comrey, A. L., 1973) ที่ได้เสนอว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบจำนวน 300 ราย ถือว่า ดี (As a Good) ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำจำนวน 315 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยแบ่งประชากรออกเป็น 5 กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มละ 92 คน จากนั้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่ายออกมากลุ่มละ 63 คน (วาโร เฟื่องสวัสดิ์, 2557)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามประเมินการจัดการเรียนรู้ของครูตามแนวทางสะเต็มศึกษา เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

2.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับองค์ประกอบของสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาของครูเพื่อกำหนดเป็นสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็ม

ศึกษาและนำมาใช้ในการสร้างแบบสอบถาม ได้ทั้งสิ้น 100 สภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา

2.2 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องของ (IOC) ของข้อความกับนิยามปฏิบัติการ และนำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) คัดเฉพาะข้อความที่มีค่ามากกว่า 0.5 ได้จำนวน 70 ข้อ

2.3 นำข้อคำถามที่คัดเลือกไว้ จำนวน 70 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try out) กับนิสิตนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) เป็นรายข้อด้วยการวิเคราะห์ค่าสถิติ ทดสอบที (t - test) ระหว่างกลุ่มสูงกลุ่มต่ำคัดเลือกไว้เฉพาะข้อความที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 50 ข้อ และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระดับ 0.954

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลกับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตจังหวัดภาคใต้ ที่ทำการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในปีการศึกษา 2563 และครูพี่เลี้ยงที่ทำหน้าที่กำกับดูแลให้คำปรึกษานักศึกษาที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา จำนวน 315 คน จากจำนวน 250 โรงเรียนในเขตจังหวัดภาคใต้ โดยใช้แบบสอบถามประเมินการจัดการเรียนรู้ของครูตามแนวทางสะเต็มศึกษา ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

4. การวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

4.1 หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

4.2.1 ตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลนำมาจะมีความเหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบโดยใช้สถิติ Kaiser Meyer Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) (ศศิวิมล ว่องวิไล, 2558) จากนั้นทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ โดยใช้สถิติ Bartlett's test of Sphericity มีสมมติฐาน ดังนี้

H_0 : ตัวแปรต่าง ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กัน

H_1 : ตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน

การวิเคราะห์ Bartlett's Test of Sphericity ถ้าพบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติจะยอมรับสมมติฐาน H_1 นั่นคือ ตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2562)

4.2.2 ตรวจสอบโดยพิจารณาค่าความแปรปรวนตัวแปรแต่ละตัวโดยพิจารณาค่าความร่วมกันของตัวแปร (Communality: h^2) ซึ่งไม่ควรต่ำกว่า 0.50 และหากมีค่า

น้อยกว่า 0.50 ควรตัดตัวแปรนั้นออกจากการวิเคราะห์องค์ประกอบ (กัลยา วาณิชยบัญชา, 2562)

4.2.3 สกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม (Common Factor Analysis: CFA) เทคนิคย่อยวิธีแกนหลัก (Principal Axis Factoring: PAF) และหมุนแกนองค์ประกอบแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิเมกซ์ (Varimax Method)

4.2.4 พิจารณาองค์ประกอบ โดยใช้เกณฑ์การกำหนดจำนวนองค์ประกอบ ดังนี้

4.2.4.1 องค์ประกอบแต่ละตัวต้องมีตัวแปรสังเกตได้ตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป

4.2.4.2 Eigen Value ต้องมีค่ามากกว่า 1

4.2.4.3 ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมมากกว่า 60%

4.2.4.4 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ต้องมากกว่า 0.3

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ พบว่าสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาของครู ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้มีการตั้งชื่อให้สื่อความหมายได้สอดคล้องครอบคลุมรายการในแต่ละองค์ประกอบดังแสดงในตารางที่ 2

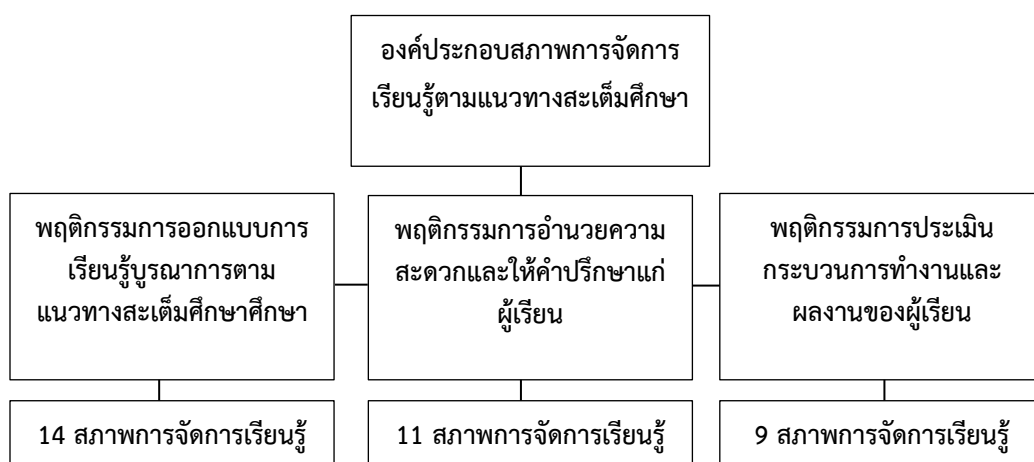
ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาของครู

องค์ประกอบ	สภาพการจัดการเรียนรู้
พฤติกรรมการออกแบบการเรียนรู้บูรณาการตามแนวทางสะเต็มศึกษา	1. วิเคราะห์หลักสูตร เลือกมาตรฐาน ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสะเต็มศึกษา
	2. วิเคราะห์สาระการเรียนรู้หรือเนื้อหาที่เลือกจะสามารถเชื่อมโยงเข้ากับบริบทใด หรือปัญหาใดในสังคมได้บ้าง
	3. กำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการเรียนรู้สะเต็มศึกษาอย่างชัดเจน
	4. กำหนดประเด็นปัญหา สถานการณ์ที่ท้าทายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน
	5. วิเคราะห์องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ ที่ต้องนำมาใช้ในการตอบคำถาม การออกแบบ การสำรวจตรวจสอบประเด็นข้อสงสัย การแก้ปัญหาหรือสถานการณ์ที่ท้าทายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง
	6. เตรียมการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย
	7. ออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง
	8. กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดหาคำตอบโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์
	9. ตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดที่นำไปสู่การออกแบบและพัฒนาชิ้นงานหรือวิธีการแก้ปัญหา
	10. ส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมกันทำงานกลุ่มได้ด้วยตนเอง
	11. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนในกลุ่มและในชั้นเรียน
	12. จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่น่าตื่นเต้น น่าสนใจ สนุกสนาน มีชีวิตชีวา

องค์ประกอบ	สภาพการจัดการเรียนรู้
	13. ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้มาออกแบบชิ้นงานหรือวิธีการเพื่อแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน 14. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้นำเสนอผลงานการออกแบบหน้าชั้นเรียน
พฤติกรรมกรอำนวยการอำนวยความสะดวกและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน	1. สนับสนุนแหล่งการเรียนรู้ สื่อ อุปกรณ์ประกอบการสืบเสาะหาความรู้และการทำงานของผู้เรียน 2. อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในระหว่างการทำกิจกรรม 3. ชี้แนะผู้เรียนโดยการใช้คำถามเพื่อนำไปสู่แนวทางการศึกษาข้อมูลในส่วนจำเป็นต้องนำมาใช้ในการแก้ปัญหา การออกแบบ และการสร้างสรรค์และการทดสอบประสิทธิภาพของผลงาน 4. ให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน โดยใช้คำถามชี้แนะจนกระทั่งผู้เรียนได้แนวทางการแก้ปัญหาหรือคำตอบ 5. ให้ความรู้เพิ่มเติมหรือแก้ไขความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของผู้เรียน 6. สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน เพื่อช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างราบรื่น 7. รับฟังปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยความตั้งใจ 8. แนะนำแนวทางการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเองได้เต็มศักยภาพ 9. เสริมแรงให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการกระทำของตนเอง จะได้พัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น 10. สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง 11. ให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน
พฤติกรรมกรประเมินกระบวนการทำงานและผลงานของผู้เรียน	1. วัดประเมินความสามารถของผู้เรียนโดยให้ความสำคัญกับกระบวนการทำงาน กระบวนการคิด และคุณภาพของงาน มากกว่าความสำเร็จของงาน 2. แจ้งเกณฑ์การวัดประเมินให้ผู้เรียนทราบล่วงหน้า 3. ใช้กระบวนการและวิธีการวัดประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย 4. วัดประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งก่อน ระหว่างและหลังทำกิจกรรม 5. วัดประเมินผลตามสภาพจริง โดยพิจารณาจากการแสดงออกของผู้เรียนในขณะทำกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ 6. วินิจฉัยจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาของผู้เรียน 7. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดประเมินตนเอง 8. ให้เพื่อนในชั้นเรียนมีส่วนร่วมในการวัดประเมิน 9. แจ้งผลการประเมินให้ผู้เรียนรับทราบ เพื่อให้ผู้เรียนรู้จุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาของตนเอง

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาของครูพบว่า มีทั้งหมด 34 ข้อ สามารถจัดสามารถจัดกลุ่มเป็นองค์ประกอบ ได้ 3 องค์ประกอบ อธิบายความแปรปรวนได้รวม = 67.216 ประกอบด้วย 1) พฤติกรรมกรออกแบบการเรียนรู้บูรณาการตามแนวทางสะเต็มศึกษา มี 14 สภาพการจัดการเรียนรู้ 2) พฤติกรรมกรอำนวยความสะดวก มี 11 สภาพการจัดการเรียนรู้ และ 3) พฤติกรรมกรประเมินกระบวนการทำงานและผลงานของผู้เรียน มี 9 สภาพการจัดการเรียนรู้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนผังแสดงองค์ประกอบสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา

ตารางที่ 3 แสดงค่าไอเกน ค่าร้อยละความแปรปรวน และค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมขององค์ประกอบสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาของครู

องค์ประกอบ	ค่าไอเกน	ร้อยละของความแปรปรวน	ร้อยละของความแปรปรวนสะสม
1.พฤติกรรมกรออกแบการเรียนรู้บูรณาการตามแนวทางสะเต็มศึกษา	20.60	60.591	60.591
2.พฤติกรรมกรอำนวยความสะดวกและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน	1.190	3.500	64.091
3.พฤติกรรมกรประเมินกระบวนการทำงานและผลงานของผู้เรียน	1.063	3.125	67.216

จากตารางที่ 3 แสดงว่าองค์ประกอบสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาของครูประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) พฤติกรรมกรออกแบการเรียนรู้บูรณาการตามแนวทางสะเต็มศึกษา 2) พฤติกรรมกรอำนวยความสะดวกและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน และ 3) พฤติกรรมกรประเมินกระบวนการทำงานและผลงานของผู้เรียน มีค่าไอเกน (Eigen Values) อยู่ระหว่าง 1.063 – 20.60 ซึ่งมีค่ามากกว่า 1.0 มีค่าความแปรปรวนอยู่ระหว่าง 3.125 – 20.60 และมีค่าร้อยละความแปรปรวนสะสมอยู่ระหว่าง 67.216 – 60.591 โดยองค์ประกอบทั้ง 3 สามารถร่วมกันอธิบายสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาของครูได้ร้อยละ 67.216

ตารางที่ 4 แสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ขององค์ประกอบสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาของครูแต่ละด้าน

องค์ประกอบ	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
1. พฤติกรรมการออกแบบการเรียนรู้บูรณาการตามแนวทางสะเต็มศึกษา	0.519 - 0.757
2. พฤติกรรมการอำนวยความสะดวกและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน	0.511 - 0.782
3. พฤติกรรมการประเมินกระบวนการทำงานและผลงานของผู้เรียน	0.540 - 0.727

จากตารางที่ 4 แสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ขององค์ประกอบสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาของครู แต่ละด้าน ได้แก่ ด้านพฤติกรรมการออกแบบการเรียนรู้บูรณาการตามแนวทางสะเต็มศึกษามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.519 - 0.757 ด้านพฤติกรรมการอำนวยความสะดวกและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.511 - 0.782 และ พฤติกรรมด้านการประเมินกระบวนการทำงานและผลงานของผู้เรียนค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.540 - 0.727

อภิปรายผล

ผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจขององค์ประกอบสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาของครูที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้มี 3 องค์ประกอบ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 พฤติกรรมการออกแบบการเรียนรู้บูรณาการตามแนวทางสะเต็มศึกษา เป็นการกำหนดบทเรียนที่เกี่ยวกับสะเต็ม การสร้างการเรียนรู้แบบร่วมมือและการทำงานร่วมกัน จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จัดการเรียนรู้โดยใช้การสืบเสาะเป็นฐาน สนับสนุนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล และ มีการวัดผลและสะท้อนผลการเรียนรู้ (Hyo - Jeong, S. et al., 2019) ดังที่ จำรัส อินทลาภาพร ได้กล่าวถึงบทบาทผู้สอนควรปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลตามแนวทางสะเต็มศึกษาไว้ คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนากระบวนการคิดและการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงนั้น จะต้องจัดบรรยากาศและ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่น่าตื่นเต้น ดึงดูดความสนใจ มีชีวิตชีวาและมีความสนุกสนาน ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษานั้นจะต้องท้าทายความรู้ความสามารถ ที่เน้นกระบวนการคิดและการแก้ปัญหาของผู้เรียน โดยใช้สถานการณ์ที่เป็นปัญหาและเกิดขึ้นจริงในโลกปัจจุบัน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะต้องจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติโดยแบบบูรณาการใน 3 สาระ คือ สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยสอดแทรกกระบวนการออกแบบทางวิศวกรรม ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project Based Learning) โดยที่สถานการณ์ที่ใช้จะต้องเป็นปัญหาเกี่ยวกับชีวิตจริงหรือเกี่ยวข้องกับผู้เรียนทั้งในระดับประเทศ ชุมชน หรือท้องถิ่น เพื่อทำให้เกิดความท้าทายกระบวนการคิดของผู้เรียน (จำรัส อินทลาภาพร, 2558) โดยที่ อุดมลักษณ์ สรโยธิน ได้กล่าวไว้ตรงกันว่าสภาพ

การจัดการเรียนรู้ที่ใช้สำหรับการประเมินการจัดการเรียนรู้ของครูที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางสะเต็มศึกษาคือ ครูจะต้องประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของครูตามแนวทางสะเต็มศึกษาและมีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการตามแนวทางสะเต็มศึกษา (อุดมลักษณ์ สรโยธิน, 2560) สอดคล้องกับ สุทธิดา จำรัส ที่ได้กล่าวถึงลักษณะของครูและแนวปฏิบัติในชั้นเรียนตามแนวทางสะเต็มศึกษาว่า การพัฒนาผู้สอนให้เป็นผู้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษานั้นจะต้องพัฒนาผู้สอนทั้งในด้านความรู้เนื้อหาพหุทวิวิสัยและพหุสาขาเทคโนโลยี (Technological Pedagogical Content Knowledge : TPACK) เป็นบุคคลที่มีแนวคิดในการเป็นนักประดิษฐ์คิด สร้าง รังสรรค์ การจัดการเรียนรู้เน้นการปฏิบัติ มากกว่าถ่ายทอดหรือบรรยายความสามารถออกแบบและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาได้ด้วยตนเองที่เน้นการจัดการเรียนรู้ในบริบทเฉพาะของแต่ละสถานที่ ชุมชน และห้องเรียน การสร้างชุมชนเพื่อเป็นนักปฏิบัติ ที่จะก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้และการจัดการองค์ความรู้ทั้งในระดับศาสตร์ความรู้ทั้ง 4 และการจัดการองค์ความรู้ข้ามสาขาวิชา เพื่อที่จะสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการระดับสหสาขาวิชา Interdisciplinary) และข้ามสาขาวิชา (Tran disciplinary) ได้ (สุทธิดา จำรัส, 2560)

องค์ประกอบที่ 2 พฤติกรรมการอำนวยความสะดวกและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน เป็นการแนะนำผู้เรียนอย่างชัดเจนผ่านกระบวนการขั้นเรียนเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชักนำให้ผู้เรียนสื่อสารกันเพื่อให้สามารถเสนอแนะความคิดเห็นต่างๆ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้างสำหรับการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ กระตุ้นกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ กระตุ้นให้เกิดการมอบหมายงานโดยความร่วมมือระหว่างผู้เรียน (Hyo - Jeong, S. et al., 2019) ดังที่ จำรัส อินทลาภพร ที่ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้สอนควรปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลตามแนวทางสะเต็มศึกษาไว้คือผู้สอนจะต้องเป็นผู้โค้ช (Coach) และเป็นพี่เลี้ยงทางวิชาการ (Mentor) รู้จักตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด (จำรัส อินทลาภพร, 2558) สอดคล้องกับ สโกล์แมนและคณะ Micah, S. et al. ที่ได้กล่าวถึงแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับผู้สอนตามแนวทางสะเต็มศึกษาว่าผู้สอนจะต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกแก้ปัญหา (Teacher as a Facilitator) (Micah, S. et al., 2012)

องค์ประกอบที่ 3 พฤติกรรมการประเมินกระบวนการทำงานและผลงานของผู้เรียน เป็นการประเมินเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพพร้อมกัน ใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายเพื่อพิจารณาความหลากหลายกับผู้เรียน ประเมินกระบวนการปฏิบัติงานของนักเรียนที่ได้รับมอบหมายโดยเชื่อมโยงกับผลการเรียนของผู้เรียนให้การเสริมแรงโดยการชื่นชมและรางวัลเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Hyo - Jeong, S. et al., 2019) โดยที่ สโกล์แมนและคณะ Micah, S. et al. ที่ได้กล่าวถึงแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับผู้สอนตามแนวทางสะเต็มศึกษาว่าผู้สอนจะต้องใช้การประเมินเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน (Use Assessment as a Part of Instruction) (Micah, S. et al., 2012) สอดคล้องกับ จำรัส อินทลาภพร ที่ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้สอนควรปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้และ

การประเมินผลตามแนวทางสะเต็มศึกษาไว้คือผู้สอนจะต้องประเมินกระบวนการทำงานและผลงานของผู้เรียนโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และให้ข้อมูลย้อนกลับระหว่างและหลังจากปฏิบัติการทดลอง โดยใช้การสื่อสารเชิงบวก (จำรัส อินทลาภาพร, 2558) และ อุดมลักษณ์ สรโยธิน ได้กล่าวถึงสภาพที่ใช้สำหรับการประเมินการจัดการเรียนรู้ของครูที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางสะเต็มศึกษาไว้ตรงกันว่าผู้สอนจะต้องประเมินกระบวนการทำงานและผลงานของผู้เรียน (อุดมลักษณ์ สรโยธิน, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) ผลของการศึกษานี้ทำให้ทราบองค์ประกอบที่สำคัญของสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาของนักศึกษาครุวิทยาาสตร์และครูพี่เลี้ยงของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้ 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ พฤติกรรมการออกแบบการเรียนรู้บูรณาการตามแนวทางสะเต็มศึกษา พฤติกรรมการอำนวยความสะดวกและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน และ พฤติกรรมการประเมินกระบวนการทำงานและผลงานของผู้เรียน สามารถนำองค์ประกอบทั้ง 3 นี้ ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของสภาพการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา การประเมินสมรรถนะ ตลอดจนสนับสนุนส่งเสริมและเพิ่มพูนความสามารถให้กับนิสิต นักศึกษาครุวิทยาาสตร์ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาต่อไป

2) ควรศึกษาองค์ประกอบเชิงสำรวจของผู้สอนหรืออาจารย์ในสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนนักศึกษาครูเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนตามแนวทางสะเต็มศึกษา เพื่อให้ได้องค์ประกอบของสภาพการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพบริบทในสังคมปัจจุบันต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2562). การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ด้วย AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ 3.). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้จัดทำนายน.
- จำรัส อินทลาภาพร. (2558). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ตามแนวสะเต็มศึกษา สำหรับครูระดับประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-วิโรฒ.
- ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2557). หลักการและวิธีการเขียนงานวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.
- วรกันยา แก้วกลม และคณะ. (2561). สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาของครุวิทยาาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษา. Veridian e-Journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(3), 2092-2112.
- วาโร เฟื่องสวัสดิ์. (2557). การวิจัยทางการบริหารการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 1.). กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- ศศิวิมล ว่องวิไล. (2558). การวิเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ. *Veridian e-Journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 8(3), 811-829.
- สายฝน แสนใจพรม และน้ำผึ้ง อินทะเนตร. (2560). บทบาทครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*, 11(3), 133-133.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุทธิดา จำรัส. (2560). นิยามของสะเต็มและลักษณะสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.*, 10(2), 13-34.
- อุดมลักษณ์ สรโยธิน. (2560). การพัฒนาตัวบ่งชี้สำหรับการประเมินการจัดการเรียนรู้ของครูตามแนวทางสะเต็มศึกษา. ใน *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Bang-Hee, K. & Kim J. (2016). Development and Validation of Evaluation Indicators for Teaching Competency in STEAM Education in Korea. *EURASIA Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 12(7), 1909-1924.
- Comrey, A. L. (1973). *A first course in factor analysis*. New York: Academic Press.
- Hyo-Jeong, S. et al. (2019). What Constitutes Korean Pre-service Teachers' Competency in STEAM Education: Examining the Multi-functional Structure. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 28(1), 47-61.
- Micah, S. et al. (2012). Considerations for Teaching Integrated STEM Education. *Journal of Pre-College Engineering Education Research (J-PEER)*, 2(1), 28-34.

การออกแบบลายผ้ามัดย้อมและพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก
เพื่อสร้างอัตลักษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง
อำเภอสุคริบน จังหวัดนราธิวาส*

THE DESIGNE OF TIE-DYE FABRIC AND DEVELOPMENT OF SOUVENIR
PRODUCTS TO CREATE IDENTITY OF TOURISM COMMUNITY
ENTERPRISE GROURP, PHUKHAO THONG DISTRICT,
NARATHIWASPROVINCE

พอหทัย ชุ่นสัน

Porhathai Soonsan

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

Yala Rajabhat University, Thailand

E-mail: porhathai.s@yru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อออกแบบลายผ้ามัดย้อมและพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เพื่อสร้างอัตลักษณ์ 2) เพื่อประเมินความเป็นอัตลักษณ์และความพึงพอใจ เกี่ยวกับลวดลายและผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก และ 3) เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้การออกแบบลายผ้ามัดย้อมและพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง การดำเนินงานวิจัยเป็นแบบผสมผสาน โดยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการจัดสนทนากลุ่มย่อย จากกลุ่มประชากรตัวแทนจากสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 20 คน และเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการเลือกใช้เครื่องมือแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ โดยมีกลุ่มตัวอย่างประชากรที่อาศัยในอำเภอสุคริบน จำนวน 100 คน ตามขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน คิดเป็น 10 % ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนภูเขาทองมีจุดเด่นเฉพาะคือ เป็นที่ตั้งเหมืองทองโต๊ะโม๊ะ เป็นต้นกำเนิดนวนิยายเรื่องเพชรพระอุมา มีต้นภูเขานางครวนจำนวนมากบริเวณหน้าเหมืองทอง 2) ได้แนวความคิดเพื่อออกแบบลวดลายผ้ามัดย้อมจำนวน 3 รูปแบบ ได้แก่ แนวคิดชะเลียงร้อนทอง นางครวนหน้าถ้ำ และเพชรพระอุมา นำลวดลายผ้ามัดย้อมผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก จำนวน 5 ชุดผลิตภัณฑ์ คือ 1) เสื้อย้อมมัดย้อม 2) กระเป๋าใส่แว่นที่อุปฯ 3) กระเป๋าทรงสามเหลี่ยม 4) กระเป๋าทรงสี่เหลี่ยม 5) ผ้าคลุมไหล่ 3) มีระดับการประเมินความเป็นอัตลักษณ์การออกแบบลวดลายผ้ามัดย้อม

* Received 19 April 2021; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

ลวดลายที่ 1) ชะเลียงร้อนทอง ตรงตามเป้าหมายมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.54 ลวดลายผ้ามัดย้อม ตรงตามเป้าหมายมากที่สุด และมีระดับพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของกลุ่ม ที่ได้จาก ลวดลายที่ 1) ชะเลียงร้อนทอง เป็นลำดับที่ 1 มีค่าเฉลี่ย 4.57 พึงพอใจมากที่สุด

คำสำคัญ: การออกแบบลายผ้ามัดย้อม, การพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก, อัตลักษณ์ของ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) design tie-dye fabric designs and develop souvenir product designs. To create identity; 2) assess identity and satisfaction About patterns and souvenir products; and 3) transfer knowledge of tie-dye fabric designs and develop souvenir product designs of the Phu Khao Thong Sub-District Tourism Community Enterprise Conducting research is a mix. By collecting qualitative data Use the method of holding small group chats. From a representative population of 20 members of the community enterprise group and collected quantitative data by choosing to use the satisfaction questionnaire tool Data analysis using statistics There were 100 population samples living in Sukirin district, according to the sample size of Taroyamane, accounting for 10%. Is the location of a gold mine The origin of the novel about Phet Phra Uma There are many hermit trees in front of the gold mine. 2) The idea was to design 3 tie-dye patterns, namely Chaliang Ronthong concept, Nang Khuan in front of Tham. And the Uma diamond 5 sets of tie-dyed cloth patterns are produced as souvenir products: 1) Tie-dye t-shirt 2) laptop bag 3) triangle bag 4) square bag 5) shawl 3) classy Evaluation of Uniqueness, Tie Dye Pattern Design 1) Chaliang Ron Thong The average value was 4.54. The tie-dye pattern was the most targeted. And have a level of satisfaction with the souvenir products of the group The results obtained from the pattern 1) Chaliang Ronthong was ranked No. 1 with an average of 4.57 most satisfied.

Keywords: Tie-Dye Pattern Design, Souvenir Design Development, Identity of The Tourism Community Enterprise

บทนำ

นโยบายที่ต้องการสร้างความสมดุลของพลเมืองในดินแดนมลายูปาตานี รัฐไทยจึงกำหนด นโยบายโยกย้ายประชากรหรือโครงการที่เรียกว่า “นิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้” ในปี พ.ศ. 2511 (ค.ศ. 1968) ได้มีการย้ายประชากรชาวไทยพุทธ จำนวน 15,000 คน จากจังหวัด

ต่าง ๆ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ชาวอีสาน) และภาคตะวันออกของประเทศไทย ย้ายไปอยู่ในนิคมต่าง ๆ ที่ทางรัฐบาลจัดตั้งขึ้นใน 5 จังหวัดภาคใต้ นิคมสร้างตนเองแวง และสุคีริน จังหวัดนราธิวาส คือหนึ่งในห้าของนิคมที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้น (อารีพิน บินจิ, 2556) การจัดตั้งนิคมพัฒนาตนเองภาคใต้ จังหวัดนราธิวาส ก็เพื่ออพยพราษฎรที่มีฐานะยากจน และไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองจากท้องที่ต่าง ๆ เข้ามาประกอบอาชีพ และได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเอง พัฒนาภาคใต้ จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2517 โดยมีประชากรที่อพยพมาจากที่ต่าง ๆ รวม 5,633 ครอบครัว การจัดตั้งนิคมพัฒนาตนเองภาคใต้ จังหวัดนราธิวาส อำเภอสุคีรินมีเนื้อที่ประมาณ 577 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 323,125 ไร่ โดยเกือบทั้งหมดอยู่ในเขตนิคมสร้างตนเองสุคีริน สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงชันและป่าทึบ มีที่ราบระหว่างภูเขาบ้างเล็กน้อย ลักษณะดินมีความอุดมสมบูรณ์ สภาพพื้นที่เป็นเทือกเขามีเทือกเขาที่สำคัญได้แก่ เทือกเขาตั่วแคว เป็นเทือกเขาที่ กั้นพรมแดนระหว่าง อำเภอสุคีริน กับ อำเภอจะแนะ และ อำเภอสุไหงปาดี เทือกเขาบาตูกาเตาะ เป็นเทือกเขาที่ กั้นพรมแดนระหว่าง อำเภอสุคีริน กับ ประเทศมาเลเซีย เทือกเขาบาลา เป็นเทือกเขาที่ กั้นพรมแดนระหว่าง อำเภอสุคีริน กับ อำเภอแวง และประเทศมาเลเซีย เป็นต้นน้ำของแม่น้ำสายบุรี และแม่น้ำสุไหงโกลกล มีแม่น้ำที่สำคัญคือ แม่น้ำสายบุรี ต้นกำเนิดปามหัตศจริยในนวนิยายเรื่องเพชรพระอุมา เพชรพระอุมาเป็นนวนิยายแนวผจญภัยที่มีขนาดความยาวมากที่สุดในประเทศไทย และนับว่าเป็นนวนิยายที่มีความยาวมากที่สุดในโลก บทประพันธ์โดย พนมเทียน ซึ่งเป็นนามปากกาของนายฉัตรชัย วิเศษสุวรรณภูมิ และมีคลองที่สำคัญ 12 สาย ลำธารสายสำคัญ 7 สาย (สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารราชการ, 2560) ที่สำคัญบริเวณบ้านโตะโมะ ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส เป็นที่ตั้งของเหมืองแร่ทองคำโตะโมะ เหมืองทองที่สำคัญของภาคใต้ที่ได้ปิดตัวลงไปตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 แต่ชาวบ้านในพื้นที่ก็ยังครองทองด้วยเครื่องมือที่ชื่อว่าเลียง ประกอบกับประชากรที่อาศัยในเขตนิคมสร้างตนเองสุคีริน โดยส่วนใหญ่ย้ายมาจากต่างภูมิภาค ต่างถิ่น ทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศมาเลเซีย รวมทั้งภาคใต้ จึงทำให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตในพื้นที่แตกต่างและน่าสนใจมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีหนึ่งของชาวอีสานของไทยรวมไปถึงลาว แต่มีการจัดขึ้นที่บ้านโตะโมะ อำเภอสุคีริน

เหมืองแร่ทองคำโตะโมะ บ้านโตะโมะ ตำบลภูเขาทอง จึงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดนราธิวาส ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวในตำบลภูเขาทองเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ประชากรในพื้นที่รวมตัวกันผลิตผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกและบริการเพื่อหารายได้เสริมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว นอกเหนือจากการขายผลผลิตทางเกษตรและการร่อนทอง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทองก่อตั้งโดย นพพนธ์ โยงปราง เมื่อปี พ.ศ. 2560 รวมกลุ่มประชาชนในพื้นที่ที่สนใจงานหัตถกรรมด้านผ้า จำนวน 20 คน เพื่อผลิตของที่ระลึกจากผ้ามัดย้อมจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว แต่สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านทำการเกษตรกรรม ขาดความรู้ความเข้าใจด้านการออกแบบ

การผลิตผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่กลุ่มผลิตได้จึงมีลวดลายและรูปแบบที่จำกัดไม่ทันสมัย มักจะใช้ลวดลายเดิม ๆ รูปแบบที่ซ้ำกับสินค้าผ้ามัดย้อมจากแหล่งอื่น ทำให้รู้ลักษณะของผลิตภัณฑ์ไม่โดดเด่นไม่มีอัตลักษณ์เฉพาะ ทำให้ยากต่อการสร้างการรับรู้ การจดจำและสร้างความสนใจจากลูกค้า (มติชนออนไลน์, 2561)

จากผลสำรวจความต้องการในการรับบริการวิชาการ ที่อยู่ในพื้นที่รับบริการของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในปีงบประมาณ 2562 เพื่อนำผลการสำรวจมาประกอบการจัดทำแผนงาน แผนบริการวิชาการและโครงการบริการวิชาการ แก่ชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ ปรากฏว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง ต้องการความช่วยเหลือในการพัฒนาการออกแบบลายผ้ามัดย้อมและพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เพื่อจัดจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ จากประเด็นดังกล่าวจุดประกายให้เกิดแนวความคิด การจัดทำวิจัยโครงการการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เพื่อสร้างอัตลักษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส เพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่น ทันสมัย เพราะในตลาดปัจจุบันมีการแข่งขันอย่างรุนแรง มีสินค้ามากมายและหลากหลาย แนวคิดที่แสดงถึงการออกแบบในการผลิตสินค้าที่เข้าใจความรู้สึก มอบความประทับใจให้ผู้บริโภคถึงความสำคัญของการมีสินค้าชิ้นนี้เป็นปัจจัยใหญ่ในการออกแบบเสมอ (อรัญ วาณิชขร, 2559) พร้อมทั้งถ่ายทอดองค์ความรู้การผลิตผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะให้สมาชิกกลุ่ม ให้มีทักษะทางด้านการออกแบบและสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก พึ่งพาตนเองได้ เพราะผู้วิจัยเชื่อว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนมีองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนา คือ สังคมและชุมชน ซึ่ง ความเข้มแข็งของชุมชนเป็นตัวชี้วัดหนึ่งที่สามารถนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบลายผ้ามัดย้อมและพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง
2. เพื่อประเมินความเป็นอัตลักษณ์และความพึงพอใจ เกี่ยวกับลวดลายและผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง
3. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้การออกแบบลายผ้ามัดย้อมและพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed - Methodology Research) ใน 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยเทคนิค

การสนทนากลุ่ม 2) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเลือกใช้เครื่องมือแบบสอบถาม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

จากวัตถุประสงค์ที่วางไว้ สามารถกำหนดกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการเลือกใช้วิธีการจัดสนทนากลุ่มย่อยจากกลุ่มประชากรจากสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง จำนวน 20 คน เพื่อออกแบบลายผ้ามัดย้อมและพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส

2. เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการใช้เครื่องมือแบบสอบถามความเป็นอัตลักษณ์ลวดลายผ้าและผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก รวมไปถึงความพึงพอใจ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล มีกลุ่มตัวอย่างประชากรที่อาศัยในอำเภอสุคิริน จำนวน 100 คน จากประชากรที่อาศัยในอำเภอสุคิรินทั้งสิ้น 26,633 คน ตามตารางสำเร็จรูปของ ทาโร ยามาเน (Yamane, T., 1973) เป็นตารางที่ใช้หาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อประมาณค่าสัดส่วนของประชากร โดยคาดว่าสัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 และระดับความเชื่อมั่น 95% และ ระดับความคลาดเคลื่อน (e) คิดเป็น 10% วิธีการอ่านตารางผู้วิจัยจะต้องทราบขนาดของประชากร และกำหนดระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ตามขนาดของกลุ่ม

3. การถ่ายทอดองค์ความรู้การสร้างลวดลายผ้ามัดย้อมและผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส ให้แก่ประชากรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส จำนวน 20 คน

ขั้นตอนที่ 1 การออกแบบลวดลายผ้ามัดย้อมและผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการออกแบบ

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากกลุ่มประชากรสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง จำนวน 20 คน เพื่อให้ได้แนวคิดในการออกแบบลวดลายผ้ามัดย้อมและผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง โดยมีประเด็นการสนทนากลุ่ม จำนวน 4 ส่วนดังนี้

2.1 จุดเด่นหรือลักษณะเฉพาะของตำบลภูเขาทอง คำถามสนทนากลุ่ม “ชุมชนบ้านภูเขาทองมีจุดเด่นหรือลักษณะเฉพาะของชุมชนที่แตกต่างจากชุมชนอื่นอย่างไร”

2. แนวคิดในการออกแบบลดทลายผ้ามัดย้อม คำถามสนทนากลุ่ม “จุดเด่นหรือลักษณะเฉพาะของชุมชนตำบลภูเขาทอง (คำถามข้อที่ 1)” ได้ที่สามารถนำมาเป็นแนวคิดในการออกแบบ

2.3 ประเภทของผลิตภัณฑ์ที่เลือกพัฒนา คำถามสนทนากลุ่ม “ประเภทของผลิตภัณฑ์ใดที่ควรเลือกพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก”

2.4 ความต้องการทั่วไปที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก คำถามสนทนากลุ่ม “ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกมีคุณลักษณะอย่างไร”(สี ขนาด ลวดลาย แบบ)

3. นำผลของการดำเนินการในขั้นนี้ ได้ลดทลายผ้ามัดย้อมและผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกต้นแบบ ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง จำนวน 3 ชุด

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเลือกใช้เครื่องมือแบบสอบถามการประเมินความเป็นอัตลักษณ์ของลดทลายผ้ามัดย้อมและความพึงพอใจผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาสผู้วิจัยได้ดำเนินการ จากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่อาศัยในอำเภอสุคิริน จำนวน 100 คน ดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการประเมินความเป็นอัตลักษณ์และความพึงพอใจ เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์

2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับวัดความเป็นอัตลักษณ์และความพึงพอใจเกี่ยวกับลดทลายและผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เพื่อสร้างอัตลักษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสำรวจ

ตอนที่ 2 ประเมินความเป็นอัตลักษณ์ลดทลายผ้าและผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยให้ผู้ตอบตามระดับความคิดเห็นของตนเอง โดยกำหนดสัญลักษณ์ หรือให้ความหมายระดับมาตรฐาน เพื่อหาระดับการประเมินความเป็นอัตลักษณ์การออกแบบลดทลายผ้ามัดย้อม

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยให้ผู้ตอบตามระดับความคิดเห็นของตนเอง โดยกำหนดสัญลักษณ์ หรือให้ความหมายระดับมาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) เพื่อหาระดับความพึงพอใจ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ขั้นตอนที่ 3 การถ่ายทอดองค์ความรู้การออกแบบลายผ้ามัดย้อมและพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส ให้แก่สมาชิกกลุ่ม จำนวน 20 คน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ผลการออกแบบลวดลายผ้าและพัฒนาของที่ระลึกที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส จากการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านภูเขาทองมีจุดเด่นหรือลักษณะเฉพาะของชุมชนที่แตกต่างจากชุมชนอื่น ดังนี้ เป็นแหล่งที่ตั้งของเหมืองแร่ทองคำโต๊ะโม๊ะ ถึงแม้ว่าเหมืองทองคำจะปิดการทำการไปแล้วแต่ชาวบ้านยังคงมีการร่อนทองด้วยเลียงกันอยู่ และยังมีร่องรอยของการทำเหมืองทองไม่ว่าจะเป็นรางของรกรางลำเลียงสายแร่เพื่อมาสกัดหาทองคำ อุโมงค์ลำเลียงสายแร่ เครื่องบดหิน ผืนป่าแห่งนี้ยังมีความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงชันและป่าทึบมีที่ราบระหว่างภูเขาบ้างเล็กน้อย ลักษณะดินมีความอุดมสมบูรณ์ สภาพพื้นที่เป็นเทือกเขามีพันธุ์ไม้และดอกไม้นานาพันธุ์ เช่น ต้นฤษีนางครวญที่มักจะพบเห็นบริเวณหน้าอุโมงค์ลำเลียงทอง ทั้งยังเป็นต้นน้ำของแม่น้ำสายบุรี และแม่น้ำสุโขทัย มีแม่น้ำที่สำคัญคือ แม่น้ำสายบุรี ต้นกำเนิดปามหัตถ์จริยในนวนิยายเรื่องเพชรพระอุมา เพชรพระอุมาเป็นนวนิยายแนวผจญภัยที่มีขนาดความยาวมากที่สุดในประเทศไทย ด้วยความจากข้อมูลเหล่านี้และพบว่า ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกควรจะมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายราคาและขนาด เพราะนอกจากนักท่องเที่ยวจะซื้อของที่ระลึก เพื่อเก็บไว้เป็นของที่ระลึกสำหรับตนเองแล้วยังซื้อเพื่อเป็นของฝากอีกด้วย ร้านขายของที่ระลึกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทองควรมีสินค้าที่หลากหลาย โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่ใช้ในชีวิตประจำวันเพราะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ได้บ่อยง่ายต่อการตัดสินใจซื้อ และเมื่อใช้ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของกลุ่มก็จะทำให้ระลึกถึงชุมชนภูเขาทอง และผลิตภัณฑ์นี้จะต้องมีอัตลักษณ์ที่ทำให้ผู้ใช้สามารถระลึกถึงชุมชนภูเขาทอง ผลิตภัณฑ์ที่ทางกลุ่มผลิตภัณฑ์นั้นเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจคือเสื้อมัดย้อมและกระเป๋าซึ่งเป็นสินค้าที่ขายดีที่สุดคือ แต่ต้องมีหลากหลายขนาดและการใช้งาน เช่น กระเป๋าใบเล็กใส่เหรียญ กระเป๋าใบใหญ่ใส่ของ กระเป๋าขนาดกลางแฟชั่น และกระเป๋าที่สามารถใส่ใส่อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ค รวมไปถึงผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้ลวดลายผ้า เช่น ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ หรือผ้าผืนที่สามารถนำไปตัดเย็บเครื่องแต่งกายได้ จากข้อมูลทั้งหมดนี้ทำให้ผู้วิจัยสามารถออกแบบลวดลายผ้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก จำนวน 3 ชุด

ชุดที่ 1 ชุดลวดลายชะเลียงร่อนทอง การออกแบบนักวิจัยได้นำแนวคิดการร่อนแร่ทองในแม่น้ำสายบุรีมาเป็นแนวคิดหลัก โดยสร้างลวดลายผ้ามัดย้อมตามรูปทรงของ

เสียงร่ำร้อง เป็นจุดสำคัญของการจัดองค์ประกอบศิลป์ โดยสร้างรูปทรงกลมที่มีความหมายถึงเสียงที่กำลังร่อนหาแร่ทองคำในลำน้ำสายบุรี การออกแบบใช้สีทองสลับกับสีน้ำตาลแทนทองคำและดินที่ผสมปนกันอยู่ในเสียง ขยี้ผ่านอกรูปทรงกลมแล้วมัดให้แน่นแล้วย้อมสีน้ำตาลเหลืองทอง และแดงอิฐ เพื่อแสดงเป็นตัวแทนของดินในภูเขาทองและลำน้ำสายบุรีมีแร่ทองคำผสมอยู่เป็นจำนวนมาก ใช้สีส้มเข้มแทนสีของเสียง และใช้สีดำคลุมทับส่วนที่อยู่นอกวงกลมเสียงร่ำร้อง เพื่อให้ลวดลายของเสียงมีความเด่นชัดและมีมิติมากยิ่งขึ้น

ชุดที่ 2 ชุดลวดลายนางครวญหน้าถ้ำ ลวดลายนางครวญหน้าถ้ำได้แนวความคิดมาจากคำตอบที่ได้คะแนนเป็นลำดับที่ 3 ลวดลายนางครวญหน้าถ้ำได้แรงบันดาลใจจาก ตันฤๅษีนางครวญหรือบางพื้นที่เรียกว่านาคังควาดำที่สามารถพบได้บริเวณหน้าอุโมงลำเลียงทอง ตันฤๅษีนางครวญที่พบจำนวนมากบริเวณหน้าอุโมงลำเลียงมีสีของดอกเป็นสีม่วงเข้ม ซึ่งแตกต่างจากพื้นที่อื่นที่ลักษณะของดอกจะมีสีม่วงผสมสีดำ มีนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาบริเวณหน้าถ้ำลำเลียงเพื่อชมความงามของตันฤๅษีนางครวญ ลวดลายนางครวญหน้าถ้ำสร้างลวดลายผ้าโดยการมัดผ้าให้คล้ายกับร่างของธรรมาลำเลียงหินที่มีแร่ทองคำปะปนอยู่ โดยให้สีของร่างของธรรมาลำเลียงหินเป็นสีทองเพื่อแทนเส้นทางของทองที่นำออกมาจากถ้ำ แล้วให้สีม่วงเข้มหยดลงไปทีรอยมัดผ้าเพื่อให้สีไหลไปตามรอยมัดเพื่อแทนดอกฤๅษีนางครวญที่พบบริเวณหน้าถ้ำลำเลียงเป็นจำนวนมาก แล้วค่อย ๆ ให้สีซึมลงไปในผ้าเพื่อให้เกิดความอ่อนนุ่มของสีด้วยสี ตัดกับสีเหลืองทองและบริเวณว่างที่เกิดขึ้นบนผ้าซึ่งวิจัยตั้งใจจะปล่อยเป็นพื้นที่ว่าง

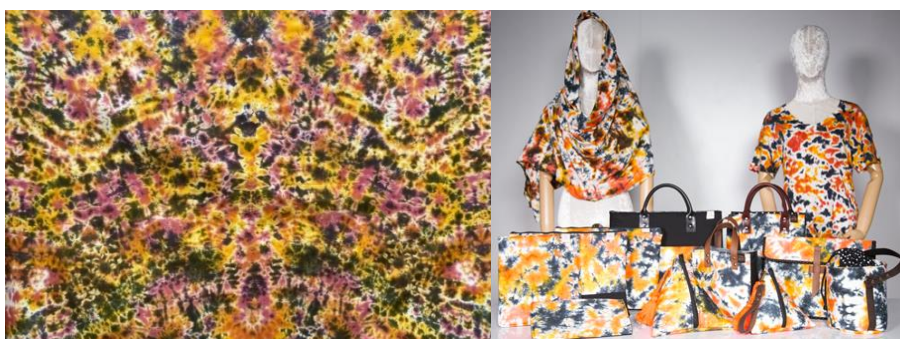
ชุดที่ 3 ชุดลวดลายเพชรพระอุมา ลวดลายเพชรพระอุมาได้แนวความคิดมาจากคำตอบที่ได้คะแนนเป็นลำดับที่ 2 ลวดลายเพชรพระอุมาได้แรงบันดาลใจจากนวนิยายเรื่องที่ยาวที่สุดในประเทศไทย ซึ่งป่าในตำบलगูเขาทองเป็นต้นกำเนิดปามหัทศกรรย์ในนวนิยายเรื่องเพชรพระอุมา เพชรพระอุมาเป็นนวนิยายแนวผจญภัยที่มีขนาดความยาวมากที่สุดในประเทศไทย และนับว่าเป็นนวนิยายที่มีความยาวมากที่สุดในโลก บทประพันธ์โดย พนมเทียน ซึ่งเป็นนามปากกาของนายฉัตรชัย วิเศษสุวรรณภูมิ ลวดลายเพชรพระอุมาสร้างลวดลายของผ้าโดยการขยี้ผ้าให้เกิดรอยยับทั้งผืน แล้วใช้สีที่ตัดกันอย่างรุนแรงหยดสลับกันทั่วทั้งผืนผ้า เพื่อให้สีเป็นตัวแทนของเรื่องราวใช้เพื่อแสดงถึงความลึกลับซับซ้อนของนิยายเรื่องเพชรพระอุมาที่มีความสนุกตื่นเต้นในการผจญภัยในป่าของพระเอกที่ชื่อ รพีพร ไพรวัลย์ สีทองเป็นตัวแทนของผืนป่า สีส้มแทนการผจญภัย และสีดำแทนความลึกลับมรดกดำของผืนป่าในนิยาย

ภาพที่ 1 ลวดลายผ้าชะเลียงร้อนทอง และผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากลวดลาย
ผ้าชะเลียงร้อน

ภาพที่ 2 ลวดลายผ้ามัดย้อมนางครวญหน้าถ้ำ และผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากลวดลาย
ผ้ามัดย้อมนางครวญหน้าถ้ำ

ภาพที่ 3 ลวดลายผ้ามัดย้อมเพชรพระอุมา และผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากลวดลาย
ผ้ามัดย้อมเพชรพระอุมา

ตารางที่ 1 ตารางสรุปการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบล
ภูเขาทอง

ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกแบบที่ 1 กระเป๋าทรงสี่เหลี่ยม

ลำดับที่	ลวดลายเลียนร่อน	ลวดลายนางครวญหน้าถ้ำ	ลวดลายเพชรพระอุมา
1			
2			
3			

ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกแบบที่ 2 กระเป๋าใส่แล็ปท็อปและแท็บเล็ต

ลำดับที่	ลวดลายเสียงร่อน	ลวดลายนางครวญหน้าถ้ำ	ลวดลายเพชรพระอุมา
1			
2			
3			
4			

ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกแบบชุดที่ 3 กระเป๋าทรงสามเหลี่ยม

ลำดับที่	ลวดลายเสียงร่อน	ลวดลายนางครวญหน้าถ้ำ	ลวดลายเพชรพระอุมา
1			

ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกแบบชุดที่ 4 เสื้อยืดมัดย้อม

ลำดับที่	ลวดลายเลียงร่อน	ลวดลายนางครวญหน้าถ้ำ	ลวดลายเพชรพระอุมา
			

ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกแบบชุดที่ 5 ผ้าคลุมไหล่

ลำดับที่	ลวดลายเลียงร่อน	ลวดลายนางครวญหน้าถ้ำ	ลวดลายเพชรพระอุมา
			

2. ผลการประเมินความเป็นอัตลักษณ์และความพึงพอใจ เกี่ยวกับลวดลายและผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เพื่อสร้างอัตลักษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส แบบประเมินเกี่ยวกับวัดความเป็นอัตลักษณ์และความพึงพอใจ ผลการวิเคราะห์แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างประชากรที่อาศัยอยู่ อำเภอสุคิริน จำนวน 100 คน พบว่า

การประเมินความเป็นอัตลักษณ์การออกแบบลวดลายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส จำนวน กลุ่มตัวอย่าง 100 คน จากประชากรที่อาศัยในอำเภอสุคิรินทั้งสิ้น 26,633 คน พบว่า มีระดับการประเมินความเป็นอัตลักษณ์การออกแบบลวดลายผ้ามัดย้อม ในภาพรวมลวดลายผ้ามัดย้อม ลวดลายที่ 1) ชะเลียงร่อนทอง ตรงตามเป้าหมายมากที่สุดอันดับที่ 1 มีค่าเฉลี่ย 4.54 ลวดลายผ้ามัดย้อมตรงตามเป้าหมายมากที่สุด รองลงมาลวดลายผ้ามัดย้อม ลวดลายที่ 2) เพชรพระอุมา อยู่ในอันดับที่ 2 มีค่าเฉลี่ย 4.43 ลวดลายผ้ามัดย้อมตรงตามเป้าหมายมากที่สุด ลวดลายผ้ามัดย้อม ลวดลายที่

3) นางครวญหน้าถ้ำ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้าย มีค่าเฉลี่ย 4.33 ลวดลายผ้ามัดย้อมตรงตามเป้าหมายมากที่สุดเช่นกัน

การประเมินความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส จำนวน กลุ่มตัวอย่าง 100 คน จากประชากรที่อาศัยในอำเภอสุคิรินทั้งสิ้น 26,633 คน พบว่า มีระดับพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของกลุ่ม ในภาพรวมผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากลวดลายที่ 1) ชะเลียงร้อนทอง พึงพอใจมากที่สุดเป็นลำดับที่ 1 มีค่าเฉลี่ย 4.57 พึงพอใจมากที่สุด รองลงมาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากลวดลายที่ 2) เพชรพระอุมา มีค่าเฉลี่ย 4.39 พึงพอใจมากที่สุด ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากลวดลายที่ 3) นางครวญหน้าถ้ำ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้าย มีค่าเฉลี่ย 4.34 พึงพอใจมากที่สุด

3. ผลการถ่ายทอดองค์ความรู้การออกแบบลายผ้ามัดย้อมและพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส จากการศึกษา พบว่า กิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้การสร้างสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ที่ได้จากการออกแบบลวดลายและของที่ระลึก ในขั้นตอนที่ 2 จำนวน 3 ลวดลาย คือ 1) ชะเลียงร้อน 2) เพชรพระอุมา 3) ถิ่นนางครวญ ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง การถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง ให้สามารถผลิตลวดลายผ้ามัดย้อมได้ใกล้เคียงต้นแบบ และสามารถนำมาต่อยอดผลิตผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก รวมทั้งสิ้น 5 ชุดผลิตภัณฑ์ ดังนี้ 1) เสื้อยืดมัดย้อม 2) กระเป๋าใส่แล็ปท็อป 3) กระเป๋าทรงสามเหลี่ยม 4) กระเป๋าทรงสี่เหลี่ยม 5) ผ้าคลุมไหล่ การอบรมในครั้งนี้ จัดขึ้นเมื่อ วันที่ 3 – 7 กรกฎาคม 2563 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส และได้รับคะแนนความพึงพอใจในการจัดอบรม ในระดับดีมาก

อภิปรายผล

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เวลาศึกษา 1 ปี โดยมุ่งหวังว่าผลการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการออกแบบลวดลายผ้ามัดย้อมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส ได้นำไปประยุกต์ใช้ซึ่งสาระสำคัญที่น่าสนใจ มีดังนี้

ด้านกระบวนการวิจัย ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มประชากร ตั้งแต่ขั้นตอนการลงพื้นที่สำรวจความต้องการการบริการวิชาการ ความต้องการของชุมชน ศักยภาพของกลุ่มผู้ประกอบการ รวมไปถึงความสามารถในการผลิตผลิตภัณฑ์ เมื่อทราบความต้องการของชุมชน นักวิจัยจึงเริ่มกระบวนการวิจัยโดยดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วม การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการเลือกใช้วิธีการจัดสนทนากลุ่มย่อยจากกลุ่มประชากรตัวแทนจากสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง และเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการใช้เครื่องมือแบบสอบถามความความเป็นอัตลักษณ์และ

พึงพอใจ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรที่อาศัยในอำเภอสุคิรินเอง ซึ่งสอดคล้องกับ
วิธีรา สมทรัพย์ กระบวนการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหา และจัดลำดับ
ความสำคัญของปัญหา เข้าร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุและที่มาของปัญหา เข้าร่วมเลือก
วิธีการ และวางแผนในการแก้ไขปัญหา เข้าร่วมในการดำเนินการตามแผน และเข้าร่วม
ในการประเมินผลวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดผลสำเร็จ ตลอดจนเข้า
มามีส่วนร่วมพิจารณากำหนดปัญหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นของตน
โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาไปสู่ความสำเร็จ (วิธีรา สมทรัพย์, 2559)
ส่งผลให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยน
เรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จนเกิดลวดลายผ้ามัดย้อมและ
ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง
ที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้ทันที

ด้านผลการวิจัย งานวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ทั้งสิ้น 3 หัวข้อด้วยกัน คือ

1. เพื่อออกแบบลายผ้ามัดย้อมและพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก
เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง เมื่อมีการศึกษาอัตลักษณ์
ท้องถิ่นเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบลวดลายและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ผู้วิจัยได้เล็งเห็น
ว่า ต้นทุนทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนในตำบลภูเขาทองมีค่อนข้างมาก
สามารถเลือกนำมาใช้เป็นแนวคิดในการออกแบบลวดลายได้มากมาย เช่น การประกอบอาชีพ
สภาพแวดล้อม รวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากความเชื่อและฝีมือของมนุษย์ สิ่งเหล่านี้ถือเป็น
ข้อมูลที่สำคัญของการวิจัยเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย ซึ่งสอดคล้องกับ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปานฉัตร อินทร์คง ในการออกแบบทุกประเภทหรือสร้างสรรค์ชิ้นงานที่
ต้องนำเรื่องราวทางวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมนั้น ๆ สิ่งที่ต้องทำเสมอ
คือการกำหนดกรอบของการสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรมและเชิงออกแบบ เพื่อให้กระบวนการของ
ความคิดสร้างสรรค์เป็นไปตามวัตถุประสงค์นั้น ๆ การกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์
ใหม่จะส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มีอัตลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่น ทันสมัย (รองศาสตราจารย์ ดร.ปานฉัตร
อินทร์คง, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.สกนธ์ ภู่งามดีกล่าวว่า ในโลกปัจจุบัน
ที่มีการแข่งขันสูงนั้น การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่เป็นแรงดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคได้ไม่
น้อย เนื่องจากความต้องการของผู้บริโภคจะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและต้องการ
ผลิตภัณฑ์ที่สนองความต้องการได้ในเวลาที่ต้องการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.สกนธ์ ภู่งามดี,
2547) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแล้ว พบว่า ชุมชนบ้านภูเขาทองมีจุดเด่นหรือลักษณะเฉพาะของ
ชุมชนที่แตกต่างจากชุมชนอื่นคือ เป็นที่ตั้งของเหมืองทองโตะโม๊ะ ตำบลภูเขาทองเป็นต้นกำเนิด
เนินนวนิยายที่ยาวที่สุดในประเทศไทยเรื่องเพชรพระอุมา และมีต้นพุทธรักษาจำนวนมาก
บริเวณหน้าเหมืองทอง นำแนวความคิดนี้มาออกแบบพัฒนาลวดลายผ้ามัดย้อมจำนวน 3
ลวดลายได้แก่ 1) ลวดลายชะเลียงร้อนทอง ซึ่งได้แรงบันดาลใจมาจากการร้อนแร่ วิจัยได้นำรูป

รูปทรงของเสียงร่ำร้องมาเป็นจุดสำคัญของการจัดองค์ประกอบศิลป์ ซึ่งสอดคล้องกับ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประเสริฐ ศีลรัตน, 2538) การที่จะสร้างสรรค์ลวดลายให้ได้รูปแบบใหม่นั้น จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในรูปแบบลวดลายที่มีอยู่เดิมหรืออาศัยรูปแบบลวดลายที่มีอยู่เดิมเป็นรากฐาน ไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้มีความแปลกใหม่ขึ้น ลวดลายรูปแบบเดิมนั้น อาจกล่าวได้ว่า คือที่มาและแนวคิดในการออกแบบลวดลายใหม่ 2) ลวดลายเพชรพระอุมา ได้แรงบันดาลใจจากนวนิยายเรื่องที่ยาวที่สุดในประเทศไทย ซึ่งป่าในตำบลภูเขาทองเป็นต้นกำเนิดปามหัทศกรรย์ในนวนิยายเรื่องเพชรพระอุมา ใช้สีเป็นตัวแทนของเรื่องราวใช้เพื่อแสดงถึงความลึกซึ้งซับซ้อนของนวนิยายซึ่งสอดคล้องกับ สมภพ จงจิตต์โพธา ได้กล่าวว่า สีเป็นองค์ประกอบของศิลปะที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกของมนุษย์ มากกว่าองค์ประกอบชนิดอื่นสีสามารถสร้างความประทับใจ และเร้าอารมณ์ต่อผู้ดูได้อย่างรวดเร็วและชัดเจน โดยไม่ต้องใช้เวลาคิดไตร่ตรองหาเหตุผลจากความรู้สึกเหล่านั้นเลย ด้วยเหตุนี้ความรู้สึกทางสุนทรียภาพต่อสีต่าง ๆ จึงมีอยู่ในบุคคลทั่วไป (สมภพ จงจิตต์โพธา, 2554) 3) ลวดลายนางครวญหน้าถ้ำ ลวดลายนางครวญหน้าถ้ำได้แรงบันดาลใจจาก ตันกฤษณางครวญสามารถพบได้จำนวนมากบริเวณหน้าถ้ำลำเลียงทอง จับจีบผ้าให้เป็นทางยาวคดเคี้ยวไปตามความยาวผ้า และสลัช่องว่าง การออกแบบบันทึกวิจัยตั้งใจจะปล่อยเป็นพื้นที่ว่างเพื่อให้ลวดลายของร่างชัดเจนและเด่นชัด (สมภพ จงจิตต์โพธา, 2554) ได้กล่าวว่าระยะห่างหรือพื้นที่ว่างจะช่วยพักสายตาตามอง ทำให้ดูสบายตา สร้างจังหวะลีลาขององค์ประกอบภาพให้เหมาะสมและสวยงาม จากนั้นนำลวดลายผ้ามัดย้อมมาผลิตของที่ระลึกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง ได้ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้ามัดย้อมทั้งสิ้น 3 ชุดผลิตภัณฑ์

2. เพื่อประเมินความเป็นอัตลักษณ์และความพึงพอใจ เกี่ยวกับลวดลายและผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง การประเมินความเป็นอัตลักษณ์และความพึงพอใจ เป็นการประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า จากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่อาศัยอยู่อำเภอสุคิริน จำนวน 100 คน พบว่า ลวดลายชะเลียงร้อนทองมีระดับการประเมินความเป็นอัตลักษณ์การออกแบบลวดลายผ้ามัดย้อม ในภาพรวมลวดลายผ้ามัดย้อมตรงตามเป้าหมายมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.5 ลวดลายผ้ามัดย้อมตรงตามเป้าหมายมากที่สุด และการประเมินความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส พบว่า มีระดับพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกในภาพรวมลวดลายชะเลียงร้อนทอง พึงพอใจมากที่สุดเป็นลำดับที่ 1 มีค่าเฉลี่ย 4.57 แต่ทั้ง 3 ลวดลายมีช่วงของค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ใกล้เคียงกัน

3. สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง จำนวน 20 คน มีพื้นฐานการผลิตผ้ามัดย้อมและมีพื้นฐานทางด้านตัดเย็บ สมาชิกกลุ่มมีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก หากมีกิจกรรมหรือการอบรมเสริมทักษะทางด้านการออกแบบอย่างต่อเนื่อง จนสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก นำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้

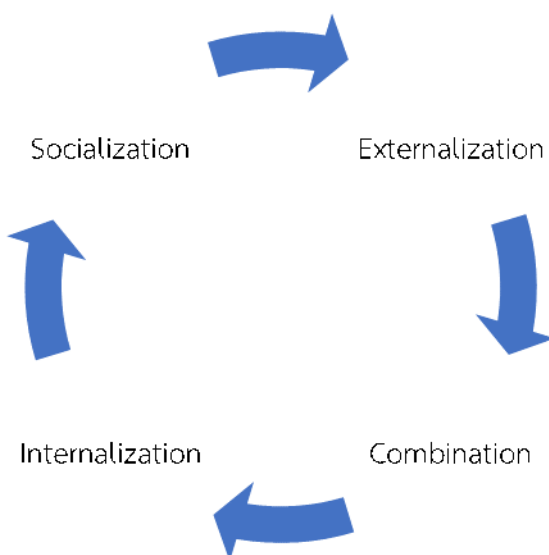
องค์ความรู้ใหม่

การพบกัน (Socialization) ระหว่างนักวิจัยและสมาชิกกลุ่มเพื่อศึกษาความเป็นมาวิถีชีวิต ความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อม เพื่อหาข้อมูลในงานวิจัยเบื้องต้น

เผยแพร่ (Externalization) การนำเอาประสบการณ์ความรู้ ความคิด ภายในตัวสมาชิกกลุ่มและนักออกแบบมาแลกเปลี่ยนกัน จนได้แนวคิดในการออกแบบในการออกแบบลวดลาย จำนวน 3 รูปแบบ คือ ลวดลายชะเลียงร้อนทอง ลวดลายนางครวญหน้าถ้ำ และลวดลายเพชรพระอุมา

บูรณาการ (Combination) การออกแบบลวดลายและพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ภายใต้แนวคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความรู้ จำนวน 3 รูปแบบ คือ ลวดลายชะเลียงร้อนทอง ลวดลายนางครวญหน้าถ้ำ และลวดลายเพชรพระอุมา มีการทดลองสร้างลวดลายภายใต้ข้อจำกัดของการมดัย้อม โดยให้สมาชิกของกลุ่มมีส่วนร่วมเสนอแนะ จนได้ลวดลายผ้ามดัย้อมตรงตามแนวคิด และสามารถนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกได้จริง นำลวดลายผ้ามดัย้อมและผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่ออกแบบทั้ง 3 รูปแบบ ประเมินความเป็นอัตลักษณ์และความพึงพอใจ เกี่ยวกับลวดลายและผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

ปฏิบัติร่วมกัน (Internalization) นำวิธีการและเทคนิคในการสร้างลวดลายและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกมาปฏิบัติการร่วมกันระหว่างนักออกแบบและสมาชิกกลุ่ม โดยมีโครงสร้างขององค์ความรู้นี้ จะเป็นลักษณะการปฏิสัมพันธ์แบบหมุนเป็นวงกลม

ภาพที่ 4 การเกิดองค์ความรู้การออกแบบลายผ้ามดัย้อมและพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เพื่อสร้างอัตลักษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย โครงการออกแบบลวดลายผ้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเพื่อสร้างอัตลักษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส สามารถสรุปได้ว่าชุมชนบ้านภูเขาทองมีจุดเด่นและลักษณะเฉพาะของชุมชนที่แตกต่างจากชุมชนอื่น มีต้นทุนทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนในตำบลภูเขาทองมีค่อนข้างมาก สามารถเลือกนำมาใช้เป็นแนวคิดในการออกแบบลวดลายได้มากมาย สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวตำบลภูเขาทอง มีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนา ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก หากมีกิจกรรมหรือการอบรมเสริมทักษะทางด้านการออกแบบอย่างต่อเนื่อง จะสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก นำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ สามารถแบ่งประเด็นข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะต่อชุมชน 1.1 เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา 1.2 ประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมการออกแบบลวดลายและผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เพื่อการประชาสัมพันธ์ในชุมชน 2) ข้อเสนอแนะต่อกลุ่ม 2.1 ผลสรุปการออกแบบลวดลายและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก สามารถนำไปต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายและของใช้ของตกแต่ง เพื่อเพิ่มทางเลือกในการจำหน่าย 2.2 ตรวจสอบมาตรฐานผลิตภัณฑ์ทุกชิ้นก่อนนำออกจำหน่าย เพื่อควบคุมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ 2.3 ออกแบบลวดลายและพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง และควรจดสิทธิบัตร เพื่อคุ้มครองป้องกันการลอกเลียนแบบ 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 3.1 ภาครัฐต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อช่วยสนับสนุนกลุ่มในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย เป็นต้น 3.2 ผู้ที่เกี่ยวข้องในองค์กรของภาครัฐที่มีหน้าที่ขับเคลื่อนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการของระบบบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 4) ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป 4.1 การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการออกแบบลวดลายและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กับผลิตของที่ระลึกให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน 4.2 การออกแบบลวดลายผ้ามีด้อย้อมในครั้งนี้ สามารถนำลวดลายไปขยายผลออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายได้ และของใช้ของตกแต่งได้ 4.3 งานวิจัยการออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เพื่อเป็นประโยชน์ในการออกแบบครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์นจำกัด.
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.สกนธ์ ภู่งามดี. (2547). ธุรกิจศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มายบุ๊คส์ พับบลิชิง.
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประเสริฐ ศีลรัตน์. (2538). การออกแบบลวดลาย. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

- มติชนออนไลน์. (2561). ตำนานเหมืองทองคำชื่อโต๊ะโม๊ะ. เรียกใช้เมื่อ 16 มกราคม 2563 จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_836641
- รองศาสตราจารย์ ดร. ปานฉัตร อินทร์คง. (2560). การออกแบบผลิตภัณฑ์วัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: อันลิมิตพรีนติ้ง.
- วิศรา สมทรัพย์. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- สมภพ จงจิตต์โพธา. (2554). องค์ประกอบศิลป์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสัมพันธ์กราฟิก.
- สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารราชการ. (2560). ประวัติความเป็นมาอำเภอสุคิริน. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2563 จาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINF/OCENTER33/DRAWER003/GENERAL/00000004.HTM>
- อรัญ วานิชกร. (2559). การออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารีฟิน บินจิ. (2556). ปัตตานีประวัติศาสตร์และการเมืองในโลกมาลายู. สงขลา: มูลนิธิวัฒนธรรมอิสลาม ภาคใต้.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory statistic. New York: Harper & Row.

รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*

A MANAGEMENT MODEL FOR INTERNAL EDUCATIONAL QUALITY ASSURANCE OF BASIC EDUCATIONAL SCHOOLS

กิตต์ดนัย แจ่มแสงทอง

Kitdanai Jangsagthong

เสาวณีย์ สิกขาบุนฑิต

Sowwanee Sikhabundit

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

North Bangkok University, Thailand

มนสิข สิริสมบุญ

Monsit Sittisomboon

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Advisor Naresuan University, Thailand

E-mail: jang141001@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) พัฒนารูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ทดลองใช้รูปแบบฯ 4) ประเมินรูปแบบฯ ที่ผ่านการทดลองแล้ว ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหาร คือ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน ที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 117 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 12 คน กลุ่มตัวอย่างการประเมินรูปแบบฯ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ประเมินภายนอก ผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ จำนวน 9 คน เครื่องมือวิจัย คือ รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน สถิติทดสอบสมมติฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แนวทางการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย 7 ด้าน ตัวบ่งชี้ย่อย 63 ตัวบ่งชี้ 2) ผลการพัฒนารูปแบบฯ พบว่า มีองค์ประกอบ

* Received 31 January 2021; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

2 องค์ประกอบ คือ 1) การประกันคุณภาพภายใน 2) รูปแบบการบริหาร มี 5 ชั้น ใช้ชื่อ “E - PDCA” 3) ผลการวัดความรู้ผู้เข้ารับการอบรมการใช้รูปแบบฯ ก่อนและหลังการอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีการพัฒนาที่สูงขึ้น และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมาก 4) ผลการประเมินรูปแบบฯ พบว่า คุณภาพของรูปแบบ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, การประกันคุณภาพภายใน, การศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) Study the condition and guidelines of management for internal educational quality assurance management of basic educational schools. 2) Develop a management model. 3) To try out the model. 4) Evaluate a management model for internal educational quality assurance management of basic educational schools by using mixed method The sample group of studies, condition and management approach included school directors, deputy-directors and persons who were responsible for the school internal quality assurance used in the quantitative research, 117 people and the qualitative research, 12 people. The sample group of model evaluation Tested included experts, external assurance, school directors, and supervisors of 9 people. The research tool is a management model for internal educational quality assurance management of basic educational schools and satisfaction assessment form. Data were analyzed using basic statistics. Statistics test hypothesis and content analysis The finding revealed that; 1) The condition of internal educational quality assurance management of basic educational schools Omit, there was a high level of practice. The Guidelines for the Management of Educational Quality Assurance consist of 7 aspects, 63 sub-indicators. 2) The development of the model found that there are 2 components: 1) internal quality assurance 2) administration model is "E-PDCA" 3) Results of measuring knowledge of trainees using the model before and after the training, there were statistically significant differences at the .05 level, with higher development. And they were satisfied with the overall layout at a high level. 4) Evaluation of the model indicated that its quality as a whole was at the high

level, and the quality aspects of utility, feasibility, appropriateness, and accuracy were also at the highest level.

Keywords: Management Model, Education Quality Assurance, Basic Education

บทนำ

การศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานสำหรับประชากรเป็นกลไกหลักสำคัญในการขับเคลื่อน การพัฒนาประเทศ จึงเป็นหน้าที่ของรัฐในการเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ โดยการพัฒนาศาสนศึกษาทุกแห่งให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เท่าเทียม และจัดให้มีระบบสนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมที่มีศักยภาพและความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โดยพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบันในการบริหารจัดการและการตัดสินใจเชิงนโยบายที่ส่งผลต่อกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม ทั้งผู้เรียนและสถานศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการและการจัดการศึกษาที่เปิดช่องทางการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างไร้ขีดจำกัด เพื่อสร้างความเสมอภาคในการศึกษาเรียนรู้โดยไม่จำกัดรูปแบบ เวลา และสถานที่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 43 โรงเรียน ได้ดำเนินการพัฒนามาตรฐาน และคุณภาพการศึกษาตามแนวทางระบบประกันคุณภาพภายใน และกฎกระทรวง พร้อมขอรับการประเมินภายนอก รอบสาม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 – 2559 จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จำนวน 42 โรงเรียน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2561) ผลจากการประเมินภายนอก รอบสามของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 พบว่า มีโรงเรียน จำนวน 17 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 40.48 ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานการประเมินภายนอก รอบสาม และเมื่อพิจารณาตามมาตรฐานพบว่า มาตรฐานที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน มีโรงเรียนที่ได้รับระดับคุณภาพควรปรับปรุง 17 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 40.48 และระดับคุณภาพพอใช้ 21 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 50 จึงมีความจำเป็นต้องเร่งพัฒนาปรับปรุงการจัดการศึกษาของสถานศึกษาดังกล่าว เพราะผลของการพัฒนาจะสะท้อนถึงกระบวนการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา และบทสรุปผู้บริหารที่กล่าวถึงด้านการประกันคุณภาพภายในที่ให้สถานศึกษาควรทำความเข้าใจกับคุณครูให้ตระหนักและร่วมมือในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน ควรส่งเสริมให้ครูทุกคนเห็นความสำคัญในการประเมินคุณภาพภายใน ทั้งนี้รวมไปถึงรายงาน

การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2561 ของกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4, 2561) เรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา พบปัญหาในเรื่องการเปลี่ยนผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาบ่อย ทำให้ต้องเรียนรู้งานใหม่ ซึ่งทำให้ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน รวมทั้งผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4, 2561)

จากความสำคัญ และสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจในการดำเนินการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารและจัดการระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้กับผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจและมีความสามารถในการนำการประกันคุณภาพสู่การปฏิบัติจริง ให้เกิดประสิทธิผลที่ยั่งยืน จึงจัดทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเป็นไปตามเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method) โดยมีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการประกันคุณภาพภายใน และการพัฒนาหลักสูตรการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำมาสร้างเป็นประเด็น

คำถามเพื่อนำไปใช้ในการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ผู้วิจัยสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 39 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา กลุ่มบริหารวิชาการ จำนวน 39 คน ครูผู้ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน จำนวน 39 คน รวม 117 คน ได้โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามสภาพการบริหารการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้ววิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

3. ผู้วิจัยศึกษาแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำนวน 5 คน ศึกษาในเทศก์ที่รับผิดชอบระบบการประกันคุณภาพภายใน จำนวน 2 คน และครูผู้ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน จำนวน 5 คน โดยได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interviews) หากคุณภาพโดยผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ร่วมให้ความเห็น ตรวจสอบแก้ไข นำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำข้อมูลที่ได้มาสรุปเพื่อกำหนดเป็นตัวบ่งชี้ของการบริหารการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

ผู้วิจัยออกแบบรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับร่าง จากนั้นนำเสนอเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและการใช้ภาษา และนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประเมินความถูกต้อง และความเหมาะสมของรูปแบบ แล้ววิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยทดลองใช้รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานกับกลุ่มเป้าหมาย โดยการจัดการอบรมให้ครูที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม และโรงเรียนที่ปังกรวิทยาพัฒน์ (มัธยมวัดหัตถสารเกษต) ในพระราชูปถัมภ์ฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โรงเรียนละ 15 คน รวม 30 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จากนั้นประเมินผลด้วยแบบทดสอบ จำนวน 30 ข้อ โดยใช้สถิติ t - test ประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบฯ โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจ ซึ่งมีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แล้ววิเคราะห์ความพึงพอใจโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบกับเกณฑ์

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการดังนี้

ผู้วิจัยใช้กระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ศึกษาานิเทศก์ที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 3 คน ครูที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสถานศึกษาที่ผ่านการประเมิน รอบ 3 ในระดับดีมาก จำนวน 3 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ แล้ววิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1.1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ คือ 1) ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา 2) ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และ 3) ด้านการนำผลการประเมินคุณภาพไปใช้ของสถานศึกษา

1.2 ผลสรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 7 ด้าน

และตัวบ่งชี้ย่อย 63 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษา จำนวน 11 ตัวบ่งชี้ 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จำนวน 11 ตัวบ่งชี้ 3) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จำนวน 16 ตัวบ่งชี้ 4) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ 5) การติดตามผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จำนวน 9 ตัวบ่งชี้ 6) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา จำนวน 8 ตัวบ่งชี้ การนำผลการประเมินคุณภาพไปใช้ของสถานศึกษา จำนวน 3 ตัวบ่งชี้

2. ผลการยกร่างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า

ร่างรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 2) รูปแบบการบริหาร 5 ขั้นตอน คือ E - PDCA ทั้งสององค์ประกอบเชื่อมโยงความสัมพันธ์โดยที่กระบวนการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาดำเนินการตามขั้นตอนการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้ ขั้นที่ 1 การให้ความรู้ (E: Educate) เป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ด้านการประกันคุณภาพภายในทั้ง 7 ด้าน 2) วางแผนการปฏิบัติงาน (P: Plan) ประกอบด้วยกิจกรรมที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ การกำหนดมาตรฐานสถานศึกษาและจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา 3) ดำเนินการตามแผน ประกอบด้วยกิจกรรมที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา (D: Do) 4) ตรวจสอบประเมินผล ประกอบด้วยกิจกรรมที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ การติดตามผลการประเมินคุณภาพการศึกษาและการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี (C: Check) และ 5) นำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน (A: Act) ประกอบด้วยกิจกรรมที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ การนำผลการประเมินคุณภาพไปใช้ ผลการประเมินความเหมาะสม และความถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 4.76 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมและความถูกต้องของรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประเด็นในการตรวจสอบ		ความเหมาะสม			ความถูกต้อง		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ขั้น E: Educate การให้ความรู้							
1.	การให้ความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน 7 ด้าน	4.78	.44	มากที่สุด	4.76	.43	มากที่สุด

ประเด็นในการตรวจสอบ	ความเหมาะสม			ความถูกต้อง		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ขั้น P: Plan การวางแผนการปฏิบัติงาน						
2. การกำหนดมาตรฐานการศึกษา	4.73	.34	มากที่สุด	4.73	.34	มากที่สุด
3. การจัดทำแผนพัฒนาการจัด การศึกษาของสถานศึกษา	4.80	.32	มากที่สุด	4.80	.32	มากที่สุด
ขั้น D: Do การดำเนินงานตามแผน						
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนา การจัดการศึกษาของสถานศึกษา	4.71	.42	มากที่สุด	4.71	.41	มากที่สุด
การประเมินผลและตรวจสอบ	4.68	.41	มากที่สุด	4.68	.41	มากที่สุด
5. คุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษา						
ขั้น C: Check การตรวจสอบประเมินผล						
การติดตามผลการประเมิน	4.78	.44	มากที่สุด	4.78	.44	มากที่สุด
6. คุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษา						
7. การรายงานคุณภาพการศึกษา ประจำปีของสถานศึกษา	4.76	.43	มากที่สุด	4.76	.43	มากที่สุด
ขั้น A: Act การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน						
8. การนำผลการประเมินคุณภาพไป ใช้ของสถานศึกษา	4.65	.42	มากที่สุด	4.65	.42	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม						
	4.76	.42	มากที่สุด	4.73	.40	มากที่สุด
	$\bar{X} = 4.76, S.D. = .41$					

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า

3.1 ผลการประเมินของผู้เข้ารับการอบรมการใช้รูปแบบฯ ก่อนและหลังการอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีการพัฒนาที่สูงขึ้น แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติทดสอบที และระดับนัยสำคัญทางสถิติของการทดสอบเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังอบรมของผู้เข้ารับการอบรม

การทดสอบ	n	$\bar{x}$	S.D.	t	df	sig
ก่อนอบรม	30	13.70	2.51	15.00*	29	0.0000
หลังอบรม	30	25.03	3.59			

* นัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจการใช้รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า

ผลการประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 4.62 แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประเด็นในการตรวจสอบ		ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ขั้น E: Educate การให้ความรู้							
1.	การให้ความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน 7 ด้าน	4.66	.35	มากที่สุด	4.61	.36	มากที่สุด
ขั้น P: Plan การวางแผนการปฏิบัติงาน							
2.	การกำหนดมาตรฐานการศึกษา	4.66	.31	มากที่สุด	4.70	.25	มากที่สุด
3.	การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	4.62	.36	มากที่สุด	4.63	.31	มากที่สุด
ขั้น D: Do การดำเนินงานตามแผน							
4.	การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	4.62	.33	มากที่สุด	4.62	.31	มากที่สุด
5.	การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา	4.56	.37	มากที่สุด	4.62	.31	มากที่สุด
ขั้น C: Check การตรวจสอบประเมินผล							
6.	การติดตามผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา	4.68	.35	มากที่สุด	4.65	.36	มากที่สุด
7.	การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา	4.58	.38	มากที่สุด	4.64	.33	มากที่สุด

ประเด็นในการตรวจสอบ		ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ขั้น A: Act การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน							
8.	การนำผลการประเมินคุณภาพไปใช้ของสถานศึกษา	4.61	.31	มากที่สุด	4.50	.40	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม		4.62	.31	มากที่สุด	4.62	.31	มากที่สุด
		$\bar{x} = 4.62, S.D. = .31$					

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ สมคิด พรหมจ้อย ที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไว้ ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อการประกันคุณภาพภายนอก เพื่อยืนยันผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาว่าการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการบริหารที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องทั้งการวางแผน การกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ ทั้งยังมีการตรวจสอบผลงานให้เป็นไปตามมาตรฐาน (สมคิด พรหมจ้อย, 2544)

1.2 ผลสรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าแนวทางการบริหารการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 7 ด้าน และตัวบ่งชี้ย่อย 63 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษา จำนวน 11 ตัวบ่งชี้ 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จำนวน 11 ตัวบ่งชี้ 3) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จำนวน 16 ตัวบ่งชี้ 4) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ 5) การติดตามผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จำนวน 9 ตัวบ่งชี้ 6) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา จำนวน 8 ตัวบ่งชี้ การนำผลการประเมินคุณภาพไปใช้ของสถานศึกษา จำนวน 3 ตัว มีความสอดคล้องกับ ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้ออกแบบองค์ประกอบของการประกันคุณภาพเพื่อดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในสังกัด ประกอบด้วย 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา 3) การดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา 4) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 5) การติดตามผลการประเมินคุณภาพ

การศึกษา 6) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี 7) การนำผลการประเมินคุณภาพไปใช้ (ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำนวน 2 องค์ประกอบ คือ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และรูปแบบการบริหาร 5 ขั้นตอน ใช้ชื่อ “E - PDCA” ได้แก่ 1) การให้ความรู้ (E: Educate) 2) วางแผนการปฏิบัติงาน (P: Plan) 3) ดำเนินการตามแผน (D: Do) 4) ตรวจสอบประเมินผล (C: Check) และ 5) นำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน (A: Act) และผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า การบริหารการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีการฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงาน และมีการกำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่อง โดยผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ และครูที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพสอดคล้องกับ ปรีดา บุญเพลิง และคณะ ได้กล่าวว่า การนำนโยบายการปฏิบัติให้บรรลุความสำเร็จเพียงไรขึ้นอยู่กับความตั้งใจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ และจำเป็นต้องตระหนักด้วยว่า ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติต้องยึดมุมมองของผู้กำหนดนโยบาย (ปรีดา บุญเพลิง และคณะ, 2562)

นอกจากนี้รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ผ่านการยกร่างและตรวจสอบยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ตรวจสอบความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างรูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด นำข้อมูลที่ได้มารวบรวม วิเคราะห์แต่ละประเด็นเพื่อหาข้อสรุป นำไปปรับปรุง แก้ไข ทำให้ได้รูปแบบที่สมบูรณ์สามารถไปใช้ได้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุพผา ทองน้อย กล่าวถึงการพัฒนาแบบว่าผู้วิจัยจะพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อนโดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิด วิเคราะห์สภาพการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรนั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบ และในการวิจัยบางเรื่องจำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความถูกต้อง และความเหมาะสมด้วย จากผลการประเมินคุณภาพรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า คุณภาพรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม และความถูกต้อง ดังนี้ (บุพผา ทองน้อย, 2557)

ด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเหมาะสมใน

ระดับมากที่สุด โดยสาระของรูปแบบมีความสอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย ที่เป็นเช่นนี้เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ มีกระบวนการที่เน้นให้บุคลากรเรียนรู้จากการปฏิบัติงานร่วมกันจนเกิดทักษะสามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ Fetterman, D.M. ที่สรุปไว้ว่าการร่วมมือร่วมพลังในการปฏิบัติงานช่วยให้บุคลากรเกิดความรู้และทักษะในการปฏิบัติ รวมทั้งเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของผลงานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติจนเกิดความสำเร็จ (Fetterman, D.M., 1996)

ด้านความถูกต้อง (Accuracy Standards)) รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความถูกต้องในระดับมากที่สุด โดยรูปแบบช่วยให้การประเมินตนเองมีความถูกต้องตรงกับการปฏิบัติงานจริง ทั้งนี้ อาจเนื่องจากรูปแบบมีแนวคิด หลักการ ตรงกับหลักการประกันคุณภาพการศึกษา มีการระบุเนื้อหาที่เกี่ยวข้องชัดเจน มีการกำหนดมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ เกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน มีกระบวนการครอบคลุมภาระงานการประเมินคุณภาพภายใน มีการรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือและแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ทำให้ผลการประเมินมีความถูกต้อง การสรุปผลการประเมินภายในมีความสมเหตุสมผล มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ ซึ่งสอดคล้องกับ Kusek, J.Z. & Rist, R.C. ที่สรุปไว้ว่า ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ต้องมีความถูกต้อง สามารถตรวจสอบได้มีความยุติธรรม และน่าเชื่อถือ จึงจะทำให้รูปแบบ มีความน่าเชื่อถือ และผลจากการใช้รูปแบบ น่าเชื่อถือด้วย (Kusek, J.Z. & Rist, R.C., 2004) เป็นไปตามที่ รัตนะ บัวสนธ์ กล่าวไว้ว่าการประเมินด้านความเหมาะสมควรพิจารณาด้านการบริการ ด้านความเป็นประโยชน์ควรพิจารณาว่าผลการประเมินจะสามารถให้สารสนเทศที่มีความหมาย ทันเวลา และมีผลต่อการนำไปใช้ได้จริง ด้านความเป็นไปให้ควรพิจารณาว่ารูปแบบนั้นง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ เหมาะสมกับเวลาทรัพยากร และทุนที่จะต้องใช้ในการดำเนินการ ด้านความถูกต้อง ควรพิจารณาว่า รูปแบบนั้นมีความแม่นยำ สรุปได้อย่างถูกต้องตามเทคนิค วิธีการต่าง ๆ (รัตนะ บัวสนธ์, 2550)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ทดลองใช้รูปแบบฯ โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการการประกันคุณภาพภายในให้กับคณะครูโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม และโรงเรียนที่ปิงกรวิทยาพัฒนา (มัธยมวัดหัตถสารเกษตร) ในพระราชูปถัมภ์ฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โรงเรียนละ 15 คน รวม 30 คน ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกคน สอดคล้องกับ ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์ กล่าวว่า กระบวนการฝึกอบรมจะต้องเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเข้าถึงวิธีการเรียนรู้ร่วมกันเป็นการสร้างความกระจำชัดในภาระงานที่ปฏิบัติรวมทั้งการให้คำปรึกษา และการอำนวยความสะดวกในระหว่างดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้แก่ การจัดทำเอกสารเพื่อศึกษาเพิ่มเติม คู่มือการดำเนินงาน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลในการ

ประเมินตนเอง แบบรายงานการประเมินตนเอง การประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ในสถานศึกษา ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากในการสนับสนุนผลักดันความสำเร็จในการดำเนินงาน และช่วยกระตุ้นให้เกิดความตระหนัก เนื่องจากการประเมินแบบเสริมพลังเป็นกระบวนการที่สนับสนุนให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความตระหนักในคุณค่าและตัดสินใจด้วยตนเอง รวมทั้งกระบวนการร่วมมือรวมพลังในการปฏิบัติงาน ยังช่วยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของผลงานนั้นอีกด้วย (ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์, 2547)

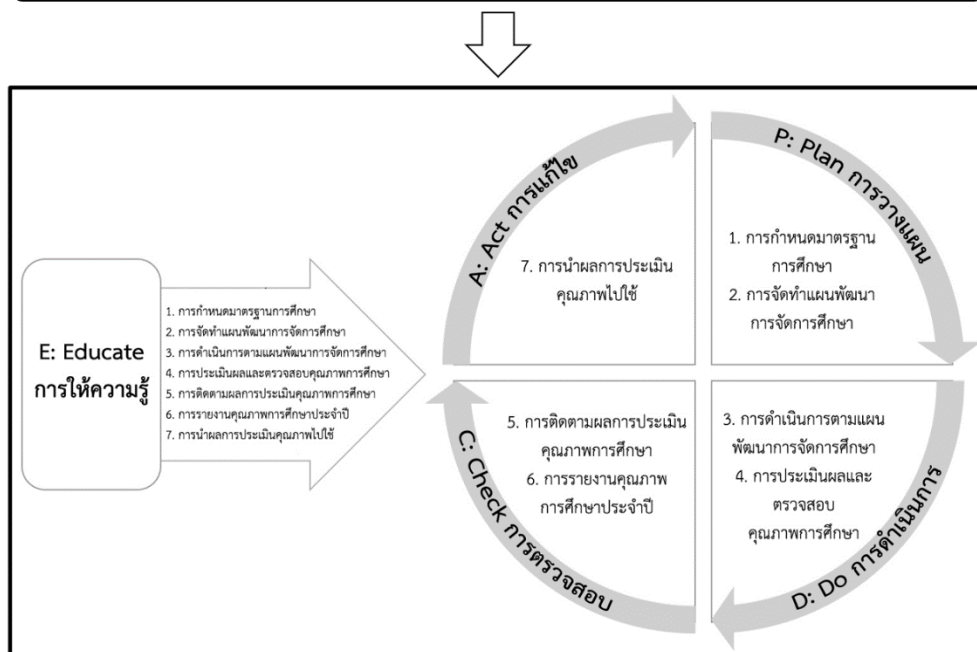
4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการตรวจสอบความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 4.47 จากผลการวิจัย อภิปรายผลได้ดังนี้ ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด โดยรูปแบบมีกระบวนการที่มีประโยชน์ต่อวงการศึกษ ช่วยสะท้อนให้เห็นจุดแข็งจุดอ่อนของสภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเนื่องจากรูปแบบมีขั้นตอนการปฏิบัติที่ชัดเจน มีการช่วยเหลือสนับสนุนแบบต่าง ๆ ทำให้ผลการประเมินคุณภาพมีความสมเหตุสมผลและให้ข้อมูลสารสนเทศในการตัดสินใจที่ถูกต้องสอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. ที่กล่าวว่าการประเมินควรมีประโยชน์ เพื่อนำผลและสารสนเทศไปปรับปรุงงาน ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด โดยรูปแบบมีวิธีการและขั้นตอนที่เข้าใจได้ง่าย ไม่ยุ่งยาก กระบวนการช่วยให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เครื่องมือในการดำเนินการตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกับแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง มีทรัพยากรสนับสนุนเพียงพอ และมีความคุ้มค่าในการดำเนินการตามรูปแบบ (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A., 2007) สอดคล้องกับแนวคิด Stufflebeam & Shinkfield ที่สรุปไว้ว่า เกณฑ์/มาตรฐานที่สามารถปฏิบัติได้ ต้องการการปฏิบัติที่เป็นจริง รอบคอบ เป็นที่ยอมรับและประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A., 2007)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผ่านการประเมินความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยฉบับนี้แสดงดังภาพที่ 1

รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ 1) การประกันคุณภาพภายใน 2) รูปแบบการบริหาร มี 5 ขั้นตอน ใช้ชื่อ “E - PDCA” ได้แก่ 1) การให้ความรู้ (E: Educate) (2) วางแผนการปฏิบัติงาน (P: Plan) 3) ดำเนินการตามแผน (D: Do) 4) ตรวจสอบประเมินผล (C: Check) และ 5) นำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน (A: Act) และผลการประเมินรูปแบบพบว่าคุณภาพของรูปแบบด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ 1) สถานศึกษาควรตั้งกลุ่มเครือข่ายการประกันคุณภาพภายในโดยเฉพาะ รวมถึงมีการประเมินศักยภาพของบุคลากร เพื่อให้ได้แนวทางการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำและให้ความสำคัญในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา โดยการนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาระบบการประกันคุณภาพให้มีความเข้มแข็งและเปลี่ยนแปลงสู่เป้าหมายที่ต้องการ 3) การนำรูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ ควรมีการเตรียมความพร้อมของผู้บริหารสถานศึกษา

รวมถึงบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา โดยการฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงานให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบให้ชัดเจน และมีการประสานความร่วมมือกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ควรศึกษาผลการประกันคุณภาพการศึกษาที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลังจากที่ได้มีการใช้รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ควรศึกษาการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากสถานศึกษามีหน้าที่จัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งอาจทำให้ได้ข้อค้นพบวิธีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในที่ดีขึ้น 3) ควรมีการทำวิจัยร่วมกับหน่วยงานความร่วมมือต่าง ๆ เพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในที่ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <https://www.moe.go.th//แผนการศึกษาแห่งชาติ-พ-ศ-2560>
- บุปผา ทองน้อย. (2557). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสู่งานประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). เรื่อง แนวปฏิบัติการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- ปรีดา บุญเพลิง และคณะ. (2562). การนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนนิติบุคคลไปสู่การปฏิบัติระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 8(1), 96-106.
- ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์. (2547). ประกันคุณภาพการศึกษาเชิงระบบกลยุทธ์สู่อนาคตการศึกษาไทย. ประชาคมวิจัย, 9(4), 11-18.
- รัตน์ บัณฑิต. (2550). การบริหารโครงการ: แนวทางสู่ความสำเร็จ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมคิด พรหมจ้อย. (2544). การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช, 14(1), 14-46.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. (2561). ข้อมูลสารสนเทศ. ปทุมธานี, สพม.4.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2561). รายงานประจำปี 2561 สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

Fetterman, D. M. (1996). Empowerment Evaluation: An Introduction to Theory and Practice Empowerment Evaluation: An Introduction to Theory and Practice. Thousand Oaks: Sage.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size of Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607 – 640.

Kusek, J. Z. & Rist, R.C. (2004). Ten Steps to a Results – based Monitoring and Evaluation System: A Handbook for Development Practitioners. Washington, D. C. : The International Bank for Reconstruction and Development/ The World Bank.

Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. (2007). Evaluation Theory Models and Applications. San Francisco: Jossey - Bass.

การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการ
ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา นครปฐม เขต 2*

A STUDY OF TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP AND ACADEMIC
ADMINISTRATION OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER
NAKORNPATHOM PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 2

จุฑารัตน์ นรินทร

Jutharat Nirundorn

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkokthonburi University, Thailand

E-mail: jutharat.btu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน 2) ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยกลุ่มตัวอย่างคือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 จำนวน 92 โรงเรียน โดยเปิดตารางเครชีและมอร์แกน และมีผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน ได้แก่ ครู 1 คน ผู้บริหาร 1 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 184 คน โดยกำหนดคุณสมบัติครูดังนี้ เป็นครูวิชาการ และมีประสบการณ์ 5 ปีขึ้นไป เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานโดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางสติปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 2) การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาระบบ

* Received 8 April 2021; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านการวัดผล ประเมินผล การเทียบโอนผลการเรียน และด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีการศึกษา 3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงานวิชาการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าความสัมพันธ์ระดับสูงคือ การกระตุ้นทางสติปัญญากับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, การบริหารงานวิชาการ, ผู้บริหารโรงเรียน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study of Transformational Leadership of School Administrators 2) to study the Academic Administration of School Administrators 3) to study the relationship between Transformational Leadership and Academic Administration of School Administrators. It was a Quantitative Research. The sample group is 92 schools under Nakhonpathom Primary Educational Service Area Office 2 by opening the Krejcie and Morgan Tables. There were 2 persons who provided information for each school, namely 1 teacher and 1 administrator, totaling 184 people. By defining teacher qualifications as follows: Academic teacher and have experience of 5 years or more. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation and hypothesis testing by Pearson's Correlation Coefficient. The results were as follows: 1) Transformational Leadership of School Administrators is overall at a high level. When considering each side in all aspects sort them as follows: Ideological Influence, Inspiration, Intellectual Stimulation and In Consideration of Individuality. 2) Academic Administration of School Administrators is overall at the highest level. When considering each side in all aspects sort them as follows: Educational Supervision, Development of Learning processes, Development of Educational Institutions Curriculum, Development of Quality Assurance Systems within Educational Institutions, Evaluation and the Transfer of Grades, and Development of Innovative Media and Educational Technology. 3) Transformational Leadership of School Administrators had a positive correlation with Academic Administration with statistical significance at the .05. With a high level of relationship as Intellectual stimulation and educational institution curriculum development.

Keywords: Transformational Leadership, Academic Administration, School Administrators

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพของคนเป็นเรื่องสำคัญที่สุด จำเป็นต้องมีกระบวนการของการพัฒนา ถ้ามองว่า คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญ เพื่อให้สมบูรณ์ทั้งความรู้ ความสามารถ คุณธรรม การพัฒนารอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ ซึ่งกิจกรรมที่ใช้พัฒนาสมาชิกของสังคมได้ คือการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (วิจิตร ศรีสอาน, 2551) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 - 2559) ได้ยึด “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยกำหนดพันธกิจ 4 ด้าน คือ การพัฒนาคน การสร้างเศรษฐกิจ การสร้างความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาธรรมาภิบาล โดยมีเป้าหมายการบริหารจัดการประเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพคน พัฒนาชุมชน แก้ปัญหาความยากจน ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน รักษาฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และพัฒนาระบบธรรมาภิบาล ทั้งของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน หนึ่งในยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ การพัฒนาคุณภาพคน และสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาวิจัยสร้างองค์ความรู้ที่จะช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้ และการเผยแพร่ขยายผลให้เกิดประโยชน์ ทั้งในระดับการปฏิบัติและระดับนโยบาย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549)

ผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่ หรือยุคปฏิรูปการศึกษา ควรมีลักษณะผู้นำที่ดีและเข้มแข็ง และมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีการติดต่อสื่อสารในองค์กรที่ดี โดยเฉพาะเป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หรือเรียกว่า ภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership) ซึ่ง Leithwood & Jantzi ได้อธิบาย ความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ว่า หมายถึง กลุ่มพฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออกถึงการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการยกระดับและกระบวนการ ซึ่งผู้นำและผู้ตามต่างยกระดับซึ่งกันและกันในด้านศีลธรรมและแรงจูงใจให้สูงขึ้น โดยผู้นำจะกระตุ้นจูงใจผู้ตามให้กระทำมากกว่าที่ผู้ตามคาดหวังไว้ว่าจะกระทำ และผู้ตามจะสร้างความผูกพันต่อจุดประสงค์ขององค์กร โดยผู้นำกระตุ้นให้ผู้ตามดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ขององค์กร และผู้นำแสดงคุณลักษณะที่เป็นตัวแบบหรือแบบอย่างในการปฏิบัติแก่ผู้ตาม ตลอดจนการเพิ่มอำนาจ (Empower) และช่วยเหลือผู้ตาม ซึ่งเป็นทฤษฎีภาวะผู้นำแนวใหม่ หรือเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) เนื่องจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) ไปสู่ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (Vision) มีการกระจายอำนาจ หรือการเสริมสร้างพลังจูงใจ (Empowering) เป็นผู้มีความคุณธรรม (Moral Agents) และมีการกระตุ้นผู้ตามให้มีความเป็นผู้นำ ด้วยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้จะพิจารณาที่ลักษณะของผู้นำ พฤติกรรมอำนาจ รวมทั้งตัวแปรสถานการณ์

ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นแนวทางที่กว้างกว่าแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำอื่น ๆ และผลจากการวิจัยเชิงประจักษ์และการฝึกอบรมพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในทุกระดับในองค์กรของประเทศต่าง ๆ จำนวนมาก พบว่าผู้นำบริหารหรือผู้นำที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถทำให้ประสิทธิผลของงานและองค์กรสูงขึ้น แม้ว่าสภาพการณ์ขององค์กรจะมีข้อจำกัดต่าง ๆ เพียงใด (Leithwood, K. & Jantzi, D., 1996); (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เนตร์พัฒนา ยาวีราข ที่พบว่า ความสำเร็จขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นเรียกว่าเป็นการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results-based Management) ประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลล้วนแต่ขึ้นกับภูมิปัญญา ความคิดอ่าน และแนวปฏิบัติที่สร้างสรรค์ของผู้นำขององค์กร โดยสรุปคือภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของงาน และองค์กร (เนตร์พัฒนา ยาวีราข, 2550)

ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จ นอกจากจะมีภาวะผู้นำแล้วความสามารถในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ย่อมต้องมีด้วย โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการซึ่งเป็นงานหลักของโรงเรียน จากการรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test: O - NET) ของผู้เรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 พบว่า การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยร้อยละผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างปีการศึกษา 2561 และ 2562 วิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับ สพฐ. โดยระดับคุณภาพของพัฒนาการทดสอบทางการศึกษา เปรียบเทียบปีการศึกษา 2561 และ 2562 พบว่า กลุ่ม A+ มีพัฒนาการลดลงร้อยละ -9.92 กลุ่ม A มีพัฒนาการลดลงร้อยละ -1.92 กลุ่ม A- มีพัฒนาการลดลงร้อยละ 7.10 กลุ่ม B+ มีพัฒนาการลดลงร้อยละ 12.28 กลุ่ม B มีพัฒนาการลดลงร้อยละ -9.72 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) จากปัญหาลักษณะนี้ทางการเรียนเป็นข้อมูลหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ซึ่งคะแนนผลสอบ O - NET ในแต่ละปีจะเป็นตัวชี้วัดผลงานด้านวิชาการของโรงเรียนแต่ละแห่ง และคุณภาพการศึกษาลดลงเป็นปัญหาหลักที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องเร่งพัฒนาร่วมกับบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนควรตระหนักในเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างอิทธิพลต่อผู้ตามเพื่อให้ผู้ตามเกิดความไว้วางใจ แรงจูงใจในการทำงานที่มากขึ้นจะส่งผลให้ได้ผลการปฏิบัติงานที่สูงมากขึ้นกว่าเดิม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ดี

จากหลักการและเหตุผลสรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลสำคัญที่ต้องรับผิดชอบต่อประสิทธิผลและความสำเร็จของโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารควรใช้ทักษะความรู้ความสามารถทางการบริหารและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ดี เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุทักษะในศตวรรษที่ 21 คือ 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม คิดสร้างสรรค์ ใส่ใจนวัตกรรม มีวิจรณ์ญาณแก้ปัญหาเป็น สื่อสารดี เติบโตร่วม 2) ทักษะสารสนเทศ สื่อเทคโนโลยี อัดทุกข้อมูลข่าวสารรู้เท่าทันสื่อ รอบรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ ฉลาดสื่อสาร 3) ทักษะชีวิตและอาชีพ มีความยืดหยุ่น

รู้จักปรับตัว ริเริ่มสิ่งใหม่ ใส่ใจดูแลตัวเอง รู้จักเข้าสังคม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้เพื่อจะนำไปเป็นข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีลำดับดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 จำนวน 112 โรงเรียน มีผู้ให้ ข้อมูลดังนี้ ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และครู 1 คน รวมทั้งสิ้น 224 คน ได้กำหนดคุณสมบัติครูดังนี้ คือ เป็นครูวิชาการ และมีประสบการณ์ 5 ปีขึ้นไป

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 92 โรงเรียน โดยใช้เกณฑ์กำหนดจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) และมีผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน ได้แก่ ครู 1 คน และผู้บริหาร 1 คน รวมจำนวน 184 คน แล้วดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยได้ประมวลแนวคิดที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารงานวิชาการ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

แบบสอบถามทั้ง 3 ตอน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและภาษาที่ใช้ โดยนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง รายข้อ หรือค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้บริหารชำนาญการ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล โดยมีค่าทั้งฉบับเท่ากับ 1.00 และหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach, L. J., 1994) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) โดยมีค่าทั้งฉบับเท่ากับ 0.986

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการกระตุ้นทางปัญญา ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.19	0.58	มาก
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.19	0.58	มาก
ด้านการกระตุ้นทางสติปัญญา	4.18	0.63	มาก
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.14	0.66	มาก
รวม	4.18	0.57	มาก

2. การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการนิเทศ การศึกษา ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนากระบวนการ

เรียนรู้ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และด้านการวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

การบริหารงานวิชาการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การนิเทศการศึกษา	4.84	0.37	มากที่สุด
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.80	0.40	มากที่สุด
3. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.75	0.44	มากที่สุด
4. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	4.71	0.50	มากที่สุด
5. การวัดผล ประเมินและการเทียบโอนผลการเรียน	4.68	0.47	มากที่สุด
6. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีการศึกษา	4.65	0.54	มากที่สุด
รวม	4.72	0.47	มากที่สุด

3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงานวิชาการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2

ตัวแปร	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	Y ₆
X ₁	.592**	.575**	.636**	.547**	.606**	.573**
X ₂	.629**	.654**	.712**	.655**	.699**	.633**
X ₃	.746**	.745**	.737**	.707**	.710**	.680**
X ₄	.689**	.680**	.699**	.675**	.657**	.624**
X _{tot}	.720**	.719**	.752**	.724**	.721**	.678**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าความสัมพันธ์ระดับสูงคือ การกระตุ้นทางสติปัญญากับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ ($r_{xy} = .746$) และการกระตุ้นทางสติปัญญากับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ ($r_{xy} = .745$) ส่วนคู่ที่มีค่าความสัมพันธ์เชิงบวกระดับปานกลางคือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์กับการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีการศึกษา มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ ($r_{xy} = .547$)

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและอภิปรายผลจากข้อมูลค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 โดยรวมและด้านการมีอิทธิพล อุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการคำนึงถึงความเป็น ปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยม อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้รับการพัฒนาศักยภาพก่อนเข้าสู่ตำแหน่ง ประกอบกับผู้บริหาร รุ่นใหม่ในปัจจุบันจะต้องปรับตัวและพัฒนาตนเองให้สามารถบริหารให้องค์กร มีการเปลี่ยนแปลงและทำงานให้สอดคล้องเข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดเวลา ความสำเร็จขององค์กร ไม่ว่าจะเรียกว่าเป็นการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results - Based Management) ประสิทธิภาพหรือประสิทธิผล ล้วนแต่ขึ้นอยู่กับภูมิปัญญาความคิด อ่านและแนวปฏิบัติที่สร้างสรรค์ ซึ่งผลการวิจัยของ เบส (Bass) ที่พบว่า ภาวะผู้นำสัมพันธ์กับ ประสิทธิภาพของงาน และภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลขององค์กร เนื่องจากผู้นำมี ความสำคัญ นอกจากนี้ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะทำให้ผู้ตามเชื่อถือ ยอมรับ ศรัทธา ยกย่อง และ รักดี และผู้นำยังกระตุ้นให้ผู้ตามทำงานได้มากกว่าปกติ ผู้นำสามารถเปลี่ยนสถานะของปัจเจก บุคคลและองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ผู้บริหารจึงต้องสร้างภาวะผู้นำที่เข้มแข็งในการบริหารงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำหรือใช้ภาวะผู้นำได้อย่าง เหมาะสมและเป็นไปตามหน้าที่และบทบาทของผู้บริหารที่ดี จะส่งผลต่อความสำเร็จในการ ดำเนินงานภายในสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน เพราะจะมีความสามารถในการใช้อิทธิพลโน้มน้าวใจบุคลากรในการปฏิบัติของบุคลากรให้ตระหนักถึงความเป็นส่วนหนึ่งในความสำเร็จ ของงาน เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุผลตาม วัตถุประสงค์ขององค์กร ผู้นำหรือผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถทำให้ ประสิทธิภาพขององค์กรสูงขึ้น แม้ว่าสภาพการณ์ขององค์กรจะมีข้อจำกัดต่าง ๆ เพียงใด (Bass, B. M., 1985) ดังผลงานวิจัยของ ขวัญชัย จะเกรง ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่าง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร พบว่า ภาวะผู้นำการ เปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3 - 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามุทสาคร โดยภาพรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก (ขวัญชัย จะเกรง, 2551) และผลงานวิจัยของ ณิชยานุช สุดชาติ ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช

2551 ในโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร จังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร จังหวัดขอนแก่น มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (ณัชญานุช สุดชาติ, 2558)

2. ผลการศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ทั้ง 6 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เนื่องมาจากการเป็นงานหลัก และเกี่ยวข้องกับทุกกิจกรรมในสถานศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายให้ไปสู่การมีคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดหมายของสถานศึกษาดังผลงานวิจัยของ เพ็ญจันทร์ วัชรภิมย์ ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6 พบว่าโดยรวมมีการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก จากงานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา เป็นการบริหารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน จึงเป็นจุดหมายหลักของสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องดำเนินการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อเป็นแนวทางให้บุคลากรนำไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย (เพ็ญจันทร์ วัชรภิมย์, 2551) และผลงานวิจัยของ ประทวน พรหมจ้อย ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ประทวน พรหมจ้อย, 2557)

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการบริหารงานวิชาการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ เพราะคุณลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารงานวิชาการ ซึ่งจะนำมาซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณภาพของผู้เรียน เนื่องจากการเป็นงานหลักและเกี่ยวข้องกับทุกกิจกรรมในสถานศึกษา ดังผลงานวิจัยของ ไพฑูรย์ แก้วเงิน ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก (ไพฑูรย์ แก้วเงิน, 2552) และผลงานวิจัยของ โยธิน สกุลเดช ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยความรับผิดชอบ ความเข้าใจงาน และบุคคลกรเข้าสังคมได้ดี การให้การยอมรับนับถือ การมีความคิดริเริ่ม

การโน้มน้าวจิตใจ การประสานงาน การให้ความช่วยเหลือ และการรู้จักปรับปรุงแก้ไขพัฒนา
งานให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ (โยธิน สกุลเดช, 2548)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 สามารถสรุปได้ดังนี้ ภาวะผู้นำการ
เปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการกระตุ้น
ทางปัญญา ส่วนการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและ
เทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผล
การเรียนรู้ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน
สถานศึกษา และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยที่ผู้นำมีความสำคัญเป็น
อย่างยิ่ง นอกจากนี้ผู้นำจะทำให้ผู้ตามเชื่อถือ ยอมรับ ศรัทธา ยกย่อง และรักดี และยังกระตุ้น
ให้ผู้ตามทำงานได้มากขึ้น ทำให้ผู้นำสามารถนำพาบุคลากรในองค์กรและองค์กรไปสู่
ความสำเร็จได้ และจากการวิจัยครั้งนี้ ขอแบ่งเป็นข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยและ
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย 1) ผู้บริหาร
สถานศึกษาควรมีการสร้างวิสัยทัศน์ โดยการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิด
แรงกระตุ้นในการสร้างวิสัยทัศน์ของตนเองอย่างต่อเนื่อง 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมี
การศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
มากขึ้น 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญและส่งเสริมให้ครูมีการทำวิจัยในชั้นเรียน
ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อแก้ปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน
ขณะที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการพัฒนา
ตนเองให้มีวิสัยทัศน์และลักษณะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการส่งเสริม
พัฒนางานวิชาการของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด อันจะนำไปสู่คุณภาพทางการศึกษาใน
ระดับโรงเรียนระดับเขตและระดับประเทศต่อไป สำหรับข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป
1) ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพปัญหาการปฏิบัติงานกับการบริหารงานด้าน
วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการให้
ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายทางการศึกษาของประเทศ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริการและการจัดการศึกษาให้
คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎหมายกำหนด

- หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550.
กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test: O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2562 (เอกสารวิชาการลำดับที่ 6/2563).
กรุงเทพมหานคร: กลุ่มนิเทศติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2.
- ขวัญชัย จะเกรง. (2551). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3-4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัชญานุช สุดชาติ. (2558). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร จังหวัดขอนแก่น. ใน การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 17 และการสัมมนาวิชาการเพื่อเผยแพร่งานวิจัยสู่ชุมชน ครั้งที่ 5. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เนตรพัฒนา ยาวีราช. (2550). ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 5).
กรุงเทพมหานคร: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส.
- ประทวน พรหมจ้อย. (2557). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไพฑู แกบเงิน. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เพ็ญจันทร์ วัชรภิมย์. (2551). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 6. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- โยธิน สกุลเดช. (2548). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- วิจิตร ศรีอ้วน. (2551). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

Bass, B. M. (1985). Leadership and performance beyond expectations. New York: Free Press.

Cronbach, L. J. (1994). Essentials of Psychological Testing. (5th ed.). New York: Harper.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Leithwood, K. & Jantzi, D. (1996). Toward an Explanation of Variation in Teacher's Perceptions of Transformational School Leadership. Educational Administration Quarterly, 32(4), 512 - 538.

การศึกษาวิเคราะห์เชิงกระบวนการและผลสัมฤทธิ์
ของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน*
AN ANALYTICAL STUDIES PROCESS AND OUTCOMES
OF PROJECT OF MONKS TEACHING MORALITY IN SCHOOL

พระศรีธรรมภาณี

Phrasridhammabhani

ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์

Khantong Wattanapradith

พระมหาสุรศักดิ์ สีส่วโร (โสภะ)

Phramaha Surasak Silasangwaro (Sopha)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: surasak.sil@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินงานของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และ 2) วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ เชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียน พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ครูพี่เลี้ยงและผู้บริหาร จำนวน 1,600 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นักเรียน พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ครูพี่เลี้ยงและผู้บริหาร จำนวน 10 รูป/คน โดยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการดำเนินงานของโครงการพระสอนศีลธรรม มี 4 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ 1.1) ด้านการบริหารจัดการพระสอนศีลธรรม ($\bar{X}$ = 3.60, S.D. = .840) 1.2) ด้านการพัฒนาผู้เรียนของพระสอนศีลธรรม ($\bar{X}$ = 3.63, S.D. = .829) 1.3) ด้านประสิทธิภาพผู้สอนของพระสอนศีลธรรม ($\bar{X}$ = 3.67, S.D. = .849) และ 1.4) ด้านกระบวนการติดตามควบคุมคุณภาพพระสอนศีลธรรม ($\bar{X}$ = 3.69, S.D. = .850) 2) ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกกลุ่มคือผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงพระสอนศีลธรรม และนักเรียน มี 4 ด้าน ได้แก่ 2.1) ด้านความรู้

* Received 8 April 2021; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

นักเรียนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา 2.2) ด้านทัศนคตินักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา 2.3) ด้านพฤติกรรมทางศีลธรรมของผู้เรียน และ 2.4) ด้านประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรม โครงการพระสอนศีลธรรมเป็นโครงการที่ดีมากเพราะได้ความรู้เข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา รู้วิธีการปฏิบัติ เข้าถึงแก่นทางพระพุทธศาสนา ทำให้ได้มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและทำหน้าที่ชาวพุทธถูกต้อง

คำสำคัญ: กระบวนการ, ผลสัมฤทธิ์, โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

Abstract

The objectives of this article were to: 1) study the implementation of moral teaching in the school project, and 2) analyze the achievement of the implement of moral teaching in the school project of Mahachulalongkornrajavidyalaya University. This was integrated research methods both quantitative and questionnaires. Use Stratified Random Sampling the sample group includes: students, moral teaching in the school, mentors, and administrators of 1,600 peoples. Using statistical analyze the frequency, percentage, mean and standard deviation. And qualitative In-depth interviews by purposive sampling were key informants such as students, moral teaching in the school, mentors, and administrators of 10 peoples. By content analysis and summarizing as an overview. The research was found that: 1) implement of moral teaching in the school project are 4 aspects, overall is high level includes 1.1) moral teaching management ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = .840), 1.2) develop of the master of morality ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = .829), 1.3) effectiveness the of moral teaching in the school ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = .849), and 1.4) process of monitoring and controlling the quality of moral teachings ($\bar{X} = 3.69$, S.D.= .850). 2) Achievement of the implement of moral teaching in the school project, overall is high level by group is the administrators, mentors, and students are 4 aspects includes 2.1) students' knowledge about Buddhism, 2.2) students' attitude towards the study of Buddhism, 2.3) moral behavior of the learners, and 2.4) teaching efficiency of the moral monks. The moral teaching in the School project is a very good project because it acquires knowledge fully understand Buddhism, know how to practice, gain access to the Buddhist essence, make the child relevant to the religion and perform the duties of the Buddhists properly.

Keywords: Process, Outcome, Moral Teaching in The School Project

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางสังคมที่สำคัญของประเทศไทยนับตั้งแต่สมัยโบราณกาลตราบจนถึงปัจจุบันหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา รวมทั้งพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ขัดเกลาเรียนรู้ในทางสังคม ปลุกฝังศีลธรรมอันดีงามให้กับสมาชิกในสังคม ส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนา ช่วยควบคุมสังคมให้เป็นปึกแผ่นและเกิดความสงบสุขแบบแผนพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 2560 - 2564 ที่พบว่า สภาพสังคมประเทศไทยในปัจจุบันมีปัญหาสังคมเกิดขึ้นมากมาย เนื่องจากสภาพ ความล้มเหลวของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ความอ่อนแอของประชาชนที่มีความบกพร่อง โดยการกระทำผิดจะเป็นเครื่องพิสูจน์ความถูกต้องของประเพณีนิยมและอำนาจอันชอบธรรมที่มีอยู่ในสังคม ทำให้ประชาชนมีการดำรงชีวิตที่มีค่านิยมผิด ๆ ไปจากสังคมไม่สามารถเข้าใจหรือปฏิบัติตามกฎ ระเบียบที่สังคมวางไว้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้นให้ดีขึ้น (พระราชวรเมธี และคณะ, 2563) ในส่วนของแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 บทสรุปผู้บริหารที่ว่า กระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้เกิดการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมจากต่างชาติเข้ามาสู่ประเทศไทยผ่านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศที่ไร้พรมแดนได้ก่อให้เกิดการผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมพื้นถิ่น ซึ่งส่งผลทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนในสังคมแง่มุมต่าง ๆ ทั้งด้านค่านิยมพฤติกรรมและระบบคุณค่าของคนในสังคม รวมทั้งการเกิดวิกฤติความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรมของคนไทยลดลงและมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป นอกจากนี้ สื่อสารมวลชนทั้งสื่อโทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ จำนวนมากขาดความเข้มงวดทางจรรยาบรรณในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเชิงลบ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนค่านิยมพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยมบริโภคนิยมมากขึ้น และขาดจิตสำนึกสาธารณะ นำไปสู่ปัญหาทางสังคมต่าง ๆ (กรมการศาสนา เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ, 2559)

ในปัจจุบันเยาวชนรุ่นใหม่หันมาให้ความสนใจความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ละเลยประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาวะปัจจุบันเกิดเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ตกอยู่ในกระแสการถดถอยทางด้านเศรษฐกิจอย่างรุนแรงเกิดวิกฤติทางการเมือง ประชาชนตกงานเป็นจำนวนมากทำให้สังคมสับสนวุ่นวาย ประกอบอาชีพเพื่อความอยู่รอด ขาดศีลธรรมค้ำจุนจิตใจในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง สภาพปัญหาดังกล่าวนำสู่ปัญหาทางสังคมอยู่จวนจวนทุกวันนี้ (สำนักงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555) จากสภาพปัญหาดังกล่าวรัฐบาลจึงได้ดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยการสนับสนุนส่งเสริมพระเข้าไปสอนในสถานศึกษา และในปีงบประมาณ 2551 กรมการศาสนาได้เปลี่ยนบทบาทการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ดำเนินการมาแต่เดิมไปสนับสนุนกิจกรรมคุณธรรมอื่น ๆ โดยได้ออกร่างงานพร้อมงบประมาณให้กระทรวงศึกษาธิการรับดำเนินการ แล้วต่อมา

กระทรวงศึกษาธิการได้มอบให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมาดำเนินการซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจัดเข้าในพันธกิจประเภทงานให้บริการวิชาการแก่ชุมชนของมหาวิทยาลัย (สำนักงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557) ทั้งนี้ จึงได้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาด้านจริยธรรมให้แก่นักเรียน ซึ่งเป็นการพัฒนาบุคคลในด้านที่สำคัญที่สุดคือ การปลูกฝังให้เป็นพลเมืองดีของชาติและมีคุณภาพ มีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งมาจากปัจจัยที่สำคัญคือหลักพระพุทธศาสนา เมื่อศาสนาเห็นความสำคัญของเด็กและเยาวชนแล้ว จะมีวิธีการดำเนินการอย่างไรที่จะทำให้เด็กและเยาวชนมีศาสนาและจริยธรรม และพร้อมที่เจริญเติบโตขึ้นกับยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว

ต่อมามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยโดยสำนักงานพระสอนศีลธรรมและศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่อยู่ในความรับผิดชอบดูแลดำเนินโครงการนี้มาครบรอบ 1 ทศวรรษในปี พ.ศ. 2560 ซึ่งงานของพระสอนศีลธรรมคือ การให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนาแก่นักเรียน สร้างภูมิคุ้มกัน ยกระดับคุณภาพกาย วาจาใจให้นักเรียนเป็นคนดีด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอันดีงามของไทยเพื่อให้เห็นผลผลิตที่สร้างประโยชน์และคุณค่าที่เกิดประโยชน์แก่สังคมและความพร้อมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ยกย่องการบริหารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นซึ่งมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ว่า “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ อย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูลอนุรักษ์ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) จากการดำเนินการพัฒนาเยาวชนในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องของสำนักงานโครงการพระสอนศีลธรรม ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านมามีส่วนเกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารการศึกษา นักเรียน ครูพี่เลี้ยง และครูพระสอน ทำให้เห็นถึงปัญหา อุปสรรค และโอกาสที่จะทำให้โครงการสามารถขับเคลื่อนพัฒนาต่อยอดตามแผนยุทธศาสตร์ ดังนั้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาวิจัยกระบวนการและผลสัมฤทธิ์ของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อศึกษากระบวนการและผลสัมฤทธิ์ของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อนำผลจากการศึกษาวิจัยมาพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
2. เพื่อวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์เชิงกระบวนการและผลสัมฤทธิ์ของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เป็นการวิจัยเป็นแบบผสานวิธี ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ด้านประชากร (Population) คือ บุคลากรของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นผู้ที่มีปฏิบัติหน้าที่ จำนวน 30,405 โรงเรียน (สำนักงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2563)

1.1.1 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) คือ บุคลากรของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นผู้ที่มีปฏิบัติหน้าที่ โดยแบ่งออกเป็นภูมิภาค คือ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคอีสาน โดยการสุ่มเลือกตัวอย่างหลายขั้นตอนแบบแบ่งชั้นภูมิ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษา 2) ครูพี่เลี้ยงของพระสอนศีลธรรม 3) นักเรียน และ 4) พระสอนศีลธรรม กลุ่มตัวอย่างละ 400 รูป/คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,600 รูป/คน โดยใช้สูตรของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

1.1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน 2) ครูพี่เลี้ยงพระสอนศีลธรรม จำนวน 3 คน 3) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน 2 รูป และ 4) นักเรียน จำนวน 3 คน จำนวนทั้งหมด 10 รูป/คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือ บุคลากรของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละสายงานมีความเชี่ยวชาญเฉพาะในงานที่รับผิดชอบ และข้อมูลที่ได้ครบถ้วนจากการสัมภาษณ์ตามจำนวนนี้ถือว่าเหมาะสมเพราะเป็นข้อมูลที่อ้อมตัว

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ ตำราที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน กระบวนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และการบริหารจัดการองค์กร

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เชิงปริมาณใช้แบบสอบถามซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.50-1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) เท่ากับ 0.97 และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน (Checklist) 2) วิเคราะห์เชิงกระบวนการและผลสัมฤทธิ์โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนตามพันธกิจเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1967) (โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง มีปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด) และ 3) ข้อเสนอแนะ และเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเลือกจากคุณสมบัติผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสอนศีลธรรม

ในโรงเรียน แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) การดำเนินงานของโครงการพระสอนศีลธรรม และ 3) แนวทางการวิเคราะห์เชิงกระบวนการและผลสัมฤทธิ์โครงการพระสอนศีลธรรม

3. ด้านการเก็บข้อมูล คือ โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 วิเคราะห์เชิงกระบวนการและผลสัมฤทธิ์โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนตามพันธกิจ (แบบสอบถาม) ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ทั้งหมดจำนวน 1,600 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด ระยะที่ 2 การดำเนินงานของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน (แบบสัมภาษณ์) ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ทั้งหมดจำนวน 10 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสัมภาษณ์ทั้งหมด และระยะที่ 3 แนวทางการวิเคราะห์เชิงกระบวนการและผลสัมฤทธิ์โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน (สนทนากลุ่ม)

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ เชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเชิงคุณภาพวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำข้อมูลที่ได้มาจัดเรียงเป็นหมวดหมู่ และสรุปเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

การศึกษาการดำเนินงานของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณของกลุ่มตัวอย่างที่สะท้อนถึงผลสัมฤทธิ์การดำเนินการของโครงการพระสอนศีลธรรม มีดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 269 คน ร้อยละ 69.3 มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี จำนวน 280 คน ร้อยละ 72.2 มีประสบการณ์ 26 - 30 ปี จำนวน 204 คน ร้อยละ 52.6

1.2 ครูที่เล็งพระสอนศีลธรรม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 289 คน ร้อยละ 62.8 มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี จำนวน 171 คน ร้อยละ 42.4 มีประสบการณ์อยู่ที่ระหว่าง 26 - 30 ปี จำนวน 107 คน ร้อยละ 26.6 เป็นครูสอนสังคม จำนวน 216 คน ร้อยละ 53.6 ระดับชั้นที่สอนอยู่ระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 246 คน ร้อยละ 61

1.3 พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี จำนวน 108 รูป ร้อยละ 27.0 มีพรรษา 6 - 10 จำนวน 135 รูป ร้อยละ 33.8 มีวุฒิการศึกษาทางธรรม (แผนกธรรม) นักธรรมชั้นเอก จำนวน 383 รูป ร้อยละ 95.8 ไม่มีวุฒิการศึกษาแผนกบาลี จำนวน 272 รูป ร้อยละ 68.0 มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 175 รูป ร้อยละ 43.8 มีประสบการณ์สอนต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 176 รูป ร้อยละ 44 ระดับชั้นที่สอนอยู่ระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 247 รูป ร้อยละ 61.8

1.4 นักเรียน พบว่า ส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 289 คน ร้อยละ 72.4 มีอายุ ระหว่าง 11 - 12 ปี จำนวน 224 คน ร้อยละ 56.1 เรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จำนวน 219 คน ร้อยละ 54.3

2. ด้านการบริหารจัดการพระสอนศีลธรรม พบว่า ด้านการบริหารจัดการของโครงการพระสอนศีลธรรมตามทัศนะของพระสอนศีลธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ด้านการบริหารจัดการของโครงการพระสอนศีลธรรม

ข้อที่		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการส่งเสริมเนื้อหาหลักสูตร				
1	หลักสูตรและโครงการต่าง ๆ มีประโยชน์ต่อพระสอนศีลธรรม	3.78	1.052	มาก
2	โครงการมีการส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ	3.78	1.017	มาก
3	โครงการส่งเสริมเครือข่ายพัฒนาหลักสูตรกับหน่วยงานอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง	3.41	.995	ปานกลาง
ด้านกระบวนการคัดเลือกพระสอนศีลธรรม				
1	การปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่มีความเต็มใจให้บริการด้วยความเอาใจใส่	3.74	1.051	มาก
2	เอกสารประกอบการรับสมัครมีความเหมาะสม	3.69	.959	มาก
3	สถานที่รับสมัครเดินทางสะดวกไม่ลำบาก	3.51	.978	ปานกลาง
ด้านการฝึกอบรมพัฒนาและการจัดการเรียนรู้				
1	ส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ	3.76	.969	มาก
2	สำนักงานพระสอนศีลธรรมส่งเสริมการอบรมพัฒนาตรงตามความต้องการ	3.72	.955	มาก
3	การส่งเสริมใช้สื่ออุปกรณ์การจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัย	3.61	1.005	ปานกลาง
ด้านกระบวนการติดตามควบคุมคุณภาพพระสอนศีลธรรม				
1	ระบบการติดตามโดยการให้พระสอนศีลธรรมทำใบรายงานการสอนประจำทุกเดือน	3.90	.977	มาก
2	ระบบการติดตามโดยการผ่านผู้อำนวยการสถานศึกษารับทราบการปฏิบัติงาน	3.76	1.01	มาก
3	มีการสุ่มตรวจเยี่ยมเพื่อให้ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน	3.49	1.033	ปานกลาง

2.1 ผลสัมฤทธิ์ด้านการส่งเสริมเนื้อหาหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = .840) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ หลักสูตรและโครงการต่าง ๆ มีประโยชน์ต่อพระสอนศีลธรรม ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 1.052) รองลงมาคือ โครงการมีการส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 1.017) และน้อยที่สุดคือ โครงการส่งเสริมเครือข่ายพัฒนาหลักสูตรกับหน่วยงาน อื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = .995)

2.2 ผลสัมฤทธิ์ด้านกระบวนการคัดเลือกพระสอนศีลธรรม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = .829) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีความเต็มใจให้บริการด้วยความเอาใจใส่ ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 1.051) รองลงมาคือ เอกสารประกอบการรับสมัครมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = .959) และน้อยที่สุดคือ สถานที่รับสมัครเดินทางสะดวกไม่ลำบาก ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = .978)

2.3 ผลสัมฤทธิ์ด้านการฝึกอบรมพัฒนาและการจัดการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.6$, S.D. = .849) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = .969) รองลงมาคือ สำนักงานพระสอนศีลธรรมส่งเสริมการอบรมพัฒนาตรงตามความต้องการ ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = .955) และน้อยที่สุดคือ การส่งเสริมใช้สื่ออุปกรณ์การจัดการเรียนการสอน ที่ทันสมัย ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 1.005)

2.4 ผลสัมฤทธิ์ด้านกระบวนการติดตามควบคุมคุณภาพพระสอนศีลธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = .850) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ระบบการติดตามโดยการให้พระสอนศีลธรรมทำใบรายงานการสอนประจำทุกเดือน ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = .977) รองลงมาคือ ระบบการติดตามโดยการผ่านผู้อำนวยการสถานศึกษา รับทราบการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 1.01) และน้อยที่สุดคือ มีการสุ่มตรวจเยี่ยมเพื่อให้ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 1.033) สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญว่า

“ควรเสริมสร้างทักษะและเทคนิควิธีการสอน ถ่ายทอดความรู้ รวมถึงการฝึกอบรมพัฒนาทักษะความสามารถในการถ่ายทอดเป็นสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าสนใจ” (พระสอนศีลธรรม, 2563)

“การส่งเสริมอบรมพัฒนาหลักสูตรต่าง ๆ ที่ตรงตามความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะเป็นโยชน์และสามารถนำไปใช้ได้ทันที ในกระบวนการพัฒนาฝึกอบรมควรมีการสร้างแรงบันดาลใจ จะช่วยปลูกศรัทธามีใจรักทำงานเผยแผ่ และมีระบบการติดตามที่ทันสมัย” (ผู้บริหารสถานศึกษา, 2563)

การศึกษาวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนพบว่า ผลสัมฤทธิ์ด้านการพัฒนาผู้เรียนและประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมโดยนำเสนอผลแยกตามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงพระสอนศีลธรรม และนักเรียน มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ด้านความรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา พบว่า กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = .595) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ นักเรียนมีความตระหนักรู้เรื่องโทษภัยของยาเสพติดอบายมุข ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = .819) รองลงมาคือ นักเรียนรู้และเห็นประโยชน์ของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = .809) กลุ่มครูพี่เลี้ยงพระสอนศีลธรรม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = .501) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ นักเรียนมีความตระหนักรู้เรื่องโทษภัยของยาเสพติดอบายมุข ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = .661) รองลงมาคือ นักเรียนรู้และเห็นประโยชน์ของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = .787) กลุ่มนักเรียน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = .483) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ฉันมีความตระหนักรู้เรื่องโทษภัยของยาเสพติดอบายมุข ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = .640) รองลงมาคือ ฉันรู้และเห็นประโยชน์ของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = .618)

3.2 ด้านทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = .643) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ นักเรียนมีส่วนร่วมทุกครั้งในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = .812) รองลงมาคือ พระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทยนักเรียนจึงช่วยกันส่งเสริมรักษาไว้ ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = .749) กลุ่มครูพี่เลี้ยงพระสอนศีลธรรม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = .485) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ นักเรียนมีส่วนร่วมทุกครั้งในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = .596) รองลงมาคือ พระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทยนักเรียนจึงช่วยกันส่งเสริมรักษาไว้ ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = .600) กลุ่มนักเรียน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = .436) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ฉันภาคภูมิใจที่เป็นพุทธศาสนิกชน ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = .547) รองลงมาคือ ฉันรู้สึกเลื่อมใสและเกรงกลัวที่จะทำความผิดหรือบาป ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = .636)

3.3 ด้านพฤติกรรมทางศีลธรรม จริยธรรมของผู้เรียน กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = .679) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ เมื่อเก็บสิ่งของที่ตกหล่นได้ นักเรียนหาคืนให้เจ้าของทุกครั้ง ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = .818) รองลงมาคือ นักเรียนสนใจและรักการอ่านพุทธประวัติชาดก และประวัติพุทธสาวก ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = .766) กลุ่มครูพี่เลี้ยงพระสอนศีลธรรม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = .716) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ เมื่อมีโอกาสเข้า นักเรียนพากันไปไหว้พระสวดมนต์ ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = .607) รองลงมาคือ เมื่อเก็บสิ่งของที่ตกหล่นได้นักเรียนหาคืนให้เจ้าของทุกครั้ง ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = .677) กลุ่มนักเรียน

โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.30$, S.D.= .476) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ เมื่อฉันเก็บสิ่งของที่ตกหล่นได้ คินให้เจ้าของทุกครั้ง ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = .612) รองลงมาคือ ฉันยกมือไหว้ ทำความเคารพทุกครั้งที่ได้เห็นพระพุทธรูปและผู้มีพระคุณ ($\bar{X} = 3.47$, S.D.= .649)

3.4 ด้านประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรม กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = .679) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ พระสอนศีลธรรมมีความน่าเลื่อมใส วางตนดีเป็นกัลยาณมิตร ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = .758) รองลงมาคือ พระสอนศีลธรรมมีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = .721) กลุ่มครูพี่เลี้ยงพระสอนศีลธรรม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = .716) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ พระสอนศีลธรรมมีความน่าเลื่อมใสวางตนดีเป็นกัลยาณมิตร ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = .701) รองลงมาคือ พระสอนศีลธรรมมีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = .760) กลุ่มนักเรียน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = .491) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ พระอาจารย์สอนมีความน่าเลื่อมใส วางตนดี เป็นกัลยาณมิตร ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = .618) รองลงมาคือ พระอาจารย์สอนมีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = .573) สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญว่า

“พระสอนศีลธรรมมีความน่าเลื่อมใส วางตนดี เป็นกัลยาณมิตร ทั้งนี้เป็นเพราะมีกระบวนการคัดเลือกพระสอนศีลธรรมตามคุณสมบัติตามเกณฑ์ มีวิชาจรณะที่งดงาม” (นักเรียน, 2563)

“โลกสมัยใหม่นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ครูเพียงแค่ทำหน้าที่กำกับดูแล ชี้ทาง ซึ่งการสอดแทรกหลักธรรม บูรณาการวิถีโลกปัจจุบันเป็นวิธีการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 ที่เรียกว่า Active Learning” (ครูพี่เลี้ยงพระสอนศีลธรรม, 2563)

ตารางที่ 2 สรุปวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

กระบวนการ	ความรู้	ทัศนคติ	พฤติกรรม	ทักษะการสอน	ลำดับ
นักเรียน มีความตระหนักรู้ เรื่อง โทษภัยของยาเสพติด อบายมุข	นักเรียนมีส่วนร่วมทุกครั้งที่ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	นักเรียนมีส่วนร่วมทุกครั้งที่ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	เมื่อเก็บสิ่งของที่ตกหล่นได้ นักเรียนหาคืนให้เจ้าของทุกครั้ง	พระสอนศีลธรรมมีความน่าเลื่อมใส วางตนดี เป็นกัลยาณมิตร	1

กระบวนการ	ความรู้	ทัศนคติ	พฤติกรรม	ทักษะการสอน	ลำดับ
ผู้อำนวยการ	นักเรียนรู้ และเห็นประโยชน์ของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	พระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทยนักเรียนจึงช่วยกันส่งเสริมรักษาไว้	นักเรียน สนใจและรักการ อ่านพุทธประวัติชาดก และประวัติพุทธสาวก	พระสอนศีลธรรมมีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน	2
	นักเรียน มีความรู้เรื่องการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับสังคม อย่างมีสติ สมาน และปัญญา	นักเรียนภาคภูมิใจที่เป็นพุทธศาสนิกชน	เมื่อมีโอกาสเข้านักเรียนพากันไปไหว้พระ สวดมนต์	พระสอนศีลธรรมเปิดโอกาสให้นักเรียน มีการเรียนรู้อย่างอิสระด้วยตัวเอง	3
ครูพี่เลี้ยง	นักเรียนมีความตระหนักเรื่องโทษภัยของยาเสพติด อบายมุข	นักเรียนมีส่วนร่วมทุกครั้งในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	เมื่อมีโอกาสเข้านักเรียนพากันไปไหว้พระ สวดมนต์	พระสอนศีลธรรมมีความน่าเชื่อถือ วางตนดีเป็นกัลยาณมิตร	1
	นักเรียนรู้และเห็นประโยชน์ของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	พระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทยควรส่งเสริม	เมื่อเก็บสิ่งของที่ตกหล่นได้นักเรียนหาคืนให้เจ้าของทุกครั้ง	พระสอนศีลธรรมมีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้	2
	นักเรียน รู้ เข้าใจและเห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนา	นักเรียนภาคภูมิใจที่เป็นพุทธศาสนิกชน	นักเรียนยกมือไหว้ทำความเคารพพระพุทธรูปและผู้มีพระคุณ	พระสอนศีลธรรมมีแผนการสอนที่ชัดเจน	3
นักเรียน	ฉัน มีความตระหนักเรื่อง โทษภัยของยาเสพติด อบายมุข	ฉันภาคภูมิใจที่เป็นพุทธศาสนิกชน	เมื่อฉันเก็บสิ่งของที่ตกหล่นได้คืนให้เจ้าของทุกครั้ง	พระอาจารย์สอนมีความน่าเชื่อถือ วางตนดี เป็นกัลยาณมิตร	1
	รู้ และเห็นประโยชน์ของวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ฉันรู้สึกละอายใจ และเกรงกลัวที่จะทำความผิดหรือบาป	ยกมือ ไหว้ทำความเคารพพระพุทธรูป และผู้มีพระคุณ	พระอาจารย์สอนมีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้	2
	มีความรู้เรื่องการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมในสังคม	พระพุทธศาสนาสร้างแรงบันดาลใจให้เป็นคนดี	ฉันเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน	เปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้อย่างอิสระด้วยตัวเอง	3

อภิปรายผล

จากการศึกษาการดำเนินงานของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน การดำเนินงาน มี 4 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการพระสอนศีลธรรม 2) ด้านการพัฒนาผู้เรียนของพระสอนศีลธรรม 3) ด้านประสิทธิภาพผู้สอนของพระ

สอนศีลธรรม และ 4) ด้านกระบวนการติดตามควบคุมคุณภาพพระสอนศีลธรรม และนักเรียน ประเมิน 4 ด้านหลัก คือ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทัศนคติ 3) ด้านพฤติกรรม และ 4) ด้านการประเมินทักษะการสอน เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สอดคล้องกับ พระสมุห์สมชาย สิริสมปนโน (มีสุดใจ) และคณะ ได้กล่าวถึงการปฏิบัติงานของ พระสอนศีลธรรมโรงเรียนประเทียวิทยาทานว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของ พระสอนศีลธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ 1) ด้านการใช้เทคนิคและวิธีการสอน 2) ด้านการสอนเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง 3) ด้านการสอนที่สอดคล้อง การปฏิบัติงาน ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมากทุกข้อ ด้านปัญหาและอุปสรรค ในการปฏิบัติหน้าที่ของพระสอนศีลธรรม พบว่า พระสอนศีลธรรมขาดทักษะในการถ่ายทอด ความรู้และไม่มีเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ไม่ชำนาญการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย ในการประกอบการเรียนการสอน ขาดความชำนาญการผลิตสื่อที่ทันสมัย โดยเฉพาะสื่อ เทคโนโลยีที่สอดคล้องขาดความคล่องในการใช้สื่อประกอบการเรียน และไม่มีวิธีกระตุ้นให้ นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียน และเน้นบรรยายมากเกินไปจนนักเรียนไม่มีส่วนในกิจกรรม เลย ตลอดจนเนื้อหาในการเรียนมีมากไม่สอดคล้องกับเวลาที่ใช้ทำการเรียนการสอน (พระสมุห์ สมชาย สิริสมปนโน (มีสุดใจ) และคณะ, 2560)

จากการศึกษาวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา 2) ด้านทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา 3) ด้านพฤติกรรมทางศีลธรรม ของผู้เรียน และ 4) ด้านประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรม ได้เห็นถึงคุณค่า ของโครงการว่าเป็นโครงการที่ดีมากเพราะว่าในวิชาศีลธรรม ทำให้นักเรียนได้ความรู้เกี่ยวกับ พระพุทธศาสนา ทำให้เด็กได้ใกล้ชิดกับศาสนามากขึ้น เด็กได้รู้วิธีการหรือการปฏิบัติ เข้าถึงแก่นทางพระพุทธศาสนา และอยากให้ส่งเสริมพระสอนศีลธรรมอย่างต่อเนื่อง สอดคล้อง กับ ดำรงค์ เบญจศิริ และคณะ กล่าวถึงปัจจัยการดำเนินงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนภาพรวม พบว่า ทุกปัจจัยส่งผลต่อประสิทธิภาพอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X} = 3.849$, S.D. = 0.333) ได้แก่ 1) ด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมในการป้องกันยา เสพติดและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของพระสอนศีลธรรม 2) ด้านการสอนเยาวชนให้ยึดมั่นในหลัก ประชาธิปไตย สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความปรองดองของคนในชาติ 3) ด้านการเพิ่มศักยภาพในการใช้สื่อเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน 4) ด้านการเตรียม ความพร้อมเข้าสู่อาเซียนของพระสอนศีลธรรม และ 5) ด้านกระจายพระสอนศีลธรรมเพื่อ ปฏิบัติการสอนครอบคลุมทุกภูมิภาค สรุปได้ว่า การสอนหลักธรรมและศีลธรรมบูรณาการ เนื้อหาสาระการยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความ ปรองดอง มีการใช้เทคนิคการสอนและการผลิตสื่อการสอนของพระสอนศีลธรรม รวมถึงการใช้ เทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอน (ดำรง เบญจศิริ และคณะ, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนา ด้านจริยธรรมให้แก่นักเรียน จากการดำเนินงานของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการพระสอนศีลธรรม 2) ด้านการพัฒนาผู้เรียนของพระสอนศีลธรรม และ 3) ด้านประสิทธิภาพผู้สอนของพระสอนศีลธรรม และ 4) ด้านกระบวนการติดตามควบคุมคุณภาพพระสอนศีลธรรม ด้านวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรม ซึ่งจำแนกตามกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงพระสอนศีลธรรม และนักเรียน ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ 1) ด้านความรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา 2) ด้านทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา 3) ด้านพฤติกรรมทางศีลธรรมของผู้เรียน และ 4) ด้านประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรม และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรศึกษาให้ครอบคลุมถึงบทบาทของพระสอนศีลธรรมกับความคาดหวังของสถานศึกษา และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ. (2559). แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 2560 - 2564) ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2559 คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม . กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ.
- ครูพี่เลี้ยงพระสอนศีลธรรม. (24 กันยายน 2563). การศึกษาวิเคราะห์เชิงกระบวนการและผลสัมฤทธิ์ของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. (พระศรีธรรมภาณี, ผู้สัมภาษณ์)
- ดำรงค์ เบญจศิริ และคณะ. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. วารสารศึกษาศาสตร์ มจร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 8(1), 45-63.
- นักเรียน. (24 กันยายน 2563). การศึกษาวิเคราะห์เชิงกระบวนการและผลสัมฤทธิ์ของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. (พระศรีธรรมภาณี, ผู้สัมภาษณ์)
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. (เล่มที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ผู้บริหารสถานศึกษา. (24 กันยายน 2563). การศึกษาวิเคราะห์เชิงกระบวนการและผลสัมฤทธิ์ของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. (พระศรีธรรมภาณี, ผู้สัมภาษณ์)

- พระราชวรเมธี และคณะ. (2563). แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 2560-2564 การนํานโยบายสู่การปฏิบัติ. เรียกใช้เมื่อ 17 กันยายน 2563 จาก <https://www.posttoday.com/dhamma/513945>
- พระสมุห์สมชาย สิริสมปนโน (มีสุดใจ) และคณะ. (2560). การปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประเทียบวิทยาทาน อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(2), 491-504.
- พระสอนศีลธรรม. (24 กันยายน 2563). การศึกษาวิเคราะห์เชิงกระบวนการและผลสัมฤทธิ์ของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. (พระศรีธรรมภาณี, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- _____. (2555). รายงานผลการประเมินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2557). รายงานผลการประเมินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2563). รายงานผลการประเมินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1967). "The Method of Constructing and Attitude Scale". In Reading in Fishbein, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.

รูปแบบหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการดำเนินงาน
ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์*
MODEL GOOD GOVERNANCE AND EFFECTIVE OPERATION OF
RATTANAKOSIN RAJABHAT UNIVERSITY GROUPS

ภูติศ นอขุนทด

Phudit Nokhuntod

วัชรินทร์ สุทธิชัย

Watcharin Sutthisai

รังสรรค์ อินทน์จันทน์

Rangsan Injan

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakam University, Thailand

E-mail: phudit.no@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับหลักธรรมาภิบาล 2) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการดำเนินงาน 3) เพื่อศึกษาปัจจัยหลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลกับประสิทธิผลการดำเนินงาน 4) เพื่อสร้างรูปแบบหลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลกับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ จำนวน 368 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ตัวแทนผู้บริหาร ตัวแทนบุคลากร สายวิชาการ ตัวแทนบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่ไม่ใช่บุคคล ในมหาวิทยาลัย จำนวน 14 คน ใช้การสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อย ผลการวิจัยพบว่า ระดับหลักธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนระดับประสิทธิผลการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับปัจจัยหลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลกับประสิทธิผลการดำเนินงานโดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ในทิศทางเดียวกัน และผลการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยค้นพบปัจจัยหลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลกับประสิทธิผลการดำเนินงานเพิ่มอีก 3 ปัจจัย ได้แก่ วงจรการบริหาร PDCA หลักธรรมา

* Received 30 November 2020; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

และการอบรมหลักการประชาธิปไตย สรุปได้ว่ารูปแบบหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ประกอบด้วย 11 หลักการ ดังนั้นการทำงานเมื่อได้รับสั่งให้ทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องก็ต้องคิดไตร่ตรองโดยนึกถึงความถูกต้องและยึดหลักธรรมาภิบาลความเกรงกลัวต่อบาปเป็นหลัก

คำสำคัญ: รูปแบบ, หลักธรรมาภิบาล, ประสิทธิผลการดำเนินงาน, มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the level of Good Governance, 2) to study the effective operation of Good Governance, 3) to study of factor Good Governance influencing the effective of Rajabhat University, and 4) to construct the model of Good Governance influencing the operational of effectiveness of Rattanakosin Rajabhat University Groups. The researches methods are as follows: Quantitative research, the simple consisted of 368 staffs in Rattanakosin Rajabhat University Groups. The research instrument was questionnaire. The data were analyzed by using statistics program to compute frequency, percentage, mean, standard deviation and Pearson Product Moment Correlation Coefficient. Qualitative research, select a specific sample from the stakeholders. Key information are Administrator representative, academic staffs representative, supporting staffs and non-university external experts. This study used semi-structured interview, focus group. The results of this study were as follow: Principles of Good Governance of Rattanakosin Rajabhat University Groups was overall at a high level and Effective operation was overall at a high level. Factor of Good Governance the Effective Operation was high level a positive correlation the results of qualitative research find that Good Governance Factors Influencing to Effective Operation has 3 factors: 1) PDCA quality management cycle 2) moral conscience 3) democratic principles training, participation, majority rule. Research conclusion, Model Good Governance and Effective Operation of Rattanakosin Rajabhat University Groups consist of 11 principles Summary, Therefore, Working when told to do the wrong thing Requires Reflection on the right and on the Principle of the fear of sin.

Keywords: Model, Good Governance, Effective Operation, Rattanakosin Rajabhat University Groups

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) อยู่ในห้วงเวลาของการปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้านที่สั่งสมมานานท่ามกลาง สถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดมากขึ้น การแข่งขันด้านเศรษฐกิจจะเข้มข้นมากขึ้น สังคมโลกจะมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้นเป็นสภาพไร้พรมแดนการพัฒนาเทคโนโลยีจะมีการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วและจะกระทบชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมาก (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564), 2559) ขณะที่ประเทศไทยมีข้อจำกัดของปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์เกือบทุกด้านและจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ที่ชัดเจนขึ้น ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 นับเป็นจังหวะเวลาที่ท้าทายอย่างมากที่ประเทศไทยต้องปรับตัวขนานใหญ่ โดยจะต้องเร่งพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรมให้เป็นปัจจัยหลัก ในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกด้านเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยท่ามกลางการแข่งขันในโลกที่รุนแรงขึ้นมาก (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564), 2559) แต่ประเทศไทยมีข้อจำกัดหลายด้าน ส่วนใหญ่มีปัญหาทั้งในเรื่ององค์ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ สังคมขาดคุณภาพและมีความเหลื่อมล้ำสูงที่เป็น อุปสรรคต่อการยกระดับศักยภาพการพัฒนา ในขณะที่การบริหารจัดการภาครัฐยังด้อยประสิทธิภาพ ขาดความโปร่งใส และมีปัญหาคอร์รัปชันเป็นวงกว้าง จึงส่งผลให้การผลักดัน ขับเคลื่อนการพัฒนาไม่เกิดผลสัมฤทธิ์เต็มที่ก็เป็นที่ตระหนักร่วมกันในทุกภาคส่วนว่า การพัฒนาประเทศไทยไปสู่ การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในระยะยาวได้นั้น ประเทศต้องเร่งพัฒนาปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ในทุกด้าน รวมถึงการพัฒนาคนในภาพรวมให้เป็นคนที่สมบูรณ์ในทุกช่วงวัยที่สามารถบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เป็นสภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิตได้อย่างดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทุนมนุษย์จากการยกระดับคุณภาพการศึกษา การเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ พร้อมทั้งต้องส่งเสริมบทบาทสถาบันทางสังคมในการกลมเกลียวสร้างคนดี มีวินัย มีค่านิยมที่ดี และมีความรับผิดชอบต่อสังคม (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564), 2559) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบมีเป้าหมายหลักเพื่อให้ภาครัฐ มีความโปร่งใส ปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ ผ่านการพัฒนาคนและการพัฒนาระบบการจัดทำแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบได้ยึดแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นกรอบในการจัดทำ โดยแผนแม่บทฯ มี 2 แนวทางการพัฒนาหลัก ดังนี้ 1) การป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ มุ่งเน้นการปรับพฤติกรรม “คน” โดยการสร้างนวัตกรรมการต่อต้านการทุจริต เพื่อให้การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน 2) การปราบปรามการทุจริต มุ่งเน้นการเสริมสร้างประสิทธิภาพของกระบวนการและกลไกการ

ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ทั้งในด้านของการดำเนินคดีทุจริตมีความรวดเร็ว เฉียบขาด เป็นธรรม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

นอกจากนี้การบริหารงานภาครัฐได้ยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อให้การทำงานเกิดประสิทธิผล มีประสิทธิภาพและความคุ้มค่า เปิดเผย โปร่งใส และเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ซึ่งทำให้ส่วนราชการต่าง ๆ ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการคิดให้มุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง และมีวิธีการทำงานเพื่อมุ่งไปสู่การเป็นองค์กรสมัยใหม่ทำงานเชิงรุกแบบบูรณาการคล่องตัว รวดเร็ว มีขีดสมรรถนะสูงและสามารถรองรับต่อโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงได้ รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ (นิภาพรณ พิวอ่อน, 2559) แนวคิดธรรมาภิบาลซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมการเมืองภาคประชาชน เพิ่มสิทธิเสรีภาพของการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐและองค์การภาคเอกชน มุ่งให้เกิดความเป็นอิสระในการบริหารงาน ลดการควบคุมให้ผู้บริหารสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามเป้าหมายของสถาบันที่ทำหน้าที่บริหารงานภาครัฐและพัฒนาระบบราชการใหม่ (วิวน ตะนะ, 2554) ปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาลได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง ทั้งองค์การภาครัฐและภาคเอกชนได้ให้ความสำคัญและนำแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้กับการบริหารองค์การ โดยมุ่งให้เกิดความเป็นอิสระในการบริหารงาน การลดการควบคุมให้ผู้บริหารสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามเป้าหมาย สถาบันที่ทำหน้าที่บริหารงานภาครัฐ นอกจากจะต้องกำหนดบทบาทของตนอย่างชัดเจนแล้ว ยังต้องมีความพร้อมที่จะถูกตรวจสอบต่อแนวทางการใช้อำนาจในการดำเนินงาน (คำรณ โชชนะโชติ, 2560) การสร้างธรรมาภิบาลของรัฐนั้นจำเป็นต้องอาศัยระบบการจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ มีภาระรับผิดชอบภายใต้กฎหมายและนโยบายที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องมีการปฏิรูประบบราชการเพื่อปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ และรับผิดชอบภายใต้กรอบของกฎหมาย ซึ่งจุดมุ่งหมายในการสร้างธรรมาภิบาลของภาครัฐนั้น จะต้องพยายามปฏิรูปการบริหารจัดการให้ถูกต้องตามหลักเหตุผลและหน้าที่ มีระบบความรับผิดชอบด้านการเงินที่มีประสิทธิภาพมาใช้และให้มีความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน ยกย่องความชำนาญของภาครัฐให้มีความทันสมัย หลักธรรมาภิบาลสามารถแยกการบริหารออกเป็นแต่ละด้านดังนี้ ในด้านภาครัฐ รัฐจะต้องลดกฎระเบียบที่ไม่จำเป็นที่เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจในทางมิชอบ ให้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้มากขึ้นเพื่อให้มีความโปร่งใสรวมทั้งมีการให้ภาคเอกชนให้บริการประชาชนแทนภาครัฐ มีการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ โดยประชาชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องและระบบการบริหารของรัฐมีความยุติธรรม ในด้านภาคเอกชน การมีธรรมาภิบาล คือ การทำให้ผู้บริหารไม่ทุจริตและกระทำการ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อธุรกิจ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2542)

การบริหารการศึกษานับว่ามีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือการบรรลุจุดหมายของการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ย่อมต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหลัก โดยเฉพาะแนวโน้มที่เป็นผู้บริหารการศึกษาระดับเหนือขึ้นไป ย่อมต้องอาศัยความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารเป็นอย่างมาก จึงจะนำไปสู่ความมีสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา (ศรีพัชรา สิริทิกำจร แก้วพิจิตร, 2551)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ เพื่อให้มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ITA โดยมุ่งหวังให้หน่วยงานภาครัฐที่เข้ารับการประเมินได้รับทราบผลการประเมินและแนวทางในการพัฒนา และยกระดับหน่วยงานในด้านคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม และประการสำคัญเพื่อให้มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์มีผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานประเภทสถาบันอุดมศึกษาผ่านเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศ รวมทั้งศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ให้บรรลุเป้าหมายตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยทั้งในด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากผลการวิจัยสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลในการประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏในอนาคต และเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานและการบริหารจัดการศึกษาด้านหลักธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ให้มีคุณภาพสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับหลักธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์
3. เพื่อศึกษาปัจจัยหลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลกับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์
4. เพื่อสร้างรูปแบบหลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลกับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ด้านเนื้อหา

ศึกษาทบทวนวรรณกรรม สังเคราะห์เอกสาร ตำรา วารสาร เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบหลักสูตรมาภิบาลกับประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์โดยยึดหลักสูตรมาภิบาล 6 หลักการสำคัญของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2542) ประกอบไปด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า ประกอบกับผู้วิจัยได้สังเคราะห์หลักสูตรมาภิบาลเพิ่มอีก 2 หลักการ ตามแนวคิดของสถาบันพระปกเกล้า ประกอบด้วย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และหลักการบริหารจัดการ ส่วนตัวแปรตามศึกษาและสังเคราะห์เอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พุทธศักราช 2547, 2547); (รุจิราพรรณ คงช่วย, 2555) ซึ่งได้กำหนดประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ประกอบด้วย ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการ และด้านทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรม

1.2 ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ บุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ จำนวน 4,466 คน (ข้อมูลจากกองบริหารงานบุคคล มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ จำนวน 368 คน คำนวณจากสูตรของทาโร่ ยามานะ (Yamane, T., 1973)

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.4 สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ด้านเนื้อหา

ศึกษาทบทวนวรรณกรรม สังเคราะห์เอกสารตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลักสูตรมาภิบาลกับประสิทธิผลของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประกอบไปด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และหลักการบริหารจัดการ และพันธกิจของมหาวิทยาลัย

ราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ประกอบด้วย ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการ และด้านทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม

2.2 ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.2.1 การสัมภาษณ์ จำนวน 14 คน ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ตัวแทนผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ จำนวน 4 คน หมายถึง ตัวแทนตั้งแต่รองผู้อำนวยการ ผู้อำนวยการ คณบดี จนถึงอธิการบดี กลุ่มที่ 2 ตัวแทนบุคลากรสายวิชาการ จำนวน 4 คน หมายถึง อาจารย์หรือผู้ที่มีตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ กลุ่มที่ 3 ตัวแทนบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ จำนวน 3 คน หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานที่ไม่ใช่อาจารย์ผู้สอน และกลุ่มที่ 4 ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่เป็นกรรมการบริหารคณะสภาวิชาการ สภามหาวิทยาลัยหรืออื่น ๆ ที่ไม่ใช่บุคคลในมหาวิทยาลัย จำนวน 3 คน

2.2.2 การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) จำนวน 12 คน ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ตัวแทนผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ จำนวน 4 คน หมายถึง ตัวแทนตั้งแต่ รองผู้อำนวยการ ผู้อำนวยการ รองคณบดี คณบดี จนถึงอธิการบดี กลุ่มที่ 2 ตัวแทนบุคลากรสายวิชาการ จำนวน 4 คน หมายถึง อาจารย์หรือผู้ที่มีตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์และศาสตราจารย์ และกลุ่มที่ 3 ตัวแทนบุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 4 คน หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานที่ไม่ใช่อาจารย์ผู้สอน

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้รูปแบบการสัมภาษณ์ Interview Structure และการ Focus Group

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงในรูปแบบของข้อความโดยการจัดกลุ่มประเด็น ทำการวิเคราะห์ตามประเด็นของข้อมูล โดยการอธิบายความ และการตีความข้อมูลที่ได้โดยเชื่อมโยงกับทฤษฎี ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ อภิปรายผลพร้อมพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับหลักธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์

ตารางที่ 1 ระดับหลักธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ โดยรวมและรายด้าน

หลักธรรมาภิบาล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. หลักนิติธรรม	3.491	0.587	มาก
2. หลักคุณธรรม	3.734	0.493	มาก
3. หลักความโปร่งใส	3.661	0.563	มาก
4. หลักการมีส่วนร่วม	3.424	0.579	มาก
5. หลักความรับผิดชอบ	3.663	0.552	มาก
6. หลักความคุ้มค่า	3.596	0.613	มาก

หลักธรรมาภิบาล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
7. หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	3.434	0.602	มาก
8. หลักการบริหารจัดการ	3.576	0.596	มาก
รวม	3.572	0.544	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับหลักธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ โดยรวมอยู่เป็นในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า หลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ หลักคุณธรรม รองลงมาคือ หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่า หลักการบริหารจัดการ หลักนิติธรรม หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และหลักการมีส่วนร่วม

2. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ โดยรวมและรายด้าน

ตารางที่ 2 ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ โดยรวมและรายด้าน

ประสิทธิผลการดำเนินงาน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการผลิตบัณฑิต	3.548	0.651	มาก
2. ด้านการวิจัย	3.598	0.621	มาก
3. ด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม	3.500	0.614	มาก
4. ด้านการทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม	3.623	0.598	มาก
รวม	3.567	0.615	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มรัตนโกสินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ระดับประสิทธิผล การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์อยู่ในระดับมาก ทั้งหมด 4 ด้านเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการทํานุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม รองลงมา คือ ด้านการวิจัย ด้านการผลิตบัณฑิต และด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยหลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลกับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยหลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลกับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7	X_8	Y
X_1	1								
X_2	.704**	1							
X_3	.814**	.788**	1						
X_4	.731**	.752**	.805**	1					

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	Y
X ₅	.813**	.743**	.824**	.770**	1				
X ₆	.763**	.751**	.712**	.811**	.775**	1			
X ₇	.794**	.823**	.817**	.785**	.839**	.793**	1		
X ₈	.755**	.808**	.774**	.768**	.729**	.826**	.831**	1	
Y	.744**	.798**	.784**	.769**	.749**	.731**	.691**	.804**	1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผล การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ในทิศทางเดียวกัน มีค่าเท่ากับ .744** .798** .784** .769** .749** .731** .691** และ .804** ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นว่า ด้านหลักการบริหารจัดการ (x₈) มีความสัมพันธ์ กับประสิทธิผลการดำเนินงานมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านหลักคุณธรรม (x₂) และด้านหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (x₇) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการดำเนินงานน้อยที่สุด ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบปัจจัยหลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลกับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ได้แก่ ด้านหลักความโปร่งใส (x₃) ด้านนิติธรรม (x₁) ด้านหลักความรับผิดชอบ (x₅) และด้านหลักคุณธรรม (x₂) ผู้วิจัยจึงนำค่าสัมประสิทธิ์ของตัว พยากรณ์มาเขียนเป็นสมการพยากรณ์ประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มรัตนโกสินทร์ (Y) โดยใช้คะแนนดิบ ดังนี้

$$y = 1.626 + 0.622(X_3) + 0.266(X_1) + 0.355(X_5) + 0.344(X_2)$$

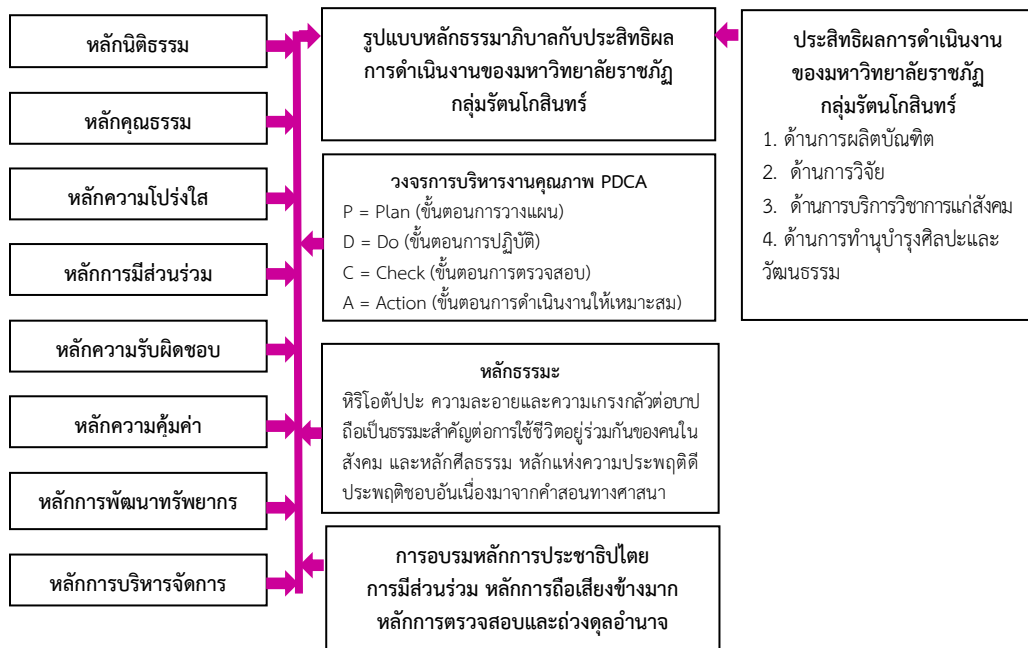
4. ตัวแปรหลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลกับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย ราชภัฏ กลุ่มรัตนโกสินทร์ มีจำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้าน หลักความโปร่งใส และด้านหลักความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมายจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์แห่งที่ 1 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ท่านที่ 1 ท่านเห็นด้วยกับการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า 1) ด้านหลักนิติธรรม เพราะหลักนิติธรรมก็คือหลัก กฎหมาย เป็นเครื่องมือในการทำงาน ทั้งข้อบังคับ กฎระเบียบ ประกาศ ตามพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยราชภัฏ 2547 2) ด้านหลักคุณธรรม เพราะทุกมหาวิทยาลัยราชภัฏจะมี จรรยาบรรณสำหรับบุคลากรที่จะต้องปฏิบัติ ผู้บริหารต้องมีการปฏิบัติให้บุคลากรได้เห็นเป็น ตัวอย่าง มีการส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรม 3) ด้านหลักความโปร่งใส เพื่อให้บุคลากรมีส่วน ร่วมในการแต่งตั้งคณะกรรมการ โดยไม่ได้มีการทำงานเพียงคนเดียว ดังนั้น เรื่องความโปร่งใส ถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญ 4) ด้านหลักความรับผิดชอบ เมื่อผู้บังคับบัญชามอบหมายงานให้ ผู้ใต้บังคับบัญชาที่ต้องรับผิดชอบ เพื่อให้งานสำเร็จตรงต่อเวลา และผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่าตัวแปรหลักธรรมาภิบาลที่ไม่มีอิทธิพลกับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราช

ภักฎกลุ่มรัตนโกสินทร์ มีจำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักการคุ้มค่า ด้านหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และด้านหลักการบริหารจัดการ ซึ่งผลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มรัตนโกสินทร์แห่งที่ 5 กลุ่มผู้บริหาร ท่านที่ 1 ท่านไม่เห็นด้วยกับการวิจัยเชิงปริมาณแต่ท่านมีความเห็นว่าตัวแปรดังต่อไปนี้มีอิทธิพลกับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย 1) ด้านหลักการมีส่วนร่วม เพราะมหาวิทยาลัยต้องมีการสร้างความตระหนักให้ทุกคนรู้จักหลักการมีส่วนร่วม 2) ด้านหลักการคุ้มค่า ทุกคนต้องมีความซื่อสัตย์การปลูกจิตสำนึกการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า และรู้จักการแบ่งปัน 3) ด้านหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะการบริหารจัดการในด้านความสามารถของบุคลากรนี้เป็นเรื่องที่ยากไม่ได้เพราะมันเป็นปัจจัยสำคัญต่อการขับเคลื่อนขององค์กร และในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่ทุกองค์กรหันมาใส่ใจในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์มากขึ้น เพราะนี่คือขุมพลังสำคัญที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จและก้าวไปข้างหน้าได้อย่างไร้ขีดจำกัด 4) ด้านหลักการบริหารจัดการ เพราะปัจจัยสำคัญของการบริหารนั้นประกอบไปด้วยสิ่งสำคัญ 4 ประการ นั่นก็คือ มนุษย์ เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ และจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์แห่งที่ 4 กลุ่มบุคลากรสายวิชาการ ท่านที่ 1 ได้ให้ข้อเสนอแนะปัจจัยอื่นใดที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ บุคลากรต้องมีหลักธรรมะเพื่อเป็นการสร้างเกะกะคุมครองในการบริหารงาน ซึ่งตัวบุคคลสำคัญที่สุด คือ การมีคุณธรรม และจริยธรรม รวมทั้งสนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมที่ดีในการทำงานร่วมกัน และในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่ทุกองค์กรหันมาใส่ใจในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์มากขึ้น เพราะนี่คือขุมพลังสำคัญที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จและก้าวไปข้างหน้าได้อย่างไร้ขีดจำกัด และให้มหาวิทยาลัยเป็น New Normal ต้องกล้าเปลี่ยน ต้องก้าวข้ามไปให้ได้เพื่อให้ได้ของใหม่มา การนำวงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA มาใช้ในการบริหารงาน รวมทั้งการนำหลักธรรมะมาใช้ควบคู่รวมทั้งการส่งเสริมให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยมีการอบรมหลักการประชาธิปไตย ส่วนการดำเนินงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏนั้น เห็นด้วยอย่างยิ่งเพราะมหาวิทยาลัยมีพันธกิจที่ต้องผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ และคุณธรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและสังคม โดยผลิตบัณฑิตได้ตรงตามคุณลักษณะและจุดเน้นของมหาวิทยาลัย มีการพัฒนาสาขาวิชาทุก ๆ สาขาวิชาไปสู่ความเป็นเอกลักษณ์ ความโดดเด่น เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ยกกระตือรือร้นการเรียนการสอนและการวิจัย โดยการมีเครือข่ายกับสถาบันการศึกษาในต่างประเทศเพื่อการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้ที่มีความรู้ลึกในศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษามีคุณธรรม และจริยธรรม

5. ผลการสร้างรูปแบบหลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลกับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์

ภาพที่ 1 รูปแบบหลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลกับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์

อภิปรายผล

ระดับหลักธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หลักการบริหารจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ราเชนฐ์ ลิขิวัดน์ ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารแบบธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลองค์กรของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยหลักการบริหารแบบธรรมาภิบาล ใช้ตามแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ แบ่งเป็น 6 ด้าน ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ผลการวิจัยพบว่า หลักการบริหารแบบธรรมาภิบาลของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ราเชนฐ์ ลิขิวัดน์, 2556) และสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ได้กล่าวถึง หลักธรรมาภิบาล ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2542)

ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ซึ่งประกอบด้วย ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการวิจัย ด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจิราพรรณ คงช่วย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิผลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ภาคใต้โดยภาพรวม มีการบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายในระดับมาก โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม รองลงมาคือ ด้านการวิจัย ด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และสุดท้ายด้านการผลิตบัณฑิต (รุจิราพรรณ คงช่วย, 2555)

สำหรับปัจจัยหลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลกับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ พบว่า หลักธรรมาภิบาลทุกด้านมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง นั้นหมายความว่า ตัวแปรหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย ด้านนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการคุ้มค่า ด้านหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และด้านหลักการบริหารจัดการ ยังมีค่าสูงประสิทธิผลในการดำเนินของมหาวิทยาลัยราชภัฏก็ยิ่งสูงไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์มีหลักธรรมาภิบาลซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยเพื่อให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์บรรลุผลสำเร็จตามพันธกิจของแต่ละมหาวิทยาลัยราชภัฏนั้นผู้บริหารจึงต้องมีหลักธรรมาภิบาลเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสกสรรค์ นิสัยกล้า ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การนำนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติ : กรณีศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาปัจจัยและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการนำนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการนำนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (เสกสรรค์ นิสัยกล้า, 2550)

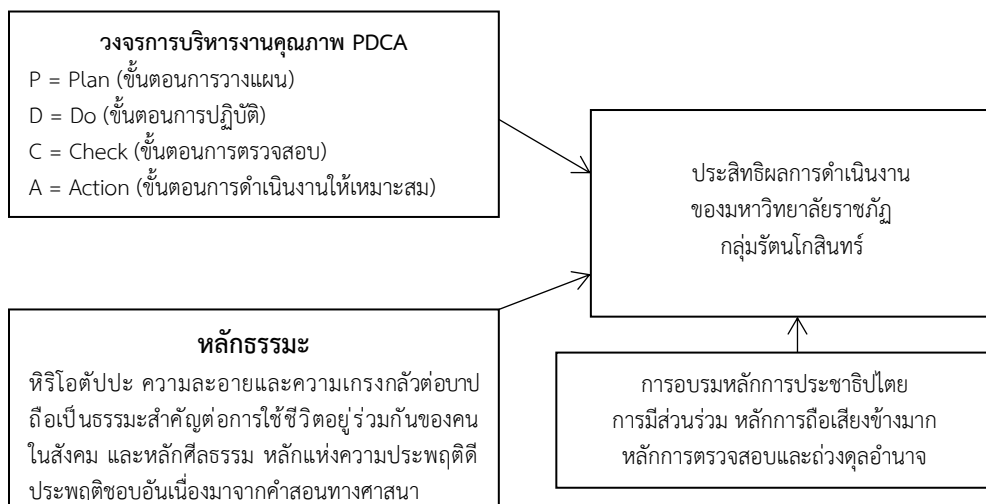
นอกจากนี้รูปแบบหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และหลักการบริหารจัดการ โดยใช้วงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA หลักธรรมะ หิริโอตตปปะหลักศีลธรรม รวมทั้งการอบรมหลักการประชาธิปไตย เพื่อความสำเร็จต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ตามพันธกิจหลักประการสำคัญ คือ ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการ และด้านการทำนุบำรุงศิลปะและ

วัฒนธรรม โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจิราพรรณ คงช่วย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุ ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเขต ภูมิศาสตร์ภาคใต้ โดยกำหนดตัวปัจจัยประสิทธิผลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของ มหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ภาคใต้ประกอบด้วย ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการวิจัย ด้านการ ให้บริการทางวิชาการแก่สังคมและด้านการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม (รุจิราพรรณ คงช่วย, 2555)

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่ม รัตนโกสินทร์ จากหลักธรรมาภิบาล 8 ด้าน ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความ โปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม หลักความคุ้มค่า หลักการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ และหลักการบริหารจัดการ ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้ใหม่ซึ่งประกอบด้วย 1) วงจรการ บริหารงานคุณภาพ PDCA ประกอบด้วย P = Plan, D = Do, C = Check, A = Action 2) หลักธรรมะ 3) การส่งเสริมให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ มีการอบรม หลักการประชาธิปไตย ทั้งนี้เพื่อความสำเร็จต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราช ภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ตามพันธกิจประการสำคัญ คือ ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการวิจัย ด้านการ บริการวิชาการแก่สังคม และด้านการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม โดยสามารถสร้างรูปแบบองค์ ความรู้หลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลกับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่ม รัตนโกสินทร์ได้ ดังนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบองค์ความรู้หลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลกับประสิทธิผลการดำเนินงาน
ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยรูปแบบหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ พบว่า ระดับหลักธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน และสำหรับปัจจัยหลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลกับประสิทธิผลการดำเนินงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงในทิศทางเดียวกัน ซึ่งผลการวิเคราะห์การตรวจสอบปัจจัยหลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลกับประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ ได้แก่ ด้านหลักความโปร่งใส (x_3) ด้านหลักนิติธรรม (x_1) ด้านหลักความรับผิดชอบ (x_5) และด้านหลักคุณธรรม (x_2) และรูปแบบหลักธรรมาภิบาลที่มีอิทธิพลกับประสิทธิผลการดำเนินงาน ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และหลักการบริหารจัดการ วงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA และหลักธรรมาภิบาล ถือว่าเป็นธรรมะสำคัญต่อการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันของคนในสังคม เพื่อความสำเร็จต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ และประการสุดท้าย คือ การอบรมหลักการประชาธิปไตย ข้อเสนอแนะและการนำไปใช้ 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ควรกำหนดเป็นนโยบายในการปฏิบัติงานของบุคลากรเกี่ยวกับหลักการมีส่วนร่วม การแสดงความคิดเห็นในการบริหารงานบุคคล การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของมหาวิทยาลัย การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย รวมทั้งการจัดสร้างงบประมาณสำหรับบุคลากรสายวิชาการเพื่อให้บริการทางวิชาการแก่สังคม 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ควรกำหนดนโยบายหรือยุทธศาสตร์ของการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์สำหรับบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุนวิชาการเพื่อพัฒนาบุคลากรซึ่งจะทำให้การบริหารงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏมีประสิทธิภาพสูงขึ้น 3) ควรส่งเสริมให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ได้นำหลักธรรมาภิบาล และหลักธรรมาภิบาล นำมาปรับใช้ในการบริหารงานของมหาวิทยาลัยเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ในการปฏิบัติราชการ

เอกสารอ้างอิง

- คำรณ โสชนะโชติ. (2560). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัยมหิดล. วารสารการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย, 4(1), 68-69.
- นิภาพรณ ผิวอ่อน. (2559). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกุยเหนือ อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการบริหารและการจัดการรัฐกิจ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.

- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564). (2559). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนที่ 115 ก หน้า 1 (30 ธันวาคม 2559).
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พุทธศักราช 2547. (2547). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 121 ตอนพิเศษ 23 ก หน้า 1 (14 มิถุนายน 2547).
- ราชนันท์ สิริวัฒน์. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารแบบธรรมาภิบาลกับประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รุจิราพรรณ คงช่วย. (2555). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภูมิศาสตร์ภาคใต้. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วิวน ตะนะ. (2554). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนในอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ศรีพัชรา สิทธิจักร แก้วพิจิตร. (2551). การใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2542). คู่มือการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กองกลางสำนักงาน ก.พ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ(21) ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ (พ.ศ. 2561 – 2580). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- เสกสรร นิสัยกล้า. (2550). การนำนโยบายธรรมาภิบาลไปปฏิบัติ: กรณีศึกษากรุงเทพมหานคร. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้ง
ของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย*

FACTORS AFFECTING THE SUCCESS OF THAI BEEKEEPERS
IN BEEKEEPING

นิรมล ตรีตราเพชร

Niramol Treetrapetch

ทวี แจ่มจรัส

Tawee Jamjurus

วิทธิลักษณ์ จันทรธสมบัติ

Withilak Chantanasombat

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suansunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: niramol.t2503@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของคุณสมบัติเกษตรกร การบริหารจัดการงานผึ้ง ความสมดุลของระบบนิเวศ ผลของการตลาด และความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย 2) ศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และ 3) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน เชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้ง 4 จังหวัด 300 คนสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยแบบสอบถาม ตามเกณฑ์ 20 เท่า 15 ตัวแปร ใช้วิธีการและวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง เชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นเกษตรกรผู้เป็นเจ้าของฟาร์มผึ้งและผู้ที่ประสบความสำเร็จกำหนดไว้จำนวน 15 คน และวิเคราะห์นำเสนอข้อมูลแบบเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณสมบัติเกษตรกร การบริหารจัดการงานผึ้ง ความสมดุลของระบบนิเวศ และผลของการตลาด อยู่ในระดับมาก ส่วนความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้ง อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ความสมดุลของระบบนิเวศ มีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย รองลงมา ได้แก่ การบริหารจัดการงานผึ้ง คุณสมบัติเกษตรกร และผลของการตลาด และ 3) รูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบด้าน คุณสมบัติเกษตรกร การบริหารจัดการงานผึ้ง ความสมดุลของระบบนิเวศ และผลของการตลาดที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทยเป็น

* Received 9 April 2021; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

แนวทางในการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงผึ้งอย่างครบวงจรก่อให้เกิดความสำเร็จอย่างยั่งยืนในอนาคต นำไปพัฒนาการเลี้ยงผึ้งอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นการส่งเสริมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับเกษตรกรอย่างยั่งยืน ความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้ง อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนอื่นที่เหลืออยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้ง, เกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย, ความสมดุลของระบบนิเวศ

Abstract

The Article research was objectives 1) Objective to study the level of farmers qualification Bee worker management Ecological balance, marketing effect 2) to study the components that affect success And 3) to study the development of patterns affecting the success of beekeeping among Thai beekeepers. This research uses a combination of research methods. The quantitative data were collected from 300 beekeepers in 4 provinces. Sampling was stratified using a questionnaire based on 20 times criteria, 15 variables. The method was used and analyzed by a structural equation model. Qualitative, in-depth interviews with 15 key informants - farmers, beekeepers and successful people - were determined, and analyzed and presented descriptive data. The research findings showed that: 1) beekeepers' qualifications, beekeeping management, ecological equilibrium and marketing performance were rated at a high level whereas the success of beekeeping of Thai beekeepers was at the highest level; and 2) ecological equilibrium had the greatest overall influence on the success of beekeeping of Thai beekeepers, followed by beekeeping management, beekeepers' qualifications, and marketing performance, respectively; and 3) The relational model of side components Farmer qualifications Bee worker management Ecological balance And the effect of marketing on the success of beekeeping of Thai beekeepers is a guideline for the development of a complete beekeeping career that will lead to sustainable success in the future. Lead to the development of beekeeping effectively and to promote sustainable quality of life for farmers Success in beekeeping at the highest level the rest is at a high level.

Keywords: Success of Beekeeping, Thai Beekeepers, Ecological Equilibrium

บทนำ

ผึ้งเป็นแมลงที่มีประโยชน์ต่อมนุษย์มาเป็นเวลายาวนานตั้งแต่โบราณกาลมาจนปัจจุบันทั้งในด้านเกษตรกรรมโดยช่วยถ่ายเรณู (ผสมเกสร) ให้พืชซึ่งส่งผลให้เพิ่มผลผลิตพืชผลและ

ธัญพืช และประโยชน์ในด้านอาหาร เครื่องสำอาง ของใช้ และการแพทย์ ทั้งนี้ ผึ้งยังให้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย โดยสามารถจัดแบ่งตามธรรมชาติเกิดผลิตภัณฑ์เป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากวัตถุดิบที่ผึ้งนำมาจากภายนอกรัง ได้แก่ น้ำผึ้ง (Honey) พรอพอลิส (Propolis) และเรณู (เกสร) (Pollen) และ 2) ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากตัวผึ้ง โดยเป็นผลทางด้านสรีรวิทยาของผึ้ง ได้แก่ ไขผึ้ง (Beewax) รอยัลเจลลี่ (Royal Jelly) และ พิษผึ้ง (Bee Venom) (สิริวัฒน์ วงษ์ศิริ และสุริรัตน์ เตียววณิชย์, 2555) นอกจากนี้ผึ้งยังมีบทบาทในการช่วยผสมเกสรให้กับพืชเพิ่มผลผลิตให้แก่เกษตรกรได้ดีที่สุด และยังมีส่วนช่วยให้เกษตรกรเกิดความระมัดระวังในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมากขึ้น ทำให้ผู้ปลูกพืชและผู้เลี้ยงผึ้งมีประโยชน์ร่วมกัน คือ ผู้ปลูกพืชใช้ผึ้งช่วยผสมเกสร ผู้เลี้ยงผึ้งได้ประโยชน์จากผลผลิตจากผึ้ง (สุทธิชัย สุทธิวรารักษ์ และคณะ, 2550)

การเลี้ยงผึ้งนับวันจะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากผึ้งเป็นแมลงเศรษฐกิจที่สามารถเพิ่มมูลค่าการส่งออกให้กับประเทศ อีกทั้งยังได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเกษตรกรสามารถนำมาประกอบเป็นอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว เป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มผลผลิตพืชในทางการเกษตรและพืชในธรรมชาติ มีบทบาทสำคัญในความสมดุลของระบบนิเวศเพราะผึ้งเป็นแมลงผสมเกสรที่ไม่เฉพาะเจาะจง และออกหาอาหารตลอดทั้งปี ปัจจุบันได้มีการพัฒนาและผลิตผลิตภัณฑ์อาหารหลายชนิดที่มีส่วนผสมของน้ำผึ้ง อาทิเช่น เครื่องดื่มพร้อมดื่ม นมผงเด็ก ผลิตภัณฑ์จากนม ผลิตภัณฑ์ขนมอบ และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น (สมิตร คุณเจตน์ และคณะ, 2560)

ปัจจุบันการเลี้ยงผึ้งหากต้องการให้มีความยั่งยืนในการเกษตรเป็นกรอบการประเมินการปฏิบัติงานในระดับฟาร์มหรือระบบการผลิต กรณีของประเทศฝรั่งเศส ซึ่ง Kouchner C. et al. กล่าวถึงการปรับใช้กับฟาร์มเลี้ยงผึ้งแล้วอะไรจะเรียกว่า "ความยั่งยืน" ในกรณีของฟาร์มเลี้ยงผึ้ง องค์ประกอบของการจัดการระบบการเลี้ยงผึ้งและบริบทที่ต้องพิจารณาเพื่ออธิบายและประเมินความยั่งยืนนี้ การศึกษาของเรบาบนพื้นฐานของแนวทางการมีส่วนร่วมมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับแนวคิดเรื่องความยั่งยืนให้เข้ากับลักษณะเฉพาะของฟาร์มเลี้ยงผึ้งซึ่งในฝรั่งเศสการทำงานที่ปรับเปลี่ยนเพื่อประเมินในระดับฟาร์ม เพื่อให้คำนึงถึงความหลากหลายของสถานการณ์ในฟาร์มเลี้ยงผึ้งและลักษณะเฉพาะทางสังคมเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมผู้เลี้ยงผึ้งมีอาชีพและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ จากภาคการเลี้ยงผึ้งจึงมีส่วนร่วมในข้อกำหนดด้านความยั่งยืนสำหรับฟาร์มเลี้ยงผึ้งผ่านการสัมภาษณ์และการแลกเปลี่ยนแบบกลุ่ม (Kouchner, C. et al., 2018) นำไปสู่การพัฒนาฟาร์มให้มีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น ดังข้อพิจารณาและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของโครงการเลี้ยงผึ้งในการพัฒนาประเทศ ซึ่ง Nat, S. & David J. L. ได้นำเสนอว่าปัจจัยหลักที่นำไปสู่ความสำเร็จของโครงการเลี้ยงผึ้งและปัจจัยหลักที่นำไปสู่ความล้มเหลวที่สำคัญที่สุดที่ควรเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมในโครงการเลี้ยงผึ้งในประเทศกำลังพัฒนาคำถามเหล่านี้ถูกสังเคราะห์ขึ้นและเกิดขึ้น ดังต่อไปนี้ 7 ประเด็นสำคัญ: 1) การเข้าถึงตลาด

- 2) ทรัพยากรดอกไม้ 3) การต่อยอด 4) การสร้างขีดความสามารถและการฝึกอบรม
5) การจัดการและออกแบบโปรแกรม 6) การคัดเลือกผู้เข้าร่วมและผู้รับผลประโยชน์ และ
7) เทคโนโลยี (Nat, S. & David J. L., 2019)

ผลจากการศึกษาเบื้องต้นของผู้วิจัย พบว่าในการเลี้ยงผึ้งยังพบกับอุปสรรคและปัญหาต่อการเลี้ยงผึ้งให้ประสบความสำเร็จอยู่หลายประการด้วยกัน อาทิเช่น 1) จากตัวผู้เลี้ยงผึ้งเอง อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการวิธีการบริหารจัดการงานที่ดีพอ และ 2) จากสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้การเลี้ยงผึ้งมีอุปสรรคต่าง ๆ ทำให้การเลี้ยงผึ้งไม่ได้ผลตามเป้าหมายที่กำหนด แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาฝึกฝน การเพิ่มพูนความรู้ ทักษะแก่ผู้เลี้ยงผึ้งให้เกิดความชำนาญ ย่อมมีผลต่อการบริหารจัดการฟาร์มผึ้งอย่างเหมาะสม และมีผลดีต่อเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งและผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของ คุณสมบัติเกษตรกร การบริหารจัดการงานผึ้ง ความสมดุลของระบบนิเวศ ผลของการตลาด และความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย
3. เพื่อพัฒนารูปแบบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **แนวทางการวิจัย** ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ โดยสรุปผล เขียนรายงานเชิงพรรณนาในลักษณะของการใช้ตารางและแผนภาพประกอบ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของผู้เลี้ยงผึ้ง

2. วิจัยเชิงปริมาณ

2.1 ด้านเนื้อหา วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยการสำรวจวรรณกรรมและมาร่างเป็นกรอบแนวความคิด หลังจากนั้นนำไปเก็บข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่างและนำมาวิเคราะห์ผลโดยใช้วิธี Structural Equation Modeling (SEM) เพื่อศึกษาระดับของ คุณสมบัติเกษตรกร การบริหารจัดการงานผึ้ง ความสมดุลของระบบนิเวศ ผลของการตลาด และความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย และเพื่อศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย

2.2 ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรเป้าหมาย คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งในเขตพื้นที่ภาคตะวันตกของไทย จำนวนทั้งสิ้น จำนวน 1,570 ราย โดยผู้วิจัยต้องการใช้ประชากรกลุ่มตัวอย่าง 300 คน คำนวณจากประชากรแต่ละกลุ่มโดยใช้การคำนวณ

การสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportion Sampling) สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง และใช้การวิเคราะห์สถิติประเภท พหุตัวแปร ใช้สมการโครงสร้าง Structural Equation Modeling (SEM) มีข้อเสนอว่าควร กำหนดกลุ่มตัวอย่างประมาณ 20 เท่าของตัวแปรในโมเดล (สุกมาศ อังศุโชติ และคณะ, 2554) โดยกรอบแนวคิดของผู้วิจัยกำหนดตัวแปรไว้ 15 ตัวแปร ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากประชากร ตัวอย่าง 300 ตัวอย่าง ($20 \times 15 = 300$) การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามกับ เกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้ง ในเขตพื้นที่ 4 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรี จังหวัดเพชรบุรี และ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 300 คน

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถาม ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรง ตามเนื้อหา (Content Validity) มีค่า IOC ระหว่าง 0.60 - 0.96 ความเชื่อถือได้ของมาตรวัด พบว่า สัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้ (Cronbach's alpha) ของมาตรวัดตัวแปรประจักษ์ที่ใช้ในการวิจัย มีค่าระหว่าง 0.908 ถึง 0.938 และทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.940 ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% แสดงว่ามีความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมินอยู่ในระดับดีมาก (Portney, L. G. & Watkins, M. P., 2015)

2.4 สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling, SEM) ด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) และ สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) โดยแปลผลตามเกณฑ์ของ นิยามและการวัดค่าตัวแปร ซึ่งประกอบไปด้วย คุณสมบัติเกษตรกร (FACR) หมายถึง องค์ความรู้ ทักษะความชำนาญ เกษตรกรปราดเปรื่อง การบริหารจัดการงานผึ้ง (BEEM) หมายถึง ด้านบุคลากร ด้านเวลา ด้านประชากรผึ้ง ความสมดุลของระบบนิเวศ (ECLG) หมายถึง ด้านพื้นที่ ด้านอาหารผึ้ง ด้านศัตรูผึ้ง ผลของการตลาด (MAKT) หมายถึง ความต้องการ การผลิต การแข่งขัน ความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้ง (SINB) หมายถึง คุณภาพ การพัฒนา เครือข่าย

3. วิจัยเชิงคุณภาพ

3.1 ด้านเนื้อหาสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งที่เกี่ยวข้องในการทำธุรกิจเกี่ยวกับการเลี้ยงผึ้ง โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (ณรงค์ กุลนิเทศ และสุดาวรรณ สมใจ, 2558) กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้จำนวน 15 คน

3.2 ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งที่ประสบความสำเร็จที่เป็นที่ยอมรับในกลุ่มผู้เลี้ยงผึ้งด้วยกันจากการนำเสนอของผู้ให้สัมภาษณ์ (Snowball) ทั้ง 4 จังหวัด กำหนดไว้รวมจำนวน 15 คนเพื่อยืนยันผลเชิงปริมาณ

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เพื่อยืนยันข้อมูลเชิงปริมาณ และเพื่อค้นหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของเนื้อหา ด้วยการสังเกตและการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย

1. ระดับของ คุณสมบัติเกษตรกร การบริหารจัดการงานผึ้ง ความสมดุลของระบบนิเวศ ผลของการตลาด และความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย พบว่า

ตารางที่ 1 ระดับของตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรแฝง	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
คุณสมบัติเกษตรกร	300	4.13	0.59	มาก
การบริหารจัดการงานผึ้ง	300	4.00	0.65	มาก
ความสมดุลของระบบนิเวศ	300	3.99	0.66	มาก
ผลของการตลาด	300	4.05	0.61	มาก
ความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้ง	300	4.25	0.55	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณสมบัติเกษตรกร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) โดยมีความคิดเห็นด้านองค์ความรู้มากกว่าด้านอื่น รองลงมาคือเกษตรกรปรารถนาดี และทักษะความชำนาญ ตามลำดับ การบริหารจัดการงานผึ้ง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) โดยมีความคิดเห็นด้านประชากรผึ้งมากกว่าด้านอื่น รองลงมาคือด้านบุคลากรและด้านเวลา ตามลำดับ ความสมดุลของระบบนิเวศ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) โดยมีความคิดเห็นด้านพื้นที่มากกว่าด้านอื่น รองลงมาคือด้านศัตรูผึ้ง และด้านอาหารผึ้ง ตามลำดับ ผลของการตลาด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) โดยมีความคิดเห็นด้านความต้องการมากกว่าด้านอื่น รองลงมาคือการแข่งขัน และการผลิต ตามลำดับ ความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้ง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$) โดยมีความคิดเห็นด้านเครือข่ายมากกว่าด้านอื่น รองลงมาคือคุณภาพ และการพัฒนา ตามลำดับ

คุณสมบัติเกษตรกร การบริหารจัดการงานผึ้ง ความสมดุลของระบบนิเวศ ผลของการตลาด ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างมีความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า 1) ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 1.37 2) ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพันธ์ (Comparative Fit Index: CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 3) ดัชนีวัดความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) มีค่าเท่ากับ 0.98 4) ดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้ไขแล้ว

(Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.95 5) รากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (Root Mean Square Residual: RMR) มีค่าเท่ากับ 0.009 6) รากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.035 7) Largest Standardized Residual ต้องไม่เกิน 2 8) Q - plot มีความชันมากกว่าเส้นในแนวทแยง 9) ดัชนีวัดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Critical N: CN) มีค่าเท่ากับ 354.28 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์

ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่าความสมดุลของระบบนิเวศ การบริหารจัดการงานฝั่งคุณสมบัติเกษตรกร และผลของการตลาด ส่งผลต่อ ความสำเร็จในการเลี้ยงฝั่ง พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ยืนยันไปในทิศทางเดียวกันกับเชิงปริมาณความสมดุลของระบบนิเวศเป็นระบบความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมโดยรอบสถานที่ตั้งรังฝั่ง ที่มีผลต่อพืชอาหาร ความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของฝั่ง และการเปลี่ยนแปลงขนาดของประชากรฝั่งในความสมดุลของระบบนิเวศนั้น ๆ ตลอดวงจรชีวิตของฝั่งที่มีอยู่ในธรรมชาติที่ผู้เลี้ยงฝั่งสามารถพบได้ในความสมดุลของระบบนิเวศหรือสิ่งแวดล้อมที่ตั้งรังฝั่ง ดังนั้น เกษตรกรผู้เลี้ยงฝั่งจะต้องรู้จักและต้องเข้าใจในสภาพพื้นที่ที่จะใช้เป็นที่ตั้งรังฝั่งของตนเอง เพื่อจัดความสมดุลของระบบนิเวศโดยรอบให้มีความเหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของประชากรฝั่งหรือต่ออาชีพของเกษตรกรผู้เลี้ยงฝั่ง

การบริหารจัดการงานฝั่ง เป็นกระบวนการในการบริหารจัดการงานฝั่งของเกษตรกรผู้เลี้ยงฝั่งที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานฝั่งตามกระบวนการหรือขั้นตอนการเลี้ยงฝั่งได้อย่างต่อเนื่องและประสานกันได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและการแปรปรวนของสภาพอากาศในแต่ละฤดูกาล อีกทั้งสามารถจัดการกับปริมาณประชากรของฝั่งที่เลี้ยงให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม โดยอาศัยความช่างสังเกต ความชำนาญ ความสามารถ และความรอบรู้ของคนเลี้ยงฝั่งที่มีอยู่เกี่ยวกับเรื่องของฝั่งโดยตรง ตลอดจนเกษตรกรผู้เลี้ยงฝั่งต้องมีความสามารถในการนำความรอบรู้ และความชำนาญต่าง ๆ เหล่านั้นมาประกอบกันเพื่อใช้ตัดสินใจในการดำเนินกิจการการเลี้ยงฝั่งให้เกิดประสิทธิภาพ

คุณสมบัติเกษตรกร โดยทั่วไปเกษตรกรผู้เลี้ยงฝั่งจะต้องให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ คือ ต้องศึกษาข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับฝั่งให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ และทักษะความชำนาญในการเลี้ยงฝั่งอย่างเป็นระบบ ตลอดจนสามารถถ่ายทอดความรู้และสร้างเกษตรกรผู้เลี้ยงฝั่งรุ่นใหม่ขึ้นมาทดแทนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้่องค์ความรู้มีความสำคัญสูงมากที่สุด ส่วน ทักษะความชำนาญ และเกษตรกรปราดเปรื่อง อยู่ในระดับมาก ซึ่งองค์ความรู้ที่กล่าวมาจะต้องมีความเกี่ยวพันและสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

ผลของการตลาด เป็นกระบวนการในการจัดการด้านการผลิตสินค้าที่ได้จากฝั่งที่เป็นมาตรฐานจนเป็นที่พึงพอใจต่อผู้บริโภค นอกจากนั้นแล้วเกษตรกรผู้เลี้ยงฝั่งยังต้องมีการนำความคิด การวางแผน และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกษตรกรผู้เลี้ยงฝั่งนำมาใช้เพื่อให้เกิด

ความสำเร็จเหนือคู่แข่ง โดยการออกแบบกลยุทธ์เพื่อช่วยให้ธุรกิจการเลี้ยงผึ้งบรรลุผลสำเร็จ มีความได้เปรียบในการแข่งขันที่มาจากความสามารถของตนเองที่จะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนมากกว่า มีคุณภาพมากกว่า หรือมีประสิทธิภาพเหนือกว่าคู่แข่ง และทำให้ผู้บริโภคมีความภักดีต่อผลิตภัณฑ์ของตน ซึ่งเป็นผลให้การประกอบกิจการการเลี้ยงผึ้งประสบความสำเร็จ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ด้านความต้องการ ด้านการผลิต และการแข่งขัน มีระดับมากทุกด้าน ดังนั้นเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งจึงต้องให้ความสำคัญกับทุกด้านที่กล่าวมา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการดำเนินธุรกิจการเลี้ยงผึ้งอย่างยั่งยืน

ความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้ง จะทำให้ทราบถึงประสิทธิผลที่ได้รับจากการเลี้ยงผึ้งอย่างมีคุณภาพได้มาตรฐาน สามารถพัฒนาธุรกิจด้านการตลาดของกิจการเลี้ยงผึ้งให้เจริญก้าวหน้า และสิ่งที่เกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งต้องพิจารณาเป็นสำคัญ คือ การสร้างเครือข่ายสำหรับกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งในพื้นที่เพื่อดำเนินกิจกรรมการเลี้ยงผึ้งแบบมีส่วนร่วม ทำให้การเลี้ยงผึ้งเกิดประสิทธิภาพและมีผลผลิตที่ดี และนำผลผลิตที่ได้ของแต่ละคนมารวมกันเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้น ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ ด้านเครือข่าย อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านคุณภาพ และการพัฒนา อยู่ในระดับมาก ดังนั้น การเข้าร่วมเครือข่ายของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้ง จึงนำไปสู่การสร้างกระบวนการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร มีการประสานผลประโยชน์ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการเสริมพลังในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งที่รวมกันเป็นเครือข่าย ช่วยให้การเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรเป็นระบบมากขึ้น อีกทั้งช่วยให้เกิดแนวทางในการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงผึ้งอย่างครบวงจร จนเกิดความยั่งยืนได้ในอนาคต

2. องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย พบว่า อิทธิพลทางตรง และทางอ้อมระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ต่อความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย ผลจากการวิเคราะห์แบบจำลอง แสดงถึงอิทธิพลของตัวแปรแฝง ซึ่งส่งผลทางตรง และทางอ้อมต่อความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลวิเคราะห์อิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมของแบบจำลองทางเลือก

ตัวแปรตาม	ความสัมพันธ์	ตัวแปรอิสระ				R ²
		FACR	BEEM	ECLG	MAKT	
BEEM	DE	0.91**	-	-	-	0.83
	IE	-	-	-	-	
	TE	0.91**	-	-	-	
ECLG	DE	0.42**	0.57**	-	-	0.93
	IE	0.52**	-	-	-	
	TE	0.94**	0.57**	-	-	
MAKT	DE	0.24**	0.93**	0.53**	-	0.98
	IE	0.64**	0.07	-	-	
	TE	0.88**	1.00**	0.53**	-	

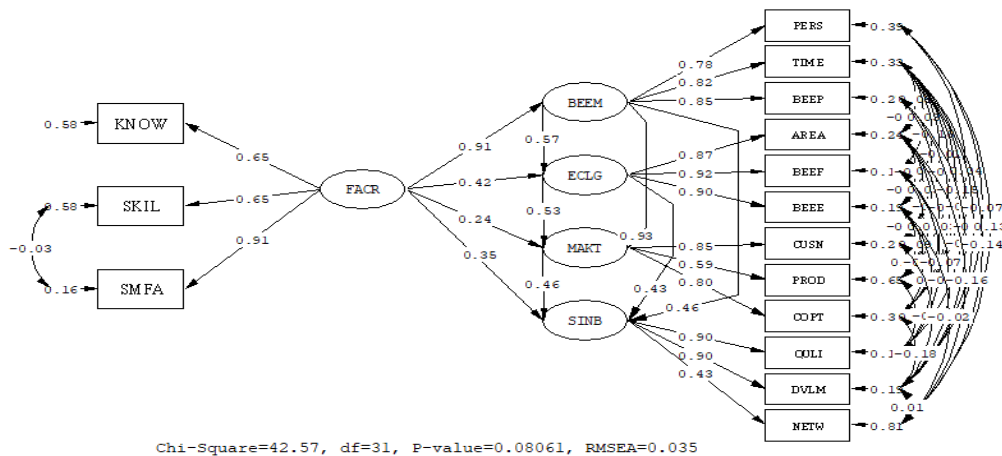
ตัวแปรตาม	ความสัมพันธ์	ตัวแปรอิสระ				R ²
		FACR	BEEM	ECLG	MAKT	
SINB	DE	0.35**	0.46**	0.43**	0.46*	0.93
	IE	0.33**	0.29*	0.47**	-	
	TE	0.68**	0.75**	0.90**	0.46*	
Chi-Square= 42.57, df=31, p-value = 0.081, GFI=0.98, AGFI=0.95, RMR=0.009, RMSEA=0.035 CFI=1.00, CN=354.28						
R ² for Exogenous Variable						
	KNOW	SKIL	SMFA			
	0.42	0.42	0.84			
R ² for Endogenous Variable						
	PERS	TIME	BEEP	AREA	BEEF	BEEE
	0.61	0.67	0.73	0.76	0.85	0.81
R ² for Endogenous Variable						
	CUSN	PROD	COPT	QULI	DEVP	NETW
	0.73	0.35	0.63	0.81	0.81	0.19
R ² for Structural Equations						
	BEEM	ECLG	MAKT	SINB		
	0.83	0.93	0.98	0.93		
เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง						
	BEEM	ECLG	MAKT	SINB	FACR	
BEEM	1.00					
ECLG	0.95	1.00				
MAKT	0.94	0.85	1.00			
SINB	0.93	0.93	0.98	1.00		
FACR	0.91	0.94	0.88	0.88	1.00	

หมายเหตุ: * t น้อยกว่า 0.05 , ** t น้อยกว่า 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าอิทธิพลรวมที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งเรียงตามลำดับได้คือ 1) ความสมดุลของระบบนิเวศ (ECLG) 0.90 2) การบริหารจัดการงานผึ้ง (BEEM) เท่ากับ 0.75 3) คุณสมบัติเกษตรกร (FACR) เท่ากับ 0.68 และ 4) ผลของการตลาด (MAKT) เท่ากับ 0.46 ส่วนคุณสมบัติเกษตรกร (FACR) ส่งผลทางตรงกับการบริหารจัดการงานผึ้ง (BEEM) มากที่สุดเท่ากับ 0.91 รองลงมาคือ ส่งผลทางตรงกับความสมดุลของระบบนิเวศ (ECLG) เท่ากับ 0.42 และความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้ง (SINB) เท่ากับ 0.35 และ ผลของการตลาด (MAKT) เท่ากับ 0.24 ตามลำดับ และส่งผลทางอ้อมกับผลของการตลาด (MAKT) ความสมดุลของระบบนิเวศ (ECLG) และความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้ง (SINB) เท่ากับ 0.64, 0.52 และ 0.33 ตามลำดับ และ การบริหารจัดการงานผึ้ง (BEEM) ส่งผลทางตรงกับผลของการตลาด (MAKT) มากที่สุดเท่ากับ 0.93 รองลงมาคือ ส่งผลทางตรงกับความสมดุลของระบบนิเวศ (ECLG) เท่ากับ 0.57 และความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้ง (SINB) เท่ากับ 0.46 และส่งผลทางอ้อมกับความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้ง (SINB) เท่ากับ 0.29 แต่ไม่ส่งผลทางอ้อมกับผลของการตลาด

(MAKT) เท่ากับ 0.07 ส่วน ความสมดุลของระบบนิเวศ (ECLG) ส่งผลทางตรงกับผลของการตลาด (MAKT) มากที่สุดเท่ากับ 0.53 รองลงมาคือ ส่งผลทางตรงกับความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้ง (SINB) เท่ากับ 0.43 และส่งผลทางอ้อมกับความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้ง (SINB) เท่ากับ 0.47 สำหรับ ผลของการตลาด (MAKT) ส่งผลทางตรงกับความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้ง (SINB) เท่ากับ 0.46 ดังภาพ

ภาพที่ 1 แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์แบบทางเลือกใช้อธิบายความสัมพันธ์ของสมการมาตรฐาน (Standardized Solution) (หลังปรับโมเดล)

จากค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงภายในและตัวแปรแฝงภายนอก มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก จะมีค่าสถิติ r จะเท่ากับ 0.85 - 0.98 โดยมีคู่ที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก ได้แก่ ผลของการตลาดกับ ความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งมีค่าเท่ากับ 0.98 รองลงมาคือ ความสมดุลของระบบนิเวศกับ การบริหารจัดการงานผึ้งมีค่าเท่ากับ 0.95 ผลของการตลาดกับ การบริหารจัดการงานผึ้งและความสมดุลของระบบนิเวศกับ คุณสมบัติเกษตรกรมีค่าเท่ากับ 0.94 เท่ากัน การบริหารจัดการงานผึ้งกับ ความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งและความสมดุลของระบบนิเวศกับ ความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งมีค่าเท่ากับ 0.93 เท่ากัน การบริหารจัดการงานผึ้งกับ คุณสมบัติเกษตรกรมีค่าเท่ากับ 0.91 คุณสมบัติเกษตรกรกับ ความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งและผลของการตลาด กับ คุณสมบัติเกษตรกรมีค่าเท่ากับ 0.88 เท่ากัน และผลของการตลาดกับ ความสมดุลของระบบนิเวศ มีค่าเท่ากับ 0.85 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า โมเดลสมการโครงสร้างของการบริหารจัดการงานผึ้ง ความสมดุลของระบบนิเวศ ผลของการตลาด และ ความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้ง มีค่า R^2 เท่ากับ 0.83, 0.93, 0.98 และ 0.93 ตามลำดับ อธิบายได้ว่า ความแปรปรวนของการบริหารจัดการงานผึ้ง ความสมดุลของระบบนิเวศ ผลของการตลาด และ ความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้ง ได้ร้อยละ 83, 93, 98 และ 93 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ภาพโดยรวมพบว่าค่าดัชนีวัดความกลมกลืนมีสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากขึ้น เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่แสดงถึงความสอดคล้องของแบบจำลองและข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีมาตรฐานอยู่ในระดับดีมาก

3. รูปแบบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงฝังของเกษตรกรผู้เลี้ยงฝังไทย พบว่า

3.1 คุณสมบัติเกษตรกร ส่งผลต่อ ความสำเร็จในการเลี้ยงฝัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอธิบายได้ว่า เมื่อคุณสมบัติเกษตรกรเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ความสำเร็จในการเลี้ยงฝัง เพิ่มขึ้นด้วย และการบริหารจัดการงานฝังส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงฝัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอธิบายได้ว่าเมื่อการบริหารจัดการงานฝังเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ความสำเร็จในการเลี้ยงฝังเพิ่มมากขึ้นด้วย ส่วนความสมดุลของระบบนิเวศส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงฝัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอธิบายได้ว่า เมื่อความสมดุลของระบบนิเวศเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ความสำเร็จในการเลี้ยงฝังเพิ่มมากขึ้นด้วย และผลของการตลาดส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงฝัง ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ซึ่งอธิบายได้ว่า เมื่อผลของการตลาดเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ความสำเร็จในการเลี้ยงฝังเพิ่มมากขึ้นด้วย

3.2 คุณสมบัติเกษตรกร ส่งผลต่อ ผลของการตลาด ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอธิบายได้ว่า เมื่อคุณสมบัติเกษตรกร เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ผลของการตลาดมากขึ้นด้วย ส่วน การบริหารจัดการงานฝัง ส่งผลต่อ ผลของการตลาด ซึ่งสนับสนุนสมมติฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอธิบายได้ว่า เมื่อการบริหารจัดการงานฝังเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ ผลของการตลาดมากขึ้นด้วย และ ความสมดุลของระบบนิเวศ ส่งผลต่อ ผลของการตลาด ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ซึ่งอธิบายได้ว่า เมื่อความสมดุลของระบบนิเวศเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ผลของการตลาดมากขึ้นด้วย

3.3 คุณสมบัติเกษตรกร ส่งผลต่อ ความสมดุลของระบบนิเวศ ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอธิบายได้ว่า เมื่อคุณสมบัติเกษตรกรเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ ความสมดุลของระบบนิเวศ เพิ่มขึ้นด้วย และการบริหารจัดการงานฝัง ส่งผลต่อ ความสมดุลของระบบนิเวศ ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอธิบายได้ว่า เมื่อการบริหารจัดการงานฝังเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ความสมดุลของระบบนิเวศเพิ่มขึ้นด้วย

3.4 คุณสมบัติเกษตรกร ส่งผลต่อ การบริหารจัดการงานฝัง ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ อธิบายได้ว่า เมื่อคุณสมบัติเกษตรกรเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้การบริหารจัดการงานฝังเพิ่มขึ้นด้วย

อภิปรายผล

1. ระดับของ คุณสมบัติเกษตรกร การบริหารจัดการงานฝัง ความสมดุลของระบบนิเวศ ผลของการตลาด และความสำเร็จในการเลี้ยงฝังของเกษตรกรผู้เลี้ยงฝังไทย พบว่า คุณสมบัติเกษตรกร การบริหารจัดการงานฝัง ความสมดุลของระบบนิเวศ ผลของการตลาด

และความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ วันชัย สุขตาม ในประเด็นความสมดุลของระบบนิเวศ โดยกล่าวว่าแนวคิดในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน เป็นแนวคิดที่สืบเนื่องมาจากการอนุรักษ์ เป็นรูปแบบการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่ เป็นอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยาวนานที่สุด แต่การพัฒนาแบบยั่งยืนจะควบคุมแนวความคิดในการพัฒนาทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ระบบนิเวศ และประสานสัมพันธ์ในสาขาการพัฒนาต่าง ๆ (วันชัย สุขตาม, 2560)

2. องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย พบว่า ผลการทดสอบสมการโมเดลโครงสร้าง

2.1 ความสมดุลของระบบนิเวศ การบริหารจัดการงานผึ้ง คุณสมบัติเกษตรกร และผลของการตลาด ส่งผลต่อ ความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้ง พบว่า ความสมดุลของระบบนิเวศ ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้ง ซึ่งสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญ อธิบายได้ว่าเมื่อผลของการตลาดเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งเพิ่มมากขึ้นด้วย การทำการตลาดแบบแบ่งส่วนนี้จะดีกว่าการทำการตลาดแบบเหมือนกันหมด (Homogenous) เพราะการหาความต้องการตลาดทั้งหมดโดยรวมนั้นจะกระทำได้อย่าง (Kotler, P, 1997)

2.2 การบริหารจัดการงานผึ้ง คุณสมบัติเกษตรกร และความสมดุลของระบบนิเวศ ส่งผลต่อ ผลของการตลาด พบว่า การบริหารจัดการงานผึ้ง ส่งผลต่อ ผลของการตลาด ซึ่งสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญ อธิบายได้ว่าเมื่อความสมดุลของระบบนิเวศเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ผลของการตลาดมากขึ้นด้วย

2.3 คุณสมบัติเกษตรกร และการบริหารจัดการงานผึ้ง ส่งผลต่อ ความสมดุลของระบบนิเวศ พบว่า คุณสมบัติเกษตรกรส่งผลต่อ ความสมดุลของระบบนิเวศ ซึ่งสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญ อธิบายได้เมื่อการบริหารจัดการงานผึ้งเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ ความสมดุลของระบบนิเวศเพิ่มขึ้นด้วย

2.4 คุณสมบัติเกษตรกร ส่งผลต่อ การบริหารจัดการงานผึ้ง พบว่า คุณสมบัติเกษตรกร ส่งผลต่อ การบริหารจัดการงานผึ้ง ซึ่งสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญ อธิบายได้ว่าเมื่อคุณสมบัติเกษตรกรเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้การบริหารจัดการงานผึ้งเพิ่มขึ้นด้วย

อภิปรายคุณค่าด้านระเบียบวิธีวิจัย คุณค่าด้านทฤษฎีและคุณค่าในการนำไปปฏิบัติ

1. คุณค่าด้านระเบียบวิธีวิจัยการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาเลือกใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Design) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง จึงเป็นเทคนิควิเคราะห์เชิงปริมาณ ที่ทันสมัย มีความถูกต้อง ทั้งในระเบียบวิธี และในเชิงเนื้อหาสาระเชิงวิชาการ มีการประเมินความพอเหมาะ ความพอดีของแบบจำลอง โดยใช้ดัชนีวัดความเข้ากันได้ของแบบจำลอง และมีการปรับเปลี่ยนแบบจำลองสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (In - Depth Interview)

จากเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย เพื่อใช้สนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณ

2. คุณค่าด้านทฤษฎีการวิจัยครั้งนี้ต้องอาศัยการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยต้องมีความรอบรู้ในเนื้อเรื่องและหลักการของทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร โดยผู้วิจัยต้องคัดเลือกตัวแปรหรือองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม รวมถึงแนวทางรูปแบบที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหรือองค์ประกอบที่สอดคล้องกับทฤษฎี

ด้านบุคลากร ด้านเวลา และด้านประชากรผึ้ง มีความสำคัญต่อ การบริหารจัดการงานผึ้ง อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเห็นได้จาก ด้านบุคลากร ด้านเวลา และด้านประชากรผึ้ง อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งทั้งนี้ผลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ ธงชัย สันติวงษ์ ได้กล่าวถึงลักษณะของงานบริหารจัดการไว้ 3 ด้าน ดังนี้ 1) ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำในองค์กร 2) ในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำ งานบริหารจัดการ หมายถึง การจัดระเบียบทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์กร และการประสานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และ 3) ในด้านของความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ หมายถึง การต้องทำงานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยการอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน (ธงชัย สันติวงษ์, 2543)

ด้านพื้นที่ ด้านอาหารผึ้ง และ ด้านศัตรูพืช มีความสำคัญต่อ ความสมดุลของระบบนิเวศ อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเห็นได้จาก ด้านพื้นที่ ด้านอาหารผึ้ง และ ด้านศัตรูพืช อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งทั้งนี้ผลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ วิทวัส ยุทธโกศา ได้กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญที่ต้องคำนึงในการเลือกสถานที่สำหรับเลี้ยงผึ้งนั้น แบ่งออกเป็นเรื่องของชนิดและปริมาณของพืชอาหารในท้องที่ คือ ผึ้งงานจะบินไปดูดน้ำหวานจากตอมน้ำหวานของดอกไม้หลากหลายชนิดในบริเวณใกล้เคียง แล้วนำกลับมาสร้างเพื่อบ่มให้เข้มข้นขึ้นจนกลายเป็นน้ำผึ้งที่ซึ่งก็คือ อาหารประเภทคาร์โบไฮเดรตที่ให้พลังงานต่อผึ้งและน้ำตาล เพื่อเสริมสร้างพลังงาน สำหรับเกสรดอกไม้เป็นหน่วยที่พืชใช้ในการสืบพันธุ์จึงอุดมไปด้วยกรด อมิโน โปรตีน ไขมัน มีแร่ธาตุและวิตามินเป็นส่วนประกอบครบ ส่วนเกสรดอกไม้เป็นอาหารที่มีความจำเป็นไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าน้ำหวานหรือน้ำผึ้ง เพราะรังผึ้งจำเป็นต้องได้รับโปรตีน เพื่อเลี้ยงดูประชากรภายในรังให้มีผึ้งใหม่มาทดแทนสมาชิกเก่าที่ตายไปแล้วนั่นเอง และที่ต้องคำนึงถึงอีกประการหนึ่งก็คือ เรื่องของศัตรูในธรรมชาติ ซึ่งบริเวณลานเลี้ยงผึ้งควรจะเป็นแหล่งที่ปลอดภัยจากศัตรูธรรมชาติที่จะเข้ารบกวนทำอันตรายรังผึ้ง ศัตรูธรรมชาติที่ควรระมัดระวังไม่ให้เข้าไปรบกวนรังผึ้งหรือกินผึ้งจนประชากรลดน้อยหรืออ่อนแอลงและทำลายรังผึ้งทั้งรัง นับตั้งแต่แมลงด้วยกันเอง เช่น มด ต่อ แตน สัตว์เลื้อยคลานประเภทตุ๊กแก จิ้งจก จิ้งเหลน กิ้งก่า สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ ได้แก่ กบ คางคก นอกจากนี้แล้วยังมีนก เหยี่ยว สัตว์เลื้อยคลาน นับตั้งแต่กระแต ลิง จนถึงขนาดใหญ่ คือ หมี ศัตรูเหล่านี้จะกินตัวเต็มวัย ตัวอ่อน น้ำผึ้งและรวงผึ้งเป็นอาหาร ซึ่งบางชนิดอาจทำลายรังได้ทั้งรัง

บางชนิดทำให้จำนวนประชากรในรังลดน้อยลง จึงจำเป็นที่จะต้องดูแลผึ้งให้ปลอดภัยจากสัตว์เหล่านี้เป็นพิเศษ (วิทวัส ยุทธโกศา, 2558)

ด้านความต้องการ ด้านการผลิต และด้านการแข่งขัน มีความสำคัญต่อผลของการตลาด ซึ่งเห็นได้จาก ด้านความต้องการ ด้านการผลิต และด้านการแข่งขัน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งทั้งนี้ผลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ สมชาติ กิจยรรยง ได้กล่าวว่า การบริหารการตลาดที่ดีมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของธุรกิจ สิ่งสำคัญที่จะทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จได้คือ การสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า เครื่องมือในการสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าคือ ส่วนประสมทางการตลาด หรือที่เรียกว่า 4Ps ที่นักการตลาดต้องทำการบริหารให้เหมาะสมกับความต้องการ และพฤติกรรมของลูกค้า 4 ประการ คือ 1) ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สิ่งที่เสนอขายโดยธุรกิจ เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าโดยการสนองความต้องการ ผลิตภัณฑ์ที่เสนอขายอาจจะมีตัวตนหรือไม่ก็ได้ ผลิตภัณฑ์ประกอบด้วยรายสินค้า บริการ และความคิด ผลิตภัณฑ์ต้องมีอรรถประโยชน์ (Utility) และมีมูลค่า (Value) ในสายตาของลูกค้า จึงทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถขายได้ 2) ราคา (Price) หมายถึง มูลค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน อันเป็นต้นทุน (Cost) ของลูกค้าในการตัดสินใจซื้อ ผู้บริโภคจะเปรียบเทียบระหว่างมูลค่า (Value) กับราคาของผลิตภัณฑ์ ถ้ามูลค่าสูงกว่าหรือเหมาะสมกับราคา ลูกค้าก็จะตัดสินใจซื้อ 3) การจัดจำหน่าย (Place หรือ Distribution) หมายถึง โครงสร้างของช่องทางซึ่งประกอบด้วยสถาบันและกิจกรรมการเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์ไปยังตลาด โดยสถาบันที่นำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดเป้าหมายก็คือ สถาบันทางการตลาด ส่วนกิจกรรมในการกระจายสินค้าประกอบด้วย การขนส่ง การคลังสินค้า และการเก็บรักษาสินค้าคงคลัง 4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง การติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลผลิตภัณฑ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย เพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมซื้อ การติดต่อสื่อสารอาจใช้พนักงานขายทำการขายโดยตรง (Personal Selling) หรือใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร (Nonpersonal Selling) (สมชาติ กิจยรรยง, 2561)

คุณภาพ การพัฒนา และเครือข่าย มีความสำคัญต่อ ความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้ง ซึ่งเห็นได้จาก ด้านเครือข่าย อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านคุณภาพ และด้านการพัฒนา อยู่ในระดับมาก ซึ่งทั้งนี้ผลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ และ สอดคล้องกับแนวคิดของผู้วิจัยว่า การสร้างเครือข่ายสำหรับกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งในพื้นที่เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ นิภาภรณ์ จงวุฒิวะสย และคณะ กล่าวว่าปัจจัยที่เกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจชุมชนของประชาชน (นิภาภรณ์ จงวุฒิวะสย และคณะ, 2553) สอดคล้องกับปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ กล่าวว่า การเจริญเติบโตของกลุ่ม และการพัฒนาจากระดับกลุ่มสู่การเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่นเป็นเครือข่าย ประเด็นสำคัญที่ต้องดำเนินการในขั้นตอนนี้คือ การกระตุ้นให้เห็นความจำเป็นในการสร้าง

เครือข่าย และการพัฒนาความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันเป็นเครือข่ายเนื่องด้วยเครือข่ายนั้นเป็น การจัดระบบให้สมาชิกกลุ่มได้ดำเนินกิจกรรมการเลี้ยงผึ้งร่วมกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่เห็น พ้องต้องกัน เป็นการรวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้และสนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อให้ ผลลัพธ์จากการเลี้ยงผึ้งแบบเครือข่ายเกิดประสิทธิภาพและมีผลที่ดีขึ้นกว่าการต่างคนต่างทำ แล้วนำผลผลิตที่ได้ของแต่ละคนมารวมกันเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้น ดังนั้นการสร้างเครือข่ายใน การดำเนินกิจกรรมการเลี้ยงผึ้งจะช่วยให้การเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรเป็นระบบมากขึ้น อีกทั้งยัง สามารถรวมตัวกันเพื่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้ช่วยแก้ปัญหา หลายอย่างที่เกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งประสบ รวมทั้ง เกิดแนวทางในการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงผึ้ง อย่างครบวงจร เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไปในอนาคต อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานเครือข่าย ในพื้นที่ใด ๆ นั้น หากมุ่งหวังความสำเร็จแล้วควรพิจารณาองค์ประกอบแห่งความสำเร็จ ในการดำเนินงานของเครือข่ายต่าง ๆ ด้วย (ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2546)

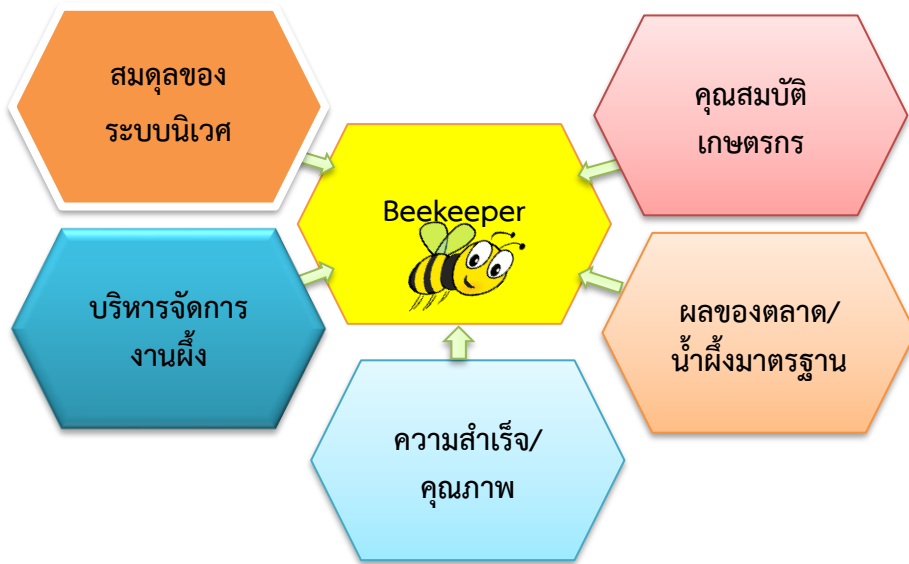
3. รูปแบบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย พบว่า

ด้านการนำไปปฏิบัติแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับ ความสมดุลของระบบนิเวศ การบริหารจัดการงานผึ้งคุณสมบัติเกษตรกร และผลของการตลาด ที่ส่งผลต่อความสำเร็จใน การเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย ดังนี้ ความสมดุลของระบบนิเวศ เป็นระบบ ความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมโดยรอบสถานที่ตั้งรังผึ้ง ที่มีผลต่อพืชอาหาร ความสำคัญต่อการ ดำรงชีวิตของผึ้ง และการเปลี่ยนแปลงขนาดของประชากรผึ้งในความสมดุลของระบบนิเวศ นั้น ๆ สอดคล้องกับวันชัย สุขตาม ระบุว่าความสมดุลและเชื่อมโยงระหว่าง เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับจุดหมายการพัฒนาที่ทำให้ประชาชนอยู่ดีมีสุขตลอดไป การพัฒนาที่ยั่งยืนเกี่ยวข้องกับคนทุกคน (วันชัย สุขตาม, 2560) การบริหารจัดการงานผึ้ง เป็นกระบวนการในการบริหารจัดการงานผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งที่มีความสามารถในการ ปฏิบัติงานผึ้งตามกระบวนการหรือขั้นตอนการเลี้ยงผึ้งได้อย่างต่อเนื่องและประสานกันได้อย่าง ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและการแปรปรวนของสภาพอากาศในแต่ละฤดูกาล คุณสมบัติเกษตรกร โดยทั่วไปเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งจะต้องให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ คือ ต้องศึกษาข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับผึ้งให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้และ ทักษะความชำนาญในการเลี้ยงผึ้งผลของการตลาด สอดคล้องกับ ภรณ์ มณีโชติ และคณะ กล่าวว่า เป็นกระบวนการในการจัดการด้านการผลิตสินค้าที่ได้จากผึ้งที่เป็นมาตรฐานจนเป็นที่ พึงพอใจต่อผู้บริโภคจะเห็นได้ว่า ราคาขายในแต่ละช่องทางการจำหน่ายนั้นมีความแตกต่างของ ราคาค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับราคาขายที่เกษตรกรได้จำหน่ายออกไป แสดงให้เห็นถึงมูลค่าที่ เพิ่มขึ้นภายในกระบวนการผลิตน้ำผึ้ง (ภรณ์ มณีโชติ และคณะ, 2563) ความสำเร็จ ในการเลี้ยงผึ้ง จะทำให้ทราบถึงประสิทธิผลที่ได้รับจากการเลี้ยงผึ้งอย่างมีคุณภาพได้มาตรฐาน สามารถพัฒนาธุรกิจด้านการตลาดของกิจการเลี้ยงผึ้งให้เจริญก้าวหน้าและการสร้างมูลค่าเพิ่ม ของผลผลิตจากป่า เป็นการช่วยแก้ปัญหาและสร้างความเป็นไปได้ในการส่งเสริมกระบวนการ

ผลิตของผลผลิตจากป่าให้สามารถตอบโจทย์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจครอบครัว ชุมชน และสิ่งแวดล้อม (The Center for People and Forests, 2017)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย

การศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย ค้นพบว่ารูปแบบของแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรต้องประกอบไปด้วย 1) ความเข้าใจในความสมดุลของระบบนิเวศรู้จักธรรมชาติของผึ้ง 2) การบริหารจัดการงานผึ้งรู้จักการดำเนินธุรกิจ การลงทุน 3) คุณสมบัติเกษตรกรต้องศึกษาข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับผึ้ง 4) ผลของตลาดการผลิตสินค้าที่ได้จากผึ้งที่เป็นมาตรฐานจนเป็นที่พึงพอใจต่อผู้บริโภค 5) ความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้ง จะทำให้ทราบถึงประสิทธิผลที่ได้รับจากการเลี้ยงผึ้งอย่างมีคุณภาพได้มาตรฐาน สามารถพัฒนาธุรกิจด้านการตลาดของกิจการเลี้ยงผึ้งให้เจริญก้าวหน้า ส่วนรูปแบบแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับประกอบไปด้วยต้องมีความสมดุลของระบบนิเวศ การบริหารจัดการงานผึ้งที่มีประสิทธิภาพ คุณสมบัติเกษตรกรที่ประกอบด้วยความปรารถนาและความเชี่ยวชาญ และผลของการตลาดที่เปลี่ยนไปตามความต้องการของผู้บริโภค ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงผึ้งของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งไทย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความสมดุลของระบบนิเวศ การบริหารจัดการงานฝั่ง คุณสมบัติของเกษตรกร ผลของการตลาด องค์ประกอบดังกล่าวเหล่านี้สามารถส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงฝั่งของเกษตรกรผู้เลี้ยงฝั่งไทย ซึ่งทั้งหมดนี้ ผู้เลี้ยงฝั่งจะต้องเข้าใจถึงปัญหาและการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาวิธีการเลี้ยงฝั่งและผลิตภัณฑ์จากฝั่งให้ได้ผลดีมีคุณภาพเป็นที่น่าเชื่อถือกว่าที่ผ่านมา ตลอดจนจะต้องเห็นความสำคัญของการเสริมสร้างความเข้มแข็งในอาชีพโดยการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อช่วยให้การเลี้ยงฝั่งเป็นระบบมากขึ้น ตลอดจนช่วยให้มีโอกาสในการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกษตรกรผู้เลี้ยงฝั่งประสบ รวมทั้งเกิดแนวทางในการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงฝั่งอย่างครบวงจร และได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค และสุดท้ายคือรูปแบบที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในอาชีพเลี้ยงฝั่งอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต นั่นก็คือด้านแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับความสมดุลของระบบนิเวศ การบริหารจัดการงานฝั่ง คุณสมบัตินักเกษตรกร และผลของการตลาด ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงฝั่งของเกษตรกรผู้เลี้ยงฝั่งไทย ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ 1) ความสมดุลของระบบนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านอาหารฝั่ง และด้านศัตรูฝั่ง เป็นสิ่งที่เกษตรกรผู้เลี้ยงฝั่งต้องพิจารณาให้ความสำคัญ เนื่องจากการเลือกพื้นที่ตั้งรังฝั่งมีความเกี่ยวข้องกับอาหารที่ใช้เลี้ยงดูประชากรฝั่งภายในรัง ทำให้ฝั่งอยู่ในสภาพแข็งแรง สมบูรณ์ ในขณะที่เดียวกับเกษตรกรผู้เลี้ยงฝั่งต้องมีการจัดระบบควบคุมศัตรูฝั่งเป็นอย่างดี จะส่งผลให้ผลผลิตที่ได้จากฝั่งมีคุณภาพ 2) การบริหารจัดการงานฝั่ง เกษตรกรผู้เลี้ยงฝั่งควรให้ความสำคัญต่อการวางแผนและข้อมูลการใช้เวลากับงานเลี้ยงฝั่งให้เหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมในทุกฤดูกาล มีการควบคุมปริมาณของจำนวนประชากรฝั่งและประเมินอาหารภายในรังฝั่งอย่างสอดคล้อง มีผลทำให้ฝั่งอยู่ในสภาพแข็งแรง สมบูรณ์ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากฝั่งมีคุณภาพ 3) คุณสมบัตินักเกษตรกร ควรมีการเพิ่มหรือสร้างโอกาสให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงฝั่ง ได้เรียนรู้ ได้ฝึกฝนเพื่อให้เกิดทักษะ ตามหลักการของการประกอบอาชีพการเลี้ยงฝั่งอย่างถูกต้องเหมาะสม โดยมีที่ปรึกษาหรือมีผู้ชำนาญเป็นพี่เลี้ยงให้ เป็นต้น 4) ผลของการตลาด ควรให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้บริโภค การควบคุมการผลิตน้ำฝั่งหรือผลิตภัณฑ์จากฝั่ง การใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐานตามข้อกำหนดของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มฝั่ง เพื่อเป็นการสร้างความไว้วางใจ ความน่าเชื่อถือในคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ จะส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความต้องการในผลิตภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้กิจการการเลี้ยงฝั่งเจริญเติบโตและสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ 5) ความสำเร็จในการเลี้ยงฝั่ง การประกอบธุรกิจการเลี้ยงฝั่งที่ดี ควรมีการพัฒนาธุรกิจของตนเองอย่างต่อเนื่อง และมุ่งพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ ออกสู่ตลาดจะสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ และสิ่งที่เกษตรกรผู้เลี้ยงฝั่งต้องพิจารณาเป็นสำคัญ คือ การสร้างเครือข่ายสำหรับกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยง

ผึ้ง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้ง อีกทั้งช่วยให้เกิดแนวทางในการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงผึ้งอย่างครบวงจร จนเกิดความยั่งยืนได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ กุลนิเทศ และสุตาวรรณ สมใจ. (2558). ระเบียบวิธีวิจัยขั้นสูง และการออกแบบวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มาสเตอร์พริ้นท์ สามเสน.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2543). การบริหารเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- นิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์ และคณะ. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 4 (12), 103-111.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2546). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).
- ภรณ์ มณีโชติ และคณะ. (2563). การวิเคราะห์ใช้คุณค่าของการเลี้ยงผึ้งแบบธรรมชาติในพื้นที่ป่า: กรณีศึกษาชุมชนห้วยหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย. วารสารวนศาสตร์ไทย, 39 (1), 165-175.
- วันชัย สุขตาม. (2560). การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม: จากบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 1 (1), 101-110.
- วิทวัส ยุทธโกศา. (2558). เลี้ยงผึ้งเพื่อการประกอบอาชีพ. [รายการวิทยุ]. เรียกใช้เมื่อ 17 ตุลาคม 2562 จาก <https://www3.rdi.ku.ac.th/?p=19082>
- สมชาติ กิจยรรยง. (2561). กลยุทธ์ทางการตลาดสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพมหานคร: ส.เอเชียเพลส (1989).
- สิริวัฒน์ วงษ์ศิริ และสุรรัตน์ เตียววานิชย์. (2555). ชีวิตวิทยาของผึ้ง. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: วี.พริ้นท์ (1991).
- สุทธิชัย สุทธิวรารักษ์ และคณะ. (2550). สถานการณ์การเลี้ยงผึ้งในประเทศไทย. ใน เอกสารประกอบการสัมมนาแนวทางการเลี้ยงผึ้งสู่มาตรฐานฟาร์มผึ้ง. เชียงใหม่: โรงแรมเชียงใหม่ฮิลล์.
- สุภมาศ อังศุโชติ และคณะ. (2554). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมีนคังการพิมพ์.
- สมิตร คุณเจตน์ และคณะ. (2560). ผลของการลดความชื้นต่อการคงคุณภาพของน้ำผึ้งชันโรง. วารสารแก่นเกษตร, 45 (ฉบับพิเศษ 1), 1355-1359.

- Kotler, P. (1997). *Marketing management: Analysis, planning, implementation, and control*. New Jersey: Prentice Hall.
- Kouchner, C. et al. (2018). Sustainability of beekeeping farms: development of an assessment framework through participatory research. In Conference: IFSA 2018: Farming systems facing uncertainties and enhancing opportunities. Chania, Crete Greece.
- Nat, S. & David J. L. (2019). Considerations and Factors Influencing the Success of Beekeeping Programs in Developing Countries. Retrieved January 20, 2019, from <https://www.tandfonline.com/loi/tbee20>
- Portney, L. G. & Watkins, M. P. (2015). *Foundations of clinical research: Applications to practice*. (3rd ed.). Philadelphia: PA: F. A. Davis Company.
- The Center for People and Forests. (2017). *Enhancing Livelihoods and Markets*. Retrieved September 12, 2020, from <https://archive.recoftc.org/basic-page/enhancing-livelihoodsand-markets>.

บทปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความอยู่รอดของโทรทัศน์ภาคพื้นดิน ในระบบดิจิทัล 5G*

ANTECEDENTS AFFECTING THE SURVIVAL OF THE DIGITAL TELEVISION TERRESTRIAL, 5G

เกศรา บรรพต

Kesara Banpot

ทวี แจ่มจรัส

Tawee Jamjumrus

วิทธิลักษณ์ จันทธานสมบัติ

Withilak Chantanasombat

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: ket1695@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของความอยู่รอดของโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล ภาวะผู้นำผู้บริหาร ปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยภายในองค์กร และการพัฒนาการบริหาร 2) ศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำผู้บริหาร ปัจจัยภายนอก - ในองค์กร และการพัฒนาการบริหารที่มีต่อความอยู่รอดของโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากร และเจ้าหน้าที่รัฐ ที่เกี่ยวข้องกับโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลของประเทศไทย โดยใช้เกณฑ์ 21 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 420 คนที่เกี่ยวข้องกับโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลในประเทศไทย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง เชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความอยู่รอดของโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล ภาวะผู้นำผู้บริหาร ปัจจัยภายนอกองค์กร การพัฒนาการบริหาร อยู่ในระดับมาก ส่วนปัจจัยภายในองค์กร อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ปัจจัยภายในองค์กรมีอิทธิพลต่อความอยู่รอดของโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลมากที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยภายนอกองค์กร การพัฒนาการบริหาร และภาวะผู้นำผู้บริหาร ตามลำดับ ค้นพบรูปแบบการบริหารที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล 5G มีลักษณะเป็นแผนภูมิสี่เหลี่ยม ประกอบด้วย ปัจจัยภายในองค์กรเป็นฐาน มีปัจจัยภายนอก และ

* Received 9 April 2021; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

การพัฒนาการบริหารอยู่ตรงกลางเป็นตัวแปรส่งผ่าน มีภาวะผู้นำ ผู้บริหารคอยส่งเสริมให้โทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลอยู่รอดได้ ซึ่งทั้งหมดมีความสัมพันธ์กันอย่างกลมกลืน นอกจากนั้นการที่โทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลอยู่รอดได้ต้องมีการลดค่าใช้จ่าย ขยายไปสู่แพลตฟอร์มที่หลากหลาย มีการกระจายความเสี่ยง และมีการประเมินผลและควบคุมอย่างเข้มงวดด้วย

คำสำคัญ: บุพปัจจัย, ความอยู่รอด, โทรทัศน์ภาคพื้นดิน, ระบบดิจิทัล 5G

Abstract

The Objectives of this research article were to: 1) study the levels of the survival of digital terrestrial television, executive leadership, external organizational factors, internal organizational factors, and development and administration; 2) examine the influences of executive leadership, external- internal organizational factors, and development and administration on the survival of digital terrestrial television; This research employed a mixed research methodology. the research sample consisted of 420 respondents including executives Related to digital terrestrial television in Thailand, personnel and government officials involved in Thailand's digital terrestrial television. The sample size was determined based on the criterion of 20 times. They were selected via multi-stage sampling. Data were collected with the use of a questionnaire and analyzed with a structural equation model. As for the qualitative research component, in-depth interviews were conducted with 15 key informants. The findings showed that: 1) the survival of digital terrestrial television, executive leadership, external organizational factors, and development and administration were all rated at a high level whereas internal organizational factors was rated at the highest level; 2) internal organizational factors had the highest influence on the survival of digital terrestrial television, followed by external organizational factors, development and administration, and executive leadership, respectively; and the development model leading to the survival of the 5G digital terrestrial television had a shape of a square chart consisting of internal organizational factors at the base, external organizational factors and development and administration in the middle serving as transmission variables, and leadership and the executives serving as the supporting factors of the survival of digital terrestrial television. All of these factors were interrelated. In addition, the survival of the digital terrestrial television also

depended on cost reduction, its expansion on various platforms, risk distribution, and strict assessment and monitoring.

Keywords: Antecedents, The Survival, Terrestrial Television, 5G Digital System

บทนำ

การดำเนินการเปลี่ยนผ่านจากทีวีอนาล็อกไปสู่โทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลนั้น คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ได้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ โดยทรัพยากรสื่อสารของชาติจะได้รับการจัดสรรอย่างโปร่งใส เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังคำนึงถึงการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม และให้มีการกระจายการใช้ประโยชน์โดยทั่วถึงในกิจการด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์สาธารณะอื่น อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทั้งผู้ประกอบการ ประชาชน และภาคส่วนต่าง ๆ นำไปสู่การพัฒนาในกิจการโทรทัศน์ของประเทศเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถสื่อสารและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย มีคุณภาพ อย่างเท่าเทียมและรู้เท่าทันมากยิ่งขึ้น (คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2555)

ตลอดระยะเวลาของการออกอากาศเต็มรูปแบบในระบบดิจิทัล ภายใต้พระราชบัญญัติองค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (ฉบับที่ 3) ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมดต้องประสบกับสภาวะขาดทุนอย่างต่อเนื่อง เรตติ้งการรับชมไม่น่าพอใจ ส่วนรายได้จากค่าโฆษณาเกือบร้อยละ 71 ก็ไปกระจุกตัวอยู่ที่ช่อง 3 และช่อง 7 ขณะที่พฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปก็เป็นหนึ่งในสาเหตุที่โทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลถูก Disrupt หลังศาลปกครองมีคำสั่งให้ กสทช. คืนเงิน 1,500 ล้านบาท ให้กับบริษัทไทยทีวี จำกัด เพราะชี้ว่า กสทช. ทำผิดสัญญาที่ให้ไว้ก่อนการประมูล ความเป็นไปได้ที่ผู้ประกอบการโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลเจ้าอื่น ๆ อาจจะคืนใบอนุญาตประกอบการให้กับ กสทช. เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายมหาศาลที่ต้องแบกรับเช่นเดียวกัน (ปณชัย อารีเพิ่มพร, 2560) อย่างไรก็ตามสื่อโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลยังคงทำหน้าที่ได้ดีในการสื่อสารถึงกลุ่มเป้าหมายในวงกว้างเพื่อสร้างการรับรู้ (Awareness) ในการสื่อสาร แม้สัดส่วนของสื่อที่รวมจะลดลงจากร้อยละ 59.1 ในปี 2561 เหลือร้อยละ 58.7 ในปีเดียวกันนี้ เมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมรวม แต่ไม่ได้ทำให้สื่อโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลทรงพลัลงน้อยลง เพราะในวันนี้สื่อดิจิทัลมีสัดส่วนในตลาดโฆษณารวมถึงร้อยละ 27 เพิ่มขึ้นจากปี 2018 ที่มีเพียงร้อยละ 24.8 และการเติบโตของสัดส่วนนี้ยังมาพร้อมกับรายได้ที่เติบโตเพิ่มขึ้นร้อยละ 14.2 จาก 29,325.7 ล้านบาท ในปีที่ผ่านมา การเติบโตนี้มาจากการเติบโตของความนิยมของผู้ชมที่มีการเติบโตเพิ่มขึ้นทุกปีและสุดท้ายคือสื่อออนไลน์ ในปี 2563 นี้ยังคงเติบโต

ร้อยละ 9.8 ในสื่อนอกสถานีและเดิโตร้อยละ 5.2 ในสื่อเคลื่อนที่ (Transit) โดยการเติบโตนี้ ส่วนหนึ่งมาจากการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพิ่มมูลค่าให้กับป้ายบิลบอร์ดที่มาพร้อมลูกเล่นในการสื่อสารผ่านป้ายโฆษณาในรูปแบบ “ใหม่ ๆ” ถึงแม้ว่าโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลจะยังคงเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมอยู่ในปัจจุบันก็ตาม แต่ในอนาคตสื่ออื่น ๆ อาจเข้ามาแทนที่ การตลาดก็ได้โดยเฉพาะสื่อออนไลน์หรืออินเทอร์เน็ตซึ่งตามคาดการณ์ระบุว่าในระยะเวลาอย่างน้อยอีก 3 ปี สื่อดิจิทัลอาจจะไต่บันไดขึ้นมาอยู่ในสัดส่วนร้อยละ 40 ใกล้เคียงกับสื่อทีวี ดังนั้นสื่อทีวีเองก็ต้องปรับตัวเพื่อให้สื่อยังคงเป็นสื่อหลักของการบริโภคอยู่ เนื่องจากว่าคนไทยยังนิยมการดูทีวี และดูโฆษณาจากทีวีในปริมาณที่สูงอยู่เมื่อเทียบกับโฆษณาในสื่ออื่น ๆ (Marketeer, 2562)

ส่วนการขาดทุนของผู้ประกอบการนั้นเมื่อ พ.ศ. 2556 มีการเปิดประมูลใบอนุญาตในราคาสูงมากเป็นหลักร้อยล้านพันล้านบาท ผู้ประกอบการที่ประมูลได้ใบอนุญาตแล้ว มีผลประกอบการไม่ได้กำไรตามคาดหมายเช่น บริษัทไทยทีวี จำกัด ซึ่งมีทั้งช่องข่าวสารและช่องสำหรับเด็กและเยาวชน เดิมมีรายได้ 800 – 900 ล้านบาทต่อเดือนลดลงเหลือเพียง 100 - 200 ล้านบาทต่อเดือน เพราะไม่มีโฆษณามาเข้ารายการ ประกอบกับความนิยมของผู้รับชมเปลี่ยนไป และภาระต้นทุนใบอนุญาตที่ผู้ประกอบการแต่ละรายได้ทุ่มสุดตัวประมูลมาสูงสูดนับพันล้านบาทได้ฟ้องร้องคดีต่อศาลปกครอง ต่อมาเมื่อ 13 มีนาคม 2561 ศาลปกครองไม่รับอุทธรณ์ของ กสทช. จึงทำให้บริษัทชนะคดี ทำให้เจ้าของบริษัทไทยทีวี จำกัด บอกลีกสัญญาได้เนื่องจาก กสทช. ไม่ได้ปฏิบัติตามประกาศร่างขอบเขตของงาน (TOR) เกี่ยวกับการขยายโครงข่ายให้ กสทช. คืนหนังสือค้ำประกันเป็นมูลค่า 1.5 พันล้านบาท และบริษัทฟ้องเรียกค่าเสียหายจาก กสทช. อีก 700 ล้านบาท เป็นช่องทางให้ผู้ประกอบการรายอื่น ๆ บอกลีกสัญญาตามมาอีกหลายรายที่ผลประกอบการไม่มีผลกำไรตามคาดหมายและประสบภาวะขาดทุน

จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่อง “บุพปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความอยู่รอดของโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล 5G” เพื่อให้เห็นว่าสภาพปัจจุบันของโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลในประเทศไทยเป็นอย่างไร และปัจจัยของการอยู่รอดในการประกอบธุรกิจโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล ของประเทศไทยคืออะไร นอกจากนั้นแนวทางการอยู่รอดของโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลในประเทศไทยเป็นอย่างไร ซึ่งผลจากการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจสื่อโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้ตอบโจทย์ของการทำธุรกิจที่เหมาะสมและส่งผลดีต่อธุรกิจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความอยู่รอดของโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล ภาวะผู้นำผู้บริหาร ปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยภายในองค์กร และการพัฒนาการบริหาร

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของภาวะผู้นำผู้บริหาร ปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยภายในองค์กร และการพัฒนาการบริหารที่มีต่อความอยู่รอดของโทรทัศนภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีการศึกษาทฤษฎี และแนวคิดเกี่ยวกับความอยู่รอดของโทรทัศนภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลเกี่ยวกับ “ภาวะผู้นำผู้บริหาร” ปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยภายในองค์กร การพัฒนาการบริหาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากร และเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับโทรทัศนภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลในประเทศไทย หาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ (Richard H. Lindeman et al, 1980) และ (Weiss, R, 1974) ที่กำหนดขนาดตัวอย่างตามกฎอัตราส่วน ระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวน พารามิเตอร์หรือตัวแปร ไว้เป็น 1 พารามิเตอร์ ใช้ตัวอย่าง 10–20 ตัวอย่าง จากกรอบแนวคิด การวิจัยพบว่ามีตัวแปรเชิงประจักษ์ทั้งหมด 21 ตัวแปร ใช้ตัวแปรละ 20 ตัวอย่างเท่ากับ $21 \times 20 = 420$ ตัวอย่าง 2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งหมด 15 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารโทรทัศนภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลประเทศไทย และผู้บริหาร กสทช. เกี่ยวข้องโดยตรงกับโทรทัศนภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลในประเทศไทย

เครื่องมือที่ใช้การวิจัย ในการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือแบ่งเป็น 6 ส่วน ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยภายในองค์กร การพัฒนาการบริหาร ภาวะผู้นำผู้บริหาร และความอยู่รอดของโทรทัศนภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล โดยมีการตรวจสอบความตรง (Validity) ของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจ จากนั้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ความชัดเจนของภาษา ความครอบคลุมของโครงสร้างและความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยทดสอบเครื่องมือโดยการหาค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน เพื่อคำนวณหาความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .988 (Cronbach, L. J., 1990) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพเครื่องมือการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งผลการตรวจเครื่องมือพบว่าครอบคลุมและสอดคล้องกับ ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร บุคลากร และเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลในประเทศไทยจำนวน 420 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลประเทศไทย และผู้บริหาร กสทช. โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเองทั้งส่วนตัวและเรียนเชิญสนทนาแบบกลุ่มย่อยโดยมีหนังสือแนบเพื่อขอสัมภาษณ์ ซึ่งข้อคำถามได้มาจากข้อสรุปในการวิจัยเชิงปริมาณ และบันทึกข้อมูลในแบบสัมภาษณ์และเครื่องบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยการสรุปข้อมูลใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบเชิงพรรณนาส่วนการวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์และนำเสนอโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งการศึกษาด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อยืนยันผลการศึกษาเชิงปริมาณจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

1. ระดับความอยู่รอดของโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลในภาพ รวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .594 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้านคือ การกระจายความเสี่ยง และการประเมินผลและควบคุม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 สำหรับการขยายสู่แพลตฟอร์มที่หลากหลาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 และการลดค่าใช้จ่าย มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.16 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ภาวะผู้นำผู้บริหารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .606 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้านได้แก่ การพัฒนาทีมงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 รองลงมาคือ การมีวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 และอยู่ในระดับมาก 2 ด้านได้แก่ การจัดการดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 การมีมนุษยสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 ตามลำดับ ดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ความอยู่รอดของโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ความอยู่รอดของโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
การกระจายความเสี่ยง และการประเมินผลและควบคุม	4.21	.594
สำหรับการขยายสู่แพลตฟอร์มที่หลากหลาย	4.19	.705
และการลดค่าใช้จ่าย	4.16	.567
เฉลี่ยรวม	4.19	.594

ตารางที่ 2 แสดงภาวะผู้นำผู้บริหาร ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ภาวะผู้นำผู้บริหาร	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
การพัฒนาทีมงาน	4.24	.803
การมีวิสัยทัศน์	4.23	.675
การจัดการดี	4.17	.652
การมีมนุษยสัมพันธ์	4.09	.608
เฉลี่ยรวม	4.19	.606

ปัจจัยภายนอกองค์กรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .554 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้รับสื่อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 รองลงมาคือ ด้านผู้ถือหุ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 ด้านหน่วยงานภาครัฐ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 อยู่ใน ระดับมาก 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการเมือง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 และด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงปัจจัยภายในองค์กรค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ปัจจัยภายในองค์กร	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ด้านผู้รับสื่อ	4.26	.683
ด้านผู้ถือหุ้น	4.22	.525
ด้านหน่วยงานภาครัฐ	4.21	.541
ด้านการเมือง	4.12	.520
ด้านเศรษฐกิจ	3.94	.543
เฉลี่ยรวม	4.15	.554

ปัจจัยภายนอกองค์กรในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .605 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน คือ พฤติกรรมการรับชมทีวีที่ซื้อ ลิขสิทธิ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 รองลงมาคือ การปฏิสัมพันธ์กับผู้รับชม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 การสร้างเนื้อหา เพื่อตอบโจทย์ผู้รับชม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 และอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ได้แก่ นโยบายการตลาด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.11 ตามลำดับ การพัฒนาการบริหารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .622 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้านคือ โครงสร้างอำนาจหน้าที่ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.22 และอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ได้แก่ แรงจูงใจในการทำงานของพนักงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 กระบวนการทำงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 และพฤติกรรมการทำงานของพนักงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4 และ 5

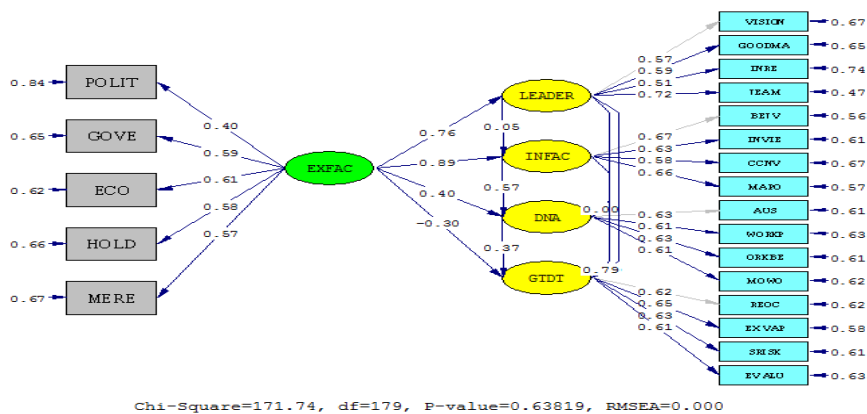
ตารางที่ 4 แสดงปัจจัยภายนอกองค์กรค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ปัจจัยภายนอกองค์กร	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
พฤติกรรมกรรมการรับชมทีวีที่ซื้อ ลิขสิทธิ์	4.27	.683
การปฏิสัมพันธ์กับผู้รับชม	4.25	.587
การสร้างเนื้อหา เพื่อตอบโต้กับผู้รับชม	4.21	.569
นโยบายการตลาด	4.11	.560
เฉลี่ยรวม	4.21	.605

ตารางที่ 5 แสดงการพัฒนาการบริหารค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การพัฒนาการบริหาร	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
โครงสร้างอำนาจหน้าที่	4.22	.603
แรงจูงใจในการทำงานของพนักงาน	4.20	.585
กระบวนการทำงาน	4.17	.651
พฤติกรรมการทำงานของพนักงาน	4.08	.590
เฉลี่ยรวม	4.17	.622

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์และอิทธิพลของภาวะผู้นำผู้บริหาร ปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยภายในองค์กร และการพัฒนาการบริหารที่มีต่อความอยู่รอดของโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบ ดิจิทัลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิง ประจักษ์หลังปรับโมเดลการวิจัยตามแผนภาพที่ 1แสดงความสัมพันธ์และอิทธิพลของภาวะผู้นำผู้บริหาร ปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยภายในองค์กร และการพัฒนาการบริหารที่มีต่อความอยู่รอดของโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์และอิทธิพลของภาวะผู้นำผู้บริหาร ปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยภายในองค์กร และการพัฒนาการบริหารที่มีต่อความอยู่รอดของโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล

และสรุปความสัมพันธ์ได้ตามตารางที่ 6 ดังนี้
ตารางที่ 6 ผลรวมอิทธิพล ทางอ้อม ทางตรง

ตัวแปร ผล	LEADER			INFAC			DNA			GTDT		
	TE	I	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE	TE	IE	DE
	E											
EXFAC	0.76*	-	0.76*	0.92*	0.03	0.89*	0.93*	0.53	0.40	0.84*	1.14*	-0.30
	*		*	*	(0.09	*	*	*	(0.30)	*	*	(0.40)
	(0.09)		(0.09)	(0.08)	)		(0.08)	(0.28		(0.08)	(0.40)	
	)											
LEADER	-	-	-	0.05	-	0.05	0.03	0.03	0.00	0.14	0.05	0.09
R				(0.12)	-	(0.12)	(0.13)	(0.07	(0.10)	(0.13)	(0.13)	(0.11)
	)											
INFAC	-	-	-	-	-	-	0.57*	-	0.57*	1.00*	0.21	0.79*
							*		*	*	(0.22)	*
							(0.28)		(0.28)	(0.37)		(0.44)
DNA	-	-	-	-	-	-				0.37		0.37
										(0.45)		(0.45)

ค่าสถิติ Chi-Square - 171.74, df= 179, GFI - 0.96, AGFI - 0.95, RMSEA = 0.000

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บคือค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน, **p < .01 *p < .05

TE = ผลรวมอิทธิพล IE - อิทธิพลทางอ้อม DE - อิทธิพลทางตรง

จากตารางที่ 6 ได้ปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อความอยู่รอดของโทรศัพท์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลเรียงลำดับดังนี้ 1) ปัจจัยภายในองค์กร (1.00) 2) ปัจจัยภายนอกองค์กร (0.84) 3) การพัฒนาการบริหาร (0.37) และภาวะผู้นำผู้บริหาร (0.14) โดยพบว่า ปัจจัยภายในองค์กรมีอิทธิพลต่อความอยู่รอดของโทรศัพท์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลทางตรง = 0.79, ทางอ้อม 0.21 ปัจจัยภายนอกองค์กรมีอิทธิพลต่อความอยู่รอดของโทรศัพท์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลทางตรง = -0.03, ทางอ้อม 1.14 การพัฒนาการบริหารมีอิทธิพลต่อความอยู่รอดของโทรศัพท์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลทางตรง = 0.37, ทางอ้อม ไม่มีภาวะผู้นำผู้บริหารมีอิทธิพลต่อความอยู่รอดของโทรศัพท์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลทางตรง = 0.09, ทางอ้อม 0.05

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่าปัจจัยภายในองค์กรมีอิทธิพลต่อความอยู่รอดของโทรศัพท์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล มีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.79 สูงสุดเป็นอันดับ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าปัจจัยภายในองค์กรมีอิทธิพลต่อความอยู่รอดของโทรศัพท์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลถึงร้อยละ 79 โดยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. พฤติกรรมการรับชมทีวีที่ซื้อลิขสิทธิ์มีอิทธิพลโดยตรงต่อความอยู่รอดของโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลมีค่าเท่ากับ 0.67 กล่าวคือ พฤติกรรมการรับชมทีวีจากต่างประเทศเป็นตัวกำหนดแนวทางการรับชมส่วนหนึ่งของผู้รับสื่อ เพราะผู้รับสื่อในปัจจุบันจะเลือกใช้วิธีการเปรียบเทียบเนื้อหาการรับชมจากหลายแหล่ง และค้นหาคำแนะนำการชมจากหลายความเห็น ดังนั้นทีวีดิจิทัลควรซื้อลิขสิทธิ์รายการที่ได้รับความนิยมมาเพิ่มในรายการทีวีตนเอง ผู้เกี่ยวข้องต้องติดตามแนวโน้มการรับชมรายการทีวีเริ่มเปลี่ยนไปในทิศทางใด ต้องติดตามเพื่อรับรู้ถึงพฤติกรรมการรับชมทีวีในต่างประเทศ สอดคล้องกับ BrandInside ได้วิเคราะห์ทางรอดของสื่อทีวีท่ามกลางสงครามชิงเรตติ้งกับผลกระทบจากสื่อดิจิทัลในอนาคต พบว่าแนวโน้มการรับชมรายการทีวีเริ่มเปลี่ยนไปเช่นกัน ยกตัวอย่างในฝรั่งเศส รายการที่สร้างสีสันและคว่าใจผู้ชมคนดูได้สูงสุดในปี 2016 เป็นรายการคอนเสิร์ต Les Enfoirés และรายการตลกเสียดสีอย่าง C'est Canteloup แข่งหน้าละครที่เคยได้รับความนิยมในอดีต หรือในสหรัฐฯ รายการประกวดความสามารถ เช่น The Voice และ America's Got Talent ก็สามารถก้าวขึ้นมาเป็น 1 ใน 20 รายการที่ได้รับความนิยมสูงสุดในปี 2016 เช่นกัน อีกทั้งยังมีเรตติ้งเหนือซีรีส์ชื่อดังอย่าง Criminal Minds หรือ NCIS อีกด้วย (BrandInside admin, 2560) และสอดคล้องกับ สุดถนอม รอดสว่าง ได้วิเคราะห์การค้ารายการโทรทัศน์ข้ามชาติในไทยยุคเทคโนโลยีก่อวน (Disruptive Technology) ได้นำเสนอข้อมูลของศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์ (Economic Intelligence Center: EIC) ที่วิเคราะห์ว่า รายการโทรทัศน์แบบเดิม เช่น ละครหลังข่าว เริ่มเสื่อมความนิยม โดยตั้งแต่ช่วงต้นปี 2560 ละครมียอดคนดูน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด แม้จะได้ดาราแนวหน้ามาแสดงก็ตาม ซึ่งให้เห็นว่าสถานีโทรทัศน์ไม่สามารถใช้สูตรสำเร็จแบบเดิม ๆ เพื่อมัดใจคนดูได้อีกต่อไป ในขณะที่รายการที่ซื้อลิขสิทธิ์จากต่างประเทศอย่างเดอะแมสค์ซิงเกอร์ (The Mask Singer) ทางช่องเวิร์คพอยท์ ออกอากาศช่วงเวลาที่ผู้ชมโทรทัศน์มากที่สุด (Prime Time: 20.00 - 22.00 น.) กลับเรียกรเรตติ้งได้อย่างท่วมท้นถึง 10.93 (เรตติ้ง ณ วันที่ 16 มีนาคม 2559) จนกลายเป็นกระแสปากบ่นโลกออนไลน์และเรียกความสนใจจากผู้ชมทุกเพศทุกวัย (สุดถนอม รอดสว่าง, 2561)

2. นโยบายการตลาดมีอิทธิพลโดยตรงต่อความอยู่รอดของโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลมีค่าเท่ากับ 0.66 กล่าวคือ นโยบายการตลาดมีความสำคัญต่อความอยู่รอดของโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล โดยทีวีดิจิทัลจะต้องกำหนดตำแหน่งวางของช่องตัวเองให้ชัดเจน กำหนดกลุ่มเป้าหมาย กำหนดกลุ่มลูกค้าที่จะรับชมให้ชัดเจนเพื่อนำมาสู่การกำหนดเนื้อหาให้ตรงจริตกับความต้องการของลูกค้าที่ตัวเองเลือก ใช้การติดต่อสื่อสารโดยเครื่องมือที่ทันสมัยและหลากหลาย ทำการตลาดที่ชัดเจนเพื่อสร้างการรับรู้และจดจำ ติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลระหว่างช่องทีวีกับผู้รับชมเพื่อสร้างทัศนคติที่ดี สอดคล้องกับนครินทร์ ชานะมัย ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางบูรณาการกลยุทธ์บริหารงานสถานีโทรทัศน์ระบบดิจิทัลในประเทศไทย 4.0 ผลการศึกษาพบว่า แนวทางบูรณาการกลยุทธ์การบริหารกิจการ

สถานีโทรทัศน์ระบบดิจิทัลในประเทศไทย 4.0 มีบทบาทสำคัญที่ทำให้สถานีโทรทัศน์ระบบดิจิทัลผู้บริหารสถานีโทรทัศน์ควรวางแผนกลยุทธ์การบริหารกิจการในส่วนต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและดำเนินการไปพร้อมกันแบบบูรณาการโดยเน้นผลลัพธ์คือการพัฒนาเนื้อหารายการให้น่าสนใจตรงกลุ่มเป้าหมายมีความคิดสร้างสรรค์ดึงดูดความสนใจได้เพื่อเพิ่มความนิยมของรายการมากขึ้นซึ่งจะเป็นข้อดีในการขายเวลาโฆษณาในสถานีและเพิ่มช่องทางการหารายได้ในด้านอื่น ๆ ด้วยเมื่อรายได้สูงกลุ่มเป้าหมายเพิ่มมากขึ้นไปพร้อมกับอัตราความนิยมที่สูงขึ้นทำให้ธุรกิจอยู่รอดได้ในระยะยาวกลุ่มเป้าหมายได้รับรู้ถึงมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ของเนื้อหารายการและสถานีโทรทัศน์ผ่านช่องทางการรับสื่อทุกรูปแบบและได้พบกับประสบการณ์ใหม่ในการรับชม (New Experience) และสามารถเชื่อมต่อความสัมพันธ์ (Engagement) ระหว่างรายการสถานีและกลุ่มเป้าหมายได้อีกด้วย (นครินทร์ ชานะมัย, 2561) อย่างไรก็ตามตามมาว่า อุตสาหกรรมทีวีดิจิทัลจะมีแนวโน้มดีขึ้นหรือไม่หลังจากรัฐได้ให้ความช่วยเหลือแล้ว พ.อ.นที ศุกลรัตน์ ให้ความเห็นว่า “มาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการที่เหมาะสมและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย เพราะสามารถให้ผู้ประกอบการเลือกได้ว่าจะใช้สิทธิ์หรือไม่ ซึ่งผู้ใช้สิทธิ์จะต้องรับภาระดอกเบี้ยตามอัตรา MLR ของ ธปท. แต่เหนือสิ่งอื่นใด การใช้มาตรา 44 ครั้งนี้ลดสถานการณ์ความตึงเครียดของสถานะทางการเงินของผู้ประกอบการออกไปได้มาก จะทำให้ผู้ประกอบการมีสภาพคล่องทางการเงินมากขึ้น สามารถนำเงินที่เหลือไปลงทุนด้านเนื้อหาเพื่อเสนอรายการที่ดีมีคุณภาพและพัฒนาบุคลากรซึ่งท้ายสุดประชาชนจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากมาตรการช่วยเหลือนี้” (มติชนสุดสัปดาห์, 2560) เจ้าของธุรกิจจึงต้องดำเนินธุรกิจอย่างรอบคอบ มีแผนกลยุทธ์ที่ดีที่จะสามารถดึงดูดผู้ชมให้มาสนใจในรายการของตน เพื่อให้ธุรกิจโทรทัศน์ดิจิทัลคงอยู่ได้เจ้าของธุรกิจ จึงควรพิจารณาปัจจัยสำคัญ 5 ประการในการประกอบกิจการโทรทัศน์ดิจิทัล ได้แก่ เงินทุน เนื้อหา พันธมิตรทางธุรกิจ พฤติกรรมผู้ชมและเทคโนโลยี (ศุภศิลป์ กุลจิตต์เจือวงศ์, 2558)

3. การปฏิสัมพันธ์กับผู้รับชมมีอิทธิพลโดยตรงต่อความอยู่รอดของโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลมีค่าเท่ากับ 0.63 กล่าวคือ การปฏิสัมพันธ์กับผู้รับชมมีความสำคัญในยุคปัจจุบันเพราะผู้รับสื่อไม่ได้อยู่เพียงแค่การเป็นผู้รับสารอีกต่อไปแล้วแต่เป็นผู้ส่งสารควบคู่กันไปในเวลาเดียวกัน ดังนั้นช่องทีวีดิจิทัลมีความจำเป็นต้องพัฒนากลยุทธ์ใหม่ ๆ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ในการรับชมทีวี สร้างรายการเพื่อดึงดูดให้คนดูติดตามชมรายการตลอดเวลา มีรายการสดและรายการย้อนหลังให้รับชมเหมือนแอปดูทีวีทั่วไป สอดคล้องกับ BrandInside ได้วิเคราะห์ทางรอดของสื่อทีวีท่ามกลางสงครามชิงเรตติ้งกับผลกระทบจากสื่อดิจิทัลในอนาคต พบว่าการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้รับชมในยุคสมาร์ตโฟนและแท็บเล็ตครองเมือง ก็เป็นอีกหนึ่งความท้าทายที่ช่องทีวีกำลังเผชิญ จากการสำรวจของ Millward Brown บริษัทวิจัยตลาดชั้นนำ พบว่าคนไทยกว่า 70% รับชมทีวีควบคู่ไปกับการใช้สมาร์ตโฟน แท็บเล็ต และคอมพิวเตอร์ สะท้อนให้เห็นว่าคนดูยุคใหม่มีแนวโน้มจดจ่อกับการดูทีวีน้อยลงกว่าในอดีต ส่งผลให้ช่องทีวีมี

ความจำเป็นต้องพัฒนากลยุทธ์ใหม่ ๆ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ในการรับชมทีวี และดึงดูดให้คนดูติดตามชมรายการตลอดเวลา (BrandInside admin, 2560) นอกจากนี้เพื่อความอยู่รอดผู้ประกอบการต้องหาจุดเด่นที่แตกต่างชัดเจน เนื่องจากพฤติกรรมการเสพสื่อของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป ต้องสร้างลูกค้าเฉพาะกลุ่ม เน้นเนื้อหารายการที่มีคุณภาพ หลากหลาย ตรงตามความต้องการของผู้ชมเพื่อดึงดูดผู้ชมรายการนำรายการออกอากาศในช่วงเวลาที่เหมาะสม รวมทั้งสร้างการรับรู้จดจำในช่องรายการให้มากที่สุดเพื่อเพิ่มระดับความนิยม ซึ่งจะส่งผลให้รายได้ของสถานีโทรทัศน์เพิ่มขึ้น (สุนนมาศ คำทอง, 2560)

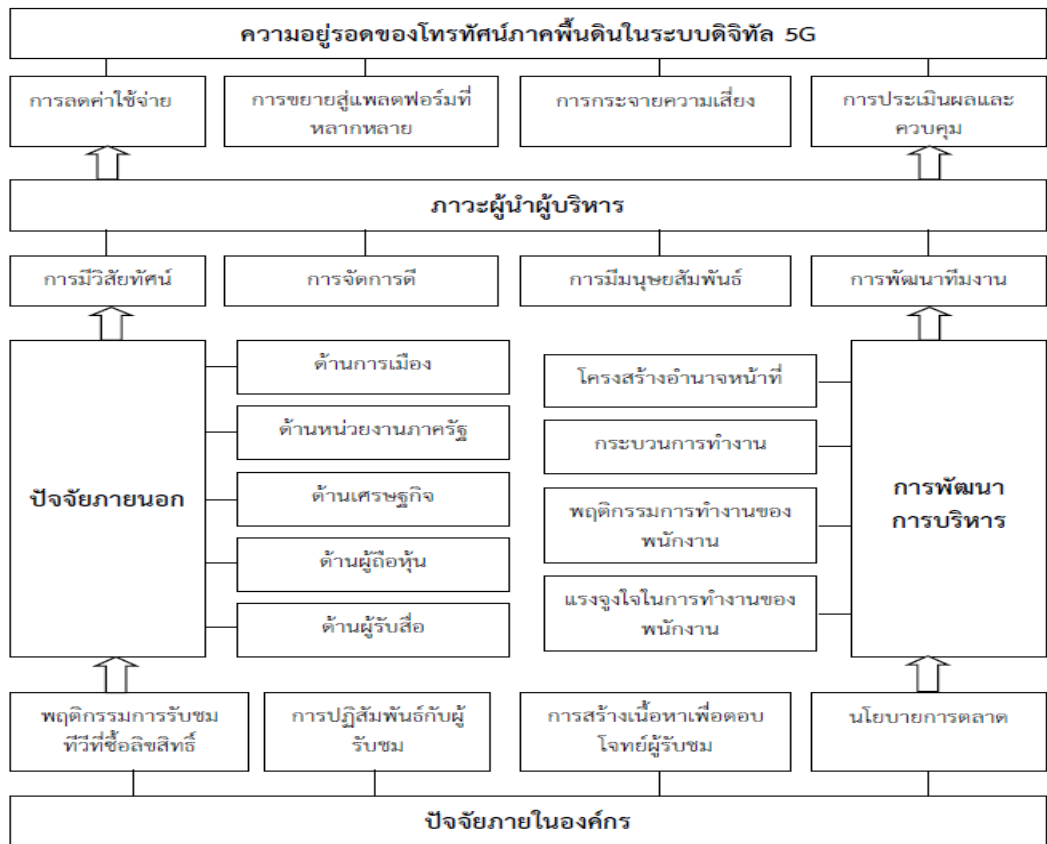
4. การสร้างเนื้อหา (คอนเทนต์) เพื่อตอบโจทย์ผู้รับชมมีอิทธิพลโดยตรงต่อความอยู่รอดของโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลมีค่าเท่ากับ 0.58 กล่าวคือ แต่ละช่องก็ต้องมีกลุ่มผู้ชมของตัวเองจะต้องรักษากลุ่มคนดูเก่าและเพิ่มคนดูใหม่ โดยการสร้างเนื้อหา (คอนเทนต์) ที่ตรงใจกลุ่มเป้าหมายให้ได้มากที่สุด นำเทคโนโลยีการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่มาใช้วิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการรับชมทีวีของผู้ชม แสวงหาจุดเด่นที่แตกต่างอย่างชัดเจนจากช่องอื่นทำให้คนดูจดจำได้ว่าช่องนี้มีอะไร สอดคล้องกับโสภิตา ค่าย่อย ได้ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การแข่งขันของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลช่องพีพีทีวี และสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลช่องวัน ภายใต้พันธมิตรธุรกิจไลน์ทีวี (โสภิตา ค่าย่อย, 2559) ผลการศึกษาพบว่า สถานีโทรทัศน์ดิจิทัลช่องพีพีทีวี มีความโดดเด่นในเรื่องของการกำหนดเนื้อหารายการสำคัญของสถานี เป็นรายการกีฬา โดยเฉพาะฟุตบอลต่างประเทศที่มีชื่อเสียง ส่วนสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลช่องวันได้กำหนดให้รายการละครเป็นรายการสำคัญของสถานี โดยเนื้อหารายการสำคัญของทั้งสองสถานีได้สร้างความแตกต่างจากช่องโทรทัศน์ดิจิทัลคู่แข่ง เพื่อมุ่งตอบสนองกลุ่มผู้ชมเป้าหมายในตลาดขนาดใหญ่ แต่ด้วยกระบวนการเปลี่ยนผ่านระบบโทรทัศน์จากอนาล็อกไปเป็นระบบดิจิทัลยังไม่สมบูรณ์ ประกอบกับพฤติกรรมผู้ชมที่เปลี่ยนแปลง หันไปรับชมรายการโทรทัศน์ผ่านทางสื่อออนไลน์มากขึ้น จึงส่งผลให้สถานีโทรทัศน์ดิจิทัลช่องพีพีทีวีและสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลช่องวันต้องปรับกลยุทธ์การแข่งขันและกลยุทธ์การตลาด ด้วยการเป็นพันธมิตรลงนามในสัญญาความร่วมมือกับผู้ประกอบการไลน์ทีวี เพื่อนำรายการละคร ชิทคอม และรายการวาไรตี้ ไปเผยแพร่ซ้ำในไลน์ทีวีทันทีที่ออกอากาศจบ เป็นแห่งแรกและแห่งเดียวในระยะเวลา 30 วัน ก่อนนำไปเผยแพร่ในช่องทางอื่น ถือเป็นการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายให้เข้าถึงผู้ชมกลุ่มใหม่ และเพิ่มการประชาสัมพันธ์ในส่วน of กลยุทธ์การตลาดของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลช่องพีพีทีวีและสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลช่องวันอีกด้วย และสอดคล้องกับผลการสำรวจสถานภาพและมูลค่าตลาดซอฟต์แวร์และบริการซอฟต์แวร์ (Software) และตลาดดิจิทัลคอนเทนต์ (Digital Content) ประจำปี 2559 และคาดการณ์ 2560 - 2561 ภายใต้ภารกิจส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล ในปี 2560 สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลดำเนินการสำรวจสถานภาพและมูลค่าตลาดซอฟต์แวร์และบริการซอฟต์แวร์ (Software) และตลาดดิจิทัลคอนเทนต์ (Digital Content) ประจำปี 2559 คาดการณ์ 2560 - 2561 เพื่อแสดงข้อมูลเชิงปริมาณ อาทิ มูลค่าตลาด มูลค่าการผลิต

มูลค่าการนำเข้า – ส่งออก โดยนำเสนอทั้งในมุมที่เป็นสินค้าและบริการ รวมไปถึงมุมมองทางการตลาด เพื่อเป็นฐานข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรม และผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำไปใช้วางแผนยุทธศาสตร์ขององค์กร ส่งผลให้เกิดการเติบโตและเข้มแข็งของอุตสาหกรรมเหล่านี้ ในประเทศไทย โดยปัจจุบัน ซอฟต์แวร์และดิจิทัลคอนเทนต์เป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทอย่างสูงต่อองค์กรธุรกิจในการปรับเปลี่ยนเป็นองค์กรยุคดิจิทัลในทุก ๆ สาขา เช่น ภาคอุตสาหกรรมการผลิต การเงิน การค้า การตลาด บันเทิง สุขภาพ การศึกษา ฯลฯ ที่องค์กรล้วนแล้วแต่จะต้องใช้ซอฟต์แวร์ และดิจิทัลคอนเทนต์ในการลดต้นทุนเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ เพิ่มช่องทางการบริการ ไปจนถึงการสร้างนวัตกรรมสินค้าและบริการต่าง ๆ ดังนั้นจึงถือได้ว่า ซอฟต์แวร์และดิจิทัลคอนเทนต์เป็นอุตสาหกรรมดิจิทัลสองสาขาหลักที่สามารถนำมาประยุกต์และต่อยอดในธุรกิจด้านต่าง ๆ ได้อย่างไม่จำกัดและยังถือเป็นการผนวกรวมแนวคิดเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) เข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกประเทศล้วนให้ความสำคัญมากเป็นอันดับต้น ๆ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของภาวะผู้นำผู้บริหาร ปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยภายในองค์กร และการพัฒนาการบริหารที่มีต่อความอยู่รอดของโทรศัพท์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล สามารถนำมาสร้างเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารที่มีต่อความอยู่รอดของโทรศัพท์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล 5G ดังแผนภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบความสำเร็จของความอยู่รอดของเทคโนโลยีภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล 5G

จากรูปแบบสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

1. ความอยู่รอดของเทคโนโลยีภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล เช่น การลดค่าใช้จ่าย การลดรายจ่ายจุกจิก หาวีธีปรับลดจำนวนพนักงานอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม ขยายสู่แพลตฟอร์มที่หลากหลาย การสร้างแพลตฟอร์มของตัวเองให้บริการกับลูกค้า หามาตรการจูงใจให้ลูกค้าหันมาใช้ระบบคลาวด์ของสถานเป็นหลัก การลงทุนด้านไอทีของเทคโนโลยีภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลไปสู่ระบบคลาวด์คอมพิวเตอร์ ขยายการลงทุนสู่ระบบบิ๊กดาต้า (Big Data) นำเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัย กำหนดนโยบาย นำเสนอผลการประเมินเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนกลยุทธ์ต่อไปขององค์กร ควบคุมด้านคุณภาพ ด้านปริมาณ ด้านค่าใช้จ่ายและด้านเวลา กำหนดกลยุทธ์และปฏิบัติงานบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรด้วย

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อความอยู่รอดของเทคโนโลยีภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลเรียงลำดับความสำคัญได้แก่ ปัจจัยภายในองค์กร ปัจจัยภายนอกองค์กร การพัฒนาการบริหาร และภาวะผู้นำผู้บริหาร

3. รูปแบบการพัฒนาการบริหารที่มีต่อความอยู่รอดของโทรศัพท์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล 5G มีลักษณะเป็นแผนภูมิสี่เหลี่ยม ประกอบด้วย ปัจจัยภายในองค์กรเป็นฐาน มีปัจจัยภายนอก และการพัฒนาการบริหารอยู่ตรงกลางเป็นตัวแปรส่งผ่าน มีภาวะผู้นำผู้บริหารคอยส่งเสริมให้โทรศัพท์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลอยู่รอดได้ ซึ่งทั้งหมดสัมพันธ์กันอย่างกลมกลืน ผลการวิจัยนี้มีประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะ กสทช. ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อสถานีโทรศัพท์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลจะได้นำผลการวิจัยไปกำหนดกลยุทธ์ ในการพัฒนาโทรศัพท์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลในประเทศไทยให้สามารถเป็นสื่อที่มีคุณภาพและคู่กับสังคมไทยอย่างยั่งยืนตลอดไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการบริหารที่มีต่อความอยู่รอดของโทรศัพท์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล 5G สรุปได้ว่า 1) ระดับความอยู่รอดของโทรศัพท์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลในภาพรวม และสำหรับการขยายสู่แพลตฟอร์มที่หลากหลาย อยู่ในระดับมาก ตามลำดับภาวะผู้นำผู้บริหารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้านได้แก่ การพัฒนาทีมงาน รองลงมาคือ การมีวิสัยทัศน์ และอยู่ในระดับมาก 2 ด้านได้แก่ การจัดการด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก ระดับมากที่สุดมี 2 ด้านคือ การกระจายความเสี่ยง และการประเมินผลและควบคุมปัจจัยภายนอกองค์กรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้านได้แก่ ด้านผู้รับสื่อ รองลงมาคือ ด้านผู้ถือหุ้น ด้านหน่วยงานภาครัฐ ระดับมาก 2 ด้านได้แก่ ด้านการเมือง และด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยภายในองค์กรในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้านคือ พฤติกรรมการรับชมทีวีที่ซื้อ ลิขสิทธิ์ รองลงมาคือ การปฏิสัมพันธ์กับผู้รับชม การสร้างเนื้อหา เพื่อตอบโจทย์ผู้รับชมอยู่ในระดับมาก 1 ด้านได้แก่ นโยบายการตลาดตามลำดับ การพัฒนาการบริหารในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้านคือ โครงสร้างอำนาจหน้าที่อยู่ในระดับมาก 3 ด้านได้แก่ แรงจูงใจในการทำงานของพนักงาน กระบวนการทำงาน และพฤติกรรมการทำงานของพนักงาน 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อความอยู่รอดของโทรศัพท์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลเรียงลำดับดังนี้ 1) ปัจจัยภายในองค์กร 2) ปัจจัยภายนอกองค์กร 3) การพัฒนาการบริหาร และภาวะผู้นำผู้บริหาร (โดยพบว่า ปัจจัยภายในองค์กรมีอิทธิพลต่อความอยู่รอดของโทรศัพท์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลรายละเอียดปรากฏตามผลวิจัย ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 1) ทีวีดิจิทัลควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการติดตามพฤติกรรมการรับชมทีวีในต่างประเทศ และการซื้อลิขสิทธิ์รายการที่ได้รับความนิยม พัฒนากลยุทธ์ใหม่ๆ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ในการรับชมทีวี ดึงดูดให้ คนดูติดตามชมรายการตลอดเวลา สร้างเนื้อหาเพื่อตอบโจทย์ผู้รับชม สร้างกลุ่มผู้ชมของตัวเองและจะต้องรักษากลุ่มคนดูเก่าและเพิ่มคนดูใหม่ ทำการตลาดที่ชัดเจน

และกำหนดนโยบายการตลาดให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ 2) กสทช. เองควรศึกษาการออกใบอนุญาตที่เป็นธรรมแก่ผู้ประกอบการเพื่อไม่ให้ถูกฟ้องร้องคืนใบอนุญาต ควรกำหนดจำนวนช่องไม่ให้มีมากเกินไปจนเกิดความจำเป็น และควรกำหนดวงเงินประมูลคลื่นความถี่ไม่ให้สูงมากเกินไปจนความจำเป็น 3) โลกของการสื่อสารในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนอย่างมาก ภาวะผู้นำผู้บริหารมีผลต่อความอยู่รอดของทีวีดิจิทัล ผู้นำองค์กรต้องเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาทุกส่วนขององค์กรให้เดินไปข้างหน้า จะต้องมีความวิสัยทัศน์ มีแผนธุรกิจและกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน เข้าใจและทันเหตุการณ์ เข้าใจตลาด เข้าใจการแข่งขัน เข้าใจพฤติกรรมของผู้บริโภคยุคใหม่ และเห็นโอกาสในการนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมาย 4) ทีวีดิจิทัลควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทีมงานให้มีศักยภาพ มีคุณภาพ มีทักษะในการทำงาน จัดสรรงบประมาณ เพิ่มเครื่องมืออุปกรณ์ และความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีให้มากขึ้น รวมทั้งพัฒนาองค์กรเป็นองค์กรแห่งธรรมาภิบาล

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2555). ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่สำหรับกิจการโทรคมนาคมเคลื่อนที่สากล (International Mobile Telecommunications - IMT) ย่าน 2.1 GHz. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน กสทช.
- นครินทร์ ชานะมัย. (2561). แนวทางบูรณาการกลยุทธ์บริหารงานสถานีโทรทัศน์ระบบดิจิทัลในประเทศไทย 4.0. ใน การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิชาการระดับชาติ UTCC Academic Day ครั้งที่ 2. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ปณชัย อารีเพิ่มพร. (2560). ทีวีดิจิทัลไทยจะเป็นอย่างไรต่อไป ใครจะคืนใบตามเจ็ทเอ็ม. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2562 จาก <https://thestandard.co/thai-digital-tv-future/>
- มติชนสุดสัปดาห์. (2560). ตรวจแถว TV ดิจิตอล ล่องนาวาฝ่ากระแสคลื่นลมท่ามกลางการแข่งขันที่ดุเดือด จะรอดก็ร้าย. เรียกใช้เมื่อ 19 พฤศจิกายน 2563 จาก https://www.matichon weekly.com/column/article_21383
- ศุภศิลาป์ กุลจิตต์เจือวงศ์. (2558). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของธุรกิจโทรทัศน์ดิจิทัล. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 32 (1), หน้า 47-62.
- สุดถนอม รอดสว่าง. (2561). การค้ารายการโทรทัศน์ข้ามชาติในไทยยุคเทคโนโลยีก่อกวน (Disruptive Technology). เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2562 จาก <https://www.isranews.org/isranews-article/64564-tv.html>
- สุนนมาศ คำทอง. (2560). การวิเคราะห์ความอยู่รอดของอุตสาหกรรมทีวีดิจิทัล. วารสารวิชาการ กสทช., 2(2017),136-157.

- โสภิตา ค่าย่อย. (2559). กลยุทธ์การแข่งขันของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลช่องพีพีทีวี และ สถานีโทรทัศน์ดิจิทัลช่องวัน ภายใต้พันธกิจธุรกิจไลน์ทีวี. ใน วิทยานิพนธ์วารสาร ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- BrandInside admin. (2560). วิเคราะห์ทางรอดของสื่อทีวีท่ามกลางสงครามชิงเรตติ้งกับ ผลกระทบจากสื่อดิจิทัลในอนาคต. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2562 จาก <https://brandinside.asia/analysis-media-tv-rating-digital/>
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. New York: Harper Collins Publishers.
- Marketeer. (2562). โฆษณา 2019 สื่อไหนเติบโตสุด. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2562 จาก <https://marketeeronline.co/archives/91900>
- Richard H. Lindeman et al. (1980). Introduction to Bivariate and Multivariate Analysis. Illinois: Scott Foresman & Company.
- Weiss, R. (1974). The Provisions of Social Relationships. Prentice Hall: Englewood Cliffs.

ความพึงพอใจของผู้สูงอายุในการรับเบี้ยยังชีพผ่านระบบจ่ายเงิน
อิเล็กทรอนิกส์ กับการรับเบี้ยยังชีพโดยเงินสดกรณีศึกษา
เทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น*

THE SATISFACTION OF ELDERLY FOR RECEIVING OF THE ELDERLY
ALLOWANCE THROUGH AN ON-LINE E-PAYMENT AND RECEIVING
BY CASH: A CASE STUDY OF THAPHRA SUB-DISTRICT
MUNICIPALITY, MUANG KHON KAEN, KHON KAEN, THAILAND

กนกลดา แก้วตินแทน

Kanoklada Kaeotinthan

วิชณ สุमितสุวรรณค์

Vissanu Zumitzavan

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

KhonKaen University, Thailand

E-mail: bewlife.narak@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการดำเนินงานด้านการจ่ายเบี้ยยังชีพผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์กับการจ่ายเบี้ยยังชีพโดยเงินสดของผู้สูงอายุ 2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของผู้สูงอายุในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ 3) เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุกรณีศึกษา เทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 220 คนวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป ใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาและสถานภาพโสดมีความพึงพอใจการจ่ายเบี้ยยังชีพแบบอิเล็กทรอนิกส์มากกว่าเงินสด ส่วนผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 65 ปีลงมาและอยู่ในเขตพื้นที่หมู่ที่ 1 มีความพึงพอใจการได้รับแบบเงินสดมากกว่าแบบอิเล็กทรอนิกส์ 2) ข้อมูลพื้นฐานของผู้สูงอายุที่แตกต่างกันมีปัญหาและอุปสรรคในการรับเบี้ยยังชีพแบบอิเล็กทรอนิกส์มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตกิ่ง

* Received 9 April 2021; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

เมืองมีปัญหาและอุปสรรคในการรับเบี้ยยังชีพแบบอิเล็กทรอนิกส์น้อยกว่าเขตชนบท 3) ภาครัฐควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความพร้อมในด้านเทคโนโลยี (e-Payment) และควรเพิ่มจุดบริการเบิก - ถอนในพื้นที่ให้มากขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชน และผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่าข้อมูลพื้นฐานของผู้สูงอายุด้านระดับการศึกษา สถานภาพ และเขตที่อยู่มีความสัมพันธ์กับการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในระบบอิเล็กทรอนิกส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ, ความพึงพอใจ, ระบบอิเล็กทรอนิกส์

Abstract

The objectives of this research are: 1) to compare the satisfaction of the methods of payment of the elderly allowance, 2) to analyze problems and obstacles of the methods of receiving of the elderly allowance, and 3) to provide recommendation on how to improve the methods of payments of the elderly allowance, A case study of Tha Phra sub-district municipality, Muang Khon Kaen, Khon Kaen, Thailand The quantitative approach has been applied to collect the data whilst the survey questionnaire is applied as a research instrument. in ThaPhra Sub-district municipality, Muang Khon Kaen, Khon Kaen. A total of 220 of the respondents participate in the data collection. Data analysis by a package Descriptive and inferential statistics were applied in data analysis. Findings indicate that: 1) The Elderly with elementary education and Single status are more satisfied with the on- line e-payment system than the cash-payment system. As for those under 65 years of age and in the area of Village No.1 are more satisfied with the cash-payment system than the on- line e-payment system, 2) Basic information of different seniors has a problem and obstacles of the on-line payment system are statistically significant. The elderly residing in the more urban area face with less problems and obstacles of the on-line payment system than the elderly residing in more rural area, 3) The government may need to consider to provide the elderly to acquire the greater levels of skills and accessibilities to the on- line technology to be able to gain access into the e- payment. At the same time, the government may need to consider providing more facilities of the e-payment machines to the elderly. Finally, the results also show that levels of education, marital status, and areas of residence are statistically significant with the on-line payment system.

Keywords: Elderly Allowance, Satisfaction, On-line e-Payment

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้กับ อบท. พ.ศ. 2542 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2542 ได้กำหนดให้รัฐจะต้องดำเนินการกำหนดอำนาจและหน้าที่ให้กับ อบท. ในด้านต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองเช่นการจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ การส่งเสริมอาชีพ การศึกษา การสังคมสงเคราะห์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชราและผู้ด้อยโอกาส (พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542, 2542) ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบท.) มีหน้าที่กำกับดูแล และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้น จากผลสำรวจจำนวนประชากร ในปี พ.ศ. 2560 มีจำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 11.3 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 16.7 ของจำนวนประชากรทั้งหมดและในปี พ.ศ. 2574 ประเทศไทยจะมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปถึงร้อยละ 28 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) เมื่อผู้สูงอายุมีอายุเพิ่มขึ้นร่างกายย่อมเกิดปัญหาในหลายเรื่องตามมา หากเป็นผู้ที่มีฐานะทางครอบครัวค่อนข้างดีทำให้ได้รับการดูแลเป็นอย่างดี สำหรับผู้ที่มีฐานะค่อนข้างยากจนทำให้ประสบปัญหาในการดำรงชีพทั้งตนเองและครอบครัวดังนั้นรัฐบาลจึงได้มีนโยบายเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2544 ซึ่งให้ อบท. จัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพเดือนละ 200 บาท ให้กับผู้สูงอายุ (กฎหมายการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2552)

อบท. ได้ดำเนินการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่มีสิทธิสังกัดอยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบในรูปแบบเงินสด และการโอนเข้าบัญชี การดำเนินการดังกล่าวไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดจากการตรวจสอบผลการดำเนินงานโครงการสร้างหลักประกันด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุ เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2558 สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน พบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจ่ายเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุที่เสียชีวิตแล้ว จำนวน 1,313 ราย ชำซ้อนกับผู้สูงอายุที่ได้รับสวัสดิการอื่นจากรัฐ จำนวน 62 ราย จ่ายล่าช้ากว่าที่หลักเกณฑ์กำหนดจำนวน 28 แห่ง ทำให้ผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้จากการประกอบอาชีพเกิดความเดือดร้อน ไม่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามวัตถุประสงค์ของโครงการ (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, 2558) จากกรณีการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่มีสิทธิได้รับสวัสดิการไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ (National e - Payment Master Plan) เมื่อปี พ.ศ. 2558 ธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลังได้ริเริ่มแนวคิดโครงการ National e - Payment เพื่อลดการใช้เงินสดเป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเกี่ยวกับระบบการชำระเงินให้เป็นแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e - Payment) โครงการ e - Payment เป็นการดำเนินการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านการเงินของภาครัฐแบบครบวงจร เพื่อลดความผิดพลาด และการทุจริต โดยกรมบัญชีกลางจะทำหน้าที่ในการจ่ายเงินเข้าบัญชีธนาคารให้แก่ผู้มีสิทธิรับเงินโดยตรง ซึ่ง

เริ่มต้นด้วยโครงการอุดหนุนเด็กแรกเกิด ตามมาด้วยสวัสดิการเบี้ยผู้สูงอายุและผู้พิการ โดยจ่ายให้อปท. ที่เป็นรูปแบบพิเศษและจังหวัดที่นำร่องอีก 9 จังหวัด ซึ่งปัจจุบันกรมบัญชีกลางได้ออนเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและผู้พิการ ครบทั้ง 76 จังหวัดแล้ว (กรมบัญชีกลาง, 2558)

เทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่รับผิดชอบจำนวน 8 หมู่บ้าน ประชากรทั้งหมด 9,121 คนโดยมีผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพจำนวน 1,350 คน (เทศบาลตำบลท่าพระ, 2563) เป็นเงินสดตามหลักเกณฑ์กฎหมาย เมื่อปี พ.ศ. 2563 กรมบัญชีกลางได้ทำหน้าที่จ่ายเบี้ยยังชีพเข้าบัญชีผู้สูงอายุโดยตรง ภายในวันที่ 10 ของเดือนจากเดิมที่ อปท. มีหน้าที่นำจ่ายให้กับผู้ได้รับสวัสดิการถึงหมู่บ้าน ในปัจจุบันเป็นหน้าที่ของกรมบัญชีกลางในการโอนเข้าบัญชีผู้สูงอายุโดยตรงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบความต้องการของประชาชนต่อรูปแบบการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่จ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเข้าบัญชีโดยระบบอิเล็กทรอนิกส์และระบบรับเงินสดว่ารูปแบบใดตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้มากกว่ากัน ซึ่งคาดว่าจะประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ตลอดจนนำไปพัฒนารูปแบบให้ตรงกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการดำเนินงานด้านการจ่ายเบี้ยยังชีพผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์กับการจ่ายเบี้ยยังชีพโดยเงินสดของผู้สูงอายุ
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของผู้สูงอายุในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
3. เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุในการรับเบี้ยยังชีพ ผ่านระบบจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์กับการรับเบี้ยยังชีพโดยเงินสดในเขตเทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือผู้สูงอายุที่มีรายชื่อรับเบี้ยยังชีพกับเทศบาลตำบลท่าพระ จำนวน 8 หมู่บ้าน จำนวนทั้งสิ้น 1,350 ราย ซึ่งมีผู้สูงอายุกลุ่มในช่วงอายุ 60 - 69 ปี กลุ่มช่วงอายุ 70 - 79 ปี กลุ่มช่วงอายุ 80 - 89 ปี และกลุ่มช่วงอายุ 90 ปีขึ้นไป โดยจัดแบ่งกลุ่มตัวอย่างแยกเป็นรายหมู่บ้านด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละหมู่บ้านแล้ว ก็จะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random

Sampling Method: SRS) (Zumitzavan, V, 2020) โดยใช้บัญชีรายชื่อของผู้สูงอายุแต่ละหมู่บ้านแล้วทำการจับสลากจนได้กลุ่มตัวอย่างครบตามต้องการรวมทั้งสิ้น 220 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ ข้อมูลส่วนบุคคล อาชีพ รายได้ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ เขตที่อยู่อาศัย ความพึงพอใจในการรับเบี้ยยังชีพแบบอิเล็กทรอนิกส์/เงินสด ปัญหาและอุปสรรคในการรับเบี้ยยังชีพแบบอิเล็กทรอนิกส์/เงินสด และข้อเสนอแนะ เป็นแบบสอบ ถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 6 ระดับ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 0.89 และได้นำมาปรับปรุงแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในรูปแบบโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS) ใช้สถิติ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการบริการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุผ่านระบบจ่ายแบบอิเล็กทรอนิกส์ กับการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยเงินสด

ผลการวิจัย

1. ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการบริการรับเบี้ยยังชีพผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์และการรับเบี้ยยังชีพแบบเงินสด ของเทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ด้านข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60 อายุอยู่ในช่วง 72-75 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 28.6 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 85.4 สถานภาพสมรสคิดเป็นร้อยละ 26.8 มีรายได้ปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 50 ประกอบอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 35.4 มีเขตที่อยู่อาศัยอยู่ใน หมู่ที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 25.9

ตารางที่ 1 การดำเนินการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์

การบริการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ความพึงพอใจ
ความรวดเร็วและต่อเนื่องในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	4.791	1.254	มาก
การเข้าถึงเทคโนโลยีการให้บริการทางการเงินที่ทันสมัย	2.914	1.410	น้อย
ความเชื่อมั่นในระบบการจ่ายเบี้ยยังชีพที่ถูกต้อง	4.491	1.343	มาก
ความเสมอภาคในการได้รับบริการจากเจ้าหน้าที่	4.382	1.174	มาก
ภาพรวมความต้องการของประชาชนในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	4.559	1.481	มาก
รวม	4.227	1.022	ปานกลาง

พบว่า ความรวดเร็วและต่อเนื่องในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 4.791$, S.D. = 1.254) รองลงมาคือภาพรวมความต้องการของประชาชนในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ทันสมัย ($\bar{X} = 4.559$, S.D. = 1.481) ความเชื่อมั่นในระบบการจ่ายเบี้ยยังชีพที่ถูกต้อง

($\bar{X}$ = 4.491, S.D. = 1.343) ความเสมอภาคในการได้รับการบริการจากเจ้าหน้าที่ ($\bar{X}$ = 4.382, S.D. = 1.174) และการเข้าถึงเทคโนโลยีการให้บริการทางการเงินที่ทันสมัย ($\bar{X}$ = 2.914, S.D. = 1.410)

ตารางที่ 2 การดำเนินงานการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุผ่านระบบเงินสด

การเปรียบเทียบการบริการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ความพึงพอใจ
ความรวดเร็วและต่อเนื่องในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	3.318	1.555	น้อย
การเข้าถึงเทคโนโลยีการให้บริการทางการเงินที่ทันสมัย	2.141	0.784	น้อยที่สุด
ความเชื่อมั่นในระบบการจ่ายเบี้ยยังชีพที่ถูกต้อง	3.891	1.306	ปานกลาง
ความเสมอภาคในการได้รับการบริการจากเจ้าหน้าที่	3.618	1.098	ปานกลาง
ภาพรวมความต้องการของประชาชนในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	3.759	1.427	ปานกลาง
รวม	3.345	1.009	น้อย

พบว่า ความเชื่อมั่นในระบบการจ่ายเบี้ยยังชีพที่ถูกต้อง ($\bar{X}$ = 3.891, S.D. = 1.306) รองลงมาคือภาพรวมความต้องการของประชาชนในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุทันสมัย ($\bar{X}$ = 3.759, S.D. = 1.427) ความเสมอภาคในการได้รับการบริการจากเจ้าหน้าที่ ($\bar{X}$ = 3.618, S.D. = 1.098) ความรวดเร็วและต่อเนื่องในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ($\bar{X}$ = 3.318, S.D. = 1.555) และการเข้าถึงเทคโนโลยีการให้บริการทางการเงินที่ทันสมัย ($\bar{X}$ = 2.141, S.D. = 0.784)

2. ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการบริการรับเบี้ยผู้สูงอายุแบบอิเล็กทรอนิกส์และแบบเงินสดของเทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบอิเล็กทรอนิกส์

ปัญหาและอุปสรรคในรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ความพึงพอใจ
มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นประจำ	4.645	0.897	มาก
ความยุ่งยากในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	2.350	1.418	น้อยที่สุด
การเข้าถึงจุดบริการเบิก - ถอน	4.077	1.234	ปานกลาง
ได้รับเบี้ยยังชีพตรงตามกำหนดเวลา	4.409	1.141	มาก
เจ้าหน้าที่มีความพร้อมในการให้คำแนะนำและตอบข้อสงสัยได้ในทันที	4.132	1.479	ปานกลาง
รวม	3.923	0.709	ปานกลาง

พบว่ามีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นประจำ ($\bar{X}$ = 4.645, S.D. = 0.897) รองลงมาคือได้รับเบี้ยยังชีพตรงตามกำหนดเวลา ($\bar{X}$ = 4.409, S.D. = 1.141) เจ้าหน้าที่มีความพร้อมในการให้คำแนะนำและตอบข้อสงสัยได้ในทันที

($\bar{X}$ = 4.132, S.D. = 0.709) การเข้าถึงจุดบริการเบิก - ถอน ($\bar{X}$ = 4.077, S.D. = 1.234) และความยุ่งยากในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ($\bar{X}$ = 2.350, S.D. = 1.418)

ตารางที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบเงินสด

ปัญหาและอุปสรรคในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ความพึงพอใจ
มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นประจำ	3.759	0.866	ปานกลาง
ความยุ่งยากในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ	4.205	1.077	ปานกลาง
การเข้าถึงจุดบริการเบิก - ถอน	3.323	1.043	น้อย
ได้รับเบี้ยยังชีพตรงตามกำหนดเวลา	3.732	1.109	ปานกลาง
เจ้าหน้าที่มีความพร้อมในการให้คำแนะนำและตอบข้อสงสัยได้ในทันที	3.927	1.053	ปานกลาง
รวม	3.789	0.704	ปานกลาง

พบว่า ความยุ่งยากในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ($\bar{X}$ = 4.205, S.D. = 1.007) รองลงมาคือเจ้าหน้าที่มีความพร้อมในการให้คำแนะนำและตอบข้อสงสัยได้ในทันที ($\bar{X}$ = 3.927, S.D. = 1.053) มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นประจำ ($\bar{X}$ = 3.759, S.D. = 0.866) ได้รับเบี้ยยังชีพตรงตามกำหนดเวลา ($\bar{X}$ = 3.732, S.D. = 1.109) และการเข้าถึงจุดบริการเบิก - ถอน ($\bar{X}$ = 3.323, S.D. = 1.043)

3. แนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในระบบจ่ายแบบอิเล็กทรอนิกส์ พบว่าผู้สูงอายุที่รับเบี้ยยังชีพส่วนใหญ่

3.1 ต้องการให้เพิ่มจำนวนเงินเบี้ยยังชีพขึ้นจากอัตราเดิมเนื่องจากค่าครองชีพที่สูงขึ้น ค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น

3.2 การประชาสัมพันธ์ด้านการดำเนินงานยังไม่ทั่วถึง

3.3 สถานที่ในการทำธุรกรรมด้านการเบิกจ่ายมีน้อย ไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ใช้บริการ ประกอบกับผู้สูงอายุส่วนมากไม่มีความคล่องตัวในการใช้บริการด้านการเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ ภาครัฐควรทบทวนอัตราการจ่ายเบี้ยยังชีพให้เหมาะสมกับการดำรงชีพของผู้สูงอายุ จัดให้มีสถานที่เพียงพอสำหรับการทำธุรกรรมด้านการเงินให้ครอบคลุมทุกพื้นที่เพื่อลดภาระการเดินทางของผู้สูงอายุ

3.4 ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในเขตชนบทมีความรู้ในเรื่องการใช้บัตรกดเงินสด (ATM)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพของเทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่พึงพอใจมากในความสะดวกและต่อเนื่องในการจ่าย เบี้ยยังชีพผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์มากกว่าระบบเงินสดซึ่งสอดคล้องกับ สุรวี คำมีแก่น ศึกษาการดำเนินโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงของ อปท. อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร พบว่าระบบการเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมีความสะดวก รวดเร็ว ข้อมูลมีความเที่ยงตรงแม่นยำด้านการจ่ายเบี้ยยังชีพเงินสดผู้สูงอายุเชื่อมั่นในระบบการจ่ายเบี้ยยังชีพที่ถูกต้อง ได้ครบตามจำนวนที่มีสิทธิได้รับสวัสดิการ (สุรวี คำมีแก่น, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับ ณพวิทย์ ดิษยนันท์ ศึกษาความสำเร็จ ล้มเหลว และความท้าทายของการนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไปปฏิบัติของสำนักงานเขตประเทศกรุงเทพมหานคร พบว่า สำนักงานเขตประเทศ เป็นหน่วยงานปฏิบัติด้านเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในระดับพื้นที่มีการบริการด้วยความรวดเร็วและถูกต้อง โดยนำระบบ e-Social Welfare มาใช้สนกรดำเนินการและมีการเชื่อมโยงข้อมูลกับฐานข้อมูลกลางของกรมบัญชีกลางด้านเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงผู้รับเบี้ยยังชีพอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส ร้อยละ 88.0 ส่วนภาพรวมความต้องการของประชาชนในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุทั้งแบบระบบอิเล็กทรอนิกส์และแบบเงินสดมีความพึงพอใจในอันดับเท่ากัน (ณพวิทย์ ดิษยนันท์, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับสกล ชื่นกระโทก และรัฐบุรุษ คัมภีร์พัย ศึกษาถึงการดำเนินงานสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองสี่คัว อำเภอสี่คัว จังหวัดนครราชสีมา พบว่าการดำเนินงานสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงจากการเบิกจ่ายเงินเบี้ยยังชีพ การสำรวจผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติ การจัดทำทะเบียนรายชื่อ การรายงานผลการดำเนินงาน การติดตามผลการเบิกจ่าย การคัดเลือก และการเปลี่ยนแปลงด้านความเสมอภาคในการได้รับการบริการจากเจ้าหน้าที่ผู้สูงอายุพึงพอใจระบบการจ่ายเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์มากกว่าแบบจ่ายเงินสด (สกล ชื่นกระโทก และรัฐบุรุษ คัมภีร์พัย, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับ กมลชนก เบญจภุมรินทร์ ศึกษาถึง ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการให้บริการการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในการให้บริการของเจ้าหน้าที่มากที่สุด รองลงมาคือสิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการ และการเข้าถึงเทคโนโลยีการให้บริการทางการเงินที่ทันสมัย ผู้สูงอายุที่รับเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์และแบบเงินสดมีความพึงพอใจน้อยที่สุด (กมลชนก เบญจภุมรินทร์, 2556) ขัดแย้งกับวรวิศรา วงษ์วอน และณาน เรืองธรรมสิงห์ ซึ่งศึกษาถึงความพร้อมในการจ่ายเบี้ยผู้สูงอายุผ่านระบบจ่ายแบบอิเล็กทรอนิกส์ของ อปท. ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า อปท. และผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนเมืองมีความพร้อมในการรับเงินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์มากกว่าเขตกึ่งเมือง และผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตชนบท

ซึ่งเจ้าหน้าที่มีความกังวลในการให้บริการทางการเงินกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท (วรศรา วงษ์วอน และฉาน เรื่องธรรมสิงห์, 2563)

2. ปัญหาและอุปสรรคในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่ามีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นประจำทำให้ทราบถึงแนวทางวิธีปฏิบัติในการรับเบี้ยยังชีพแบบอิเล็กทรอนิกส์ แตกต่างกับ ซีซีเอ็น หมาดปันจอร์ ศึกษาถึงแนวทางในการพัฒนาระบบการจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพสำหรับสวัสดิการผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลควนสตอ อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล พบว่า ด้านการประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของ อบต. ไม่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ไม่มีระยะเวลาที่ชัดเจนในการประชาสัมพันธ์และมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายรัฐบาลบ่อยครั้ง อบต. ไม่ได้ประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุทราบ ผู้สูงอายุที่รับเบี้ยยังชีพแบบเงินสด เห็นว่าเกิดความยุ่งยากในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมากที่สุด (ซีซีเอ็น หมาดปันจอร์, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับ วรศรา วงษ์วอน และฉาน เรื่องธรรมสิงห์ ศึกษาถึงความพร้อมในการจ่ายเบี้ยผู้สูงอายุผ่านระบบจ่ายแบบอิเล็กทรอนิกส์ของ อบท. ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า เจ้าหน้าที่มีความกังวลในการให้บริการทางการเงินกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท ด้านความพร้อมของเจ้าหน้าที่ในการให้คำแนะนำและตอบข้อสงสัยได้ในทันทีที่ผู้สูงอายุเห็นว่าการจ่ายเบี้ยยังชีพแบบเงินสดเจ้าหน้าที่จะนำเงินมามอบให้ที่บ้านทำให้สามารถตอบคำถามผู้สูงอายุได้ชัดเจน (วรศรา วงษ์วอน และฉาน เรื่องธรรมสิงห์, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับ จักรแก้ว นามเมือง และคณะศึกษาการประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการ (Customers' Satisfaction) ในมิติด้านคุณภาพการให้บริการงานบริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและคนพิการ เทศบาลตำบลแม่ปืม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่า ด้านเจ้าหน้าที่ให้บริการ มีคะแนนตามเกณฑ์การประเมินอยู่ในระดับ 10 (ร้อยละ 97.1) (จักรแก้ว นามเมือง และคณะ, 2560) และสอดคล้องกับสุรวี คำมีแก่น ศึกษาการดำเนินโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงของ อบท. อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร พบว่าระบบการเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมีความสะดวก รวดเร็ว ข้อมูลมีความเที่ยงตรง แม่นยำ การจ่ายเบี้ยยังชีพภายในวันที่ 10 ของเดือนเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ ส่วนผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพแบบเงินสดเคยได้รับอาทิตยแรกของเดือน ทำให้เกิดการรอคอยและส่งผลไปยังสภาพจิตใจผู้สูงอายุกลัวไม่ได้รับเบี้ยยังชีพเหมือนทุกเดือน (สุรวี คำมีแก่น, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับณัฐวี แสนด้อย ศึกษาถึงความพึงพอใจของผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองตอกแป้น อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ผู้สูงอายุเสนอควรมีการจ่ายเบี้ยยังชีพในแต่ละเดือนไม่เกินสัปดาห์แรกของเดือน ควรจ่ายให้ผู้สูงอายุโดยตรง ส่วนการเข้าถึงจุดบริการเบิก – ถอน การเดินทางไปทำธุรกรรมทางด้านการเงินของผู้สูงอายุเป็นปัญหาหลักในเรื่องการเดินทางสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่เขตชนบท (ณัฐวี แสนด้อย, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับวรศรา วงษ์วอน และฉาน เรื่องธรรมสิงห์ ศึกษาถึง

ความพร้อมในการจ่ายเบี้ยผู้สูงอายุผ่านระบบจ่ายแบบอิเล็กทรอนิกส์ของ อปท. ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า อปท. และผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนเมืองมีความพร้อมในการรับเงินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์มากกว่าเขตกึ่งเมือง และผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตชนบท (วรศรา วงษ์วอน และฉาน เรืองธรรมสิงห์, 2563)

3. ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุผ่านระบบออนไลน์ มากกว่าการรับเบี้ยยังชีพแบบเงินสด เนื่องจากมีความรวดเร็วและต่อเนื่องในการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เกิดความเชื่อมั่นในระบบการขึ้นทะเบียนผู้สูงอายุมีความถูกต้อง สามารถตรวจสอบสิทธิได้ชัดเจน ประชาชนได้รับความเสมอภาคในการให้บริการจากหน่วยงานภาครัฐ การรับรู้ข่าวสารการขึ้นทะเบียน การฝากเงินเข้าบัญชีของผู้สูงอายุเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับสุรวิ คำมีแก่น ศึกษาการดำเนินโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงของ อปท. อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร พบว่าระบบการเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมีความสะดวก รวดเร็ว ข้อมูลมีความเที่ยงตรง แม่นยำ แต่ประมวลผลผ่านระบบมีความล่าช้า การจ่ายเบี้ยยังชีพภายในวันที่ 10 ของเดือนเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ แต่ผู้สูงอายุบางส่วนยังต้องการให้หน่วยงานภาครัฐจ่ายแบบเงินสด เนื่องจากเคยได้รับเบี้ยยังชีพไม่เกินอาทิตย์แรกของเดือนและยังได้สอบถามและเสนอปัญหาให้กับเจ้าหน้าที่ได้รับรู้อีกด้วย (สุรวิ คำมีแก่น, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับ วรศรา วงษ์วอน และฉาน เรืองธรรม ศึกษาถึงความพร้อมในการจ่ายเบี้ยผู้สูงอายุผ่านระบบจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ของ อปท. ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า การจ่ายเบี้ยเป็นเงินสดในแต่ละเดือนถือเป็นการออกไปพบปะ ให้กำลังใจและรับทราบปัญหาของผู้สูงอายุในพื้นที่อีกด้วย ประกอบกับผู้สูงอายุบางคนไม่สามารถไปทำธุรกรรมด้วยตนเองได้ ต้องฝากลูกหลานหรือชาวบ้านข้างเคียง บางครั้งก็ได้รับ บางครั้งลูกหลานก็ไม่ให้ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดปัญหาในการดำรงชีพในเดือนนั้น ๆ อีกทั้งผู้สูงอายุบางส่วนในพื้นที่ยังขาดการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัย หน่วยงานภาครัฐต้องมีการส่งเสริมศักยภาพด้านเทคโนโลยีให้กับผู้สูงอายุในพื้นที่เพื่อลดช่องว่างในการรับรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ให้กับผู้สูงอายุ ลดความยุ่งยากในการทำธุรกรรมทางการเงินกับสถาบันการเงินต่าง ๆ จากนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 เพื่อเป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมุ่งหวังให้ทันต่อบริบทการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไปสู่ยุคดิจิทัล โดยที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมตามแนวทางประชารัฐ การขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจและสังคม และใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมดิจิทัลอย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้นทุกองค์กรของรัฐต้องปรับเปลี่ยนให้ข้อมูลทุกอย่างอยู่ในรูปของดิจิทัล ซึ่ง อปท. ได้ดำเนินงานตามโครงการสร้างหลักประกันรายได้แก่ผู้สูงอายุตามนโยบายและแผนระดับชาติ จากที่กล่าวมานี้ ในการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จำเป็นต้องศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องในหลาย ๆ ด้าน เพื่อให้การดำเนินการ

สอดคล้องกับลักษณะภูมิประเทศ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ ตลอดจนการรับฟังข้อเสนอแนะและปัญหาของผู้สูงอายุในพื้นที่นั้น ๆ เพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานตามโครงการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (วริศรา วงษ์วอน และฉาน เรื่องธรรมสิงห์, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลท่าพระมีความพึงพอใจในการรับเบี้ยยังชีพแบบอิเล็กทรอนิกส์มากกว่าแบบเงินสด เนื่องจากมีความต่อเนื่องและรวดเร็วมากกว่า และสภาพพื้นที่เป็นเขตกึ่งชนบทที่เมืองมีความสะดวกในการสัญจรไปมาในการรับเบี้ยยังชีพ ผู้สูงอายุที่จบระดับการศึกษาประถมและมัธยมศึกษา มีอายุในช่วง 64 ปีขึ้นไป สถานภาพโสด สามารถใช้การรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ดีมากกว่าผู้สูงอายุที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่า ประถม ที่มีสถานภาพสมรส และสถานภาพหย่าร้างหรือหม้าย แต่อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุส่วนมากก็ยังขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีที่รองรับระบบ e - Payment ผู้สูงอายุยังคงต้องการให้หน่วยงานภาครัฐส่งเสริมการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้กับชุมชน และควรเพิ่มจุดบริการเบิก - ถอนในพื้นที่ให้มากขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชน ภาครัฐควรส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้สูงอายุในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล สนับสนุนเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สูงอายุ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องพัฒนาระบบการให้บริการภาครัฐเพื่อรองรับผู้มาใช้บริการ โดยการยืนยันตัวบุคคล การขอรับบริการต่าง ๆ ผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์และการรักษาความปลอดภัยในระดับบุคคล โดยเฉพาะธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวกับการเงินข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการจัดตั้งศูนย์สารสนเทศของชุมชนเพื่อเป็นศูนย์บริการที่สามารถให้บริการประชาชนแบบครบวงจร เพื่อรองรับเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ และรับฟังปัญหา ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการสร้างหลักประกันรายได้แก่ผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ แต่และพื้นที่ภายใต้กฎ ระเบียบ ข้อกฎหมายที่รัฐกำหนด ซึ่งการดำเนินการเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ในการวิจัยครั้งนี้ มีข้อจำกัดทางด้านเวลา งบประมาณ การเข้าถึงแหล่งข้อมูล ทำให้การวิจัยในครั้งนี้ได้รับข้อมูลจากผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพฝ่ายเดียว ซึ่งการศึกษาในอนาคตผู้วิจัยอาจต้องเตรียมการในด้านระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูลงบประมาณสนับสนุนการศึกษา รูปแบบวิธีวิจัยที่เหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลในทุก ๆ ด้านและเป็นการวิจัยของทางเทศบาลตำบลท่าพระเพียงกลุ่มเดียว ทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่หลากหลายเป็นข้อมูลในมุมแคบ ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าการศึกษาในอนาคตควรศึกษาในมุมกว้างทั้งผู้ที่ได้รับสวัสดิการผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อื่น ๆ ผู้รับผิดชอบงาน เช่น อบท. ในเขตพื้นที่อื่น ๆ ที่สภาพพื้นที่ที่เหมือนกันและสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกันไป โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัย

ในเชิงปริมาณและวิธีวิจัยเชิงคุณภาพพร้อมกัน เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลของเทศบาลตำบลท่าพระ อันจะทำให้ทราบถึงแนวทางการดำเนินงานและความต้องการของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่อย่างแท้จริงในการวิจัยครั้งนี้ ได้รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มาจากผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพของเทศบาลท่าพระเพียงกลุ่มเดียวทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่หลากหลายการศึกษาในอนาคตอาจจะต่อยอดผลการศึกษาและวิธีวิจัยจากผลการศึกษาครั้งนี้ โดยมุ่งศึกษาจากผู้ที่ได้รับสวัสดิการผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อื่น ๆ และผู้รับผิดชอบงาน เช่น อปท. ในเขตพื้นที่อื่น ๆ ที่สภาพพื้นที่ที่เหมือนกันและสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกันไป โดยใช้วิธีการศึกษาวิธีวิจัยในเชิงปริมาณและวิธีวิจัยเชิงคุณภาพพร้อมกัน เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลของเทศบาลตำบลท่าพระ ซึ่งอาจจะช่วยให้ค้นพบแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่อย่างครอบคลุมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กฎหมายการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2552). ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์ การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552. เรียกใช้เมื่อ 5 กรกฎาคม 2563 จาก http://law.msociety.go.th/law2016/uploads/lawfile/20150924_15_28_59_2819.pdf
- กมลชนก เบญจภูมิริน. (2556). ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการให้บริการการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลกระดังงา อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กรมบัญชีกลาง. (2558). National e-Payment เป็นระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.epayment.go.th/home/app/>
- จักรแก้ว นามเมือง และคณะ. (2560). การประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการ (Customer Satisfaction) ในมิติด้านคุณภาพการให้บริการงานบริการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และคนพิการ เทศบาลตำบลแม่ปืม อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชีชัน หมดปิ่นจอร์. (2556). แนวทางในการพัฒนาระบบการจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลควนสตอ อำเภอกวนโดน จังหวัดสตูล. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณวิทย์ ดิษยนันท์. (2562). ความสำเร็จ ล้มเหลว และความท้าทายของการนำนโยบาย เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ไปปฏิบัติของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ณัฐรวี แสนตุ้ย. (2559). ความพึงพอใจของผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต่อการให้บริการขององค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองตอกแป้น อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เทศบาลตำบลท่าพระ. (2563). ทะเบียนผู้สูงอายุ 2563. ขอนแก่น: งานพัฒนาชุมชน.
- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 114 ก (17 พฤศจิกายน 2542).
- วิศรา วงษ์วอน และฉาน เรื่องธรรมสิงห์. (2563). ความพร้อมในการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุผ่านระบบจ่ายเงินอิเล็กทรอนิกส์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สกล ชื่นกระโทก และรัฐบุรุษ คุ่มทรัพย์. (2558). การดำเนินงานสวัสดิการเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุเทศบาลเมืองสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา. ใน การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “สร้างสรรค์และพัฒนา เพื่อก้าวหน้าสู่ประชาคมอาเซียน” ครั้งที่ 2. วิทยาลัยนครราชสีมา.
- สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. (2558). การตรวจสอบการดำเนินโครงการสร้างหลักประกันด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). สถิติบอกอะไรผู้สูงวัยปัจจุบันและอนาคต. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib14/News/2561/04-61/N10-04-61-1.pdf>
- สุรวี คำมีแก่น. (2563). การดำเนินโครงการบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคมด้านการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุโดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Zumitzavan, V. (2020). Learning preferences and brand management in the Thai housing estate industry. *International Journal of Management and Enterprise Development*, 19(1), 42-57.

โมเดลการส่งเสริมและพัฒนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*
AGRO-TOURISM EXTENSION AND DEVELOPMENT MODEL
BY LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

ทักษิณ รักจริง

Thaksin Rakjing

เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ

Chalernsak Toomhirun

จินดา ขลิบทอง

Jinda Khlibtong

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

พิเชตวุฒิ นิลละอ

Pichetwut Nillaor

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง

Prince of Songkla University Trang Campus, Thailand

E-mail: trangkasadsin@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการบริหาร การส่งเสริมและพัฒนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่มีผล การปฏิบัติที่ดี 2) ศึกษาระดับความสำคัญในการจัดการการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เชิงเกษตรที่มีผลการปฏิบัติที่ดีและเครือข่าย 3) วิเคราะห์และสังเคราะห์โมเดล และ 4) ประเมินผลโมเดล เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร อปท. 15 ราย ตัวแทนแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 50 ราย ตัวแทนเครือข่าย 100 ราย และผู้เชี่ยวชาญที่มี ประสบการณ์ ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของ อปท. 10 ราย สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย และเฉพาะเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา Independent t - test, Factor Analysis และ Content Analysis ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของ อปท. มี 9 ด้าน มีองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว 5A และมีมาตรฐานการส่งเสริมการ ท่องเที่ยว 3 ด้าน 2) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีผลการปฏิบัติที่ดีและเครือข่ายให้ความสำคัญ

* Received 9 April 2021; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

กับแนวทางการจัดการและมาตรฐานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติที่ดี และมาตรฐานการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของตัวแทนแหล่งท่องเที่ยว และตัวแทนเครือข่าย ไม่แตกต่างกัน ($\text{sig.} > 0.05$) 3) โมเดล มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ 3.1) แนวทางการบริหารการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของ อปท. ที่มีประสิทธิภาพ 5 ด้าน 3.2) รูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเชื่อมโยงกับนวัตกรรม การมีส่วนร่วม และยุทธศาสตร์ และ 3.3) มาตรฐานการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3 ด้าน ซึ่งมีเป้าประสงค์เพื่อความยั่งยืน 4) ประเมินผลโมเดลโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.64$) ดังนั้นโมเดลจึงมีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของ อปท. สามารถนำไปใช้ได้จริง

คำสำคัญ: โมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงเกษตร, องค์ประกอบโครงสร้างท้องถิ่น

Abstract

The Objectives of this research article were 1) to analyze and synthesis the management of agro - tourism extension and development guidelines in the local administrative organizations with best practices, 2) to study the importance levels of management, extension and development of agro - tourism and network, 3) to analyze and synthesis agro - tourism extension and development model, and 4) to evaluate model effectiveness. this mixed methods, fifteen local administrative organization executives, 50 agro - tourism representatives, 100 good practices network representatives, and 10 agro - tourism management experts were recruited. Purposive sampling and simple random sampling techniques were conducted in this study. Data were analyzed using descriptive statistics, independent t-test, factor analysis and content analysis. The study results revealed that: 1) Nine dimensions of good management practices guideline, 5A components of agro - tourism attractions, and 3 tourism extension standards were included in the agro - tourism management guideline. 2) Mean scores of the importance of good management, and standard agro - tourism extension and development were observed at the high level. There were no statistically significant differences in all scores between agro - tourism representative and the network representative groups ($\text{sig.} > 0.05$). 3) There were 3 main components of this model including: 3.1) five areas of effective guidelines for agro - tourism management, extension and development in the local

administration organization, 3.2) model linked to innovation, participation and strategy, and 3.3) three goal standards for sustainability. 4) Overall score of model effectiveness was observed at the highest level. These findings demonstrate that the model is suitable for practical application in the contexts of local administrative organization.

Keywords: Tourism Extension and Development Model, Agro - tourism, Local Administrative Organizations

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจของไทยมีการเกษตรเป็นรากฐานสำคัญเกษตรกรรมมีการพัฒนา ศักยภาพของตนเองบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการผลิตพืชผักผลไม้และการเลี้ยงสัตว์ ได้อย่างมีคุณภาพ สามารถผลักดันให้เป็นสินค้าส่งออกและเป็นครัวระดับโลกได้ การเกษตรยังสามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมหรือรูปแบบการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้ นักท่องเที่ยวและผู้ผลิตได้พบปะกันโดยตรงสามารถสัมผัสการเพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ได้ อย่างใกล้ชิด (นาฏสุตา เชนนะสิริ, 2555) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro - tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่นำกิจกรรมการเกษตรมาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว ได้รับความรู้และชื่นชมทัศนียภาพที่โดดเด่นถือเป็นกระบวนการพัฒนาชนบทที่มีการเชื่อมโยง ระหว่างการเกษตรและการท่องเที่ยว ส่งผลต่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ การจัดสรร ผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและสังคม เป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาชนบทมีลักษณะเด่นคือ การเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ วิธีการดำรงชีวิต ของเกษตรกรที่มีการผสมผสานกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนทำให้นักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวใน ชุมชนเกษตรเพื่อการเรียนรู้และศึกษาหาประสบการณ์ความรู้ในเรื่องของเกษตรกรรมได้ (ราณี อธิชัยกุล, 2556)

การส่งเสริมและพัฒนาท้องถิ่นทุก ๆ ด้าน ในปัจจุบันมีหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการ คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานของรัฐที่ อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด มีบทบาทเป็นหน่วยงานหลักในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ ประชาชนในท้องถิ่นแทนหน่วยงานของราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ภายใต้หลักคิดของ การกระจายอำนาจที่เชื่อว่า คนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นย่อมรู้ และเข้าใจปัญหาความต้องการของ ประชาชนในท้องถิ่นมากกว่าคนที่ได้รับการแต่งตั้งมาจากที่อื่น (สถาบันพระปกเกล้า, 2552) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการถ่ายโอนภารกิจกิจการส่งเสริมการท่องเที่ยว ท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 16(8) มาตรา 16(13) มาตรา 17(14) มาตรา 23(19) และ มาตรา 24(12) ในเรื่องการวางแผนการท่องเที่ยว การปรับปรุง ดูแล บำรุงรักษาสถานที่

ท่องเที่ยว และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 ที่ได้กำหนดให้ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมเป็นคณะกรรมการในทุกระดับ รวมทั้งพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ด้วย ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นกลไกสำคัญในการประสานงานกับองค์กรหรือหน่วยงานอื่น ๆ ในระดับต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นผู้ดูแลฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวและเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มุ่งพัฒนาสู่ความยั่งยืนโดยให้เกิดสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ด้านสังคม เศรษฐกิจและการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

จากเหตุผลดังกล่าว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการและมาตรฐานในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน ถือเป็นโจทย์ใหญ่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคิดหารูปแบบแนวทางโอกาสหรือช่องทางที่เหมาะสมอย่างเร่งด่วน เพราะปัจจุบันยังไม่มีรูปแบบแนวทางที่เหมาะสม มีปัญหาอุปสรรคอีกมาก รวมทั้งเกษตรกรในท้องถิ่นยังไม่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างแท้จริง หากยังมีการดำเนินการหรือมีสถานการณ์เช่นนี้ต่อไป อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ไม่ยั่งยืน ดังนั้นการวิจัยเรื่องโมเดลการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อจะได้นำผลการวิจัยและข้อมูลต่าง ๆ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการบริหารการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลการปฏิบัติที่ดี
2. ศึกษาระดับความสำคัญในการจัดการการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีผลการปฏิบัติที่ดีและเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
3. วิเคราะห์และสังเคราะห์โมเดลการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. ประเมินผลโมเดลการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม 1) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามทะเบียนของกรมการปกครอง

ปี 2563 จำนวน 7,850 แห่ง สุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยคัดเลือกจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลการบริหารจัดการที่ดีประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 - 2562 ที่ได้รับรางวัลอันดับที่ 1 - 3 ตามผลประกาศ และเจาะจงเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอยู่ในพื้นที่เท่านั้น จำนวน 15 ราย 2) ตัวแทนแหล่งท่องเที่ยวที่มีผลการปฏิบัติที่ดี โดยเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ประสบความสำเร็จที่ได้รับรางวัลแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องชมของกรมส่งเสริมการเกษตร ประจำปี 2561 จำนวน 50 ราย สุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง แหล่งละ 1 ราย จำนวน 50 ราย 3) ตัวแทนเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวน 134 แห่ง สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยคำนวณกลุ่มตัวอย่างจากสูตรทาโร ยามานะ (Yamane, T., 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 ราย และ 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การส่งเสริมการเกษตร และเกษตรกรเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร สุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 10 ราย

ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ด้านการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร และด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (ค่า IOC = 0.67 - 1.00) จากนั้นนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตัวแทนแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด (Cronbach's alpha = 0.96)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2561 ถึง เดือนกรกฎาคม 2562 โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวปฏิบัติที่ดี ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการสำรวจ เพื่อศึกษาความสำคัญในการจัดการการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีผลการปฏิบัติที่ดีและเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้วยวิธีสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยสัมภาษณ์ตัวแทนแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีผลการปฏิบัติที่ดี และตัวแทนเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และสังเคราะห์โมเดล โดยวิเคราะห์จากข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ ปัจจัยภายในและภายนอก (SWOT Analysis) จากนั้นสังเคราะห์เป็นโมเดลต้นแบบ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการสื่อสาร (SMCR) แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทางการบริหารและการส่งเสริมการเกษตร เป็นกรอบในการสังเคราะห์โมเดล

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินประสิทธิผลโมเดล โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การส่งเสริมการเกษตร และเกษตรกรเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว

วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Independent t - test, Factor Analysis และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง โดยทีมวิจัยได้แจ้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาก่อนดำเนินการในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยด้วยตนเองโดยความสมัครใจ และสามารถถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลา ข้อมูลถูกเก็บเป็นความลับและนำมาใช้ประโยชน์ในการศึกษาเท่านั้น

ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการบริหารการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีผลการปฏิบัติที่ดี พบว่า แนวทางการบริหารการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีผลการปฏิบัติที่ดีมี 9 ด้าน และองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว 5A และมาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยว 3 ด้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลการปฏิบัติที่ดี มีแนวทางการบริหารการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของ อปท. มีองค์ประกอบ 9 ด้าน ได้แก่ 1) ผู้นำองค์กรดี 2) การมีส่วนร่วม 3) การบริหารจัดการครบถ้วนสมบูรณ์ 4) การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น 5) จิตใจธรรมมาภิบาล 6) ความสามัคคีปรองดอง 7) นวัตกรรม 8) มาตรฐานการบริการสาธารณะ และ 9) ต้นทุนที่ดี องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว 5A ได้แก่ 1) ที่พัก (Accommodation) 2) การคมนาคม (Accessibility) 3) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 4) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) และ 5) กิจกรรมต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยว (Activity) มาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยว 3 ด้าน ได้แก่ 1) มาตรฐานด้านแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1.1) สนับสนุนหรือจัดให้มีเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 1.2) สนับสนุนหรือจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว 1.3) สนับสนุนหรือจัดให้มีระบบดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว 2) มาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 2.1) สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านความปลอดภัย 2.2) สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการภัตตาคารร้านและอาหาร 2.3) สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการสินค้าและของที่ระลึก 2.4) สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการที่พักค้างแรมสำหรับนักท่องเที่ยว 2.5) สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ 2.6) สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านบันเทิงและนันทนาการ 2.7) สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านสารสนเทศ 2.8) สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านขนส่ง 3) มาตรฐานด้านการตลาดการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3.1) สนับสนุนหรือจัดให้มีการกำหนดแผนการตลาดท่องเที่ยว 3.2) สนับสนุนหรือจัดให้มีการสร้างเส้นทางหรือกิจกรรมท่องเที่ยวใน

แหล่งท่องเที่ยว 3.3) สนับสนุนหรือจัดให้มีการโฆษณาไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยว ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้เสนอแนวทางไว้ว่า

“รูปแบบแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ควรเน้นการอบรมให้ความรู้ ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรให้ประชาชนในท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว กำหนดไว้ในแผน 5 ปี” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ A, 2562)

“รูปแบบแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ควรมีการส่งเสริมรายได้กระตุ้นเศรษฐกิจ สามารถพัฒนาอาชีพให้มั่นคงมากขึ้น ทำผลผลิตเกษตร หัตถกรรมด้านการเกษตรในชุมชนประสบผลสำเร็จ อุดหนุนท้องถิ่นอื่นๆ ขับเคลื่อนสินค้าเกษตรคุณภาพกระจายสินค้าสู่ชุมชนเมืองอื่นๆ เช่น ผ้าพื้นเมือง สินค้าเกษตรชุมชน ผลิตภัณฑ์ชุมชน ฯลฯ ส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานทั้งระบบ มีการกำหนดในแผนพัฒนาฯ และข้อบัญญัติงบประมาณ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ B, 2562)

ขั้นตอนที่ 2 ผลการศึกษา พบว่า ระดับความสำคัญในการจัดการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีการปฏิบัติที่ดี ในภาพรวมให้มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.24$, $SD. = 0.493$) และเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในภาพรวมให้มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$, $SD. = 0.471$) ผลการเปรียบเทียบตัวแทนแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีผลการปฏิบัติที่ดี และตัวแทนเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในภาพรวมทั้งสองกลุ่มให้มีความสำคัญในการจัดการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีการปฏิบัติที่ดี ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ($sig. = 0.894$) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความสำคัญในการจัดการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีผลการปฏิบัติที่ดี และเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ระดับความสำคัญในการจัดการการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีผลการปฏิบัติที่ดี และเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ตัวแทนแหล่งท่องเที่ยวที่มีผลการปฏิบัติที่ดี (n=50)		ตัวแทนเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (n=100)		t - test	Sig.
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่า SD	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่า SD		
1. ด้านการบริหารจัดการ (POSDCoRB+PA)	4.24	0.543	4.26	0.689	0.000	0.856
2. มีจิตใจธรรมาภิบาล 6 ด้าน	4.59	0.505	4.57	0.496	0.212	0.832
3. การมีส่วนร่วม	4.10	0.697	4.09	0.720	0.000	1.000
4. มีแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตมาขับเคลื่อน	4.25	0.633	4.28	0.596	0.284	0.716
5. มีความสามัคคีปรองดอง	3.92	0.804	4.03	0.822	0.495	0.622

ระดับความสำคัญในการจัดการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีผลการปฏิบัติที่ดี และเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ตัวแทนแหล่งท่องเที่ยวที่มีผลการปฏิบัติที่ดี (n=50)		ตัวแทนเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (n=100)		t - test	Sig.
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่า SD	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่า SD		
6. มีนวัตกรรม	3.98	0.845	3.97	0.846	0.068	0.946
7. มีมาตรฐานการบริการสาธารณะ	4.06	0.867	4.05	0.845	0.680	0.946
8. มีต้นทุนที่ดี	3.96	0.748	4.00	0.733	0.339	0.735
9. มีผู้นำองค์กรดี	4.02	0.769	4.04	0.751	0.153	0.879
รวม	4.24	0.493	4.25	0.471	0.133	0.894

หมายเหตุ ทดสอบที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการศึกษา พบว่า ระดับความสำคัญของมาตรฐานการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีการปฏิบัติที่ดี ในภาพรวมให้มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, SD. = 0.796) และเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในภาพรวมให้มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, SD. = 0.713) ผลการเปรียบเทียบตัวแทนแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีผลการปฏิบัติที่ดี และตัวแทนเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในภาพรวมทั้งสองกลุ่มให้มีความสำคัญของมาตรฐานการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีการปฏิบัติที่ดี ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (sig. = 0.304) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความสำคัญของมาตรฐานการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

มาตรฐานการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ตัวแทนแหล่งท่องเที่ยวที่มีผลการปฏิบัติที่ดี (n=50)		ตัวแทนเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (n=100)		t - test	Sig.
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่า SD	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่า SD		
1. ด้านแหล่ง	3.88	0.786	3.84	0.751	0.332	0.741
2. ด้านการบริการ	3.95	1.197	3.73	0.734	1.374	0.172
3. ด้านการตลาด	3.90	0.703	3.75	0.814	1.086	0.279
รวม	3.91	0.796	3.78	0.713	1.032	0.304

หมายเหตุ ทดสอบที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และสังเคราะห์โมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Factor Analysis) โดยหมุนแกนด้วยเทคนิค Varimax ซึ่งเป็นเทคนิคที่ทำให้มีจำนวนตัวแปรที่น้อยที่สุด และมีค่า Factor Loading มากในแต่ละด้าน มี 9 ด้าน ประกอบด้วยตัวแปรทั้งหมด 25 ตัวแปร เมื่อพิจารณาตามความเหมาะสมสามารถสรุปการบริหารการส่งเสริมและพัฒนาการ

ห้องเที่ยวเชิงเกษตร โดยสามารถจัดกลุ่มใหม่ได้จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 บุคลากรมีมาตรฐานสร้างนวัตกรรม ประกอบด้วย 7 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการมีนวัตกรรม ด้านการมีมาตรฐาน ด้านมีงบประมาณเพียงพอ ด้านความสามัคคีปรองดอง ด้านการมีผู้นำองค์กรดี ด้านมีเครื่องมืออุปกรณ์ครบถ้วนทันสมัย และด้านมีบุคลากรที่ดี โดยมีค่าน้ำหนักระหว่าง 0.763 ถึง 0.897 ด้านที่ 2 การวางแผนปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 9 ตัวแปร ได้แก่ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักนิติธรรม ด้านนโยบาย ด้านร่วมกันวางแผน ด้านร่วมกันปฏิบัติตามแผน โดยมีค่าน้ำหนักระหว่าง 0.562 ถึง 0.962 ด้านที่ 3 การบริหารองค์กรอย่างมืออาชีพ ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการจัดบุคลากรปฏิบัติงาน ด้านการจัดองค์กร ด้านการอำนวยความสะดวกด้านการรายงานผล ด้านการประสานงาน โดยมีค่าน้ำหนักระหว่าง 0.627 ถึง 0.852 ด้านที่ 4 การวางแผนการใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านงบประมาณ โดยมีค่าน้ำหนักระหว่าง 0.614 ถึง 0.845 และ ด้านที่ 5 การใช้อำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ได้แก่ ด้านร่วมกันรับผลประโยชน์ ด้านอำนาจหน้าที่ โดยมีค่าน้ำหนักระหว่าง 0.672 ถึง 0.7635) ดังแสดงในตารางที่ 3

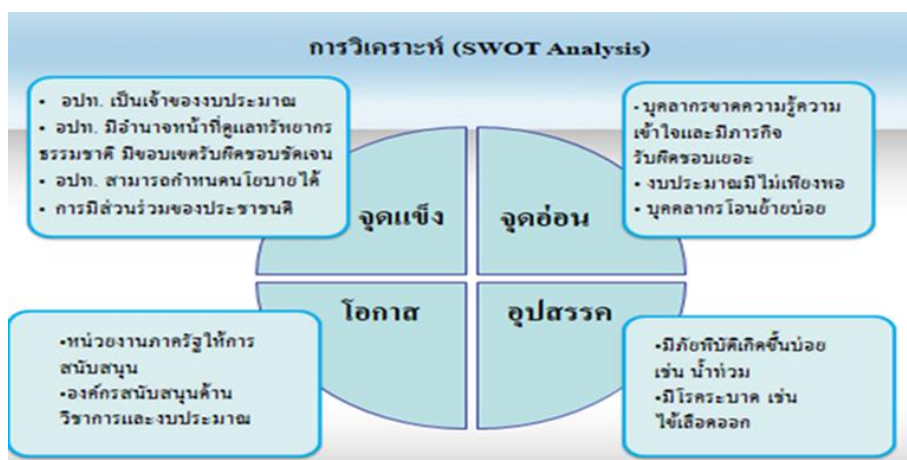
ตารางที่ 3 การวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Factor Analysis)

บุคลากรที่มีมาตรฐานสร้างนวัตกรรม	วางแผนปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล	บริหารองค์กรอย่างมืออาชีพ	วางแผนการใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างยั่งยืน	การให้อำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม
ตัวแปร (ค่าน้ำหนัก)	ตัวแปร (ค่าน้ำหนัก)	ตัวแปร (ค่าน้ำหนัก)	ตัวแปร (ค่าน้ำหนัก)	ตัวแปร (ค่าน้ำหนัก)
การมีนวัตกรรม (0.897)	หลักคุณธรรม (0.962)	การจัดบุคลากรปฏิบัติงาน (0.852)	สิ่งแวดล้อม (0.845)	ร่วมกันรับผลประโยชน์ (0.763)
การมีมาตรฐานบริการ (0.889)	หลักความรับผิดชอบต่อ (0.945)	การจัดองค์กร (0.786)	เศรษฐกิจ (0.763)	อำนาจหน้าที่ (0.672)
งบประมาณเพียงพอ (0.840)	หลักการมีส่วนร่วม (0.933)	การอำนวยความสะดวก (0.724)	สังคม (0.724)	
ความสามัคคีปรองดอง (0.840)	หลักความโปร่งใส (0.892)	การรายงานผล (0.667)	งบประมาณ (0.614)	
การมีผู้นำองค์กรดี (0.835)	หลักความคุ้มค่า (0.856)	การประสานงาน (0.627)		
เครื่องมืออุปกรณ์ (0.821)	หลักนิติธรรม (0.835)			
มีบุคลากรที่ดี (0.763)	นโยบาย (0.562)			

หมายเหตุ Bartlett's Test of Sphericity ได้ค่า KMO = 0.629, Approx. Chi-Square = 170.118, sig. = 0.000 กำหนดค่าที่ยอมรับ 0.5 ขึ้นไป

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก (SWOT Analysis) จากการวิเคราะห์ข้อมูลบริบททั่วไปในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในประเด็นสถานการณ์ทั่วไปทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า จุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้ต่อการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยวที่มีผลการปฏิบัติที่ดี และเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบตัวแปรที่อยู่ภายใต้ การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถสรุปผลแสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก (SWOT Analysis)

ผลการวิเคราะห์กำหนดแนวทางแก้ไข (TOWS Matrix) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค นำข้อมูลทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์กำหนดแนวทางแก้ไข ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบ Matrix โดยใช้ตาราง TOWS Matrix สามารถสรุปผลแสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์กำหนดแนวทางแก้ไข (TOWS Matrix)

แผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก (SWOT Analysis) ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ทำให้เห็นถึงทิศทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างยั่งยืนและเห็นถึงแนวดำเนินการ พันธกิจเป็นกรอบในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเข้าใจรูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และสามารถกำหนดเป้าประสงค์ของแต่ละยุทธศาสตร์พร้อมกับตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย (แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี) ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อการวางแผนการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน สรุปผลแสดงดังภาพที่ 3

แผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น				
วิสัยทัศน์	เป็นข้อมูลและคลังความรู้ที่ทันสมัยเพื่อสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างยั่งยืน			
พันธกิจ	ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามกระบวนการบริหารจัดการที่ดี	ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามมาตรฐาน	ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างมีรูปแบบ	ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างยั่งยืน
คำอธิบาย	Extension and Development		Model	Agrotourism
ยุทธศาสตร์	อปท.มีการบริหารจัดการที่ดีในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	อปท.มีมาตรฐานการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	มีรูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ชัดเจน	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างยั่งยืน
เป้าประสงค์	ประชาชนได้รับประโยชน์	แหล่งท่องเที่ยวมีมาตรฐาน	เกษตรกรมีอาชีพและรายได้	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรยั่งยืน
ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย(5ปี)	ประชาชนได้รับผลประโยชน์เพิ่มขึ้นทุกปี	แหล่ง การบริการ และการตลาดท่องเที่ยว มีมาตรฐานมากขึ้น	เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพในท้องถิ่นมากขึ้น	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถพึ่งพาตนเองได้
กลยุทธ์	ให้ความรู้ตามขอบเขตการบริหารจัดการที่ดี โดยประชาชนมีส่วนร่วม	ก่อสร้างปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อประชาสัมพันธ์ ตามมาตรฐานการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ฝึกอบรมการสร้างงานสร้างอาชีพอย่างต่อเนื่องใช้เทคโนโลยีสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ตลอดเวลา	ให้การส่งเสริมและพัฒนาทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและครบวงจร

ผลการสังเคราะห์โมเดลต้นแบบ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการสื่อสาร (SMCR) แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทางการบริหารและการส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1. มีแนวทางการบริหารที่ดี 5 ด้าน ได้แก่ 1) บุคลากรดีมีมาตรฐานสร้างนวัตกรรม 2) วางแผนปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล 3) บริหารองค์กรอย่างมืออาชีพ 4) วางแผนการใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างยั่งยืน และ 5) ใช้อำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม

2. มีรูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาตามขั้นตอนคือการมีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์ นำยุทธศาสตร์ไปจัดทำเป็นแผนพัฒนาท้องถิ่น และผ่านขบวนการกำหนดไว้ในข้อบัญญัติ/เทศบัญญัติงบประมาณ และดำเนินการตามโครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่กำหนดไว้ และ

3. มีมาตรฐานในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3 ด้าน 1) มาตรฐานด้านแหล่งท่องเที่ยว 2) มาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยว 3) มาตรฐานด้านการตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นตัวชี้วัดคุณภาพในขบวนการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามโมเดลโดยมีเป้าประสงค์เพื่อความยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 4 ผลการประเมินโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.68$) ด้านความเป็นได้ในการนำไปปฏิบัติ ($\bar{x} = 4.67$) ด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{x} = 4.64$) และด้านความสอดคล้องกับบริบท ($\bar{x} = 4.57$) จากการประเมินโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ดังนั้นโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเหมาะสมมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ มีความสอดคล้องกับบริบทและความเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถนำไปใช้ได้จริง ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินโมเดลการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประเด็นการประเมิน	ความเหมาะสม	ความเป็นได้ในการนำไปปฏิบัติ	ความสอดคล้องกับบริบท	ความเป็นประโยชน์
1. หลักการสร้างโมเดล	4.75	4.70	4.57	4.52
2. การเชื่อมโยงของโมเดล	4.60	4.65	4.50	4.70
3. องค์ประกอบด้านการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	4.76	4.58	4.68	4.54

ประเด็นการประเมิน	ความเหมาะสม	ความเป็นได้ในการนำไปปฏิบัติ	ความสอดคล้องกับบริบท	ความเป็นประโยชน์
4. แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเกษตรกร	4.60	4.70	4.53	4.63
5. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	4.65	4.72	4.52	4.85
รวม	4.68	4.67	4.57	4.64
โดยรวมทั้ง 4 ด้าน	4.64			

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการบริหารการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลการปฏิบัติที่ดี ได้แนวทางการบริหารการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมืองค์ประกอบ 9 ด้าน ได้แก่ 1) ผู้นำองค์กรดี 2) การมีส่วนร่วม 3) การบริหารจัดการครบถ้วนสมบูรณ์ 4) การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น 5) จิตใจธรรมาภิบาล 6) ความสามัคคีปรองดอง 7) นวัตกรรม 8) มาตรฐานการบริการสาธารณะ และ 9) ต้นทุนที่ดี องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว 5A ได้แก่ 1) ที่พัก (Accommodation) 2) การคมนาคม (Accessibility) 3) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 4) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) และ 5) กิจกรรมต่างๆด้านการท่องเที่ยว (Activity) ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับมาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยว 3 ด้าน ได้แก่ 1) มาตรฐานด้านแหล่งท่องเที่ยว 2) มาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยว 3) มาตรฐานด้านการตลาดการท่องเที่ยว (สุเมธ แสงนิมนวล, 2556) ทั้งนี้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกคนเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วม ในการวางแผนการส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรทุกขั้นตอน ทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคและความต้องการของชุมชน สามารถกำหนดแผนพัฒนาท้องถิ่นได้ตรงจุด และมีการพัฒนาศักยภาพโดยเน้นการอบรมให้ความรู้ร่วมกันระหว่างประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อหาแนวทางสร้างนวัตกรรมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามความต้องการของชุมชน (นิรมล ขาวทอง และคณะ, 2559) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น และส่วนใหญ่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นการทำเกษตรแบบผสมผสาน โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ มีแปลงสาธิตการทำเกษตรเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ปลุกผักแบบเกษตรอินทรีย์ (ครรชิต มาระโกชน์ และทักษิณา สมบูรณ์, 2559)

2. ผลการศึกษาระดับความสำคัญในการจัดการการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีผลการปฏิบัติที่ดีและเครือข่าย ด้านมีจิตใจธรรมาภิบาลตัวแทนแหล่งท่องเที่ยวที่มีผลการปฏิบัติที่ดีและตัวแทนเครือข่ายในภาพรวมทั้ง 2 กลุ่มให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก

ที่สุด มีความมุ่งมั่นและตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถและมีแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับมาตรฐานด้านแหล่งท่องเที่ยว ประเด็นด้านดึงดูดใจ (Attraction) ตัวแทนแหล่งท่องเที่ยวที่มีผลการปฏิบัติที่ดีและตัวแทนเครือข่ายภาพรวมทั้ง 2 กลุ่มให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก แหล่งท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ ทักษิณภาพสวยงาม มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์ ความเป็นมิตร การทำการเกษตรไร้สารพิษ วิถีชีวิตของเกษตรกร ความเป็นกันเอง ในส่วนผลผลิตทางการเกษตรมีการพัฒนาและปรับปรุงสายพันธุ์ เพื่อมาตรฐานและคุณภาพในการจำหน่ายเป็นสินค้าที่ระลึก (สุเมธ แสงนิมิต, 2556) ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับ ใบเฟิร์น วงศ์บัวงามและมุขสุดา พูลสวัสดิ์ กล่าวว่า มาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประเด็นด้านการบริการด้านสารสนเทศตัวแทนแหล่งท่องเที่ยวที่มีผลการปฏิบัติที่ดีและตัวแทนเครือข่ายในภาพรวมทั้ง 2 กลุ่มให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก สื่อช่วยในการประชาสัมพันธ์และบอกข่าวสารการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การที่ข่าวสารสามารถเข้าถึงผู้คนที่สนใจในเนื้อหา นั้น ๆ ได้มากย่อมทำให้เกิดการกระตุ้นความสนใจได้มาก และสื่อที่เป็นกลุ่มของสื่อมวลชน มีผลต่อการกระจายข่าวสารที่มีผลมากโดยเฉพาะโทรทัศน์ และเว็บไซต์ ซึ่งเป็นสื่อที่คนเข้าถึงได้สะดวก เช่น การจัดกิจกรรมในชุมชน และการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแนะนำแหล่งท่องเที่ยว การจัดทำคู่มือแนะนำการท่องเที่ยว ที่พักแรม ของดีของชุมชน วัฒนธรรมและวิถีชีวิต (ใบเฟิร์น วงศ์บัวงาม และมุขสุดา พูลสวัสดิ์, 2562) เพื่อให้เป็นที่รู้จักสำหรับนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวที่หลากหลายและมีการเดินทางท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปีซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับมาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ มีบริการด้านขนส่ง ด้านสารสนเทศด้านความปลอดภัย นำเที่ยวและมัคคุเทศก์ สินค้าและของที่ระลึก ด้านบันเทิงและนันทนาการ มีบริการภัตตาคารและร้านอาหาร และมีบริการที่พักค้างแรม (มัลลิกา นนทมูมุด และคณะ, 2562); (มณिरัตน์ สุขเกษม, 2559); (รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์, 2559)

3. ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์โมเดลการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า หลักการวิเคราะห์และสังเคราะห์โมเดลการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก (SWOT Analysis) จุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายในโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก และการประเมินผลโมเดลการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าประสงค์สุดท้ายที่ต้องการและวิสัยทัศน์ (Vision) อันจะนำไปสู่การกำหนดพันธกิจ (Mission) และถายโอนเป็นวัตถุประสงค์ (Objective) เป้าหมาย (Target) และกลยุทธ์การดำเนินงาน (Strategy) (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2543)

4. ผลการประเมินของโมเดลการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า จากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับโมเดลการส่งเสริม

และพัฒนากาห้องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยทั้ง 4 ด้าน ($\bar{x} = 4.64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.68$) ด้านความเป็นได้ในการนำไปปฏิบัติ ($\bar{x} = 4.67$) ด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{x} = 4.64$) และด้านความสอดคล้องกับบริบท ($\bar{x} = 4.57$) โมเดลการส่งเสริมและพัฒนากาห้องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีความเหมาะสม มีความเป็นได้ในการนำไปปฏิบัติ มีความสอดคล้องกับบริบท มีความเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนากาห้องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถนำไปใช้ได้จริง (ศิริกาญจน์ อะนันต์, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

องค์ประกอบของโมเดล มี 3 คือ ด้าน 1) มีแนวทางการบริหารที่ดี 5 ด้าน ได้แก่ 1.1) บุคลากรที่มีมาตรฐานสร้างนวัตกรรม 1.2) วางแผนปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล 1.3) บริหารองค์กรอย่างมีอาชีพ 1.4) วางแผนการใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างยั่งยืน และ 1.5) ใช้อำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม 2) มีรูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาตามขั้นตอนคือการมีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์ นำยุทธศาสตร์ไปจัดทำเป็นแผนพัฒนาท้องถิ่น และผ่านขบวนการกำหนดไว้ในข้อบัญญัติ/เทศบัญญัติงบประมาณ และดำเนินการตามโครงการส่งเสริมและพัฒนากาห้องเที่ยวเชิงเกษตรที่กำหนดไว้ และ 3) มีมาตรฐานในการส่งเสริมและพัฒนากาห้องเที่ยวเชิงเกษตร 3 ด้าน 3.1) มาตรฐานด้านแหล่งท่องเที่ยว 3.2) มาตรฐานด้านการบริการกาห้องเที่ยว 3.3) มาตรฐานด้านการตลาดกาห้องเที่ยว ซึ่งถือเป็นตัวชี้วัดคุณภาพในขบวนการส่งเสริมและพัฒนากาห้องเที่ยวเชิงเกษตรตามโมเดล โดยมีเป้าประสงค์เพื่อความยั่งยืน ไปปรับใช้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนากาห้องเที่ยวเชิงเกษตร โดยภาครัฐควรกำหนดเป็นนโยบาย เพื่อสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำโมเดลการส่งเสริมและพัฒนากาห้องเที่ยวเชิงเกษตรไปเป็นแนวทางขับเคลื่อน ตามหลักการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนากาห้องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างทั่วถึง ทั่วเทียมทุกพื้นที่ทั่วประเทศ สามารถนำไปบรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่น 5 ปีได้ ถือเป็นเครื่องมือหลักในการส่งเสริมและพัฒนากาห้องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้กรอบรูปแบบของยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนโครงการตามบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ในการส่งเสริมและพัฒนากาห้องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างยั่งยืน การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาถึงผลของการนำโมเดลการส่งเสริมและพัฒนากาห้องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปใช้ โดยเปรียบเทียบกรณีศึกษาพื้นที่ต่าง ๆ ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน หรือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ เพื่อหาปัจจัยความสำเร็จ หานวัตกรรมสามารถต่อยอดโมเดลให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ครรรชิต มาระโกชน และทักษิณาภ สมบูรณ์. (2559). การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ กรณีศึกษาตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 11(2), 23- 36.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2543). การบริหารผลการดำเนินงาน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นาฏสุตา เขมณะสิริ. (2555). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- นิรมล ขวาชอง และคณะ. (2559). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาบ้านขนานบาก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 13: ตามรอยพระยุคลบาท เกษตรศาสตร์กำแพงแสน. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- ไบเฟิร์น วงษ์บัวงาม และมุขสุดา พูลสวัสดิ์. (2562). การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โครงการที่ได้รับรางวัลจากการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภาคการเกษตรในเขตกรุงเทพและปริมณฑล. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ A. (2562). โมเดลการส่งเสริมและพัฒนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (ทักษิณ รักจริง และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ B. (2562). โมเดลการส่งเสริมและพัฒนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (ทักษิณ รักจริง และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- มณีรัตน์ สุขเกษม. (2559). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลงิ้วเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 10(4), 108-112.
- มัลลิกา นนท่มุมต และคณะ. (2562). ความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า, 37(1), 61-68.
- รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์. (2559). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนจากการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 12(2), 195-216.
- ราณี อิลิชัยกุล. (2556). แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหน่วยที่ 1. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ศิริกาญจน์ อะนันเอื้อ. (2561). โมเดลการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเกษตรสำหรับเยาวชน. Veridian Journal, Silpakorn University, ฉบับภาษาไทยสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 11(3) , 2531-2550.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2552). ข้อมูลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สุเมธ แสงนันทนวล. (2556). ต้นแบบการบริหารจัดการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 11(2),63-80.
- Yamane, T. (1973). Statistic: An Introductory Analysis. New York: Harper and Row.

กระบวนทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ* A NEW PARADIGM IN BUDDHIST PROPAGATION ACCORDING TO BUDDHADASA BHIKKHU

พระครูปริยัติธำรงคุณ (กำธร สณญโต/ทองประคู้)

Phrakrupariyatdhamrongkun (Kamthong Sanyato/Tongpradoo)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: phdmmbu3.029@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ 3) สร้างกระบวนทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ และ 4) นำเสนอองค์ความรู้กระบวนทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขอบเขตเนื้อหา 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านบุคคล 2) เนื้อหาสาระ 3) ช่องทางการสื่อสาร 4) ด้านผู้รับสาร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยกลุ่มพระภิกษุ/นักวิชาการ จำนวน 4 รูป กลุ่มอุบาสก จำนวน 4 ท่าน กลุ่มอุบาสิกา จำนวน 4 ท่าน รวมทั้งสิ้น จำนวน 12 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนทัศน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประกอบด้วยหลักการในการดำเนินชีวิต 3 ประการ อุดมการณ์ดำเนินชีวิต 4 ประการ และวิธีการในการดำเนินชีวิต 6 ประการ มุ่งเน้นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ 4 ด้าน คือ 1) ด้านกระบวนทัศน์ใหม่ด้านการเทศนา - ปาฐกถา - การบรรยาย 2) ด้านการเขียน - การแปลหนังสือ 3) ด้านบทประพันธ์ร้อยกรอง และ 4) ด้านโรงมหรสพทางวิญญาณ และมุ่งเน้นถึงการสร้างกระบวนทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ ด้วยจิตวิเคราะห์ ปัญหา สาเหตุ เป้าหมาย วิธีการ วิธีปฏิบัติ เรียนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น ปฏิบัติให้เป็นตัวอย่าง และ 4) นำเสนอองค์ความรู้ด้วย “เอส ดีบีแอล พี ดี โมเดล” (SWPD MODEL) ประกอบด้วย S: SERMON (ธรรมเทศนา) W: WRITING (งานเขียนหนังสือ) P: POETRY (บทกวีนิพนธ์ร้อยกรอง) D: DHAMMA PUZZLE (โรงมหรสพทางวิญญาณ)

คำสำคัญ: กระบวนทัศน์ใหม่, การเผยแผ่, พระพุทธศาสนา, พุทธทาสภิกขุ

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) study new paradigms in Buddhism propagation, 2) study the propagation of Buddhism according to the Buddhadasa Bhikkhu, 3) create a new paradigm for the propagation of Buddhism according to the Buddhadasa Bhikkhu and 4) present a body of knowledge, a new paradigm in the propagation of Buddhism according to the Buddhadasa Bhikkhu. It is a qualitative research. There are 4 content areas, consisting of 1) personal 2) content 3) communication channels 4) receiver side. Key informant It consisted of 4 monks/scholars group, 4 worshipers, 4 worshipers, totaling 12 photos /person. The research instruments were in - depth interviews. By the researcher himself interviewing Using descriptive content analysis techniques, the results were found that 1) the paradigm of Buddhist propagation. It consists of 3 living principles, 4 living ideologies and 6 ways of living, focusing on the propagation of Buddhism according to the Buddhadasa Bhikkhu 4 areas: 1) new paradigm of preaching - lectures - lectures. 2) writing - translation, 3) writing and verse and 4) spiritual theater And focus on creating a new paradigm in the spread of Buddhism along the Buddhadasa Bhikkhu line By thinking analyzing problems, causes, goals, methods, methods, learning to make them see them, practice as an example, and 4) present knowledge by "SWPD MODEL" consisting of S: SERMON (Dharma Sermon) W: WRITING (writing work) P: POETRY (poetry) D: DHAMMA PUZZLE (Spiritual Theater)

Keywords: New Paradigm, Propagation, Buddhism, Buddhadasa Bhikkhu

บทนำ

กระบวนทัศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ทรงใช้กระบวนทัศน์เผยแผ่พระศาสนาให้ประชุมชนพุทธบริษัทประพาสด้วยกาย วาจา ใจ ตามพระธรรมวินัยที่เรียกว่าพระพุทธศาสนา (คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เลียงเชียง, 2552) เป็นชุดของทฤษฎี ชุดของแนวคิด ค่านิยม การรับรู้ และการปฏิบัติที่คนกลุ่มหนึ่งในยุคสมัยหนึ่งมีร่วมกัน และได้ก่อตัวเป็นแบบแผนความคิดเกี่ยวกับความเป็นจริงของคนกลุ่มนั้น ประวัติความคิดเชิงปรัชญาของมนุษย์ สรุปได้ 5 กระบวนทัศน์ 1) กระบวนทัศน์ดึกดำบรรพ์ มองว่าโลกไม่มีกฎ และอะไร ๆ ก็ไม่มีกฎ ทุกอย่างเป็นไปตามน้ำพระทัยของเบื้องบน แต่น้ำพระทัยของเบื้องบนเองก็ไม่มีกฎ 2) กระบวนทัศน์โบราณ มองว่าเอกภพมีกฎตายตัว กฎทุกกฎของเอกภพเป็นกฎนิรันดร์จึงตายตัว แต่ยังไม่รู้วิธีการวิทยาศาสตร์ จึงไม่มีใครกล้ายืนยันว่า ใครก็

สามารถเข้าถึงกฎของเอกภพได้ด้วยตนเอง 3) กระบวนทัศน์ยุคกลาง มองว่าเอกภพมีกฎตายตัว
ก็จริง แต่ให้เพียงความสุขใจความทุกข์ จึงเชื่อตามศาสดาที่ยืนยันว่า ความสุขในโลกหน้า
เท่านั้นที่เที่ยงแท้ถาวร และยินดีทำทุกอย่างเพื่อได้ความสุขในโลกหน้าตามที่ศาสดาสอน
4) กระบวนทัศน์นวยุค มองว่าเอกภพมีกฎประสานกันเป็นระบบเครือข่ายที่รู้ได้ด้วยวิธีการ
วิทยาศาสตร์และเหตุผล 5) กระบวนทัศน์หลังนวยุค มองว่าเอกภพมีกฎเป็นระบบเครือข่ายที่
ประกอบด้วยปมข่าย โยข่าย และตาข่าย ปมข่าย รู้ได้ด้วยวิธีการวิทยาศาสตร์ โยข่าย รู้ได้ด้วย
กฎตรรกะและกฎคณิตศาสตร์ ตาข่าย รู้ได้ด้วยการหยั่งรู้ เฟื่องมน หรือวิภรณ์ ความคิดของ
สังคมไทยประกอบไปด้วยกระบวนทัศน์ซึ่งผสมผสานกันบ้าง ขัดแย้งกันบ้าง กล่าวคือ
มีกระบวนทัศน์ดึกดำบรรพ์ที่ถือผีถือโชคลาง กระบวนทัศน์ที่เชื่อว่ามีกฎเกณฑ์ทางโลก และที่
เชื่อในกฎเกณฑ์ทางธรรม กระบวนทัศน์วิทยาศาสตร์ และกระบวนทัศน์พหุนิยมตามหลัก
กาลามสูตรก็ปนกันไป ความไม่ลงตัวเท่าที่ควรทางกระบวนทัศน์ทำให้สังคมไทยเป็นสังคม
หลวม ๆ หลายมาตรฐาน ความขัดแย้งในเรื่องความคิดความเชื่อทำให้ระบบการเมือง
การปกครองขาดเสถียรภาพ สังคมขาดสันติธรรม (กิริติ บุญเจือ, 2561)

พุทธทาสภิกขุเป็นบุคคลสำคัญของโลก ท่านได้รับการยอมรับจากองค์การศึกษา
วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO) และมีมติให้บรรจุ
รายการเฉลิมฉลองบุคคลสำคัญหรือผู้มีผลงานดีเด่น และเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์
ของยูเนสโก ในฐานะที่พุทธทาสภิกขุเป็นบุคคลผู้มีคุณูปการต่อสังคมไทยและสังคมโลก มีความ
โดดเด่นด้านการสืบทอดพระพุทธศาสนา เป็นประทีปทางปัญญาที่ยิ่งใหญ่ อุทิศตนเพื่อ
การสั่งสอนธรรมะเพื่อผดุงไว้ซึ่งสันติธรรม ยุติธรรม และให้มนุษย์อยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมได้อย่าง
กลมกลืน พุทธทาสภิกขุมีผลงานมากมายทั้งยังเป็นตัวอย่างที่ดีทั้งในฐานะลูกในฐานะศิษย์
ในฐานะเพื่อนในฐานะพลเมืองและในฐานะศาสนิก (สุมาลัย กาลวิบูลย์ และคณะ, 2559)
พุทธทาสภิกขุมีผลงานมากมายหลายด้าน เช่น การเผยแผ่ธรรมะ 1) งานเขียน การเขียน
หนังสือ หนังสือพิมพ์ “พุทธศาสนา” หนังสือชุดพระโอษฐ์ หนังสือชุด “ธรรมโฆษณ์ของพุทธ
ทาส” หนังสือธรรมบรรยาย “ชุดลอยประทุม” หนังสือธรรมบรรยาย “ชุดหมั่นล้อธรรมจักร”
2) งานแปล 3) การแสดงธรรม การเทศน์ชุดต่าง ๆ ในสวนโมกข์ 4) งานเผยแผ่ เผยแผ่ด้วยคำ
ปริยัติ ทำให้ได้ความรู้ ความคิด สำหรับไปพิจารณาเอาเอง เผยแผ่ด้วยทำให้ดู (ปฏิบัติ) ทำให้
เกิดความเชื่อ ความเลื่อมใส ความสนใจ เผยแผ่ด้วยการมีความสุขให้ดู (ปฏิเวธ) ทำให้เกิดความ
ไว้วางใจ และอยากทำตามการเผยแผ่ทางวิทยุใช้หนังตะลุงในการเผยแผ่ธรรมะ

พุทธทาสภิกขุเป็นบุคคลที่เป็นต้นแบบในหลายด้าน ทั้งด้านการเรียน การทำงานและ
การใช้ชีวิต แม้ว่าพุทธทาสภิกขุได้ละสังขารกลับคืนสู่ธรรมชาติดังอย่างสงบ ณ สวนโมกขพลาราม
ท่านได้ทิ้งผลงานที่ทรงคุณค่าให้อนุชนรุ่นหลังได้สืบสานปณิธานของท่านรับมรดกความเป็น
“พุทธทาส” เพื่อพุทธทาสจะได้ไม่ตายไปจากพระพุทธศาสนา ดังบทประพันธ์ของท่านที่ว่า
พุทธทาส จักอยู่ไป ไม่มีตาย ด้วยธรรมโฆษณ์ตามที่วางไว้ พุทธทาสภิกขุอธิบายไว้ว่า คำว่า

“พุทธทาส” ในที่นี้หมายถึง ผลงานของพุทธทาส คืออยากให้ผลงานอยู่อย่างไม่ตาย เราแสดงความประสงค์ให้ช่วยกันทำอย่างนั้น ให้ช่วยกันใช้ผลงานของพุทธทาสอย่าให้เป็นหมัน กลอนนี้ตั้งใจจะเขียนติดที่หลุมฝังศพ” (สวนโมกขพลาราม, 2541) “จะแสดงเป็นปณิธานก็ได้ อยู่รับใช้พระพุทธศาสนาตลอดนิรันดร์ มันก็ควรจะได้ เหมือนที่เขาใช้คำโดยภาษาคน โดยสมมติในโลก คนนั้นไม่ตาย คนนี้ไม่ตาย พระพุทธเจ้าไม่ตาย พุทธทาสก็ต้องไม่ตาย ต้องคอยอยู่รับใช้พระพุทธเจ้าเรื่อยไป อยู่รับใช้พุทธศาสนา ไม่ใช่อยู่เป็นตัวตน และผลงานนี้อยู่รับใช้พุทธศาสนา ขอฝากฝังเพื่อนฝูงทั้งหลายที่อยู่ข้างหลังช่วยทำให้สำเร็จ”

จะเห็นได้ว่าพุทธทาสภิกขุ ได้สกัดแนวความคิดจากพระไตรปิฎกเกี่ยวกับการเดินตามรอยพระอรหันต์ออกมาเป็นหนังสือชุดธรรมโฆษณ์ ชื่อ “ตามรอยพระอรหันต์” นี่คือการบวบทศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพุทธทาสภิกขุ ได้ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจนหมดสิ้นอายุขัยไปตามกาลเวลาอันสมควร พุทธทาสภิกขุได้ใช้การบวบทศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มาตั้งแต่ต้น โดยยึดตามแนวแห่งพระอรหันต์ทั้งหลาย มีพระพุทธเจ้า โดยมีหลักฐานจากการที่ท่านได้เข้าไปอยู่ป่าเพื่อศึกษาคัมภีร์พระไตรปิฎกด้วยตนเอง เพื่อศึกษาหาว่าพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ พระอรหันต์ทั้งหลายดำเนินชีวิต และเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างไร จึงได้หนังสือชุดธรรมโฆษณ์หลายเล่ม หนึ่งในนั้นคือคัมภีร์ขุมทรัพย์จากพระโอษฐ์ ตามรอยพระอรหันต์ เป็นต้น นี่คือสุดยอดแห่งคัมภีร์การบวบทศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ตรัสไว้ดีแล้ว อันบุคคลผู้ปฏิบัติพึงเห็นได้ด้วยตนเองเท่านั้น จะให้ผู้อื่นเห็นแทนไม่ได้ ไม่ขึ้นกับกาลเวลา พร้อมเมื่อใดบรรลุเห็นผลได้เมื่อนั้นทันที เป็นจริงอยู่อย่างใดก็เป็นอย่างนั้นไม่จำกัดด้วยกาล ยังเชิญชวนให้มาชมและพิสูจน์ท้าทายต่อการตรวจสอบเพราะเป็นของจริงและดีควรน้อมเข้ามาไว้ในจิตใจ เข้าไปให้ถึงด้วยการปฏิบัติให้เกิดมีขึ้นในจิตใจ ทำให้ลองปฏิบัติดูและเหตุผลสุดท้ายคืออันวิญญูชนพึงรู้เฉพาะตน คือ เป็นวิสัยของวิญญูชนที่จะพึงรู้ได้เป็นของเฉพาะตน ต้องทำจึงเสวยได้เฉพาะตัวทำให้อันไม่ได้รู้ได้ประจักษ์ที่ในใจของตนนี้เอง จึงได้ชื่อว่าการบวบทศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ

ดังนั้น ด้วยเหตุผลความเป็นมาและความสำคัญของการบวบทศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ ดังที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องเกี่ยวกับ “การบวบทศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ” เพื่อจะได้นำผลการวิจัยที่เกิดจากวิธีคิดวิเคราะห์ วิธีปฏิบัติ และวิธีนำเสนอ ผลงานด้านต่าง ๆ ไปใช้เป็นต้นแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้วยแนวคิดการบวบทศน์ใหม่ ในสังคมปัจจุบันและจะได้นำเสนอแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาในระดับหน่วยงาน ระดับองค์กร ระดับชาติ และระดับนานาชาติ สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบวบทศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ

3. เพื่อสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview)

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ กระบวนการทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 คือ 1) กระบวนการทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ 3) สร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพุทธทาสภิกขุ ประกอบด้วย 4 ด้านหลัก คือ 1) ด้านบุคคล (ผู้ส่งสาร/พุทธทาสภิกขุ) 2) เนื้อหาสาระ (เนื้อหาพระธรรมเทศนา) 3) ช่องทางการสื่อสาร (เทศนา/หนังสือ/บทกวีนิพนธ์/โรงมหรสพวิทยุญาณ/เทปคลาสเซ็ท/CD/VDO/ไลน์/เฟสบุ๊คส์) 4) ด้านผู้รับสาร (พุทธบริษัท)

2. ขอบเขตด้านประชากร เพื่อให้ครอบคลุมพุทธศาสนิกชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ ประกอบด้วย กลุ่มพระภิกษุ/นักวิชาการ จำนวน 4 รูป กลุ่มอุบาสก จำนวน 4 ท่าน กลุ่มอุบาสิกา จำนวน 4 ท่าน รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 รูป/คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ พุทธทาสภิกขุ สวนโมกขพลาราม ไซยา สุราษฎร์ธานี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก และเอกสารตำราวิชาการทางพระพุทธศาสนา ด้วยกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความ

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์กระบวนการทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ และสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุให้เห็นองค์ประกอบตาม ลักษณะของข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยอาศัยข้อมูลเชิงคุณภาพมาประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ตามลำดับต่อไป

ผลการวิจัย

1. กระบวนการทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สามารถสรุปได้เป็นนวัตกรรมกระบวนการทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3 ด้าน ได้แก่ 1) นวัตกรรมทางด้านหลักการ 3 ประการ คือ 1.1) การไม่ทำบาปทั้งปวง การงดเว้น การลดละเลิก อกุศลกรรมบถ 10 ทางแห่งความชั่วมี 10 ประการ อันความชั่วทางกาย ทางวาจา และทางใจ 1.2) การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำความดีทุกอย่าง กุศลกรรมบถ 10 เป็นแบบของการทำฝ่ายดีมี 10 ประการอันเป็นความดีทางกาย ทางวาจา

และทางใจ 1.3) การทำจิตให้ผ่องใส การทำจิตของตนให้ผ่องใส ปราศจากนิวรณ์ ซึ่งเป็นเครื่องขัดขวางจิตไม่ให้เข้าถึงความสงบมี 5 ประการ 1.3.1) กามฉันทะ คือ ความพอใจในกาม 1.3.2) พยาบาท คือ ความอาฆาตพยาบาท 1.3.3) ถีนะมิทธะ คือความหดหู่ท้อแท้ ง่วงเหงาหาวนอน ขี้เกียจ 1.3.4) อุทธัจจะ กุกกัจะ คือ ความฟุ้งซ่าน รำคาญใจ 1.3.5) วิจิกิจฉา คือ ความสงสัย สิ่งที่สามารถควบคุมนิวรณ์ได้คือ ศีล 5 ได้แก่ กามฉันทะ ให้ควบคุมด้วย ศีลข้อ 3 คือการไม่ประพฤติดิฉันในกาม ความพยาบาทให้ควบคุมด้วย ศีลข้อ 1 คือการไม่ฆ่าสัตว์ ถีนะมิทธะ ให้ควบคุมด้วย ศีลข้อ 5 การไม่เสพสิ่งเสพติดอันเป็นเหตุให้ประมาท อุทธัจจะ กุกกัจะ ให้ควบคุมด้วย ศีลข้อ 2 การไม่ถือเอาสิ่งของที่เขามาได้ให้ วิจิกิจฉา ให้ควบคุมด้วยศีลข้อ 4 การไม่พูดเท็จ 2) นวัตกรรมทางด้านอุดมการณ์ 4 ประการ คือ อุดมการณ์ คือ เป้าหมายสูงสุดในการดำเนินชีวิตมี 4 ประการ คือ 2.1) ความอดทน ความอดกลั้น ไม่ทำบาปทั้งทางกาย ทางวาจาและทางใจ 2.2) ความไม่เบียดเบียน การงดเว้นจากการทำร้ายรบกวน หรือเบียดเบียนผู้อื่น 2.3) ความสงบ ปฏิบัติตนให้สงบทั้งทางกาย วาจา ใจ และ 2.4) นิพพาน การดับทุกข์ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นได้จากการดำเนินชีวิตตามมรรคมีองค์ 8 3) นวัตกรรมทางด้านวิธีการ 6 ประการ คือ แนวทางปฏิบัติฝึกหัดขัดเกลาดนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนามี 6 ประการ ไม่ไปว่าร้ายกัน ผู้เผยแผ่คำสอนจะต้องไม่โจมตี ไม่นินทาใคร ไม่ไปล้างผลาญกัน ไม่เผยแผ่ศาสนาด้วยการฆ่า และต้องไม่ทำให้ใครเดือดร้อน สรรวมในพระปาฏิโมกข์ เว้นข้อที่ได้ตรัสห้ามไว้ และทำตามข้อที่ทรงอนุญาต ต้องรู้จักประมาณในการกิน การใช้เครื่องอุปโภคบริโภคทุกอย่าง เลือกที่นั่งที่นอนในที่สงบ เพื่อให้ตนเองมีโอกาสในการบำเพ็ญเพียรเต็มที่ ประกอบความเพียรในการทำใจหยุดนิ่งอยู่เสมอ มุ่งทำตนให้หลุดพ้นจากกิเลส

2. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ ผลการศึกษาพบว่า วิธีปฏิบัติในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ จากการสอบถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กล่าวว่า “ท่านได้แสดงไปตามลำดับ ด้วยวิธีปฏิบัติไปตามลำดับแบบง่ายธรรมดาที่สุด และปฏิบัติไปตามปณิธานที่ได้ตั้งไว้” (พระธรรมโกศาจารย์, 2563) อีกทั้งยังกล่าวว่า

“และมีการโน้มน้าวชักชวนจนใจรวมถึงแนะนำให้สติ ด้วยการทำให้ดู อยู่ให้เห็น ปฏิบัติให้เป็นแบบอย่าง ส่วนรูปแบบ ตามปกติหนึ่งเทศน์บนธรรมมาสน์ เมื่อไม่มีธรรมมาสน์ ก็ยืนพูดที่เรียกว่าปาฐกถาธรรม บรรยายธรรม ทุกอย่างอยู่ในกรอบพระธรรมวินัยทั้งสิ้นเพราะเรียนเพื่อให้รู้ ทำเพื่อให้ดู อยู่เพื่อให้เห็นทำเพื่อให้เป็นแบบอย่างแก่นุชนต่อไปในภายภาคหน้า ” (พระธรรมวิมลโมลี, 2563) คำอธิบายที่กล่าวว่า

“มีวิธีปฏิบัติ ดังนี้ 1) ขั้นตอนเตรียมการ หลังจากได้วิเคราะห์คน งาน เวลา สถานที่แล้ว ได้เตรียมเนื้อหาทำบันทึกหัวข้อสั้น ๆ 2) ขั้นตอนดำเนินการ ได้บรรยายไปตามประเด็นผสมผสาน กับเหตุการณ์ปัจจุบัน ด้วยการนั่งเทศน์ ยืนปาฐกถาหรือบรรยาย เน้นเรื่องหลักการสาม อุดมการณ์สี่ และวิธีการหก 3) ขั้นตอนประเมินการ สังเกตจากผู้ฟัง รับฟังความคิดเห็นของผู้ฟัง อ่านจากจดหมายน้อยเสนอแนะ เสียงสะท้อนจากหลากหลายสื่อ 4) ขั้นตอนการแก้ไขนำมา ปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากพระธรรมวินัย แล้วชี้แจงแสดงเหตุผลให้ สาธุชนรับทราบ” (พระภาวนาโพธิคุณ, 2563) อีกท่านได้อธิบายเสริมว่า

“ท่านได้ทำ (ปฏิบัติ) ให้เป็นตัวอย่าง พูดอย่างไรก็ทำ (ปฏิบัติให้เป็นอย่างนั้นทำอย่างนี้ พูด เป็นวัตรกรรมแบบอย่างที่ดีในการเทศน์ ปาฐกถาและการบรรยายธรรม ปฏิบัติให้ดู ชี้ให้เห็นแบบชัดๆ” (พระครูสันติธรรมรังสี, 2563) อีกท่านกล่าวว่า

“วิธีปฏิบัติ คือ พูดให้ลูกคิดที่เรียกว่ากระตุ้นต่อมจริยธรรมให้ตื่น เช่น ศีลธรรม ไม่กลับมาโลกจะวินาศ ประโยคคำสอน” (อนันต์ ใจสมุทร, 2563) “วิธีปฏิบัติ คือ ทำท่ายให้มา ดูให้มาพิสูจน์ดูลองทำดู เช่น เรื่องประเด็นที่ว่านรกเป็นความทุกข์ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สวรรค์เป็นความสุขทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ (บัญชา พงษ์พานิช, 2563) มีผู้เสนอความคิดเห็นว่า

“วิธีปฏิบัติ คือ ท่านพูดตรงไปตรงมาไม่อ้อมค้อมตรงประเด็น พระพุทธศาสนาสอน อย่างไร (ตามพระไตรปิฎก) พระอรรถกถาจารย์ว่าไว้อย่างไร เห็นด้วยหรือไม่ฟังธงลงไปเลย ว่าตรงไหนเห็นด้วยไม่เห็นด้วยเพราะอะไร” (คุณัญพงษ์ ทหารไทย, 2563) และมีผู้อธิบายเสริมว่า

“มีเป้าหมายในการปฏิบัติอย่างชัดเจนต่อการเทศน์ ปาฐกถา และการบรรยาย โดย ท่านยึดหลังปณิธานที่ตั้งไว้ 3 ประการ ได้แก่ 1) ให้พุทธศาสนิกชน หรือศาสนิกแห่งศาสนาใดก็ตาม เข้าถึงความหมายอันลึกซึ้งที่สุดแห่งศาสนาของตน 2) ทำความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนา และข้อ 3) ดึงเพื่อนมนุษย์ให้ออกมาเสียจากวัตถุนิยม” (โสภณ บัวจันทร์, 2563) ในขณะที่อีกท่านกล่าวว่า

“วิธีปฏิบัติ คือ ท่านได้หมายของที่คว่าเปิดของที่ปิดบอกทางแก่คนหลงทางส่องประทีปในที่มืด ให้ทุกคนได้รู้เห็นตรวจสอบทดลองแล้วนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยการปกปิดของ พระสงฆ์ลูกหลานองชาวบ้าน หรือปกปิดด้วยคัมภีร์ที่มีไว้แต่บูชาสักการะไม่นำมาเปิดอ่านศึกษา มีไว้ปิดทองไว้บูชาเป็นของสูงและต้องไม่ได้” (ขวัญดี ศรีโพธิ์โรจน์, 2563) และกล่าวว่า

“มีวิธีปฏิบัติ คือ ปฏิบัติไปตามหน้าที่ที่เรียกว่าธรรมะ แยกออกเป็น 4 ความหมาย ได้แก่ 1) ธรรมะคือตัวธรรมชาติทั้งหลาย ธรรมชาติทั้งหลายก็เป็นธรรมะ เป็นทั้งรูปธรรมนามธรรม 2) ธรรมะคือกฎธรรมชาติ เพราะในตัวของธรรมชาติ ย่อมมีกฎของธรรมชาติประจำอยู่ ถ้าจะเรียกด้วยถ้อยคำที่ใช้กันอยู่โดยมาก ก็คือสังขะ สังขธรรมะ 3) เมื่อมีกฎบังคับอยู่เหนือชีวิต ก็เกิดหน้าที่ที่จะต้องทำให้ถูกต้องตามกฎของธรรมชาติ สรุปความหมายที่ 3 จึงได้แก่หน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ 4) ธรรมะคือผลจากหน้าที่ หน้าที่คือปฏิบัติธรรม ผลของการปฏิบัติ หรือปฏิเวธธรรม” (มลथा กระวิพันธ์, 2563) หรือ

“วิธีปฏิบัติ คือ ปฏิบัติอย่างเป็นขั้นเป็นตอนเรียกว่าทำนองไปตามลำดับ พื้นฐานจากง่ายไปหายาก อาจเรียกว่าใช้ทฤษฎีการเชื่อมโยงความรู้” (เรณู แสงสุวรรณ, 2563) และ

“วิธีปฏิบัติ คือ ท่านมีวิธีการพูดให้คนได้คิดนำไปพิจารณาเกิดความสงสัยแล้วกลับไปถามท่านอีกรอบ เป็นการตั้งประเด็นปัญหาประเด็นคำถาม มีการปฏิบัติเข้าทำนองที่ว่า จะปลูกพืชก็ต้องเตรียมดิน จะกินก็ต้องเตรียมอาหาร จะเทศนาว่าทการต้องเตรียมตัว” (อินทวรรณา เขยขึ้นสกุล, 2563)

สรุปได้ว่า ท่านได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการเทศน์บรรยายปาฐกถา ด้วยกระบวนการวิธีการเรียนรู้ให้รู้กระบวนการวิธีการทำให้ดู กระบวนการวิธีการอยู่ให้เห็น กระบวนการวิธีการปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างอย่างเป็นระบบเป็นลำดับและเป็นขั้นตอน ดังนั้น กระบวนการปฏิบัติด้านการแสดงพระธรรมเทศนา จึงประกอบไปด้วยการปฏิบัติด้วยกระบวนการวิธีการเรียนรู้ ปฏิบัติด้วยกระบวนการวิธีการทำให้ดู ปฏิบัติด้วยกระบวนการวิธีการอยู่ให้เห็น ปฏิบัติด้วยกระบวนการวิธีการปฏิบัติให้เป็นตัวอย่าง

3. การสร้างกระบวนการทัศนใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ มีดังนี้ 1) การเผยแผ่ด้วยวิธีเทศนา ปาฐกถาของพุทธทาสภิกขุ ด้วยกระบวนการวิธีคิดวิเคราะห์ ใคร่ครวญอย่างละเอียดรอบครอบในเรื่องราวอย่างมีเหตุผล โดยหาส่วนดีส่วนบกพร่องหรือจุดเด่นจุดด้อยของเรื่องนั้น แล้วเสนอแนะสิ่งที่ได้อย่างเหมาะสมยุคธรรม ด้วยกระบวนการวิธีปฏิบัติ ชี้ข้อดี - ข้อเสีย การหลุดพ้น อาณิสสส์ แนวปฏิบัติ และการโน้มน้าวชักชวนจูงใจรวมถึงแนะนำให้สติ ด้วยการทำให้ดู อยู่ให้เห็น ปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างและด้วยกระบวนการวิธีนำเสนอ นำเสนออย่างสอดคล้องกับสถานการณ์กับผู้ฟัง ให้เห็นจริงและสัมผัสได้ ท่านนำเสนอตรงไปตรงมา ตรงประเด็น ไม่อ้อมค้อม มีอุปมาอุปไมยให้เห็นชัดเจน 2) การเผยแผ่ด้วยวิธีการเขียนหนังสือ-แปลหนังสือของพุทธทาสภิกขุ ด้วยกระบวนการวิธีคิดวิเคราะห์ ด้วยกระบวนการวิธีการอธิบาย คือ กระบวนการวิธีการศึกษาปัญหา ศึกษาสาเหตุ ศึกษาเป้าหมาย ศึกษาวิธีการอย่างละเอียดเป็นระบบเป็นลำดับและเป็นขั้นตอน ด้วยกระบวนการวิธีปฏิบัติ พูดจริง รู้แจ้งรู้จริง และปฏิบัติจริง วิธีการแนะแนวทางในการดำเนินชีวิต 3 ประการ 1) แนะนำด้วยคำพูด

ในรูปแบบของการสอนธรรมะตลอดเวลา 2) แนะนำด้วยการทำให้ดู 3) แนะนำด้วยการแสดงความสุขให้ดูในการดำเนินชีวิต เห็นจนพากันปฏิบัติตามได้ ด้วยกระบวนการวิธีนำเสนอการเป็นนักค้นคว้า นักเรียนรู้ และนักวิทยาศาสตร์ การสร้างเมล็ดพันธุ์แห่งสันติภาพ วิศวกรสันติภาพในการสร้างสรรค์วัดสันติสุข การสร้างสังคมชาวพุทธ รู้ ตื่น เบิกบาน 5) ด้วยการสร้างวาทกรรมชุดใหม่ขึ้นมา 3) การเผยแพร่ด้วยบทกวีนิพนธ์-บทร้อยกรองของพุทธทาสภิกขุ ด้วยกระบวนการวิธีคิดวิเคราะห์แสดงธรรมะได้แจ่มชัด ใช้ชูปชูจิตใจผู้อ่าน เน้นสาระในธรรมมากกว่ารสคำกวี ด้วยกระบวนการวิธีปฏิบัติ ด้วยความเสมอต้นเสมอปลายในการปฏิบัติว่าตอนที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ปฏิบัติอย่างไร ก็ให้พุทธศาสนิกชนทั้งหลายปฏิบัติตามไปเหมือนอย่างที่ท่านยังมีชีวิต ด้วยกระบวนการวิธีนำเสนอ แบบกระตุ้นจิตสำนึก การสะกิดจิตสำนึกความเป็นปุถุชน และการกระตุ้นจิตสำนึกให้ตื่นจากหลับ 4) การเผยแพร่ด้วยปริศนาธรรมโรงมหรสพทางวิญญาณของพุทธทาสภิกขุ ด้วยกระบวนการวิธีคิดวิเคราะห์ การบรรจุกาพย์สอนธรรมะการสร้างโรงมหรสพทางวิญญาณ ความเปลือยเปลื้องทางวิญญาณด้วยรสแห่งธรรมะ การสอนปริศนาธรรม ด้วยกระบวนการวิธีปฏิบัติด้วยการบูรณาการกับชีวิตความเป็นอยู่ให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร เป็นการใช้ทฤษฎีการตีความภาพปริศนาธรรม เพื่อกระตุ้นเตือนสติของพุทธบริษัท ด้วยกระบวนการวิธีนำเสนอด้วยการเข้าใจให้อาจารย์แก้วแก้วล้ำมีผลกำลังในการปฏิบัติตาม กระตุ้นต่อมจริยธรรมปลุกจิตสำนึก และการทำให้ดูอยู่ให้เห็น

อภิปรายผล

1. กระบวนทัศน์ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า กระบวนทัศน์ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา สามารถสรุปได้เป็นนวัตกรรมกระบวนทัศน์ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ได้แก่ นวัตกรรมทางด้านหลักการ การไม่ทำบาปทั้งปวง ได้แก่การงดเว้นการลดละเลิก ได้แก่ อกุศลกรรมบถ 10 ทางแห่งความชั่ว อันความชั่วทางกาย ทางวาจา และทางใจ การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำความดีทุกอย่าง ซึ่งกุศลกรรมบถ 10 เป็นแบบของการทำฝ่ายดีอันเป็นความดีทางกาย ทางวาจา และทางใจ การทำจิตให้ผ่องใส การทำจิตของตนให้ผ่องใส ปราศจากนิวรณ์ซึ่งเป็นเครื่องขัดขวางจิตไม่ให้เข้าถึงความสงบ ได้แก่ กามฉันทะความพอใจในกาม พยาบาท ความอาฆาตพยาบาท ความหุดหู่ท้อแท้ ง่วงเหงาหาวนอน ขี้เกียจ ความฟุ้งซ่าน รำคาญใจ ความสงสัย สิ่งที่สามารถควบคุมนิวรณ์ได้คือ ศีล 5 ได้แก่ กามฉันทะ การไม่ประพฤติดิฉันในกาม ความพยาบาท การไม่ฆ่าสัตว์ ถินมิทธะ การไม่เสพสิ่งเสพติดอันเป็นเหตุให้ประมาท อุทัจจะกุกกุกจะ การไม่ถือเอาสิ่งของที่เขามาได้ให้ วิกิจฉา การไม่พูดเท็จ 2) นวัตกรรมทางด้านอุดมการณ์ คือ เป้าหมายสูงสุดในการดำเนินชีวิต ได้แก่ อุดมการณ์ 4 ความอดทนความอดกลั้น ไม่ทำบาปทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ความไม่เบียดเบียน การงดเว้นจากการทำร้ายรบกวน หรือเบียดเบียนผู้อื่น ความสงบ ได้แก่ ปฏิบัติตนให้สงบทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ นิพพาน การดับทุกข์ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา

เกิดขึ้นได้จากการดำเนินชีวิตตามมรรคมีองค์ 8 และนวัตกรรมทางด้านวิธีการ 6 ประการ คือ แนวทางปฏิบัติฝึกหัดขัดเกลادنและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ ไม่ไปว่าร้ายกัน ผู้เผยแผ่คำสอนจะต้องไม่โจมตี ไม่นินทาใคร ไม่ไปล้างผลาญกัน ไม่เผยแผ่ศาสนาด้วยการฆ่า และต้องไม่ทำให้ใครเดือดร้อน สำรวมในพระปาฏิโมกข์ เว้นข้อที่ได้ตรัสห้ามไว้ และทำตามข้อที่ทรงอนุญาต ต้องรู้จักประมาณในการกิน การใช้เครื่องอุปโภคบริโภคทุกอย่าง เลือกที่นั่งที่นอนในที่สงบ เพื่อให้ตนเองมีโอกาสนในการบำเพ็ญเพียรเต็มที่ ประกอบความเพียรในการทำใจหยุดนิ่งอยู่เสมอ มุ่งทำตนให้หลุดพ้นจากกิเลส แสดงให้เห็นว่า กระบวนทางความคิด ทางการศึกษาทางวิจิตร และมุมมองที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหลักคิด หลักการ และหลักปฏิบัติกับปรากฏการณ์ที่เป็นจริงในสังคม ที่มีวิธีการปรับเปลี่ยนวิธีการมองในหลักคิด หลักการ และหลักปฏิบัติที่ดีกว่าเดิม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูญาณเพชรรัตน์ ได้ศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ผลการวิจัย พบว่า การใช้ทฤษฎี 4 ส. ประกอบด้วย สัททสสนา - แจ่มแจ้ง, สมาทปนา - จูงใจ, สมุเตชนา - แก่ลัวกล้า, สัมปังสนา - ร่าเริง หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ได้แก่ เป็นที่รัก เป็นที่เคารพ เป็นที่ยกย่อง รู้จักชี้แจง เป็นผู้อดทน พูดด้วยคำลึกซึ้งได้ ไม่ชักนำในทางเสื่อม (พระครูญาณเพชรรัตน์ (เทวินทร์ ปิยทสสี), 2560) เช่นเดียวกับงานวิจัยของพระมหาสมชาย กลิ่นจันทร์ ได้ศึกษาเรื่อง การเผยแผ่พระพุทธศาสนา: การพัฒนารูปแบบและวิธีการเชิงรุกของคณะสงฆ์ไทย ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มี 7 รูปแบบ ได้แก่ การสอนธรรมแก่คนที่เข้ามาเฝ้าตั้งแต่หนึ่งและหลายคนตามโอกาส การสอนธรรมโดยทรงยกหัวข้อธรรมข้อใดข้อหนึ่งซึ่งเป็นข้อควรรู้ ควรปฏิบัติ การสอนธรรมแบบอบรม แนะนำ ตักเตือนให้รู้สึกผิดชอบชั่วดี การสอน ธรรมแบบสั่งสอนหรือแบบพร่ำสอน การสอนแบบสนทนาธรรม คือ พูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ทาง ธรรมแก่กันและกัน การสอนแบบถามตอบกันและกัน คือ ฝ่ายหนึ่งถาม ฝ่ายหนึ่งตอบและการสอนธรรมด้วยการแสดงชี้แจงธรรมให้แจ่มแจ้งชัดเจน ปัจจุบันพระสงฆ์ได้ปรับปรุงรูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมให้เหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป เช่น การปรับเป็นรูปแบบการเทศน์การปาฐกถาธรรม การอภิปรายธรรม การสนทนาธรรม การสอนสมถกรรมฐานหรือวิปัสสนากรรมฐาน การใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรม การเทศน์มหาชาติหรือการเทศน์แหล่ การเทศน์ปฐชา - วิสัชนา การสอนพุทธศาสนาในโรงเรียน เป็นต้น (พระมหาสมชาย กลิ่นจันทร์, 2559)

2. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ ผลการศึกษาพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุเกี่ยวกับกระบวนวิธีการคิดวิเคราะห์ การปฏิบัติ และการนำเสนอในประเด็นหลักของกระบวนทัศน์ใหม่แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) กระบวนทัศน์ใหม่ด้านการเทศนา ปาฐกถา การบรรยาย 2) กระบวนทัศน์ใหม่ด้านการเขียน การแปลหนังสือ 3) กระบวนทัศน์ใหม่ด้านบทประพันธ์ร้อยกรอง และ 4) กระบวนทัศน์ใหม่ด้านโรงมหรสพทางวิญญาณ ซึ่งตั้งอยู่บนหลักการ 3 อุดมการณ์ 4 และวิธีการ 6 คือ หลักการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง

ได้แก่ การไม่ทำบาปทั้งปวง การงดเว้นการลดละเลิก อกุศลกรรมบถ 10 ทางแห่งความชั่ว ความชั่วทางกาย ทางวาจา และทางใจ การทำกุศลให้ถึงพร้อม ได้แก่ การทำความดีทุกอย่าง ซึ่งได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 เป็นแบบของการทำฝ่ายดีเป็นความดีทางกาย ทางวาจาและทางใจ การทำจิตให้ผ่องใส การทำจิตของตนให้ผ่องใส ปราศจากนิวรณ์ซึ่งเป็นเครื่องขัดขวางจิตไม่ให้เข้าถึงความสงบ กามฉันทะ คือความพอใจในกาม พยาบาท คือความอาฆาตพยาบาท ถีนะมิทธะ คือความหดหู่ท้อแท้ ง่วงเหงาหาวนอน ขี้เกียจ อุทธัจจะ กุกกัจะ คือความฟุ้งซ่าน รำคาญใจ (วิจิกิจฉา คือ ความสงสัย สิ่งที่สามารถควบคุมนิวรณ์ได้ คือ ศีล 5 ได้แก่ กามฉันทะ คือการไม่ประพฤตินิดในกาม ความพยาบาทคือ การไม่ฆ่าสัตว์ ถีนะมิทธะ การไม่เสพสิ่งเสพติด อันเป็นเหตุให้ประมาท อุทธัจจะกุกกัจะ การไม่ถือเอาสิ่งของที่เขาไม่ได้ให้ วิจิกิจฉา การไม่พูดเท็จ อุดมการณ์การดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง คือ เป้าหมายสูงสุดในการดำเนินชีวิต ได้แก่ ความอดทน ความอดกลั้น ไม่ทำบาปทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ความไม่เบียดเบียน การงดเว้นจากการทำร้ายรบกวน หรือเบียดเบียนผู้อื่น ความสงบ ปฏิบัติตนให้สงบทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ นิพพาน การดับทุกข์ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธานุศาสนนาเกิดขึ้นได้จากการดำเนินชีวิตตามมรรคมืองค์ 8 วิธีการการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง คือ แนวทางปฏิบัติฝึกหัด ขัดเกลาร่างกายและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ ไม่ไปว่าร้ายกัน ผู้เผยแผ่คำสอนจะต้องไม่โจมตี ไม่นินทาใคร ไม่ไปล้างผลาญกัน ไม่เผยแผ่ศาสนาด้วยการฆ่า และต้องไม่ทำให้ใครเดือดร้อน สำรวมในพระปาฏิโมกข์ เว้นข้อที่ได้ตรัสห้ามไว้ และทำตามข้อที่ทรงอนุญาต ต้องรู้จักประมาณ ในการกิน การใช้เครื่องอุปโภคบริโภคทุกอย่าง เลือกที่นั่งที่นอนในที่สงบ เพื่อให้ตนเองมีโอกาส ในการบำเพ็ญเพียรเต็มที่ ประกอบความเพียรในการทำใจหยุดนิ่งอยู่เสมอ มุ่งทำตนให้หลุดพ้น จากกิเลส ซึ่งในแต่ละด้านของกระบวนการที่ศรัทธาธรรมมี 3 วิธีการ แต่ละวิธีการมีประเด็นดังนี้คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธศาสนิกชน มีกระบวนการวิธีการ 3 อย่าง คือ 1) ด้วยวิธีคิด วิเคราะห์ ประกอบด้วย การศึกษาปัญหา การศึกษาสาเหตุ การศึกษาเป้าหมาย การศึกษา วิธีการ 2) ด้วยวิธีปฏิบัติ ประกอบด้วย กระบวนการวิธีการเรียนรู้ กระบวนการวิธีการทำให้ดู กระบวนการวิธีการอยู่ให้เห็น กระบวนการวิธีการปฏิบัติให้เป็นตัวอย่าง 3) ด้วยวิธีนำเสนอ ประกอบด้วย ชี้แจงให้เห็นชัด ชวนใจให้ยอมรับเอาไปปฏิบัติ เราใจให้อาจหาญแกว่งกล้า ปลอบขโลมใจให้สดชื่นร่าเริง แสดงให้เห็นว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีการดำเนินงานได้ หลายรูปแบบเพื่อให้หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไปในทุกสารทิศ มีผู้ศรัทธาเลื่อมใส เคารพในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติ ปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมณ จาณิล และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบและยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย ประกอบด้วย 6 หลักการ ดังนี้ หลักการมี 6 หลัก ประกอบด้วย ความตระหนักในหน้าที่ หลักการเผยแผ่ศาสนาอย่างกว้างไกล การดำเนินงานด้านการเผยแผ่อย่างต่อเนื่อง สงเคราะห์

ประชาชนทุกระดับ ความเป็นประโยชน์ต่อชีวิตชาตินี้ แสวงหาและสร้างกัลยาณมิตร (พระมหา สนอง จำนิต และคณะ, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพฑูรย์ ตรงเที่ยง และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย ผลการวิจัยพบว่า ด้านวิธีการ เผยแผ่พระพุทธศาสนา การแสดงธรรมผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ผ่านสังคมออนไลน์ การแสดงธรรม ผ่านการสนทนา แสดงธรรมผ่านการแสดงละครเวที และด้านการนำหลักธรรมไปปฏิบัติ ประกอบด้วย กลยุทธ์ให้พุทธศาสนิกชนอินโดนีเซียนำคำสอนพระพุทธศาสนาไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน เช่น การมีเมตตาเอื้อเฟื้อผู้อื่น มีอาชีพที่สุจริต มีความรักในครอบครัว ชอบพูด ความจริง งดเว้นการเสพสิ่ง เสพติดมีนเมา (ไพฑูรย์ ตรงเที่ยง และคณะ, 2560)

3. การสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ มี ดังนี้ 1) การเผยแผ่ด้วยวิธีเทศนา ปาฐกถาของพุทธทาสภิกขุ ด้วยกระบวนการวิธีคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรองอย่างละเอียดรอบคอบในเรื่องราวอย่างมีเหตุผล โดยหาส่วนดีส่วนบกพร่องหรือ จุดเด่นจุดด้อยของเรื่องนั้น แล้วเสนอแนะสิ่งที่ได้อย่างเหมาะสมยุติธรรม ด้วยกระบวนการวิธี ปฏิบัติ ชี้อวด - ข้อเสีย การหลุดพ้น อาณิสสส์ แนวปฏิบัติ และการโน้มน้าวชักชวนจูงใจรวมถึง แนะนำให้สติ ด้วยการทำให้ดู อยู่ให้เห็น ปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างและด้วยกระบวนการวิธี นำเสนอ นำเสนออย่างสอดคล้องกับสถานการณ์กับผู้ฟัง ให้เห็นจริงและสัมผัสได้ ท่านนำเสนอ ตรงไปตรงมา ตรงประเด็น ไม่อ้อมค้อม มีอุปมาอุปไมยให้เห็นชัดเจน 2) การเผยแผ่ด้วยวิธีการ เขียนหนังสือ แปลหนังสือของพุทธทาสภิกขุ ด้วยกระบวนการวิธีคิดวิเคราะห์ วิธีการอธิบาย คือ กระบวนการวิธีการศึกษาปัญหา ศึกษาสาเหตุ ศึกษาเป้าหมาย ศึกษาวิธีการ อย่างละเอียดเป็น ระบบเป็นลำดับและเป็นขั้นตอน ด้วยกระบวนการวิธีปฏิบัติ พุดจริง รู้แจ้งรู้จริง และปฏิบัติจริง วิธีการแนะนำแนวทางในการดำเนินชีวิต 3 ประการแนะนำด้วยคำพูดในรูปแบบของการสอน ธรรมะตลอดเวลา แนะนำด้วยการทำให้ดู และแนะนำด้วยการแสดงความสุขให้ดู ในการดำเนินชีวิตเห็นจนพากันปฏิบัติตามได้ ด้วยกระบวนการวิธีนำเสนอ บทบาทของการเป็น นักค้นคว้า นักเรียนรู้ และนักวิทยาศาสตร์ บทบาทในการสร้างเมล็ดพันธุ์แห่งสันติภาพ บทบาท ของวิศวกรสันติภาพในการสร้างสรรค์วัดสันติสุข บทบาทในการสร้างสังคมชาวพุทธ รู้ ตื่น เบิกบาน การสร้างวาทกรรมชุดใหม่ขึ้นมา 3) การเผยแผ่ด้วยบทกวีนิพนธ์ บทร้อยกรองของ พุทธทาสภิกขุ ด้วยกระบวนการวิธีคิดวิเคราะห์แสดงธรรมะได้แจ่มชัด ใช้ชูบชูจิตใจผู้อ่าน เน้นสาระในธรรมมากกว่ารสคำกวี ด้วยกระบวนการวิธีปฏิบัติ ด้วยความเสมอต้นเสมอปลาย ในการปฏิบัติว่าตอนที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ปฏิบัติอย่างไร ก็ให้พุทธศาสนิกชนทั้งหลายปฏิบัติดำเนิน ไปเหมือนอย่างที่ท่านยังมีชีวิต ด้วยกระบวนการวิธีนำเสนอ แบบกระตุนจิตสำนึก การสะกิด จิตสำนึกความเป็นปุณฺชน และการกระตุ้นจิตสำนึกให้ตื่นจากหลับ 4) การเผยแผ่ด้วยปริศนา ธรรมโรจนมหรสพทางวิญญานของพุทธทาสภิกขุ ด้วยกระบวนการวิธีคิดวิเคราะห์ การบรรจุ ภาพวาดสอนธรรมะ การสร้างมหรสพทางวิญญาน ความเพลิตเพลิตทางวิญญานด้วยรส แห่งธรรมะ การสอนปริศนาธรรม ด้วยกระบวนการวิธีปฏิบัติด้วยการบูรณาการกับชีวิตความ

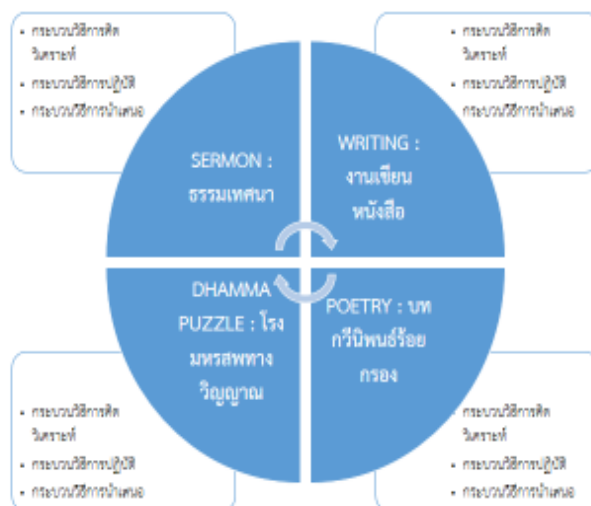

เป็นอยู่ให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร เป็นการใช้ทฤษฎีการตีความภาพปริศนาธรรม เพื่อกระตุ้นเตือนสติของพุทธบริษัท ด้วยกระบวนการวิธีนำเสนอด้วยการเข้าใจให้อาจารย์ แก่แล้วถ้ามีผลกำลังในการปฏิบัติตาม กระตุ้นต่อมจริยธรรมปลูกจิตสำนึก และการทำให้ดูอยู่ ให้เห็น แสดงให้เห็นว่าพุทธวิธีในการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้านั้นทรงใช้รูปแบบที่ต่างกันกำหนด รู้จากตัวของบุคคลที่กำลังรับฟังการสอน ถ้าหากว่าบุคคลมีระดับสติปัญญาน้อยพระองค์ก็จะใช้ วิธีสอนธรรมอีกรูปแบบหนึ่ง ถ้าผู้มีสติปัญญาแก่กล้าแล้วก็จะปรับใช้อีกวิธีเพื่อประโยชน์แก่ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคง และวางรากฐานแก่พระสาวกได้เป็นแนวทางใน ประกาศสัทธรรมของพระองค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูนรนาถเจติยาภิรักษ์ ได้ ศึกษาเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูต ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตไทยสายอินเดีย - เนปาลมี องค์ประกอบตามหลักพุทธจิตวิทยา ได้แก่ สังคหวัตถุ 4 เทศนาวิธี 4 และการเผยแผ่เชิงรุกของ พระธรรมทูตที่ใช้กระบวนการ 4.1) การบรรยายธรรม 4.2) สื่อสารออนไลน์ 4.3) การสื่อสาร สิ่งพิมพ์ 4.4) ธรรมภาคปฏิบัติ 4.5) สังคมสงเคราะห์ และ 4.6) งานศาสนสัมพันธ์ และ คุณสมบัติพระธรรมทูตประกอบด้วย มีจริยวัตรตรงตาม ปณิธานแน่วแน่ มีองค์แห่งพระธรรม กถึก และทักษะภาษาดี จะนำไปสู่ผลคือ เกิดการนำหลักไตรสิกขาไปใช้เป็นแนวทาง ในการดำเนินชีวิต 3) รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูตสายอินเดีย - เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา สามารถสรุปเป็นแนวคิดได้ว่า 4S Model ได้แก่ เป้าหมายชัด (Set goals) หลักการดี (Skillful) มีวิธีการเยี่ยม (Strategic) เปี่ยมด้วยคุณสมบัติพระธรรมทูต (Smart) (พระครูนรนาถเจติยาภิรักษ์ (สมพงษ์ ญาณธี), 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญร่วม คำเมืองแสน และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรม ทูตไทยในประเทศอินเดีย ผลการวิจัยพบว่า พระธรรมทูต เป็นผู้ที่สามารถนำหลักคำสอนใน พระพุทธศาสนาให้เข้าถึงใจคน ผูกพันได้ ผูกคนอื่นได้ พุดให้เขาเชื่อ ทำให้เขาชอบ เป็นผู้นำจิต วิญญาณ เป็นแบบอย่างการดำเนินชีวิตที่ดีงาม เป็นผู้สามารถชี้ทางออก บอกทางบุญ หนทาง ธรรมได้ สิ่งสำคัญต้องมีใจรักและศรัทธาบริสุทธิ์ที่รักการเผยแผ่เป็นผู้ที่มีจิตอาสาเสียสละเพื่อ ประโยชน์ต่อส่วนรวม (บุญร่วม คำเมืองแสน และคณะ, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

กระบวนการทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาส ภิกขุ “SWPD MODEL”

ภาพที่ 1 กระบวนการทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ
SWPD MODEL

กระบวนการทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุเป็นนวัตกรรมที่ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) นวัตกรรมกระบวนการทัศน์ใหม่ด้านการเทศนา ปาฐกถา การบรรยาย 2) นวัตกรรมกระบวนการทัศน์ใหม่ด้านการเขียน การแปลหนังสือ 3) นวัตกรรมกระบวนการทัศน์ใหม่ด้านบทประพันธ์ร้อยกรอง และ 4) นวัตกรรมกระบวนการทัศน์ใหม่ด้านโรงมหรสพทางวิญญาณ เรียกว่า “เอส ดับเบิลยู พี ดี โมเดล” (SWPD MODEL) ปรากฏดังแผนภูมิข้างล่าง มีรายละเอียดดังนี้

SWPD MODEL (เอส ดับเบิลยู พี ดี โมเดล) ประกอบด้วย SERMON: ธรรมเทศนา WRITING: งานเขียนหนังสือ POETRY: บทกวีนิพนธ์ร้อยกรอง DHAMMA PUZZLE: โรงมหรสพทางวิญญาณ มีอธิบายดังต่อไปนี้ คือ

SERMON ได้แก่ พระธรรมเทศนา หมายถึง กระบวนการทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุด้วยนวัตกรรมกระบวนการทัศน์ใหม่ด้านการเทศนา ปาฐกถา การบรรยาย มีกระบวนการวิธีการสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ จากการกระบวนการวิธีคิดวิเคราะห์ มี 2 แบบ คือ 1) แบบบรรยายสั่ง การศึกษาปัญหา สาเหตุ เป้าหมาย และ 2) แบบวิภาษวาท ประกอบด้วย การจำแนกโดยแบ่ง

ด้านของความจริง การจำแนกโดยส่วนประกอบ การจำแนกโดยลำดับขณะ การจำแนกโดยความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย การจำแนกโดยเงื่อนไข การจำแนกโดยทางเลือกหรือความเป็นไปได้ อย่างอื่น วิชชาชาวในฐานะวิธีตอบปัญหาอย่างอื่นมากที่สุด กระบวนวิธีปฏิบัติ มี 4 วิธีการ คือ 1) วิธีการเรียนรู้ 2) วิธีการทำให้ดู 3) วิธีการอยู่ให้เห็น และ 4) วิธีการปฏิบัติให้เป็นตัวอย่าง และกระบวนวิธีนำเสนอ มี 4 วิธี คือ 1) ชี้ให้ชัด 2) ชวนให้ปฏิบัติ 3) เปรียบให้ถ้ำและ 4) ปลุกให้รำเรง WRITING ได้แก่ งานเขียนหนังสือ หมายถึง กระบวนทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุด้วยนวัตกรรมกระบวนทัศน์ใหม่ด้านงานเขียนหนังสือ-งานแปล มีกระบวนวิธีการสร้างกระบวนทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ POETRY ได้แก่ บทกวีนิพนธ์ร้อยกรอง หมายถึง กระบวนทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุด้วยนวัตกรรมกระบวนทัศน์ใหม่ด้านนวัตกรรมกระบวนทัศน์ใหม่ด้านการแต่งบทกวีร้อยกรอง มีกระบวนวิธีการสร้างกระบวนทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ DHAMMA PUZZLE ได้แก่ โรงมหรสพทางวิญญาณ หมายถึง กระบวนทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุด้วยนวัตกรรมกระบวนทัศน์ใหม่ด้านการแสดงปริศนาธรรมโรงมหรสพทางวิญญาณ มีกระบวนวิธีการสร้างกระบวนทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กระบวนทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ ทำให้เกิดแนวคิดกระบวนทัศน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ พุทธธรรมบุญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เรียกว่า “โอวาทปาติโมกข์” ประกอบด้วย หลักการ 3 อุดมการณ์ 4 และวิธีการ 6 การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ ได้แก่ กระบวนวิธีการเผยแผ่ที่สำคัญของพุทธทาสภิกขุ 4 ด้าน คือ ด้านวิธีเทศนา ปาฐกถา ด้านวิธีการเขียน แปลหนังสือ ด้านบทกวีนิพนธ์ บทร้อยกรอง และด้านปริศนาธรรมโรงมหรสพทางวิญญาณ การสร้างกระบวนทัศน์ใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ ได้แก่ การสร้างกระบวนวิธีการแห่งแนวคิดใหม่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ ประกอบด้วยวิธีการสร้าง 3 แนวทาง คือ แนวทางวิธีคิดวิเคราะห์กระบวนทัศน์ใหม่ แนวทางวิธีปฏิบัติกระบวนทัศน์ใหม่ และแนวทางวิธีนำเสนอกระบวนทัศน์ใหม่ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้ 1) ระดับโลก: ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ส่งเสริมโครงการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกด้วยกระบวนทัศน์ใหม่ของพระธรรมทูตโลก 2) ระดับประเทศ: ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้พัฒนาปรับปรุง/สนับสนุนส่งเสริมโครงการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับ “กระบวนทัศน์ใหม่การเผยแผ่พระพุทธศาสนา” ของพระธรรมทูตไทย ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติไทย 3) ระดับจังหวัด: ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้พัฒนาปรับปรุง/สนับสนุนส่งเสริมโครงการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับ “กระบวน

ทัศน์ใหม่การเผยแผ่พระพุทธศาสนา” ของคณะสงฆ์ทุกจังหวัดของสำนักงานพระพุทธศาสนา
ทุกจังหวัด

เอกสารอ้างอิง

- กীরติ บุญเจือ. (2561). กระบวนทัศน์ความคิดของมนุษย์: ปรัชญา 5 กระบวนทัศน์.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- ขวัญดี ศรีไพโรจน์. (2563). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ. (พระครูปริยัติ
ธำรงคุณ (ทองประดู่), ผู้สัมภาษณ์)
- คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เลียงเชียง. (2552). นวโกวาท ฉบับมาตรฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรง
พิมพ์เลียงเชียง.
- คุณัญพงษ์ ทหารไทย. (2563). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ. (พระครู
ปริยัติธำรงคุณ (ทองประดู่), ผู้สัมภาษณ์)
- บัญชา พงษ์พานิช. (2563). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ. (พระครูปริยัติ
ธำรงคุณ (ทองประดู่), ผู้สัมภาษณ์)
- บุญร่วม คำเมืองแสน และคณะ. (2560). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต
ไทยในประเทศ อินเดีย. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 8(2), 230-244.
- พระครูญาณเพชรรัตน์ (เทวินทร์ ปิยทสฺสี). (2560). ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิง
รุก. วารสาร มจร สันติศึกษาปริทรรศน์, 2(2), 80-91.
- พระครูนรนาถเจติยาภิรักษ์ (สมพงศ์ ญาณธี). (2562). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิง
รุกของพระธรรมทูต สายอินเดีย-เนปาลตามหลักพุทธจิตวิทยา. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธ
ศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- พระครูสันติธรรมรังสี. (2563). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ. (พระครู
ปริยัติ ธำรงคุณ (ทองประดู่), ผู้สัมภาษณ์)
- พระธรรมโกศาจารย์. (2563). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ. (พระครู
ปริยัติ ธำรงคุณ (ทองประดู่), ผู้สัมภาษณ์)
- พระธรรมวิมลโมลี. (2563). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ. (พระครูปริยัติ
ธำรงคุณ (ทองประดู่), ผู้สัมภาษณ์)
- พระภาวนาโพธิคุณ. (2563). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ. (พระครูปริยัติ
ธำรงคุณ (ทองประดู่), ผู้สัมภาษณ์)
- พระมหาสนอง จำนัล และคณะ. (2558). การพัฒนารูปแบบและยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย. วารสารครุศาสตร์, 43(2),
47-62.

- พระมหาสมชาย กลิ่นจันทร์. (2559). การเผยแผ่พระพุทธศาสนา : การพัฒนารูปแบบและวิธีการเชิงรุกของคณะสงฆ์ไทย. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 12(3), 15-31.
- ไพฑูรย์ ตรงเที่ยง และคณะ. (2560). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย : รูปแบบที่ควรจะเป็น. ใน การประชุมสัมมนาวิชาการ การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ. มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ.
- มลทา กระวีพันธ์. (2563). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ. (พระครูปริยัติ อารังคุณ (ทองประจักษ์), ผู้สัมภาษณ์)
- เรณู แสงสุวรรณ. (2563). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ. (พระครูปริยัติ อารังคุณ (ทองประจักษ์), ผู้สัมภาษณ์)
- สวนโมกขพลาราม. (2541). พุทธทาส สวนโมกขพลาราม กำลังแห่งการหลุดพ้น. (พิมพ์ครั้งที่ 3). สุราษฎร์ธานี: ธรรมทานมูลนิธิ.
- สุมาลย์ กาลวิบูลย์ และคณะ. (2559). เอกสารประกอบการสอนหลักสูตรพุทธทาสศึกษาสุราษฎร์ธานี. สุราษฎร์ธานี: สัมชชาการศึกษา.
- โสภณ บัวจันทร์. (2563). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ. (พระครูปริยัติ อารังคุณ (ทองประจักษ์), ผู้สัมภาษณ์)
- อนันต์ ใจสมุทร. (2563). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ. (พระครูปริยัติ อารังคุณ (ทองประจักษ์), ผู้สัมภาษณ์)
- อินทวรรณ เขยขึ้นสกุล. (2563). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวพุทธทาสภิกขุ. (พระครูปริยัติอารังคุณ (ทองประจักษ์), ผู้สัมภาษณ์)

ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการบริหารการศึกษา
ที่มีต่อคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0*
THE STRUCTURAL RELATIONSHIP OF EDUCATIONAL
ADMINISTRATION TO EDUCATIONAL QUALITY ACCORDING
TO EDUCATION STANDARD 4.0

นิษฐวดี จิรโรจน์ภิญโญ

Nitwadee Jirarotepinyo

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkokthonburi University, Thailand

E-mail: nid_2009SU@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 2) ศึกษาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 3) ศึกษาความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการบริหารการศึกษาที่มีต่อคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษาสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จำนวน 310 คน กำหนดการสุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน จำนวน 172 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม โดยส่งแบบสอบถามด้วยตนเองและส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานโดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านการวางแผน รองลงมาคือ ด้านการจัดองค์การ ด้านการนำ และด้านการควบคุม 2) คุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านนโยบายคุณภาพ รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานคุณภาพ ด้านการประเมินคุณภาพ ด้านระบบคุณภาพ และด้านการควบคุมคุณภาพ 3) การบริหารการศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสรุปเป็นกลยุทธ์การบริหารการศึกษา

* Received 17 February 2021; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

ที่มีต่อคุณภาพการศึกษา ได้ 5 กลยุทธ์ คือ 1) วางแผนการบริหารและนโยบายคุณภาพการศึกษา 2) การจัดองค์การการบริหารและการบริหารงานคุณภาพการศึกษา 3) การนำการบริหารและระบบคุณภาพการศึกษา 4) การควบคุมการบริหารและคุณภาพการศึกษา 5) การประเมินผลคุณภาพการศึกษา

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง, การบริหารการศึกษา, คุณภาพการศึกษา, มาตรฐานการศึกษา 4.0

Abstract

The Objectives of this research article were: 1) to study the educational administration according to the educational standard 4.0, 2) to study the educational quality according to the educational standard 4.0, and 3) to study the structural relationship of the educational administration with the quality of education according to the educational standard 4.0. It is a quantitative research. The population are 310 administrators of higher education institutions, both public and private sectors, set a grid sampling of 172 people by Crazy and Morgan. The tool for data collection was a questionnaire by sending the questionnaire manually and sending the questionnaire by post. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation and testing the hypothesis by Pearson's correlation coefficient. The results were as follows: 1) Educational administration was in accordance with the educational standard 4.0 overall at a high level and when considering each side In all aspects sort them as follows. The second was the planning aspect, the organization, the leadership and the control. 2) Educational quality was in accordance with the educational standard 4.0 overall at a high level and when considering each side In all aspects sort them as follows. The second most important aspect of the quality policy is quality management, quality assessment, quality system and quality control. 3) Educational administration had a positive correlation with educational quality according to Educational Standard 4.0 with statistically significant at the .05 level. Summarized, there are 5 strategies: 1) Administrative planning and educational quality policy 2) Organization, administration and administration of educational quality 3) Implementation of educational administration and quality system 4) Management control and educational quality. 5) Evaluation of educational quality.

Keywords: The Structural Relationship, Educational Administration, Educational Quality, Education Standard 4.0

บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกเกิดการขยายตัวในทุกมิติโดยปราศจากพรมแดนขวางกั้น เป็นเสมือนหมู่บ้านเดียวกันและเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้หรือสังคมที่ใช้ความรู้เป็นฐานการแสวงหาความรู้ จำเป็นต้องใช้ทักษะในด้านการเรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ นักเรียน/นักศึกษาต้องรู้จักการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้ เพราะความรู้มีมากมายในเครือข่ายที่เชื่อมโยงกันอยู่ในปัจจุบัน กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 การเรียนรู้แบบเดิมที่เน้นครูเป็นผู้บรรยายเนื้อหาหน้าชั้นเรียน ทำให้นักเรียน/นักศึกษาเกิดความเบื่อหน่าย ไม่มีความสนใจในเนื้อหาที่ครู/อาจารย์บรรยาย เกิดปัญหาการขาดความใส่ใจ วิชาเรียน และไม่เข้าใจบทเรียน เพราะสิ่งที่ครู/อาจารย์บรรยายให้นักเรียน/นักศึกษาฟังเป็นสิ่งที่ครู/อาจารย์นำมาใส่ให้เด็ก ไม่ได้เกิดจากความสนใจใคร่รู้ของผู้เรียน แล้วเราควรทำอย่างไร จึงจะสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างแท้จริง สอนในเรื่องที่ผู้เรียนมีความสนใจจริง ๆ แต่ยังอยู่ในขอบข่ายที่หลักสูตรแกนกลางกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ การศึกษาไทยต้องก้าวไปสู่เป้าหมายในสหัสวรรษที่ “ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21” (21st Century Skills) จะเกิดขึ้นได้จาก “ครูต้องไม่สอน แต่ต้องออกแบบการเรียนรู้และอำนวยความสะดวก” (ศิริวรรณ ฉัตรมณีรุ่งเจริญ และวรางคณา ทองนพคุณ, 2556) การพัฒนาการศึกษาภายใต้กรอบประเทศไทย 4.0 สหัสวรรษที่ 21 เริ่มด้วยการฝึกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครู/อาจารย์เปลี่ยนจากครูผู้สอนเป็นพี่เลี้ยง ครูฝึก (Coach) การเรียนแบบบูรณาการสหวิชาการ เชื่อมโยงความรู้กับจินตนาการ เปลี่ยนแปลงไปสู่รูปธรรมให้ผู้เรียนมีทักษะที่ต้องการ เช่น การทำงานร่วมกัน ความคิดสร้างสรรค์ และการสื่อสารที่ดี ซึ่งการจัดการศึกษาต้องสร้างความพอใจให้ผู้เรียนและท้าทายสู่การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนอยากเรียน การศึกษาอยู่ในยุค 4.0 ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อการสอนทุกรูปแบบ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อดิจิทัล โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในการสืบค้นและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ขวลิต โพธิ์นคร, 2560)

การศึกษาในยุคประเทศไทย 4.0 เป็นส่วนหนึ่งที่จะนำพาประเทศชาติไปสู่ความสำเร็จ จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ครูต้องจริงจังในการปรับการเรียนการสอนตามแนวทางสะเต็มศึกษา (STEM) และปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้เป็น Active Learning มากขึ้น ในปัจจุบันประเทศไทยนำโดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้ขับเคลื่อนให้ครูผู้สอนทั่วประเทศ โดยเฉพาะครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรียกว่า “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสะเต็ม (STEM)” (วิทวัส ดวงภูมิเมศ,

2560) ทั้งผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ การปฏิรูปการศึกษาต้องเน้นที่ห้องเรียน ติดตามพฤติกรรมการสอนของครูโดยสร้างตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน โรงเรียนทุกโรงเรียนต้องมีมาตรฐานเดียวกันภายใน 10 ปี ประเทศไทยต้องมีนวัตกรรมเป็นของตนเองแน่นอน (โพยม จันทร์น้อย, 2560)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญและเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมีอิทธิพลต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหาร ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่จะต้องมีคุณลักษณะที่โดดเด่นเหมาะสม มีความรู้เชิงทฤษฎี ทักษะ บทบาทหน้าที่ คุณธรรม และประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษายุคใหม่ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ สามารถตอบสนองต่อการแข่งขัน และมีความทันสมัยต่อโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 ที่กำหนดให้พัฒนาคน สร้างตัวตนให้เป็นผู้มีความรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง รวมถึงสร้างความเข้าใจกับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การสร้างคุณภาพของสถานศึกษา (สุสิทธิ์ อร่ามเนตร, 2562) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำ ถือได้ว่าเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ทางการศึกษาให้ตอบสนองต่อการศึกษายุคประเทศไทย 4.0 โดยภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอยู่ 3 ด้าน ได้แก่ 1) โลกแห่งความสุดโต่ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องธรรมชาติ เศรษฐกิจ และการเมือง และที่น่ากลัวที่สุดคือ ด้านสังคม หากผู้บริหารสถานศึกษาไม่ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านดังกล่าว ก็จะทำให้มีปัญหาเกิดขึ้นตามมาอยู่เสมอ 2) ความย้อนแย้ง กฎเกณฑ์เก่าจะไม่สามารถนำมาใช้ได้ ทำให้มีกฎเกณฑ์ใหม่ ๆ เกิดขึ้นมา และ 3) การเปลี่ยนแปลงอย่างเฉียบพลัน เริ่มจากการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรม พัฒนาเป็นสังคมอุตสาหกรรม และท้ายที่สุดคือการเปลี่ยนเป็นสังคมยุคดิจิทัล (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2560) ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษากับการพัฒนานักเรียนสู่คนไทย 4.0 ของสถานศึกษานั้น พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถพยากรณ์การพัฒนานักเรียนสู่คนไทย 4.0 มี 3 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการบริหารแบบห่วงผลสัมฤทธิ์ 2) ความมีคุณธรรมจริยธรรม และ 3) ทักษะด้านภาษาการสื่อสารและการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมต่างชาติ

จากการศึกษาแนวคิดใหม่ ๆ เช่น การบริหารจัดการคุณภาพทั้งระบบ (TQM) ซึ่งเป็นแนวคิดที่เน้นการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรเพื่อให้เกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีการผลิตที่ได้คุณภาพและตอบสนองความต้องการของลูกค้าอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับเป้าประสงค์ของการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้องสร้างความเชื่อมั่นแก่สังคมว่าสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามที่สังคมคาดหวังได้ คุณภาพการศึกษาเป็นมุมมองที่สำคัญยิ่งที่ต้องสร้างให้เกิดแก่ผู้เรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดดังกล่าวมาเป็นกรอบในการศึกษาตัวแปร

ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของสถาบันศึกษา โดยทำการศึกษาความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการบริหารการศึกษาที่มีต่อคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 เพื่อจะได้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนาและส่งเสริมความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการบริหารการศึกษาที่มีต่อคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 และก่อให้เกิดประโยชน์และเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารการศึกษาและคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0
2. เพื่อศึกษาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการบริหารการศึกษาที่มีต่อคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการเชิงสำรวจ และนำข้อมูลมาสังเคราะห์ วิเคราะห์ โดยมีลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎี

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา และคุณภาพการศึกษา รวมทั้งมาตรฐานการศึกษา 4.0 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จำนวน 310 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558) การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดการสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่ใช้เป็นขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) จำนวน 172 คน โดยใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย

ขั้นตอนที่ 3 วิธีการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการบริหารการศึกษาที่มีต่อคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0
2. นำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสรุปเป็นแนวคิด เพื่อกำหนดเป็นนิยามศัพท์เฉพาะ และกรอบแนวคิดในการวิจัย
3. สร้างแบบสอบถามโดยกำหนดเนื้อหา และข้อคำถามให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับนิยามศัพท์ และกรอบแนวคิดการวิจัย

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงแก้ไข แล้วนำแบบสอบถาม เสนอผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ตรวจสอบแก้ไขสำนวนภาษาความครอบคลุมเนื้อหา ให้มีความถูกต้องชัดเจน

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถามที่ได้นิยามไว้ในแต่ละตอน และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 -1.00

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ซึ่งแบบสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการบริหารการศึกษามีต่อคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ย และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการบริหารการศึกษา ตามกรอบแนวคิดของ Dessler ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดองค์การ 3) ด้านการนำ และ 4) ด้านการควบคุม (Dessler G., 1998) ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของ Likert (Likert R., 1967)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษา ซึ่งนำมาจากวงจรเดมมิง (Demming Cycle) ได้แก่ P-D-C-A หรือ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบผลการปฏิบัติตามแผน (Check) และแก้ไขปรับปรุงหลังจากตรวจสอบผลแล้ว (Act) และการนำเอาข้อมูลที่เกิดจากการปฏิบัติย้อนกลับ (Feedback) มาใช้ในการปรับปรุงให้ดีขึ้น องค์ประกอบของคุณภาพการศึกษาจึงประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) นโยบายคุณภาพ 2) การบริหารงานคุณภาพ 3) ระบบคุณภาพ 4) การควบคุมคุณภาพ และ 5) การประเมินคุณภาพ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของ Likert

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อขอความอนุเคราะห์จัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อทำการวิจัยไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยเดินทางไปส่งแบบสอบถามด้วยตนเองในสถาบันอุดมศึกษาที่ใกล้เคียง หรือส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืน

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมด มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

2. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลใน ตอนที่ 1 ของแบบสอบถาม คือ การบริหารการศึกษา และคุณภาพการศึกษา โดยวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายด้านและรายข้อโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยพิจารณาตามเกณฑ์การให้คะแนน และเกณฑ์การแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

2.2 วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการบริหารการศึกษาที่มีต่อคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) โดยพิจารณาจากค่าสหสัมพันธ์ที่คำนวณได้ กล่าวคือ ถ้าเป็นไปในทางบวก แสดงว่า ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในลักษณะคล้ายคลึงกัน การพิจารณาระดับความสัมพันธ์นั้นพิจารณาจากค่าสหสัมพันธ์ที่คำนวณได้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2553)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean)

1.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่

2.1 ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC)

2.2 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับและรายด้าน โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการบริหารการศึกษาที่มีต่อคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 ใช้สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย (Presentation of the Research Results) ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาทำการสรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการบริหารการศึกษาที่มีต่อคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. การบริหารการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 ผลการวิจัยพบว่าการบริหารการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านการวางแผน รองลงมาคือด้านการจัดองค์การ ด้านการนำ และด้านการควบคุม ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงระดับการบริหารการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0

การบริหารการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการวางแผน	4.15	.70	มาก
ด้านการจัดองค์การ	4.14	.69	มาก
ด้านการนำ	4.13	.71	มาก
ด้านการควบคุม	4.05	.76	มาก
รวม	4.12	.69	มาก

2. คุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 ผลการวิจัยพบว่าคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านนโยบายคุณภาพ รองลงมาคือด้านการบริหารงานคุณภาพ ด้านประเมินคุณภาพ ด้านระบบคุณภาพ และด้านการควบคุมคุณภาพ ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงระดับคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0

คุณภาพการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านนโยบายคุณภาพ	4.20	.55	มาก
ด้านการบริหารงานคุณภาพ	4.12	.56	มาก
ด้านการประเมินคุณภาพ	4.04	.47	มาก
ด้านระบบคุณภาพ	4.03	.58	มาก
ด้านการควบคุมคุณภาพ	3.81	.60	มาก
รวม	4.03	.69	มาก

3. ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการบริหารการศึกษาที่มีต่อคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตัวแปร	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅
X ₁	.652*	.599*	.738*	.715*	.731*
X ₂	.570*	.546*	.796*	.701*	.774*
X ₃	.658*	.596*	.832*	.713*	.754*
X ₄	.652*	.585*	.807*	.628*	.697*
X _{tot}	.666*	.613*	.846*	.728*	.778*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารการศึกษาที่มีต่อคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 โดยภาพรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอยู่ในระดับสูงโดยมีค่าความสัมพันธ์ระดับสูงคือ ด้านการจัดองค์การและด้านระบบคุณภาพ มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ ($r_{xy} = .796$) ส่วนคู่ที่มีค่าความสัมพันธ์เชิงบวกระดับปานกลางคือ ด้านการวางแผนและด้านการควบคุม กับด้านนโยบายคุณภาพ มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ ($r_{xy} = .652$)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการบริหารการศึกษาที่มีต่อคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ 3 ข้อ ซึ่งค้นพบผลวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การบริหารการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 พบว่า การบริหารการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านการวางแผน รองลงมาคือ ด้านการจัดองค์การ ด้านการนำ และด้านการควบคุม ทั้งนี้เป็นเพราะกระบวนการบริหารที่กล่าวมานั้นจะเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารการศึกษาในองค์กรรวม ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยของ ปนิตา เนื่องพะยอม ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนจากสภาพแวดล้อมภายใน จำแนกตามกระบวนการบริหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกตามรายด้านพบว่าอยู่ระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการนำแผนไปปฏิบัติ ด้านการวางแผน ด้านการประเมินผล (ปนิตา เนื่องพะยอม, 2560) และจากการทบทวนวรรณกรรม

และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ไม่พบว่ามีการศึกษาในเรื่องดังกล่าว อาจเป็นเพราะว่าการบริหารมหาวิทยาลัยของไทยมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงในเชิงรุกน้อยมาก ซึ่งในปัจจุบันการแข่งขันทางการศึกษามีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น จึงจำเป็นต้องรีบเร่งปรับปรุงการบริหารมหาวิทยาลัยเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลง อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนของมหาวิทยาลัยไทย

2. คุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 พบว่า คุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านนโยบายคุณภาพ รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานคุณภาพ ด้านการประเมินคุณภาพ ด้านระบบคุณภาพ และด้านการควบคุมคุณภาพ ทั้งนี้เป็นเพราะตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาจะเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในองค์กรวมให้เกิดขึ้น สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ ปารีญา รักษาทรัพย์ ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ภายใต้กรอบการประกันคุณภาพการศึกษาแนวใหม่ ผลการวิจัยพบว่า องค์กรประกอบการสร้างรูปแบบพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ภายใต้กรอบการประกันคุณภาพการศึกษาแนวใหม่ ด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) นโยบายพัฒนาผู้ปฏิบัติงานทั้งระยะสั้น ระยะยาว ที่สอดคล้องกับเป้าหมายด้านการบริหารจัดการไว้อย่างชัดเจน 2) ส่งเสริมสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยดำเนินการตามนโยบายอย่างเป็นรูปธรรม 3) จัดให้มีการถ่ายทอดนโยบายและแผนกลยุทธ์การประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่ครอบคลุมผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกลำดับชั้น รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) จัดให้มีระบบการติดตามและประเมินความก้าวหน้าการประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยที่ครอบคลุมทุกหน่วยงานทั้งหมด 5) จัดให้มีผู้บริหารและหน่วยงานรับผิดชอบกำกับดูแลงานประกันคุณภาพโดยเฉพาะเพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ภายใต้กรอบการประกันคุณภาพการศึกษาแนวใหม่ (ปารีญา รักษาทรัพย์, 2563)

3. ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการบริหารการศึกษาที่มีต่อคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 พบว่า การบริหารการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารการศึกษากับคุณภาพการศึกษามีความเกี่ยวเนื่องและเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ สุรวิรัตน์ ดวงสุวรรณ ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยเฉพาะทาง ผลการวิจัยพบว่า องค์กรประกอบทุกตัวมีความสัมพันธ์ระหว่างกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า รูปแบบความสัมพันธ์ขององค์กรประกอบการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยเฉพาะทางเป็นความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (สุรวิรัตน์ ดวงสุวรรณ, 2558)

ทั้งนี้ บริบทของผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นไปตามกรอบมาตรฐานการศึกษาที่เหมาะสมตามช่วงวัย ประเภทการศึกษา และบริบทแต่ละพื้นที่ ซึ่งมาตรฐานการศึกษาของชาติได้มีการกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา 3 ด้าน คือ 1) ผู้เรียนรู้ เพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี 2) ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อสร้างสังคมที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน 3) พลเมืองที่เข้มแข็งเพื่อสันติสุข โดยต้องมีความร่วมมือร่วมในการสร้างความเพียร ความพอเพียง วิถีประชาธิปไตย และความเท่าเทียมเสมอภาค ควบคู่กับการมีคุณธรรม ลักษณะนิสัยที่ดี และคุณธรรมพื้นฐานที่เป็นความดีงาม เช่น ความมีวินัย ซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การบริหารการศึกษาให้สัมฤทธิ์ผลนั้น ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การนำองค์การ และการควบคุมองค์การ สำหรับตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย นโยบายคุณภาพ การบริหารงานคุณภาพ ระบบคุณภาพ การควบคุมคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ ซึ่งทั้งการบริหารการศึกษาและคุณภาพการศึกษามีความสัมพันธ์ สอดคล้องและเกี่ยวเนื่องกัน และเป็นไปตามผลการวิจัยที่ได้คือ การบริหารการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 โดยรวมอยู่ในระดับมาก คุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และการบริหารการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งกระบวนการบริหารการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษานั้นเป็นรูปธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ได้ และในมาตรฐานการศึกษา 4.0 ได้กำหนดให้การพัฒนาคนไปสู่การพัฒนาการศึกษาของประเทศ ดังนั้น การพัฒนาการศึกษาของประเทศจึงได้มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษาเป็นอันดับต้น ๆ เช่นเดียวกัน ประกอบกับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันเป็นเป้าหมายหลักของการปฏิรูปการศึกษาและนโยบายของรัฐบาล จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ ประโยชน์ 1) ผลจากการวิจัยพบว่า การบริหารการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในกระบวนการบริหาร การศึกษาทั้งระบบมากยิ่งขึ้น 2) ผลจากการวิจัยพบว่า คุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพการศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 3) ผลจากการวิจัยพบว่า การบริหารการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการบริหารการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4.0 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป สำหรับประเด็นในการวิจัย

ครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการศึกษากลุ่มตัวอย่าง การศึกษาเชิงลึกที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา รูปแบบกระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา และศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาการบริหารงานการศึกษาของแต่ละสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ชลิต โฟอินคร. (2560). ห้องสมุดดิจิทัล กับ การก้าวสู่ยุค Thailand 4.0. ใน การประชุมใหญ่ สามัญประจำปี 2559 และประชุมวิชาการ. ศูนย์นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล.
- ชลีพร อร่ามเนตร. (2562). ยกระดับคุณภาพคนไทย 4.0 เรียนรู้ สร้างนวัตกรรม พลเมืองเข้มแข็ง. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2563 จาก <https://www.komchadluek.net/news/edu-health/365993>
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2553). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปนิดา เนืองพะยอม. (2560). กลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการศึกษา. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ปาริญา รักษาทรัพย์. (2563). การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ภายใต้กรอบการประกันคุณภาพการศึกษาแนวใหม่. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 8(1), 308-319.
- โพยม จันทรน้อย. (2560). จากผู้ใหญ่ลี ถึงการศึกษาไทย 4.0. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2564 จาก <https://www.d-magazine.de/newsreader-ausbildung/chakphaihyl-thngkarsksaathy-4-0-ody-dr-ophym-chnthnoi.html>
- วิวัฒน์ ดวงภูมิเมศ. (2560). การจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ด้วยการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 11(2), 1-14.
- ศิริวรรณ ฉัตรมณีรุ่งเจริญ และวรางคณา ทองนพคุณ. (2556). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ความท้าทายในอนาคต 21st Century Skills: The Challenges Ahead. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <https://www.scribd.com/doc/175320931>
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2558). สรุปข้อมูลสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญา จำแนกตามภาคและจังหวัด. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา.
- สุรรัตน์ ดวงสุวรรณ. (2558). รูปแบบการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยเฉพาะทาง. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 10(2), 3-19.

สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2560). แนวทางนโยบายไทยแลนด์ 4.0 จะเกิดขึ้นได้ประชาชนต้องเป็นคน 4.0. เรียกใช้เมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2564 จาก http://www.asean thai.net/ewt_news.php?nid=6722&filename=index.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. New York: Harper Collins Publishers.

Dessler G. (1998). Management : Leading people and organizations in the 21st ed. New Jersey: rentice-Hall International.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

Likert R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. New York: Wiley & Son.

การพัฒนาแอปพลิเคชันการเรียนรู้เพื่อส่งเสริม
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมาย*
DEVELOPMENT OF LEARNING APPLICATIONS TO PROMOTE
THE DESIRABLE TRAITS OF LEGAL PROFESSION

สวანันท์ แดงประเสริฐ

Sawanan Dangprasert

ธีรพงษ์ วิทยานนท์

Theerapong Wiriyanon

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand

E-mail: sawanan.d@fte.kmutnb.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมาย 2) เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายกับความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชัน โดยเป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาผลการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายใช้วิธีเลือกจากอาสาสมัครที่ดาวน์โหลดแอปพลิเคชัน จำนวน 42 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายและแบบประเมินประสิทธิภาพการใช้งานแอปพลิเคชัน การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t - test และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน การวิจัยมี 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 พัฒนาแอปพลิเคชันการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมาย ระยะที่ 2 ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมาย ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) ผู้เชี่ยวชาญประเมินประสิทธิภาพการใช้งานแอปพลิเคชันรวมทุกด้านอยู่ในระดับดีมาก 2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมาย ด้านคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณในวิชาชีพ ด้านความสามารถพื้นฐานที่ส่งผลต่อการทำงานและด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการในการปฏิบัติงานของกลุ่มทดลองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 3) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่พึง

* Received 25 January 2021; Revised 27 April 2021; Accepted 30 April 2021

ประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายกับความถี่ในการเข้าใช้งานแอปพลิเคชันแสดงให้เห็นว่ากลุ่มทดลองที่มีความถี่ในการเข้าใช้งานแอปพลิเคชันบ่อยครั้งก็จะทำให้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายดีขึ้นไปด้วย

คำสำคัญ: คุณลักษณะที่พึงประสงค์, วิชาชีพกฎหมาย, แอปพลิเคชัน

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) To develop learning applications to promote the desirable traits of the legal profession; 2) to compare the desirable traits of the legal profession between before and after study by application; 3) To investigate the correlations of desirable traits of the legal profession and frequency of access. It is an experimental research. The samples used to study the results of promoting the desirable traits of the legal profession were selected by volunteer selection from 42 people who downloaded the application. The research instruments were the desirable traits of the legal profession test and the applications performance Assessment. The data were tested normality and analyzed by mean, standard deviation, t - test, and Pearson's Correlation. The research was divided into two major phases: phase 1 related to the development of learning application designed for promoting the desirable traits of the legal profession, and phase 2 related to the investigation of learning outcomes obtained from the implementation of learning applications designed for promoting the desirable traits of the legal profession. The findings of the study revealed that 1) The assessment on quality of the application from the experts was at "very good" level; 2) the desirable traits of the legal profession; ethics, morality, legal professional ethics, fundamental working skills and legal knowledge of experimental group showed that the post - test scores was significantly "higher" than the pre-test scores at the level .01; 3) In terms of the correlations of desirable traits of the legal profession and the frequencies of accessing learning applications, it showed that the experimental group's frequent use of accessing learning applications directly affected better improvements for the desirable traits of the legal profession.

Keywords: Desirable Characteristics, Legal Profession, Application

บทนำ

ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจึงทำให้อุปกรณ์การสื่อสารต่าง ๆ มีการพัฒนามากขึ้นจากเดิมและยังได้มีการต่อยอดเทคโนโลยีจนทำให้เกิดอุปกรณ์ใหม่ ๆ ขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่ แท็บเล็ต (Tablet) เป็นเทคโนโลยีที่ต่อยอดมาจากโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน ซึ่งแท็บเล็ตเป็นเทคโนโลยีซึ่งได้รับความนิยมและเป็นอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีสารสนเทศหนึ่งที่มีเข้ามามีบทบาทในสังคมเป็นอย่างมาก ในการใช้งานต่าง ๆ ทั้งด้านการสื่อสาร ด้านความบันเทิง ด้านการศึกษาหรือการใช้งานในประโยชน์อื่น ๆ อีกทั้งการใช้แท็บเล็ตในการเรียนที่มากขึ้นนั้นยังสัมพันธ์กับระดับผลการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น (Patel, S. & Burke-Gaffney, A., 2018) ผู้เรียนสามารถใช้แอปพลิเคชันประกอบ ทำให้มีกิจกรรมระหว่างการเรียนมากขึ้น พบว่ากลุ่มที่ใช้แท็บเล็ตมีผลการเรียนที่ดีขึ้น ตัวอย่างหนึ่งของแท็บเล็ตที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจากผู้ใช้งานทั่วโลกนั่นก็คือ iPad ของบริษัท Apple ในด้านการศึกษา นั้น ได้มีการส่งเสริมให้ใช้สำหรับการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยและได้มีการพัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับการศึกษาในแต่ละกลุ่มผู้ใช้งาน โดยเนื้อหาส่วนใหญ่ในปัจจุบัน นิยมจัดทำในลักษณะของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์หรือ e-book ซึ่งจัดทำได้ง่าย ผู้จัดทำไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางด้านเทคนิคทางฮาร์ดแวร์หรือโปรแกรมมากนัก แต่ในการใช้งานยังไม่สะดวกหรือมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรสำหรับการนำไปใช้ในการศึกษาผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และจากคามนิยมที่เพิ่มขึ้นอย่างมากของ iPad ส่งผลให้ปัจจุบันหลายประเทศเริ่มให้ความสนใจที่จะนำ iPad ไปใช้ในทางการศึกษาในหลาย ๆ ประเทศ ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงอุดมศึกษา บางแห่งมีการจัดหาให้กับผู้เรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการศึกษาหรือแม้แต่ใช้ลดภาระเด็กนักเรียนในการแบกเป้ กระเป๋า ที่เต็มไปด้วยสมุดโน้ต และตำราเรียนหนัก ๆ มากมาย ในการใช้งานผู้เรียนสามารถที่จะเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตและสามารถดาวน์โหลดหนังสือ ตำราเรียน เนื้อหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนโรงเรียนหรือแม้กระทั่งข้อสอบ และผู้เรียนสามารถที่จะจดบันทึกโน้ตการเรียนลงในเครื่อง iPad หรือการทำการบ้านส่งผู้สอน จากการทดลองในเบื้องต้นพบว่า มีความสะดวกมากโรงเรียนเลือกใช้เครื่อง iPad เพราะว่าเป็นอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการพัฒนาการเรียนการสอนให้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น เปิดโลกการเรียนรู้ได้กว้างขึ้น (พงศนรินทร์ เลิศรุ่งพร, 2556)

สำหรับประเทศไทยกฎหมายเป็นกฎหมาย กติกา หรือ มาตรฐานที่ใช้เป็นแนวทางพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อให้สมาชิกประพฤติปฏิบัติตาม โดยไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากบุคคลอื่น ด้วยเหตุที่กฎหมายมีสภาพบังคับทำให้สมาชิกในสังคมทุกคนจะต้องรู้กฎหมาย ผู้ใดจะอ้างว่าไม่รู้กฎหมายไม่ได้ และจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด (ชาญชัย แสวงศักดิ์ และวรรณชัย บุญบำรุง, 2543) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 นั้นกฎหมาย หมายถึง กฎเกณฑ์ที่มีอำนาจตราขึ้นเพื่อใช้บังคับบุคคลให้ปฏิบัติตามเป็นการทั่วไป ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามย่อมได้รับผลร้าย กฎหมายอาจตราขึ้นเพื่อกำหนดระเบียบแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือระหว่างบุคคลกับรัฐ หรือเพื่อใช้ในการบริหารประเทศ กฎหมายอาจเกิดจาก

จารีตประเพณีอันเป็นที่ยอมรับนับถือกันก็ได้ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพกฎหมาย ตามหลักวิชาชีพกฎหมายประกอบด้วยจริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ แนววิธีปฏิบัติในการประกอบวิชาชีพ ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์กับประชาชนเป็นส่วนรวม การประกอบวิชาชีพทนายความเป็นงานที่ต้องใช้กฎหมายเป็นหลัก จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับประมวลกฎหมาย ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละมาตราค่อนข้างมาก จำเป็นต้องเปิดหนังสือ ตำรา เพื่อนำมาประกอบใช้ในการพิจารณางานต่าง ๆ และสิ่งสำคัญอีกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพกฎหมาย คือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายที่นักกฎหมายทุกคนพึงมี ประกอบด้วย ด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ ด้านความสามารถพื้นฐานที่ส่งผลต่อการทำงาน ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการในการปฏิบัติงาน (พีร์ พวงมะลิ และคณะ, 2559) ประกอบไปด้วยนักศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรู้ทางด้านนิติศาสตร์ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และมีความสามารถในการใช้ความรู้เพื่อการประกอบวิชาชีพได้ คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ ได้แก่ มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ การปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและการเคารพในสิทธิและทรัพย์สินของผู้อื่น การมีเจตคติที่ดีต่อหน่วยงาน การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับของหน่วยงานและการประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี

ปัจจุบันมีแอปพลิเคชันออกมาให้ใช้งานมากมาย โดยเฉพาะรูปแบบการพัฒนาแอปพลิเคชันที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ได้มีการปรับเปลี่ยนการแสดงผลตามขนาดของหน้าจอ (สวนันท์ แดงประเสริฐ, 2560) ทำให้การเรียนรู้สะดวกง่ายดายมากยิ่งขึ้นสำหรับแนวทางในการพัฒนาแอปพลิเคชัน Apple ได้มีแนวทางที่ชัดเจนสำหรับผู้พัฒนาแอปพลิเคชันบน iOS โดยจะทำการตรวจสอบแอปพลิเคชันตามเงื่อนไขและข้อกำหนดของ Apple และทางทีมงาน Apple จะทำการทดสอบแอปพลิเคชันก่อนจะนำเสนอให้สามารถดาวน์โหลดจาก App Store ซึ่งผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงประสิทธิภาพของอุปกรณ์เคลื่อนที่จะสามารถอำนวยความสะดวกในการประกอบวิชาชีพ การค้นคว้า ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม โดยการพัฒนาแอปพลิเคชันการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งผู้ที่สนใจด้านกฎหมาย ได้แก่ นักศึกษากฎหมาย นักกฎหมาย ผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ ตำรวจ ที่ปรึกษาด้านกฎหมาย เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแอปพลิเคชันการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมาย
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายกับความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

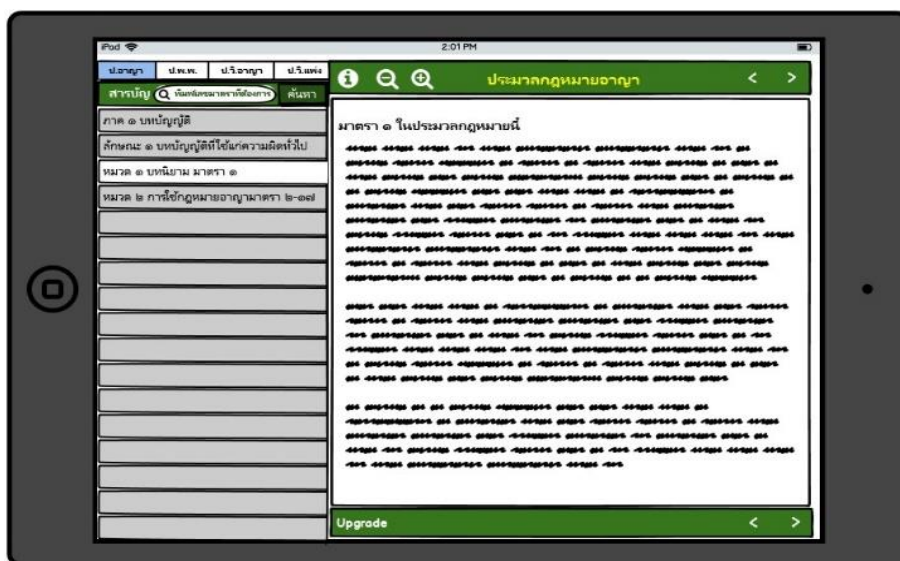
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้ใช้งานแอปพลิเคชันบน App Store โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามสะดวกหรือสมัครใจ (Convenient or Volunteer Sampling) กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ที่ดาวน์โหลดแอปพลิเคชันและสมัครใจเข้าร่วมทำแบบวัด จำนวน 42 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ตัวแปรอิสระ คือ การจัดการเรียนการสอนด้วยแอปพลิเคชันการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมาย ตัวแปรตามคือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมาย

การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 พัฒนาแอปพลิเคชันการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายโดยใช้ Software Development Life Cycle (SDLC) Methodology ซึ่งขอบเขตเนื้อหาประมวลกฎหมายแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบไปด้วย ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การพัฒนาแอปพลิเคชันการเรียนรู้ประมวลกฎหมายแห่งราชอาณาจักรไทยสำหรับผู้สนใจด้านกฎหมายประกอบด้วย 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์และออกแบบหน้าจอและเค้าโครงของแอปพลิเคชันโดยใช้ Storyboard ด้วยโปรแกรม balsamiq wireframes ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ตัวอย่าง Storyboard ของแอปพลิเคชัน

ส่วนที่ 2 พัฒนาแอปพลิเคชันด้านเทคนิคตามที่ได้ออกแบบ Storyboard โดยมีทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนาแอปพลิเคชัน ดังนี้ เครื่อง iMac มี CPU Intel Core i5 รุ่นที่ 7 แบบ Dual-core ความเร็ว 2.3GHz, หน่วยความจำ 2133MHz ขนาด 8GB, ฮาร์ดไดรฟ์ ความจุ 1TB, Intel Iris Plus Graphics 640, Wi-Fi มาตรฐาน 802.11ac, iPhone iOS 12.0 ขึ้นไป, XCode 11.0, Swift 5, ระบบปฏิบัติการ macOS 10.14.4 และฐานข้อมูล SQLite โดยการพัฒนาแอปพลิเคชันได้พัฒนาตามแนวทางของวงจรการพัฒนาาระบบ (Software Development Life Cycle (SDLC)

การเขียนโปรแกรม (Program Coding) ขั้นตอนการเขียนโปรแกรมผู้วิจัยใช้ ภาษา Swift พัฒนาระบบปฏิบัติการ iOS เนื่องจากการนำแอปพลิเคชันเข้าใช้งานบน อุปกรณ์ระบบปฏิบัติการ iOS ต้องใช้ XCode ซึ่งเป็นของบริษัท Apple เท่านั้น และใช้ SQLite เป็น DBMS ในการจัดการฐานข้อมูล รองรับการทำงานบนระบบปฏิบัติการ iOS โดยมีขั้นตอน ดังนี้ (Apple Inc, 2020)

1. ลงทะเบียนเป็นผู้พัฒนาแอปพลิเคชันของ Apple
2. ติดตั้ง XCode และ iOS SDKs บนเครื่องคอมพิวเตอร์
3. ทำการเขียนโปรแกรมตามที่ได้ออกแบบไว้ สถาปัตยกรรมของแอปพลิเคชันการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมาย ประกอบไปด้วย 3 ส่วนด้วยกัน คือ

ส่วนที่ 1 ระบบฐานข้อมูล (Database System) ได้ทำการจัดเก็บไว้บน Database Server ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่พัฒนาด้วย SQLite

ส่วนที่ 2 Service บน App Store เป็นส่วนที่เชื่อมโยงการใช้งานระหว่างแอปพลิเคชันที่อยู่บน iPhone หรือ iPad ผ่าน Wifi, 4G หรือ 5G

ส่วนที่ 3 แอปพลิเคชัน (Application) จัดเก็บอยู่ใน iPhone หรือ iPad คือส่วนที่ติดต่อกับผู้ใช้ (User Interface)

4. ทดสอบแอปพลิเคชันเป็นขั้นตอนการนำแอปพลิเคชันที่พัฒนาไปทดสอบ โดยในสถานการณ์จำลองหรือในสถานการณ์จริง เพื่อให้ทราบว่าระบบมีคุณภาพหรือไม่ มีข้อบกพร่องในองค์ประกอบใด จะได้มีการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นต่อไป หลังจากการทดสอบจากเครื่อง iPhone และ iPad ที่ทำการจำลองขึ้น ผู้วิจัยทำการ Upload แอปพลิเคชันขึ้น App Store ผ่าน Apple Developer ทาง Apple จะทำการตรวจสอบแอปพลิเคชันตามเงื่อนไขและข้อกำหนดของ Apple และทางทีมงาน Apple จะทำการทดสอบแอปพลิเคชันอีกครั้งก่อนจะนำส่งให้สามารถดาวน์โหลดจาก App Store

5. ประเมินประสิทธิภาพแอปพลิเคชันโดยผู้เชี่ยวชาญ นำแบบประเมินประสิทธิภาพระบบที่ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเรียบร้อยแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 6 ท่าน

ระยะที่ 2 ศึกษาผลการใช้งานแอปพลิเคชัน

แบบแผนการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้เป็น แบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว มีการวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. แบบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายเป็นแบบทดสอบแบบคู่ขนาน โดยเป็นแบบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายตามโครงสร้างการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ หลังจากนั้นได้มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC)

2. แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อของแอปพลิเคชัน แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert R., 1967) หลังจากนั้นได้มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองหลังจากประเมินประสิทธิภาพแอปพลิเคชันเรียบร้อยแล้ว โดยได้รับความร่วมมือจากผู้ที่ดาวน์โหลดแอปพลิเคชันสมัครใจเป็นกลุ่มตัวอย่าง ก่อนที่กลุ่มทดลองจะใช้แอปพลิเคชันได้ทำแบบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายผ่านแอปพลิเคชัน หลังจากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างทดลองใช้แอปพลิเคชันการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายและดำเนินการวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายผ่านแอปพลิเคชันอีกครั้ง เพื่อนำผลคะแนนที่ได้มาเปรียบเทียบกัน หลังจากสิ้นสุดการเรียนรู้ได้ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อแอปพลิเคชัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความแตกต่างของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การทดสอบค่าทีกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระ (t - test for Dependent Samples)

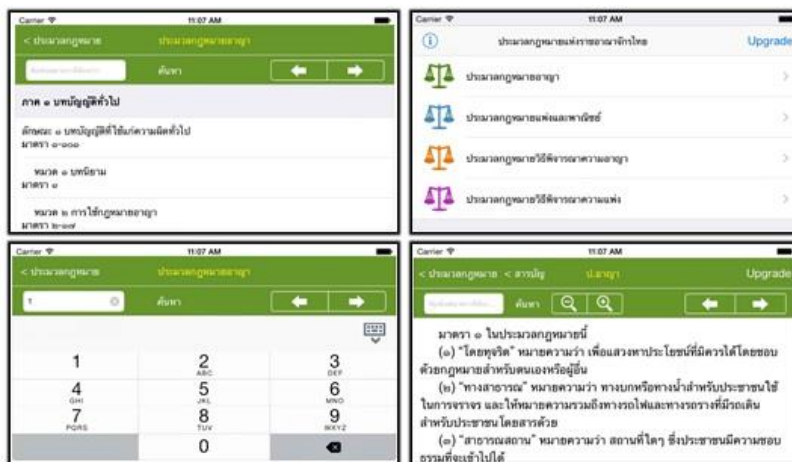
2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายกับความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชัน โดยหาความสัมพันธ์ด้วยค่าความสัมพันธ์ (Correlation) โดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

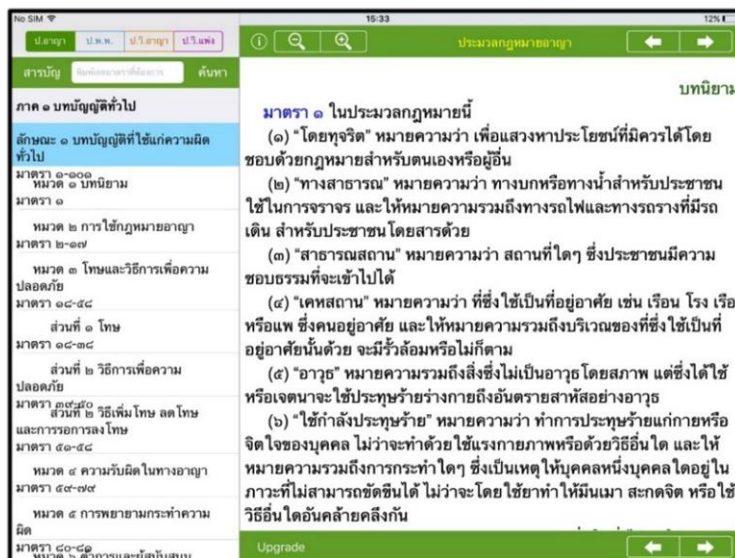
1. ผลการพัฒนาแอปพลิเคชันการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายที่พัฒนาขึ้นประกอบไปด้วย ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความแพร่หลายเนื้อหาด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพกฎหมาย คดีเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความอาญาและคำพิพากษาศาลฎีกา แอปพลิเคชันถูกออกแบบให้ใช้งานง่าย สามารถค้นหาจากสารบัญหรือจากเลขมาตรา ใช้งานได้โดยไม่ต้องเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต สามารถอ่านแบบเรียงมาตราและเพิ่มหรือลดขนาดตัวอักษรได้ แสดงตัวอย่างหน้าจอของแอปพลิเคชันบน iPhone ดังภาพที่ 2 และตัวอย่างหน้าจอของแอปพลิเคชันบน iPad ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 2 ตัวอย่างหน้าจอของแอปพลิเคชันบน iPhone

ภาพที่ 3 ตัวอย่างหน้าจอของแอปพลิเคชันบน iPad

2. ผลการประเมินประสิทธิภาพแอปพลิเคชันการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมาย โดยผู้เชี่ยวชาญ ผลรวมการประเมินในทุกด้านมีประสิทธิภาพในระดับดีมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินประสิทธิภาพแอปพลิเคชัน

รายการประเมิน	Mean	S.D.	ระดับ
1. ด้านการตรงตามความต้องการของผู้ใช้	4.52	0.50	ดีมาก
2. ด้านการทำงานได้ตามฟังก์ชันงาน	4.94	0.24	ดีมาก
3. ด้านความง่ายต่อการใช้งาน	4.95	0.22	ดีมาก
4. ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล	4.52	0.54	ดีมาก
5. ด้านประสิทธิภาพการทำงาน	4.86	0.35	ดีมาก
รวม	4.76	0.45	ดีมาก

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายทั้ง 3 ด้านของกลุ่มตัวอย่างหลังเรียนด้วยแอปพลิเคชันสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมาย

คุณลักษณะที่พึงประสงค์	Mean	N	S.D.	t	Sig.
ด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ	ก่อน 23.14	42	3.128	-29.971	.000*
	หลัง 43.12	42	2.698		
ด้านความสามารถพื้นฐานที่ส่งผลต่อการทำงาน	ก่อน 14.95	42	2.284	-42.519	.000*
	หลัง 41.62	42	3.754		
ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการในการปฏิบัติงาน	ก่อน 14.31	42	2.374	-33.311	.000*
	หลัง 40.50	42	4.512		

*p < 0.01

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายกับความถี่ในการเข้าใช้งานแอปพลิเคชัน พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายกับความถี่ในการเข้าใช้งานแอปพลิเคชันมีความสัมพันธ์ทางบวกซึ่งกันและกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าถ้าผู้เรียนมีความถี่ในการเข้าใช้งานแอปพลิเคชันบ่อยครั้งก็จะทำให้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายดีขึ้นไปด้วย ดังตารางที่ 3

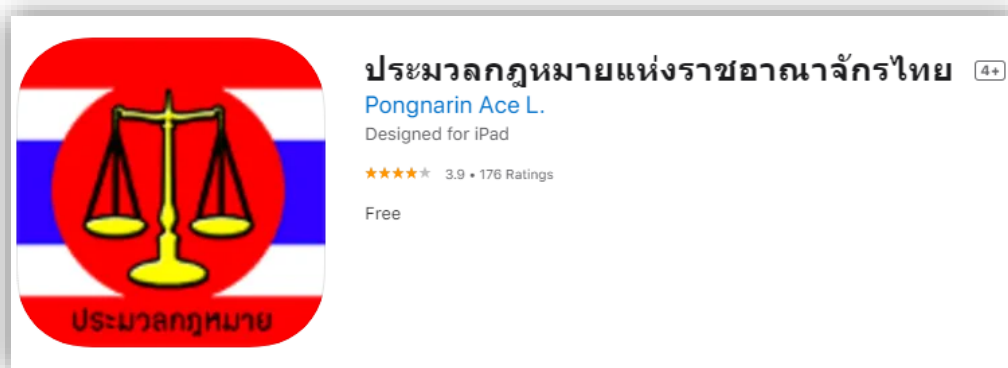

ตารางที่ 3 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายกับความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชัน

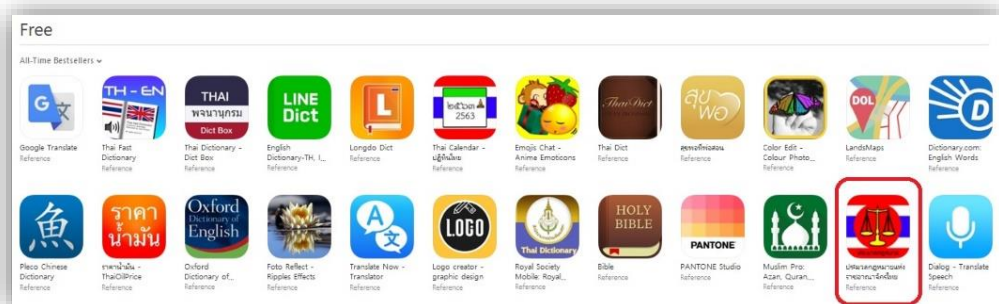
Correlations			
		คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของวิชาชีพกฎหมาย	ความถี่ในการใช้งาน แอปพลิเคชัน
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของวิชาชีพกฎหมาย	Pearson Correlation	1	.749**
	Sig. (2 - tailed)		.000
ความถี่ในการใช้งาน แอปพลิเคชัน	Pearson Correlation	.749**	1
	Sig. (2 - tailed)	.000	

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

4. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อการใช้แอปพลิเคชันการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมาย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จาก Rating and Reviews ของ App Store ตั้งแต่ให้บริการดาวน์โหลดผ่าน App Store โดยความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชันการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.9 จากผู้ใช้ที่ให้ Rating จำนวน 176 คน แสดงดังภาพที่ 4 ติดอันดับ All-time Bestseller ของแอปพลิเคชันในหมวด Reference แสดงดังภาพที่ 5

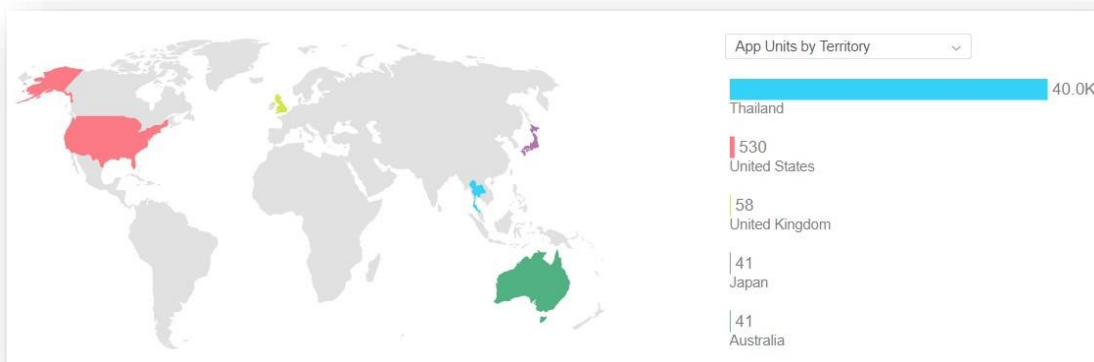

ภาพที่ 4 แสดงความพึงพอใจของผู้ใช้จาก App Store

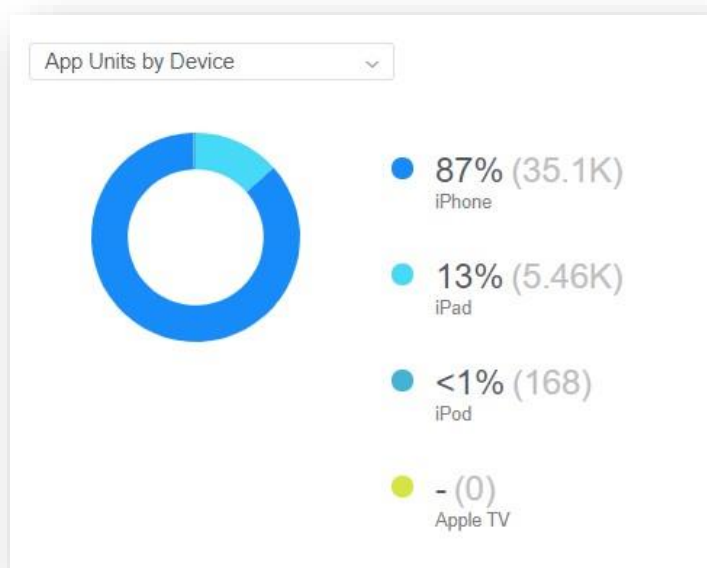

ภาพที่ 5 อันดับ All - time Bestseller ของแอปพลิเคชันในหมวด Reference

5. ผลการใช้งานแอปพลิเคชันการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมาย ที่ผู้วิจัยวิเคราะห์จาก App Analytics ของ App Store Connect ตั้งแต่เปิดให้ดาวน์โหลดถึงปัจจุบัน (2020) มีผู้ดาวน์โหลดแอปพลิเคชันทั้งหมด 40,684 ครั้ง โดยมีการดาวน์โหลดในประเทศไทย 40,072 ครั้ง สหรัฐอเมริกา (US) 530 ครั้ง สหราชอาณาจักร (UK) ญี่ปุ่น 41 ครั้ง และออสเตรเลีย 41 ครั้ง แสดงภาพการดาวน์โหลดแอปพลิเคชันแบ่งตามพื้นที่ (App Units by Territory) ดังภาพที่ 6 และวิเคราะห์การดาวน์โหลดแอปพลิเคชันจากอุปกรณ์ (App Units by Devices) แบ่งเป็นจาก iPhone จำนวน 35,119 ครั้ง (87%) iPad จำนวน 5,455 ครั้ง (13%) และจาก iPod จำนวน 168 ครั้ง (<1%) แสดงภาพการดาวน์โหลดแอปพลิเคชันแบ่งตามอุปกรณ์ (App Units by Devices) ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 6 ผลการวิเคราะห์การดาวน์โหลดแอปพลิเคชันจาก App Analytics ของ App Store Connect

ภาพที่ 7 ผลการวิเคราะห์การดาวน์โหลดแอปพลิเคชันจากอุปกรณ์
(App Units by Devices)

อภิปรายผล

1. การพัฒนาแอปพลิเคชันการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายได้พัฒนาขึ้นตามหลักการพัฒนาซอฟต์แวร์และประเมินประสิทธิภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ มีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้แอปพลิเคชันสามารถทำงานได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์เหมาะสมต่อเรียนรู้ ซึ่งได้ใช้กระบวนการ SDLC เป็นแนวทางในการพัฒนาแอปพลิเคชัน แอปพลิเคชันการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายที่พัฒนาขึ้น ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า มีประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก สอดคล้องกับ Dangprasert S. ได้ทำโครงการวิจัยและพัฒนาแอปพลิเคชัน ขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญของการวิจัยได้ระบุไว้ว่าเพื่อให้แอปพลิเคชันพัฒนาขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงานเป็นซอฟต์แวร์ที่มีความน่าเชื่อถือและถูกต้องตามความต้องการของผู้ใช้งานสิ่งสำคัญนั้นคือขั้นตอนของการทดสอบหาประสิทธิภาพของระบบที่ได้พัฒนาขึ้น คือ การทดสอบประสิทธิภาพ ด้วยเทคนิคการประเมิน Black Box Testing Technique โดยเทคนิคการประเมินดังกล่าวสามารถทดสอบประสิทธิภาพการทำงานของซอฟต์แวร์ได้ครบทุกด้าน ระบบซอฟต์แวร์ที่ได้ประเมินจะมีประสิทธิภาพตรงตามความต้องการที่ได้ระบุไว้ในข้อกำหนดทางความต้องการของระบบซอฟต์แวร์จากนั้น Apple จะทำการตรวจสอบแอปพลิเคชันตามเงื่อนไขและข้อกำหนดของ Apple ทางทีมงาน Apple จะทำการทดสอบแอปพลิเคชันอีกครั้งก่อนจะนำเสนอให้สามารถดาวน์โหลด App Store ได้

แอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นสามารถใช้ได้ง่าย ครอบคลุมเนื้อหาของประมวลกฎหมายไทยและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมาย สามารถค้นหาจากสารบัญหรือจากเลขมาตราสามารถใช้งานได้โดยไม่ต้องเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต สามารถอ่านแบบเรียงมาตรา เพิ่มหรือลดขนาดตัวอักษรได้ และสามารถใช้งานได้ทั้ง iPhone และ iPad ทำให้แอปพลิเคชันมีประสิทธิภาพมาก (Dangprasert S., 2021) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศ์นรินทร์ เลิศรุ่งพรขึ้นตอนหนึ่งที่สำคัญของการวิจัยได้ระบุไว้ว่าเพื่อให้ระบบซอฟต์แวร์ที่พัฒนาขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพสูงที่สุดในการทำงานเป็นซอฟต์แวร์ที่มีความน่าเชื่อถือและถูกต้องตามความต้องการของผู้ใช้งานสิ่งสำคัญ นั่นคือขั้นตอนของการทดสอบหาประสิทธิภาพของระบบที่ได้พัฒนาขึ้น คือ การทดสอบประสิทธิภาพ ด้วยเทคนิคการประเมิน Black Box Testing Technique โดยเทคนิคการประเมินดังกล่าวสามารถทดสอบประสิทธิภาพการทำงานของซอฟต์แวร์ได้ครบทุกด้าน ซอฟต์แวร์ที่ได้ประเมินจะมีประสิทธิภาพตรงตามความต้องการทางธุรกิจที่ได้ระบุไว้ในข้อกำหนดทางความต้องการของระบบ (พงค์นรินทร์ เลิศรุ่งพร, 2556)

2. หลังการเรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันพบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพด้านความสามารถพื้นฐานที่ส่งผลต่อการทำงานและด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการในการปฏิบัติงานสูงกว่าก่อนเรียนอย่าง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Dangprasert S. ซึ่งพัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับพัฒนาการเรียนรู้พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยแอปพลิเคชันสอนเสริมร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเองเพื่อเสริมทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติมีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติมีพัฒนาการที่ดีขึ้น (Dangprasert S., 2021) และยังสอดคล้องกับ ณัชฌิชา โพธิ์ใจ และวาริรัตน์ แก้วอุไร ได้พัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบตามแนวคิด คุณลักษณะศึกษาของลิกโคนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนมีความรู้สึกรับผิดชอบด้านความรับผิดชอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (ณัชฌิชา โพธิ์ใจ และวาริรัตน์ แก้วอุไร, 2562)

3. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายกับความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันมีความสัมพันธ์แสดงให้เห็นว่าถ้าผู้เรียนมีความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชันบ่อยครั้งก็จะทำให้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายดีขึ้น สอดคล้องกับ กนกรส คำใบ ซึ่งพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผ่านเว็บด้วยโครงงานเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับความถี่ในการใช้งานเว็บไซต์การเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือการใช้งานเว็บไซต์บ่อยครั้งจะทำให้การคิดอย่างมีวิจารณญาณดีขึ้นไปด้วย (กนกรส คำใบ, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาแอปพลิเคชันการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านเนื้อหาซึ่งเป็นฐานข้อมูลของแอปพลิเคชัน เป็นส่วนที่ส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายที่ต้องการพัฒนาให้แก่ผู้เรียน 2) ส่วนที่เชื่อมโยงการใช้งานระหว่างแอปพลิเคชัน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้แอปพลิเคชันมีประสิทธิภาพ 3) ส่วนที่ติดต่อกับผู้ใช้ (User Interface) ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบให้ทันสมัยและใช้งานได้ง่าย จากการพัฒนาแอปพลิเคชันการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมาย ทำให้ผู้ที่ศึกษาวิชาชีพกฎหมายสามารถสร้างลักษณะนิสัย ใช้การฝึกฝนซ้ำ ๆ โดยวิธีการศึกษาด้วยตนเอง พัฒนาความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพกฎหมายและผลจากการศึกษาพบว่าความถี่ในการเข้าใช้งานแอปพลิเคชันของผู้เรียนที่มีความถี่ในการเข้าใช้งานแอปพลิเคชันบ่อยครั้งก็จะทำให้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของวิชาชีพกฎหมายดีขึ้นไปด้วย ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้เทคนิควิธีต่าง ๆ ที่หลากหลายในการพัฒนาคุณลักษณะในแต่ละด้านในเชิงลึกเพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) เนื่องจากคุณลักษณะและพฤติกรรมเป็นกระบวนการที่จำเป็นต้องใช้เวลาในการพัฒนา ควรมีการศึกษาและเทคโนโลยีมาช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการพัฒนาคุณลักษณะให้ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

เอกสารอ้างอิง

- กนกกรส คำใบ. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนผ่านเว็บด้วยโครงงานเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์ และวรรณชัย บุญบำรุง. (2543). สารานุกรมเกี่ยวกับการจัดทำประมวลกฎหมายของต่างประเทศและของไทย. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- ณัชฌิมา โพธิ์ใจ และวาริรัตน์ แก้วอุไร. (2562). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบตามแนวคิด คุณลักษณะศึกษาของลิคโคนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 21(3), 61-72.
- พงศ์นรินทร์ เลิศรุ่งพร. (2556). การพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับคอมพิวเตอร์พกพาแบบหน้าจอสัมผัส. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 8(1), 63-71.
- พีร์ พวงมะลิต และคณะ. (2559). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตร์ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพกฎหมาย. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 10(3). 99-111.

- สวนันท์ แดงประเสริฐ. (2560). การพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนที่ปรับเปลี่ยนการแสดงผลตามขนาดหน้าจอ. วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา, 9 (103), 19-26.
- Apple Inc. (2020). Swift. A powerful open language that lets everyone build amazing apps. Retrieved December 20, 2020 From <https://www.apple.com/swift/>
- Dangprasert, S. (2021). Effects on Using Tutoring Application in Integration with Self-Directed Learning to Improve Statistical Analysis Skills. TEM Journal, 10(1), 63-68.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. New York: Wiley & Son.
- Patel, S. & Burke-Gaffney, A. (2018). The Value of Mobile Tablet Computers (iPads) in the Undergraduate Medical curriculum. Advances in Medical Education and Practice, 9(2018), 567-570.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของวัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกวัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำ 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)

ระบอบองค์ความรู้เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สาระหรือออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุ

ข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏใน

บทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น “คฤกริกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพศาลในโกศ

ทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง ราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey, P. & Blanchard, K. 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kiarash, A. et al., 2007)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจจ์ สุจินโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวิระ. ทฤษฎี และวิวิธยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลข หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาภรณ์. (2537). หม้อคอควย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง ฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบุญ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม่สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทางโหราศาสตร์. (นางณัฐณัช แก้วพลิก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุณจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไประดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง (ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/ (วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

ธิดาจุฑา หนัมนี่. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอรหันตบุคลิก. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสนาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6 (5), 25-28.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSBA> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลั้งฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่ มีความน่าสนใจมากที่สุด)
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

...(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

(16 pt).....ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

[illegible]

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ...พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย...และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

.....(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

....(16 pt).....

.....

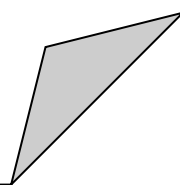
.....

.....

.....

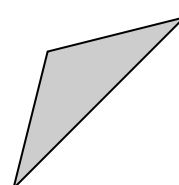
.....

Keywords: 3-5 words

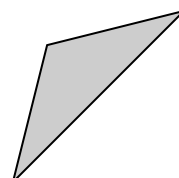

.....(16 pt).

.....(16 pt).....

(18 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....